T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AKADEMİK YÖNETİCİLERİN ENTELEKTÜEL DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ

DOKTORA TEZİ

HÜSEYİN YILMAZ

ANABİLİM DALI : İŞLETME
PROGRAMI : YÖNETİM VE ORGANİZASYON

KOCAELİ-2007

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AKADEMİK YÖNETİCİLERİN ENTELEKTÜEL DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ

DOKTORA TEZİ

HÜSEYİN YILMAZ

ANABİLİM DALI : İŞLETME
PROGRAMI : YÖNETİM VE ORGANİZASYON

DANIŞMAN: PROF.DR. ALİ AKDEMİR

KOCAELİ–2007

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AKADEMİK YÖNETİCİLERİN ENTELEKTÜEL DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ

DOKTORA TEZİ

Tezi Hazırlayan: HÜSEYİN YILMAZ
Tezin Kabul Edildiği Enstitü Kurulu Tarihi ve No:

Prof. Dr. Ali AKDEMİR Prof. Dr. Erol EREN Prof. Dr. Mehmet ŞAHİN

Doç. Dr. Tansu SAY Doç. Dr. Murat KASIMOĞLU

KOCAELİ–2007

ÖNSÖZ

Entelektüel zihinsel iş yapan kişidir. Zihinsel işlerle uğraşan entelektüel, bulunduğu ortamdaki kalıplaşmış düşüncelere, ideolojilere, dogmalara ve klişelere karşı acımasız eleştirilerde bulunarak ve baskıya karşı çıkarak, insanlığın özgürleşmesi ve aydınlanması için çaba gösteren, sürgün marjinal ve yabancı birisi olmaktadır. Bu bağlamda entelektüel, hem bilginin performansını arttırmaya çalışan hem de kendi kişisel özellikler setini denetleyerek bulunduğu yeri ve toplumu yeniden şekillendirmeye çalışan bilgi insanı olmaktadır. Günümüzde üniversiteler, entelektüellerin uğraş alanı olarak topluma farklı işlevleriyle hizmet vermektedirler. Akademik entelektüeller olarak akademisyenler, yukarıdan aşağıya tüm akademik yöneticilik pozisyonlarında görev almaktadırlar. Bu bakış tarzından yola çıkarak, çalışmanın odak noktası, hali hazırda görev yapmakta olan akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin ölçülmesi olmuştur.

Yazar, kendisinin lisans öğrenimi yıllarından başlayarak akademisyenliğin diğer tüm mesleklerden çok daha fazla bir uğraş ve her şeyden önce de entelektüel bir duruşu gerektirdiği bilincini kazanmasında büyük fedakârlıklar yapan kıymetli Hocası Profesör Doktor Ali AKDEMİR'e şükran borcunu hiçbir zaman ödeyemeyeceği bilinci içerisinde, her zaman kendisine layık bir öğrenci olmaya çalışacaktır. Yine doktora öğrenimi boyunca her aşamada teşvik edici destekleri ile ölçülemez katkılar yapan kıymetli Hocaları Profesör Doktor Nurullah GENÇ, Profesör Doktor Nihat ERDOĞMUŞ, Profesör Doktor Mustafa KÖKSAL ve Doçent Doktor Tansu SAY' a şükranlarını ifade etmeyi bir borç bilmektedir. Yazar, çok yoğun ve sıkıntılı günlerinde hep yanında olan ve kendisine sabırla zaman ayıran Sevgili eşi Melike Hanıma ve yine bilgisayarında minik parmakları ile izler bırakan biricik kızı Melek'e de sonsuz sevgilerini sunar.

Kocaeli, Haziran 2007 **Hüseyin YILMAZ**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **i**
İÇİNDEKİLER ..... **ii**
ÖZET ..... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ABSTRACT ..... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
KISALTMALAR ..... **xv**
ŞEKİLLER ..... **xvi**
GRAFİKLER ..... **xviii**
TABLOLAR ..... **xxi**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1. ENTELEKTÜEL KAVRAMINA İLİŞKİN ETİMOLOJİK DEĞERLENDİRMELER **3**
1.1. ENTELEKTÜEL KAVRAMI 3
1.1.1. Entelektüel Kavramı ile İlişkisi Olan Kavramlar 7
1.1.1.1. Sûfi 8
1.1.1.2. Aydın 9
1.1.1.3. Bilge 10
1.1.1.4. Filozof 12
1.1.1.5. Alim 13
1.1.1.6. Nebi 15
1.1.1.7. Veli 16
1.1.1.8. Profesyonel 17
1.2. ENTELEKTÜALİTE 19
1.3. ENTELEKTÜALİZM 21
1.4. ENTELİJANSİYA…… ..... ……23
1.5. AKADEMİK ENTELEKTÜEL 25

2. ENTELEKTÜEL KAVRAMINA İLİŞKİN EPİSTEMOLOJİK DEĞERLENDİRMELER 28
2.1. ENTELEKTÜELLİĞİN ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME 29
2.1.1. İnsan Düşüncesini Özgürleştirme Yönünde Çaba Gösterme 29
2.1.2. Güçlü İletişim Becerisi ve Sözcülük Yeteneğine Sahip Olma 31
2.1.3. Vizyoner Olma ve Risk alma 33
2.1.4. Geleneklerin ve Bilinen Uygulamaların Dışına Çıkma 35
2.1.5. İnandığı Şeye Hizmet Etme 37
2.1.6. Bulunduğu Ortamda Sürgün, Marjinal ve Yabancı Olma 38
2.1.7. Statüko Yerine Yeniliğe Odaklanma 40
2.1.8. Özünde Pratik Amaçlar Gütmeyen faaliyetler Yürütme 42
2.2. ENTELEKTÜELLİK TEORİLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME 43
2.2.1. Anarşist Teori 44
2.2.2. Teknokratik-Bürokratik Sınıf Teorisi 47
2.2.3. Antonio Gramsci'nin Organik Entelektüel Teorisi 49
2.2.4. 1970'lerin Bilgi Sınıfı Teorileri 51
2.2.4.1. Daniel Bell'in Bilgi Sınıfı Teorisi 51
2.2.4.2. Alvin Gouldner'ın Yeni Sınıf Teorisi 54
2.2.5. Yeni Eleştirici Entelektüel Teorisi 55
2.3. ENTELEKTÜELLİĞİN İŞLEVLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME 58
2.3.1. Bilgi Üretimine Öncülük Etme 58
2.3.2. Kamu Adına Hareket Etme ve Sözcülüğünü Yürütme 60
2.3.3. Dayanışma ve Çabaların Odak Noktası Olma 62
2.3.4. Her Koşulda Hakikati Dile Getirme 63
2.3.5. Sorunları Eleştirici Bir İfade İle Ortaya Koyma 65
2.3.6. Profesyonelleşme Karşısında Amatörizmi Temsil Etme 68
2.3.7. Toplumun Genel Hakikat Rejimi Düzeyinde Etkili Olma 70
2.4. ENTELEKTÜELLİĞİN KRONOLOJİK OLARAK KATEGORİZE EDİLMESİ 72
2.4.1. Tarih Öncesi Dönemde Entelektüeller 72
2.4.1.1. Dönemin Entelektüel Düşünce Konsepti 73

2.4.1.2. Dönemin Belli Başlı Entelektüelleri 74
2.4.1.2.1. Atlantis Uygarlığında Entelektüeller 75
2.4.1.2.2. Mısır Medeniyetinde Entelektüeller 76
2.4.2. Antik Çağ Döneminde Entelektüeller 78
2.4.2.1. Dönemin Entelektüel Düşünce Konsepti 79
2.4.2.2. Dönemin Belli Başlı Entelektüelleri 81
2.4.2.2.1. İyonya Okulu 81
2.4.2.2.1.1.1. Thales (M.Ö. 6. Yüzyıl) 82
2.4.2.2.1.1.2. Anaksimandros (M.Ö. 610–547) 83
2.4.2.2.1.1.3. Anaksimenes (M.Ö. 585–528) 84
2.4.2.2.2. Sokrates (M.Ö.470–399) 85
2.4.2.2.3. Platon (M.Ö. 428–347) 86
2.4.2.2.4. Aristoteles (M.Ö.384–322) 87
2.4.2.2.5. Herakleitos (M.Ö. 544–484) 88
2.4.2.2.6. Çiçero (M.Ö. 106–43) 90
2.4.2.2.7. Seneca (M.Ö. 5-M.S. 65) 91
2.4.3. Yunan-Helen Entelektüelleri 92
2.4.3.1. Dönemin Entelektüel Düşünce Konsepti 93
2.4.3.2. Dönemin Belli Başlı Entelektüelleri 94
2.4.3.2.1. Zenon (M.Ö. 334–262) 94
2.4.3.2.2. Epiküros (M.Ö. 341–271) 95
2.4.4. Orta Çağ'da Entelektüeller 97
2.4.4.1. Dönemin Entelektüel Düşünce Konsepti 98
2.4.4.2. Dönemin Belli Başlı Entelektüelleri 100
2.4.4.2.1. Sanctus Ambrosius (339–397) 100
2.4.4.2.2. Sanctus Augustinus (354–430) 101
2.4.4.2.3. Sanctus Benedictus (480–547) 102
2.4.4.2.4. Abaelardus (1079–1142) 104
2.4.4.2.5. Sanctus Bernardus (1090–1153) 105
2.4.5. Aydınlanma Döneminde Entelektüeller 107
2.4.5.1. Dönemin Entelektüel Düşünce Konsepti 108

2.4.5.2. Dönemin Belli Başlı Entelektüelleri 109
2.4.5.2.1. Galileo Galilei (1564–1642) 110
2.4.5.2.2. Benedictus De Spinoza (1632–1677) 111
2.4.5.2.3. George Berkeley (1685–1753) 112
2.4.5.2.4. Francis Bacon (1561–1626) 113
2.4.5.2.5. René Descartes (1596–1650) 114
2.4.5.2.6. Voltaire (1694–1778) 115
2.4.6. Modernizm Döneminde Entelektüeller 117
2.4.6.2. Dönemin Entelektüel Düşünce Konsepti 118
2.4.6.2. Dönemin Belli Başlı Entelektüelleri 119
2.4.6.2.1. Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770–1831) 120
2.4.6.2.2. Karl Marks (1818–1883) 121
2.4.6.2.3. Ferdinand De Saussure (1857–1913) 123
2.4.7. Postmodernizm Döneminde Entelektüeller 125
2.4.7.1. Dönemin Entelektüel Düşünce Konsepti 126
2.4.7.2. Dönemin Belli Başlı Entelektüelleri 127
2.4.7.2.1. İlk Postmodernistler 128
2.4.7.2.1.1. Arthur Schopenhauer (1788–1860) 128
2.4.7.2.1.2. Frederich Wilhelm Nietzsche (1844–1900) 130
2.4.7.2.1.3. Ludwig Josef Johann Wittgenstein (1889–1951) 131
2.4.7.2.2. Geç Dönem Postmodernistler 133
2.4.7.2.2.1. Martin Heidegger (1889–1976) 134
2.4.7.2.2.2. Albert Camus (1913–1960) 135
2.4.7.2.2.3. Jean Paul Sartre (1905–1980) 136
2.4.7.2.2.4. Michel Foucault (1926–1984) 138
2.4.7.2.2.5. Jean Baudrillard (1929-) 139
2.4.7.2.2.6. Bernard Henry Levy (1948-) 140

İKİNCİ BÖLÜM
AKADEMİK ENTELEKTÜELLER OLARAK YÖNETİCİLER

1. AKADEMİK ENTELEKTÜEL YÖNETİCİLERİN KARAKTERİSTİKLERİ 143
1.1. BİLGİYİ YARATMA, YÖNETME VE DAĞITMA BECERİSİ 144
1.2. AKADEMİK DURUŞ 147
1.2.1. Muhalif Olarak Duruş 148
1.2.2. Entelijansiya İçinde Duruş 150
1.2.3. Konformist Entelektüel Duruş 152
1.3. BİLİMSEL KATKI VE ÖZGECİL TUTUM 154
1.4. İLİŞKİ YÖNETİMİNİ TESİS ETMESİ 156
1.5. İŞ YAŞAMIYLA SOSYAL YAŞAMI DENGELEYEBİLMESİ 158
1.6. BİLİM ADAMI OLARAK KENDİNİ TOPLUMA ADAMASI 160
2. AKADEMİK ENTELEKTÜEL YÖNETİCİLER VE LİDERLİĞİ 162
2.1. AKADEMİK ENTELEKTÜEL LİDERLİK 164
2.1.1. Akademik Entelektüel Liderliğin Kavramsallaştırılması 165
2.1.2. Akademik Entelektüel Liderliğin Gerekçeleri 168
2.1.3. Akademik Entelektüel Liderliğin Özellikleri 171
2.1.3.1. Akademik Entelektüel Bir Vizyonu Tasarlaması 172
2.1.3.2. Toplumsal ve Akademik Sorunlara Duyarlılık Göstermesi 174
2.1.3.3. Liderlik Gücünü Bilgiye Dayandırması 176
2.1.3.4. Kavramsal Düşünmesi ve Akademik İlişkilerde Başarılı Olması 178
2.1.4. Akademik Entelektüel Liderliğin Üniversitedeki İşlevleri 180
2.1.5. Akademik Entelektüel Liderlik Manifestosu 183
2.1.5.1. Sınırsız Yaratıcılığa Saltanat Tanımak 183
2.1.5.2. Sosyal Olay ve Olgulara Duyarlılık 185
2.1.5.3. Bireysel İnisiyatif Paradigması İle Toplumsal İnisiyatif Paradigmasını Dengelemesi 187
2.1.5.4. Düşünce Derinliği: Zihinsel Boyut Atlamak 189
2.1.5.5. Statükodan Devingenliğe Yönelmek 191

2.2.AKADEMİK ENTELEKTÜEL YÖNETİCİLERDE KİŞİLİK PERSPEKTİFİ .. 193
2.2.1. Sade Görüntü 194
2.2.2. Özerklik ve Serbest Çalışma 196
2.2.3. Kendi Kendini Denetleme 198
2.2.4. Zamandan ve Mekândan Bağımsız Olma 200
2.2.5. Model Oluşturabilme 201
3. AKADEMİK ENTELEKTÜEL YÖNETİCİLERİN KONTROL ALANLARI . 203
3.1. İÇSEL KONTROL ALANI 203
3.1.1. Benlik 205
3.1.2. Girişimcilik Ruhu/Bağımsızlık 206
3.1.3. Kendini Tanımlama 208
3.1.4. Geleceğini Yönlendirebilmesi 210
3.2. DIŞSAL KONTROL ALANI 212
3.2.1. İşbirlikçi Düşünce ve Ekip Oluşturabilme Becerisi 212
3.2.2. Yeni Değerler Yaratabilmesi 215
3.2.3. Farklılıkları Bir Arada Tutma ve Çatışmayı Yönetme 216

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
AKADEMİK YÖNETİCİLİK ve AKADEMİ YÖNETİMİNDE ENTELEKTÜALİTE BAĞLANTISI

1. KAVRAMSAL BOYUTLAR 219
1.1. AKADEMİK ENTELEKTÜEL YÖNETİCİ 219
1.2. ÜNİVERSİTE 223
1.3. BİLİMSEL AKADEMİ 227
1.4. MESLEKİ AKADEMİ 229
1.5. AKADEMİSYEN 231
1.6. AKADEMİK TEKNOKRATLAR 234
2. AKADEMİK ENTELEKTÜEL YÖNETİCİLERİN ORGANİZASYONU 236
2.1. REKTÖRLÜK 237
2.1.1. Rektör: Güç, İktidar ve Otorite Alanı 239

2.1.2. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Rektörün Üniversitedeki İşlevleri 243
2.1.3. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Rektör ve Akademisyen İlişkisi 246
2.1.4. Akademik Entelektüel Düzeyin Rektörlüğe Katkısı 249
2.2. DEKANLIK 253
2.2.1. Dekanlık: Güç, İktidar ve Otorite Alanı 255
2.2.2. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Dekanın Fakültedeki İşlevleri 258
2.2.3. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Dekan ve Akademisyen İlişkisi 261
2.2.4. Akademik Entelektüel Düzeyin Dekanlığa Katkısı 264
2.3. BÖLÜM BAŞKANLIĞI 268
2.3.1. Bölüm Başkanlığı: Güç, İktidar ve Otorite Alanı 269
2.3.2. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Bölüm Başkanının Bölümdeki İşlevleri…. 271
2.3.3. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Bölüm Başkanı ve Akademisyen İlişkisi…. 273
2.3.4. Akademik Entelektüel Düzeyin Bölüm Başkanlığına Katkısı 276
2.4. ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ 278
2.4.1. Enstitü Müdürü: Güç, İktidar ve Otorite Alanı 279
2.4.2. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Enstitü Müdürünün Enstitüdeki İşlevleri…. 283
2.4.3. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Enstitü Müdürü ve Akademisyen İlişkisi…. 285
2.4.4. Akademik Entelektüel Düzeyin Enstitü Müdürlüğüne Katkısı 286
2.5. YÜKSEKOKUL MÜDÜRLÜĞÜ 288
2.5.1. Yüksekokul Müdürü: Güç, İktidar ve Otorite Alanı 290
2.5.2. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Yüksekokul Müdürünün Yüksekokuldaki İşlevleri 292
2.5.3. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Yüksekokul Müdürü ve Akademisyen İlişkisi…. 294
2.5.4. Akademik Entelektüel Düzeyin Yüksekokul Müdürlüğüne Katkısı 297
2.6. MESLEK YÜKSEKOKULU MÜDÜRLÜĞÜ 300
2.6.1. Meslek Yüksekokulu Müdürü: Güç, İktidar ve Otorite Alanı 300

2.6.2. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Meslek Yüksekokulu Müdürünün Meslek Yüksekokulu'ndaki İşlevleri 303
2.6.3. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Meslek Yüksekokulu Müdürü ve Akademisyen İlişkisi 305
2.6.4. Akademik Entelektüel Düzeyin Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü'ne Katkısı 308
3. AKADEMİK ENTELEKTÜEL YÖNETİCİLERİN EĞİLİMİ 311
3.1. AKADEMİSYENLİĞİN PAZAR/PİYASA OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR 312
3.1.1. Akademi-Bilgi Teknolojisi Parkı İlişkisi 313
3.1.2. Akademiklerin Sömürgeleştirme Unsuru (Proletirizasyonu) Olarak Değerlendirilmesi 315
3.1.3. Akademiklerin Rutinleştirilmesi Olarak Değerlendirilmesi 317
3.1.4. Akademiklerin Bürokratikleştirilmesi Olarak Değerlendirilmesi 319
3.2. AKADEMİSYENLERİN YETENEKSİZLEŞTİRİLMESİ (DESKILLING) EĞİLİMİ 321
3.2.1. Aylıklı İşçiler Olarak Akademisyenler 322
3.2.2. İş Yükü Ağırlığı 323
4. AKADEMİ EĞİLİMİ 325
4.1. BİLİMSEL YAYIN ETKİNLİĞİ 325
4.2. YENİLİK, BULUŞ VE KEŞİFLER 327
4.3. ÖĞRENCİ (MÜŞTERİ) 329
5. ÜNİVERSİTE MEŞRUİYETİ 331
5.1. YASADAN GÜCÜNÜ ALAN MEŞRUİYET 332
5.2. ADAM KAYIRMACILIĞA DAYALI OLARAK ORTAYA ÇIKAN MEŞRUİYET (NEPOTİZM) 335
5.3. KARİZMATİK MEŞRUİYET 337
5.4. EKONOMİK SERVETİN KULLANIMINDAN GELEN MEŞRUİYET 340
5.5. ENTELEKTÜEL MEŞRUİYET 343
6. AKADEMİK YÖNETİCİLERİN ENTELEKTÜEL DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLERİ 345
6.1. DERS VERMEK 346

6.2. YAYIN YAPMAK 351
6.3. KAMU SÖZCÜLÜĞÜ YAPMA 357
6.4. GLOBAL DÜŞÜNCE ORGANİZATÖRLÜĞÜ YAPMA 362

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1. PROBLEMİN TANIMI 368
2. ALT PROBLEMLER 368
3. HİPOTEZLER 369
4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI 388
5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI 388
6. ARAŞTIRMANIN AMACI 390
7. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE BEKLENTİLER 390
8. ARAŞTIRMANIN ANA KÜTLESİ 391
9. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ 392
10.VERİ TOPLAMA ARACI 393
11.ÖLÇEĞİN GÜVENİRLİĞİ 396
12.VERİ ANALİZ YÖNTEMİ 397
13. BULGULAR ve YORUM 397
13.1.Birinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum 397
13.1.1.Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Unvanlarına Göre Dağılımı… 398
13.1.2. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Hali Hazırda Yürüttükleri Yönetim Görevlerine Göre Dağılımı 398
13.1.3. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Sürdürdükleri Yöneticilik Görevi Süresine Göre Dağılımı 399
13.1.4. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Yaşlarına Göre Dağılımı…… ……400
13.1.5. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı… 401

13.1.6. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı… 402
13.1.7. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Üniversitede Çalıştıkları Sürelere Göre Dağılımı 403
13.1.8. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Üniversite Dışında Bir Kurumda Çalıştıkları Sürelere Göre Dağılımı 404
13.1.9. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Yönetimleri Altındaki Akademisyen Sayısına Göre Dağılımı 405
13.1.10. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bildikleri Yabancı Dil Sayısına Göre Dağılımı 407
13.1.11. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Yazdıkları Kitap Sayısına Göre Dağılımı 408
13.1.12. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Uluslararası Hakemli Dergilerde Yayınlanan Makale Sayısına Göre Dağılımı 409
13.1.13. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Ulusal Hakemli Dergilerde Yayınlanan Makale Sayısına Göre Dağılımı 411
13.1.14. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Uluslararası Kongrelere Sundukları ve Bildiriler Kitabında Basılan Bildiri Sayısına Göre Dağılımı… 412
13.1.15. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Ulusal Kongrelere Sundukları ve Bildiriler Kitabında Basılan Bildiri Sayısına Göre Dağılımı 413
13.1.16. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yayınlanan Kitap İncelemelerinin Sayısına Göre Dağılımı 415
13.1.17. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yönetmiş Oldukları Master ve Doktora Tezlerinin Sayısına Göre Dağılımı 416
13.1.18. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yürütmüş Oldukları Bilimsel Dergi Editörlüğünün Sayısına Göre Dağılımı 418
13.1.19. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Yurt Dışında Alanıyla İlgili Akademik Çevrelerde Yaptığı Çalışmaların (Doktora Sonrası Araştırma Vb.) Sayısına Göre Dağılımı 419
13.2. İkinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum 420

13.2.1. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Üyesi Bulundukları Uluslararası Düşünce Kuruluşlarının Sayısına Göre Dağılımı 421
13.2.2. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Uluslararası Sorunlara Çözüm Aramayı Amaçlayan Katıldıkları Toplantıların Sayısına Göre Dağılımı…. 422
13.2.3. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Kişisel Olarak Düzenlenmesine Öncülük Etmiş Olduğu Uluslararası Sorunları Çözüme Dönük Toplantıların Sayısına Göre Dağılımı 423
13.2.4. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Uluslararası Sorunlarla İlgili Olarak Uluslararası Medyada Yayınlanan Yazı ve Röportajlarının Sayısına Göre Dağılımı 425
13.2.5. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Üyesi Bulunduğu Ulusal Düşünce Kuruluşlarının Sayısına Göre Dağılımı 426
13.2.6. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Ulusal Sorunlar Hakkında Bugüne Kadar Kişisel Olarak Düzenlenmesine Öncülük Ettiği Sempozyum, Kongre ve Panel Gibi Toplantı Sayısına Göre Dağılımı 428
13.2.7. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlara Çözüm Aramayı Amaçlayan Katıldığı Toplantıların Sayısına Göre Dağılımı… 430
13.2.8. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlarla İlgili Olarak Ulusal Medyada Yayınlanan Yazı ve Röportajlarının Sayısına Göre Dağılımı 431
13.2.9. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlarla İlgili Olarak Ulusal Medyada Yayınlanan Yazı ve Röportajlarının Sayısına Göre Dağılımı 433
13.2.10. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Evrensel Değerleri Geliştirecek ve İnsanlığa Yarar Sağlayacak Derecede Yaptığı Buluş-Araştırmalarının Sayısına Göre Dağılımı 434
13.2.11. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Kendi Bilimsel Alanları Dışındaki Konularda Yazdığı Kitapların Sayısına Göre Dağılımı 436

13.2.12. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Abone Olduğu Uluslar-arası Dergi-Gazete (İnternet Dahil) Sayısına Göre Dağılımı 437
13.2.13. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Kendi Bilimsel Alanı Dışındaki Konularda Yılda Okuduğu Kitap Sayısına Göre Dağılımı 438
13.2.14. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Abone Olduğu Uluslararası Dergi-Gazete (İnternet Dahil) Sayısına Göre Dağılımı 440
13.2.15. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Yurt Dışında Bulunduğu Yıl Sayısına Göre Dağılımı..... 441
13.3. Üçüncü Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum..... 443
13.3.1. Akademik Yöneticilerin Entelektüel Niteliklerini Ders Ortamına Yansıtmalarına İlişkin Görüş ve Değerlendirmeleri 443
13.3.2. Akademik Yöneticilerin Ders Sırasında Öğrencilerin Entelektüel Yönlerini Geliştirmeye İlişkin Değerlendirmeleri 447
13.3.3. Akademik Yöneticilerin Ders Sırasında Entelektüel Bir Rol Modeli Oluşturabilme Becerisi Konusundaki Değerlendirmeleri..... 451
13.4. Dördüncü Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum..... 454
13.4.1. Akademik Yöneticilerin Topluma Öncülük Edecek Yazarlar Olarak Yazarlık Etme Konusundaki Değerlendirmeleri..... 455
13.4.2. Akademik Yöneticilerin Yayın Yapma Misyonları ve Bu Konudaki Uygulamaları Konusundaki Genel Değerlendirmeleri 458
13.4.3. Akademik Yöneticilerin Akademik Entelektüel Bir Faaliyet Olan Ders Kitabı Yazma Konusundaki Değerlendirmeleri..... 463
13.4.4. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Çalışma Olarak Makale Yazmaya İlişkin Değerlendirmeleri..... 466
13.4.5. Akademik Yöneticilerin Bilimsel ve Entelektüel Bir Çalışma Olarak Bildiri Yazmaya İlişkin Değerlendirmeleri 470
13.4.6. Akademik Yöneticilerin Bilimsel ve Entelektüel Bir Çalışma Olarak Kitap İncelemesi Yapmaya İlişkin Değerlendirmeleri..... 475
13.4.7. Akademik Yöneticilerin Yeni Bilgi Kaynaklarına Ulaşmak İçin Öğrenci Danışmanlığı Yapmalarının Değerlendirilmesi..... 479
13.5. Beşinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum..... 482

13.5.1. Akademik Yöneticilerin Kamusal Sözcülük Görevini Yerine Getirmeye İlişkin Görüş ve Düşüncelerinin Değerlendirilmesi 483
13.5.2. Akademik Yöneticilerin Üniversiteyi Kamusal Sözcülük Alanı Olarak Nitelendirmeleri ile Kamusal Konuların Üniversitede Tartışılmasının Desteklenmesine İlişkin Görüş ve Düşüncelerinin Değerlendirilmesi 487
13.5.3. Akademik Yöneticilerin Kamusal Sorunların Üniversitede Tartışılmasına İlişkin Görüş ve Yargılarının Değerlendirilmesi 491
13.5.4. Akademik Yöneticilerin Kamusal Sorunların Üniversitede Tartışılmasının Üniversiteye Sağlayacağı Yararlar Konusundaki Görüş ve Düşüncelerinin Değerlendirilmesi 495
13.6. Altıncı Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum 498
13.6.1. Araştırmaya Katılan Akademik Yöneticilerin, Üniversite Ortamında Global Konularda Düşünce Geliştirilmesi ve Bunun İçin Gereksinim Duyulan Ortamın Sağlanması Konusundaki Görüş ve Uygulamalarının Durumu 499
13.6.2. Araştırmaya Katılan Akademik Yöneticilerin, Global Düşünce Organizatörlüğü Rolünü Yerine Getirmeleri ve Bu Konudaki Düşüncelerinin Durumu…. 503
13.7. Yedinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum 506
13.7.1. Akademik Yöneticilerin Entelektüel Kişilik Özelliklerine Sahip Olma Konusundaki Görüş ve Düşünceleri 507
13.7.2. Akademik Yöneticilerin Entelektüel Kişilik Özelliklerini Üniversite Yönetimine Yansıtmaları Konusundaki Görüş ve Düşünceleri 511
13.8. Sekizinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum 514
13.8.1. Akademik Yöneticilerin Yer Aldıkları Yönetim Pozisyonlarına Göre Entelektüel Düzeylerinin Farklılık Gösterip Göstermediklerinin Analiz Edilmesi .. 515
13.8.2. Akademik Yöneticilerin Sahip Oldukları Akademik Unvanlara Göre Entelektüel Düzeylerinin Farklılık Gösterip Göstermediklerinin Analiz Edilmesi .. 516
SONUÇ VE ÖNERİLER 517
EKLER 552
YARARLANILAN YAYINLAR 557
ÖZGEÇMİŞ

KISALTMALAR

A.B.D. **:** Amerika Birleşik Devletleri

B.T. **:** Bilgi Teknolojisi

C.E.O. **:** (Chief Executive Officer) Gözetimci Genel Yönetici

M.A. **:** (Master of Arts) Güzel sanatlar alanında yüksek lisans öğretimi

M.B.A. **:** (Master of Business Administration) İşletme yönetimi alanında yüksek lisans öğretimi

M.S. **:** Master of Science (MS) Bilim alanında yüksek lisans öğretimi

M.S.W. **:** (Master of Social Work) Sosyal çalışma alanında yüksek lisans öğretimi

Ph.D. **:** (Philosophy Doctorate) Felsefe alanında doktora derecesi

T.T.O. **:** Teknoloji Transfer Ofisi

U.M.I. **:** (University Microfilms Company) Üniversite Mikro filmcilik Şirketi

Ü.Y.Ü.Ş. **:** Üniversite Yan Ürün Şirketi

ŞEKİLLER

Şekil 1. Akademi ve Entelektüel Etkileşimi 28
Şekil 2. Entelektüellerin İletişim Becerilerini Kullanma Biçimleri ve Sözcülük Yapacakları Platformlar 33
Şekil 3. Entelektüellerin Vizyon Belirleme Süreci 35
Şekil 4. Entelektüellerin Gelenekler ve Alışkanlıklarla Mücadele Süreci.....37
Şekil 5. Entelektüelin İnandığı Şeye Hizmet Etme Davranışı.....38
Şekil 6. Entelektüelin Statüko Yerine Yeniliğe Odaklanmada İzlediği Süreçler.....42
Şekil 7. Özünde Pratik Amaçlar Gütmeyen Faaliyetler Yürüten Aktör Olarak Entelektüel……43
Şekil 8. Yeni Eleştirici Entelektüelin Başlıca Özellikleri ve Eylem Alanı.....57
Şekil 9. Bilgi Üreticisi Olarak Entelektüeller ve Bu Konudaki Davranışları.....60
Şekil 10. Entelektüellerin Kamu Adına Hareket Etmesi ve Sözcülüğünü Yürütmesi 62
Şekil 11. Eleştirici Olarak Entelektüelin Odaklandığı Görevler 67
Şekil 12. Foucault'a Göre Hakikat Rejimi ve Entelektüelin Buradaki Rolü.....72
Şekil 13. İlk Çağ Entelektüel Düşüncesinin Nitelikleri 81
Şekil 14. Thales'in Belli Başlı Felsefi ve Entelektüel Özellikleri.....83
Şekil 15. Aydınlanmayı Belirleyen Eğilimler 109
Şekil 16. Modernizm Dönemi Entelektüellerinin Başlıca Görüşleri.....125
Şekil 17. Geç Dönem Postmodernizm Düşüncesinin Gelişimi 134
Şekil 18. Muhalif Olarak Akademik Entelektüel Yönetici.....150
Şekil 19. Akademik Entelektüel Yöneticinin Entelijansiya İçinde Duruşu.....152
Şekil 20. Konformist Entelektüel Duruşun Gelişimi ve Günümüz Konformist Akademik Entelektüel Yöneticilerinin Profili 154
Şekil 21. Akademik Entelektüel Yöneticinin Bilim Adamı Olarak Kendini Topluma Adaması Süreci.....162
Şekil 22. Akademik Entelektüel Liderliğin Diğer Liderlik Modelleri İle Karşılaştırılması 168
Şekil 23. Liderlik Gücünü Bilgiden Alan Lider Olarak Akademik Entelektüel Liderin İzleyebileceği İki İlke.....178

Şekil 24. Akademik Entelektüel Liderin Bireysel İnisiyatif Paradigması İle Toplumsal İnisiyatif Paradigmasını Dengelemesi Süreci.....189
Şekil 25. Akademik Entelektüel Yöneticilerde Sade Görüntü 196
Şekil 26. Akademik Entelektüel Yöneticinin Zaman ve Mekândan Bağımsız Olması .201
Şekil 27. Akademik Entelektüel Liderlik Modelini Oluşturan Parametreler…….202
Şekil 28. Akademik Entelektüel Yöneticilerin Kişiliklerini İfade Eden Roller.……210
Şekil 29. Akademik Teknokratların Üniversitedeki Konumları……236
Şekil 30. Güç, İktidar ve Otorite Alanı Olarak Rektörlüğün Çerçevesini Oluşturan Temel Görevler…… ...…….242
Şekil 31. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Rektörün Akademisyenlerle İlişkilerinde Gözönünde Tutması Gereken Faktörler…...……..249
Şekil 32. Dekanın Temel Faaliyet Alanları……...…….....258
Şekil 33. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Dekanın Rol Analizi….....……259
Şekil 34. Dekan ve Öğretim Üyelerinin Ortak Faaliyet Alanları……...….264
Şekil 35. Bölüm Başkanlarının Akademisyenlerle İlişkileri……..275
Şekil 36. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Enstitü Müdürünün Pozisyonuna İlişkinGörevler……...…..…….282
Şekil 37. Akademik Entelektüel Düzeyi Yükzek Olan Müdürlerin Enstitüye Yapabilecekleri Katkılar…….288
Şekil 38. Yüksekokul Müdürlerinin Faaliyet Alanları……..…..291
Şekil 39. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Yüksekokul Müdürünün Yüksekokula Katkıları…….…….299
Şekil 40. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Meslek Yüksekokulu Müdürünün Akademisyenlerle Olan İlişkileri……...……...…...307
Şekil 41. 1990'lı Yıllarda Akademisyenlerin Proleterizasyonuna İlişkin Ortaya Çıkan Eğilimler……..……...…….317
Şekil 42. Akademik Yöneticilerin Entelektüel Düzeylerinin Bir Ölçüsü Olarak Yayın Yapma…….……356
Şekil 43. 21. Yüzyılda Akademik Entelektüellerin Karşılaştığı Global Gerçekler……...…..364

GRAFİKLER

Grafik 1. Akademik Yöneticilerin Unvanlarına Göre Durumu.....398
Grafik 2. Akademik Yöneticilerin Yönetim Pozisyonlarına Göre Grafiksel Durumu..399
Grafik 3. Akademik Yöneticilerin Yöneticilik Yaptıkları Sürelere Göre Grafik Olarak Durumu.....400
Grafik 4. Akademik Yöneticilerin Yaşlarına Göre Durumu.....401
Grafik 5. Akademik Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre Grafiksel Durumu.....402
Grafik 6. Akademik Yöneticilerin Medeni Durumlarına Göre Grafiksel Olarak Dağılımı.....403
Grafik 7. Akademik Yöneticilerin Üniversite Ortamında Çalıştıkları Süreye Göre Grafiksel Durumu.....404
Grafik 8. Akademik Yöneticilerin Üniversite Dışında Bir Kurumda Çalıştıkları Sürelere Göre Grafiksel Durumları.....405
Grafik 9. Akademik Yöneticilerin Yönetimleri Altında Bulunan Akademisyen Sayılarına Göre Grafiksel Durumları.....406
Grafik 10. Akademik Yöneticilerin Bildikleri Yabancı Dil Sayılarına Göre Durumlarının Grafiksel Görünümü.....408
Grafik 11. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yazdıkları Kitap Sayılarına Göre Durumlarının Grafiksel Görünümü.....409
Grafik 12. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yazdıkları Uluslararası Nitelikteki Makale Sayılarına Göre Durumlarının Grafiksel Görünümü.....410
Grafik 13. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yazdıkları Ulusal Nitelikteki Makale Sayılarına Göre Grafiksel Görünümü.....412
Grafik 14. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Uluslararası Nitelikteki Kongrelere Sundukları Bildiri Sayılarına Göre Grafiksel Görünümü.....413
Grafik 15. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Nitelikteki Kongrelere Sundukları Bildiri Sayılarına Göre Grafiksel Görünümü.....415
Grafik 16. Akademik Yöneticilerin Bugüne Yayınlanan Kitap İncelemelerinin Sayısına Göre Grafiksel Görünümü.....416

Grafik 17. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yönetmiş Oldukları Master ve Doktora Tezlerinin Sayısına Göre Grafiksel Görünümü 417
Grafik 18. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yürütmüş Oldukları Bilimsel Dergi Editörlüğü Sayısına Göre Grafiksel Görünümü 419
Grafik 19. Akademik Yöneticilerin Yurt Dışında Alanlarıyla İlgili Akademik Çevrelerde Yaptıkları Çalışmaların Sayısına Göre Grafiksel Durumları 420
Grafik 20. Akademik Yöneticilerin Üyesi Bulundukları Uluslararası Düşünce Kuruluşlarının Sayısına Göre Grafiksel Durumları 422
Grafik 21. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Uluslararası Sorunlara Çözüm Aramayı Amaçlayan Katıldıkları Toplantıların Sayısına Göre Grafiksel Olarak Görünümleri.....423
Grafik 22. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Kişisel Olarak Düzenlenmesine Öncülük Etmiş Oldukları Uluslararası Sorunları Çözüme Dönük Toplantı Sayısına Göre Grafiksel Olarak Görünümleri 425
Grafik 23. Akademik Yöneticilerin, Bugüne Kadar Uluslararası Sorunlarla İlgili Olarak Uluslararası Medyada Yayınlanan Yazı ve Röportajlarının Sayısına Göre Grafiksel Olarak Durumları 426
Grafik 24. Akademik Yöneticilerin Üyesi Bulunduğu Ulusal Düşünce Kuruluşlarının Sayısına Göre Grafiksel Olarak Durumları 428
Grafik 25. Akademik Yöneticilerin Ulusal Sorunlar Hakkında Bugüne Kadar Kişisel Olarak Düzenlenmesine Öncülük Ettikleri Sempozyum, Kongre ve Panel Gibi Toplantı Sayısına Göre Grafiksel Olarak Durumları 429
Grafik 26. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlara Çözüm Aramayı Amaçlayan Katılmış Bulundukları Toplantılara Göre Grafiksel Olarak Durumları.....431
Grafik 27. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlarla İlgili Olarak Ulusal Medyada Yayınlanan Yazı ve Röportajlarının Sayısına Göre Grafiksel Olarak Durumları 432
Grafik 28. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Dünyadaki Çeşitli Üniversitelerin Oluşturdukları Akademik Birlikler ve Benzeri Örgütlenmelerde Aktif Olarak Üstlenmiş Oldukları Görev Sayısına Göre Grafiksel Olarak Durumları.....434

Grafik 29. Akademik Yöneticilerin Evrensel Değerleri Geliştirecek ve İnsanlığa Yarar Sağlayacak Derecede Yaptığı Buluş-Araştırmalarının Sayısına Göre Grafiksel Olarak Durumları 435
Grafik 30. Akademik Yöneticilerin Kendi Bilimsel Alanları Dışındaki Konularda Yazdıkları Kitapların Sayısına Göre Grafiksel Olarak Durumları.....437
Grafik 31. Akademik Yöneticilerin Abone Oldukları Uluslararası Dergi-Gazete (İnternet Dahil) Sayılarına Göre Grafiksel Olarak Durumları.....438
Grafik 32. Akademik Yöneticilerin Kendi Bilimsel Alanı Dışındaki Konularda Yılda Okuduğu Kitap Sayılarına Göre Grafiksel Olarak Durumları.....440
Grafik 33. Akademik Yöneticilerin Abone Olduğu Ulusal Düzeydeki Dergi-Gazete (İnternet dahil) Sayılarına Göre Grafiksel Olarak Durumları 441
Grafik 34. Akademik Yöneticilerin Yurt Dışında Bulunduğu Yıl Sayılarına Göre Grafiksel Olarak Durumları.....442

TABLOLAR

Tablo 1. Entelektüellik Kategorileri ve Öne Çıkan Özellikleri 7
Tablo 2. Entelektüel ve Buna Yakın Kişilerin Özelliklerinin Karşılaştırılması 19
Tablo 3. Entelektüel ve Entelijansiyanın Rollerinin Karşılaştırılması 25
Tablo 4. Özgürleştirici Olarak Entelektüelin Görevleri 31
Tablo 5. Sürgün, Marjinal ve Yabancı Olarak Entelektüel 40
Tablo 6. Anarşist Entelektüel Teorinin Varsayımları 46
Tablo 7. Teknokratik Bürokratik Sınıf Teorisi'nin Belli Başlı Varsayımları 48
Tablo 8. Antonio Gramsci'nin Organik Entelektüel Teorisi 50
Tablo 9. Daniel Bell'in Bilgi Sınıfı Teorisinin Temel Varsayımları 54
Tablo 10. Alvin Gouldner'ın Yeni Sınıf Teorisi 55
Tablo 11. Dayanışma ve Çabaların Odak Noktası Olarak Entelektüelin Yer Aldığı Platformlar ve Üstlendiği İşlevler 63
Tablo 12. Entelektüelin Her Koşulda Hakikati Dile Getirmede Üstlendiği Roller 65
Tablo 13. Profesyoneller İle Amatör Olarak Entelektüeller Arasındaki Farklar 70
Tablo 14.Tarih Öncesi Dönemde Entelektüel Düşüncenin Özellikleri 78
Tablo 15. Antik Çağ Dönemi Entelektüellerinin Fikirlerinin Karşılaştırılması 92
Tablo 16. Yunan-Helen Entelektüellerinin Fikirlerinin Karşılaştırılması 96
Tablo 17. Orta Çağ Entelektüel Düşünce Paradigmasını Belirleyen Belli Başlı Özellikler 99
Tablo 18. Orta Çağ Entelektüelleri ve Belli Başlı Düşünceleri 107
Tablo 19. Aydınlanma Dönemi Entelektüelleri ve Görüşleri 116
Tablo 20. Modernizmin Entelektüel Karakteristikleri 119
Tablo 21. İlk Dönem Postmodernist Entelektüellerin Görüşleri 132
Tablo 22. Geç Dönem Postmodernist Entelektüellerin Görüşleri 142
Tablo 23. Akademik Entelektüel Yöneticilerin Bilgi Liderliği Süreci 146
Tablo 24. Akademik Entelektüel Yöneticilerin Özgecilik Davranışları 156
Tablo 25. İlişki Yönetimini Tesis Eden Kişi Olarak Akademik Entelektüel Yöneticinin Yerine Getirmesi Gereken Görevler 158

Tablo 26. Akademik Entelektüel Yöneticilerin İş Yaşamıyla Sosyal Yaşamı Dengeleme Davranışları.....160
Tablo 27. Akademik Entelektüel Yöneticilerin Liderlik Konusundaki Varsayımları ...164
Tablo 28. Günümüz Bilgi Toplumu Üniversitesini Etkileyen Faktörler ve İzlenmesi Gereken Stratejiler.....171
Tablo 29. Penn'in Üniversitenin İş Çevresi İle İş Ortaklığının Geliştirilmesi Modeli..175
Tablo 30. Akademik Entelektüel Liderliğin Üniversitedeki İşlevleri 182
Tablo 31. Akademik Entelektüel Liderliğin Sınırsız Yaratıcılığa Saltanat Tanıması Süreci 185
Tablo 32. Düşünce Hiyerarşisi Olarak İnsanın Zihinsel Süreci.....190
Tablo 33. Akademik Entelektüel Liderlerin Statükodan Devingenliğe Geçişte İzleyebilecekleri Temel Stratejiler 193
Tablo 34. Akademik Özgürlüğün İlkeleri 197
Tablo 35. Akademik Entelektüel Yöneticinin Kendi Kendini Denetleme Stratejileri ..199
Tablo 36. Entelektüellere Göre Benlik Kavramı 206
Tablo 37. Entelektüel Takım Kurulmasında İzlenilen Stratejik Süreçler.....214
Tablo 38. Akademik Entelektüel Yöneticilerin, Çatışmayı Yönetirken Gözönünde Tutması Gereken Konular.....218
Tablo 39. Entelektüel Yönetici ve Geleneksel Yönetici Pozisyonlarının Karşılaştırılması.....222
Tablo 40. Akademik Entelektüel Yöneticilerin Sahip Olduğu Yetenekler.....223
Tablo 41. Üniversitenin Toplum İçerisinde Yerine Getirdiği Roller 226
Tablo 42. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Rektörün Üniversitedeki İşlevleri..246
Tablo 43. Akademik Entelektüel Düzeyi Yüksek Olan Rektörlerin Bulundukları Pozisyona Yapacakları Katkılar 253
Tablo 44. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Dekanın Fakültedeki İşlevleri 261
Tablo 45. Akademik Entelektüel Düzeyi Yüksek Olan Dekanların Bulundukları Pozisyona Yapacakları Katkılar 268
Tablo 46. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Bölüm Başkanının Bölümdeki İşlevleri 273
Tablo 47. Akademik Entelektüel Düzeyin Bölüm Başkanlığına Katkısı.....278

Tablo 48. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Enstitü Müdürünün Enstitüdeki İşlevleri 284
Tablo 49. Yüksekokul Müdürünün Performansla İlgili Sorumlulukları 294
Tablo 50. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Yüksekokul Müdürü ve Akademisyen İlişkisine Dönük Bir Öncelikler Listesi 297
Tablo 51. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Meslek Yüksekokulu Müdürünün Görevleri 305
Tablo 52. Akademik Entelektüel Düzeyin Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü'ne Katkısı 310
Tablo 53. Bilgi Teknolojisi Parkı Çalışanlarının Akademik Entelektüel Özellikleri 315
Tablo 54. Akademinin Rutinleşmesinin Olumsuz Etkileri 319
Tablo 55. Üniversite Meşruiyeti Olarak Yasadan Gücünü Alan Meşruiyet ve Üniversite Üzerine Etkileri 335
Tablo 56. Üniversite Meşruiyeti Olarak Adam Kayırmacılığa (Nepotizm) Dayalı Meşruiyet ve Üniversiteye Etkileri 337
Tablo 57. Üniversite Meşruiyeti Olarak Karizmatik Meşruiyet ve Üniversite Meşruiyeti Üzerine Etkileri 340
Tablo 58. Ekonomik Servetin Kullanımından Gelen Meşruiyet ve Üniversite Üzerine Etkileri.....342
Tablo 59. Üniversite Meşruiyetinin Kaynağı Olarak Entelektüel Meşruiyet ve Üniversite Üzerine Etkileri 345
Tablo 60. Akademik Yöneticilerin Entelektüel Düzeylerinin Bir Ölçüsü Olarak Ders Verme.....351
Tablo 61. Akademik Yöneticilerin Entelektüel Düzeylerinin Bir Ölçüsü Olarak Kamu Sözcülüğü Yapma 362
Tablo 62. Akademik Yöneticilerin Entelektüel Düzeylerinin Bir Ölçüsü Olarak Global Düşünce Organizatörlüğü Yapma 367
Tablo 63 . Akademik Yöneticilerin Entelektüel Düzeylerinin Ölçülmesi Anketi Soru Matrisi 396
Tablo 64. Akademik Yöneticilerin Unvanlarına Göre Dağılımları 398

Tablo 65. Akademik Yöneticilerin Yönetim Pozisyonlarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı 399
Tablo 66. Akademik Yöneticilerin Yöneticilik Yaptıkları Sürelere Göre Yüzde Olarak Dağılımı 400
Tablo 67. Akademik Yöneticilerin Yaşlarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı 401
Tablo 68. Akademik Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre Yüzde Olarak Dağılımı 402
Tablo 69. Akademik Yöneticilerin Medeni Durumlarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı 403
Tablo 70. Akademik Yöneticilerin Üniversite Ortamında Çalıştıklar Süre İtibariyle Yüzde Olarak Dağılımları.....404
Tablo 71. Akademik Yöneticilerin Üniversite Dışında Bir Kurumda Çalıştıklar Sürelere Göre Yüzde Olarak Dağılımı.....405
Tablo 72. Akademik Yöneticilerin Yönetimleri Altında Bulunan Akademisyen Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı.....406
Tablo 73. Akademik Yöneticilerin Bildikleri Yabancı Dil Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımı 407
Tablo 74. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yazdıkları Kitap Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımı.....409
Tablo 75. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yazdıkları Uluslararası Nitelikteki Makale Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı 410
Tablo 76. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yazdıkları Ulusal Nitelikteki Makale Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı.....411
Tablo 77. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Uluslararası Nitelikteki Kongrelere Sundukları Bildiri Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı 413
Tablo 78. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Nitelikteki Kongrelere Sundukları Bildiri Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı 414
Tablo 79. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yayınlanan Kitap İncelemelerinin Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımı 416
Tablo 80. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yönetmiş Oldukları Master ve Doktora Tezlerinin Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımı.....417

Tablo 81. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yürütmüş Oldukları Bilimsel Dergi Editörlüğü Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımı.....418
Tablo 82. Akademik Yöneticilerin Yurt Dışında Alanlarıyla İlgili Akademik Çevrelerde Yaptıkları Çalışmaların Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımı 420
Tablo 83. Akademik Yöneticilerin Üyesi Bulundukları Uluslararası Düşünce Kuruluşlarının Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımı 421
Tablo 84. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Uluslararası Sorunlara Çözüm Aramayı Amaçlayan Katıldıkları Toplantıların Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları 423
Tablo 85. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Kişisel Olarak Düzenlenmesine Öncülük Etmiş Oldukları Uluslararası Sorunları Çözüme Dönük Toplantı Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları 424
Tablo 86. Akademik Yöneticilerin, Bugüne Kadar Uluslararası Sorunlarla İlgili Olarak Uluslararası Medyada Yayınlanan Yazı ve Röportajlarının Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları.....426
Tablo 87. Akademik Yöneticilerin Üyesi Bulunduğu Ulusal Düşünce Kuruluşlarının Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları 427
Tablo 88. Akademik Yöneticilerin Ulusal Sorunlar Hakkında Bugüne Kadar Kişisel Olarak Düzenlenmesine Öncülük Ettikleri Sempozyum, Kongre ve Panel Gibi Toplantı Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları.....429
Tablo 89. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlara Çözüm Aramayı Amaçlayan Katılmış Bulundukları Toplantılara Göre Yüzde Olarak Dağılımları 430
Tablo 90. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlarla İlgili Olarak Ulusal Medyada Yayınlanan Yazı ve Röportajlarının Yüzde Olarak Dağılımları 432
Tablo 91. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Dünyadaki Çeşitli Üniversitelerin Oluşturdukları Akademik Birlikler ve Benzeri Örgütlenmelerde Aktif Olarak Üstlenmiş Oldukları Görev Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları.....433
Tablo 92. Akademik Yöneticilerin Evrensel Değerleri Geliştirecek ve İnsanlığa Yarar Sağlayacak Derecede Yaptığı Buluş-Araştırmalarının Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları 435

Tablo 93. Akademik Yöneticilerin Kendi Bilimsel Alanları Dışındaki Konularda Yazdıkları Kitapların Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları.....436
Tablo 94. Akademik Yöneticilerin Abone Oldukları Uluslararası Dergi-Gazete (İnternet dahil) Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımları.....438
Tablo 95. Akademik Yöneticilerin Kendi Bilimsel Alanı Dışındaki Konularda Yılda Okuduğu Kitap Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımları 439
Tablo 96. Akademik Yöneticilerin Abone Olduğu Ulusal Düzeydeki Dergi-Gazete (İnternet dahil) Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımları 441
Tablo 97. Akademik Yöneticilerin Yurt Dışında Bulunduğu Yıl Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımları.....442
Tablo 98. Akademik Yöneticilerin Derslerinde Toplumsal Problemlere Odaklanmaları Durumu 443
Tablo 99. Akademik Yöneticilerin Derslerinde Fikirlerin Tartışılarak Yeni Bilgilere Dönüştürülmesine Olanak Tanımaları Durumu 444
Tablo 100. Akademik Yöneticilerin Derste Her Zaman Alışılmadık Yöntemleri Kullanması Durumu.....445
Tablo 101. Akademik Yöneticilerin Derste Tüm Görüşlere Eşit Mesafede Kalmaya Özen Göstermeleri Durumu.....446
Tablo 102. Akademik Yöneticilerin Öğrencilerin Derste Heyecanlı Tartışmalar Yapmalarını Önemseme Durumu.....447
Tablo 103. Akademik Yöneticilerin Derste Öğrencilerin Sıra Dışı Fikirleri Dile Getirmelerini Önemseme Durumu.....448
Tablo 104. Akademik Yöneticilerin Derste Öğrencilerin Eleştirme Alışkanlığını Geliştirmelerine Çalışmaları Durumu.....449
Tablo 105. Akademik Yöneticilerin Derste Öğrencilerin Kamusal Sözcülük Görevini Üstlenmelerini Teşvik Etmeleri Durumu.....450
Tablo 106. Akademik Yöneticilerin Öğrenmeyi Etkileyen Faktörleri Biraraya Getirmeye Dikkat Etmeleri Durumu 451
Tablo 107. Akademik Yöneticilerin Derste Öğrencileri İçin Bir Model Olmaya Çaba Gösterme Durumu.....452

Tablo 108. Akademik Yöneticilerin Derse Katılan Öğrencileri İçin Sürekli Geri Besleme İle Entelektüel Bir Canlılık Kazanmalarını Sağlama Durumu.....453
Tablo 109. Akademik Yöneticilerin Ders Öncesinde Bilgiler Vererek Bunların Tartışılmasına Öncelik Vermeleri Durumu 454
Tablo 110. Akademik Yöneticilerin Yazar Olmanın Farklı Kesimlere Yönelmeyi Gerektirdiğini Düşünmesi Durumu.....455
Tablo 111. Akademik Yöneticilerin Yazar Olmanın Kendi Bilim Alanıyla Sınırlı Kalmadığını Düşünmesi Durumu.....456
Tablo 112. Akademik Yöneticilerin Yazar Olmanın Mevcut Sistemi ve Değerleri Eleştirmek Olduğunu Düşünmeleri Durumu.....457
Tablo 113. Akademik Yöneticilerin Yazar Olmanın Toplumun Baskıya Maruz Kesimlerini Gündeme Getirmek Olduğunu Düşünmeleri Durumu 458
Tablo 114. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Yayın Yapma Misyonunun Mevcut Bilgi Düzeyinin Eleştirilmesi Olduğunu Düşünmeleri Durumu 459
Tablo 115. Akademik Yöneticilerin Yeni Fikirlerin Bilimsel Yayınla Geliştirilebileceğini Düşünmeleri Durumu.....460
Tablo 116. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Yayını Kendi Motivasyonları İle Hazırlama Durumu.....461
Tablo 117. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Yayınlarında Toplumsal Gerçekleri Dile Getirmeye Odaklanmaları Durumu.....462
Tablo 118. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Yayınlarından Olan Ders Kitabı Yazmayı Metin Üretimi Olarak Nitelendirmeleri Durumu 463
Tablo 119. Akademik Yöneticilerin Ders Kitabı Yazarken Bilgiyi Kamusal Paylaşıma Açmış Olduklarını Düşünmeleri Durumu.....464
Tablo 120. Akademik Yöneticilerin Ders Kitabı Yazarken Herhangi Bir Ödül Beklentisi İçinde Olmaları Durumu.....465
Tablo 121. Akademik Yöneticilerin Ders Kitabı Yazarken Toplumsal Bilgiyi Evrensel Bilgiyle Bütünleştirmek Amacıyla Hareket Etmeleri Durumu 466
Tablo 122. Akademik Yöneticilerin Yazdıkları Bilimsel Makalelerin Toplumun Bilgi Yönetimine Değer Kattığını Düşünmeleri Durumu.....467

Tablo 123. Akademik Yöneticilerin Yazdıkları Bilimsel Makalelerin Toplumun Kaynaklarının Daha İyi Nasıl Kullanılacağına Yol Gösterdiğine İnanmaları Durumu 468
Tablo 124. Akademik Yöneticilerin Yazdıkları Bilimsel Makaleleri Hali Hazırdaki Geçerli Paradigmaları Eleştirmek Amacıyla Yazmaları Durumu 469
Tablo 125. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Makalelerini Dogmalarla Mücadele İçin Yazmaları Durumu 470
Tablo 126. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Kongrelere Bildiri Hazırlamayı Yeni Fikirlerin Tartışılmasına Bir Hazırlık Olarak Görmeleri Durumu 471
Tablo 127. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Kongrelere Bildiri Sunulmasını Bilgi Paylaşımı Olarak Düşünmeleri Durumu 472
Tablo 128. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Kongrelerde Bildiri Sunulmasını Topluma Yeni Fikirler Kazandırılması Olarak Düşünmeleri Durumu 473
Tablo 129. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Kongrelere Güç Sahiplerinin Görmezden Geldiği Konuları Gündeme Taşımak İçin Bildiri Yazmaları Durumu 474
Tablo 130. Akademik Yöneticilerin Kitap İncelemesi Yapmayı Bilimsel Faaliyet Olduğu İçin Önemsemeleri Durumu 475
Tablo 131. Akademik Yöneticilerin Kitap İncelemesi Yapmanın Üst Düzeyde Akademisyenlere Özgü Bir Faaliyet Olduğunu Düşünmeleri Durumu 476
Tablo 132. Akademik Yöneticilerin Kitap İncelemesini Yeni Fikirlere Erişmek Amacıyla Yapmaları Durumu 477
Tablo 133. Akademik Yöneticilerin Kitap İncelemesini Başka Akademisyenlerin Farkında Olmadığı Marjinal Konuları Tartışmaları Amacıyla Yapması Durumu .478
Tablo 134. Akademik Yöneticilerin Akademik Danışmanlığı, Öğrencilere Tavsiyede Bulunma Aracı Olarak Görmesi Durumu 479
Tablo 135. Akademik Yöneticilerin Akademik Danışmanlığı, Yeni Bilimsel Tartışmalar İçin Konu Yaratılması Faaliyeti Olarak Düşünmesi Durumu 480
Tablo 136. Akademik Yöneticilerin Akademik Danışmanlığı, Bilgi Kaynaklarını Çeşitlendirme Olarak Görmesi Durumu 481
Tablo 137. Akademik Yöneticilerin Akademik Danışmanlığı, Yeni Kuşak Entelektüel Liderlerin Yetişmesine Hizmet Amacıyla Yerine Getirmeleri Durumu 482

Tablo 138.Akademik Yöneticilerin Kamusal Sorunların Üniversite Ortamında Gündeme Getirilmesinin Gerek Duyulan Eleştirel Tepkileri Yaratacağı Beklentisi 483
Tablo 139. Akademik Yöneticilerin Kamusal Sorunların Çözümünün Bunların Üniversite Ortamında Tartışılması İle Mümkün Olduğu Konusundaki Düşüncelerinin Durumu.....484
Tablo 140. Akademik Yöneticilerin Kamusal Sorunların Akademisyenlerce Tartışılması İçin Periyodik Faaliyetler Düzenlenmesi Konusundaki Düşüncelerinin Durumu .485
Tablo 141. Akademik Yöneticilerin, Akademisyenlerin Kamusal Konulara Yoğunlaşmasının Üniversitenin Yönetsel Esnekliğini Arttıracağına İlişkin Düşüncelerinin Durumu.....486
Tablo 142. Akademik Yöneticilerin, Akademisyenlerin Kamusal Konulara Yöneliminin Her Zaman Teşvik Edilmesi Konusundaki Düşüncelerinin Durumu 487
Tablo 143. Akademik Yöneticilerin, Üniversitede Kamusal Konuları Ele Alabilecek Uzman Sayısının Yeterli Olduğu Konusundaki Düşüncelerinin Durumu.....488
Tablo 144. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Konuların Gündeme Getirilmesinde Akademik Alt Yapının Yeterli Olduğu Konusundaki Düşüncelerinin Durumu 489
Tablo 145. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Konuların Gündeme Getirilmesinde Üniversite Yönetimlerinin Destekleyici Olması Konusundaki Düşüncelerinin Durumu 490
Tablo 146. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Sorunların Çözümü İçin Üniversite İçi Yayınlara ve Bültenlere Özel Bir Önem Verilmesi Konusundaki Düşüncelerinin Durumu 491
Tablo 147. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Sorunları Sivil Toplum Kuruluşlarında Görev Alarak Tartışmaları Durumu 492
Tablo 148. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Sorunların Dünya Üniversiteleri İle Bir Araya Gelinerek Tartışılmasını Sağlamaları Durumu 493
Tablo 149. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Sorunların Çözümü İçin Başka Üniversitelerle İş Birliği Yapılmasına Öncülük Etmeleri Durumu.....494
Tablo 150. Akademik Yöneticilerin, Üniversite İçerisinde Kamu İle İlgili Sorunlara Yer Verilmesinin Üniversiteye Prestij Kazandıracağı Konusundaki Düşüncelerinin Durumu 495

Tablo 151. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Konuların Akademisyenlerce Tartışılmasının Üniversite ve Toplum Arasındaki İlişkiyi Güçlendireceği Konusundaki Düşüncelerinin Durumu 496
Tablo 152. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Konuların Akademisyenler Tarafından Tartışılmasının Evrensel Değerlere Hizmet Edeceği Konusundaki Düşüncelerinin Durumu 497
Tablo 153. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Konuların Üniversiteye Taşınmasının Üniversiteyi Topluma Öncü Bir Kurum Haline Dönüştüreceğine İlişkin Görüşlerinin Durumu 498
Tablo 154. Akademik Yöneticilerin, Akademisyenlerin Evrensel Konularda Konuşmalarının Gerekli Olduğunu Düşünmeleri Durumu.....499
Tablo 155. Akademik Yöneticilerin, Akademisyenlerin Evrensel Değerleri İleriye Götürmelerinde Motive Edici Olmaları Durumu 500
Tablo 156. Akademik Yöneticilerin, Akademisyenlerinin Evrensel Konularda Konuşmaları İçin Dünyadaki Değişik Üniversitelerde Görev Almalarını Sağlamaları Durumu 501
Tablo 157. Akademik Yöneticilerin, Akademisyenlerin Evrensel Konulara İlgilerini Arttırmak Amacıyla Akademik Ödüllendirmeye Gitmeleri Durumu.....502
Tablo 158. Akademik Yöneticilerin, Üniversitenin Evrensel Değerlere Katkıda Bulunması İçin Toplantılar Düzenlenmesine Öncülük Etme Konusundaki Düşünceleri 503
Tablo 159. Akademik Yöneticilerin, Global Konulardaki Görüşlerini Uluslararası Medyada Sürekli Yazılar Yazarak Dile Getirme Konusundaki Düşünceleri 504
Tablo 160. Akademik Yöneticilerin, Global Sorunlara İlişkin Uluslararası Toplantı ve Etkinliklere Sürekli Katılma Konusundaki Düşünceleri 505
Tablo 161. Akademik Yöneticilerin, Global Olarak Geliştirdikleri Görüşlerini Dünyadaki Diğer Entelektüel Kişilerle Düzenli Olarak Tartışmaları Konusundaki Düşüncelerinin Durumu.....506
Tablo 162. Akademik Yöneticilerin, Akademisyen Olarak Tüm Enerjilerini Toplumdaki Haksızlıkları Giderme Faaliyetine Harcamaları Konusundaki Düşüncelerinin Durumu 507

Tablo 163. Akademik Yöneticilerin, Marjinal Bir Akademik Yaşamı Tercih Etme Konusundaki Düşüncelerinin Durumu 508
Tablo 164. Akademik Yöneticilerin, Yönetimleri Altındaki Akademisyenlerin Risk Almalarını Teşvik Etmeleri Konusundaki Düşüncelerinin Durumu.....509
Tablo 165. Akademik Yöneticilerin, Üst Yöneticiler İçin Keyif Kaçırıcı Nitelikteki Konulara Daha Çok Önem Vermeleri Konusundaki Düşüncelerinin Durumu.....510
Tablo 166. Akademik Yöneticilerin, Güç Sahibi Üniversite Yönetimine Karşı İtirazcı Kişilikleri Teşvik Etmeleri Konusundaki Düşüncelerinin Durumu.....511
Tablo 167. Akademik Yöneticilerin Otorite ve Gücün Kullanımına İlişkin Olarak Kendilerine Yöneltilen Eleştirileri Olumlu Karşılama Konusundaki Düşünceleri 512
Tablo 168. Akademik Yöneticilerin Akademisyenlerin Kendi Yönetim Tarzlarına Muhalefet Etmelerine Hoşgörüyle Bakmaları Konusundaki Düşünceleri 513
Tablo 169. Akademik Yöneticilerin Akademisyenlerin Fikir Çeşitliliğine Özen Göstermeleri Konusunda İstekte Bulunma Durumu.....514
Tablo 170. Akademik Yöneticilerin Yönetim Pozisyonlarına Göre Entelektüel Düzeylerinin Farklılık Gösterip Göstermediklerinin Analiz Edilmesi.....515
Tablo 171. Akademik Yöneticilerin Akademik Unvanlarına Göre Entelektüel Düzeylerinin Farklılık Gösterip Göstermediklerinin Analiz Edilmesi……...…….....516

GİRİŞ

Akademik entelektüellerin organizasyonu olarak üniversitelerin vizyonu, bilgi üretimi yoluyla topluma öncülük etmektir. Akademik entelektüeller olarak üniversitelerde rektör, rektör yardımcısı, dekan, bölüm başkanı, enstitü müdürü, yüksekokul müdürü ve meslek yüksekokulu müdürü pozisyonlarında bulunan kişiler sözü edilen vizyona ulaşmak için araştırmalar yapmakta, dersler vermekte, konferanslara katılmakta ve global düşünceleri organize ederek entelektüel bir misyonu yerine getirmektedirler. Bu bağlamda hazırlanılan çalışmada, "Türkiye'de faaliyet gösteren devlet ve vakıf üniversitelerinde, akademik yöneticilik görevini üstlenmiş olan kişilerin entelektüel düzeylerinin ortaya çıkarılması" amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirme doğrultusunda; birinci olarak, Türkiye'deki üniversitelerde yöneticilik görevi üstlenen kişilerin birer akademik entelektüel olduğu, ikinci olarak da söz konusu kişilerin entelektüel düzeylerinin yüksek olduğu varsayılmıştır. Çalışma teorik ve uygulama olarak iki boyuttan oluşmaktadır. Teorik bölümde, konu ile ilgili geniş kapsamlı bir literatür araştırmasına gidilerek bununla da bir araştırmada bulunması gereken özelliklerin sağlanmasına çalışılmıştır. Uygulama bölümünde ise anket çalışmasına dayanan araştırmanın ana kütlesini, "Türkiye'de faaliyet gösteren devlet ve vakıf üniversitelerinde; rektör, rektör yardımcısı, dekan, dekan yardımcısı, bölüm başkanı, enstitü müdürü, yüksekokul müdürü ve meslek yüksekokulu müdürü olarak görev yapan kişiler" oluşturmuştur. Araştırmaya ilişkin örnek büyüklüğünün belirlenmesinde, Yükseköğretim Kurulu'nun istatistiksel verilerine dayanılarak elde edilen ve 5083 kişiden oluşan bir ana kütleden yararlanılmıştır. Bu ana kütleden, olasılıklı olmayan örnekleme yöntemine göre % 95'lik güvenilirlik sınırları içerisinde, % 5'lik bir hata büyüklüğü öngörülerek seçilmiş bulunan ve 360 akademik yöneticiden oluşan test grubu araştırmanın örnek büyüklüğünü oluşturmuştur.

Günümüze kadar, akademik yöneticilik ve entelektüellik konusunda birçok çalışma yapıldığı anlaşılmaktadır. Yayın tarihleri göz önünde tutularak bir sıralama yapıldığında, sözü edilen çalışmalardan bazıları: (1) C. Wright Mills, 1956, "The Professors," in his *White Collar: The American Middle Classes*, (2) Richard Ohmann,

1976, English in America: A Radical View of the Profession, (3) Paul A. Bové, 1986, *Intellectuals in Power: A Genealogy of Critical Humanism,*(4) Howard R. Bowen, 1986, *American Professors: A National Resource,* (5) Ron Eyerman, 1987*, Intellectuals, Universities, and the State in Western Modern Societies,*(6) Pierre Bourdieu, 1988, *Homo Academicus*, (7) Bruce Robbins, 1993, *Secular Vocations: Intellectuals, Professionalism, Culture*, (8) Thomas Bender, 1993, *Intellect and Public Life: Essays on the Social History of Academic Intellectuals in the United States*, (9) A.John Guillory, 1994, "Literary Critics as Public Intellectuals: Class Analysis and the Crisis of the Humanities", (10) Ernest L. Boyer, 1994, *The Academic Profession: An International Perspective,* (11) Don Anderson, 1995, "Teachers, Intellectuals, Politics", (12) Ruth Barcan, 1996, The Body of the (Humanities) Academic, or, 'What is an Academic', (13) Harvey J. Kaye, 1997, Beyond the Last Intellectuals, (14) *Ernest L. Boyer, 1998, Scholarship Reconsidered: Priorities of the Professoriate* başlıklı eserler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Akademik yöneticilerin entelektüel düzeyleri kapsamında bugüne kadar yapılan ve bazıları yukarıda sıralanmış olan tüm çalışmalarda ya içinde bulunulan dönemin en popüler kavramları ile akademisyenlerin ilişkilendirilmesi konusuyla (örneğin, Wright Mills'in 1956 yılındaki çalışması) ilgilenildiği ya da üniversiteler ve entelektüeller arasında bir dizi bağlantı kurulmasıyla sınırlı kalındığı (Eyerman'ın 1987'deki çalışması) anlaşılmaktadır. Dolayısıyla günümüze kadar yapılan tüm bu çalışmaların, akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerini ortaya koymaktan uzak kaldıkları görülmektedir. Bu açıdan literatüre bir katkı yapılması söz konusudur. Dört bölümden oluşan çalışmanın teorik boyutunda, ilk olarak entelektüel kavramı, etimolojik ve epistemolojik yönleri ile değerlendirilmiştir. İkinci bölümde, akademik entelektüeller olarak yöneticiler inceleme konusu yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise akademik yöneticilik ve akademi yönetiminde entelektüalite bağlantısı kurulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın metodolojisinden oluşan dördüncü ve son bölümde ise anket yönteminden yararlanılarak "akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin ne olduğu" sorusuna cevap aranmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1. ENTELEKTÜEL KAVRAMINA İLİŞKİN ETİMOLOJİK DEĞERLENDİRMELER

Toplumu birleştirecek düşler kurabilme, herkesin harcı değildir. Bütün bunları ancak entelektüel yapabilir. Entelektüel topluma çeşitli projeler sunar; onları uygulamanın önemli olduğunu söyler; kendine güvenenleri harekete geçirebilir; böylece büyük işler başarabilir. O, toplumda her zaman dikkat ve ilgi konusudur[1]. Bir hayat tarzı ve üslup oluşturma, ayrıksı durabilme ve konformizmin[*] iktidara göz kırptığı çoğu yerde muhalif kalabilme, entelektüellerin zihin dünyamıza tat kattığı kimi özelliklerdendir[2]. Buradan hareketle, 'entelektüel'in toplumsal anlamı olan bir 'zihinsel' kamu alanında, toplumsal olarak anlamlı 'söz'ler üreten bir kişi olduğunu söyleyebiliriz[3]. Bu bölümde entelektüel kavramına ilişkin etimolojik değerlendirmelerde bulunularak, ilgili kavrama yakın görülen bir dizi kavram üzerinde durulacaktır.

1.1.ENTELEKTÜEL KAVRAMI

Entelektüel sözcüğü Türkçede: **a.** Bilim, teknik ve kültürün, değişik dallarında özel öğrenim görmüş (kimse), aydın, münevver, **b.** Fikir sorunlarıyla ilgili olan anlamlarına gelmektedir[4]. Entelektüel kavramı Fransızcada (intellectuel,lle) akla, zekaya ait, düşünce adamı, aydın anlamına gelmektedir[5]. İngilizce literatürde entelektüel

---

[1] Zeki Özcan, "Sosyo-Kültürel Fenomen Olarak Entelektüeller", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı: 36, Yıl:9, Şubat, Mart, Nisan 2006, s.35.

[*] Konformizm; *Konformist* sözcüğü İngilizce literatürde, kişinin başkalarından farklı olmama isteğinde olarak onlar gibi düşünme ve davranma anlamına gelmektedir (Kaynak: **Longman Dictionary of Contemporary English**, Thirteen Edition, Edinburgh: 1995, s. 282). *Konformizm* ise başkaları gibi düşünme ve davranma eğilimi göstermek olarak kabul edilebilir.

[2] Taşkın Takış, "Tanıdık Yabancılar: Entelektüeller", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı: 36, Yıl:9, Şubat, Mart, Nisan 2006, s.7.

[3] Etyen Mahçupyan, "Hangi Entelektüel?", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı: 36, Yıl:9, Şubat, Mart, Nisan 2006, s.11.

[4] Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**, Ankara: 1988, s.s. 459.

[5] A.Rıza Yalt, **Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük**, İstanbul: Ararat Yayınevi, 1971, s.605.

(intellectual) kavramının bilim, edebiyat v.s. gibi ciddi konular ve alanlarla ilgilenen ve iyi eğitim almış birisi olarak tanımlandığını görmekteyiz. Yine aynı kavram, zamanlarının çoğunu, karmaşık fikirlerin düşünülmesine ve tartışılmasına harcayan, iyi eğitimli, mantıksal yeteneği gelişmiş kişiler için kullanılmaktadır[6].

Latinceden dilimize "entelektüel" olarak geçen sözcüğün içinde yer aldığı sözcük grubu, bu amaca yönelik anlamları içermektedir. Bunlar, *intellectualis:* Tinsel, *intellectus:* idrâk etme, *intellegentia;* akıl, kavram, bilgi, *intellegere:* Ayrımsama, tanıma, kavrama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sözcükler bize, insanın akli faaliyetlerini, nesneler dünyasına akıl yoluyla yaklaşma, varlık hakkındaki bilgiyi akılla temin etme, akılla yorumlama ve akılda temellendirme tercihini ifade ediyorlar. Öyleyse insana yakıştırılan bir sıfat, bir niteleme olarak entelektüel sözcüğü, bilgi birikimli, siyasi tercihli, herhangi bir insanı değil, sadece varlığı ve varlık hakkındaki bilgiyi akılda tasarlayan, onu akılla gören, akılda temellendiren bir insan tipini bildirmektedir[7].

Entelektüel, geleneksel anlamı içinde, düşünsel veya zihinsel etkinliğe yönelmiş, bilgili, değerlendirme ve eleştiri gücü yüksek, topluma öncülük etme misyonu yüklenmiş aydın, çağdaş kişi olarak da tanımlanabilmektedir. Entelektüel, her şeyden önce yaratıcı bir düşün insanıdır. Zihinsel/düşünsel üretimin mimarıdır. Ama entelektüel, aynı zamanda da yaşadığı ülkenin ve dünyanın sorunları karşısında kendini sorumlu gören, duyarlı bir eylem adamıdır. Entelektüel kişi, büsbütün kabul veya retçi değildir[8]. Entelektüel, kendisini ilgilendirmeyen şeylere burnunu sokan ve küresel insan ve toplum kavramı adına –bugün olanaksız, dolayısıyla soyut ve yanlış bir kavram, çünkü büyümekte olan toplumlar, kendilerini yaşam biçimlerinin, sosyal işlevlerin, somut sorunların uç boyutlardaki çeşitliliğiyle tanımlamaktadırlar – kabullenilmiş gerçeklerin ve bundan kaynaklanan davranışların tümünü sorgulama iddiasında olan biridir. Entelektüel, kendilerini sosyal olarak tanınan işlevlerle tanımlayan insanların oluşturduğu bütünde özel bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır[9].

---

[6] **Longman Dictionary of Contemporary English**, Thirteen Edition, Edinburgh: 1995, ss. 740-741.
[7] Oktay Taftalı, "Batı Medeniyetinin Mutsuz Çocuğu Entelektüel", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı: 36, Yıl:9, Şubat, Mart, Nisan 2006, s.166.
[8] Ali Akdemir, "Entelektüel Liderlik", http://www.isguc.org , 2005. (Er.Tar:15, 05, 2006).
[9] Jean Paul Sartre**, Aydınlar Üzerine**, Çev. Aysel Bora, İstanbul: Can Yayınları, 2000, s. 11.

Schumpeter'e göre entelektüeller, kendilerini şu özelliklerle tanımlamaktadırlar[10]:

a. Birinci olarak, "entelektüeller, söylenen ve yazıya geçen söz üzerinde iktidar sahibi olan insanlardır",

b. İkinci olarak, "pratik olaylara dair doğrudan sorumluluk taşımazlar",

c. Üçüncü olarak, "gerçek deneyimlerin bize sunduğu ilk elden bilgilenmeden yoksundurlar",

d. Dördüncü olarak "sadece birer izleyici" olarak, rahatsız edici unsur" biçiminde sosyal bir rol üstlenirler.

Shils'e göre, entelektüeller, entelektüel işlerde çalışan, kendi yorum ve aktarımları ile meşgul olan, öğreten, açıklayan veya çalışmaların içeriğini yorumlayan fakat yine tüketen örneğin, geniş kapsamlı entelektüel çalışmaları okuyan ve kendilerini yaptıkları işlerle yeni fikirlere açık olarak kabul eden kişilerdir. Dahası yalnızca bilimsel işlerin yaratılması ve kabulünde çalışanlar şeklinde değil, bilim adamlığı, felsefe, teoloji, edebiyat ve sanat ile yine entelektüel yöneticilik rollerini yerine getirenler de entelektüellerdir[11]. Entelektüeller, insanlığın bilincini taşıyan, toplum vicdanının sesini yüreğinde barındıran bir nevi filozof kraldırlar. Hüküm sürmek istedikleri alan, bu dünyanın egemenliklerinin kaprisine kalmış değişken ve gündelik hayatın sahnesi değildir. Haksızlıkları ve zulmü, hitap ettikleri topluma ilân ederken aslında belki de başka bir dünyaya, entelektüel olmayanın ola ki hiç kavrayamadığı, bilmediği ve bilemeyeceği bir dünyanın insanlarına seslenmektedirler. Onlar ender rastlanan türden insanlardır. Benda'nın anlattığı entelektüeller, alelâde insanlar ya da sıradan okumuşlar gibi maddi kazançla ilgilenmezler. Şahsi çıkar peşinde koşmak, ikbal ve mevki gayreti içinde olmak onların işi değildir. Onlar, siyasal iktidarın yakını olmak için el etek

[10] Hilal Onur İnce, "Batılı Muhafazakâr Düşüncede Entelektüellerin Yeri ve İşlevleri", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı: 36, Yıl:9, Şubat, Mart, Nisan 2006, s. 183.
[11] Edward Shils, **International Encyclopedia of the Social Sciences**, New York: Macmillan/Free Press., 1968, s. 399.

öpmezler. Güçlünün uydusu değil, zayıfın savunucusudurlar. Siyasal iktidarın kusurlarını, otoritenin kötüye kullanmasını kınarlar ve bunu topluma haykırırlar[12].

Entelektüellerin, sanat, bilim ve din dâhil, insanın sembolik dünyasını oluşturan kültürü yaratan, dağıtan ve uygulayanlar olduğu düşünülmektedir. Bu grup başlıca iki kesimden oluşmaktadır: kültürün yaratıcıları ve çekirdek grubu oluşturan bilim adamları, sanatçılar, felsefeciler, yazarlar, bazı editörler ve gazeteciler ile çeşitli sanatlarda birçoğu öğretmen, raportör olan dağıtıcı-uygulayıcılardır. Bunların çevresindeki grup, kültürü işlerinin bir parçası olarak uygulayan fizikçiler ve hukukçular gibi profesyonellerden oluşmaktadır. Özellikle entelektüelleri kendi sözcüleri olarak tanımlamaları, bunların kesinlikle kendilerinden bağımsız ve toplumun eleştirmenleri olmaları dolayısıyladır. Bu durum entelektüelleri, modern toplumdaki yerleri konusunda en karmaşık problemlerden uzak tutar[13].

Entelektüel, tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere, "metin üretmeyi" ortak bir özellik olarak benimsemiş olan, herhangi bir maddi çıkar gütmeden kültür işiyle uğraşan, ulaştığı sonuçları toplumla paylaşan, iktidar sahiplerinin sahibi oldukları gücü kötüye kullanmaları durumunda muhalif bir konuma geçerek adaleti, özgürlüğü ve eleştiriyi ön plana alan bilgi insanları olmaktadır. Entelektüel, gelenekleri, varsayımları, klişeleri, alışkanlıkları sürekli sorgulayan ve topluma yeni vizyonlar sunan kişidir. Entelektüel dili çok iyi kullanan, iletişim becerileri gelişkin, kendi kabuğuna çekilmeyen, susmayan, düzeni bozan, sürekli yeni alternatifler yaratan kişidir. Entelektüel aynı zamanda mükemmelliğin kusursuzluğa giden yolun basamağı olduğunun bilincinde olan, sosyal duyarlılık performansı yüksek, tutarlı ve güven veren kişidir. Aynı zamanda entelektüel, ırk, dil, din gibi insanlığın değerlerine saygı duyarak çeşitlilikleri hoş gören, insanları şekillendirmeye çalışmayan ve beyinlerini belirli kalıplara hapsetmek yerine onlara yol göstererek rehberlik eden kişidir. Aşağıda Tablo 1'de, entelektüellerle ilgili olarak yapılan sınıflandırmalar gösterilmektedir.

---

[12] Nur Vergin, "Entelektüel Olmak Ya Da Olmamanın Sosyolojik Belirlemeleri Üzerine Bir Deneme", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı: 37, Yıl: 9, Mayıs, Haziran, Temmuz 2006, ss.13-14.
[13] Martin Lipset Seymour, **Political Man: The Social Bases of Politics,** New York: Doubleday, 1960, s. 311.

Tablo 1. Entelektüellik Kategorileri ve Öne Çıkan Özellikleri

Entelektüellik Kategorileri	Öne Çıkan Özellikleri
Klasik (Geleneksel Entelektüel)	Kitlelerin dışından onları akla dayalı olarak eleştiren ve bu eleştirilerini normatif ve küresel bir teori olarak sunan entelektüeldir.
Organik Entelektüel	Çıkarlarını örgütlemek, daha fazla iktidar, daha fazla denetim gücü elde etmek amacıyla bilgisini kullanarak toplumdaki çeşitli sınıflarla ya da kuruluşlarla doğrudan bağlantı içerisine giren entelektüeldir.
Specific (özel) Entellektüel	Bilgisini ve gerçekle olan ilişkisini, politik alanda iktidara karşı kullanan kişidir. Kendi özel alanlarında, etkisini kullanan ve birikmiş bir etki sahibi olan kişidir.
Kamusal Entelektüel	Fakülte, kolej veya üniversitede çalışan, belirli bir disiplinde eğitim görmüş, kendi disiplinlerinden edindikleri fikirleri, genel bir konuya uygulayan kişilerdir.
Fonksiyonel Entelektüel	Faaliyetlerinin sosyal bir yararı olsun veya olmasın, hizmet ettikleri değerleri, amaçları veya sonuçları sorgulamadan farklı alanlardaki uzmanlık veya teknik bilgilerini arttırmak amacıyla becerilerini uygulayan kişilerdir.

Kaynak (1): Reyhan Atasü Topçuoğlu, "Foucault ve Entelektüeller", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı: 37, Yıl: 9, Mayıs, Haziran, Temmuz 2006, sf.222–223.
Kaynak (2): Edward W. Said, Entelektüel, **Sürgün, Marjinal, Yabancı**, Çev. Tuncay Birkan, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1995, s.22.
Kaynak (3): Anthony Grafton, "The Public Intellectual and the American University", **American Scholar**, Volume: 70, Issue: 4, Autum 2001, s. 41.
Kaynak (4): Kellner, Douglas, Intellectuals and New Technologies, http://www.gseis.ucla.edu/htm, HTML, 2006, (Er. Tarihi, 13.12.2006).

1.1.1. Entelektüel Kavramı ile İlişkisi Olan Kavramlar

Entelektüel kavramıyla ilişkili olan bazı kavramlar karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramların, bazen bilmeden de olsa birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Entelektüel kavramı, bilgi üretimine giden paradigmaların temel kaynağını teşkil etmektedir. Benzer kavramların da bilgi üretimine dolaylı veya değişik amaçlar aracılığıyla da olsa katkı yapmak için kullanıldıkları bilinmektedir. Bunlardan bazılarının bilgiyi sofistike ve dinsel boyutu olan araçlara başvurarak, diğerlerinin de modernist bakış açısı ve bilimsel bir dünya görüşü ile hareket ederek yaratarak yaydıkları anlaşılmaktadır. Toplumların bilgi üretimine içinde bulunulan çağın özellikleriyle örtüşecek şekilde etki etmiş olan ve entelektüel kavramıyla yakından ilişkisi bulunan bu kavramlara aşağıda yer verilmektedir.

1.1.1.1. Sûfi

Sûfi sözcüğü tasavvuf felsefesine bağlı olan (kimse), mutasavvıf anlamına gelmektedir. Sûfist ise sûfizmden yana olan bir kimseyi ifade etmektedir[14]. Sûfi kavramı İngilizce literatürde, mistizmi yaşayan birisi (mystic) olarak tanımlanmaktadır[15]. Sûfi kelimesi[16];

a. Doğu ruhaniliğince eski yün elbiseyi ifade eden Arapça Sûf olan "yün"den,

b. Nadiren mümkün olsa da metafizik bir saflığı elde etme çabasına göre Arapça "*Safu*" saflıktan,

c. Yunanca "akıl" anlamından,

d. Veya Ghiyasu'l-Lughat'a göre kendilerini özel olarak Kâbe'nin hizmetine adayan, dünyadan soyutlayan ve zamandan bihaber olan Arap kabilelerinin adı olan *Su Fah'*tan türetilmiştir.

İslâm düşünürleri arasında özellikle sûfiler, birer ahlâk filozofudur: Başkalarının hatalarını hoş görmek, herkese iyi davranmak, terbiyeli olmak sûfiler için bir hayat prensibi olmuştur. Onların bu hususlarda birçok nasihatleri vardır[17]. Mistiğin hedeflediği gerçeği, ne felsefe ne de akıl ortaya çıkaramaz; herhangi bir normal algılama tarzı ile ifade edilemez veya anlaşılamaz ve tarifi mümkün değildir. Sadece kalbinin sağduyusu olan ruhani bilgi, onun bazı yönlerine ilişkin bir fikir verebilir. Ruhsal yaşantı, ne duygusal ne de rasyonel yöntemlere bağlılığı gerektirmez. Bir kez arayış içinde olan kişi, nihai gerçeğin yoluna koyularak, ruhsal bir ışıkla yol gösterici olacaktır. Bu ışık, sufilerin söylediği gibi kalbinin aynasını parlatarak veya bu dünyanın cazibesinden kendisini uzaklaştırarak daha da yabancı hale getirecektir[18].

Sûfilerin doktrinleri temel hatları ile şöyle sıralanabilir[19]: **a)** Allah tektir. Her şey ondadır ve o her şeydedir, **b)** Görünen ve görünmeyen her şey ondan ortaya çıkar, **c)** Dinler arasında fark yoktur. Onlar hakikate götüren yol olarak hizmet ederler, **d)** İyilik

[14] Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**, a.g.e., s. 1319.
[15] **Longman Dictionary of Contemporary English,** a.g.e., s. 941.
[16] **Dictionary of Islam,** London, Asia Publishing House, 1988, ss. 639-646.
[17] Nihat Keklik, Felsefe, **Mukayeseli Temel Bilgiler ve Kaynaklar**, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1978, s. 47.
[18] Annemarie Schimmel, **Mystical Dimensions of Islam**. University of North Carolina Press., 1975, s. 4.
[19] Martin Lings, **What Is Sufism?** London: George Allen & Unwin Ltd., 1975, s. 28.

ve kötülük arasında aslında herhangi bir farklılık yoktur ve birliği azaltan her şey için bu durum söz konusudur ve Allah, insanlık davranışının gerçek yaratıcısıdır, **e)** Allah insanın ne olacağını önceden belirler: bu yüzden insan eylemlerinde özgür değildir ve sınırlandırılmıştır, **f)** Bedenden önce ruh vardır ve daha sonra bir kafes gibi vücuda hapsedilmiştir. Bundan dolayı ölüm, kutsallığın göğsüne dönüş yapılması için Sufinin istediği bir amaç olmalıdır, **g)** Ruhların bedenden çıkması ile (ruhların göç anı) ruhlar varış yerine ulaşmış olmamakta, yeryüzünde temizlenmekte ve Allah'la tekrar bir araya gelmek için hazırlık yapmaktadır, **h)** Sufilerin, "*Fayazanu 'llah*, veya *Fazlu 'llah"* dediği, Allah'ın affı ve mağfireti olmadan hiç kimse, bu ruhsal birliğe erişemez fakat bu Allah'tan coşkuyla istenilerek elde edilebilir **ı)** Sufinin başlıca uğraşı, bedeniyle Allah'ın birliği veya vahdaniyeti üzerine düşünceye dalmasıdır. Tanrı'nın isminin hatırlanması (zikir) ve hayat yolculuğu veya tarikatta ilerleme, Allah'ın birliğine erişmek içindir.

1.1.1.2. Aydın

Aydın sözcüğü şu anlamlara gelmektedir: **a)** Işık alan, ışıklı aydınlık. **b)** Kültürlü, okumuş, görgülü, ileri düşünceli (kimse), münevver. **c)** Kolayca anlaşılacak kadar açık (söz veya yazı), vazıh. Aydın kavramı ile aynı anlamda kullanılan münevver kelimesi ise, **a)** Aydın, **b)** Aydınlatılmış anlamına gelmektedir[20]. Aydın, somut olayların üzerine çıkıp, soyut düzeyde düşünebilen, toplumun temel yapısı, meseleleri ve değerleriyle meşgul olup, başlıca sosyal, ekonomik ve politik gelişmeleri eleştirebilen, genellikle kabul edilmiş görüşleri, açıklama tarzlarını, varsayımları tahlil ve tenkit edebilme, bunlara bir şeyler katabilme veya hiç olmazsa, bu görüşleri açıklama biçimlerini veya faaliyetleri yorumlayabilme gücüne sahip kişidir[21].

Aydın, kültürlü, okumuş, görgülü, ileri düşünceli, çağın gereksinimlerini benimseyen, olgun, ahlâklı, vasıflı kişi demektir. Bu tanımı geliştirebilmek için bir aydında bulunması gereken nitelikler, öğeler ile bulunmaması gereken davranışlar şunlardır[22]: **a)** eğitim, **b)** genel kültür, **c)** toplumsal etkinliklere katılım, **d)** sorgulama ve öz eleştiri, **e)** hoşgörü, **f)** sertliğe, zorbalığa karşı olma, **g)** özverili davranma, **h)**

[20] Türk Dil Kurumu, a.g.e., s. 1056.
[21] Toker Dereli, 1975, **Aydınlar Sendika Hareketi ve Endüstriyel İlişkiler Sistemi**, Ankara, 1975, s, 389.
[22] Ali Püsküllüoğlu, **Çağdaş Türkçe Sözlük**, 1. Cilt, İstanbul: Arkadaş Yayınevi, 1987, s. 73.

tutarlılık, **ı)** alçakgönüllülük, **i)** öz saygı. Entelektüel ve aydın farklı kişilerdir. Bir kere entelektüel 'belirli konularda bilgisi çok yetkinleşmiş' biri değildir. Entelektüel, üstüne vazife olmadığı, görevlendirilmediği halde canının istediği konuda kendi (tamamen kendi) kanaatini açıklayan kişidir. Bilgisi belli konularda yetkinleşmiş insana uzman denir ve bir uzmanın entelektüel olması nadir rastlanılan bir durumdur. İkincisi aydın, aydınlatan değil, aydınlanmış demektir. Kelimenin aslı olan münevver, nur, yani ışık, aydınlıktan türetilme tenvir'in (aydınlatma) ad-sıfat halidir ve aydınlatılmış anlamına gelir. Aynı kökten türeme münevver kelimesiyse aydınlatan anlamına gelmektedir. Bu kökeninden ötürü entelektüel değildir, çünkü kendi aklıyla düşünmez, üzerine düşen dışsal ışığı yansıtır, o kadar. Bu yüzden de entelektüelden hoşlanmaz[23].

1.1.1.3. Bilge

Türkçede bilge sözcüğü, bilgili, iyi ahlâklı, olgun ve örnek (kimse), hâkim anlamına gelmektedir[24]. Bilge, bilgili, geniş ve derin bilgisi olan kimse demektir[25]. Bilge, bilgisi, yargısı, düşüncesi ve davranışlarıyla örnek alınan, öğütlerine, düşüncelerine büyük değer verilen (kişi) demektir. Yine bilge, ağırbaşlı, sağduyulu, alçakgönüllü kişi anlamına gelir[26].

Bilge (sophisticate) kavramı, İngilizce literatürde, sanat, moda gibi sosyal olarak önemli şeylerde geniş yaşam tecrübesi ve iyi düşünceye sahip olan birisi şeklinde tanımlanmaktadır[27]. Sözlükte bilge; "bilgili, iyi ahlâklı, olgun ve örnek insan" demektir. Bilge insan; bilgisi, tecrübesi, mantıklı yorumları ve ahlâklı davranışlarıyla tanınan; öğütlerine ve görüşlerine değer verilen kimsedir. Bilge insan, dış görünüş, itibariyle alelade insanlara benzese de özde sıradan insanlardan farklıdır. Biyo-psiko yönden çok sağlıklı olan bilge kişiler, birtakım ortak özelliklere sahiptir[28].

Bilge (wise/sage), çok iyi derecede bilen, kendine hâkim, bildiğini kendisi ve başkaları için faydalı olacak şekilde kullanabilen kişiye denir. En önemli özelliği

[23] Mehmet Ali Kılıçbay, " 'Aydın' ve 'Entelektüel' Kavramlarının Kökeni ve Mahiyeti", **Aktüel Dergisi,** Sayı: 15, Ocak 2006, s.32.
[24] Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**, a.g.e., s. 186.
[25] **Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi,** 3. Cilt, İstanbul, 1992, s. 190.
[26] **Dictionnaire Larousse Ansiklopedik Sözlük,** 1. Cilt, İstanbul: 1994, s. 368.
[27] **Longman Dictionary of Contemporary English**, a.g.e., s. 1372.
[28] Tuncer Elmacıoğlu, **Bilgece Yaşamak**, İstanbul: Beyaz Yayınları, İstanbul 2000, ss. 246-250.

erdemli oluşudur. Çok iyi muhakeme etme ve yargılama gücüne sahiptir. Bilgili olmanın sorumluluğunun bilincinde olan bilgeler ile insanlık tarih boyunca rahat nefes alabilmiştir. Çünkü bilge, öğrendiklerini kendi özü ile ilişkilendirir. Karşılaşılan büyük sorunlar karşısında insanları ferahlatır. Bu özellikleri ile bilge, bilginden farklıdır. Bilgenin, hayatını bilgi ve şuurlu düşünce yönlendirir. Genel olarak, kendi dışındaki nesnelerin, insanların ve olayların bilgisine sahip olana bilgin, kendini bilene de bilge denir[29].

Bilge, bilgili, ahlâklı, olgun ve örnek kişi demektir. ***Bilimsel bilgiyi bilen*** anlamındaki ***bilgin*** sözcüğünden farklı bir anlam taşır. Bu fark, Osmanlıcada da birinciye ***hâkim*** ve ikinciye ***âlim*** denilmekle belirtilmiştir. Bir bilgin, uzmanca bilgililiği dışında, örnek bir kişi olmayabilir. Ama bilge her halde örnek bir kişidir. Bilge, tarihsel bir kişidir ve özellikle İlk Çağda geçerli bir tip olmuştur. Bilgisi yarı Tanrı bilimsel, yarı gizemsel, yarı metafiziksel, yarı töre bilimsel bir bilgidir[30]. Bir insanda şu duygu, düşünce ve davranışların görülmesi bilgeliğin başlangıcı olarak kabul edilebilir[31]:

a. Yeteneklerine güvenmesi.

b. Değişimi benimsemesi.

c. Evrende her şeyin bir amacı olduğuna ve her şeyin kendi zamanı içinde oluşacağını düşünmesi ve davranışlarını buna göre ayarlaması.

d. Başkalarını suçlamaması.

e. Gülmeyi öğrenmesi.

f. Büyük mücadele verilmekte olan zamanlarda bile canlı ve iyimser olması.

g. Doğru zamanda ve doğru yerde bulunmasıdır.

h. Riske girmeye açık olması.

i. Bazen iyi şeylerin hatalardan doğacağına inanması ve onlardan korkmamasıdır.

j. Karanlık bir durumu aydınlatan her adımı zafer olarak kabul etmesidir.

k. Ölümü bile insanlarla ilişkileri güçlendirme fırsatı olarak görmesi.

---

[29] Zülfikar Özkan, **Bilgeliğe Yöneliş**, İstanbul: Hayat Yayınları, 2006, ss. 36-37.
[30] Orhan Hançerlioğlu, **Felsefe Ansiklopedisi,** Cilt, 1, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1981, s. 37.
[31] Zülfikar Özkan, a.g.e., ss. 29-30.

1.1.1.4. Filozof

‘’Filozof’’ sözcüğü, Türkçede, **1.** Felsefe ile uğraşan ve felsefenin gelişmesine katkıda bulunan kimse, felsefeci, feylesof, **2.** Felsefe yapmaya meraklı olan (kimse) **3.** Sakin, kendi halinde yaşayan anlamlarına gelmektedir[32]. Filozof, felsefe ile uğraşan ve onun gelişmesine katkıda bulunan kimsedir.[33]. Filozof kelimesinin aslı filo-sofos şeklinde yazılıyor. İlk çağ felsefesinden Arapçaya ve oradan Türkçeye geçmiştir. Bu tabirde iki tane kelime var: “Filo” sevgi manasındadır. “Sofos” kelimesi de hikmet sahibi demektir. Şu halde “filo-sofos”un manası hikmeti sevendir. Feylesôf (yani filozof) kelimesinin çoğu şekli, felasife’dir. Eskiden kullanılan felasife-i İslam söyleyişi, İslam filozofları manasındadır. İlk çağ düşünürlerine önceleri sofos deniliyordu. Bu söz, hikmet sahibi manasına gelmektedir. Böyle bir insan, bütün bilgileri kuşatan kimsedir. Fakat bunun mümkün olmadığı fark edilince, sofos isminin büyük bir iddia olduğu anlaşıldı ve onun yerine daha az iddialı bir unvan olarak filosof (hikmeti seven) ismi kullanılmağa başladı[34]. Filozof kavramı, İngilizce literatürde (philosopher); iyi, kötü, var oluş ve gerçekliğin doğası ve anlamı ile ilgili fikirler geliştiren ve araştırmalar yapan birisi olarak tanımlanmaktadır[35].

Filozof[36]:

a. En genel anlamda, düşünce ve teorileriyle, başta kendisi olmak üzere, halkının ve insanlığın ufkunu genişletmiş, bir şeylerin yepyeni perspektiften görülmesini sağlamış kişidir.

b. Biraz daha özel bir anlamı içinde, hayata iyi yönleriyle bakan, hoşgörülü, güçlükleri tevekkülle karşılayan kalender kimse demektir.

c. Eserlerinin, 13. yüzyıldan başlayarak, Arapça ve Yunancadan Latinceye tercüme edilmesiyle birlikte, Orta Çağ Hıristiyan dünyasında tanınmaya başlayan Aristoteles’in Orta Çağ Avrupası’ndaki adı.

---

[32] **Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük**, a.g.e., s. 505.
[33] **Dictionnaire Larousse,** a.g.e., s. 850
[34] **Nihat Keklik**, a.g.e., s. 4 -5.
[35] **Longman Dictionary of Contemporary English**, a.g.e., 1057.
[36] Cevizci, a.g.e., s. 418.

d. Yine özel olarak, Fransızca çoğul kullanımıyla (philosophes), düşünce, eser ve çalışmalarıyla Avrupa'da 18. yüzyıldaki Aydınlanma hareketini meydana getiren bilim adamları, düşünürler ve devlet adamları topluluğu anlamlarını taşımaktadır.

Felsefe ile uğraşan insana filozof denir. Bire bir örtüşmemekle beraber, filozof kelimesinin Arapça karşılığı "hâkim"dir. Hakim, "hikmet ehli" demektir. Hakim sadece aklını değil sezgilerini de kalp gözünü de açık tutan ve kullanan kişi anlamına gelir[37]. Filozofun temel özelliklerinden biri, düşünmeyi öğrenmedir. Neyi, nasıl, niçin düşüneceğini bilen insandır filozof. Gerçeği, yalnızca gerçeği bulmak aşkına ve azmine sahiptir filozof. Düşünme davranışını ortaya koyarken, insanı, toplumu, Tanrıyı, bilgiyi, bilimi düşünür filozof. Bu düşünmede tek hedef kendi sorularını cevaplamak arzı ve gayretidir. Filozof için doğru soru, doğru cevaptan daha önemlidir. Çünkü soru doğru değilse, gidilen yöntem ne kadar doğru olursa olsun cevap yanlış olacaktır. Bu sebeple filozof, doğru sorular sormak gayreti içindedir. Filozof tutarlı olmak zorundadır. Bu tutarlılık, sistematik bir zihin örgüsünü beraberinde getirir. Her adım atışı, birbirini takip ederken, rast gele üst üste yığılan bir bilgi yığınını içermez. Birbirinin içinde ve devamında olma özelliğini gösterir. Filozoflar, tarihin yönlendirilmesine katkıda bulunurlarken, insanların, düşünme eylemlerinin gelişmesini ve zaman içinde toplumsal ilerlemeyi sağlamışlardır[38].

1.1.1.5. Alim

Alim kelimesinin sözlük anlamı, "bilen, bilgin, bilici, vakıf olan" demektir. Farsça bir kelime olup Farsçada bilen, bilici manasına gelir. Geniş bir genel kültür sahibi olup, belli bir konuda da derinleşerek yetişmiş mütehassıs (uzman) kimse demektir. Alim kelimesinin sade bir tanımını yapacak olursak; alim belli bir konu, meslek, ilim yani belli bir alanda bilgi sahibi olan, alan hakkında vakıf olan kimsedir. İnsanların bütün ilim dallarına vakıf olması imkânsızdır. Her geçen gün ilerleyen ve değişen fen bilgilerinin bile, ancak sadece bir veya birkaç dalında geniş bilgi sahibi olunabilmektedir. Bilgi ve deneyim, birlikte dönen dişli çark gibidir. Deneme, bilginin

[37] Voltaire, **Batı Klasikleri Felsefe Sözlüğü**, çev. Lütfi Ay, Cilt: 2, s. 271.
[38] Voltaire, a.g.e., s. 271.

doğrulanmasıdır. Bilgi, anlayışı; anlayış, alimi doğurur[39]. Bazı kabiliyetli kimseler, temel din bilginlerinin de ve fen bilginlerinin de iyi yetişerek birçok bilim dallarında araştırma yapacak veya yaptırabilecek seviyeye gelebilmektedir[40].

Alim bir kimse en başında olay ve olgular karşısında gereğince düşünen, düşünmeden hareket etmeyen kişidir. Alim bir kimsenin belirli vasıfları ve göze batan özellikleri vardır. Alim bir kimsenin, kendi alanı dışında kalan diğer alanlarda da eğitim almış ve genel kültür sahibi olması lazımdır. Alim bir kimsenin özellikleri arasında sıralanacak bir diğer unsur da genel kültürdür. Alim olarak nitelendirdiğimiz kişinin, güncel ve sosyal yaşam hakkında belirli bir ölçüde bilgi sahibi olması gerekir. Alimlik, bilginin hayata uygulanmasıdır çok şey bilmediğimizin farkına varmaktır. Eğer bir kişi, "Zihnim her şeye açık. Hangi düzeyde olursam olayım, daha işin başındayım." diyebilirse alim bir şahıs olma yolunda ilk adımlarını atmaya başlayabilir. Alim bir kişinin kendisini sorgulaması ve öz eleştiri yapabilmesi vazgeçilmez özellikleri arasında olmalıdır. Sorgulama ve öz eleştiri yapmak bir alim için hayat boyu bir alışkanlık ve ilerleyen zaman karşısında hatalarının çözme ve doğrulara ulaşma formülüdür. Eğer bir kimse, güçlü ve zayıf noktalarının bilincine varmışsa, öz güveninin arttığını hissediyorsa, engelleri aşarken ahlak kurallarını çiğnemiyorsa, alimlik yolunda önemli mesafeler almış demektir. Bu durumda da işi bitmiş değildir. Alimlik yolculuğu bir süreçtir, bir noktaya varmakla bitmez[41].

Alim bir kimsenin özelliklerinin arasında tutarlı olmak da vardır. Alim kişinin açıkladığı, savunduğu düşüncelerle, davranışları ve yaşam biçimi aynıdır. Alim bir kimse, ortama, koşullara göre sık sık fikir, görüş değiştirmez, esen yele göre yelken açmaz. Gerçek alim duyduğunu yorumlayan değil, yaşadığını anlatandır, yani çok duyan değil onu yaşamak için çaba sarf eden ve tecrübe ettikten sonra da olduğu gibi anlatandır[42]. Alimliğin ne bir okulu, ne bir binası ne de bir yaşı vardır. Alim olan alimliğinin farkında bile değildir. Bir alimin öğrendiği bilgiler; din ve fen bilgileri olmak üzere ikiye ayrılır. Fen bilgileri: matematik, mantık ve tecrübî bilgileridir. Bunlar

[39] **Ana Britannica Ansiklopedisi,** İstanbul: Güzel Sanatlar Maatbası, 1992, s. 395
[40] Ahmet Refik Altınay, **Alimler ve Sanatkarlar**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları: 376, Kültür Eserleri Dizisi: 18, 1980, ss. 20-26.
[41] **Yeni Rehber Ansiklopedisi**, İstanbul: İhlas Ofset ve Türkiye Gazetecilik, 1994, s. 42.
[42] **İslam İnançları Sözlüğü,** İstanbul: Remzi Kitabevi, 1984, s. 23.

zamanla değişebilirler. Bu ilimlerde mütehassıs kimseye "fen alimi "denir.

1.1.1.6. Nebi

Nebi : "Yeni bir din getirmeyen, daha önce gönderilmiş olan bir Resulün dinine davet eden peygamber anlamına gelir. Resullere tabi olan peygamberler olarak da bilinir[43]."Haber getiren, Peygambere nebi denir. Yeni bir kitap ve şeriatla gelmeyip, kendinden evvelki Resulün getirdiği kitap ve şeriatı devam ettiren Peygamber[44]", yeni bir kitap ve yeni bir şeriat ile gönderilmeyip de kendisinden evvelki bir peygamberin kitabını ve şeriatını ümmetine bildirmeğe memur olmuş olan zat'a da yalnız Nebi veya Peygamber denilir[45].

Nebi (Arapçada "haberci"), çoğul, Enbiya ya da Nebiyun olarak bilinir. İslam'da Tanrı buyruklarını insanlara bildiren, vahiy haberlerini getiren peygamber demektir. Kura'nda "nebi" adıyla anılan Tanrı elçileri arasında yeni bir şeriat ya da kutsal kitapla gelenler için "resul" adı kullanılır[46]. Nebi sözcüğü, Türkçede Peygamber, elçi anlamlarına gelmektedir[47]. Din deyişleri arasında, nebi ve resul kavramları bazen birbirinden farklı anlamlarda kullanılır. Yeni bir şeriat ve yeni bir kitap getiren peygambere resul, yeni bir şeriat ve kitap getirmeyen, yalnız kendisinden önce gelen bir resulün bildirdiği şeriat kurallarını uygulayan ve kitabını bildiren kimselere de nebi adı verilir[48].

Allah'ı kendisine vahyettiği sözleri olduğu gibi en ince ayrıntısına kadar belleyip aynen toplumuna aktaran kişidir. Batılı araştırmacılar, nebi kelimesinin İbranice "Nabi" kelimesinden geldiğini kabul ederler. Oysa "nebi" kelimesi, hem şekil hem de kök anlamı itibarıyla tamamen Arapça bir kelimedir. "Ne. Be. E" kökü Arapçada "haber vermek", "duyurmak", "hafifçe seslenmek" anlamıyla da semitik döneme kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. Ayrıca Arapça "nebi" kelimesinin gelecekten haber vermek anlamındaki kehanetle hiçbir ilgisi yoktur. Nebi kelimesinin türediği, "nebe'e"

[43] **Türkiye Gazetesi Dini Terımler Sözlügü**, 2. Cilt, S. 95.
[44] **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügât**, Tür Dav Yayınları, s. 772.
[45] Hüseyin Hilmi Işık, **Tam İlmihal Saadeti Ebediye**, s. 18.
[46] **AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, 23.Cilt, İstanbul: Hürriyet Ana Yayıncılık A.Ş., 1994, s.344.
[47] Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük,** a.g.e., s. 1078.
[48] **Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi**, Cilt 16. İstanbul: Sabah Yayınları, 1992, s. 45.

kelimesinin kökü, yukarıda da ifade edildiği gibi "duyurmak", "bir şey hakkında haber vermek" demektir[49].

1.1.1.7. Veli

Veli sözcüğü, Türkçede, **1.** Bir çocuğun her türlü durum ve davranışlarından sorumlu olan kimse. **2.** Ermiş, eren, evliya anlamlarına gelmektedir[50]. Evliya (Saint) kavramı İngilizcede olağanüstü iyi, nazik veya sabırlı olan birisi şeklinde tanımlanmaktadır[51]. Veli (Arapçada "sahip"), İslam dininde Tanrı'nın dostluğuna ve sevgisine sahip olan kullara verilen ad. Kuran'da bu sözcük hem Tanrı, hem de müminler için kullanılır. İlk mutasavvıflar bu iki anlamı birleştirerek veliyi, Tanrı'yı dost edinen ve onun tarafından dost edinilerek korunan kişi olarak tanımlamışlardır.

Tasavvuf düşüncesinin gelişmesi ile birlikte, veli sözcüğüne yüklenen anlam da farklılaşmıştır. Gene de bu tanımlamalarda Kuran'a bağlı bağlı kalmaya özen gösterilmiştir. Buna göre Tanrı, velileri bütün kötülüklerden korumakla kalmaz, bütün velilerin dualarını kabul eder. Onlara öbür müminlerde bulunmayan olağanüstü nitelikler ve güçler bağışlar. Veli olabilmenin temel koşulu dinsel buyruklara kesin olarak uymaktır. Bunun yanı sıra fazladan ibadet, sürekli zikir, açlık ve öz denetimle benliği eğitmek ve arıtmak gerekir. Bu koşulları yerine getiren mümin eğer Tanrı dilerse velilik makamına ulaşır. Veliler yalnız Tanrı ayetlerinin doğruluğunu kanıtlamakla kalmayacaktır; Tanrı'nın iradesi de yasaları da gene bu kişiler aracılığı ile gerçekleşecektir. Başka bir deyişle veliler, Tanrı adına evrenin düzenini sağlayacak ve yönetecektir[52].

Velilerin başka insanlar tarafından tanınması sorunu da çok tartışılmıştır. Gerçi kerametin ayırt edici bir özellik olduğu kabul edilebilirse de, mümin olmayan insanların da keramet benzeri birtakım olağanüstü olaylar gerçekleştirmesi sorununun çözümünü güçleştirmiştir. Bu yüzden genellikle kabul edilen görüşe göre veliliğin belirti ve göstergelerini, Tanrı'dan ve ruhunda bunları bulan kimseden başkası bilemez.

---

[49] **İnanç Sözlüğü,** Ankara, Remzi Kitabevi, 1.Cilt, 1993, s. 447.
[50] Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**, a.g.e., s. 1557.
[51] **Longman Dictionary of Contemporary English**,.a.g.e., s. 1251.
[52] İsmail Yeğin, **Yeni Lügât**, İstanbul: Hizmet Vakfı Yayınları, 2004, s. 762.

Mutasavvıflar ve halk arasında, velilerin öldükten sonra da tasarrufta bulunduklarına, kerametlerini sürdürdüklerine yaygın olarak inanılır[53].

1.1.1.8. Profesyonel

Bir terim olarak profesyonel, 'mesleğe ilişkin ustalık kazanmış kimse', 'meslekten yetişme / işe ait,[54] 'mesleki', 'ustalık sahibi[55], veya 'amatörlerden farklı olarak işinde yeterliliğe sahip bilgi-beceri düzeyi yüksek' kişiler için kullanılmaktadır[56]. Profesyonel kavramı Türkçede, bir işi kazanç sağlamak amacıyla yapan (kimse), meraklı, hevesli, amatör, özengen karşıtı olarak kullanılmaktadır. Bir işin profesyoneli olmak ise, ilgili işin, uğraşın, bütün inceliklerini veya açıklarını kavramış olmak şeklinde anlaşılmaktadır. Yine profesyonel kavramı ile ilgili olarak kullanılan profesyonelleşme, profesyonelleşmek işi, profesyonelleşmek sözcüğü ise profesyonel duruma gelmek anlamını taşımaktadır[57]. Profesyonel kavramı, İngilizce sözlükte (Professional), özel eğitim ve yetiştirmeyi gerektiren bir işte çalışan birisi diye tanımlanmaktadır[58]. Profesyonalizmin değeri dilimizde giderek artmaktadır. "Profesyonel", günümüzde yetenek, uzmanlık ve bağımsız otoriteyi ifade etmektedir. Herhangi bir işi profesyonel olarak yapmak demek onu iyi yapmak anlamındadır. Profesyonellerin önemli konumlarının çoğu kazanılmış otoriteye dayalıdır. Profesyoneller, hayatı koruyan ilaçları, bilgisayarları ve diğer modern mucizeleri keşfettiler. Çok sayıda profesyonel, adanmışlık, idealizm ve yetenekle müşterilerine hizmet etmektedir. Profesyonel girişim, sivil hakları ve evrensel eğitimi teşvik etmiş ve bilimsel bilginin gelişmesinde yardımcı olmuştur[59].

Bir başka deyişle profesyonel, **(a)** Amatör karşıtı olarak bir mesleği, bir işi düzenli olarak sürdürebilen kişi[60], **(b)** Bir etkinliği çok yetkin bir biçimde uygulayan

---

[53] **Ana Britannica Genel kültür Ansiklopedisi,** 12. Cilt, İstanbul: Ana Yayıncılık, 1994, s. 25.
[54] **The Oxford Turkısh Dictionary**, İstanbul, İnkılâp Yay.,1991. s. 451.
[55] **Redhouse Sözlüğü,** İstanbul: Sev Yayıncılık., 7. Baskı, 1998. s. 769.
[56] Eliot Freidson, **Professional Powers,** London: The Univ.of Chicago Press, 1986. s. 24.
[57] Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük,** a.g.e., s. 1200.
[58] **Longman Dictionary of Contemporary English**, a.g.e., s. 1126.
[59] Charles Derber, Yale Magrass and William A. Schwartz, **Power in the Highest Degree: Professionals and the Rise of a New Mandarin Order**, New York: Oxford University Press., 1990, s. 3.
[60] William Little (ed), **The Oxford Universal Illustrated**, Third Ed., Vol:II, 'N-Z', Oxford Press, London, 1961, s. 1588.

kimse, **(c)** Bir sporu yapmak ya da kimi zaman öğretmek için para alan sporcu[61], **(d)** Herhangi bir etkinlikte özel bir deneyimi olan kimse olarak tanımlanabilir. Profesyonel kavramının *'pro'* kökünden türediği düşünüldüğünde "*proficiency*" kelimesine karşılık gelen "maharet", "beceriklilik" veya "ustalığın" her şeyden önce entelektüel bir anlama vurgu yaptığını düşünmek gerekir. Ayrıca "kabiliyet","yeterlik" ve "güç" gibi kelimelere de karşılık gelmektedir[62]. Profesyonel, bir işi ücret karşılığı yaparken (avukat, mühendis, doktor, hemşire akademisyen vs.) işin tüm inceliklerini ve uğraşısını ustalıkla yerine getiren kişi olarak düşünülür. "Profesyonel kimdir?" diye yüzeysel olarak sorulduğunda kısaca şu cevaplarla karşılaşılır[63];

- İşini iyi bilen ve bunu çevresine kanıtlamış kişidir.
- Bilgi düzeyini sürekli güncel tutan kişidir.
- Kendi kariyerini kendisi belirleyen, kendi geleceğini kendi belirleyen kişidir. Dolayısıyla, nereden gelip nereye gideceğini bilen vizyoner bir kişiliktir.
- Bireysel niteliğe, yaptığı işin niteliğine ve çevresi ile ilişkilerin niteliğine özen gösteren kişidir.
- Yaptığı işten coşku ve heyecan duyan kişidir.
- Mesleğini destekleyen ve mesleğinin sponsoru olan kişidir.
- Mesleğinin ahlâk kurallarına uyan kişidir. Mesleğinin gerektirdiği fazladan işleri de yapan ve dolayısıyla mesleğinin mesaisini yürüten kişidir.

Buraya kadar yapılan açıklamaların ışığında, aşağıda Tablo 2'de, entelektüel ve buna yakın kişilerin özellikleri karşılaştırmalı olarak gösterilmektedir.

---

[61] Mike Collingridge, **Professional Issues in Clinical Sciences**, http:// http://csu.edu.au/ faculty/ arts/ humss/ philosophy/ (Er.Tar:22,05,2006).
[62] **The Oxford Turkısh Dictionary,** s. 423.
[63] Tuncer Ören, "Bilişim ve Benzetimde Profesyonellik, Etik ve Özenli Türkçe", **Marmara Araştırmalar Merkezi Bilişim Teknolojileri Araştırmaları Enstitüsü.**,TÜBİTAK, Mart, 2003. s. 6.

Tablo 2. Entelektüel ve Buna Yakın Kişilerin Özelliklerinin Karşılaştırılması

Kişilik	Belli Başlı Özelliği/Özellikleri	Uğraştığı Bilginin Niteliği
Entelektüel	Yaratıcı bir düşünce insanıdır. Zihinsel / düşünsel üretimin mimarıdır. Yaşadığı ülkenin ve dünyanın sorunları karşısında kendini sorumlu gören, duyarlı bir eylem adamıdır.	Bilimsel
Sûfi	Bir ahlâk filozofudur: Başkalarının hatalarını hoş görmek, herkese iyi davranmak, terbiyeli olmak gerekliliğini hayat biçimi haline getirmiştir.	Dinsel
Aydın	Aydın, kültürlü, okumuş, görgülü, ileri düşünceli, çağın gereksinimlerini benimseyen, olgun, ahlâklı, vasıflı kişidir.	Bilimsel
Bilge	Çok iyi derecede bilen, kendine hakim, bildiğini kendisi ve başkaları için faydalı olacak şekilde kullanabilen kişidir.	Yarı Tanrı bilimsel, yarı gizemsel, yarı metafiziksel, yarı töre bilimsel
Filozof	Gerçeği, yalnızca gerçeği bulmak aşkına ve azmine sahiptir filozof. Düşünme davranışını ortaya koyarken, insanı, toplumu, Tanrıyı, bilgiyi, bilimi düşünür filozof.	Bilimsel/Dinsel
Alim	Belli bir konu, meslek, ilim yani belli bir alanda bilgi sahibi olan, içinde bulunduğu alan hakkında vakıf olan kimsedir.	Bilimsel/Dinsel
Nebi	Allah'ı kendisine vahyettiği sözleri olduğu gibi en ince ayrıntısına kadar belleyip aynen toplumuna aktaran kişidir.	Dinsel
Veli	Tanrı'yı dost edinen ve onun tarafından dost edinilerek korunan kişidir.	Dinsel
Profesyonel	İşini iyi bilen ve bunu çevresine kanıtlamış, bilgi düzeyini sürekli güncel tutan, kendi kariyerini kendisi belirleyen v.s. kişidir.	Bilimsel

1.2. ENTELEKTÜALİTE

Entelektüalite kavramı Fransızcada (intellectualité) akla, zekâya aitlik anlamına gelmektedir[64]. Fiziksel dünyadaki figürler, yaşamın aynısı olduğunda bunlar, biyolojik yaşam formundaki figürler olur ve daha üst düzeydeki hayvanların yaşam formundaki figürler, dünyadaki bilinçli figürler durumuna gelirler ve vokal sesler aracılığı ile insan doğasındaki bozulmamış olan dünyadaki dil formundaki figürler de entelektüalite figürleri olur. İşte tümüyle bu dilin insan doğasına özgü olduğunu göz önüne almak hayatidir ve böylece de entelektüel olmasının yanı sıra kendisini hayvandan da ayıramayan bir şey üzerine konuşmuş oluruz. Yani, yalnızca düşünen ve anlaşılan olmakla kalmayıp yine belirli bir ortamda yer alan bir olgu üzerinde durmuş oluruz[65].

[64] Yalt, a.g.e., s. 605.
[65] David Braine, **The Human Person: Animal and Spirit**, London: Duckworth, 1993, s. 6.

Burada entelektüalite, sentez yapma ve analiz etme yeteneğinden daha fazlasını ifade eder ve kapsamlı bir duruştan daha fazla olan bir şeyle ilgilidir. Entelektüalite dediğimiz şey, aklı hayata geçirerek yaşamaktır. Örneğin, entelektüalite, akla uygun şekilde, çok kötü bir koku olduğunu hassas bir burun yapısıyla kanıtlama, dogmatizmden nefret etme, öğrenme sürecinden haz alma, soruların çok kolay cevapları olduğunu hissetme, kişisel biçimde ilk etkisinin nadiren otoriter olduğunu anlama, iki yüzlülükten kaçınmaktır. Belki herhangi bir şekilde kendi pozisyonumuzun çok zayıf olduğu gerçeğinin yarısı kadar önemli olmayan pozisyonların kötü, sakıncalı olduğunu, ya en azından bizim yalnızca arzu ettiğimiz gerçeğin yarısını ya da çoğunu beğenmediğimiz görüş ve pozisyonlar olduğunu bazen kabul etme büyüklüğüdür. Herhangi birimiz, bu ilkelere göre öğretmen ve öğrenci gibi yaşamaya başladığımızda, aklı hayata geçirmeye başlamış olduğumuzu söyleyebiliriz[66].

İki grup çalışmanın özellikle önemli şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. İlki, işte entelektüel teşvik sağlayan çalışma olarak nitelendirilebilecek, entelektüalite çalışması, ikincisi, kişisel kalitelerin yapıcı şekilde kullanılabildiği, yenilikçi düşünme ve inisiyatif almanın takdir edildiği özgür ve bağımsız şekilde gerçekleştirilen çalışmadır. İdeal ve gerçek arasındaki büyük çelişki, sonraki iki boyutta kanıtlanmıştır. İkinci önemli boyut seti, kişisel değerlerle uyumlu olma ölçüsünde ve çalışmanın topluma yararını içeren işin değeridir[67].

Böylesi entelektüalite ölçülerini, yani birisinin meslektaşlarından genel kabul görmesini, araştırma desteğine güvenme yeteneğini, önemli bir pozisyonda, fakülte birikiminin önemli bir bölümüne göre yüksek düzeyde olacak bilim adamlığı çalışması yapmasını bekleyebiliriz. Elbette, bu karakteristikler, akademik topluluğun hâkimiyetini gösterir. Varsayımlar, geçerli hale geldiğinde- bilim adamlığının, en kritik çoğunlukla entelektüelliği gerektiren bir disiplin olduğu, akademik başarının entelektüalitenin

[66] Marshall Gregory, "Introductory Courses, Student Ethos and Living the Life of the Mind", **College Teaching,** Volume: 45. Issue: 2., 1997, s. 63.
[67] Gunnar Aronsson, Eva Bejerot and Annika Harenstam, "Ideal and Reality among Public and Private Employed Academics in Sweden", **Public Personnel Management**, Volume: 28., Issue: 2., 1999, s. 197.

yansıması olduğu-fakültenin, sosyal ve politik statükoyu savunmak için muhafazakâr bir merkez olmaması yine solu da içermesi gerektiği ortaya çıkar[68].

1.3. ENTELEKTÜALİZM

Entelektüalizm kelimesi, "Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük" te, akıl, zihin, idrak ve anlık anlamından oluşan entelekt sözcüğünden gelmekte olup, anlıkçılık, zihniye anlamlarına gelmektedir[69]. Entelektüalizm (entellektualizm) sözcüğü, Türkçede "zihincilik" anlamına gelmektedir[70]. Entelektüalizm kavramı Fransızcada (intellectualisme) zekânın düşünce ve iradeye olan üstünlüğünü kabul eden felsefe görüşünü ifade etmektedir[71]. Entelektüalizm[72]:

a. Genel olarak, zihni, bilginin ve eylemin tek gerçek ilkesi olarak gören öğreti, zihinsel fenomenlerin[*] duygular ve irade karşısında önce ve üstün olduğunu öne süren felsefe anlayışı; insan zihninin daha soyut ve daha kavramsal bir düzeyde gerçekleşen bilişsel yeti ya da parçasını her alanda temel alan, ön plâna çıkaran yaklaşım; var olan her şeyin, en azından ilke olarak fikirlere, yani zihinsel gerçeklere indirgenebileceğini savunan anlayış; tüm psikolojik olayları fikir, düşünce ve yargılara bağlayan felsefe görüşü.

b. Epistemolojide, bilgiyi tümüyle saf akıldan türeten öğretiyi ifade eden ve dolayısıyla, akılcılıkla bu çerçeve içinde özdeş olan entelektüalizm, aklın bilginin tek ya da biricik kaynağı olduğunu, akla dayanan bilginin dış dünyadan duyular aracılığıyla alınan izlenimlerden bağımsız olduğunu öne sürdüğü için, duyumculuğun tam karşısında yer alan bir görüştür.

c. Entelektüalizm, psikolojide ise psikolojik olay ve durumlarda yalnızca tasarımı bulan yaklaşıma karşılık gelir.

---

[68] Everett Carll Ladd Jr. Ve diğerleri, **The Divided Academy: Professors and Politics**,. New York: McGraw-Hill, 1975, s. 135.
[69] Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük,** a.g.e., 459.
[70] Bolay, a.g.e., s. 141.
[71] Yalt, a.g.e., s. 605.
[72] Cevizci, a..g.e., s. 359.
[*] **Fenomen:** en genel anlamı içinde, bizi çevreleyen dünyada duyular aracılığıyla algıladığımız herhangi bir nesne; **algı**nın nesnesi, algılanan şey, gözlemlenebilir olan olay ya da olgu. Daha özel olarak da, fiziki dünyadan bir nesnenin kendisini bilincimize sunan algısıdır (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 408).

d. Buna karşın, ahlâk alanında, entelektüalizm, ilk kez olarak Sokrates tarafından savunulan ve iradeyi, duygu, arzu ve eğilimleri hiç dikkate almadan, bilginin kendi başına eylemi belirlemek için yeterli olduğunu iddia eden öğretiyi anlatır.

e. Teoloji alanında ise entelektüalizm, dinin kaynağı ve doğasıyla ilgili problemlerde, iradeyi, duyguları, arzuları tümüyle göz ardı ederek, yalnızca düşünceyi ön plana çıkartan yaklaşımın adı olmak durumundadır.

Felsefe, çok eski tarihlerde, güvenilmez bir bilgi kaynağı olarak görülmüştü. Bu algılama anlamında, algısal yanılsamalar ve kişisel farklılıklardan ortaya çıkan tereddütten dolayı olmuştur. Nesnelerin doğasının, kendi içinde anlaşılan ve algılanan dünyadan bütünüyle çekinilmesi, kesinliğin soyut düşünceyle anlaşılabileceği inancının hüküm sürmesiydi. Bu düşüncelerin hüküm sürdüğü eski tarihlerde, bu durum entelektüalizmin niçin yükseldiğinin bir nedenidir. Daha önceleri de sık sorulduğu gibi, Elea Okulu[*] felsefecileri, gerçek dünya hakkındaki bilginin, tek başına saf düşünceyle elde edilebileceğine inanmıştı[73].

Bu konuda onları izleyen *Plato,* ruhun vücudun içinde saklı olduğu düşüncesini eklemiş, hiçbir şeyin şu anda kendisinden daha kesin olmadığını ve şu anda hiçbir şeyi aklımızla kesin biçimde bilmediğimizi söyleyen Plato'nun bu kavramından hareket eden *St. Augustine,'*in gerçeğin, ruhun madde ile bağlantılı olarak kirlendiğini ileri sürmüştür. *Descartes,* daha sonra, şüphesiz ve mutlak kesinliğin yalnızca tek kesinliğinin kendi düşünce bilgimiz olduğunu ortaya attığında bu düşünceyi felsefenin başlangıç noktası haline getirmiştir[74]. Bu dönemde hiç kimse, duyumsal bir hisle bu mutlak, matematiksel hükümlerin kaynağını bulma düşüncesinde değildi. *Kant,* bilginin maddeyi oluşturduğu düşüncesine inanmıştı. Böyle düşünmek suretiyle, doğal fonksiyonlarının uygulanmasının anlaşılmasını teşvik ettiler. Bununla birlikte bilgiye, kavranarak biçim verilir, sezgiyle sağlanmış olur ve önemli oluncaya kadar da var olmaz. *Hegel,* bundan sonra, aklın artık tek başına doğanın kanunlarını düzenlemediğini, fakat gerçekte

[*] ***Elea Okulu****;* İlkçağ Yunan felsefesinde, Parmenides tarafından, Güney İtalya'da bulunan Elea kentinde kurulmuş olan okul, ya da varlığın birliğini ve değişmezliğini savunan Parmenides'le, izleyicilerinin görüşlerine verilen ad (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 344).

[73] William Jerusalem, **Introduction to Philosophy**. New York: The Macmillan Company, 1920, s. 91.

[74] Jerusalem, a.g.e., s. 92

doğanın yaratıcısı olan akla atfedilen sınırlı otoritenin, geniş bir kapsamı olduğunu ortaya koydu[75].

Hegel, evrenin ve kavramlarımızın temeli olan aklın, onların diyalektik[**] evrimini ve kozmik süreci temsil ettiğini düşünmektedir. Burada entelektüalizm, doruğa varmaktadır. Yansıtıcı düşünce ve onun maddi unsurları arasındaki uzaklaşma, algısal sezgiyle sağlanan kesinliktir. Bu yüzden, felsefe sıra dışı görünümden geri çekilerek, doğal olandan fazlası olmamalı, bir kez daha fazla doyumcu olmamalıdır. Entelektüalizm, her algısal sezginin şüphesiz doğru olduğunu iddia ederek, bilginin gerçek, işe yarar bilgi olması için bizim kavrayışımıza göre biçim alması gerektiğini ortaya koyar[76]. Diğer yandan, entellektüalist, bütün her şeyin, var olan fakat kişinin bilme tarzıyla, yani yansıtıcı bir düşünceyle ve onların bildiğimiz yönüyle tanımlanması gerektiğinde ısrar eder[77].

1.4. ENTELİJANSİYA

Entelijansiya kavramı Fransızcada (intelligentsia) aydınlar zümresi anlamına gelmektedir[78]. İngilizce literatürde entelijansiya (intelligentsia) kavramının, özellikle, sanat, edebiyat ve politikada yeni düşünce ve gelişmelerle en çok ilgilenen ve oldukça yüksek düzeyde eğitimli olan toplumdaki kişiler şeklinde tanımlanmaktadır[79]. Şimdilerde entelijansiya terimi esnek biçimde, toplumun fikirlere ilgi duyan eğitimli katmanları (normal koşullarda entelektüeller ve yöneticileri kapsayarak) için kullanılmaktadır[80].

Entelijansiya, XIX. Yüzyıl Rus Kültürü'nde ortaya çıkan bir kavramdır. Entelijansiya, bu kültürde, toplumsal yerini ve statüsünü koruyamayan insanları

---

[75] Jerusalem, a.g.e., s. 93.

[**] **Diyalektik:** Yunanca tartışma sanatı anlamına gelen *dialektike tekhne*'den türeyen bir terim olarak, genelde akıl yürütme yoluyla araştırma ve doğrulara ulaşma yöntemi (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 294).

[76] Jerusalem, a.g.e., s. 94.

[77] Ralph Barton Perry, **Present Philosophical Tendencies: A Critical Survey of Naturalism, Idealism, Pragmatism, and Realism, Together with a Synopsis of the Philosophy of William James,** New York: Greenwood Press. 1968, s. 224.

[78] Yalt, s. 605.

[79] Longman Dictionary of Contemporary English,. A.g.e., s. 741.

[80] Gordon Marshall, **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999, s. 202.

nitelemek için kullanıldı. 1830-1840'lı yıllardan XIX. Yüzyılın sonuna kadar Rusya'daki işsiz-güçsüz insanların oluşturdukları gruplara entelijansiya deniyordu. Entelijansiya, büyük bir olasılıkla teknik terim olarak ilk defa, 1860'lı yıllarda, romancı Boborykin tarafından kullanılmıştır. Yazara göre bu terim, iktidarı eleştiren eğitim düzeyi yüksek kişiler topluluğu anlamına geliyordu. Terimin hangi dilden geldiği konusu tartışmalıdır. Alain Besancon'a göre, bu kelimenin aslı, *İntelligentz'* dir; İntelligentz, Polonyalılar tarafından Slavlaştırılmıştır ve Ruslar tarafından da dünyaya tanıtılmıştır. Melia Martin, Entelijansiyanın Latince *intelligentis*'den geldiğini ileri sürer. Entelijansiya terimi, Rusya'da çok çabuk yayıldı; politik ve sosyal tartışmaların vazgeçilmez parçası oldu. Bu terim XIX. Yüzyılın sonunda yolcular ve göçmenler sayesinde Fransa'ya taşındı. Entelektüel ve entelijansiya, Fransa'da ve Rusya'da aşağı yukarı aynı dönemde, benzer bağlamlarda ortaya çıktı. Rus ve Fransız araştırmacılara göre entelijansiya, pek uzun ömürlü bir fenomen olmadı. Bu grup ya da sınıf, onlara göre Ekim Devrimi'yle birlikte ortadan kalktı. Bu klasik entelijansiya, yerini 1880'li yıllarda, ortaya çıkan ve Rus entelektüel ideal-tipini oluşturan ihtilalci entelijansiya'ya bıraktı. Lenin sonrası dönemde, farklı bir şekilde anlaşıldı. O, işçi sınıfıyla yönetici sınıfı arasında bir orta tabaka olarak kabul edildi. Entelijansiya içinde, askerler, işçiler, teknik elemanlar, bilim adamları, eğitimciler, kültürel işlerle ilgili görevliler, sanatçılar, doktorlar, hukukçular, öğrenciler bulunuyordu[81].

1989 yılında Juri Levada, entelijansiyayı şöyle tanımladı: "Entelijansiya" kavramı, Rusya'da oluşturulduğu şekliyle, bir gruptan ya da bir sosyal tabakadan daha çok ve daha başka bir şeydir. Entelijansiyaya göre bilgiyi yaymak, kutsal bir görevdir, en azından tarihsel ve kültürel bir görevdir." Bu düşünce dizisini izlediğimizde üç şekilde hayat hikâyesi olduğunu görebiliriz. Bunlardan birincisi, bu tabakaya ait kişilerin uzun dönemli bir kariyer üstünlüğü olmasıdır. Onlar olmasa Fransız devrimi düşünülemezdi. İkinci hikâye ise, telafi edici bir karakter olarak söz edilmesine karşın, temel sermayesinin, zamanını boşa harcamaksızın kendisini destekleyen bir entelektüel uğraşısı olmasıdır.[82]. Bu grupların kendilerine has kimlikleri ve sosyo-politik nüfuzları

[81] Özcan, a.g.e., ss. 57-58.
[82] Karl Mannheim, **Collected Works of Karl Mannheim**, London, Routledge, 1997, s. 163.

vardır. Toplumlara göre ağırlıkları değişmekle birlikte ne orta sınıftan ne de herhangi bir mesleki gruptan net bir şekilde ayrılmazlar, çünkü içinde bulundukları toplumun sosyal özelliklerini taşırlar. Bu bakımdan orta sınıf büyüdükçe ona bağlı olarak entelijansiya da gelişmektedir[83]. Aşağıda Tablo 3'te, entelektüel ve entelijansiyanın toplum içerisinde üstlenmiş oldukları roller karşılaştırılmaktadır.

Tablo 3. Entelektüel ve Entelijansiyanın Rollerinin Karşılaştırılması

Entelektüel	Entelijansiya
1. Daha sivil bir toplumun aktörüdürler. **2**. Modern memurlar ve kamu hukukçusu rolünü benimsemişlerdir. **3**. Olaylara karşı hemen harekete geçerler. **4**. Meşruiyet kaynağı, evrensel değerler ve uzman olmalarından ibarettir.	**1.** Kendisini bir tür Peygamber/filozof olarak görür. **2.** Toplumun amaçlarıyla ilgili söylemi tekelinde tutar. **3.** Sivil toplumdan ve sosyal gerçeklikten uzakta evrimleşir. **4.** Meşruiyet kaynağı evrensel değil, değerler ve mensubu bulundukları toplumun söylemidir.

1.5. AKADEMİK ENTELEKTÜEL

Muhafazakâr değerlendirmelere göre, entelektüel ve bilim insanı gibi kavramlar, eğitim alanında ve akademiyada, kültür ve bilimsel araştırmalarda olağanüstü yetenekleriyle toplum içerisinde ayrıcalıklı konuma sahip kesimleri nitelemede kullanılmaktadır. Entelektüellik, rasyonelliğe, maddi olmayan emeğe ve kuramsal tartışma yeteneğine bağlı kılınmaktadır[84]. Cevat Çapan, üniversite öğretim üyelerine ilişkin akademisyenliğin yanlış bir kavramsala işaret ettiğini belirtmektedir. Dolayısıyla akademisyen demek bir kavram hatasıdır. Bundan dolayıdır ki *akademikler* denmesi uygun görülmektedir. Çünkü akademisyen unvanı sadece *Academic Française, Academic Goncourt* ve *Royal Academy* gibi Avrupa'daki üniversitelerin etimolojisine dayalı seçkin, krallığa dayalı veya aristokratik bir soydan gelen üyeleri ifade etmek için çerçeveler[85]. Akademisyenlik bir meslek, akademik ise o mesleğin üyesidir.

Akademikler her şeyden önce entelektüeldirler ve Kingsley Davis ile Wilbert Moore gibi işlevselci kuramcılara göre onları entelektüel yapan gereklilik

[83] Said, a.g.e., s. 68.
[84] İnce, a.g.e., s. 179.
[85] Oğuz Atay, **Eylembilim,** İstanbul: İletişim Yay., 3.Baskı, 2000. ss.7-8.

uzmanlıklarını, bilgi ve yeteneklerini devam ettirecek ve profesyonel bağlamda seçkin kalacaklarına dayanan inançta yatar. Entelektüel derinliğe olan kayıtsız bağlılıkları ile ima edilen akademiklerin özel bilgi ve ihtisas sahibi olmaları şarttır. Böyle olduğu zaman tartışma konuları ile ilgili sorunlar açılacak ve bu sorunların üzerine ışık tutulabilecektir. Tartışma konularının üstünü örtmek her zaman toplumsal faydayı azaltır. İktidar sahibi grup tarafından düşünceleri beğenilmeyen kimselerle uğraşma tekniği olağanüstü hale getirilmiştir. Bu ise düzenli ilerleme için engel taşır. İlgili kimse henüz genç ve oldukça arka planda kalmış biriyse resmi üstleri onu profesyonel yetersizlikten suçlayabilir ve işinden alabilir ancak daha özverili bir yol olan üniversitelerin diğer birim ve/veya bölümlerine "sürgüne" göndermesi daha makul bir yoldur. Özellikle öğretim alanında devletin bir katında uğraş içinde bulunan erkek veya kadın, çoğunluğun fikrini öğretme yolunda otoriter yazgıyı benimsemek gibi bir düşünceye sahiptir. Akademiklerin fikirlerinin aynı konu üzerinde aynı olması temelde "fikir donukluğuna" sebep olmaktadır. Her türlü fikrin var olması sağlam bir eğitimin temelini kapsar. Özellikle kamunun ikiye ayrıldığı konularda sadece tek tarafın fikrine kulak vermiş olan kimse muazzam bir zihinsel daralmanın içine düşer. Akademiklerin düşünceleri üzerine baskı uygulanırsa amacından sapan bir eğitimin yarattığı kitlelere dönüşür[86].

Akademik kişi izole edilmiş olmasa da tarafsız veya nesnel olarak çalışma yapacağı varsayımı kabul edilmiştir. Yükseköğretim, ideal olarak, ön yargıyı, kariyerizmi ve en iyi profesyonel performans için gereken ilgisizliğe karşı onur kırıcı öteki faktörleri minimize etmek için örgütlenir fakat akademik etik, belirli pozitif faktörlerin ve öğretim elemanlarının tartışmalarının kombinasyonu sonucunda ortaya çıkar[87]. Profesörler, ne bilim adamı ne öğretmen ne de entelektüel-öğretmen-bilim adamı olarak değil, "entelektüeller" olarak tanımlanmaktadır. Bunları entelektüel olarak tanımlamak suretiyle ve her iki faaliyet de entelektüel olduğundan öğretmenlik ve bilim adamlığının temel doğası bir araya getirilmektedir. Bir entelektüel veya elektrikçi

[86] Bertrand Russell, **Neden Hıristiyan Değilim?,** Çev:Emre Özkan, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yay., 1. Baskı, 1998. s.127.
[87] Logan Wilson, **The Academic Man: A Study in the Sociology of a Profession**, London: Oxford University Press., 1942, s. 115.

olarak, herhangi bir kimlik varsayımı bir süreçtir. Bazıları bu süreci diğerlerinden daha hızlı yaşayacaktır. Dahası, birkaçı hemen hiç mücadele etmeden bu süreçten geçecektir. Birçok bakımdan, mücadelenin püf noktası, akademide var oluşu sağlayan parçaların dışında bütünü bir araya getirmektir. Akademikler, kendi kişiliklerini ve kişisel geçmişlerini anlamalarının yanı sıra bilim adamı, öğretim elemanı, fakülte öğretim üyesi olarak, kendi kendilerine entelektüellikle ilgili kavramları herhangi bir şekilde bir araya getirdikleri hissini yaratmalıdırlar[88].

Normalde entelektüellerin özellikle, insani ve sosyal bilimlerde çaba gösterenlerin yükseköğretim kurumları ile ilişkili olduğu varsayılmaktadır. Bu anlaşılabilir, çünkü profesörler ve öğrenciler, kendilerini dünya devleti olmaya özellikle duyarlı olması gereken ekonominin doğası veya gücü uygulama süreci veya ritüelini[*], toplumun yapısı veya fonksiyonunu, dünyanın kültürel mirasını incelemeye adamışlardır[89]. Çok sayıda tanıma göre akademisyenler entelektüeldirler. Akademisyenler zihinsel çalışanlardır ve bunların işlerinin büyük bölümü, ne rutin ne de katı biçimde yönetilen işler değildir. Yine entelektüeller, devletteki uzmanlık alanlarında, gazetecilik ve sanatlar gibi daha az bürokratikleşmiş olan mesleklerde yer alırlar. Yükseköğretim, entelektüellerin eğitimi ve istihdamında anahtar bir yapı olmaktadır.

Buna rağmen, akademisyenlerle ilişkisinin kaydedilmesine değer bulunan, entelektüeller ile ilgili olduğu düşünülen birkaç genel nokta vardır[90]. **1)** Çoğu entelektüel, geleneksel görüşlere sahiptir ve yaşamlarını böyle sürdürürler: Bir entelektüel olmanın özünde az çok radikalizm vardır. **2)** Entelektüeller, kendilerini mesleki ve politik fırsatlar sunulan gruplara yönlendirirler. **3)** Geleneksel entelektüel-mükemmellik görüşüne inanan söz konusu entelektüeller, muhtemelen, entelektüellerin

---

[88] Deborah M. De Simone, "Identity of the University Professor Is Formulated over Time, Requiring Self-Discovery Followed by Being an Intellectual Scholar and Teacher", **Education**, Volume: 122. Issue: 2., 2001. s. 283.

[*] **Ritüel:** uygun zamanlarda yerine getirilen ve sembollerin de kullanılabildiği, sık sık tekrarlanan bir davranış modeli. Ritüellerin etkili olduğu başlıca toplumsal alanlardan birisi dindir ancak ritüelin etki alanı seküler ve gündelik yaşama kadar uzanır (kaynak: Marshall, a.g.e.,s. 623).

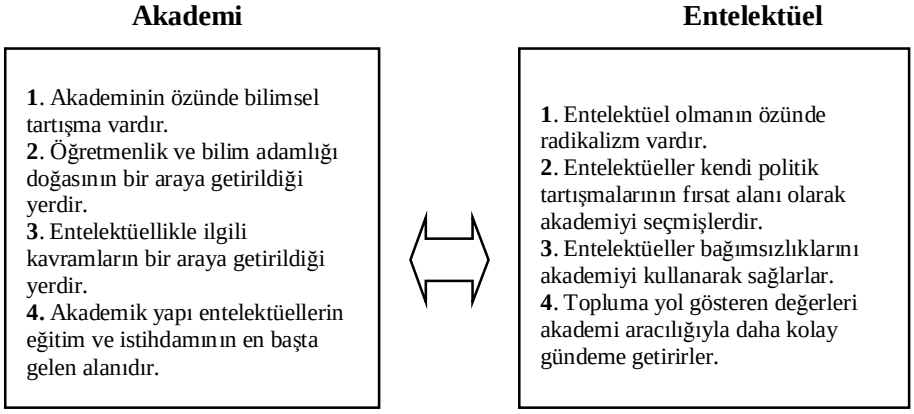
[89] Tu Weiming, "Intellectuals in a World Made of Knowledge", **Canadian Journal of Sociology**, Volume: 30. Issue: 2., 2005. s. 219.

[90] Martin Brian, Tied Knowledge: Power in Higher Education, s.1, http//www.uow.edu.au/arts/sts/,htm/HTML, 2004, (Er. Tar: 12,11, 2005).

bağımsızlığını, dışarıdaki çıkar gruplarına karşı destekleyecektir. **4)** Kendi bilgilerini kullanan entelektüeller tarafından sosyal aktivizm ortaya konulur. Entelektüeller sosyal olarak muhtemelen, işçi sınıfı hareketleri ile ilişkili olmaktan daha çok sosyal adaletsizlik gibi ahlâki konularda aktif olurlar. **5)** Entelektüeller, muhtemelen serbest yazarlık gibi daha çok marjinal* veya ekonomik olarak istikrarsız görünen pozisyonlarda radikalleşmiş olurlar. Sürekli akademisyenlik yapan entelektüeller, popüler olmayan bir konuyu hiçbir nedenle desteklemezler.

Aşağıdaki Şekil 1'de, akademi ve entelektüel etkileşimi gösterilmektedir.

Şekil 1. Akademi ve Entelektüel Etkileşimi

2. ENTELEKTÜEL KAVRAMINA İLİŞKİN EPİSTEMOLOJİK DEĞERLENDİRMELER

Entelektüelin düşünme biçimi, deneyimden ayrıdır. Entelektüel, kendisiyle pratik dünya arasına mesafe koyar; aşkın değerlere angaje olur. Bundan dolayı entelektüel, idelere (düşüncelere) ideler sıfatıyla güçlü bir ilgi duyar; profesyoneller ve teknisyenler gibi pratiğe ilgi göstermez; onlara karşıt olarak temaşacı ve spekülatif düşünceyi yeğler. Entelektüel düşüncenin ayırt edici özelliği "eleştirel" olmasıdır. Bu düşünce yalnız pratiğe karşıt değildir; ayrıca entelektüellerde rastladığımız nispeten göreceli

* **Marjinal:** İngilizcede *Marginal* kelimesi, herhengi bir şeyde çok küçük bir farklılık meydana gelmesi durumunu ifade eder (kaynak: Longman Dictionary, a.g.e., s. 874). Marjinalleşme ise herhangi bir toplumda, bir grup ya da bireyin, önemli iktisadi, dini ya da siyasal güç konumlarına ve sembollerine ulaşmasının engellendiği bir süreçtir (kaynak: Marshall, a.g.e., s. 472).

düşünceden de farklıdır. Gerçekte deneyim, normların ve kuralların içselleştirilmesidir; bu normlar ve kurallar büyük ölçüde geçmişin mirasıdır ve kurumlarla taşınmıştır[91]. Çalışmanın bu kısmında, entelektüel kavramı üzerine epistemolojik değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır.

2.1. ENTELEKTÜELLİĞİN ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Bir rejime gerekli meşruiyeti, kralın hizmetkârlarını veya rejimi kötüleyenler ile yanlışlıkları ortaya çıkaran korkusuz eleştirmenler sağlayabilir. Bununla birlikte, entelektüelin en başta gelen kaygısı, bilgi ve gerçeği ortaya çıkarmak ve aktarmaktır. İlave olarak, hakikat, adalet ve ilerleme birbiriyle ilişkili olduğundan yine entelektüeller için asıl olan "sosyal adalet ve ilerleme" kaygısıdır. Hak ve adalet taahhüdü, saçmalığa, baskıya, otoriteye, ayrımcılığa ve sömürüye karşı sürekli bir mücadeleyi gerektirmektedir[92]. Parsons'ın tersine Shils, entelektüellerin, devlet yönetiminin en üst düzeylerinde, memurluk, sivil hizmetler hatta felsefeci-krallar olarak büyük tarihsel rolleri yerine getirdikleri dönemler olduğunu vurgulamaktadır[93]. Entelektüeller günlük uğraşlarına devam ederken, ne insanların psikolojik ve fiziksel eziyet görmelerine karşı çıkmaları için destek verir ne de felakete yakalananları fiziksel olarak kurtarırlar, onlar kritik bir önleyici rolü yerine getirirler[94]. Aşağıdaki kısımlarda entelektüelliğin özelliklerine ilişkin değerlendirmelerde bulunmaya çalışılacaktır.

2.1.1. İnsan Düşüncesini Özgürleştirme Yönünde Çaba Gösterme

Entelektüelin faaliyetinin amacı, insanın özgürlüğünü ve bilgisini arttırmaktır. Entelektüel temsil edimleri, kuşkucu, kendini dur durak bilmeksizin akılcı sorgulamaya ve ahlaki yargıya adayan bir tür bilince yaslanan *faaliyetlerdir;* bu da insanı sürekli

[91] Özcan, a.g.e., s. 41.
[92] Michael Foucault, and G. Deleuze, **'Intellectuals and Power', in Foucault, M., Language, Counter-Memory, Practice: Selected Essays and Interviews,** New York: Cornell University Press, 1980, s. 206.
[93] Charles Kurzman and Lynn Owens, "The Sociology of Intellectuals", **Annual Review of Sociology,** 2002, s. 63.
[94] Kathie Jenni, "The Moral Responsibilities of Intellectuals", **Social Theory and Practice,** Volume: 27. Issue: 3., 2001, s. 437.

tetikte olmaya zorlar. Dili iyi kullanmayı bilmek ve dile ne zaman müdahale edileceğini bilmek entelektüel eylemin iki temel özelliğidir[95].

Kendi gözündeki perdeyi kaldırırken, üstlerindeki perdenin aralandığı bilinmeyen nesnelere karşı rast gele sağlam bir yöntem uygular; ideolojilere karşı savaşarak ve maskeledikleri ya da onayladıkları şiddeti gözler önüne sererek uygulamalı bir açığa çıkartma eylemine girişir; bir gün bütün insanların gerçekten özgür, eşit ve kardeş olacakları sosyal bir evrensellik için çalışır; daha önce değil, ama o gün *entelektüelin* ortadan kalkacağından ve insanların onun istediği özgürlük içinde ve hiç engellenmeden pratik bilgiye ulaşabileceklerinden emindir[96].

Eisenstadt, entelektüellerin, statükoya karşı güç koalisyonlarına girerek, kurumsal dönüşümün gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynamak suretiyle, toplumun vizyonunu yine toplumun kurumsal öncüllerine dönüştürebileceklerini ileri sürmektedir. Arkasından, kültürel ürünlerin yaratıcıları ve kamu düşüncesinin şekillendiricisi olarak entelektüellerin fonksiyonu arasındaki ayrımı ortaya koymakta ve modern politikada entelektüellerin, bağlılık tarzını analiz ederek demokratik devletlerin yükselişi ile özellikle, büyük modernite devrimleri bakımından, toplumun oluşumuna katılımlarını ve yerlerini belirlemektedir.[97]

Bu şartlar altında, entelektüelin fonksiyonu üzerinde ısrarla durmanın ve sorumluluğunu vurgulamanın, acil ve büyük önemi bulunmaktadır. Bunun için böylesi durumlarda, entelektüelin hissesine, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana en değerli mirasımızı oluşturan hümanizm, akıl ve ilerleme geleneğini yok olmaktan korumak hem bir sorumluluk hem de bir ayrıcalık olarak düşmektedir[98].

Baskı altındaki gruplarda entelektüelin fonksiyonu karmaşıktır. En başta gelen fonksiyonlarından birisi, baskı görenlerin ruhlarından baskıcının izlenimlerini söküp çıkarmanın yollarını yaratmaktır. Kendi belirleyiciliği için bu bir temeldir.

---

[95] Said, a.g.e., s. 32.
[96] Jean-Paul Sartre, **Aydınlar Üzerine**, Çev. Aysel Bora, İstanbul: Can yayınları, 2.Basım, 2000, s. 43.
[97] Alain G.Gagnon (ed.), **Intellectuals in Liberal Democracies: Political Influence and Social Involvement**, New York: Praeger Publishers, 1987, s. 14.
[98] Paul A. Baran, "The Commitment of the Intellectual", **Monthly Review**, Volume: 39, Issue: 10, March, 1988, s. 51.

Entelektüeller, baskıcının bıraktığı izlenimleri ortadan kaldırmanın tek hedef olduğuna inanmaktan daha fazla sağduyulu olmalıdırlar. Baskı altındaki grupların entelektüelleri, coşkulu olarak entelektüel tembelliği ve tacizi önlemek için diğer öğrenme yollarını araştırmalıdır. Bu baskı altındaki gruba çokça faydalı olabilir[99].

Aşağıda Tablo 4'te, *özgürleştirici* olarak entelektüelin görevleri sıralanmaktadır.

Tablo 4. Özgürleştirici Olarak Entelektüelin Görevleri

Görev Alanı	Görevi
Dilin Kullanımı	Dili iyi kullanmayı ve dile ne zaman müdahale edileceğini bilmesi
Bilinmeyeni Ortaya Koyma	Bilinmeyen nesnelere karşı rast gele sağlam bir yöntem uygulaması
İdeolojilere Karşı Mücadele	İdeolojilere karşı savaşarak bunların maskeledikleri ya da onayladıkları şiddeti gözler önüne sererek yoğun bir ifşa etme eylemine girişmesi
Sosyal Evrensellik	Bir gün bütün insanların gerçekten özgür, eşit ve kardeş olacakları sosyal bir evrensellik için çalışması
Statükoya Karşı Mücadele	Güç koalisyonları ile kurumsal dönüşümün gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynamak suretiyle, toplumun vizyonunu yine toplumun kurumsal öncüllerine dönüştürebilmeleri.
Baskıya Karşı Çıkma	Baskı görenlerin ruhlarından baskıcının izlenimlerini söküp çıkarmanın yollarını yaratmasıdır.

2.1.2. Güçlü İletişim Becerisi ve Sözcülük Yeteneğine Sahip Olma

Modern toplumun hedefi, tek başına ideal demokratik ve ekonomik zorunlulukları bir araya getirmek için bilginin üretimini ve dağıtımını en üst düzeye çıkarmak olmalıdır. Toplumlar, daha edebi, daha okumuş ve bilgili, otoriteye meydan okuyan, tercihleri bilerek yapan insanlara sahip olurken, onların kendi hayatlarının sorumluluğunu almalarına izin vermelidirler. Ekonomik fırsat ve politik güçlenme aynı kökenden gelmektedir: bilginin yayılması[100]. Kitle medya ve iletişim sistemleri ilk ortaya çıktığından beri bunların kontrol edilmesi ve yapısı politik konular olmaktadır. İletişim araçları üzerindeki kontrolün iyi anlaşılması, politik ve ekonomik gücün bütünleyici bir boyutudur. Belki çağımızın en çarpıcı özelliği, çok defa global alanda,

[99] Robert E.Bahruth ve diğerleri, **Freirean Pedagogy, Praxis, and Possibilities: Projects for the New Millennium,** New York: Falmer Press., 2000, s. 99.
[100] Marc Brennan ve diğerleri, **Communication, Cultural and Media Studies: The Key Concepts**,. London: Routledge, 2002, s. 128.

teknolojik olarak ileri iletişim ve enformasyon sistemlerinin, ekonomi, politika ve kültüre göre giderek öne çıkmasıdır[101].

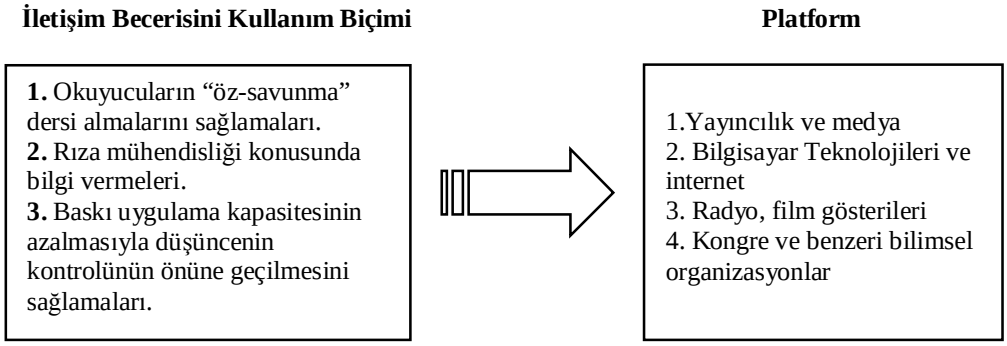
Öte yandan, tüm ana dağıtım kanallarını en güçlü şirketlerin ve buna bağlı olarak kendilerine direndiğimiz ya da saldırdığımız hasımlarımızın denetlediği doğruyken ve hatta bu denetimin boyutları cesaret kırıcı bir düzeye ulaşmışken, görece seyyar bir entelektüel enerjinin aynı zeminde faydalanılabilecek çeşitli platformları iyi amaçlar uğruna kullanabileceği ve pratikte bu kürsüleri çoğaltabileceği de doğrudur[102]. Brecht ve Benjamin, radikal entelektüelleri, yüzyılın film ve radyo gibi bu yeni üretim güçlerine ulaşmada demokratik ve devrimci toplumun araçları haline dönüştürme ve onları yeniden işlevsel kılmaya teşvik eden yeni teknolojilerin devrimci potansiyelini görmüşlerdir. Günümüzde bir entelektüel olarak, yayıncılık ve bilgisayar teknolojileriyle ortaya çıkan yeni kamu alanları içinde müdahale etmek ve kendisini politik tartışma ve müzakereye dahil etmek ve araştırma yapmak için fikirlerin geliştirilmesi ve dolaşımı için en ileri üretim güçlerinin kullanımına katılmaktadır[103].

Chomsky, entelektüellerin güçlü iletişim ve sözcülük yeteneğini uygulamaya geçirmede şu önerilerde bulunmaktadır: "Özgür düşünce ve iletişimin önündeki engellerin üstesinden gelecek durumda olan her kim varsa böyle yapmalıdır. Tabii ki bir amacımız var: Okuyucuları "zihinsel öz-savunma dersi" olarak adlandırılabilecek şeyi almaya teşvik etmek ve kendilerinin devam edebileceği yollar önermek; başka bir deyişle kendilerini insanları kendi yaşamlarını kontrol edebilen failler olmaktan çıkarıp pasif öznelere dönüştürmeye ve rıza imal etmeye adanmış çabaların altını oymak için insanlara yol göstermek. "Rızanın imalatı" ve "rıza mühendisliği" kavramlarını biz icat etmedik, bu aklınızda olsun. Biz onları medyanın önde gelen isimlerinden, halkla ilişkiler endüstrisinden ve akademik camiadan ödünç aldık. Çeşitli yerlerde tartıştığımız şekilde, "rıza imalatının" öneminin dikkate alınması, daha özgür toplumlarda artık merkezi bir tema haline gelmiştir. Baskı uygulama kapasitesi azaldıkça otorite ve

[101] Robert W. Mcchesney, "The Global Struggle for Democratic Communication", **Monthly Review,** Volume: 48, Issue: 3, July-August 1996, s. 1.
[102] Said, a.g.e., s. 171.
[103] Douglas Kellner, Intellectuals and New Technologies, http://www.gseis.ucla.edu/htm,HTML, 2006, (Er. Tarihi, 13.12.2006).

egemenliğin temeli olarak düşüncenin kontrolüne yönelmek doğaldır"[104]. Aşağıda Şekil 2'de, entelektüellerin güçlü iletişim becerilerini kullanma biçimleri ve sözcülük yapacakları platformlar özetlenmeye çalışılmıştır.

Şekil 2. Entelektüellerin İletişim Becerilerini Kullanma Biçimleri ve Sözcülük Yapacakları Platformlar

2.1.3. Vizyoner Olma ve Risk alma

Global sıkıntı önemli bir konuyu oluşturmaktadır. Bir milyar insan, en temel gereksinimlerini bile karşılamaktan yoksun olarak tam bir sefalet içinde yaşıyor. Devam eden kronik beslenme, hastalık ve rahatsızlığa karşı savunmasız, yaşamını yitirme ve anlamlı hiçbir çaba olmaksızın erken ölüme yol açarak, fiziksel ve zihinsel gelişimi yavaşlatmakta ve acı ile sefaleti getirmektedir. Her yıl on beş - yirmi milyon insan anlaşılamaz şekilde açlık ve hastalıktan ölüyor. Dahası, gezegendeki her yıl herkese yetecek kadar yiyecek de üretilmektedir[105]. Entelektüelin rolü, diyalektik bakımdan ve muhalif olması itibariyle, yukarıda değinilen konulardaki açmazı ve sıkıntıyı ifşa edip aydınlığa kavuşturarak hem topluma dayatılmış suskunluğa hem de göze görünmeyen gücün normalleştirilmiş sükûnetine mümkün olan her yer ve zamanda meydan okuyup bu eğilimleri kırmaktır. Çünkü tahakkümünü kurmuş bulunan bu kollektif çıkarlar kütlesi ile bir yandan bu çıkarlara itirazları ya da kafa tutmaları engelleyip bastırırken, öbür yandan bu sistemin işleyişini meşrulaştırmak, gizlemek ya da mistifiye etmek için

[104] Robert Borofsky, Entelektüeller Ve Kamu Hayatına Karşı Sorumlulukları, Noam Chomsky ile Söyleşi, http://www.zmag.org/turkey/rbek.htm, 2004, (Er. Tarihi, 02.03.2006).
[105] Nigel Dower, **Global Hunger: Moral Dilemmas**, London: Routledge, 1996, ss. 1-17.

başvurulan söylem arasında toplumsal ve entelektüel düzlemde bir denklik söz konusudur[106]. Açıkçası akademik topluluk, entelektüellerin misyonlarını tümüyle gerçekleştirebilecekleri tek yer değildir. Çoğulcu sivil toplumda entelektüellerin rolü ve fonksiyonu, fiilen bütün çıkar alanlarının dışında yerine getirilebilir. Gerçekten, akademik topluluğun dışında devlet bürokrasisi hariç, kitlesel medya, işletme, din, sanat, eğlence, gönüllü kuruluşlar, hükümet dışındaki örgütler ve sosyal hareketler, entelektüel faaliyetler için bütünüyle bir alan oluştururlar[107].

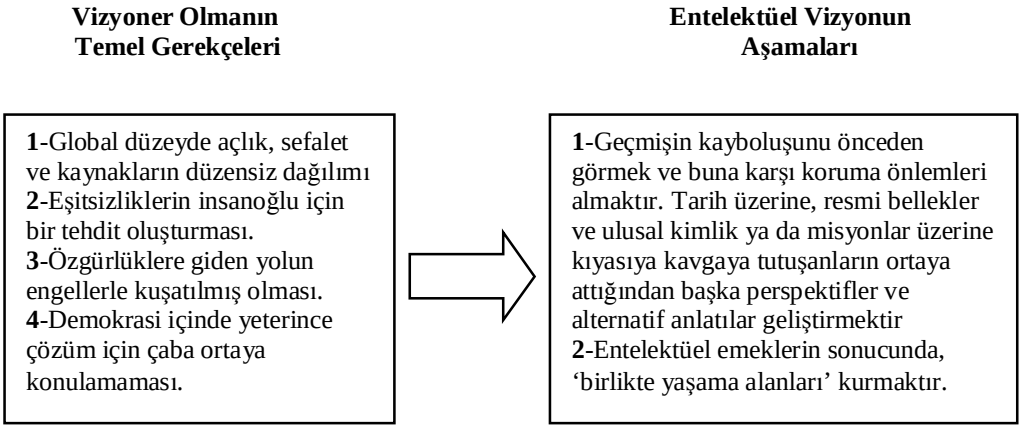
Fakat bunun bu idealleri içselleştiren en güvenilir akademik entelektüellere ait olduğunu ve özellikle bir değer sistemi içinde bir iltifat olduğu unutulmamalıdır. Gerçekte akademinin solunda yer alan, entelektüeller gibi demokratik idealler ve tek başına sosyal pratikler yapanlar, önemli ve ilginç konularda tartışmayı başlatarak, "yaratıcı tutarsızlığı" çözümlemek dahil idealleri olan kişiler olarak, popüler izleyicileri ikna ederek, bir koalisyon oluşturulmasını amaçlamak entelektüeller için önemli bir görev olacaktır[108].

Said, entelektüellerin günümüzdeki vizyonunu şöyle ifade etmektedir: "Dört başı mamur bir müdahale programı geliştirmenin ne yeri ne de zamanı. Sonuç olarak sadece entelektüel sıfatımızla içine kapatıldığımız disipliner gettoların sınırlarını yıkıp geçmek hakkında düşünmemiz; dünyanın nesnel temsilini (dolayısıyla iktidarı) uzmanlarla onların müşterilerinin oluşturduğu küçük bir zümreye bırakan ketlenmiş toplumsal süreçleri yeniden açmamız; yazılıp çizilenleri izleyen kitlenin üç bin profesyonel eleştirmenden oluşan kapalı bir çevre değil, toplum içinde yaşayan insanlar cemaati olduğunu düşünmemiz ve gerçekçilik ve nesnellikten dem vuran tüm itirazlara rağmen toplumsal gerçekliğe mistik değil, seküler bir tarzda bakmamız gerektiğini söyleyebilirim"[109]. Tüm bu anlatılanlar ışığında, entelektüellerin vizyon belirleme süreci aşağıdaki Şekil 3'te ortaya konulmaktadır.

---

[106] Said, a.g.e., s. 176.
[107] Tu Weiming, "Intellectuals in a World Made of Knowledge", **Canadian Journal of Sociology**, Volume: 30. Issue: 2., 2005. s. 219.
[108] John Michael, **Anxious Intellects: Academic Professionals, Public Intellectuals, and Enlightenment Values**, Durham, NC.: Duke University Press. Place of Publication: Durham, NC., 2000, s. 122.
[109] Edward Said, **Kış Ruhu,** Çev. Tuncay Birkan, İstanbul: Birinci Basım, Metis Yayınları, 2000, s. 118.

Şekil 3. Entelektüellerin Vizyon Belirleme Süreci

Kaynak: Edward, Said, **Kış Ruhu**, Çev. Tuncay Birkan, İstanbul: Birinci Basım, Metis Yayınları, 2000, ss. 184–186.

2.1.4. Geleneklerin ve Bilinen Uygulamaların Dışına Çıkma

Üniversiteler, medya ve kültür endüstrisi aynı zamanda eleştirici entelektüel olarak düşünülen akademik profesyonellerin çoğu için önemli bir pozisyon sağlar. Kurumsal bağlamda ortaya çıkan problem, eleştirici entelektüelin çoğunlukla beşeri veya sosyal bilimlerde bir teknisyen olarak kabul edilmesidir. Çağlar boyunca, moderniteyi ayıran ve tanımlayan olgu, sosyal düzende eşsiz olarak entelektüelleri güçlendirmedeki üstünlüğü olmuştur. Böylece, modern ve modernleşen toplumlarda yeni sınıf olarak entelektüeller-- tahmin edilmedik güçleriyle, bu güçlerine eşlik eden cesaret ve kendine güvenle--özellikle modernliğe hizmet etme iddiasında olduklarında, baskının düşmanları ve özgürlüğün hasımları olmaktadırlar[110].

Yirminci yüzyılın tüm ülkelerinde, teknik entelijansiya ve entelektüellerden oluşan yeni sınıf, hem iş adamları hem de parti liderleri olarak, toplumun ekonomisinin kontrolünde önceden var olan gruplarla çekişmeye girerek ortaya çıkan sosyo-ekonomik düzenin bir parçası olmaktadır. Yeni sınıfların ve sınıf sisteminin iddiaları yavaşça ortaya çıkıyor. Gouldner, profesyonelleri, ileri toplumlarda giderek bağımlı olunan,

[110] Michael, a.g.e., s. 2-4.

bilimsel söyleme hâkim bir sınıf olarak görmektedir. Bunlar, önceki sınıflar gibi, eğitimleri ve özel becerileri ile paraya ve güce sahip olma isteğindedirler[111].

Diğer taraftan, özünde bilimsel kültür, bilgiye dayalı bir dünya görüşüne-kendisi için arzu ettiği-beşeriyet, insan ve doğa bilgisine adanması için yapılan bilimin bağımsız uygulamaları söz konusu olmaktadır. Sanatçılar gibi bilim adamları da ideal "kültür ürünlerini", "maddi kültürel" ürünlerin sonucu olarak şekillenen ve kendi yaratıcı güçleriyle kendilerini tatmin ederek ortaya koydukları, insanların gereksindiği pratik kültürün arkasındaki itici güçle çelişen maddi niteliği olmayan ürünler olarak görmektedir. Bilimsel kültür, ileri bilimsel bilgiye sahip birkaç entelektüel olsa da herkesin etkilendiği, eğitimli insanların entelektüel yaşamını şekillendirerek geliştirmektedir[112].

Bunlar arasında yeni entelektüeller, ideolojik fonksiyonları katı biçimde yerine getirerek veya üretimin sosyal ilişkilerine ortam yaratmaktan ziyade--teknisyenler, yöneticiler, profesyoneller, kültür çalışanları ve yüksek düzeydeki sivil memurlar gibi— ekonomik ve politik sistemde gerekli olan hatta merkezi bir ***konumu*** oluşturmaya başlamaktadır. Diğer taraftan, modern entelijansiya işgücünün sosyal kesiminin her boyutunda ve geleneksel entelektüellerin gerçeğinden daha dar kapsamda bir politik belirleyici olarak fakat aynı zamanda meşruiyetini ve yönetsel rollerini giderek genişleterek ve otonomisini de gözle görülür biçimde sınırlandırarak hakim bir pozisyon elde etmektedir[113]. Bu gelişmelerin her biri, entelektüelin, bilgi üretiminde kritik bir değer haline gelen alışkanlıklarla mücadele ederek yenilikleri ortaya çıkarma davranışını daha geçerli hale getirmektedir.

Aşağıdaki Şekil 4'te entelektüellerin on dokuzuncu yüzyıldan günümüze kadar gelenekler ve alışkanlarla olan mücadele süreci özetlenmektedir.

---

[111] Derber, a.g.e., s. 211.
[112] William A. Blanpied and Gerald Holton, **Science and Its Public: The Changing Relationship.**, Dordrecht, Holland: D. Reidel Pub. Co., 1976, s. 160.
[113] Alain G. Gagnon (ed.), **Intellectuals in Liberal Democracies: Political Influence and Social Involvement,** New York: Praeger Publishers, 1987, s. 110.

Şekil 4. Entelektüellerin Gelenekler ve Alışkanlıklarla Mücadele Süreci

2.1.5. İnandığı Şeye Hizmet Etme

Entelektüel zaman içinde doğal olarak, siyasal dünyaya yönelir, çünkü akademinin ya da laboratuvarın tersine, bu dünyaya tüm bir toplumu ya da milleti yönlendiren ve Marx'ın dediği gibi, entelektüeli yorumuyla ilgili görece kopuk sorunlardan, toplumsal değişim ve dönüşümle ilgili çok daha önemli sorunlara götüren iktidar ve çıkar kaygıları hayatiyet verir[114].

Entelektüeller, kamuyu[*] savunarak ve yorumlayarak kendisini tanımlayan bir topluluğu, belirli bir kamu adına ve kamuya hitap eden politik bir pozisyonu oluştururlar. Orta Çağ inanışına ters düşen grupların entelektüel liderleri, direniş hareketlerinin en göze çarpan katılımcılarıdır. Bunlar, belirli bir görünüşle, muhalifler arasında kendilerini temsil etmeleri için resmi yasal yapıları meydana getiren zaten problematik olan bir alanı işgal etmelidirler[115]. Aşağıda, şekil 5'te entelektüelin inandığı şeye hizmet etme davranışı aşamalar halinde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

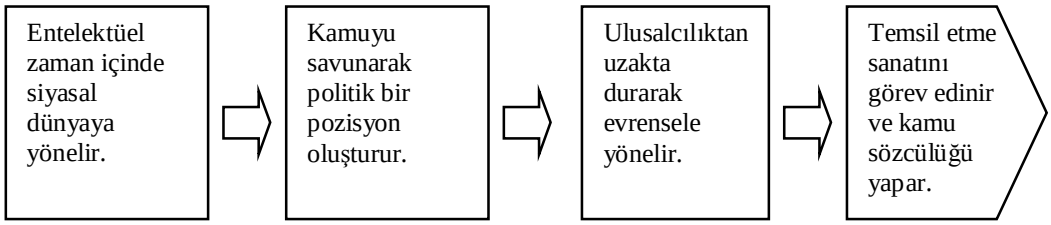
---

[114] Said,. a.g.e., s. 101.

[*] **Kamu;** bütün…Yunanca hep anlamındaki *pan* sözcüğü, Avrupa dillerinde bütünlüğü dilegetirmek için bir örnek olarak kullanılmaktadır ki Türkçemizde bu *kamu* sözcüğüyle karşılanmıştır (kaynak: Orhan Hançerlioğlu, a.g.e., s. 227).

[115] Rita Copeland, Pedagogy, **Intellectuals, and Dissent in the Later Middle Ages: Lollardy and Ideas of Learning,** Cambridge, England: Cambridge University Press., 2001, s. 141.

Şekil 5. Entelektüelin İnandığı Şeye Hizmet Etme Davranışı

Entelektüeller, basit olarak ulusalcı hareketlerin dışında kalarak veya ortaya koyarak ya da kendi içinde dönüştürerek veyahut ona karşı savaşmayı fakat düşünenlerin ve eyleme geçenlerin adına insanlarla birlikte olmanın avantajı ile bütün olaylarda eleştirilerini açıklamaya çalışabilir. İkincisi, entelektüellerin, değer verilen, savunulan ve hatta övülenlerinin bir bölümü hakkında mite[*] inanmadan, mit veya hayal ya da ulusal hikâyenin popüler yansımasında bile politikadan uzaklaşmaları kötüdür[116]. Yani sonuçta temsil edici bir kişi olarak entelektüeldir önemli olan; şu ya da bu bakış açısını görünür olarak temsil eden, her türlü engele rağmen bu temsili muhatap aldığı kamu adına yapan kişidir. Entelektüeller, temsil etme sanatını (ki bu konuşma, yazma, öğretmenlik, televizyona çıkma gibi biçimler alabilir) görev edinmiş bireylerdir. Bu görev kamunun gözleri önünde cereyan ettiği ve hem bağlanımı hem riski, hem cüreti hem de kırılganlığı içerdiği ölçüde önemlidir; Jean-Paul Sartre'ı ya da Bertrand Russel'ı okuduğum zaman beni etkileyen söyledikleri şeylerden çok özgül, bireysel sesleri ve mevcudiyetleridir; çünkü inandıkları şeyleri dile getirmektedirler[117].

2.1.6. Bulunduğu Ortamda Sürgün, Marjinal ve Yabancı Olma

Yabancı olarak entelektüelin izlediği mecrayı belirleyen kalıbı en iyi anlatan söz sürgünlüktür. Bu metafizik anlamıyla sürgün, entelektüel için huzursuzluk, hareketlilik, devamlı tedirgin olup başkalarını da tedirgin etmek demektir. İkinci olarak, sürgün olarak entelektüel, mutsuzluk fikriyle mutlu olma eğilimindedir, öyle ki hazımsızlığa

[*] **Mit:** Yunanca uydurulmuş söz anlamındaki mythos deyiminden türetilmiştir. Ölçülü söz anlamındaki epos ve gerçeği dile getiren söz anlamındaki logos'a karşı mit ya da mitos, olağanüstü kahramanlıkları ve doğaüstü güçleri anlatan hayal ürünü sözdür (kaynak: Orhan Hançerlioğlu, a.g.e., s. 290).

[116] Joan Cocks, **Passion and Paradox: Intellectuals Confront the National Question**, Princeton, NJ : Princeton University Press., 2002, s. 12.

[117] Said,. a.g.e., s. 57.

yaklaşan bir memnuniyetsizlik, abusluğa varan bir naletlik onun için bir düşünce tarzı olmaktan öte geçici de olsa yeni meskeni sayılabilir[118]. Yabancı olarak entelektüel, sosyal ve politik düşünce tarihinde entelektüel ve yabancı olanların görünümleri arasındaki kutsal birliği ifade eder. Dick Pels'in sosyal yabancılık epistemolojisi, post modernist kültürel göçebeliğin sosyolojisi ile feminist ve koloni sonrası eleştirilerin katkısını dışa vurmanın yanı sıra, Marx, Simmel ve Mannheim'ın klasik teorilerinin üzerine kurulmuştur[119]. Özündeki kederin üstesinden gelmek mümkün değildir. Gerçek sürgün bir nihai kayıp durumuysa, bu kayıp neden bu denli kolayca modern kültürün güçlü, hatta zenginleştirici bir motifi haline gelmiştir? Bunun nedenlerinden biri, modern dönemin kendisini, manevi anlamda öksüz ve yabancılaşmış bir dönem olarak, endişe ve yalnız kalabalıklar çağı olarak düşünmeye alışmış olmamızdır. Nietzsche bize gelenekten rahatsızlık duymayı, Freud ise ev içi mahremiyetine, baba-katli ensestin ürünü olan öfkeyi kamufle etmek için çekilmiş bir cila olarak bakmayı öğretmiştir. Modern Batı kültürü, büyük ölçüde sürgünlerin, göçmenlerin, mültecilerin ürünüdür. Amerikan akademik, entelektüel ve estetik düşüncesi, bugünkü haline faşizmden, komünizmden ve baskıya, muhalifleri dışlamaya dayalı diğer rejimlerden kaçan mülteciler sayesinde gelmiştir[120]. Sürgün, yeni ilişkiler kurar ve sadakat seti geliştirir. Fakat aynı zamanda, ahlâki cesaretinden, entelektüel çekingenliğinden bir şey kaybeder. Göçmen, doğuştan kültürel geçmişini kaybettiğinde hiç kimseyle birlikte olmaz. Göçmen, uyumcu bir kültürde doğmayacak ve ortaya çıkmayacak kendisinin dışındakini asla bir kez daha anlamaya çalışmayacaktır[121]. Sürgünün hazlarından bahsetmek belki tuhaf kaçabilir ama sürgünün içinde bulunduğu bazı durumlar hakkında söylenebilecek birkaç olumlu şey vardır. "Bütün dünyayı yabancı bir ülke gibi" görmek özgün bir bakış açısına ulaşmayı mümkün kılar. İnsanların çoğu temelde, tek bir kültürün, tek bir ortamın, tek bir yurdun farkındadır; sürgünlerse en azından iki kültür, ortam ya da yurdun farkındadırlar ki bu bakış açısı çoğulluğu, eşzamanlı diğer boyutlara dair bir farkındalığa, -müzikten bir tabir ödünç alacak olursak-kontrapuantal (kontrapuana ait,

[118] Said,. a.g.e., s. 58.
[119] Dick Pels, **The Intellectual as Stranger: Studies in Spokespersonship**, London:Routledge, 2000, s. i.
[120] Said, a.g.e., s. 28.
[121] Milan Kundera, Vladimir Nabokov and Hana Píchová, **The Art of Memory in Exile: Vladimir Nabokov & Milan Kundera,** Carbondale, IL: Southern Illinois University Press., 2002, s. 4.

iki ya da daha fazla melodinin bir arada çalınmasından meydana gelir) bir farkındalığa yol açar[122]. Aşağıda Tablo 5'te, sürgün, marjinal ve yabancı olarak entelektüelin sergilediği özellikler ortaya konulmaktadır.

Tablo 5. Sürgün, Marjinal ve Yabancı Olarak Entelektüel

Sürgün Olarak Entelektüel	Huzursuz, hareketli, devamlı tedirgin olup başkalarını da tedirgin eden demektir. İkinci olarak, sürgün olarak entelektüel mutsuzluk fikriyle mutlu olma eğilimindedir, öyle ki hazımsızlığa yaklaşan bir memnuniyetsizlik, abusluğa varan bir naletlik onun için bir düşünce tarzı olmaktan öte geçici de olsa yeni meskeni sayılabilir.
Marjinal Olarak Entelektüel	Kendisini manevi anlamda öksüz ve yabancılaşmış olarak hissederek, iktidara muhalif kalarak ve keyif kaçırıcı düşünceleriyle hakikati her koşulda dile getirmeyi görev edinerek hareket eder.
Yabancı Olarak Entelektüel	Sosyal ve politik düşünce tarihinde entelektüel ve yabancı olanların görünümleri arasındaki kutsal birliği ifade eder. Merkezsizdir, kontrapuantaldır; ama ona alışmaya başlandığı anda bozguncu gücü yeni baştan fışkırıverir

2.1.7. Statüko Yerine Yeniliğe Odaklanma

Latince *'inventio'* sözcüğünün anlamı *'icat'* tır. Yani burada söz konusu olan, bilinen tarihsel ve toplumsal olgulardan hareketle daha iyi bir duruma dair hipotezlerin ortaya atılmasıdır. Bu da pratikte, pek çok cephede, pek çok yerde ve pek çok tarzda, gerek muhalefet duygusunu gerekse bilinçli katılım duygusunu devreye sokan entelektüel performansların sergilenmesini mümkün kılacaktır[123]. Entelektüelin temsilleri –neyi temsil ettiği ve bu düşüncelerin bir dinleyici kitlesine nasıl temsil edildiği- her zaman toplumda sürmekte olan bir deneyime (yoksulların, imtiyazsızların, sesi çıkmayanların, temsil edilmeyenlerin, güçsüzlerin deneyimlerine) bağlıdır ve bu deneyimin organik bir parçası olarak kalmalıdır. Bunlar somut ve devam etmekte olan şeylerdir; bir öğreti, dini fetva, profesyonel yöntem haline çevrilip dondururlarsa yaşayamazlar[124]. Entelektüeller, gelişen dünyada önemli bir role sahip olacaklar, ortak hayatımızı düzenleme ve yönetme arayışıyla ilişkili olarak, bunun nasıl yapıldığını ve

[122] Said, a.g.e., s. 42.
[123] Said, a.g.e., s. 182.
[124] Said,a.g.e., s. 101.

yapılan şeylere ilişkin geleneksel varsayımları sorgulamaya ihtiyaç duyacaklardır. Entelektüeller yine kendilerini ve yaptıkları işi yeniden keşfetme ihtiyacında olacaktır[125].

Bu birazcık estetik ve entelektüel etki, isyankâr sosyal eğilim biçimi hâkim olacak gibi görünse de gerçekleri ortaya çıkaranların hayatta kalmasıyla sonuçlanacaktır. Ardından profesyonel bilimin entelektüel boyunduruğundan kurtulması başlıca istektir. Çok defa, başarısız bir teknolojist, bilge veya bilim adamı olamayacak ya da bazen daha dışarıdaki bir düzeyde kendisini düşünen bir amatör, geleneksel gerekliliklere uyum sağlayamayacaktır. Ne var ki onun isyanı, tek başına kişisel probleminin yanlış öznellik adaptasyonu değildir. Yine o isyankârlara karşı bilimsel kuşatma altında birçok bilginin geçerlilik problemi olarak kişiliksizleştirilmiş ve nesnelleştirilmiştir. Bugüne kadar kabul edilmiş genellemelerle, çatışma içine gireceği bilinmeyen gerçekleri ortaya koyarak bu geçerliliğin altını oymaya çalışmaktadır[126].

Dönüştürücü sosyal ve kültürel değişiklikler, herhangi bir yenilikçi bireyin kişisel potansiyelini de değiştirir. Ne var ki toplumların ve medeniyetlerin oluşumundan günümüze kadar bir merkez etrafında toplanan yenilik yapan bireylerin, eleştirel hale gelen bu merkezde kurumların veya kültürel formların yeniden gruplanmasını temsil ettiklerini görmekteyiz. Sosyal ve kültürel sistemlerin oluşumunda, toplumu veya medeniyeti sorgulayan temel yenilikçiler entelektüellerdir[127].

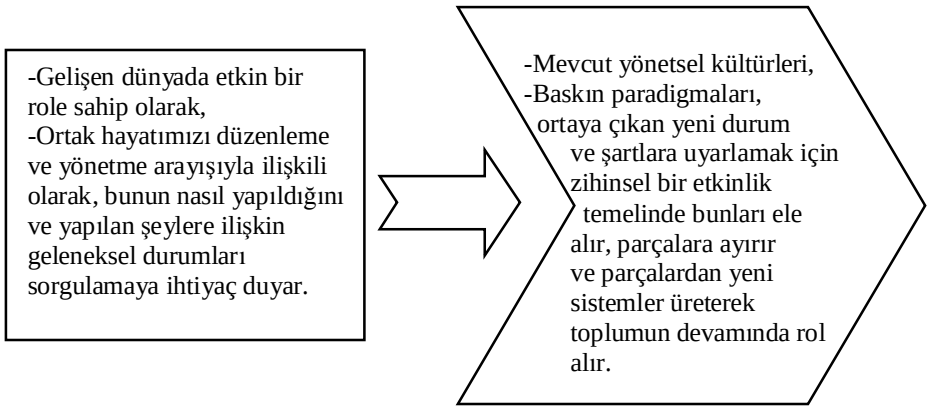
Bu özellikleri ile mevcut yönetsel kültürleri, baskın olan paradigmaları ve toplumsal uygulamaları, ortaya çıkan yeni durum ve şartlara uyarlamada bunları, zihinsel bir etkinlik temelinde ele alarak, parçalara ayırarak ve parçalardan yeni sistemler üreterek toplumun devamında rol alan tek aktör entelektüel olmaktadır.

Aşağıdaki Şekil 6'da entelektüelin statüko yerine yeniliğe odaklanmada izlediği süreçler gösterilmektedir.

---

[125]Jennifer Wood, "Reinventing Intellectuals", **Canadian Journal of Criminology**, Volume: 41, Issue: 2, 1999, s. 311.
[126]Florian Znaniecki, **The Social Role of the Man of Knowledge**,New York:Harper Torchbook, 1968, s.174.
[127] Don Martindale, **Social Life and Cultural Change**., Princeton, N.J.: D. Van Nostrand, 1962, s. 54.

Şekil 6. Entelektüelin Statüko Yerine Yeniliğe Odaklanmada İzlediği Süreçler

2.1.8. Özünde Pratik Amaçlar Gütmeyen faaliyetler Yürütme

Gerçek entelektüeller, der Benda, ‘’özünde pratik amaçlar gütmeyen faaliyetler yürüten,’’ bir sanat ya da bilimle ya da metafizik[*] spekülasyonla ilgilenmekten keyif alan, özetle manevi avantajlara sahip olan, yani bir bakıma şöyle diyen kişilerdir: “Benim krallığım bu dünyanın krallığı değil’’. Gerçek entelektüeller en çok, metafizik tutkunun, çıkar gözetmeyen adalet ve hakikat ilkelerinin etkisiyle yozlaşmayı mahkûm ettikleri, zayıfları savundukları, hatalı ya da baskıcı otoriteye meydan okudukları zaman kendileri olurlar[128].

Kültür, sanat ve estetik: bu sözcükler, eğitimlinin donatıldığı sermaye stokunu, maddeci, faydacı ve gücün hâkim olduğu çıkarcılıktan, yaşamını kazandığı dünyada maddi varlıktan ne kadar uzak olduğunu ortaya koyar. Bu bilgiden uzaklaşmış sermaye en sonunda, güce dayalı, faydacı dünyanın hemen dönüştürülmesini amaçlar fakat bu hemen ve pratik olarak gerçekleşmez. Bu bilgiyle yüzleşme tarzı değil fakat bilgiyi tavsiye etme tarzıdır. Bundan dolayı, bunu kendisini hayatta tutabilecek şekilde meslek edinmiş ve zaten dünyadan uzaklaşmış olan entelektüellerin bilgisidir[129].

---

[*] **Metafizik:** Felsefenin, amacı varolanların, gerçek doğasını belirlemek, varolanların anlamını, yapısını ve ilkelerini ortaya koymak olan temel disiplini (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 706).

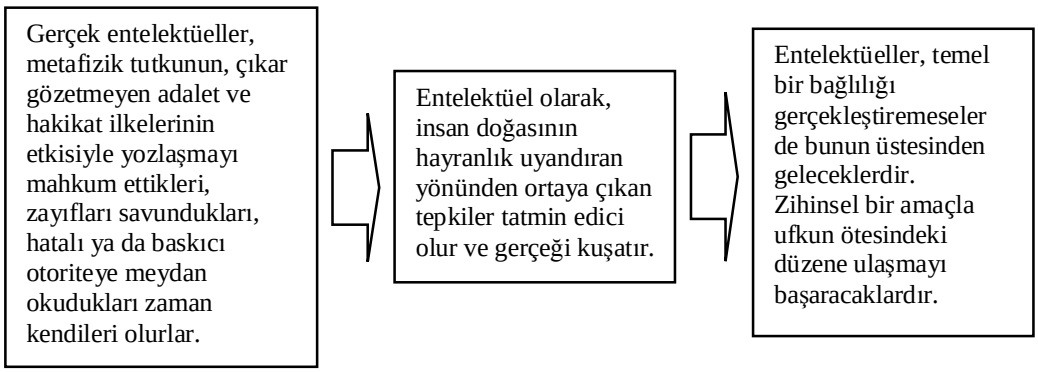
[128] Said, a.g.e., s. 23.

[129] Bruce Robbins, **Secular Vocations: Intellectuals, Professionalism, Culture**, London: Verso, 1993, s. 176.

Bütün tarihsel süreçte, entelektüelin ilgisini diğerlerinden ve zihinsel çalışanlardan ayırt eden ve kendisini işaret eden şey, yüzeysel ilgisi değil ancak düşüncesini ve çalışmasını önemli şekilde yayarak etkileyici olmasıdır. Bundan emin olarak, tarihsel gelişimi incelemeyle uğraşması kendisinin günlük faaliyetini etkilememesidir. Bu imkânsızlığın bir manifestosu (bildirisi) olacaktır. Fakat entelektüelin, insan var oluşunun diğer yönleri ile ilişkili olarak çalışırken sistematik olarak herhangi bir alanla ilgili arayışı olduğu ifade edilir[130].

Entelektüel olarak, insan doğasının hayranlık uyandıran yönünden ortaya çıkan tepkiler tatmin edici olur ve gerçeği kuşatır. Daraltılmış durumdaki geniş öğrenme branşları arasındaki boşluğa ulaşmak için bilginin derinlik ve çeşitliliği artacaktır. Entelektüeller, temel bir bağlılığı gerçekleştiremeseler de bunun üstesinden geleceklerdir. Girişim, başka bir nedenden dolayı da önemlidir: Zihinsel bir amaç oluşturur. Kaosa değil, ufkun ötesinde duran düzene götürür[131]. Aşağıda Şekil 7'de, özünde pratik amaçlar gütmeyen faaliyetler yürüten aktör olarak entelektüelin nitelikleri özetlenmeye çalışılmıştır.

Şekil 7. Özünde Pratik Amaçlar Gütmeyen Faaliyetler Yürüten Aktör Olarak Entelektüel

2.2. ENTELEKTÜELLİK TEORİLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Entelektüellik ve entelektüeller üzerine birtakım teoriler geliştirilmiştir. Bunların ortak paydasının "entelektüellerin gücü elinde bulundurdukları ve toplumsal değişimde

[130] Baran, a.g.e., s. 51.
[131] Edward O. Wilson, "Back from Chaos: ... We Will Discover Underlying All Forms of Knowledge a Fundamental Unity", **The Atlantic Monthly**, Volume: 281, Issue: 3, March 1998, ss. 441-446.

söz sahibi oldukları" vurgusudur. Örneğin, Mikhail Bakunin, neredeyse yüz yıl kadar önce, bilimsel aklın hüküm süreceği yeni bir sınıfın en aristokratik, despotik, bencil ve elitist bütün rejimlerin yerini almaya çalışacağı tahminini yapmıştır. Endüstrileşme ile birlikte her alana taşınan değişiklikler, doğal biçimde toplumu oluşturan sınıfların yapı ve süreçlerine de taşınmıştır. 20. yüzyılda etkisini hissettirmeye başlayan ve söz konusu yüzyılın sonunda da tamamen hâkimiyetini iddia eden öncü sınıf entelektüeller olmuştur. Bir yandan bilgi teknolojilerinin insan yaşamında yol açtığı önemli değişiklikler, diğer taraftan insan hakları ve özgürlükler konusundaki ilerlemeler gibi birtakım faktörler, entelektüellerin toplum yaşamına katkılarını daha önemli kılmaktadır. Aşağıda entelektüelleri ve onların faaliyetlerini bilimsel bir zemine oturtmaya odaklanan çeşitli teoriler ele alınmaya çalışılmıştır.

2.2.1. Anarşist Teori

Anarşizm, Yunanca *'an'* ön ekiyle kral, yönetici ve güç anlamına gelen *arkhe* sözcüklerinin birleşiminden türeyen terimdir. Genel olarak[132], **a)** özgürlüğü temel değer olarak gören, söz konusu temel değere zaman zaman adalet, eşitlik ve mutluluk gibi değerleri ekleyen, **b)** bir baskı aracı olarak gördüğü devlete, bütün bu değerlere zarar verdiği için, şiddetle karşı çıkan **c)** devletin yokluğunda daha iyi bir toplum inşa etmek için programlar öneren, **d)** insan doğasına ilişkin olarak olumlu bir görüş benimseyen ve **e)** baskıcı devlet anlayışı ve olumlu insan doğası konsepsiyonundan[*] hareketle, otoriteryanizmin[**] her şeklini kabul edilemez ve haklı kılınamaz bulan görüş; devleti olmayan ya da daha geniş bir çerçeve içinde, hiyerarşik ya da otoriter bir yapıdan bağışık toplum anlayışıyla belirlenen sosyal ve siyasi sistemdir.

Anarşizm, insan aklının dinin tahakkümünden; insan bedeninin mülkiyetin tahakkümünden; hükümetin prangalarından ve sınırlılığından özgürleşmesini amaçlar. Anarşizm, gerçek toplumsal zenginliği üretmek amacıyla özgür bireylerin bir araya

[132] Cevizci, a.g.e., s. 58.

[*] **Konsepsiyon:** İngilizcede *conception* bir şeyin genelde anlaşılan veya ona benzeyen biçimi konusundaki genel düşüncedir (kaynak: Longman Dictionary, a.g.e., s. 275).

[**] **Otoriteryanizm:** yönetilenlerin yönetici ya da yöneticiler karşısında hiçbir hakkı bulunmadığını ya da önemsiz birkaç hakkı bulunduğunu ve yöneticilerin güç ve otoritesinin çok büyük olduğunu ve olması gerektiğini öne süren yönetim teorisi ve tarzı; bireyin haklarının devletle önderlerinin otoritesine tabi olması gerektiği inancına dayanan sosyo-politik sistem (Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 785).

gelmesine dayanan bir toplumsal düzeni; bireysel arzu, zevk ve eğilimlere göre, her insanın yeryüzüne özgür erişimini ve yaşamın tüm gerekliliklerinden tam [olarak] zevk almasını garanti eden bir düzeni amaçlar[133].

Bakunin, bilginin karmaşıklığının hükümetin yönettiği ekonomi ve toplumu gerekli kıldığını, bunun kaçınılmaz biçimde bilim adamları ve entelektüellerce yönetilmeye yol açacağını iddia etmiştir. Ona göre, "işçi sınıfı ve insanlığın gelişimi hakkında konuşan kişiler, teoriye düşkün ve bu anlamda gerçekten entelektüel" olanlardır. Entelektüeller egemen olacaklardır. Bugün herkesin takdir ettiği gibi Bakuni'nin gözlemi çok akıllıcaydı. Entelektüellerin diktatörlüğü, proletaryanın[*] paltosu ve şapkası altına gizlenmişti[134].

Güçlülerle iş birliği yaparken bilimin adını ağızlarından düşürmeyen, akademisyenleri de içeren bu entelektüellerin "yeni bir teknokratlar sınıfı" haline geleceği, 19. yüzyılda modern entelijansiyanın oluşum safhasının henüz başında Bakunin tarafından tahmin edilmiştir. Yine Bakunin, bazılarının, halk devrimi yoluyla devlet gücünü ele geçirmeye çalışacağını, bunu takiben tarihin en beter tiranlıklarından biri olan "Kızıl Bürokrasi"yi kuracağını tahmin etmiştir[135].

Entelektüeller, ışık olarak hizmet etmekte fakat onlar, özellikle, aklın aldığını gerçekleştirerek kollarının uzandığı büyük sosyal krizlerde, karanlığın rehberi olarak kalmamalıdır. Doğrusu, günümüzde kitleleri karıştırarak alt-üst eden fırtına, düşünürlerden veya dışlanmış kişilerden gelmektedir. O her zaman öyleydi. Adalet, ne başkalarının haklarını ne de gücün evrenin bütün kanununu oluşturduğunu düşünerek kendi haklarını bilmeyenler için aklın doğuşudur. Bu inançla hareket eden insanlık, korkuya kapılarak yuvasına çekilen dilsiz hayvanın, sessizce acı çektiğini

---

[133] Emma Goldman, **Anarşizm: Gerçekte Neyi Amaçlar, Kızıl Emma Konuşuyor,** London: Vintage Books, 1972, s. 59.

[*] **Proleterya:** Karl Marks'ın kapitalizmdeki işçi sınıfı. Marks'ın yabancılaşma konusundaki erken dönem yazılarında formüle edilmiş bir güç olan proleterya, insan özünün ya da türünün varoluşunun, yani emek gücünün temel tanımlayıcı özelliğinin yaratılması, kaybedilmesi ve sonunda yeniden kazanılmasını temsil etmektedir (kaynak: Gordon Marshall, a.g.e., s. 601).

[134] Paul Berman, "Labor and the Intellectuals", **The American Prospect**. Issue: 34, September-October 1997, s. 76.

[135] Robert Borofsky, "Entelektüeller ve Kamu Hayatına Karşı Sorumlulukları, Noam Chomsky ile Söyleşi", http://www.zmag.org/turkey/rbek.htm, 2005, (Er. Tarihi, 25.07.2006).

kanıtlamıştır[136]. Bir entelektüel anarşist gözüyle Chomsky'ye göre her türlü otorite-hiyerarşi sorgulanmalı, meşruiyetine geçerlilik kazandırılmalıdır. Kendiliğinden meşruiyet kazanan bir otorite olmaz. Dolayısıyla tüm otorite türlerini saptamak ve bunların yerinde olup olmadıklarını sorgulamak gerekir. Otorite[*] bazı türleri bakımından yerindedir (örneğin anne-çocuk ilişkisi gibi). Ancak, haklılığını ve meşruiyetini kanıtlayamayan her türlü otorite gayri meşrudur ve devrilmelidir. Bu her türlü ilişkilerde böyledir[137].

Anarşist entelektüel teori, insanlığın mutluluğunu başta devlet otoritesi olmak üzere her türlü baskı aracının ortadan kaldırılmasına bağlamaktadır. Baskıya yönelik bir isyanın başta gelen öncülerinin de entelektüeller olması gerektiğini ileri süren anarşist düşünürler, baskının yok olmasıyla doğacak otorite boşluğunun da adalet, eşitlik, paylaşım ve evrensel değerlerle giderilebileceğini öngörmektedirler. Aşağıdaki Tablo 6'da, anarşist entelektüel teorinin varsayımları özetlenmektedir.

Tablo 6. Anarşist Entelektüel Teorinin Varsayımları

Teorisyen	Temel Görüşü
M. Bakunin	Bilginin karmaşık olması, hükümetin yönetebileceği nitelikte bir ekonomi ve toplumu gerekli kılmakta, bu durum bilim adamları ve entelektüellerce yönetimi kaçınılmaz duruma getirmektedir.
E. Goldman	Anarşizm, gerçek toplumsal zenginliği üretmek amacıyla özgür bireylerin bir araya gelmesine dayanan bir toplumsal düzeni; bireysel arzu, zevk ve eğilimlere göre, her insanın yeryüzüne özgür erişimini ve yaşamın tüm gerekliliklerinden tam [olarak] zevk almasını garanti eden bir düzeni amaçlar.
M. G. Prada	Entelektüeller, ışık olarak hizmet etmekte fakat onlar, özellikle, aklın aldığını gerçekleştirerek, kollarının uzandığı büyük sosyal krizlerde, karanlığın rehberi olarak kalmamalıdır. Doğrusu, günümüzde kitleleri karıştırarak alt-üst eden fırtına, düşünürlerden veya dışlanmış kişilerden gelmektedir.
N. Chomsky	Her türlü otorite-hiyerarşi sorgulanmalı, meşruiyetine geçerlilik kazandırılmalıdır. Dolayısıyla tüm otorite türlerini saptamak ve bunların yerinde olup olmadıklarını sorgulamak gerekir.

[136] Manuel González Prada, **Free Pages and Other Essays: Anarchist Musings,** New York: Oxford University Press., 2003, s. 167.

[*] **Otorite:** politika felsefesi ve sosyolojide, güç/iktidarın meşru kullanımını belirleyen bir kavram olarak, toplumsal bir sistem içinde ortaya çıkan kurumsallaşmış ve meşru güç; bu türden bir güce sahip olan birey. Buna göre, bir fail başka bir failin buyruklarına isteyerek tabi olduğu veya gönüllü olarak itaat ettiği zaman, bu ikinci failin bir otorite olduğu kabul edilir (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 784).

[137] Denis Robert, Weronika Zarachowicz, **Noam Chomsky İle İki Saat,** Çev. Işıl Bircan, İstanbul: PlanB Yay., 1.Basım, Ağustos, 2003. s. 96.

2.2.2. Teknokratik-Bürokratik Sınıf Teorisi

Kavram olarak *teknokrasi,* teknik uzmanlardan meydana gelen ya da bu kesimlere dayanan bir devrimci ya da yönetici anlamına gelir[138]. İktisadi ve siyasi kararların alınmasında uzman, teknisyen ya da teknokratların, siyasetçilerin yerini aldıkları ekonomik ve politik sistemi tanımlayan teknokrasi terimi, modern toplumların bu tanıma giderek daha fazla uygun düşmeye başladıklarını, geleneksel politik yapı, kurum ve organların günümüz toplumunda anlam ve önemini yitirdiklerini savunan Kenneth Galbraith ve Daniel Bell gibi araştırmacı ve düşünürler tarafından geliştirilmiştir. Bu bağlamda, teknokrasinin kaçınılmaz olduğu ya da endüstri ve toplumun yönetiminin, insan etkeni ve insani unsurlar pek dikkate alınmadan, bilimsel ilkelere veya mühendislik prensiplerine göre olması gerektiği inancına "teknisizm" adı verilmektedir[139].

Teknokratik teoriler, toplumdaki gücün, bilimsel veya teknik nitelikleri olan kişilerin oluşturduğu sınıfa geçtiğini ileri sürmektedir. 'Teknik' sözcüğü ile işletme okulunda okumakta olanlarca veya modern yönetim yöntemleriyle, formal olarak eğitilmiş olanlarca sahip olunan nitelikleri kapsayan, doğal bilimlerin yanında, uygulamalı sosyal bilimler olarak da düşünülür. Teknokrat sözcüğü, farklı bir güç türünü veya temelini ifade eder. İş, kişinin özel şahsına değil, yetkisinin kaynağına göre verilmektedir[140]. Yine de bütün bu teorilerin ortak özelliği, sermaye sahipliğine dayalı sınıf gücünün yerini, ekonomik gücün kullanımından ortaya çıkan yeni bir yapısal pozisyon ile yer değiştirmekte olduğu iddiasıdır[141]. Bunlar gerçek teknokratlardır. Onların manevra alanı, teknisyeninkinden daha büyüktür ve bilgileri de çok defa, modern teknolojiyi kullanan ve fiilen sürdürenler ile kendileri arasında aracılık eden teknokratların hizmetine ihtiyacı olan politbüro şeflerinden daha fazladır. Her zaman

[138] Marshall, a.g.e., s. 722.
[139] Cevizci, a.g.e., s. 1013.
[140] Richard Kilminster and Ian Varcoe (ed.), **Culture, Modernity, and Revolution: Essays in Honour of Zygmunt Bauman**, New York: Routledge, 1995, s. 71.
[141] Lawrence Peter King and Iván Szelényi, a.g.e., s. xviii.

yerine getirdikleri entelektüel fonksiyonları politika yazarları ve ideologların aynısıdır[142].

20. yüzyılın başlarında sağlamlaşan 'profesyonel yönetici sınıfta meslekleri dolduran kişiler (danışmanlar, psikologlar, öğretmenler gibi) kendi kültürlerini olgunlaştırarak işçi sınıfı üzerinde egemenlik kurdular. Ancak, profesyonel yönetici sınıfının ilk zamanlar düşünü kurduğu teknokrat toplum rüyası gerçekleşemeden kapitalist sınıfın koyduğu kurallara bağlı bir evrime uğradı. Bireysel olarak günümüzde birçok profesyonel yönetici sınıf üyesi, gücün doruklarında konformist bir yaşam içerisindedirler. Özellikle I. Dünya Savaşı sonuna kadar uzmanlar, üniversite öğretim elemanları, araştırmacılar ve profesyonel yönetici sınıf reformcuları, kapitalistlerin desteklediği kurumların mali bölümlerinin vazgeçilmez ve olağan üyeleri haline geldiler[143].

Sosyal katmanlaşmanın ötesine geçen teorisyenler, entelektüelleri teolojik olarak yönetici sınıf biçiminde bir araya getiren, çok defa kendilerinin de haberdar olmadığı daha geniş bir entelektüel spektruma göre belirli çıkarları olduğunu ileri sürmektedirler[144]. Teknokratik Bürokratik Sınıf Teorisi'nin belli başlı varsayımları aşağıdaki Tablo 7'de özetlenmiştir.

Tablo 7. Teknokratik Bürokratik Sınıf Teorisi'nin Belli Başlı Varsayımları

Teorisyen	Temel Varsayımı
L. Peter King ve Iván Szelényi	Sermaye sahipliğine dayalı sınıf gücünün yerini, ekonomik gücün kullanımından ortaya çıkan yeni bir yapısal pozisyon almaktadır.
Richard Kilminster ve An Varcoe	Teknokratik entelektüellerin manevra alanı, teknisyeninkinden daha büyüktür ve bilgileri de çok defa, modern teknolojiyi kullanan ve fiilen sürdürenler ile kendileri arasında aracılık eden teknokratların hizmetine ihtiyacı olan polit büro şeflerinden daha fazladır. Yerine getirdikleri entelektüel fonksiyonları politika yazarları ve ideologlarınkinin aynısıdır.
Jean L. Cohen	Entelektüellerin, teolojik olarak yönetici sınıf biçiminde bir araya geldiği, çok defa kendilerinin de haberdar olmadığı daha geniş bir entelektüel spektruma göre belirli çıkarları olduğunu ileri sürmektedir.

[142] Richard Kilminster and Ian Varcoe (ed.), a.g.e., s. 90.
[143] Barbara-John Ehrenreich, **Profesyonel-Yönetici Sınıf,** Çev. Zafer Cirhinlioğlu, Ankara: Gündoğan Yayınları, 1996, s. 222.
[144] Jean L. Cohen**, Class and Civil Society: The Limits of Marksian Critical Theory**, Amherst, MA: University of Massachusetts Press., 1982, s. 14.

2.2.3. Antonio Gramsci'nin Organik Entelektüel Teorisi

Gramsci'nin, entelektüel kavramı veya daha doğrusu kavramları, uzun bir zaman diliminde geliştirilmiştir. Gramsci'nin, 1920'den önceki yazılarında, yazarın entelektüel kavramı, "bir taraftan yazılı metinler yoluyla fikir ve değerlerin dağıtıcıları, öte yandan da en çok kültürel yazarlar grubu" ile sınırlı görünmektedir. Bu anlamda, Gramsci'nin, bu tür entelektüel anlayışı, söz konusu kategorinin ideolojik ve iletişimde bulunma fonksiyonu ile yakından ilişkilidir. Gramsci'nin düşündüğü gibi daha demokratik ve yeni bir kültürün oluşumunda, entelektüeller, düşünürler, felsefeciler, yazarlar ve gazeteciler sıfatı ile sonuç itibariyle önemli bir liderlik rolünü yerine getirecektir[145]. Gramsci, yeni entelektüel sınıfın endüstriyel çalışanların yaşam dünyasıyla yakından ilgilenen bir entelektüel grubu olarak, rahiplere karşı ve bunların üzerinde olan yeni yönetici ve uzmanlar sınıfından farklı olacağını düşünmekte, "modern teknik eğitim, dünyada en ilkel ve niteliksiz endüstriyel çalışmayla tam bir ilişkisi olsa da yeni tür entelektüel için temel bir form olmalıdır[146]" demektedir.

Gramsci, İtalyan entelektüellik tarihinde, her sosyal grubun, yalnızca kendi ekonomik fonksiyonunun farkında olan ve homojenliğini oluşturan, fakat yine sosyal ve politik alanlarda bir ya da daha çok tabaka oluşturarak, kendisini organik[*] olarak bir arada yaratan, ekonomik üretim dünyasında, tümüyle orijinal temel bir fonksiyon alanındaki oluşuma katıldığını bulmuştur. Bu anlamda geleneksel entelektüeller, aynı zamanda organik entelektüellerdir. Kendi tanıtımlarını yapsalar da yapmasalar da dünya görüşleri, ekonomik ve politik güç içerisindeki sosyal sınıf dünyasındaki önemleri artmakta ve meşru duruma gelmektedir[147].

---

[145] Renate Holub, **Gramsci: Beyond Marksism and Postmodernism**, New York: Routledge, 1992, s. 153.
[146] Michael, a.g.e., s. 7.
[*] **Organik:** İngilizcede *organic* kelimesi, biri diğerine bağlı olan parçalardan meydana gelen bir bütünü ifade eder (kaynak: Longman Dictionary, a.g.e., s. 999). Gramsci'ye göre, felsefe, toplumsal bir etkinlik olup, kültürel normlar ve değerler evreninden, sağduyu olarak herkes tarafından paylaşılan dünya görüşünden başka bir şey değildir. Buradan hareketle yazarın organik entelektüel kişiyi, toplumun bir parçası olarak kendisine görev verilen bir vizyoner olarak nitelendirdiğini düşünebiliriz (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., ss. 459-460).
[147] Holub, a.g.e., ss. 165.

Entelektüel topluluk, organik olarak, kapitalist üretim tarzından, içeriğinden ileri gelen, örneğin, endüstri teknisyeni, politik ekonomideki uzman, yeni kültürün örgütleyicileri, yeni yasal sistemin yöneticisi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Gramsci'nin, kapitalizmin daha üst basamakları içinde bir dizi organik entelektüel topluluğun farklılaştığını kaydettiğinin söylenmesi gerekir. "Kapitalist girişimciler, yüksek düzeyde, örgütlenmiş olan karmaşık görevleri yerine getirmek için, ekonomistler, mühendisler, hukukçular ve kültür politikacıları içinden yaratılabilirken, girişimcilerin kendileri, bu söz konusu yüksek düzeydeki organizasyonların yönetiminin örgütlenmesinde entelektüel topluluğun bir yansımasını temsil etmektedirler"[148].

Gramsci'nin, geleceğin entelektüellerinin fonksiyonları bağlamında entelektüeller, belirli bir üretim tercihlerini yapma yönünde katılımı reddeden veya bilinçli olarak bu tercihleri yapan, karmaşık bir ilişkiler sistemi içinde yaşayan, üretim tarzıyla ilişkisi olmayan ve tümüyle bilgi uzmanlığına dönük olması anlamında uzmanlaşmamış kişiler olmaktadır. Bu durum, *'eleştirici uzman'* adı verilmek istenilen karakteri oluşturmaktadır. Bu yüzden Gramsci, "bir ilişkiler sisteminde aynı anda bir üretim ve dağıtım biçiminin görüş alanında yer alırken, söz konusu üretim, dağıtım ve değişim formlarında uzmanlaşarak bunlara katılan ve *eleştirici-uzman* olarak nitelendirilen kişiyi göklere çıkarmaktadır[149]. Genel olarak, nüfusun beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi, yeni bir toplum türünün ortaya çıkması için ve yeni bir tür entelektüel olarak organik entelektüelin ortaya çıkmasının ön şartını oluşturmuştur[150]. Aşağıda, Tablo 8'de Gramsci'nin teorisinin ana hatları özetlenmektedir.

Tablo 8. Antonio Gramsci'nin Organik Entelektüel Teorisi

Geleneksel Entelektüel	Gramsci'ye göre, "geleneksel entelektüel türü" tek başına bir kilise adamı tarafından değil yine edebiyat adamı, felsefeci ve sanatçı tarafından da temsil edilmektedir.
Organik Entelektüel	Organik entelektüel, belirli bir üretim tercihlerini yapma yönünde, katılımı reddederek veya buna bilinçli olarak katılan, karmaşık bir ilişkiler sistemi içinde yaşayan veya yer alan, üretim tarzıyla ilişkisi olmayan ve tümüyle bilgi uzmanlığına dönük olması anlamında esnek uzmanlaşmaya sahip kişiler olmaktadır.

[148] Holub, a.g.e., ss. 167.
[149] Holub, a.g.e., s. 168.
[150] Anne Showstack Sasson, **Gramsci and Contemporary Politics: Beyond Pessimism of the Intellect**, London: Routledge, 2000, s. 31.

2.2.4. 1970'lerin Bilgi Sınıfı Teorileri

Önemli bir sosyal sınıf olarak düşünülen entelektüellerin politik ve kültürel rolü ile ilgili 19. yüzyılda Comte ve Bakunin'e kadar giden, uzun süredir devam eden bir tartışma vardır. 20. yüzyılın başından sonuna kadar, entelektüeller ve entelijansiya, hegomanya, bilgi sosyolojisi, kapitalizm kapsamında yeni orta sınıf, komünizm kapsamında yeni sınıf, teknoloji ve endüstri sonrası toplumlar hakkında yapılan tartışmalarda anahtar kişilikler olmaktadır[151]. Endüstri sonrası toplumda, entelektüellerin bilgi çalışanları olarak, yükselen yeni sınıfın bir parçası olmaya başlamasıyla bütün diğer yükselen sınıflar gibi özellikle ezilenlerle ve toplumun genel refahı ile birlikte (tıpkı eski rejimle çatışmaya giren ilk burjuvaların yaptığı gibi) kendi sınıf çıkarlarını belirlemektedir[152]. Diğer taraftan, Bell ve diğer endüstri-sonrası teorisyenler, ileri kapitalist toplumların artık endüstriyel işgücü tarafından üretilen imalat ürünlerine bağımlı olmadıklarını ileri sürdü. Günümüzün en önemli ürünü, yönetime, idareye, eğitime ve teknolojik bilgiye götüren uzmanlık bilgisidir. Bu bilginin uzmanlığını gerektiren işleri yapan veya söz konusu bilginin üretiminden sorumlu olan çalışanlardan çok defa "bilgi üreticileri" veya "bilgi sınıfı" olarak söz edilmektedir[153]. Bu sınıfın temel aktörleri ise "entelektüeller" olmaktadır. Günümüzdeki gelişmelerin temelinde yatan faktörleri açıklamada da etkili olan 1970'li yılların bilgi sınıfı teorileri aşağıda ele alınmaktadır.

2.2.4.1. Daniel Bell'in Bilgi Sınıfı Teorisi

Endüstri sonrası döneme diğer bir deyişle, post-endüstriyalizm dönemine en önemli katkılardan birisi, sosyal değişimin Marksist vizyonlarını reddederek, sınıf yapısında değişimlerin ve örgütlü işgücünde de gerileme olduğunu ileri sürerek, 1973'te "*The Coming of Post-Industrial Society"* başlıklı kitabının yayınlanmasıyla birlikte, Daniel Bell'den gelmiştir[154]. Daniel Bell, günümüz ileri toplumlarında sanayi toplumunun

[151] R.W. Connell, "Notes on the World Intelligentsia", **UTS Review** 3 (1), 1997, ss. 74-86.
[152] Elizabeth A. Fay and Michelle M. Tokarczyk Working, **Class Women in the Academy: Laborers in the Knowledge Factory**, Amherst, MA: University of Massachusetts Press., 1993, s. 245.
[153] Carolyn Howe, **Political Ideology and Class Formation: A Study of the Middle Class**, Westport, CT.: Praeger Publishers, 1992. s. 2.
[154] Adrian Little, **Post-Industrial Socialism: Towards a New Politics of Welfare**, London: Routledge., 1998, s. 16.

temel yapısını değiştiren karmaşık farklılaşmaların oluştuğunu, toplumun kültürel ve yapısal temelinin değiştiğini belirtmektedir. Bu değişiklikler, ekonomik alanda; mal ve eşya üreten bir ekonomiden hizmet üreten bir yapıya, daha az bilgi gerektiren bir yapıdan daha çok bilgi temelli bir yapıya ve sanayiye geçiş; mesleki açıdan, el işçiliğinin değer kaybetmesi, profesyoneller ile teknik işçilerin önem kazanması; örgütler ve kurumlar açısından, mülkiyetin en önemli faktör olmaktan çıkıp teorik bilginin siyaset ve yenilik kaynağı oluşturmada merkezi bir yer tutması; yeni ilgi alanı olarak, teknolojik gelişmeleri öngörme teknikleriyle yeni teknolojilerin uygulama sonuçlarının değerlendirilme faaliyetlerinin gelişmesi; teknoloji temeline dayalı ve entelektüellerin etkin olduğu yeni karar verme biçimlerinin gelişmesi olarak belirtilmektedir[155].

Bell, sanayi-ötesi topluma geçiş ile birlikte beş alanda önemli dönüşümün yaşandığına işaret etmektedir[156]: *Birincisi,* ekonomide yaşanan köklü değişimdir. Bu ekonomik faaliyetin niteliğinin değişmesiyle mal üreten bir ekonomiden hizmet üreten bir ekonomiye geçilmesine neden olmaktadır. Bu, üçüncü sektörün gelişimidir. *İkinci değişim,* birinci değişime bağlı olarak mesleki yapıda meydana gelmektedir. İmalat sektöründe istihdam azalırken, hizmet sektöründe istihdam artmaktadır. *Üçüncü değişim,* yeniliklerin ve politikanın kaynağı olarak "teorik bilgi"nin sanayi toplumunun merkezi ilkesi haline gelmesi ve öncelik kazanmasıdır. *Dördüncü değişim,* bilgisayarın gelişiminin yardım ettiği yeni entelektüel teknolojinin yaratılmasıdır. Bell'e göre, entelektüel teknoloji, sezgisel muhakemede algoritmanın (problem çözme kuraları) yerini alan soyut semboller sistemi olup insanların önseziye dayanmaksızın, karar alabilmesine imkân vermektedir. Toplumun artan bir şekilde zenginleşen bilgiye olan bağımlılığı, elit kesimin yeni üyeleri olarak teknokratları ön plana çıkarmaktadır. *Beşinci değişim*: Bell'e göre teorik bilginin gelişmesi, teknolojik tahminlerin yapılmasına ve planlanmasına olanak sağlamakta, ayrıca değişmenin planlanmasını ve ileriye yönelik risk, maliyet ve üstünlüklerin değerlendirilebilmesini mümkün kılmaktadır.

Daniel Bell, toplumsal yapıyı sosyal, politik ve kültürel olmak üzere üç düzlemde incelemektedir. Sosyal yapı, ekonomik ve sosyal sistemleri içermektedir. Batı

[155] Aytekin Yılmaz, Modernden Postmoderne Siyasal Arayışlar, Ankara: Vadi Yay., 1996, s. 93.
[156] Zeki Parlak, "Sanayi Ötesi Toplum Teorilerinin Eleştirel Bir Değerlendirmesi", **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** 2004 / 2 , ss. 95-125.

toplumlarında sosyal yapının ilkesi ekonomizasyondur. Bu nedenle de bugün pek çok ülkede kültürel eğilimlerde ciddi bir kriz yaşamaktadır. Bell'e göre bu durum Batı toplumlarının tarihi krizidir ve toplumu derinden etkilemektedir. Politik yaşamın ilkesi katılım, kültürel yapının ilkesi ise bireysel başarı ve kendini geliştirmedir[157]. Giderek karmaşık hale gelen toplum, formal karar alma kuralları ve algoritmaları ile birlikte sezgisel problem çözme ve tahminin yerini alması zorunluluğunun sonucu olarak, ortaya çıkan yeni entelektüel teknolojiyi geliştirecektir. Sosyal kurumların teorik bilgiye daha büyük bağımlılığı, böylesi bilgi üreten ve sistemleştiren kurumlar olarak üniversitelerin, araştırma enstitülerinin ve diğer entelektüel kurumların sosyal ve politik önemini arttırmaktadır[158].

Bell'e göre, bilim adamlarının, postendüstriyel toplumda temel olarak yeni bir rolü oynadığına inanılır. Bu yüzden, bilimsel-teorik bilgi, postendüstriyel dönemdeki ekonomik büyüme ve sosyal ilerlemenin önemli bir gücü olmaktadır. Böylesi koşullar altında, yeni, sosyal olarak ilerici bir bilgi sınıfı için boş yer vardır[159]. Post endüstriyel toplumda söz konusu iktisadi değişme, sosyolojik olarak, profesyonel ve teknik bir sınıfın zuhuru ve güç kazanması eşlik eder. Politik karar alma süreçleri entelektüelin iktidarına bağlı hale gelir[160].

Bell'in ileri sürdüğü görüşler, daha 1970'li yıllardayken dünyanın 2000'li yıllarda geçireceği dönüşümü açıklar bir durum arz etmektedir. Zira içinde bulunduğumuz dönemin bilgi toplumu kavramına dönük ilk işaretler Bell'in açıklamaya çalıştığı varsayımları ile gelmiştir. Endüstri döneminin kapandığını, yeni ve farklı bir çağa girildiğini ileri süren bir teori özelliğini taşıyan Bell'in teorisi'nin tutarlılığının günümüzde de etkisini sürdürdüğünü söyleyebiliriz.

Aşağıdaki Tablo 9'da, Daniel Bell'in Bilgi Sınıfı Teorisi'nin temel varsayımları özetlenmektedir.

---

[157] İlker Belek, **Postkapitalist Gelişmeler,** İstanbul: Sorun Yay., 1997, ss. 154-55.
[158] Nico Stehr, "The Power of Scientific Knowledge and Its Limits", **Canadian Review of Sociology and Anthropology**, Volume: 28, Issue: 4, 1991, s. 464.
[159] King and Szelényi, a.g.e., s. xxii.
[160] Cevizci, a.g.e., s. 837.

Tablo 9. Daniel Bell'in Bilgi Sınıfı Teorisinin Temel Varsayımları

Odaklanılan Değişkenler	Varsayımlar
Toplumun Yapısı	Hizmet temelli ekonomi ve bilgiye dayalı bir toplumla birlikte zengin tüketicilerin olacağı endüstri ötesi bir toplum ortaya çıkacaktır
Farklılaşma	İleri toplumlarda, sanayi toplumunun temel yapısını değiştiren karmaşık farklılaşmalar oluşmakta, toplumun kültürel ve yapısal temeli değişmektedir.
Değişimin Gerçekleşme Biçimi	Ekonomik alanda; mal ve eşya üreten bir ekonomiden hizmet üreten bir yapıya, mesleki açıdan, el işçiliğinin değer kaybetmesi, örgütler ve kurumlar açısından, mülkiyetin en önemli faktör olmaktan çıkıp, teorik bilginin siyaset ve yenilik kaynağı oluşturmada merkezi bir yer tutması; yeni ilgi alanı olarak, teknolojik gelişmeleri öngörme teknikleriyle, yeni teknolojilerin uygulama sonuçlarının değerlendirilme faaliyetlerinin gelişmesi; teknoloji temeline dayalı ve entelektüellerin etkin olduğu yeni karar verme biçimlerinin gelişmesidir.

2.2.4.2. Alvin Gouldner'ın Yeni Sınıf Teorisi

Alvin Gouldner, 2. Dünya Savaşı'ndan beri yazdığı en provokatif sosyoloji denemelerinden birisinde, profesyonellerin, kapitalistler ve işçilerden ayrı ve yeni bir sosyal sınıf oluşturduklarını ileri sürmektedir. Yazarın ilk sözleri: "yirminci yüzyılda, gelişen dünyanın sosyo-ekonomik düzeninin bir parçası olan bütün ülkelerde, yeni sınıf entelektüeller ve teknik entelijansiyadan oluşmaktadır. Bu kişiler, iş adamı veya parti lideri olsalar da toplumun ekonomisini kontrol etmede farklı gruplarla çekişme içine girmektedirler" olmaktadır. Yeni sınıf sistemi yavaşça yükselmekte ve beraberinde yeni bir sınıf tartışmasını da getirmektedir[161].

Gouldner, bilgiyi "kültürel sermaye" olarak isimlendirmekte ve vurgulamakta, "bu amaçlı bir metafor[*] değildir" demektedir. Yeni Sınıfın kendine özgü kültürü, gelir akışını yaratan bir sermaye stokudur. Gouldner, yeni genel sermaye teorisini iki temel formda açıklamaktadır: "para stokuna karşı kültürel sermaye stoku"[162]. Yeni Sınıf'ın özel ayrıcalıkları ve güçleri, kendilerine özgü kültürlerinin kişisel kontrolü, dilleri, teknikleri ve bunlardan ortaya çıkan becerilerine dayanmaktadır. Yeni Sınıf, kollektif

[161] Alvin Gouldner, **The Future of Intellectuals and the Rise of the New Class,** New York: Seabury Press, 1979, s. 1.

[*] **Metafor**: İngilizcede *metaphor* (metefor) kavramı, bir şeyi "benzer veya gibi" sözcüklerini kullanmadan, benzer niteliklere sahip olan başka bir şeyle karşılaştırarak onu tanımlama biçimidir (kaynak: Longman Dictionary, a.g.e., s. 897-898).

[162] Gouldner, a.g.e., ss. 19-21.

olarak kültürel sermayeyi üreten ve tarihsel olarak da tarihsel olmanın özel avantajlarını kendine mal eden kültür burjuvazisidir. Hegelci sosyoloji görüşüyle, Yeni Sınıf, işçi sınıfı stiline sahip, böylelikle geleceğin önceden kavranarak somutlaştırıldığı yeni evrensel sınıf embriyonu olarak görülen, bilgi taşıyıcılarıdır[163]. Gözlemcilerin de kaydettiği gibi, bir zamanlar büyük olan orta sınıf, iki ayrı ideolojik varlık olarak bölünmüştür. Bunlar, Batı kültürünün hâkimiyet çatışmasının ortaya çıktığı, oldukça ayrıcalıklı gruplar arasındadır. Berger'in açıkladığı gibi, çağdaş batı toplumlarında ortaya çıkan bu durum, yeni sınıf (sembolik bilginin üretimi ve dağıtımı ile uğraşan) ve eski orta sınıf (maddi mal ve hizmetlerin üretimi ve dağıtımıyla uğraşan) arasında uzun süre devam etmiş olan çatışmayla karakterize edilmektedir[164]. Aşağıda Tablo 10'da, Alvin Gouldner'ın Yeni Sınıf Teorisi'ne ilişkin varsayımlar özetlenmektedir.

Tablo 10. Alvin Gouldner'ın Yeni Sınıf Teorisi

Odaklanılan Değişkenler	Varsayımlar
Sınıf Yapısı ve Niteliği	Entelektüeller ve teknik entelijansiyadan oluşmaktadır. Yeni Sınıf, işçi sınıfı stiline sahip olarak, geleceğin önceden kavranarak somutlaştırıldığı yeni evrensel sınıf embriyonu olarak görülen, bilgi taşıyıcıları olmaktadır.
Bilgi	Kültürel sermayedir ve amaçlı bir metafor değildir.
Genel Sermaye Teorisi	Yeni genel sermaye teorisinin iki temel formunu açıklamaktadır: "para stokuna karşı kültürel sermaye" stoku.
Yeni Sınıfı Oluşturan Gruplar	Hümanist entelektüeller ile teknokratik ve konformist entelektüellerdir.

2.2.5. Yeni Eleştirici Entelektüel Teorisi

Boggs, teknokratik entelektüelin egemenliğini, ona eşlik eden, endüstriyel gelişimin ileri düzeyleriyle birlikte ortaya çıkan, sosyal yaşamın rasyonalizasyonu olarak ifade etmektedir. Uzmanlar ve bürokratlar elit'i olan bu teknokratlar, Gramsci'nin, endüstri teknisyeni, politik ekonomist, yeni hukukun ve kültürün örgütleyicisi v.s. olarak tanımladığı, geleneksel entelektüellerin modern fonksiyonlarından bir kaçını yerine getirmektedir. Gramsci'nin, hâkim düzene göre homojen ve bilinçli olarak "enformasyon çağı memurları" şeklinde adlandırdığı çalışanlar olan günümüzün teknisyenlerini oluşturmaktadırlar. Boggs, *teknolojik entelektüelleri* öncelikle devlet

[163] Gagnon (ed.), a.g.e., s. 7.
[164] Berger, P. L., Berger, **The capitalist revolution,** New York: Basic Books, 1986, s. 67.

bürokrasisinde, üniversitelerde, şirketlerde, askeri kurumlarda, medya ve kültür endüstrisinde yer alan ve bürokratik devlet kapitalizmi ve endüstri toplumunun diğer formlarını kolaylaştırma işlevi olan, çeşitli biçimlerde meşruiyete hizmet eden yeni uzmanlar sınıfı olarak açıklamaktadır[165].

Günümüzde yeni muhafazakâr kuramcıların da yinelediği gibi, entelektüeller geçmişte olumsuz değerlendirildikleri halde, bazı muhafazakârlar tarafından bu kesimin sosyal ve siyasal rolü, şaşırtıcı bir biçimde olumlu görülmektedir. Söz konusu olumlu değerlendirmenin temelinde yatan neden, özellikle sosyal bilim alanında yer alan entelektüel kesimin egemen güçlere karşı üstlendiği "eleştirel" işlevdir. Eleştiri, bu entelektüeller için bir yapı bozum[*], rahatsız etme ya da var olanın rastlantısal bir olumsuzlaması değil, aksine çözüm yolu olmayan ilişkilerin genişletilmesi anlamına gelir ve bu yolla entelektüeller, siyasal yaşamda demokratik uygulamaların denetimini yaparlar[166]. Eleştirici entelektüeller, çoğunlukla, profesyonel referanslarının ve kurumsal gücün kendilerini bütünüyle koruyamadığı kamu alanı sektörlerinde çalışırlar. Bunlar genellikle, daha geniş bir izleyici kitlesine hitap ederler ve daha eşitlikçi, adil veya demokratik toplumun çıkarına olacak şekilde, hâkim düzeni eleştirerek dışlanmış olan, sessiz veya baskı altındaki grupları temsil ettikleri veya onların adına konuştuklarını iddia ederler[167]. Modern toplumların yükselişi ile birlikte, toplumun kurulu formlarını bazen meşrulaştıran, bazen de karşı çıkarak fikir ve kültürleri üreterek ve dağıtarak, zihinsel işçilikte uzmanlaşmış olan zihinsel ve fiziksel iş gücü ile entelektüeller arasında bir bölünme olmuştur[168]. Kendisini aynı zamanda, gerçeği temsil etme, söyleme iddiasında bulunarak, eğitimi, kurumsal pozisyonu veya yeteneği ile güçlendirerek veya bu hakkı tanıyan birisi olarak göstermektedir[169]. Önce gelenler içinde, (direnen bir

---

[165] Carl Boggs**, Intellectuals and the Crisis of Modernity**, Albany: State University of New York Press, 1993, s. 3.

[*] **Yapı bozum:** Fransız postyapısalcı düşünür Jacques Derrida tarafından, felsefe ve edebiyat okumalarında kullanılmak üzere önerilmiş olan çözümleme yöntemi, metinsel analiz şekli ya da tarzı. Anlamın hiçbir şekilde statikleştirilemeyeceği, değişmez kılınamayacağı görüşüne dayanan yapıbozum yöntemi, son çözümlemede yorumlamayı temele alan bir yöntem olmak durumundadır (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., ss. 1106-1107).

[166] İnce, a.g.e., s. 180.

[167] Michael, a.g.e., s. 10.

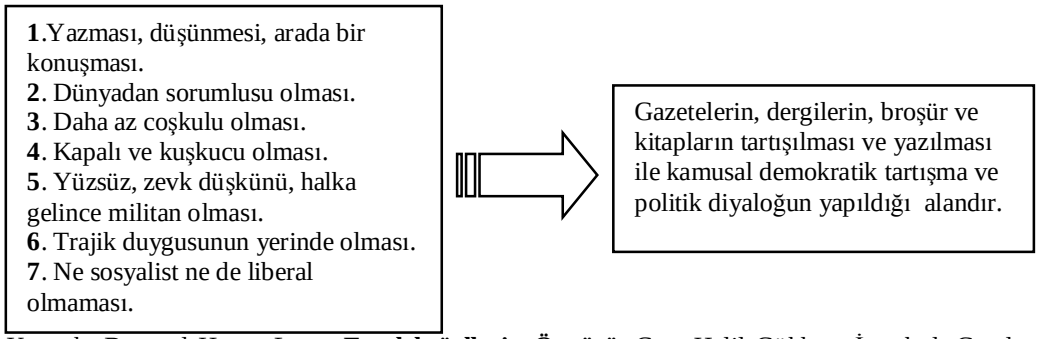
[168] Kellner, a.g..e., http://www.gseis.ucla.edu, htm/HTML,2005, (Er.Tar:25, 07, 2006).

[169] Michael, a.g.e., s. 10.

olasılık koşulu, direnci kırılan bir başkası, dağılan bir üçüncüsü, hiç bir şey bilmeyen dördüncü) entelektüel figürünün yeniden oluşmayı başardığında, her bakımdan yepyeni bir biçim altında entelektüeli oluşturacağı sonucunu çıkarmamaktan ötürü birçok belirsizlik ve bulanıklıklar hissediliyor. Ancak, uygun bir portreye her şeye rağmen ulaşılabilir[170].

Muhafazakâr ideolojinin, tüm dışlama çabalarına rağmen, entelektüeller, toplumsal dönüşüme dair düşünmeye, üretmeye ve tavır almaya, bireyin erk karşısında edilgenleşmesine, siyasal alanın dışına düşmesine engel olacak düşünceyi üretmeye devam ettikleri sürece, toplumsal işlevlerine uygun konumda olabileceklerdir. Bu noktada Ralf Dahrendorf tarafından tanımlanan entelektüellerin toplum içerisinde ortaya çıkan dörtlü yapısı, bir bütünlüğe doğru dönüştürülmelidir: Entelektüel, "gerçek olanı, mantıklı olarak kanıtlamaya çalışan", klasik tutumunu, içsellik alanına geri çekilen romantik tutumu, sürgünde entelektüel olmaya işaret eden trajik tutumu ve toplumsal olguları sorgulayan eleştirel tutumu ile birleştirmek durumundadır[171]. Aşağıdaki Şekil 8'de, yeni eleştirici entelektüelin başlıca özellikleri ve eylem alanı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Şekil 8. Yeni Eleştirici Entelektüelin Başlıca Özellikleri ve Eylem Alanı

Kaynak: Bernard Henry Levy, **Entelektüellerin Övgüsü,** Çev. Halil Gökhan, İstanbul: Gendaş Kültür Yayınları, 2002, İstanbul, ss. 95–102.

[170] Bernard Henry Levy, **Entelektüellerin Övgüsü,** Çev. Halil Gökhan, İstanbul: Gendaş Kültür Yayınları, 2002, İstanbul, ss. 95-102.
[171] İnce, a.g.e., s. 196.

2.3. ENTELEKTÜELLİĞİN İŞLEVLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Tarihi figürler, insanların haklı davaları için akıllarını adamış olarak tümüyle övülseler de bu sempati, birbiriyle ilişkili olan iki problem yarattı: karşılıksız sevgi (entelektüellerin kitleler için var olduğu) ve (entelektüellerin, insanların romantik hislere ilgisini arttıran budala davranışla yaşayan kişiler olarak) yabancılığa olan düşkünlük. Entelektüeller, hislerini kullanarak birçoğunu bir araya getirmekte ve anlamaktadır. Diğer taraftan entelektüeller, başkalarının isteklerine karşı çıkarak, ortak bir davanın ifade edilmesinin peşinden giderler.

Yine entelektüeller, muhtemelen pratik fikirli bazı aktivistlerin, çok defa zamanın boş yere israf edilmesi, sıkıcı ve hatta bıktırıcı buldukları, keşfedici düşünceleri arzu ederek aklın yaşamına çekileceklerdir[172]. Böylece entelektüeller, geleneksel anlamda tek başına bilgiyi değil fakat yine değer sistemlerini, kültürel faaliyeti ve entelektüeller için kullanılabilir insan sermayesini veya ideolojik sermayeyi oluşturan değişik uzmanlık formlarını, hâkim sosyal düzeni meşrulaştıran ya da gayri meşru hale getiren sosyal ilişkiler ve değerler paradigmasını açıkça ortaya koymaktadırlar[173].

Çalışmanın bu kısmında, entelektüelliğin işlevleri üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

2.3.1. Bilgi Üretimine Öncülük Etme

Jean-Claude Milner'a göre entelektüellerin fonksiyonu şunlardan ibarettir[174]:

a. Bilgisine göre konuşmak ve davranmak; yapma hakkına sahip olduğu şeyin nedenini ve sonucunu kesin biçimde açıklamak;

b. Karar verecek durumda olan herkese mümkün bir kararın sonuçlarını söylemek;

---

[172] David Farber, "Intellectuals and Democracy: Academics in Paradise/ Emerson's Vocation", **American Literary History**, Volume: 12, Issue: 4, 2000. s. 798.
[173] Gagnon (ed.), a.g.e., s. 101.
[174] Özcan, a.g.e., s. 53.

c. Bir kararın alınmasına engel olan şey konusunda yetkilileri bilgilendirmek. Nedenler ve sonuçlar zincirinin amaçlarıyla ilgili olmaması, entelektüeller için pek de sorun değildir.

Entelektüeller, fikirlerle belirli oyunlar oynamaktan hoşlanırlar. Onlar, hayalci, eleştirici, yaratıcı ve düşüncelidirler. Bunların düşünceleri, geniştir ve bazen, düşünme egzersizinden başka hizmet etme amacında değildir. Entelektüeller, inceleme, kafa yorma, merak etme, teorik hale getirme ve durumu analiz etme gibi, durumdan anlam çıkarılmasını araştırmaktan zevk alırlar. Entelektüellerin çalışmasını, uygulamalı bilgiden daha fazlası olarak "bilgi uğruna bilgi" olarak görüyoruz. Bundan başka entelektüeller, belirli bir disiplin veya öğrenme tarzıyla sınırlanmış olma gereksiniminde olmazlar[175].

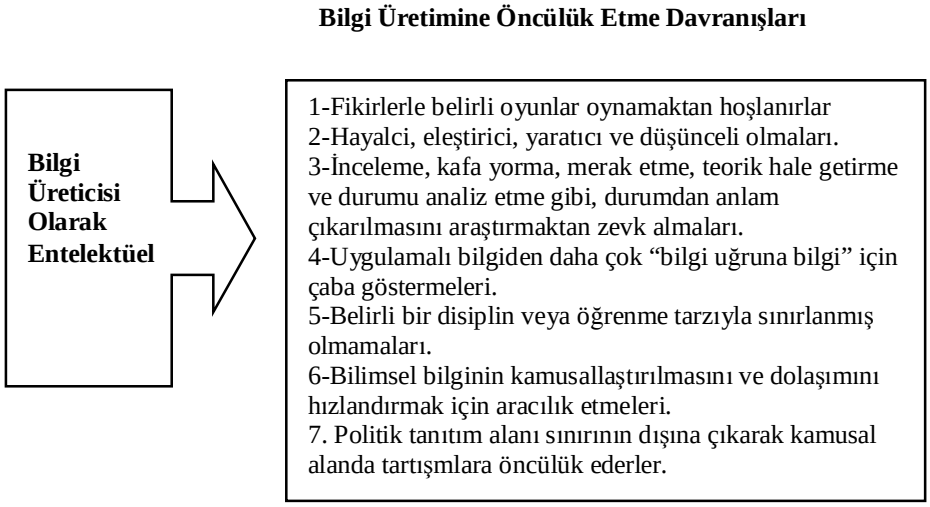
Entelektüeller, sürekli olarak üniversite veya araştırma laboratuvarını kendi evleri olarak buldukları veya yalnızca tesadüfen, daha çok kamu tartışması korosuna seslerini duyurmak için açık politik tanıtım alanı sınırının dışına çıktıkları için kendilerini medya profesyonelleri, yorumcular, politik bilimciler ve politik vizyonerlerden ayırmaktadırlar[176].

Günümüzde bilginin üretilmesiyle ya da dağıtılmasıyla bağlantılı herhangi bir alanda çalışan herkes, sözcüğe Gramsci'nin verdiği anlamda, bir entelektüeldir. Endüstriyel batı toplumlarının çoğunda bilgi endüstrileri denen endüstrilerle fiili olarak fiziksel üretim yapanlar arasındaki orantı, bilgi endüstrileri lehine hızla değişmektedir. Amerikalı sosyolog Alvin Gouldner, uzun süre önce entelektüellerin yeni bir sınıf halini aldıklarından ve eski para babası, mülk sahibi sınıfların yerini artık büyük ölçüde entelektüel yöneticilerin aldığından bahsetmiştir[177].

Aşağıda Şekil 9'da, bilgi üreticisi olarak entelektüelin bu konudaki davranışları sıralanmaktadır.

[175] De Simone, a.g.e., s. 283.
[176] Dick Pels, Unhastening **Science: Autonomy and Reflexivity in the Social Theory of Knowledge**., Liverpool, England: Liverpool University Press., 2003, s. 128.
[177] Said, a.g.e., s. 26.

Şekil 9. Bilgi Üreticisi Olarak Entelektüeller ve Bu Konudaki Davranışları

2.3.2. Kamu Adına Hareket Etme ve Sözcülüğünü Yürütme

Entelektüel, belli bir kamu için ve o kamu adına bir mesajı, görüşü, tavrı, felsefeyi ya da kanıyı temsil etme, cisimleştirme, ifade etme yetisine sahip olan bireydir. Bu rolün özel, ayrıcalıklı bir boyutu vardır ve söz konusu rol, kamunun gündemine sıkıntı verici sorular getiren, ortodoksi ve dogma üretmektense bunlara karşı çıkan, kolay kolay hükümetlerin veya büyük şirketlerin adamı yapılamayan, devamlı unutulan ya da sümen altı edilen insanları ve meseleleri temsil etmek için var olan biri olma duygusu hissedilmeden oynanamaz[178]. Entelektüelin kamuya hizmeti ve eleştirel faaliyeti, ilk önce kendi organik bağlarını sorgulamasıyla başlamaktadır. Habermas'ın, evrensel entelektüeli, belirli bir grup içinden veya o grubun adına değil, herkesle konuşmaktadır. Ancak o, bir akıl simsarı da değildir; aksine akıl, özneler arası yani, iletişim yoluyla kendi uzlaşımsal değerlerini oluşturduğu için Habermas'ın entelektüeli, aklın öngörülerini tarif eden değil, diğerleriyle birlikte kamusal aklı oluşturmak isteğiyle hareket eden ayrıcalıksız bir katılımcıdır. Tekilci postmodern entelektüelden farklı olarak, o sadece kendisine benzeyenler arasında rahat etmemektedir; aksine, kendisine, yabancı saydıklarıyla da birlikte hareket etmeye hazırdır; yeter ki herkes birlikte kural ve değer oluşturulmasını engelleyen hırs, beklenti ve ön yargılarını samimiyetle başkalarına

[178] Said, a.g.e., s. 27.

sorgulatma kapasitesini kullansın. Habermas'ın entelektüeli ne belirli bir grubun içine yerleşiklik ne de bir gruba yakınlık yoluyla fildişi kulesini inşa etmektedir; o herkese, açık kamu alanında yer tutmaktadır ve birlikte değer/kural oluşturmak isteyen herkesle iletişim içindedir. Buna göre Habermas'ın "modern entelektüeli evrenselcidir"; "bilgili, tetikte ve tepki veren bir kamuya hitap etmektedir"[179].

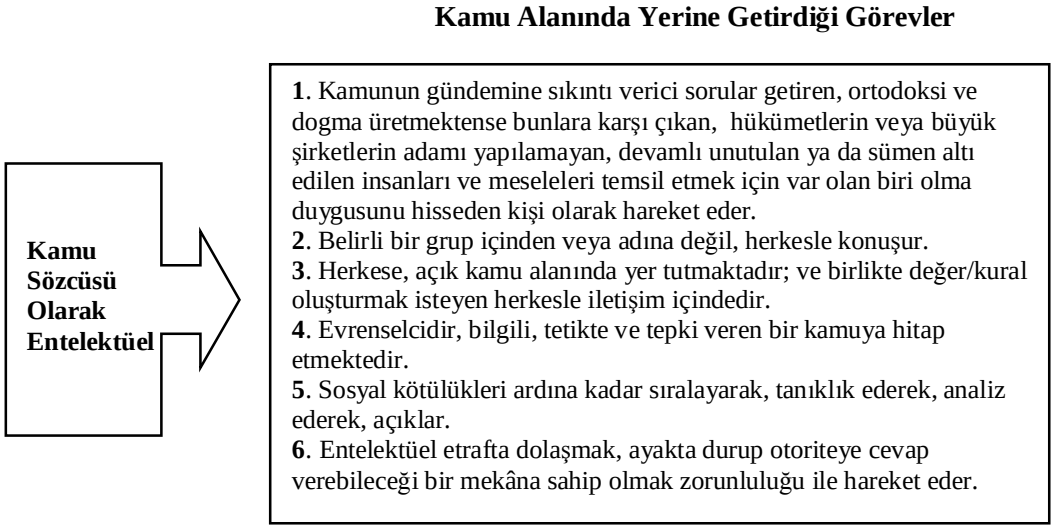
Sartre'a göre eleştirici entelektüelin hâkimiyeti, baskıyı kınayarak ve adalet, insan hakları ve diğer değerler için mücadele ederek kamu alanı içinde konuşmak ve yazmaktır. Bu modelde, eleştirici entelektüelin görevi, sosyal kötülükleri ardına kadar sıralayarak, tanıklık ederek, analiz etmek ve açıklamaktır. Bu durum, entelektüelin sınıfı ve alanını ifade etmektir ve onun fonksiyonu, eleştirici ve negatiftir: nerede ortaya çıkarsa çıksın adaletsizliği kınamak ve ortaya koymaktır[180].

Günümüzde entelektüeller için kamu, daha çok ve ayrı izleyicilerden oluşmaktadır. Bazıları, daha dar ve seçici profesyonel kimliklere göre tanımlanmakta veya ırksal, etnik veya cinsel kimliklerine göre tanımlanmış bulunmaktadır. Bu kategorilerin artan kamusal önemi ve bunların izleyicilerini tanımlama kapasitesi, endişeye eğilimli olmaları ve öncekilerden farklı olmalarından daha çok izleyicilerin entelektüellerle ilişkisine göre tanımlanmaktadır. Nancy Fraser, kamunun duruşu için bu kuşatmaların artmasının, herhangi bir kamu alanı kavramının ötesine geçilmesini teşvik ettiğini ileri sürmektedir[181].

Aşağıda, Şekil 10'da entelektüellerin kamu adına hareket etmesi ve sözcülüğünü yürütmesi görevi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

[179] Nazım İrem, "Radikalleştirilmiş Aydınlanma Projesi Kıyısında Entelektüeller ve Jurgen Habermas", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Yıl: 9, Sayı: 35, Şubat, Mart, Nisan 2006, s.217.
[180] Kellner, a.g.e., s. 2, http://www.gseis.ucla.edu, htm/HTML,2005, (Er.Tar:25, 07, 2006).
[181] Thomas Bender, "Thinking in Public: A Forum", **American Literary History,** Volume: 10, Issue: 1., 1998, s. 3.

Şekil 10. Entelektüellerin Kamu Adına Hareket Etmesi ve Sözcülüğünü Yürütmesi

2.3.3. Dayanışma ve Çabaların Odak Noktası Olma

Her entelektüelin bir dinleyicisi ve bir muhatabı vardır. Mesele o dinleyicinin orada memnun edilmesi gereken bir müşteri konumunda mı durduğu yoksa entelektüelin meydan okuyup doğrudan muhalefete ve topluma daha demokratik bir biçimde daha fazla katılmaya teşvik edebileceği biri mi olduğudur. Ama her iki durumda da otorite ve iktidarı, entelektüelin bu otorite ve iktidarla ilişkisini es geçmenin yolu yoktur[182]. Entelektüeller, günlük uğraşlarında, ne kendilerini acının fiziksel ve psikolojik meydan okumalarıyla baş etmek için donatırlar ne de fiziksel olarak, felakete yakalananları kurtarmada önemli şekilde önleyici bir rol oynayabilirler. Entelektüel yaşam, uzun dönemde ezici kötülüklerin üstesinden gelebilir[183]. Artık gerçekten yeni düşünceler geliştirmek için modern iletişim araçlarının (yani, modern temsil sistemlerinin) bizi gömdükleri klişe görüş ve düşünce batağının maskesini indirme, sürekli olarak bunların etkisini kırma kapasitesi gerekir. Bu kitle-sanatı ve kitle-düşüncesi dünyaları, giderek daha fazla siyasetin taleplerine maruz kalmaktadır. İşte bu yüzden entelektüel dayanışma ve çabaların odak noktası siyaset olmalıdır[184]. Diğer taraftan, eleştirici teori içinde

[182] Said,. a.g.e., s. 71.
[183] Jenni, a.g.e., s. 437.
[184] Said, a.g.e., s. 34.

radyoyu inceleyen Adorno, diğer eleştirici teorisyenler, izleyicileri kendilerine mal etmedikçe, konuşması etkili olan birisi olmazdı. Yani, iletişim, günümüzde kitle iletişim alanlarının içinde kalan gelenek ve şart olmaktadır. Belirli bir teorik görüş çizgisini izlemişçesine, burada, onu ortaya çıkaran politika ve kurumlarla birlikte kullanmak için her hangi bir arzudan bilerek vazgeçirme durumu söz konusu olmaktadır[185]. Aşağıdaki Tablo 11'de entelektüelin dayanışma ve toplumun ortak çabasına yön vermede yer alması gereken platformlar ve onun buralardaki işlevleri sıralanmaya çalışılmaktadır.

Tablo 11. Dayanışma ve Çabaların Odak Noktası Olarak Entelektüelin Yer Aldığı Platformlar ve Üstlendiği İşlevler

Entelektüelin Yer Aldığı Platform	Üstlendiği İşlevler
Dinleyici ve Muhatapların Oluşturduğu Platform	Entelektüelin meydan okuyup doğrudan muhalefet etmesi ve toplumu demokratik bir biçimde, daha fazla katılıma teşvik edebilmesidir.
Modern İletişim Araçları Platformu	Gücü elinde tutanların bizi gömdükleri klişe görüş ve düşünce batağının maskesini indirme, sürekli olarak bunların etkisini kırma kapasitesine sahip olarak mücadele etmesi.
İzleyicilerin Bulunduğu Platform	Temel gelenek ve şart olarak iletişimi kullanarak izleyicilerin, entelektüelin düşüncelerini kendilerine mal etmelerini sağlamasıdır.

2.3.4. Her Koşulda Hakikati Dile Getirme

Russell Jacoby'nin 1987'de yayımlanan, "*The Last Intellectuals"* isimli kitabında da belirttiği gibi, "kamusal entelektüel, özel veya profesyonel bir alanda kullanım amacıyla bilgi ve öneri ortaya koymayan, ancak kamunun oluşturduğu bir ortamda, kamusal dilde yani günlük konuşma dilinde başkalarına bağımsızca, dürüstçe cevap veren ve kamusal tartışmaya katkıda bulunan kişi" olmaktadır. Geleneksel entelektüel, günümüzün kamusal entelektüellerinden çok farklı olarak, bir defalığına yayın yapan veya kendisine başvurulan sahte bir felsefeci-kral veya öncelikle takip edilen ünlü birisi değildir. Zarif bir şekilde süslenmiş, kızgın bir adam olan geleneksel entelektüel, her zaman küçük bir azınlıktı ve şimdilerde, tehlikeye atılan türden bir kişi olarak

[185] David Docherty, David Morrison and Michael Tracey, "Scholarship as Silence", **Journal of Communication**, Volume: 43, Issue: 3, 1993, s. 232.

nitelendirilmektedir[186]. Bir başka deyişle, sözün gerçek anlamıyla entelektüel, kendini tamamen bir hükümetin siyasi hedeflerine, büyük bir şirkete ya da kafaları aynı biçimde çalışan profesyonellerden oluşan bir loncaya teslim etmiş bir memur ya da işçi değildir. Entelektüelin tek dayanağı "ödünsüz düşünce ve ifade özgürlüğüdür". Bu özgürlüğü savunma hattını gevşetmek veya dayandığı temellerden herhangi birinin kurcalanmasına göz yummak entelektüelin işine ihanet etmesi demektir[187]. Bunlar, kamuda ortaya çıktıklarında, bütünüyle paylaşılması gerektiği varsayılarak, yasal mücadeleciler veya gerçeği ifade edenler olarak görülmezler. Daha doğrusu bunlar, liderliği, birkaç akıllı seçkinin eğitimsiz kitlelerin üzerinde yükseldiğini iddia ederler. Bunlar, genel bir sözleşmeye bağlı değildirler ve evrensel çıkarları kendileri savunmazlar. Yine bunlar aklın gücünü savunurlar ve manevi olarak acımasızlığa yönelik güçlü bir eğilim sahibidirler[188]. Sürekli doğruyu aramak, bulguları çarpıtmamak, okumadığını okumuş gibi ve bulmadığı sonucu bulmuş gibi göstermemek, başkalarının düşüncelerini kendi görüşüymüş gibi sahiplenmemek gibi erdemlere de sahiptirler[189].

Böylece, "bir entelektüel, sosyal bir temelde, endişelenen, tanımlayan, analiz eden ve daha iyi, daha hümanist ve daha rasyonel bir sosyal düzenin sağlanması yolunda engellerin aşılmasına yardımcı olan birisidir". Bu suretle, herhangi belirli bir tarihi dönemdeki gibi böylesi bir ilerici gücün sözcülüğünü ve toplumun bilincini oluşturur. Statükoyu korumaya çalışan hâkim sınıfın entelektüeli, en azından, kışkırtıcı veya en çok da yıkıcı olarak, hizmetindeki çalışanları, ütopyacı veya metafizik olarak suçlayarak, zihinsel çalışanlar olmasının yanı sıra fitneci veya sorun yaratan olarak düşünmesi kaçınılmazdır[190]. Buraya kadar yapılan açıklamalardan hareketle, entelektüelin konformizmi ve kaygısızlığı reddederek, marjinal, yabancı ve sürgün kalmayı, gerçekleri örtbas etmeye tercih ettiğini söyleyebiliriz. Bu yönüyle entelektüel, toplumun sürekliliğine yönelik tehditler için de bir engelleyici işlevini yerine getirebilecek tek kişi olmaktadır.

---

[186] Joseph Epstein, "Intellectuals-Public and Otherwise", **Commentary,** Volume: 109, Issue: 5, May 2000, s. 46.
[187] Said, a.g.e., s. 85.
[188] Gagnon (ed.), a.g.e., s. 128.
[189] İbrahim Ortaş, "Öğretim Üyesi ya da Bilim İnsanı Kimdir?", http//www.elyadal.org/pivolka/ htm, 2005, (Er. Tarihi, 12, 09, 2006).
[190] Baran, a.g.e., s. 51.

Aşağıdaki Tablo 12'de, entelektüelin her koşulda hakikati dile getirmede üstlendiği roller sıralanmaya çalışılmıştır.

Tablo 12. Entelektüelin Her Koşulda Hakikati Dile Getirmede Üstlendiği Roller

Üstlenilen Rol	Hakikati* Dile Getirme Davranışı
Ödünsüz Düşünce ve İfade Özgürlüğü	Savunma hattını gevşetmeden ve dayandığı temellerin kurcalanmasına izin vermeden hareket eder.
Riske Atılma	Dürüstçe kamusal tartışmalara katılarak sorunlara çözümler arar.
Aklın Gücünü Savunma	Genel bir sözleşmeye bağlı olmadan evrensel çıkarların birlikte savunulmasını ister.
Sürekli Doğruyu Arama	Bulguları çarpıtmamak, okumadığını okumuş gibi ve bulmadığı sonucu bulmuş gibi göstermemek, başkalarının düşüncelerini kendi görüşüymüş gibi sahiplenmemek gibi erdemlere sahiptir.
Hümanist ve Rasyonel Bir Düzen İçin Mücadele Etme	Sosyal bir temelde, endişelenen, tanımlayan ve analiz eden ve bu yolda daha iyi, daha hümanist ve daha rasyonel bir sosyal düzenin sağlanması yolundaki engellerin aşılmasına yardımcı olan birisidir.

2.3.5. Sorunları Eleştirici Bir İfade İle Ortaya Koyma

Günümüzün söylem ve kayıtları, radikal olarak nitelendirilmeli ve artık yirmi yıl önce Foucault'ın özenle tanımlamaya çalıştığı gibi de tanımlanamazlar. Bir gazete veya dergi için yazılsa bile, sınırsız bir zamanda korunmaları (en azından ulusal olarak) ve dijital çoğaltma şansı, gerçek bir izleyiciye karşılık, bir düşüncenin zarar görmesinin önüne geçmektedir[191]. Geçerli olan varsayım artık şudur: Herhangi bir konuda hiçbir şey yapamasanız veya etraflıca bilgi sahibi olamasanız bile, elinizin altında, diyalektik olarak aydınlatılabilecek bir mücadele, gerilim ya da problem bulmak her zaman mümkündür[192].

Her toplumda, aynı toplumun paylaştığı, çoğunluğu oluşturan sıradan insanlardan daha sorgulayıcı; gündelik hayatın dolayımsız, somut durumlarından daha genel bir nitelik taşıyan ve zamanla mekândaki göndermeleri daha uzak olan simgelerle

* **Hakikat;** en genel anlamı içinde, dini, bilimsel, ahlâki vb, hakikatler bağlamında, bir bilgi alanı ya da disiplininin konu aldığı varlık alanıyla ilgili temel doğrular bütünü. Özel olarak, zaman zaman gerçeklik, zaman zaman da doğruluk anlamında kullanılmakla birlikte, gerçekte bir şeyin kendi özü içinde örtüsünü açarak vukua gelmesi ve insanın bunun farkında olması durumudur (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 467).

[191] Edward W. Said, "The Public Role of Writers and Intellectuals", **The Nation**, Volume: 273, Issue: 8., September 17, 2001, s. 27.

[192] Said, a.g.e., s. 183.

ilişki içinde olmayı daha sık arzulayan bir azınlık vardır. Bu azınlıkta, arayışlarını sözlü ve yazılı söylem, şiirsel ya da plastik ifade, tarih yazımı, törenler ve tapınma edimleri yoluyla dışsallaştırma ihtiyacı hissedilir. Bütün toplumlarda entelektüellerin var oluşuna, dolayımsız somut deneyim perdesinin ötesine geçme yolundaki bu içsel ihtiyaç damgasını vurur[193].

Bir başka deyişle, ülke çapında aşırı olağanüstü bir durumun ortaya çıktığı dönemlerde topluluğun hayatta kalmasını sağlamak için entelektüelin yaptıklarının paha biçilmez değeri olsa bile, grubun hayatta kalmak için verdiği kavgaya duyduğu bağlılık onu, eleştiri duyusunu uyuşturacak, bu duyunun gereklerinden ödün verecek kadar ileriye götüremez. Ne midir bu gerekler? Her zaman, hayatta kalma meselesinin ötesine geçip siyasal özgürleşme sorunlarını gündeme getirmek, lider kadroyu eleştirmek, esas savaşla ilgisiz görülüp genellikle marjinalize edilen ya da bir kenara atılan alternatifleri sunmaktır[194].

Foucault'ya göre, bilgi ve söylemin[*] olduğu yerde, eleştiri de olmalı ve metnin tam yerini -ve yer değiştirmelerini- ortaya çıkarmalı, böylece de metni, mevcut olma yönündeki etkili bir tarihsel iradeyi, bir metin ve benimsenen bir konum olma yönündeki etkili bir arzuyu imleyen bir süreç olarak görülmelidir. Bu tür eleştiri, kültürel hegemonyadan bilinçli olarak koparılmış olsa da, kültür içindeki anlamlı bir faaliyettir. Eleştirmenleri, fakültelerin, disiplinlerin, can çekişen araştırma geleneklerinin biçimci bir şekilde onlara dayattığı engellerden kurtarır ve en azından on sekizinci yüzyıldan beri metinlerin üretimini yönlendirmiş olan söylemin gerçekliklerini saldırgan bir biçimde inceleme imkânını açar[195].

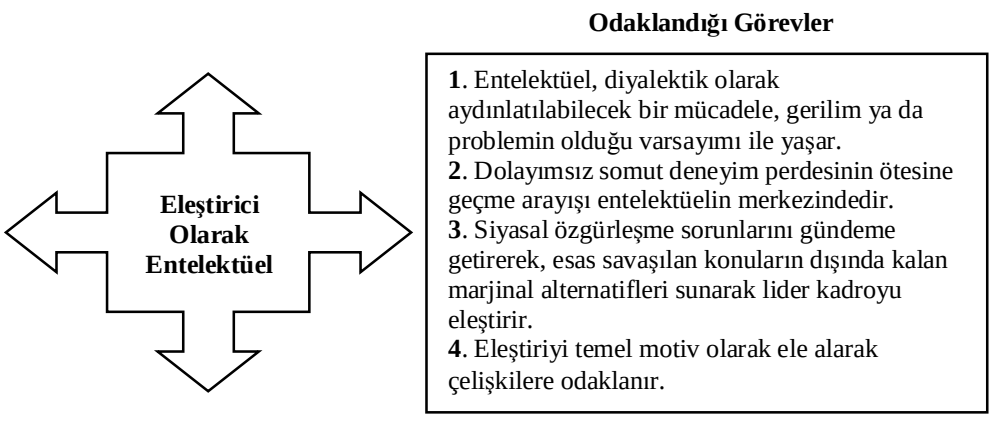
[193] Edward Shils,''Intellectuals and the Powers: Some Perspectives for Comparative Analysis'', **Comparative Studies in Society and History,** Volume: 1, 1958, s. 59.
[194] Said, a.g.e., s. 49.
[*] **Söylem:** Genel olarak, dilin sözel ya da bir biçimde aktüelleşmesi süreci; yazılı ya da sözlü olan, bir iletişime veya diyaloğa davet eden her şey. Foucault, dil pratiğini veya dilin kullanımını belirleyen ek yapıları ideolojik alan başlığı altında çözümler. Ona göre, toplumsal fenomenler işte söz konusu ek yapıların, söylemi biçimleyen kuralların etkisiyle oluşturulan söylem bağlamında ve söylemin içinden kurulur. O, bundan dolayı kültürü iktidar mevzilerinin toplumsal ağı olarak görür, söylemi örgütlenmiş ve kurumsallaşmış iktidar ilişkilerinde temellendirir (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 969-970).
[195] Said, a.g.e., s. 237.

Eleştiricilikte birkaç değişmez çelişki vardır; ya teorik eleştiri içindeki bir çelişki veya teori ve belirli gerçekler –daha doğru olarak, teori ve gerçeğin belirli ifadeleri arasında bir çelişki ya da kabul etmemiz için neden olan teori ve diğer teori arasındaki bir çelişki. Eleştiricilik, ya böylesi bir çelişkiyi ifade etmenin dışında ya da belki de basit olarak çelişki teorisi (eleştiri basit şekilde bir antitez ifadesi olabilir) dışında herhangi bir şey olamaz. Fakat eleştiricilik, çok önem verilen bir anlamla herhangi bir entelektüel gelişimin temel motive edici gücüdür. Çelişkiler olmadan, teorilerimizi değiştirmek için rasyonel bir motiv dolayısıyla hiçbir entelektüel ilerleme olmayacaktır[196].

Entelektüel, bulunduğu ortama eleştiriyi taşıyarak, hakim söylemlerin, üstü örtülen gerçeklerin ve süre giden baskının kamu önünde sergilenmesinin liderliğini yapacaktır. Baskıyı kınayarak, mağdur olanların, sürgüne gönderilenlerin ve hakim otoriterinin bazı çıkarları için dışladığı kesimleri gündeme getirerek, toplumsal katılımın genişlemesine katkıda bulunacaktır.

Aşağıda, Şekil 11'de eleştirici olarak entelektüelin odaklandığı görevler gösterilmiştir.

Şekil 11. Eleştirici Olarak Entelektüelin Odaklandığı Görevler

[196] Karl R. Popper, **Conjectures and Refutations: The Growth of Scientific Knowledge**, New York: Basic Books, 1962, s. 316.

2.3.6. Profesyonelleşme Karşısında Amatörizmi Temsil Etme

Bir kere, bilirkişilerin ve profesyonellerin denetimindeki dışa kapalı bir lonca alanındansa kamusal alanın rizikolarını ve belirsiz sonuçlarını –geniş ve sınırsız bir dolaşımı olacak bir konferans vermeyi, bir kitap ya da makale yazmayı-tercih etmek demektir amatörizm. Kar ya da ödül beklentisiyle değil, tabloyu daha geniş çizmeye, belli çizgiler ve engeller arasında bağlantılar kurmaya duyulan aşk ve dinmek bilmez merakla; bir uzmanlık alanına kapatılmayı reddederek, belli bir meslekten olmanın insana getirdiği her türlü kısıtlamaya rağmen düşüncelere ve değerlere özen göstererek hareket etme isteğidir[197]. Bu anlamda "amatör", bir eğlence ve ruhsal bir uygulama olarak, kişisel ve toplumsal tatmin için son olarak kendisini geliştirmek uğraşısında büyük bir çıkarı olmayan anlamına gelmektedir. Levenson, amatör fikrinin modernizasyonun sonucu ortaya çıktığını söylemektedir[198].

Entelektüel, yazılı olmayan iş tanımıyla, en azından toplumunun yabancı, gergin bir eleştiricisi olarak iş görür. Entelektüel, muhafız ve kapıcı olarak, bütün biçimsizlikten dahası, Wall Street, Madison Avenue, orta sınıf, sıradan kültür, popülerlik, burjuva ve büyük çıkarların içe işleyen etkisinden korumaktadır. O, uzmanlaşma isteğiyle, diğer akıllı çalışanlardan ve entelijansiyadan ayrılmıştır. Amatör, bilinmeyen fakat birçok şeyi bilen birisidir[199].

Bilim ve teknik, dünyayı başka türlü evrimleştirir. Çevremizde olup bitenlere ilgisiz kalamayız; onlara ilişkin anlam modları oluştururuz. Bu modları, yorum ızgarasından hareketle elde ederiz. Bu okuma ızgarasından yoksun olduğumuzda, zorunlu olarak kendimizi belirsizliklerle kuşatılmış hissederiz. İşte entelektüel bu belirsizliklerden kurtulmamızı sağlayan, daha doğrusu sağlaması gereken kişidir. O, düşünceyi evrenselleştirir, dünyanın teknikleştirilmesi karşısında nasıl bir tavır takınmamız gerektiğini belirlemeye çalışır. Onun amacı, bilgilerin gelişmesinin ötesine geçerek, reelin indirgenemez karmaşıklığını ortadan kaldırmak ve farklı olanları

[197] Said, a.g.e., s. 76.
[198] Weiming , a.g.e., s. 219.
[199] Epstein, a.g.e., s. 46.

birbiriyle ilişkilendirmektir. Entelektüel, kaba olaylarla kendisi arasına bir mesafe koyar; olayları başka türlü görmeye, okumaya ve hatta anlamaya çalışır[200].

Örneğin, entelektüel, bilim adamından farklı olarak, konunun şeklini değiştirebilen yeni birkaç malzemeyi aramayacak, ifadelerini dipnotlarla desteklemeye gereksinmeyecek, kendi çalıştığı konularının kesin ve detaylı şekilde sunulması için kendisini sorumlu hissetmeyecek, birinci elden kaynaklarla çalışmayacaktır. Doğrusu, en geniş düzeyde entelektüel çıkarları olan bilginler, bilim adamları, bazen artistler, hukukçular hatta politikacılar vardı fakat entelektüeller, kamuya seslenmedikçe, sahip oldukları uzmanlıkla iş görmezler[201].

Bugün entelektüel bir amatör olmalıdır; toplumun düşünen ve ilgili bir üyesi olmak için kişinin, ülkesine ve iktidarına; ülkesinin kendi yurttaşları ve diğer toplumlarla ilişki kurma tarzına dair en teknik ve profesyonelleşmiş faaliyetlerin bile özünde yatan ahlâki meseleleri gündeme getirmeye yükümlü olduğunu düşünen biri. Profesyonel, mesleği yüzünden bütün bunlardan uzak durmak gerektiğini savunur ve nesnellik kılıfına bürünürken; amatörü heyecanlandıran şey alacağı ödüller ya da kariyerinde bir üst basamağa tırmanacak olması değil, kamusal alanda belli fikirler ve değerleri kendini adayarak savunmaktır[202].

Amatör olarak entelektüel, özgürlük ve adalet için topluma seslenirken, alet kutusu olarak vizyonunu ve entelektüalitesini kullanacaktır. Aşağıda, Tablo 13'te profesyoneller ile amatör olarak entelektüeller arasındaki farklılıklar üzerinde durulmaktadır.

[200] Özcan, a.g.e., s. 49.
[201] Epstein, a.g.e., s. 46.
[202] Said, a.g.e., ss. 80-101.

Tablo 13. Profesyoneller İle Amatör Olarak Entelektüeller Arasındaki Farklar

PROFESYONELLER	ENTELEKTÜELLER
Seçkinci eğilime sahiptir.	Seçkinci değil, amatördür.
Maddi tatmine önem verir.	Maddi tatmine önem vermez.
Bürokrasi ve teknolojiye bağımlıdır.	Bilgilerin gelişmesinin ötesine geçer, bürokrasi ve teknolojiye bağımlı değildir.
Diploma veya yetki belgesi zorunludur.	Ahlâki meseleleri gündeme getirmeye yükümlü olduğunu düşünen birisidir, diploma veya belge zorunlu değildir.
Bürokrasi içinde kariyer (kariyerizm) yapmak durumundadır.	Kendisini kamusal alanda belli fikirler ve değerlere adayarak onları savunur, kariyer kaygısından uzaktadır.
Tek taraflı ilişki,	Kamuya seslenmedikçe, sahip olduğu uzmanlıkla iş görmez, çok taraflı ilişkiyi zorunluluk olarak görür.
Farklı olma eğilimi yaratır.	Bir uzmanlık alanına kapatılmayı reddederek, belli bir meslekten olmanın insana getirdiği her türlü kısıtlamaya rağmen düşüncelere ve değerlere özen gösterir, farklılıkları önemsemez.
Resmi imaja sahiptir.	Kendiliğinden gelişen resmi olmayan imaja sahiptir.
Hesap verme zorunluluğu vardır.	Hesap verme zorunluluğu yoktur.

Kaynak: Nicole Radziwill, "An Ethical Theory For The Advancement of Professionalism In Software Engineering, General Knowledge", **Conduct and Ethics, Software Quality Principles: An Editorial Symposium,** Vol: 2(1), 2005, s. 15.

2.3.7. Toplumun Genel Hakikat Rejimi Düzeyinde Etkili Olma

Her toplumun kendi hakikat rejimi, kendi genel hakikat siyaseti vardır: Yani her toplumun doğru kabul ettiği ve doğru olarak işlerliğe soktuğu söylem türleri; doğru sözceleri yanlış sözcelerden ayırt etmeye yarayan mekanizmalar ve merciler ile doğru ve yanlışın teyit edilme yolları, hakikatin edinilmesinde tercih edilen teknikler ile prosedürler; doğru kabul edilenleri söylemekle yükümlü olanların statüsü[203].

Bu bağlamda, bilginin üretildiği toplumun bir güç ilişkileri toplamı olduğunu öne süren ve dolayısıyla, epistemik strateji olarak tanımlayan Foucault, gücün ifade edilmesinin, yapılması gereken şeyi engellediğini ve söylenebilecek şeyi belirlediğini öne sürmüştür. Başka bir deyişle, bilgi-güç ilişkisi, düzenleyici türden bir ilişki olup,

[203] Michel Foucault, **Entelektüelin Siyasi İşlevi,** Çev. Işık Ergüden, Osman Akınhay, Ferda Keskin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2000, s. 51.

pratikte görülebilir. Bilgi, söylemler aracılığıyla iktidara dönüşür, ya da iktidar söylem tarafından harekete geçirilip uygulanır. Bir başka deyişle söylem, bilgi nesneleri üreten bir bilgi-iktidar sentezi olarak ele alınabilir. Foucault, bu mevcut güç düzeninin işleyişini temellendiren kurucu bir kavramdan, "hakikat rejimi"nden söz etmektedir. Hakikat rejimi, onun içini doldurduğu özgün bir kavramdır. Ona göre iktidar ve otorite bütüncül bir meşruluk üretecidir. Biteviye kendini güncelleyen verili iktidar ve onun aygıtları, olması gerekenin referansını, sürekli kendine bağlayan bir yapı içinde çalışmaktadır. Yanı sıra her hakikat, sürekli bir ekonomik ve politik teşvike konu olmakta, hatta bununla yetinmeksizin, sınırsız bir yayılma eğilimi sergilemekte ve giderek, bir tüketim objesine dönüşmektedir. Son olarak da hakikat, egemen birkaç büyük ekonomik ve politik aygıtın, politik tartışma ve toplumsal planda karşı karşıya gelmeleriyle ilgili bir sorun ya da konu olarak belirginleşmektedir[204].

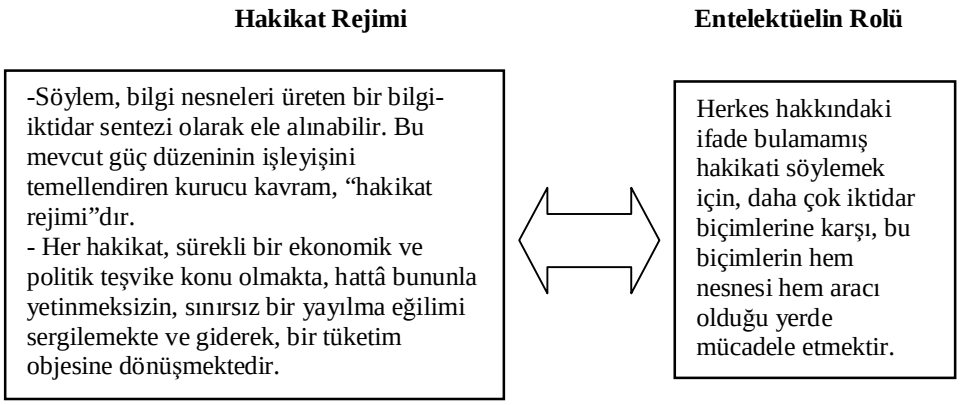
Entelektüel, toplumumuzun yapısı ve işlemesi açısından vazgeçilmez bir yere sahip olan bu genel hakikat rejimi düzeyinde etkili olabilir ve mücadelesini sürdürebilir. Demek ki burada, entelektüellerin siyasi sorunlarını ''bilim/ideoloji'' terimleriyle değil; ''hakikat/iktidar'' terimleriyle düşünmemiz gerekmektedir. Entelektüelin rolü, herkes hakkındaki ifade bulamamış hakikati söylemek için ''biraz öne veya biraz yana'' çıkmak değildir; entelektüelin rolü, daha çok iktidar biçimlerine karşı, bu biçimlerin hem nesnesi hem aracı olduğu yerde mücadele etmektir. "Bilginin", "hakikatin", "bilincin", "söylemin" oluşturduğu düzende[205].

İçinde bulunduğumuz dönemde, bilgi toplumuna ilişkin politikaların, programların, değerlerin, yapıların ve ilişkilerin baskın ve geçerli olduğunu görmekteyiz. Bu bağlamda, medyanın, internetin ve diğer iletişim araçlarının gücü elinde bulunduranlara ait olduğunu düşündüğümüzde, toplumdaki hakikat rejiminin sıkı bir sorgulamadan geçirilmesi kaçınılmaz görünmektedir. Bu rolü üstlenecek kişiler de her türlü otorite ve güç karşısında boyun eğmeyen, hakikati ve ortaya çıkan verileri toplumla paylaşmayı görev edinen entelektüeller olmaktadır. Aşağıda Şekil 12'de, Foucault'a göre hakikat rejimi ve entelektüelin buradaki rolü ortaya konulmaktadır.

---

[204] Necdet Subaşı, "Normal Bilim" ve Hakikat Rejim(ler)i, **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Yıl:9, Sayı:36, Şubat, Mart, Nisan 2006, ss. 201-202.
[205] Foucault, a.g.e., ss. 26-27.

Şekil 12. Foucault'a Göre Hakikat Rejimi ve Entelektüelin Buradaki Rolü

2.4. ENTELEKTÜELLİĞİN KRONOLOJİK OLARAK KATEGORİZE EDİLMESİ

Bazılarına göre entelektüel, modernitenin ürünü değildir. Her dönemde ve her toplumda entelektüel denilmese de entelektüellik yapan kişiler vardı. O nedenle entelektüeller, tarihin belli bir dönemine yerleştirilemez; onların özellikle 1890'lı yıllardan sonra ortaya çıktığı söylenemez[206]. İnsanlığı karanlığın ve bilinmezlerin yaşandığı ilk çağlardan, bilgi toplumunun şekillendiği aydınlık bir döneme taşıyan kişilerin entelektüeller olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Tarihin her döneminde, insanlığın bir önceki kuşaktan miras aldığı bilgileri sürekli geliştirerek sonraki gelenlere aktarma işlevini başarıyla yerine getiren kişilerin entelektüeller olduğunu söyleyebiliriz. Bu bölümde entelektüel kavramına anlam kazandıran ve bulunduğu çağda entelektüel özellikleriyle tanınan kişilerin incelenmesine ve dolayısıyla entelektüelliğin gelişiminin sergilenmesine çalışılacaktır.

2.4.1. Tarih Öncesi Dönemde Entelektüeller

Düşünmek insanın en eski alışkanlıklarındandır. İnsan, daha insan olma sürecinde düşünmeye başlamıştır. Düşünmek insan için bir zorunluluktur. Düşünmek insan ruhsallığının en belirgin işlevidir, en belirleyici işlevidir. İnsan olabilmek için düşünmeyi bilmek, düşünebilmek gerekir. İnsan denilince düşünce, düşünce denilince

[206] Özcan, a.g.e., s. 42.

insan düşünülür. Düşünmenin, insanın en önemli özelliği olduğunu söyleyebiliriz. Gerçekte insanın düşünce dünyasını onun tüm ruhsal yaşamından soyutlamamak gerekir. İnsan yalnız düşündüğü için değil, anımsadığı için de, tasarladığı için de, imgelediği için de, duyumsadığı için de, duygulandığı için de insandır. İnsan beyni, insanın doğaya ve kendine karşı yürüttüğü o çok uzun savaşımının verimli bir meyvesi olmuştur[207]. Kabile, şehir devleti, ulus devlet, imparatorluk; bütün bunlarda düşünce, kültür ve yazı profesyonelleri vardır; kültürel, mistik ve kutsal söz profesyonelleri bulunur. Bu profesyonellerin görevleri şunlardır: Grubun kimliğini, toplumsal hayatın temellerini koruyan söylemler üretmek; bu söylemleri zamana ve mekâna taşımak. Bu işleri örneğin Çin'de devletin yüksek görevlileri *Shi*'ler yapıyordu. Hint'te *rsi*'ler, *brahmanlar*, *pandit*'ler ve *guru*'lar az veya çok mistik özellikte, uzak görüşlülük sahibi ve bilge kişilerdir; sonuçta onlar, kendi toplumlarının entelektüelleridir. İslâm dünyası'na gelince; orada Kutsal Kitap yorumcuları, kelamcılar ve mutasavvıflar; entelektüel rolü oynuyorlardı. Aynı şekilde Yahudi toplumlarında gezici vaizlere, Yakın Doğu toplumlarında bilgelere entelektüel gözüyle bakılabilir[208].

2.4.1.1. Dönemin Entelektüel Düşünce Konsepti

Bulabildiğimiz ilk düşünce ürünlerine Sümerlerde rastlıyoruz. Bu ilk düşünceleri Sümer Tanrısı Marduk simgelemektedir. Sümer Tanrısı Marduk'un büyük önemi, bugün dünya uluslarını etkileyen üç büyük dine kaynaklık etmiş olmasıdır. Tevrat'la İncil'deki hikâyelerin, kuralların kaynağını görmek isterseniz, İ.Ö. dördüncü bin yıla kadar inmeniz gerekecek. O zamanlar Dicle'yle Fırat nehirleri arasında (Mezopotamya) Sümerler diye adlandırılan bir kavim yaşıyordu. Sümerlerin birçok Tanrıları arasında Marduk, maddeye biçim veren ve deltayı yaratan Tanrı sayılıyordu. Tevrat'la İncil'deki hikâyelerin çoğu Sümer efsaneleridir. İ.Ö. on dördüncü yüzyılda Mısır'da Thebae kentinde çok akıllı genç bir kral yaşadı. Bu kralın adı dördüncü Amenotep (ya da Amenofis)'tir. İnsanları tek Tanrıya bağlamayı düşündüğü sırada henüz yirmi yaşındaydı. Tarihçiler, onun bu ileri ülküsüne çeşitli nedenler yakıştırıyorlar. Kimine göre Amenotep, Thebae rahiplerinin siyasal egemenliklerini kırmak istemiştir. Kimine

[207] Afşar Timuçin, **Düşünce Tarihi,** İstanbul: Çetin Matbaası, 1992, s. 19.
[208] Özcan, a.g.e., ss. 42-43.

göre de Mısırlı olmayan uyrukları bağlamak amacını gütmüştür. İçinden gelen bir tek Tanrı sevgisine uyduğunu söyleyenler de var. Nedeni ne olursa olsun, dördüncü Amenotep'in başarmak istediği iş, tarih çapında önemli bir iştir[209].

Buna ek olarak, ilk Mısır edebiyatı, karakter olarak sözü edilmesi gereken diğer zorluklara sahip olmasından dolayı büyük ölçüde kullanılmamıştır. Bunlardan birisi, mevcut edebiyatın, dinsel ilişkiler veya maddi şeylerle fazlasıyla ilgilenmesi olmaktadır. Sosyal düşünce ve sosyal bilinç ifadeleri, çok defa böylesi bir çalışma noktasının yanında, bütünüyle görünen şeyden dikkatle elde edilmelidir. Mısırlıların, düşünce alanını sınırlayan diğer bir karakteristik, fırsatçı ve maddeci yaşama izin verilmiş olsa da soyut fikirlerin ifadesi için bir terminolojinin olmayışı; her zaman hat sanatı ile ilgili form üzerinde yoğunlaşma düşüncesidir[210]. Hint ve İran dinlerinde ve mitoslarında, hem doğa hem de insan yaşamı konusunda derin felsefi düşünceler bulunduğu bir gerçektir. Hatta Çin ve İran dinlerinde, varlıkları ve olayları karşıtlıklarla ve birbiriyle çatışan gerçeklerle açıklama eğilimi de görülüyor. Yani eski Doğu düşüncesinde, diyalektik görüşe benzer ilkel bir düşünüşe rastlandığı bile söylenebilir. Her ne olursa olsun, burada dikkatimizi çeken nokta, felsefi düşünceye oranla din düşüncesinin ağır basmasıdır. Eski Doğu kültürü, bilgi ile ya dini bakımdan ya da teknik bakımdan ilgilenir. Bu durum, Mısır ve Babil örneklerinde açıkça görülmektedir[211].

2.4.1.2. Dönemin Belli Başlı Entelektüelleri

Bilimin var olmasından önceki bir zamanı hayal etmek zordur fakat böyle bir durum Mısır'ın 3000 yıllık tarihi boyunca söz konusuydu. Mısırlılar, doğal görüngüyü açıklamak için bilimsel ilkeler mevcut olmadığından, hayatları veya çevrelerinde, doğaüstü şeylerin meydana geldiğine inandılar. Olayların niçin meydana geldiğini veya onları nasıl kontrol edeceklerini anlamaya çalışmadan, güneşi astronomik bir objeden

[209] Orhan Hançerlioğlu, **Dört Bin Yıllık Düşünce, Sanat ve Bilim Tarihinin Klasik Yapıtları Üzerine Eleştirel İnceleme**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2005, s. 24.
[210] Joyce O. Hertzler, **The Social Thought of the Ancient Civilizations**, New York: McGraw-Hill, 1936., s. 23.
[211] www.felsefe.gen.tr/tarihifelsefe, htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi, 03.05.2006).

daha fazla bir şey olarak yaşamlarının merkezi saydılar veya bir Şahin'i Tanrı Ra'ya benzer bir şey olarak düşündüler[212].

Diğer taraftan, Atlantis adasında, hükümdarlar, hâkimiyetini bütün adaya, öteki adalara, hatta kıtanın bazı parçalarına kadar uzatan büyük, hayranlığa değer bir devlet kurmuşlardı. Bunlardan başka boğazın iç tarafında, Akdenizden Mısır'a kadar Libya'nın, Tyrhenia ya kadar da Avrupa'nın hâkimi idiler.[213]

Tüm bu tarihsel manzara ve verilerin, bugünkü anlamda olmasa da entelektüel düşünceye sahip kişilerin varlığına işaret ettiklerini düşünebiliriz. Bu dönemde bilimin ve bilimsel düşüncenin eski dönemlerin sınırlı gereksinmelerine dönük olarak ifade edildiğini söyleyebiliriz. Dolayısıyla insan düşüncesinin ufkunun, Tanrı'larla, krallarla, tarımla ve kayıt tutma gibi değer ve süreçlerle sınırlı oluşu dönemin entelektüalitesini de etkilemiş görünmektedir.

2.4.1.2.1. Atlantis Uygarlığında Entelektüeller

Yunancada Atlantis (Atlant…j ,-…doj) Atlas ile ilgili bir kökten gelmektedir. Atlas bilindiği gibi, Yunan mitolojisinde Titan Iapetos'un oğlu olarak geçer ve Hesiodos'a göre Atlas göğü ayakta tutar[214]. Atlantis, Libya ve Asya'nın tamamı kadar, büyük bir adaydı ve Andon, Avrupa ve Asya'yı fethetmeye hazırlanan bir güç toplamıştı. Atlantis, Akdenizlilerin işgaline karşı büyük bir savunmayla direndi. Atinalılar ısrarla saldırdığından nihai zafer gecikti. İttifak, boyun eğdikten sonra nihai zaferi kazandı. Halk özgürlüğünü Atinalıların cesaretine borçluydu. Savaştan sonraki bir dönemde, şiddetli seller ve depremler meydana geldi ve sular yükseldiğinde Atlantis adası denizin içinde kayboldu[215].

Atlantis krallarının hâkimiyeti kırılmadan önce, daha yüksek bir düzenin bir parçasının hâkimiyeti başarılıydı. Kölelik gereğince, çok defa ilk baştaki düzen yerini en sonunda daha yüksek bir düzene bırakıyordu. Atlantis krallarının gücü, Atinalılarının

[212] Bob Brier and Hoyt Hobbs, **Daily Life of the Ancient Egyptians**, Westport, CT: Greenwood Press., 1999, s. 33.
[213] http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/atlantis, htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi, 04.05.2006).
[214] Homeros , **Odysseia**, çev. Azra Erhat ve A.Kadir, İstanbul: Sander Yayınları, 1981, ss. 53-55.
[215] Dante Germino, **Order and History,** Volume: 3. Columbia, MO: University of Missouri Press., 2000, s. 227.

faziletleri ünlüydü. Gücün üzerinde olan, Atinalılarının fazileti, onların savaşçı gücünün daha üst bir tamamlayıcısı ve bir bütün olarak da felsefi aklı içine almaktadır[216]. Aynı zamanda, bir iki çağ boyunca Atlantis sakinleri meşhurdu. Büyük bir filozof tarafından yapılmış olan tanımlama ve anlatıma rağmen, Neptün'ün atalarının oturduğu, muhteşem tapınak, saray, şehir ve tepesi ile kayıkların yüzdüğü çeşitli ırmakları ile aynı yere doğru insanların tırmandığı, Scala Caeli'nin anlatmış olduğu gibi şiirsel ve şahane olan şeyler Atlantis adı verilen ülkenin fazlasıyla bir gerçeğiydi. Peru'da adı Coya olan ve Meksiko'da Tyrambel olarak bilinen, askerlikte, gemicilikte, zenginlikte güçlü ve muhteşem kralları olan bir defasında zenginliğiyle meşhur olan, bu yerlerden iki büyük beklenti vardı: Tyrambel'da yaşayanlar, Atlantik yoluyla Akdeniz'e ulaşıyorlardı. Coya'da yaşayanlar ise Güney Denizi aracılığı ile yukarıdaki adalara ve bunlardan ilki ise Avrupa'ya dek geliyordu. Aynı yazarın orada oturan, Mısırlı papazla biraz ilişkisi olduğunu görürsünüz[217].

Yukarıda anlatılanlardan hareketle, Atlantis'in güçlü bir medeniyet olduğu sonucuna varılabilir. Günümüzde bile söz konusu kayıp kıtanın araştırmacılar için ilham kaynağı olduğunu görmekteyiz. Ne var ki Atlantis uygarlığı konusunda günümüze dek yapılan çalışmalar, bilimsel olarak kanıtlanmış olmaktan çok bir söylenti ve spekülasyon düzeyinde kalmaya devam etmektedir. Bu uygarlığa ilişkin mevcut bilgilerin yetersizliği ve kanıt niteliği taşımaması nedeniyle, dönemin entelektüelleri konusunda da tam bir bilgi sahibi olunamamaktadır. Ancak yapılan keşifler ve yazılan eserler her ne kadar ispatlanmamış iddialar bütününden oluşsa da söz konusu uygarlığın gelişimine katkıda bulunmuş entelektüel kişilikler olabileceği düşünülebilir.

2.4.1.2.2. Mısır Medeniyetinde Entelektüeller

Eski Mısır medeniyeti'nin tarihi, Milattan Önce 3100 yılından başlayarak yine Milattan Önce 332'de ülkenin Büyük Alexander tarafından fethine kadar devam eder. Milattan Önce 3100 yılının başlangıcındaki Hanedan Döneminden önce, topluluklar, daha sonraki dönemlerdeki teknolojik, politik, dinsel ve sanatsal gelişmelerdeki büyük

[216] Thomas Whittaker, **The Neo-Platonists: A Study in the History of Hellenism**, Cambridge, England.: Cambridge University Press., 1928, s. 270.
[217] Francis Bacon, **The Advancement of Learning and New Atlantis**, London: Oxford University Press., 1951, s. 272.

ilerlemelerin temellerini atmıştı. Bu dönem genellikle, Ön Hanedanlık Dönemi olarak bilinir (Milattan Önce 5000 ve 3100 arasındaki dönem). Mısır Milattan Önce 332'de Büyük Alexander tarafından fethedilmeden önce Alexander'in generali Ptolemy'nin soyundan gelen bir dizi Makedonyalı Yunan tarafından yönetilmiştir[218]. Mısır'daki olayların akışı hakkındaki bilgimiz, değişik kaynaklardan elde edilmiştir. Herodotos, Manetho ve diğer klasik yazarların eserleri parçalar halinde olduğu ve geçmişten daha uzak kaldıkları için daha az güvenilir olmaktadır. Mısır'ın kendisinden iki tür kanıt olarak edebi ve arkeolojik buluntular kalmıştır. Bunlardan ilki, mektuplar, otobiyografiler, yönetici listeleri, tapınak yazıtları ve bunlar gibi yazılı kayıtlardır[219].

Mısır'da son derece karmaşık bir toplum düzeni vardır, ayrı toplumsal sınıflar, değişik yaşama biçimleri, çelişen haklar, sayısız meslekler, buna bağlı olarak değişik duyuş ve sezişler vardır. Firavun durallaştırıcı, tekbiçimleştirici, toparlayıcı hatta dondurucu bir güç olduğu kadar çeşitliliklerin de simgesidir ve hatta koruyucusudur: para iktisadının söz konusu olmadığı bir toplumda her şeyin başlangıç noktasıdır o, her şeyden önce de üretimin, dağıtımın, ticaretin bir düzen içinde yürümesini sağlayan kişidir. Bu çevrenin başlıca kişileri de yazmanlar yani okuması yazması olanlardır. Yazmanlar üst kesimin göz bebeğidir. Mısırlılarda doğuştan bir sanat duygusu vardır, bu duygu onların sık sık şemaları ve uzlaşmaları aşmasını, dolaysız ve çarpıcı bir canlılığın, yoğun bir öznelliğin, derin ve ince bir uyumun gerçekleşmesine yol vermesini sağlar[220].

Literatürün ilk amacı, entelektüel tatmin olarak görülmektedir. Mısır edebiyatı çoğunlukla el yazısı ile yazılarak çoğaltılan yazılı metinlerle yayılmıştır. Edebi metinler, alt elit tarafından yazılmış fakat potansiyel olarak çok sayıdaki okuruna yüksek sesle okunarak yayılmıştır. Eski Mısır hikâyeleri, halkla ilgili hikâyeleri gösteren, bir tek bölümde anlatılan tek bir hikâyeyle, hikâyeyi anlatanın geleneğine göre okuyucuya ilham veren muhtemelen dikkate değer şekilde kısa hikâyelerdi. Eski Mısırlılarca edebiyata gösterilen ilgi kendilerince nadiren bilinmesidir. Teorik yaklaşımların artan

[218] Antony E. David and Rosalie David, **A Biographical Dictionary of Ancient Egypt,** London: Seaby, 1992, s. vii.
[219] Cyril Aldred, **The Egyptians,** London: Thames & Hudson, 1961. s. 62.
[220] Timuçin, a.g.e., ss. 66-67.

şekilde kullanılmasıyla birlikte Mısır edebiyatının analizi gelişme göstermektedir ancak pragmatizm ve parçalarına ayırarak incelemenin tuzaklarından da uzak durulmaktadır[221].

Mısır edebi metinleri, farklı özellikler sergilemektedir. Bunlar genel ve özel olarak karışıktırlar; söz konusu metinler, kendini bilen ve kendiyle ilgilenerek, tanımlayan ve ifade eden yazarlara aittir. Bu yazarlar herhangi bir durum veya bağlamla kendini sınırlamazlar; estetik düşünceleri merkezde yer alır; anlatan-dinleyen ilişkisi metni çerçeveleyen işaretlerle dramatize edilir. Aynı zamanda Mısır edebiyatı tek bir fonksiyonla sınırlı olmayan, 'şimdi ve buradakiyle sınırlı olan, baskın şekilde dünyevi söylem tarzıyla sunulan fakat değişik alanları içine alan, kutsal-dünyevi ve kraliyete özel bölümlerinin üst üste geldiği edebiyat olmaktadır[222]. Mısır medeniyeti konusunda yapılan tüm bu açıklamalar, bu döneme damgasını vuran entelektüel bir düşüncenin varlığını göstermekte, ancak günümüzdeki anlamıyla entelektüel niteliklere sahip kişiliklerin olmayabileceği varsayımına götürmektedir. Aşağıda Tablo 14'te, tarih öncesi dönemin entelektüel düşüncesinin taşıdığı belli başlı özellikler vurgulanmaktadır.

Tablo 14. Tarih Öncesi Dönemde Entelektüel Düşüncenin Özellikleri

Uygarlık Adı	Entelektüel Düşüncenin Özellikleri
Atlantis	Bu uygarlığa ilişkin mevcut bilgilerin yetersizliği ve kanıt niteliği taşımaması nedeniyle, dönemin entelektüelleri konusunda da tam bir bilgi sahibi olunamamaktadır. Ancak yapılan keşifler ve yazılan eserler her ne kadar ispatlanmamış iddialar bütününden oluşsa da söz konusu uygarlığın gelişimine katkıda bulunmuş entelektüel kişilikler olabileceği düşünülebilir.
Mısır	Mevcut edebiyatta daha çok dinsel ilişkiler veya maddi şeylerle ilgilenilmiştir. Fırsatçı ve maddeci yaşama izin verilmiş olsa da soyut fikirlerin ifadesi için bir terminolojinin olmayışı; her zaman hat sanatı ile ilgili form üzerinde yoğunlaşma düşüncesi entelektüel bir bakış açısının gelişmesine olumsuz etkiler yapmıştır.

2.4.2. Antik Çağ Döneminde Entelektüeller

Bu çağa, klasik ilk çağ'da denir. Antik çağ ya da klasik ilk çağ felsefesinin ilkçağ felsefesinden farkı, sadece Yunan ve Roma kültürlerini dile getirmesidir. Antik çağ

[221] Ludwig D. Morenz, "Ancient Egyptian Literature: History and Forms", **The Journal of the American Oriental Society,** Volume: 119, Issue: 1, 1999, s. 168.
[222] R. B. Parkinson (transltr.), **The Tale of Sinuhe and Other Ancient Egyptian Poems, 1940-1640 BC**., Oxford: Oxford University Press., 1998, s. 3.

felsefesinin ayırıcı niteliği, düşünce tarihinde ilk kez, "bilmek için bilmek" amacının güdülmüş olmasıdır. Eski Mısır, Çin, Hindi vb. gibi felsefelerdeyse, "kullanmak için bilmek" amacı güdülmüştür. *Batı düşüncesi* adıyla adlandırılan ve sonunda çağdaş genel düşünce'yi doğuran düşünce sistemi, antik çağ felsefesiyle başlar. Çağdaş düşüncenin en geçerli sorunları, antik çağda ortaya atılmış ve gereken doğrultuya yöneltilmiştir. Eski Yunanlılar kendilerini evrensel birliğin bir parçası olarak görmüşler, kozmik karmaşada bir uyum ortaya koymuşlar ve kafalarına takılan bütün sorunları bu açıdan yorumlamışlardır. Antik çağ Yunan felsefesinin İ.Ö. V. Yüzyılı kapsayan evresine *antik aydınlanma çağı* adı verilir. Antik aydınlanma da, daha sonraki aydınlanmalar gibi, düşünsel felsefeye karşı eleştirel bir tepki ve doğaya dönüş karakterini taşır. Yunan aydınlanmasını gerçekleştiren bilgicilik (sofistik) akımıdır. Antik aydınlanma çağı, metafiziğe tümüyle sırt çeviren Sokrates'i hazırlamıştır[223]. Çalışmanın ilerleyen kısmında, antik çağ entelektüel değerler dizisi ve söz konusu çağın entelektüel kişilikleri ele alınmaya çalışılacaktır.

2.4.2.1. Dönemin Entelektüel Düşünce Konsepti

Bu dönemde, Miletos (İyonya) okulu, geleneksel kanıtlarla uyuşup donmuş olan insan düşüncesine, yepyeni ve bilimsel bir dünya görüşü getirmesi bakımından çok önemli bir düşünce hareketidir. İnsan, bu hareketle, geleneksel dogmaların karşısına, kendi usunu çıkarmıştır. Bu, insan yaşamında, temel bir değişikliktir. İnsan düşüncesi, bu okulla, çevresindeki sırlara başkaldırmış ve özgürlükle bu sırları usa vurmaya başlamıştır[224].

Sokrat, insan aklını, yıkıcı eğilimlerden korumak için etik sisteminin doğru bir temeli olan mükemmel bir alt yapı kurdu. Plato, gereksiz yere soyut entelektüel düşünceyi övdü ve anlamların kanıtlanmasını küçümsedi. Aristo (384–322), Sokratçı-Platoncu öğretinin değerli meyvelerini toplayarak başarılı biçimde, akıl ve duyuları kendi bilgi teorisiyle sırasıyla harmanladı. Plato için gerçeklikler, duyusal deneyim alanını aşan entelektüel düşüncenin objeleri olmakta, Aristo ise, daha sonraki

[223] Orhan Hançerlioğlu, **Felsefe Sözlüğü**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1979, s. 21.
[224] Hançerlioğlu, a.g.e., s. 223.

yazdıklarında, gerçek bilginin güvenilir kaynakları olarak, sırasıyla duygu ve düşüncenin rollerini yazarak, gerçeğin özünde var olduğunu belirtmektedir[225].

Tersine, Yunan tarikatları, felsefe veya tıp olsa da çok defa muhalifleriyle tartışmalar yapmaya devam ettiler. Bunların amacı, yalnızca kurucuları veya liderleriyle bütünün öğrenilmesine yardım etmek değil, fakat rakipleriyle yapılan tartışmaları kazanmaktı. Bir anlamda her grubun gereksindiği oldukça sert rekabet durumu, kendi pozisyonlarını daha iyi tanımlamaya dönüktü. Hâlbuki Çinli öğrenciler genellikle, değişmez bir sadakatle bağlıydı, fakat yalnızca ders verenler arasından seçim ve ayıklama yapılmayan, yine bunların düşüncelerinin diğerlerinin eleştirisine açık olduğu, yeterli isteklendirmeyi sağlayan Yunan entelektüellerinde de bu durum yaygındı[226].

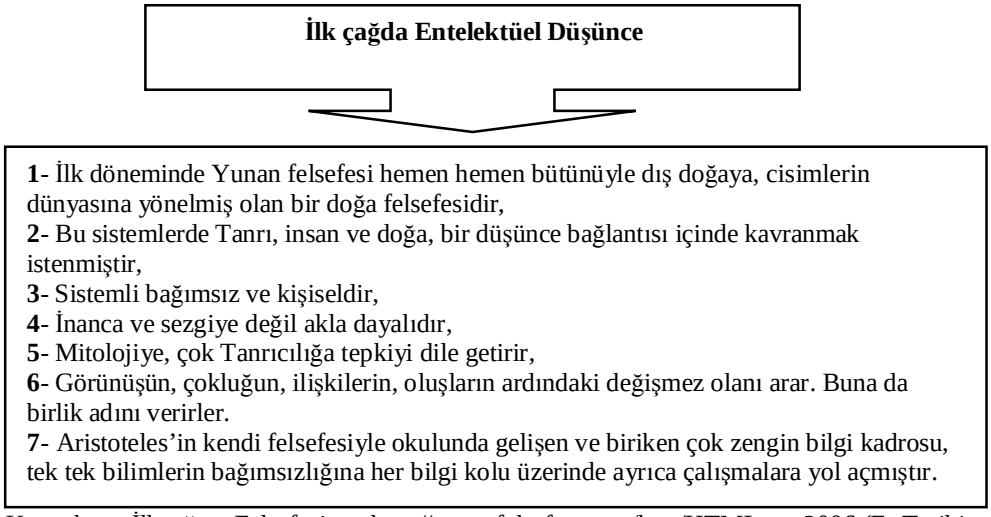
İlk çağda filozof tipini de yalnız Yunanistan'da bulabiliyoruz. Bir yandan hayatının en yüksek ereğini bilgide bulan, bilmek için yaşayan; öbür yandan, edindiği bilgileri yaşamasına temel yapmak isteyen "filozof" denilen bu insan tipi ancak Yunanistan'da vardı. Bir Thales, bir Protagoras, bir Empedokles, böyle bir insan için tipik örneklerdir. Eski Doğu kültürlerinin hepsinde bulduğumuz bir kurum, Tanrı ile kul arasında aracılık eden, dolayısıyla gizli, esrarlı birtakım güçlere sahip olduğuna inanılan kapalı rahipler kastı, Yunanistan'da hiçbir zaman olmamıştır. Burada din adamı yerine *araştırıcıyı*, *düşünürü* buluyoruz. Bu düşünür tipi de, büyük bir saygınlık konusudur. Pythagoras ve başkalarında gördüğümüz gibi, bu düşünürlerin adı, zaman zaman başka ulusların peygamberleri, ermişleri gibi bir efsaneye bürünür. Bu düşünürler, hiç olmazsa başlangıçta, okul ile akademi arasında bir şey olan bir çevrenin ağırlık merkezidirler. Burada, öğretmek ve öğrenmek için, birlikte bilimsel çalışmalar yapmak için birleşilmiştir; bu çevreler, birer bilim derneği, birer bilim tarikatı gibi kurumlardır[227].

İlk çağ felsefesinin ve dolayısıyla entelektüel çerçevesinin özellikleri, aşağıdaki Şekil 13'te belirtildiği gibi karşımıza çıkmaktadır[228]:

---

[225] P. Coffey, **Epistemology: Or the Theory of Knowledge, An Introduction to General Metaphysics**., Volume: 1., New York: Longmans, Green, 1917, s. 15.
[226] Jyl Gentzler, **Method in Ancient Philosophy**, Oxford: Clarendon Press., 1998, s. 375.
[227] Felsefe tarihi, http://felsefe.info/htm/HTML, 2006 (Er. Tarihi, 20.06.2006).
[228] İlkçağ Felsefesi, http://www.felsefe.gen.tr/htm/HTML, 2006, (Er.Tarihi, 21.08.2006).

Şekil 13. İlk Çağ Entelektüel Düşüncesinin Nitelikleri

Kaynak: İlkçağ Felsefesi, http://www.felsefe.gen.tr/htm/HTML, 2006,(Er.Tarihi, 21.08.2006).

2.4.2.2. Dönemin Belli Başlı Entelektüelleri

Bu dönemde, ilk çağ felsefesinin ve dolayısıyla felsefe tarihinin Thales, Anaximandros ve Anaximenes gibi üç düşünürden meydana gelen ve aynı zamanda Milet okulu olarak da bilinen ilk okulu olan İyonya Okulu kurulmuştur[229]. Diğer taraftan, Sokrat, Platon, Aristo, Heracleitus, Çiçero ve Seneca görüşleri ve eserleri ile bu dönemde adını duyuran diğer entelektüel kişiler olmuştur.

2.4.2.2.1. İyonya Okulu

Bu okulun felsefe bakımından özellikleri şöyle sıralanabilir[230]:

1. İyonya okulu her şeyden önce mitopoetik düşünceden kopuşu ve felsefi düşünüşe geçişi simgeler. Buna göre, dünyayı açıklamanın birisi doğaüstü güçlere gönderimle gerçekleşen mitik veya mitolojik yolu, diğeri ise doğal nedenlere başvurmaktan meydana gelen doğal yol olmak üzere, iki yolunun olduğunu kabul ettiğimizde, Miletli doğa filozofları, mitolojik açıklama tarzına alternatif bir açıklama şekli geliştirmiş ve böylelikle, felsefenin kendisini öne sürmesinin aracı olmuşlardır.

[229] Cevizci, a.g.e., s. 574.
[230] Cevizci, a.g.e., ss. 574-575.

2. Okul düşünürleri, her ne kadar felsefede onların yaşadıkları çağda madde ile ruh arasında bir ayırım yapılmamış olsa da, felsefe tarihinin ilk materyalistleri olarak bilinirler.

3. İyonya Okulu düşünürleri bundan dolayı aynı zamanda iki ayrı anlam içinde monist filozoflar olarak sınıflanırlar. Bu filozofların monist olarak sınıflanmalarının nedeni, öncelikle onların maddeyi evrendeki tek gerçeklik olarak görmeleri, yani dış dünyayı meydana getiren çokluğun gerisinde bir birlik aramaları ve madde söz konusu olduğunda da, daha sonraki plüralistler gibi, varlığın temeline birçok *arkhe* ya da maddi neden değil de, tek bir madde yerleştirmeleridir.

4. İyonyalı filozoflar, maddi neden dışında, bir neden düşünmedikleri ve özellikle de maddeye hareket verecek, onu harekete geçirecek bir dış güç tasarlamadıkları, maddenin kendisi de cansız ve hareketsiz bir kütle olduğu için, *arkhe* olarak, kendi kendisini harekete geçirecek, kendi hareketini yine kendisinin açıklayacağı bir ilk madde aramışlardır. Bundan dolayı, onlar aynı zamanda *hilozoistler* olarak sınıflanırlar.

5. İyonyalı filozoflarda, ortak olarak sergilendiğini gördüğümüz başka bir nokta da, onların "hiçten hiçbir şey çıkmayacağı ve dolayısıyla madde ya da dünyanın ezeli olduğu" inancıdır.

2.4.2.2.1.1.1. Thales (M.Ö. 6. Yüzyıl)

Yedinci yüzyılın sonuna doğru, maddenin doğasının bütünüyle yeni bir şekilde algılanması durumu Thales'in kişiliğiyle birlikte ortaya çıktı. Mühendis, astronom, geometri uzmanı, devlet adamı unvanlarının olması, büyük doğa görüngüsünün rasyonel bir açıklama yolu için fırsat sağladı. Teologlar dışında, dünyanın doğduğu fikrini destekleyen ilk kişiydi ve bunu söylemek de cesaret isteyen bir durumdu.[231]. Thales'in belli başlı felsefi ve entelektüel özellikleri Şekil 14'te açıklandığı gibidir[232]:

[231] Maurice Croiset, **Hellenic Civilization: An Historical Survey,** New York: Alfred A. Knopf, 1925, s. 65.
[232] İyonya Okulu, **Thales,** http://www.felsefe.htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 12.02.2006).

Şekil 14. Thales'in Belli Başlı Felsefi ve Entelektüel Özellikleri

- Filozofa özgü karakter sahibi olmasıdır,
- Filozofun isterse eğer, çok zengin olabileceğini, fakat onun maddi değerlerden çok, entelektüel değerlere önem verdiğini anlatmak istemiştir.
- Gözle görünen bireysel varlıkların ve değişmelerin oluşturduğu kaosun, çokluğun gerisinde akılla anlaşılabilir, kalıcı ve sürekli bir gerçekliğin var olduğuna inanmıştır. Thales, çokluğun kendisinden türediği, çokluğun gerisindeki bu birliğin "su" olduğunu öne sürmüştür.
- Buharlaşma fenomeni suyun buhar ya da hava olabilmesini, donma fenomeni ise, suyun toprak olabilmesini akla getirmiştir.
-Onu felsefe tarihinde önemli kılan unsur, verdiği yanıttan çok, sorduğu sorudur. Buna göre, o varlığın ya da dünyanın nihai ve en yüksek doğasının ne olduğu sorusunu sormuş olduğu için önemlidir.

Kaynak: İyonya Okulu, **Thales,** http://www.felsefe.htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 12.02.2006).

2.4.2.2.1.1.2. Anaksimandros (M.Ö. 610–547)

İyonya Okulu'nun ikinci düşünürü, Thales'ten daha genç biri olan Anaksimandros'tur. Onun M.Ö. 610 yılında doğup, M.Ö. 547 yılında öldüğü tahmin edilir. Anaksimandros'ta da, bilimsel faaliyetle felsefi düşünce iç içe geçmiş durumdadır. Nitekim onun Karadeniz'e açılan denizciler için bir harita yapmış olduğu anlatılmaktadır[233]. Thales, suyu her şeyin temelinde bulunan canlı bir töz[*] olarak nitelemesine rağmen, Yunan felsefesinde arkhe sorunu son bulmuş değildir. Anaksimandros, bu tözün yani evreni oluşturan temel ilkenin *"apeiron"* denen sonsuz ve sınırsız, aynı zamanda belirsiz bir şey olduğunu öne sürmüştür. Bu ilke, göklerin ve yerlerin ortak anasıdır ve var olan her şey varlığını bu ilkeden almıştır[234]. *Apeiron* denen sonsuz ve sınırsız ilke, Tanrı, deneyimlerden elde edilen maddi şeylerin ötesinde bir olgusallık oluşturur ve bu yüzden de algılanamazdır[235]. Anaksimandros, var olan her şeyin, nicelik bakımından sınırsız ya da sonsuz, nitelik bakımından belirsiz, ölümsü ve ezeli-ebedi ve ilk ilkesi ya da nedeni olan apeiron'dan bitimsiz bir varlığa geliş süreci içinde önce karşıtların, sonra da tüm diğer varlıkların doğduğunu öne sürmüştür. Onun ilk madde olarak nicelikçe sınırlı, nitelikçe belirli bir öğe ya da maddenin seçilmesi

[233] İyonya Okulu, Thales, http://www.felsefe.htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 12.02.2006).
[*] **Töz:** Değişen yüklemlere desteklik eden değişmez gerçeklik. Bilim, doğada değişmeyen bir nesne ya da gerçeklik bulunmadığını tanıtlamıştır. Her şey sürekli olarak değişmektedir. Bu bakımdan ve bu anlamdaki töz, eski felsefenin bir kurgusundan başka bir şey değildir (Orhan Hançerlioğlu, a.g.e., s. 386).
[234] Alfred Weber, **Felsefe Tarihi**, çev. Halil Vehbi Eralp, İstanbul: Sosyal Yayınlar, 1998, s. 13.
[235] William S. Sahakian, **Felsefe Tarihi**, çev. Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınevi, 1995, s. 14.

evresini geçerek, her şeyin kendisinden türediği belirsiz, sınırsız bir ***arkhe***[**] anlayışına ulaşması, felsefede ciddi ve gerçek bir ilerlemeyi ifade eder[236].

2.4.2.2.1.1.3. Anaksimenes (M.Ö. 585–528)

Anaximender'in arkadaşı, Miletos'lu Eurystrathus'un oğlu olan Anaximenes, maddenin sonsuz doğası olduğunun altını çizdi. Hava gibi, seyreklik ve yoğunluğu ile farklılaştığını ileri sürmüştür. Daha seyrek olduğunda ateş, daha yoğunlaştığında rüzgâr, sonra bulut, hala yoğunlaşıyorsa su, daha sonrasında deprem ve en sonunda da taş olacağını söylemiştir. Geride ise bunlardan olanlar kalır diyerek hareketin sonsuzluğu oluşturduğunu ve yine değişimin onunla birlikte geldiğini ileri sürmüştür[237]. Thales, değişmeyen ilkenin *su* olduğunu söylerken, sabit haldeki suyun, değişim halindeki suya dönüşümünün nasıl gerçekleştiğini belirtmemiştir[238].

Anaksimenes bunu hava ile çözmeye çalışmıştır. Hava hem sıkışan hem de genleşen bir şey olmakla, evrendeki her şey bu sıkışma ve genleşme sonucu meydana gelmiştir[239]. Anaksimenes'in arkhe olarak öne sürdüğü hava, ona göre sürekli bir hareket ve değişim durumundadır ve bu yüzden de canlı varlıklardaki hayat belirtisi ve hareketin sebebidir[240].

Onun felsefe alanındaki yeniliği ise, ilk kez olarak birlikten çokluğa geçiş süreci üzerinde, var olan her şeyin havadan nasıl varlığa dönüştüğünü açıklama işinde yoğunlaşmış olmasıdır. Buna göre, Anaksimenes birlikten çokluğa geçiş sürecini açıklarken, dudaklarımızı birbirine yaklaştırıp avucumuza üflediğimiz zaman, ağzımızdan çıkan havanın soğuk, ağzımızı fazlaca açıp, avucumuza üflediğimiz zaman da, ağzımızdan çıkan havanın sıcak olması gözleminden yararlanarak, sıkışma ve seyrekleşme kavramlarına başvurmuştur. Anaksimenes'le ilgili olarak önem kazanan

---

[**] ***Arkhe;*** Antik Yunan düşüncesinde, genel olarak ilk, temel başlangıç. Yunan bilim felsefesinde, ayrıca bir dizide ilk olan, kaynak, ilk neden ya da ilke (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 94).

[236] Ahmet Cevizci, a.g.e. ss. 61-62.

[237] H. J. Allen and J. B. Wilbur, **The Worlds of the Early Greek Philosophers**, Buffalo, NY.: Prometheus Books, 1979, s. 44.

[238] Gunnar Skirbekk ve Nils Gilje, **Antik Yunan'dan Modern Döneme Felsefe Tarihi**, çev. Emrullah Akbaş, Şule Mutlu, İstanbul: Üniversite Kitabevi Yayınları, 2004, s. 27.

[239] Macit Gökberk, **Felsefe Tarihi**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000, s. 23.

[240] Eduard Zeller,**Grek Felsefesi Tarihi**, çev. Ahmet Aydoğan, İstanbul: İz Yayıncılık, İstanbul 200, s. 55.

sonuncu husus, onun maddi töz olarak havayı öne sürdüğü bağlamda, ruh kavramına giden yolda ilk büyük adımı atmış olmasıdır. Havayla ruh arasında bir benzerlik kuran Anaksimenes'e göre, nasıl ki evreni kuşatan hava, evreni ayakta tutuyorsa, aynı şekilde içimizdeki nefes, aldığımız soluk olarak ruh da, bize can verir. Buna göre, ruh insan varlığındaki hareket ve canlılık ilkesidir[241].

2.4.2.2.2. Sokrates (M.Ö.470–399)

Sokrates, ilk çağın dönüm noktasıdır. Ondan önceki filozoflar, daima tabiat âlemiyle ilgilenmişlerdi. Fakat o, ilk defa olarak kavramlara dikkatimizi çekmeğe başlamıştır. Özellikle ahlak kavramları olarak: *fazilet, cesaret, iyilik, kötülük* gibi hususlarda düşünmüştür. Sokrates'ten öncekiler bu konuları ihmal etmişti. Tek amacı, insanları düşündürmeye alıştırmaktı. Çünkü ona göre, "kötülük ancak bilgisizlikten ileri gelir ve bu sebeple hiç kimse, bilerek kötülük yapmaz".[242] Sokrates'te, hiçbir bireyde böylesine mükemmel bir şekilde bir arada olmayan, üç farklı tip görmekteyiz: birincisi, öğrencilerine, kötü bir durumdan iyi bir sonuç çıkarma sanatını öğreten sofist* tipi, ikincisi, Anaxagoras türünden ateist bir doğa felsefecisi ve üçüncüsü de dünyevi kaygılar karşısında sergilediği duyarsızlıkla aç ve pejmürde bir şekilde dolaşıp kendisini her türlü dünyevi zevkten soyutlayan ahlak öğretmenidir.[243]

Sokrat, zenginlikten ziyade, kendini geliştirmeden gelen memnuniyetle, gönüllü, sade yaşantıdan oluşan yaşam tarzının bir öncüsüydü. O', gerçek toplum ve dostluktan zevk almasıyla insanların yaşamlarının zenginleşeceğini, dolayısıyla insanların birlikte gelişeceklerini ileri sürmüştür. Yaşam kalitesinin değerinin uzun ömürlü olmanın üstünde olduğunu belirtmiştir. Sokrat, eleştirel sorgulama ve diyalog yöntemini kullanarak, günümüzün ön yargılarını ve kendi düşüncemizi incelemeye katkıda

---

[241] http://www.felsefe.info/htm/HTML, (Erişim Tar. 03.06.2006)
[242] Keklik, a.g.e., s. 203.
* **Sofist:** M.Ö. 5. ve 4. yüzyılda, siyasi ve toplumsal koşulların değişmesinin ve doğa felsefesinin iflâsının ardından, insan üzerine felsefenin başlatıcısı olarak ortaya çıkan gezgin felsefe öğretmenlerinin her biri (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 947).
[243] C.C.W. Taylor, **Sokrates, Düşüncenin Ustaları,** Çev. Cemal Atila, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 2002, s. 15.

bulunmuştur[244]. Sokrat sürekli akıllı bir kişi olmuştur. Sokrat, problemlerini hiç ertelemezdi. Merakla yorulmadan, ayrımlarını kavrayarak, özüne inerek, temel değerlerini ele alarak, çekinmeden, bütün söylemleri kullanarak, belirli bir amaç ve tutarlılıkla, deyim veya cümle kurmaya hazır, aklında tutarak, Potidea'da Athena'lılarla tartışma olsa da sonunda tüm katılımcılara, uzun süreli korkunç bir meydan okuma ortaya koyardı[245].

2.4.2.2.3. Platon (M.Ö. 428–347)

Platon, Milattan Önce 428 yılında doğdu. Atinalı seçkin bir aileye mensuptu. Anne tarafı, soy olarak, yedinci yüzyılın ortasındaki Atinalı yargıçlara kadar gitmektedir. Kendi kuşağının erkekleri arasında, 404'te bir süreliğine yönetime gelen oligarşik klik üyeleri arasında, öne çıkan Kritas'la bağlantılıydı[246]. Diyaloglarından, okuyucu için çeşitli demokratik eğilimleri olan, kendini beğenmiş ve değerini düşüren entelektüel bir aristokrat olduğu izleniminin ortaya çıkmış olması yabancı gelebilir. Örneklerin dikkatle incelenmesi, *davranışı sorgulayan hüküm verme kapasitesiyle ve hiçbir şekilde doğruyu inkâr etmeden, onların sonuçlarına muhalif olduğunu* göstermektedir[247].

Platon'un felsefesi, *ilk ciddi sistematik felsefi girişim* olarak kabul edilmektedir. Platon, tüm felsefesinin temelini "idealar kuramı" ile atmış ve tüm öğretilerini bu kuram üzerine kurmuştur. Platon için idealar[*] gerçekliği temsil ederken, Real âlem denilen bu dünyadaki nesneler de yalnızca birer gölgeden ibarettirler[248]. Platon felsefesinde idealar *ontolojik, teleolojik ve lojik* olmak üzere üç anlama sahiptir. Ontolojik yönü kendinde varlığı yani gerçek varlık olan ideal formu temsil eder. Bir şey, ideanın ona katılmasıyla her ne ise o şey olabilmektedir. Platon'a göre gerçekliği olmayan ve bu yüzden de

---

[244] Ronald Gross, "Socrates:Mentor for Humanists", **Free Inquiry,** Volume:23., Issue:2, Spring 2003, s. 57.
[245] William Ellery Leonard, **Socrates, Master of Life**, Chicago: Open Court, 1915, s. 106.
[246] Ernest Barker, **Greek Political Theory: Plato and His Predecessors**, London: Methuen, 1964, s. 126.
[247] R. C. Lodge, **Plato's Theory of Ethics: The Moral Criterion and the Highest Good**, New York: Harcourt, Brace, 1928, s. 11.
[*] **İdea:** Antik Yunan felsefesinde ve özellikle de Platon'da, ezeli-ebedi doğa, ya da öz, doğru ve kesin bilginin nesnesi, Tanrı'nın zihnindeki içerik; duyularımızla algıladığımız şeylerin, nesnelerin yetkin ilk örneği anlamına gelen terim (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 528).
[248] Platon, **Devlet**, çev. Sabahattin Eyuboğlu- M. Ali Cimcoz, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002, 514a.

gerçekliği akılla değil de duyular ve arzularla kavranılan varlıklardan oluşan doğa (physis) yahut evren, idealar dünyasının kopyasıdır. Nesneler dünyasının varlığı bir vehim veya kanıdan ibaretken, gerçek olanın varlığının bilgisi, varlığın var olma sebebinin bulunduğu yer olan idealar dünyasındadır. İdealar dünyasındaki formların kavrayışını yalnız bilge insanlar gerçekleştirebilirler[249].

İdealar değişmediği halde fenomenal dünya sürekli bir değişim içinde bulunur. İdeaların tam ve eksiksiz oluşuyla fenomenal nesnelerin eksik ve görüntü oluşu arasındaki uyumsuzluğu, Platon, her iki taraftan da izler taşıyan bir madde (hyle) ile aşmaya çalışmaktadır. Bu madde biçimsiz, görünmez, olmuş olan nesnelerin anası, sığınağı ve besleyicisi olarak bütün evrenin temelini oluşturan, kendisine dâhil olan her şeyle biçimlenen ve hareketlenen plastik yığını, bir tür mekân ve oluşun meydana geldiği şeydir[250].

2.4.2.2.4. Aristoteles (384–322)

Aristoteles (384–322), Selanik yakınlarındaki Stageria kasabasında doğmuştur. Gençliğinde Platon'un etkisiyle bazı diyaloglar yazmış fakat bunların bir iki parçası müstesna, hepsi kaybolmuştur[251]. Aristoteles, "bilim" fikrini icat eden ilk gerçek kişiydi: iki eseri *Organon* ve diğeri *Prior Analytics'*de yazdığı yazılarından birisi olan *Posterior Analytics'*de bu düşüncesini ileri sürmektedir[252]. Hemen her çağda, Aristo'nun söylediği şey, oldukça etkileyici bilimsel incelemeleri, özetle felsefecilerin ilgisini çekmekte ve onları teşvik edici olmaktadır. Dolayısıyla burada, Aristo'nun, başka yerdeki gibi, doğru cevapları desteklemesi ve etkileyici olması o kadar çok önemli değildir fakat temel problemleri iyi teşhis etmektedir ve basitlik ve zekânın eşsiz bir birleşimi ile bunları tartışmaktadır. Aristoteles'in bazen belirsiz ve zor olduğu söylenir fakat o, her zaman yakınındaki birisine düşünce veya görüşlerini söyleyerek veya felsefeye ilgisi olan birisini bularak, düşünceyi harekete geçirirdi[253]. Aristo için bilimsel bilgiye sahip olunması, onun gerçek olduğunun bilinmesinde yeterli değildir yine onun niçin gerçek

[249] Platon, a.g.e., s. 417d.
[250] Platon, **Timaios**, çev. Erol Güney ve Lütfi Ay, İstanbul: Sosyal Yayınlar, 2001, s. 48, e-53c.
[251] Keklik, a.g.e., s. 233.
[252] John Herman Randall Jr, **Aristotle,** New York: Columbia University Press., 1960, s. 32.
[253] J. L. Ackrill, **Aristotle the Philosopher**, Oxford: Clarendon Press., 1981, s. 55.

olduğunu da bilmek gerekir. Gerçeğin neden böyle olduğuna ilişkin bilimsel ifade, gerçeğin nedenlerini ifade eden şeyle aynıdır. Genel bir tanımlamayla, muhtemelen, bir kişinin günde ortalama öğrendikleri, bilim kavramı olarak kabul edilir. Fakat bu tanımlamanın anlam ve etkileri ile ilgili daha çok özel bilgi elde etmeye başladığımızda bu bizimle Aristoteles'in ortak yanlarımızı oluşturur[254].

Aristo, ilk kez, evrensel adaleti kişisel adaletten ayırır ve sonra da kişisel adaleti detaylı olarak incelemeye yönelir. Adaleti ikiye ayırır. Birincisi, oluşturulmasıyla paylaşılan, bunlar arasında, ödüller ve kamu mallarının dağıtımında kullanılan ***dağıtımla ilgili*** adalettir. Aristoteles, eşit olmayan kişilere eşit paylar veya eşit kişilere bu şeylerin eşit olmayan kısımları verilirse, bunun kavga nedeni olacağını ve dolayısıyla bu noktada dağıtıcı adaletin, kişinin değeriyle payını uygun hale getireceğini ifade etmektedir[255]. Kabaca ifade edilirse, biçimsel veya maddi mantık adı verilebilecek geleneklerin; **a)** İdeal olarak, içerik veya öznel bir konudan soyutlanmış olabilen, geçerli düşüncenin saf biçimsel incelemesi olan mantığı ve **b)** Düşünce ve akılla ilgili mantığın, yalnızca gerçeği ifade ederek ve ayrı biçimde ortaya çıkarılamadığını ve böylece mantığın ve gerçeğin araçları olduğunu söyleyebiliriz. Aristoteles'in, teorik, pratik, verimli yani onları bölerek tanımladığı gibi, bilim sisteminde mantığın bütününe göre bir yer bulmamız zordur. Şüphesiz, "organon", sanatın ve bilimin incelenmesinin aracı ve ön şartı olarak mantığı kabul etmiş olacaktır[256].

2.4.2.2.5. Herakleitos (M.Ö. 544–484)

Herakleitos, kavramsal dünyada hiçbir şeyin sürekli olmadığını ortaya koydu ve kendisini bunun araştırılmasına adadı. Çok farklı bir deyimle, her şeyin birbirine sürekli dönüştüğünün temel bir gerçek olduğunu ileri sürdü. Karşıtlıkların iç içe geçmiş olduğunu göstermek için yaşamın her alanından kapsamlı örnekler verdi. Açıklamaya ve türevini almaya gerek görmeden, kalın figürlerle dünyanın temelinin hiç duraksamadan devam eden değişim olduğunu ifade etti. Var olan şeyler gerçek değildir fakat şeyler

[254] Timothy A. Robinson, **Aristotle in Outline**, Indianapolis: Hackett, 1995, s. 11.
[255] Scott Meikle, **Aristotle's Economic Thought**, Oxford: Oxford University Press., 1995, s. 129.
[256] Ronald Jager, **Essays in Logic from Aristotle to Russell**, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall., 1963., s. 3.

yalnızca, dünyanın her hareketinde tekrar var olur ve tekrar ölür[257]. Gerçekten, Herakleitos'un gösterdiği gibi dünyayı incelerken, iki ilişkili şekilde radikal olarak yok olabildiğimizi görürken onun düşüncesini takdir ediyoruz. Ünlü sözünde, Herakleitos, "aynı nehirde iki kez yıkanılamayacağında" ısrar etmektedir. İddiasının bu çözümünün ışığında, değişim felsefecisi olarak bilinmekte ve bundan dolayı en ünlüsü Plato olan haleflerinden bazısı üzerinde büyük bir etki yaratarak düşüncesinden yararlanılmaktadır[258].

Herakleitos, ateşin en önemli element olduğunu ileri sürmüştür. Fakat ateş zekice bir ifade ile parlayıcı olmaktan çok yanıcı bir madde oluyordu. Bu kendiliğinden yanan, şimdiye kadar titreyen kızıllıktaki yanıcı, Herakleitos'u, insanın, evrenin ve hatta Tanrı'nın da ruhtan oluştuğuna inandırdı. Şüphesiz, ateş veya sıcaklık, hareket, mutasyon, gelişim, eylem ve geçişte gerçekten var olanın haricinde onun için tüm felsefenin aksiyoma dayalı olduğunu, seçilen en sıkı form, sembol veya sürekli ve anlaşılamaz form olarak aşikâr olduğunu ve titreme veya seri hareket olarak veya olmasına neden olduğuna kendisi de inanmıştı[259].

Herakleitos'la birlikte, genelleyici uzak görüşlülük atalarda olmayan bir zenginlik kazandı. Değişimin karakterinin karşıt doğaların çatışmasından meydana geldiğini ileri sürdü ve çok önemli şekilde değişim gerçeğinin her zaman ve her yerde olduğunu vurguladı. Herakleitos'un bu düşünceleri, uzun süreli ve halen devam eden bir geleneğin başlangıcını oluşturdu[260]. Herakleitos'un yaptığı şey, o güne kadar insan aklında görülmeyen büyük hayal tohumlarını, modern bilimin uzun kuşaklar boyunca filizlemesini sağlamaktı. O'nun karanlık gizemi, sıradan insanların küçük gördüğü yücelikle, karamsar ifadelerle olgunlaşarak, meraklı akıllara her zaman çekici ve teşvik edici geldi[261].

---

[257] W. Windelband, **History of Ancient Philosophy,** New York: Charles Scribner's Sons, 1899, s. 52.
[258] Christopher Shields, **Classical Philosophy, A Contemporary Introduction**, New York: Routledge, 2003, s. 10.
[259] H. B. Cotterill ve diğerleri, **Ancient Greece: A Sketch of Its Art, Literature & Philosophy**., New York: Frederick A. Stokes Company, 1913, s. 206.
[260] W. Pepperell Montague, **Great Visions of Philosophy: Varieties of Speculative Thought in the West from the Greeks to Bergson**, La Salle, IL: Open Court Pub. Co., 1950, s. 35.
[261] John Pentland Mahaffy, **What Have the Greeks Done for Modern Civilisation? The Lowell Lectures of 1908-09**, New York: G. P. Putnam's Sons., 1909, s. 221.

2.4.2.2.6. Çiçero (M.Ö. 106–43)

Romalı bir devlet adamı ve ünlü bir avukattı. Mahkeme salonlarında ve Roma Senatosu'ndaki özgürlük ve eşitlikten yana parlak konuşmalarıyla ünlendi. Çiçero, Roma'da yaşamın örgütlenme biçiminin ve cumhuriyet yasalarının büyük bir savunucusuydu[262]. Çiçero'nun entelektüel etkisinin kalıcılığı, yalnızca böylesi problemlerin, derin bir politik ve ruhsal devrim girişimiyle dönüşümden geçtiği bir zamanda, şimdiye kadar pratik problemlere soyut spekülasyonun meyvelerini uygulama yeteneği nadir olarak kendisine sunulan birisi olması ve kendi düşüncelerini, önceden planlanmamış yoğun bir kariyerin sonucu olarak somutlaştırması olarak açıklanabilir.[263]

Çiçero, felsefi çalışmalarının ön sözünde, düşüncelerini yazmasına nelerin sebep olduğu konusunda bilgi vermektedir. İlk olarak, Roma'ya felsefi bir edebiyat kazandırmak arzusundaydı. İkinci olarak, vatandaşlarını eğitmek isteğindeydi. Çiçero, devletin gençleri eğitim ve öğretimden geçirerek verebileceğinden daha büyük bir hizmetin olamayacağını yazmıştır. Nihayet Çiçero, politik faaliyette kullanılan bir tür yazışmayı da buldu. İlk mesleğini bırakarak, politik tartışmanın yerini dolduran felsefi tartışma ve bunun aracılığı ile kendisini meşgul etti[264]. Roma Cumhuriyeti'nin, gelenekleri içinde kişisel onur duymakta ve bundan etkilenen politik bir ılımlı olmakta fakat zamanının çok sayıdaki ekonomik, sosyal ve yönetsel problemlerinin de farkına varmaktaydı. Çiçero, iyimserler için önde gelen bir sözcü olarak, muhafazakârlığın devamının devlet için en iyisi olduğunu ve *Concordia Ordinum*, isimli kurulun, ulusal çıkarlar için aristokrasiyle, ortanın yukarısındaki zengin sınıfla (şövalyeler) ve daha az sosyal ve ekonomik gücü olan yönetilen vatandaşlarla iş birliği yapmaktan sorumlu olduğunu söyledi[265]. Çiçero'nun düşüncesinin en belirgin yönü, onun felsefeyle retoriği (etkili konuşmayı) birleştirme, onları aynı amaç için bir potada eritme teşebbüsü olduğu söylenebilir. Çiçero'nun bir diğer büyük başarısı da, Yunan entelektüel kültürünün en

[262] **Temel Britannica, Temel Eğitim ve Kültür Ansiklopedisi**, İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., İstanbul 1992, ss. 188-189.
[263] Hannis Taylor, Cicero: **A Sketch of His Life and Works,** Chicago: A.C. McClurg, 1916, s. 2.
[264] M. L. Clarke, **The Roman Mind: Studies in the History of Thought from Cicero to Marcus Aurelius**, Cambridge, MA.: Harvard University Press., 1956, s. 54.
[265] George A. Kennedy, **A New History of Classical Rhetoric**, Princeton, NJ.: Princeton University Press., 1994, s. 128.

temel ürünlerini Roma'ya aktarıp Latin dünyasına mal etmek ve daha sonra da onları Roma'nın üstünlüğünü göstermek için kullanmak olmuştur[266].

2.4.2.2.7. Seneca (M.Ö. 5-M.S. 65)

Seneca, kapsamlı bir felsefeye sahip değildi ancak kötülüğe karşı güçlü bir savunurdu. Çok sayıda soylu sözü vardır ve karakterini geliştirmek uğruna çok fazla okumaya yöneldiği ileri sürülür[267]. Seneca'nın modeline göre, felsefe, içten bir hayata nasıl yönelebileceğimiz ile ilgili bilgi ve moral vermeli fakat kesinlikle bu pratik yönlü disiplinde, üzerinde durulan mantığın değiştirilmesinden uzak durulmalıdır. Stratejik olarak, kıyaslama örneklerini kullanan Seneca, kendi felsefe kavramı ve kurnaz düşünürlerin felsefesi arasındaki çelişkiyi gözler önüne sermektedir[268].

Seneca, Felsefenin, tek başına erdemli ve mutlu bir hayata götüreceğine ve *insan aklının en yüce değer* olduğuna inandı. Genellikle ahlâki olarak alt düzeyde ve aklın en iyi şekilde tanıtıcısı olması için liberal çalışmalara saldırılmasında belki de en iyi bilinen yazılarından birisi *Letter 88'dir*. Seneca kendisine, "gerçeğin yolunu bunlardan hangisi oluşturur?" şeklinde bir soru sorarak Roma eğitiminin ve onun sorgulanmasının geleneksel aşamalarını incelemiştir. Daha sonra Orta Çağ dörtlüsü olarak bilinen *quadrivium'*a -aritmetik, astronomi-astrolojiyi de ekleyerek ve müziği de inceleyerek kendilerine hiç kimsenin erdemi öğretmediğini ileri sürmüştür[269].

Seneca'ya göre, kişiler, akıllı ve iyi insan olmalarına göre, hiçbir politik gücü olmasa da insanlığa hizmet etmiş olacaktır[270]. Aşağıda, Tablo 15'te Antik Çağ dönemi entelektüellerinin fikirleri karşılaştırılmaktadır.

---

[266] Cevizci, a.g.e., s. 216.
[267] Richard Mott Gummere, **Seneca the Philosopher, and His Modern Message**, Boston: Marshall Jones., 1922, s. 34.
[268] Jon Stewart, "Challenging Prescriptions for Discourse: Seneca's Use of Paradox and Oxymoron" , **Mosaic**, Volume: 30, Issue: 1, 1997, s. 1.
[269] Mark Morford, **The Roman Philosophers: From the Time of Cato the Censor to the Death of Marcus Aurelius**, London: Routledge, 2002, s. 185.
[270] George H. Sabine, **A History of Political Theory,** New York: Holt Rinehart and Winston, 1961, s. 176.

Tablo 15. Antik Çağ Dönemi Entelektüellerinin Fikirlerinin Karşılaştırılması

Dönemin Entelektüelleri	Belli Başlı Fikirleri
Thales	Dünyanın doğduğu düşüncesini destekleyen teologlar dışındaki ilk kişiydi. Sonsuz sayıdaki çeşitli maddenin, başlangıçtaki maddeye dönüştüğüne ve suyun da böyle bir madde olduğuna inanmıştır.
Anaksimandros	Anaksimandros, evreni oluşturan temel ilkenin "apeiron" denen sonsuz ve sınırsız, aynı zamanda belirsiz bir şey olduğunu öne sürmüştür. Bu ilke, göklerin ve yerlerin ortak anasıdır ve var olan her şey varlığını bu ilkeden almıştır.
Anaksimenes	Hava hem sıkışan hem de genleşen bir şey olmakla birlikte, evrendeki her şey bu sıkışma ve genleşme sonucu meydana gelmiştir.
Sokrates	Özellikle ahlak kavramları olarak: fazilet, cesaret, iyilik, kötülük gibi hususlarda düşündü. Bunların tarifine çalıştı. Tek amacı, insanları düşündürmeğe alıştırmaktı.
Platon	Platon, tüm felsefesinin temelini "idealar kuramı" ile atmıştır. Platon için idealar gerçekliği temsil ederken, real âlem denilen bu dünyadaki nesneler de yalnızca birer gölgeden ibarettirler.
Aristoteles	Aristo, ilk kez, evrensel adaleti kişisel adaletten ayırdı ve sonra da kişisel adaleti detaylı olarak incelemeye yöneldi.
Herakleitos	Değişimin karakterinin karşıt doğaların çatışmasından meydana geldiğini ileri sürdü ve değişim gerçeğinin her zaman ve her yerde olduğunu vurguladı.
Çiçero	Çiçero, devletin gençleri eğitim ve öğretimden geçirerek verebileceği bundan daha büyük bir hizmetin olamayacağını ortaya koymuştur.
Seneca	Düşüncesinin erdemiyle hareket eden insan, politik bir yöneticiden daha çok etkileyici olmakta ve hep birlikte daha asil bir yeri dolduran bir insanlık öğreticisi olmaktadır.

2.4.3. Yunan-Helen Entelektüelleri

Bu dönemde yer alan dört büyük felsefe okulu, sırasıyla, *Akademi, Peripatetik Okul, Epikürosçu ve Stoacı* okuldur. Bu dört okuldan, hazcı ahlâkı ve Tanrı'nın evrene müdahalesini reddeden varlık görüşüyle Epiküros felsefesi, daha ağır basan ve döneme çok büyük ölçüde damgasını vuran felsefe olmuştur. Amaçlı bir evren anlayışıyla, en yüksek insani iyi olarak, aklın doğru ve yerinde faaliyetine duyulan inanç ise, en güçlü ifadesini Stoacılarda bulmuştur. Stoacıların görüşlerinde somutlaşan bu amaçlı evren görüşü, son çözümlemede Sokrates'ten miras alınan bir görüş olarak, Epiküros'un varlık görüşüyle karşıtlık içindedir. Bu dönemde ortaya çıkan başka bir felsefe okulu da,

dogmatik oldukları gerekçesiyle tüm felsefelere ve özellikle de Stoacı felsefeye gösterilen tepkiyle seçkinleşen, *kuşkuculuk* olmuştur[271].

2.4.3.1. Dönemin Entelektüel Düşünce Konsepti

Felsefe, dışsal şartları göz önüne almaksızın kişiler için en yüksek mutluluğu sağlama hedefini gözönüne alır. Fakat dinin duygulara yöneldiği yerde yeni felsefe sistemleri, empatik olarak, entelektüeldi; aklın huzuru ve kişisel bütünlüğün yolu, insanın en asil olarak sahibi olduğu akıldı. Helenistik dönemin karakteri olan istikrarlılık işaretine rağmen, yine bu dönemin birbirinden ayrı kültürel alanlara bölündüğü de dikkat çekmektedir[272]. Geç dönem ***Antiquity*** sözcüğü olan, ***hellēnismos***, daha çok Yunan dilinin saflığını korumak ve özellikle arındırmak için sarf edilen çabayla Yunan kültürünün temeline işaret etmiştir. Sözcük, eski dünyanın sonlarına doğru, Hıristiyanlığa karşılık olarak basit şekilde paganizm ile ilgili olarak kullanılabildi[273].

Helenistik felsefenin ilk etkinliği, tesadüfler dünyası ile baş etmesi için izleyenlerine yardımcı, herhangi bir düşünen kişi için pratik bir rehber olarak, iş görme yeteneği, pragmatik basitlik ve demokratik akılcılıktı. Helenistik var oluşun etik sorunlarını dile getirmede bu konudaki gücü yine onun zayıflığı olmaktaydı. Helenistik felsefe, Sokrat-öncesi felsefecilerinin—Epiküros, Democritus'a dayanarak, Zeno, Heraclitus'a dayanarak—geleneksel kozmolojik varsayımlarına dayanarak, kozmolojik spekülasyonu terk etmişti[274]. Helenistik Yunan'da, doğa görüngüsünün sorgulanmasının kaynağı, her sentez içinde parçalarına ayrılan ve birbiriyle rekabet eden sentezler arasındaki kabul ettirme yarışında yatmaktadır. Tersine Aristo'nun taraftarları, bunun altında dört ana nedenin, fakat dört Empedoklean elementi formuna dönüşmüş olan ve sonra da gözlenebilir şeylerin formuyla bütünleşmiş olan ***ayrılmazlık ilkelerinde*** yattığını ileri sürmüştür. Epiküros gibi atomculara göre, maddi nitelikler, daha düşük nitelikteki atomların mekanik olarak yeniden düzenlenmesiyle belirlenmiştir ve

[271] Cevizci, a.g.e., s. 488.
[272] Karsten Friis Johansen, **A History of Ancient Philosophy: From the Beginnings to Augustine.,** London: Routledge, 1998, s. 408.
[273] Johansen, a.g.e., s. 407.
[274] Luther H. Martin, **Hellenistic Religions: An Introduction**, New York: Oxford University Press., 1987, s. 40.

Platon'culara göre, gözlenebilir kaliteler, sonsuz sayıdaki kişisel formların katılımından dolayı var olmuştur[275].

2.4.3.2. Dönemin Belli Başlı Entelektüelleri

Yunan-Helen döneminde belirleyici olan Akademi, Peripatetik okul, Epikürosçu ve Stoacı okullara mensup entelektüel kişilikler, dönemin politik, ekonomik, sosyal ve demografik gerçeklerini açıklamaya dönük ve rehberlik edecek düşünceler ortaya koymaya çalışmışlardır. Günümüz koşullarına göre yetersiz kalsa da entelektüel bir bakış açısını ve eserlerini o dönemdeki bilimsel-kültürel kapasiteye göre vermiş olmaktadırlar. Bu kişilikler ve düşünce tarzları aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

2.4.3.2.1. Zenon (334–262)

Zenon, M.Ö. 334–262 yılları arasında yaşadı. Kıbrıs'tan ayrılarak, kendi düşüncesinde önemli izler bırakan Kiniklerin* etkisi altında öğrenim gördüğü, araştırmada bulunduğu Atina'ya gitti[276]. Zenon, Epikürosçu felsefenin yanında, en önemli ve etkili Helenistik felsefe sistemlerinden birisi olan Stoizm'in kurucusudur. Stoizm, yıllar yılı birçok düşünür tarafından geliştirilerek değişikliğe uğramış olan daha sonraları da Kıbrıs'ta yeniden oluşturulmuş bulunan esnek bir felsefe sistemidir[277]. Zenon'un felsefesi biçimsel olarak üç bölümden, ***etik, fizik ve mantıktan*** oluşmaktaydı. Zenon'un etiği, sosyal olarak önemli ölçüde Kinik ahlâkının gözden geçirilmesiyle tasarlanmıştı. Fiziği ise, büyük ölçüde Platon'un *Timaeus*'undan ancak nedensel güçlerin bulunması özelliğine bağlı olarak, her ikisinin de maddesel olarak düşünüldüğü, Heraclite'an felsefenin ilham kaynağı olarak ortaya çıkan ateşe göre belirlenen bir rolden gelmektedir[278].

---

[275] Georgia L. Irby-Massie and Paul T. Keyser, **Greek Science of the Hellenistic Era, A Sourcebook,** New York: Routledge, 2002, s. 10.

[*] **Kinikler:** İlkçağ Yunan felsefesinde, Sokrates'in öğrencilerinden olup yeni bir etik görüşü ya da yaşam biçimini geliştiren **Antisthenes** ve **Diogenes** gibi düşünürlerin meydana getirdiği okul ya da felsefe topluluğuna verilen ad (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 610).

[276] The Columbia Encyclopedia, New York: Columbia University Press., 2004, s. 52124.

[277] Andrew G. Traver, **From Polis to Empire, the Ancient World, C. 800 B.C.-A.D. 500: A Biographical Dictionary**, Westport, CT: Greenwood Press., 2002, s. 406.

[278] Brad Inwood, **The Cambridge Companion to the Stoics,** Cambridge, England: Cambridge University Press., 2003, s. 13.

Zenon, gerçek dünyanın var olduğunu iddia etmeye başladı. Şüpheci "Gerçek dünya ile neyi kastediyorsunuz diye sordu?". "maddi ve somut olmayı ifade ediyorum. Bu masanın katı maddi bir nesne olduğunu söylüyorum." Ya Tanrı "dedi şüpheci, ya ruh"? Bunlar bir madde değil mi?" diye devam etti. "Mükemmel bir nesne," dedi Zenon; "masadan daha çok maddi olan herhangi bir şeyse". Adalet veya erdem ya da Üç Kuralı; yine maddi bir nesne mi? "elbette dedi Zenon; "tamamen maddi". Bu yüksek doktrin adı verilen şey olabilir ve Zenon'un halefleri, sonunda ustaları Zenon'un, adaletin gerçekte maddi bir nesne olduğunu söylemediğini fakat maddi objeler arasında bir tür gerilim veya karşılıklı bir ilişki olduğunu anlatmak istediğini ileri sürdüler[279]. Stoik felsefe de özgürlük kavramı daha ilk başlangıçta ele alınmıştı; fakat kesin olarak Stoa'nın ilk başlangıç aşamasıyla birlikte özgürlük hakkında söylenilen birkaç deyiş bulunmaktadır. Diogenes Laertius, Zenon'un 'kölelerin, düşmanların ve yabancıların' akıllı kişiler olmadıklarını söylediği ve 'yalnızca, gerçek vatandaşların, dostların ve akrabaların' erdemli olduklarını ifade ettiği ***Republic*** adlı eserinden bazı pasajlara da rastlanmıştır[280]. Zenon, insan ruhunun en iyi ifadesini, ***akılda ve akıllılıkta*** bulduğunu savunur. İnsan için akıllılık ise, onun kendisinin de bir parçası olduğu yetkin doğa düzenini anlayıp bilmesi anlamına gelir[281].

2.4.3.2.2. Epiküros (341–271)

Epiküros, Milattan Önceki dönemde yaşamış, Atinalı bir sömürgeci olan Samos'un oğludur. Babası ve çeşitli felsefeciler tarafından Plato ve Demokritus'un okuluna gönderilme geleneği olsa da kendi kendini yetiştirmiş olduğunu söyledi[282]. Epiküros, kendi ders kitaplarında, eski zamanlardan o güne kadar bir araya getirilmeyen en düzenli ve sıralı bilgi sistemini ortaya koymuştur. Bu sistem, Öğrenmeyi bilgi vermek olarak kabul edersek, çok özel referanslarla gösterildiği gibi, ***Kanun, Fizik ve Etik*** olmak üzere üç bölümden oluşmuştur. Epiküros, motivasyonu değiştirerek, öğrettiklerinin birçoğunu uyarlayarak "etiğin" farkına vardı. "Kanunun", gerçeğin test

[279] Gilbert Murray, **The Stoic Philosophy: Conway Memorial Lecture Delivered at South Place Institute on March 16, 1915,** New York: G.P. Putnam's Sons., 1915, s. 25.
[280] Susanne Bobzien, **Determinism and Freedom in Stoic Philosophy**, Oxford: Clarendon Press., 1998, s.339.
[281] Cevizci, a.g.e., s. 1142.
[282] The Columbia Encyclopedia, a.g.e., s. 15710.

edilmiş olmasıyla ortaya çıkan bir ölçüt olduğunu ifade etti. Doğuştan gelen bu ölçüt veya test, sırasıyla: duyu, algı ve his'ten oluşmaktaydı[283].

Epiküros'un en başta gelen hedefi, bedensel acıyı uzaklaştırmak ve daha çok özel olarak, aklın dehşetini gidermek ve dolayısıyla Aristo sonrası Yunanlıların ulaştığı güvenlik ve tatmin hissini ortaya koymaktı. Stoik'ler "huzuru" erdemde buldular. Epiküros, okullardan bıkkınlıkta *summum bonum*'u (insan davranışının nihai hedefi olan en yüksek iyi) keyif verici olarak gördü. Ancak bu tarihte, şimdiye kadar halka özgü bir teşvik edici "haz olduğundan acıdan yoksunluk negatif tatmine döndü. Ne var ki daha sonra bu teoriye çok karşı olan eleştirmenler, onun tanımlanmasıyla birlikte pratikte de herhangi bir hata bulamadıklarından teoriyi kabul ettiler[284]. Epiküros, her şeyden önce, Post-Eleatik kuramsallaştırmanın genel ilkeleri olan: temel muhafazakâr ilkeleri ("hiçbir şey hiçbir şeyden meydana gelmez, her şey her şeyin durumunda olabilir, her şeyin olması için hiçbir şey gerekli değildir") kabul etti. Yine, hiçbir şey yok olmak yerine, gözden kaybolur, her şey gözden kaybolmuş olsa da yok olmaz. Bundan başka bütün her şey, şimdi olduğu gibi, kendisini değiştiren hiçbir şey olmayacağından her zaman var olacak, her şey değişimi meydana getirene dönüşemeyeceğinden bütünden ayrı olacaktır[285]. Aşağıda Tablo 16'da, Yunan-Helen entelektüellerinin fikirleri karşılaştırılmaktadır.

Tablo 16. Yunan-Helen Entelektüellerinin Fikirlerinin Karşılaştırılması

Dönemin Entelektüelleri	Belli Başlı Düşünceleri
Zenon	Gerçek olan her şey maddidir, Zenon'a göre Tanrı her şeydir, yani Tanrı, bireyleri birbirleriyle birleştiren ateş ya da sıcak bir nefestir. O, doğanın içindeki akıl ya da rasyonel güçtür. Zihin, doğuştan boş bir levhadır ve düşünce dağarcığını dış dünyadaki nesnelerden etkilendikçe doldurur.
Epiküros	Gerçekten var olan her şey, son çözümlemede, iki ve yalnızca iki türden şeye indirgenebilir: Atomlar ve boşluk. Evrenin kendisi sınırlanmamış olduğundan, evrendeki atomlar ve boş mekânın kendisi de sınırsızdır. Düşünce türünden zihinsel olaylarda, ruh atomlarının çarpışmalarıyla açıklanır.

Kaynak: Ahmet Cevizci, Felsefe Sözlüğü, İstanbul: Paradigma Yayınları, 2002, ss. 362–363.

[283] Norman Wentworth DeWitt, **St. Paul and Epicurus**, Minneapolis: University of Minnesota Press., 1954, s. 9.
[284] E. E. Sikes, **Lucretius, Poet & Philosopher,** Cambridge, England: Cambridge University Press., 1936, s. 93.
[285] R. J. Hankinson, **Cause And Explanation İn Ancient Greek Thought**, Oxford: Clarendon Press., 1998, s. 213.

2.4.4. Orta Çağ'da Entelektüeller

Orta Çağ'a gelinceye kadar, Antik dönemde -özellikle Yunan ve Roma uygarlıklarında doğadaki düzenlilik ve varlıkların özellikleri ile ilgili merak, insanları içinde bulundukları evreni ve evrendeki varlıkları gözlemlemeye yöneltmiş ve böylelikle de gözleme dayalı bilgi edinme metodunu ortaya çıkarmıştır. Antik çağ filozofları doğayı izlemiş ve doğadan birçok çıkarım elde etmişlerdir. Bu filozoflardan Sokrates, Platon, Aristoteles ve Plotinos çeşitli alanlarda yaptıkları çalışmalar ve geliştirmiş oldukları felsefi düşüncelerle Orta Çağ ve Rönesans dönemlerindeki düşünce ve eğitim sistemlerini de etkilemişlerdir[286]. Orta Çağ'ın beslendiği belli başlı kaynaklar başta, ona en yakın dönem olan Antikçağ'ın önemli düşünce akımları Orta Çağ'ı belirliyordu kuşkusuz. Öte yandan, örgütlenen Kilise yapısı, birçok kültür öğesinin de korunarak yaşatılmasını sağlamıştır. Doğanın kitabının daha az okunmaya başlanması, sözlü kültürün ötesinde yazılı kültür ürünlerinin kutsal kitaba dayalı olarak verilendirilmesi ve kutsal kitabın, kendi iç gerçekliği bağlamında değil, yeniden biçimlendirilmesi bağlamında felsefece yorumlanarak yeni bir içerik kazanması, Orta Çağın belli başlı kaynaklarını oluşturmuştur[287].

Bu dönemde, Platon'dan Erigena'ya, Yunan felsefecilerini ve Hıristiyan papalarını kapsayan devamlı bir hareketlilik vardır. Gerçek Orta Çağ felsefesi, yedinci yüzyılda, Canterbury'li Anselm'le başlar. Antik felsefe, gerçeği arıyordu. Orta Çağ felsefesi gerçeği aramıyor, kilise dogmasıyla gerçeğin zaten var olduğunu ileri sürüyor ve gerçeğin nasıl bilineceğini ve onun nasıl anlaşılacağını ortaya koymaya çalışıyordu. Antik felsefenin varsayımında gerçek amaç değildi. Yunan mantığı ve Hıristiyan vahiyi ile doğa ile ilgili gerçeğin öğrenilmesine çalışıyordu. Erigena'ın doktrini, antik aklın son formülasyonu değildi[288].

---

[286] A. Kadir Çüçen, **Orta Çağ Felsefesi Tarihi,** İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2000, ss. 32-41.
[287] Özer Sayın, **"**Betül Çotuksöken'le Orta Çağ Üstüne", **Doğu Batı Dergisi**, Sayı: 33, Ağustos-Eylül-Ekim 2005.
[288] George Bosworth Burch, **Early Medieval Philosophy,** New York: King's Crown Press., 1951, s. 30.

2.4.4.1. Dönemin Entelektüel Düşünce Konsepti

Orta Çağı tanımlayacak en önemli niteliklerden biri, Orta Çağ Hıristiyan dünyasının temelini oluşturan dini öğretilere dayalı dinsel bakış açısının ve bilgi üretiminin ön plana çıkmasıdır. O halde Orta Çağın erken döneminde iki ana bilgi türü bulunmaktaydı; *dini bilgi ve doğa bilgisi*. Hıristiyanlığın bu dönemi, doğa bilgisinin elde edilmesi ve kullanılmasından çok yeni bir din olarak insanların karşısına çıkan Hıristiyanlığın kendini tanıtma, diğer dinlere ve felsefelere karşı savunma (apoloji) ve diğer tüm dinleri reddetme dönemidir. Bu dönem 2–5. yüzyıllar arasında süren ve Patristik (Kilise Babaları – Partes Ecclasiae) dönem olarak adlandırılmaktadır[289].

Patristik dönemden sonra ortaya çıkan döneme "***Skolâstik***" dönem adı verilmektedir. Skolâstik dönemde, (yaklaşık olarak 800–1500) Patristik dönemden farklı olarak, akıl ve inancın uzlaştırılması girişimleri, eğitimin standartlaştırılması, Hıristiyanlığın kalkınması ve geliştirilmesinde Klasik Felsefe'den yararlanılması çalışmaları ön plana çıkmaktadır[290]. Leff, on üçüncü yüzyılın sonuna kadar felsefede yapıldığı gibi değişimle birlikte çıkacak ve onunla tutarlı olan yeni deneye dayalı bilgiyi ifade etmede geçerli paradigmanın manipüle edilmesinin yanı sıra, insan aklı tarafından da idrak edilebilecek olan gerçekçi bir paradigmanın, kutsal kitap ve doğa yasaları doğrultusunda genel kabul gördüğünü söylemektedir[291].

Sonuçta, Skolâstik felsefe veya skolâstizm[*], zorunlu ve geçerli bir etiket olmaktadır. Formal tanım veya tanımlamanın skolastizme uygunluğu kanıtlanarak ona daha yakın olduğu düşünüldüğünden son dönemdeki bilim adamları için daha çok engel yaratılmış oldu. Bu gerçekten, anlamsız ve biçimsel olarak konuşulan bir terimdir. Skolâstik, bir Orta Çağ okulunda spesifik olarak, öğrenilen veya düşünülen, orijinal bir terim olurken skolâstik felsefe ise bu okullarda işlenilen bir felsefeydi[292].

---

[289] Artz, Frederick B., **Orta Çağların Tini: İ.S. 200-1500 Bir Tarihsel Gözlem,** Çev. Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınevi, 1996, ss. 64-67.
[290] Sevim Tekeli ve diğerleri, **Bilim Tarihine Giriş**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001, s. 127.
[291] Kathryn L. Lynch, **The High Medieval Dream Vision: Poetry, Philosophy, and Literary Form,** Stanford, CA.: Stanford University, 1988, s. 11.
[*] **Skolâstizm:** Genel olarak, Orta Çağda hakim olan, Grek felsefesinin kavramsal araçlarından yararlanılarak oluşturulmuş Tanrı merkezli düşünce sistemini veya bu teoloji ağırlıklı felsefenin kullandığı yöntemi tanımlamak için kullanılan sıfat (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 945).
[292] David Knowles, **The Evolution of Medieval Thought**, Baltimore, MD: Helicon Press., 1962 , s. 87.

Orta Çağ entelektüel düşüncesinde dikkati çeken bir diğer husus da bu dönemde özellikle 1340 ve 1350'den sonra, Oxford Üniversitesi'nde aralarında iki laik papazın da bulunduğu, felsefeci, teolog ve mantıkçıların yan yana çalıştıkları, bilimsel felsefenin önemli bir merkezi olmasıdır. 1360 ve 1380 yılları arasında, İngilizce, Latince, mantık, felsefe, teoloji, politika, hatiplik ve polemik alanlarında çeşitli çalışmaları olan John Wyclif (1328–84)'in entelektüel faaliyeti dikkate değerdir[293].

Orta Çağ entelektüel düşünce paradigmasını belirleyen belli başlı özellikler aşağıdaki Tablo 17'de sıralandığı gibidir.

Tablo 17. Orta Çağ Entelektüel Düşünce Paradigmasını Belirleyen Belli Başlı Özellikler

Odaklanılan Alan	Entelektüel Paradigmanın Belli Başlı Özellikleri
Felsefesi	Orta Çağ felsefesi, bireylerin ve halkların karakteristik özelliklerinin üstünde olan dini bir topluluğun, bir ümmetin, Hıristiyan ya da İslâm toplumunun veya Yahudi cemaatinin felsefesidir.
Dünyevi Olmaması	Antik Yunan felsefesinin bütünüyle dünyevi bir felsefe olduğu, klasik aklın en temel özelliğinin sekülarizm olduğu yerde, Orta Çağ felsefesi kendisine öte dünyasal bir ilginin hâkim olduğu bir felsefedir.
Evren Anlayışı	Yunanlının temelde bir olan, birlik içinde bulunduğu bir evrende, Orta Çağ insanı, yaratıcısından ayrı düşmüş bir varlık olarak kendisine yabancı bir evrende yaşamak durumunda olmuştur.
Dinsel Dogmacılık	İlk Çağ felsefesinin, dini açıklama ya da mitolojiyi reddedip, kendisini ön plana almak suretiyle oluşan ve gelişen özerk bir felsefe olduğu yerde, Orta Çağ felsefesinin özerkliğini yitirip tümüyle dine, dini dogmaya tabi olan bir felsefe olmasıdır.
Maddi Dünyanın Niteliği	Orta Çağ düşünürlerine göre, maddi dünya Tanrısal gerçekliğin bir gölgesinden başka hiçbir şey değildir.
Ontolojik Kabulü	Platon felsefesinden intikal eden, en yüksek veya en üstte bulunanın ontolojik olarak en gerçek, aksiyolojik olarak da en değerli varlık olduğu kabulüdür.
Tanrı Merkezlilik	Orta Çağ felsefesi, teosantrik, ya da Tanrı merkezli bir felsefedir. Orta Çağ felsefesinde, felsefe inanca, inanç da vahye tabi olmak durumundadır. Orta Çağ felsefesi, otoriteye duyulan inancı temele aldığı için de, doğal olarak eleştiriye ve şüpheciliğe kesinlikle kapalı olan bir felsefedir.
İmanı Siste matize Etmek	Orta Çağ düşünürleri, Tanrı sözü olan kutsal kitaba dayanan, imanı sistematik bir biçimde ifade etmek, savunmak ve geliştirmek için, daha çok şerhe, kutsal metinleri yorumlama metoduna ve mantıksal/dilsel analize yönelmişlerdir.
Varlık Hiyerarşisi	Orta Çağ felsefesindeki söz konusu teoloji olarak metafizik anlayışı, doğal olarak hemen her Orta Çağ düşünüründe bir örneğine rastladığımız değere dayalı bir varlık hiyerarşisine yol açmıştır.

Kaynak: Ahmet Cevizci, Felsefe Sözlüğü, İstanbul: Paradigma Yayınları, 2002, ss. 781–782.

[293] John Marenbon (Ed.), **Medieval Philosophy**, London: Routledge, 1998, s. 427.

2.4.4.2. Dönemin Belli Başlı Entelektüelleri

Le Goff, Orta Çağ entelektüellerinin içinde bulunduğu durumu şöyle açıklamaktadır: "Kent entelektüelleri Batı'yı karakterize edecek ve onun entelektüel gücünü oluşturacak olan zihni mayayı ve düşünce yöntemlerini –akıl yürütmenin açıklığı, kesin olma kaygısı, bunların ikisine birden duyulan inanç ve bunlara dayanan akıl- Yunan-Arap kaynağından alırken, manastır ruhaniliği ilginç bir paradoksla, Batı'nın tam göbeğinde, Doğu'nun mistisizmine dönülmesini talep etmekteydi". Goliardlar, bu dönemde ortaya çıkan garip bir entelektüeller grubu olarak göze çarpar. Yerleşik toplum düzenine yönelik eleştiriler geliştirmiş olan bu kişiler, gezgindirler ve "nüfus patlamasının, ticaretin canlanmasının, kentlerin inşa edilmesinin feodal yapıları havaya uçurduğu bir dönemin tipik temsilcileridirler". Bu dönem entelektüelinin en önemli aleti, kitaptır. Kitapların taşınır hale gelmesi, yani küçülmeleri, etkileşimin artması için önemli bir etken olmuştur. "Alet olan kitap, endüstriyel ürün ve ticari mal haline gelmiştir"[294]. Orta Çağ entelektüelleri, her şeyden önce *organik* entelektüellerdir. Bunlar devlete sadık vatandaşlardır ve Kilise'ye bağlı müminlerdir. Fakat bu çağda pek çok eleştirel entelektüel de vardır. Kilise mensuplarının ve iktidar çevrelerinin dışında ayrı bir üniversite topluluğu oluşması, ilk defa Orta Çağda başlamıştır. Üniversite, entelektüele toplumda giderek ayrıcalıklı bir yer edinme imkânı vermiştir[295].

2.4.4.2.1. Sanctus Ambrosius (339–397)

Ambrosius, özellikle, Yunanca okumayı çok seven, Yunanlı bir bilim adamıydı. Bunun yanında, Yunan teologların yazdıklarına yoğunlaşmıştı. Ambrosius, çalışkan bir kişilik olarak, Philo, Origen, Basil'i inceledi. Yine Athanasius, Hippolytus, Didymus ve diğerlerinin çalışmalarını da yakından inceledi. Philo'dan, alegorik tefsir yöntemini, Teslis ve Hıristiyoloji doktrinin çoğunu diğerlerinden öğrendi[296]. Ambrose'nin yazıları çeşitli yüzyıllarda değişiklik göstererek ilk kez milattan sonra 390'da ortaya çıktı. Kutsal kitap olan İncil'de, önceki yıllarda bir araya gelenlerin inancını veya diğer beş yüzyıl

[294] Jacques Le Goff, **Orta Çağda Entelektüller,** Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1994, s. 200.
[295] Özcan, a.g.e., s. 44.
[296] F. Homes Dudden, **The Life and Times of St. Ambrose,** Volume: 2, Oxford: Clarendon Press, 1935, s. 556.

önceki serbest kilise geleneklerini can sıkıcı bulan modernler, sabit bir inanç yapısının iyi kalpli ve açık fikirli olmaktan daha az arzu edilir olduğuna karar verdiler. İnananlar bu geleneklerin, aklı kör ettiğini, kalbi ise katılaştırdığını düşündüler[297].

Epikürizmle birlikte, Katolik Kilisesi'nin ilk yıllarında, paganların pratik felsefesi hâkim oldu. Papazlar, Epikürizm'den ziyade daha çok Stoacılığa düşkündüler. Latin Kilisesi'ndeki ilk ahlâki bilimsel eser olan '*De Officiis Ministrorum'* St. Ambrose tarafından dördüncü yüzyılda yazılmıştır[298]. Ambrose, büyük antik benzer Hıristiyan rahipleri gibi cemaatinin en azından entelektüel taleplerini yerine getirmede çekingen davranmadı. Dinleyicilerinin bir bölümünün yakın dikkatini gerektiren, herhangi bir pasajında bile veya zorlu pasajlara yayılmış olan orijinal vaazlarının yer aldığı bilimsel eserleri ile ortaya koyduğu ruhsal metinlerin alegorik anlamı ile çok dikkat çekmişti. Elbette, yine ahlâki ve ruhsal talepler oldu. Bilimsel eseri '*On Naboth'* yani orijinal şekilde vaaz veya vaazlar, fakirliğin övüldüğü, para hırsının ise kötülendiği eskinin mükemmel bir örneğidir[299].

2.4.4.2.2. Sanctus Augustinus (354–430)

Aurelius Augustinus, Hippo papazı, aziz ve bir kilise doktoruydu. 13 Kasım 354 yılında Cezayir'de bugün Souk-Ahras olan Thagaste'de doğdu. Ailesinin kökeni bilinmemekte fakat herhangi bir Berberi soyundan geldiğini gösteren bir kanıt da bulunmamaktadır. Aurelius adının, ailesinin 212 yılındaki ünlü Caracalla fermanıyla azat edilen çok sayıdaki kişi arasında oldukları ve bu suretle neredeyse hepsinin Roma vatandaşı olarak İmparatorlukta özgürlüklerini kazandıklarını, bunlardan birisinin akademisyen olduğu anlaşılmaktadır[300]. Augustine, duygusallığı seven birisi değildi. Kürsüde bile duygusal olmayan tavrını hiç kaybetmeyen bir düşünür olarak kaldı. Yine O, kalpten konuşulmasına izin veren gerçek bir liristti. Günlük yaşamın sıradan gerçekleri arasından bazen çekilerek ifade etmek istediğini açıkça ortaya koymayı

[297] Wayne A. Holst, "We Believe", **The Christian Century,** Volume: 120, Issue: 19, September 20, 2003, s. 38.
[298] Vernon J. Bourke, **St. Thomas and the Greek Moralists**, Milwaukee, WI: Marquette University University Press., 1947, s. 13.
[299] Boniface Ramsey O. P., **Ambrose,** London: Routledge, 1997, s. 49.
[300] Gerald Bonner, **St Augustine of Hippo: Life and Controversies,** London: Canterbury Press, 1986, s. 36.

başarır, bundan yararlanarak, tesadüfen olsa da duvardaki bir çatlağı göstererek, çevresindekilere duygularını açıklayan, kendi yaşamından, zekice-gözlediği gerçekleri ortaya koyan birisiydi[301].

Teknik düzeyi oldukça yüksek olan bir felsefe sergilemekle birlikte, 'anlayabilmek için inanıyorum' anlayışıyla felsefeyi dine tabi kılmış olan Augustinus, Hıristiyan dininin temel öğretilerini temellendirebilmek için, Plâtoncu ve Yeni-Plâtoncu felsefeden ve onun kavramlarından yararlanmıştır. İnancı temele alan Augustinus'a göre, aklın görevi, Tanrısal vahiy temeli üzerinde, inanç yoluyla bilinen şeylerin açıklanması ve aydınlığa kavuşturulmasıdır. Bilgi görüşünde geliştirdiği "aydınlatma teorisi", Augustinus'a Tanrı'nın var oluşu için bir kanıt sağlamıştır. Kanıtın hareket noktası, zihnin zorunlu ve değişmez doğrulara ilişkin kavrayıştır. Augustinus'a göre, zorunlu ve ezeli-ebedi bu doğrular, sonlu insan zihninin çok üstündedir. Zira insan zihni, onların karşısında eğilmek ve bu doğruları kabul etmek durumundadır. İşte bu öz ya da ölçüt ezeli-ebedi ve yetkin bir varlıkta bulunmak ya da temellenmek durumundadır. Bu varlık ise, Tanrıdır. Augustinus'a göre hiyerarşide yer alan varlıklar, en iyi ve en yetkin varlık Tanrı olacak şekilde, iyilikten değişen derecelerde pay alırlar[302]. Görünmez ve tarif edilemez biçimde büyük olan Tanrı'dan başka hiçbir şeyin yaratıcı olamayacağını söyleyerek ve yaratıcılığının sessiz bir şahidi olarak dünya güzelliğini de var etmiştir. Böylelikle, ''yarattığı güzellik, kendi güzelliğine götürür'' demiştir[303].

2.4.4.2.3. Sanctus Benedictus (480–547)

Sanctus Benedictus, Nursialı Benedict'de denilen İtalyan keşiş, Milattan Sonra 480'de doğdu. Roma'ya çalışmak için gitmişti. Üç yıl sonra papalık için inzivaya çekilerek yaşamaya başladı. Sonunda, eski kutsal pagan mekânı olan Monte Cassino'ya yerleşti ve Benedictine düzeni Carolingian zamanına kadar uzanmasa da ilk gerçek Benedict'inyen manastırını kurdu[304]. Benedict, toplu yaşamı, insanlar için kutsal ve

[301] F. Van Der Meer, **Augustine the Bishop: The Life and Work of a Father of the Church**, London: Sheed & Ward, 1961, s. 130.
[302] Cevizci, a.g.e., s.105-106.
[303] Jame Schaefer, "Appreciating the Beauty of Earth", **Theological Studies**, Volume: 62, Issue: 1, 2001, s. 23.
[304] The Columbia Encyclopedia**,** a.g.e., s. 5040.

kurtuluşun aracı olan mükemmel bir araç olarak gördü. Kardeşler arasındaki dayanışma, mükemmelliği izlemede en temel gereklilik olan Tanrıya ulaşmak için önemli olmaktadır. Hayırsever ve mütevazı toplu yaşama isteği ile "birbirlerine hediyeler vermenin, bunları alanların erdemlerinin güçlenmesine katkıda bulunduğunu, alan ve veren her iki taraf için de bereket getirdiğini" söylemiştir. Benedict, ortak yaşamın her bireyin potansiyelinin tümüyle ortaya çıkarılmasına olanak sağladığını da düşünmüştür.[305].

Benedictus, Roma'da insani bilimler öğrenerek yetişmiş, fakat bilgi sahibi çok kişinin sefih ve düşük ahlaklı bir yaşama sürüklendiğini görerek, elini bilgi alanından çekmiştir. Benedictus bilgide ileri bir aşamaya varmıştı[306]. "Benedict's Rule" başlıklı eseri, bir manastırın nasıl çalıştırılması gerektiği ile ilgili olarak Benedict'in bilinen düşüncelerini somut halde içeren iki bölümden oluşmaktadır. Burada başrahibin merkezi yeri belirlenmekte ve itaat, bağlılık ve sessizlikten oluşan merkezi belli başlı monastik kavramları geliştirilmektedir. "Benedict's Rule" başlıklı eserinin geri kalan bölümü, manastır dışındaki dünyadan öğrenim görme isteğine, hayırsever çalışmalarla dış dünya ile nasıl ilişki kurulacağına, uyuduğunda, dua ettiğinde bir rahibin hayatının bütün yönlerini düzenleyen bilgilere ayrılmıştır[307].

Benedictus, dini düşünceye kendisini adamış olan başarılı bir rahibe göre, daha etkileyici ve profesyoneldi ve kendisini, inancından kopmuş ortalama Hıristiyanların geliştirilmesine adamıştı. Ayrıca, rahip, pagan ve günahkâr dünyadan bütünüyle uzak durmak için kilisenin organik ve bütünleyici yaşamından kendisini tamamen uzak tutmamıştır. Bu yüzden, kilisenin ortak çabasının bir parçası olarak kimseyle görüşmemeye çalışmıştır ve bu onun yaşamında önemli bir faktör olarak yerini almıştır[308].

---

[305] Çev. Anthony C. Meisel and M. L. Del Mastro, **The Rule of St. Benedict,** Garden City, NY.: Image Books., 1975, s. 29.
[306] Bertrand, Russel, **Batı Felsefesi Tarihi**, Çev. Muammer Sencer, İstanbul: Say Kitap Pazarlama, 1983, s.367.
[307] Jana K. Schulman, **The Rise of the Medieval World, 500-1300: A Biographical Dictionary**, Westport, CT: Greenwood Press, 2002, s. 62.
[308] Helen C. White, **The Tudor Books of Private Devotion**, Madison: University of Wisconsin Press., 1951, s. 13.

2.4.4.2.4. Abaelardus (1079–1142)

Petrus Abaelardus (1079–1142) veya Fransızların yazdığı şekilde, (Pierre Abailard) Fransız ilahiyatçı filozofudur. Akla büyük önem vermekteydi. "İman, sadece akıla ışık tutar" diyordu. Ona göre akıl-mantık ve felsefe (teolojinin himayesinde), birlikte yürümelidir. Hıristiyan inançlarına, bu yönden akılcı bir açıklama vermek istemiştir[309]. Abealardus, ontolojinin ve bilgi kuramının problemleri ile doğrudan ilgilenmemiştir, skolâstiğin ünlü düşünürleri ile yaptığı yazılı ve sözlü tartışmalarda diyalektiğe dayanan bir dil felsefesi geliştirmiştir. Abaelardus için problem terimlerin doğru ve anlamlı biçimde nasıl kullanılabileceğini göstermekti. O'na göre terimlerin ontik varlık alanındaki 'şeylerin' varlığını ve doğruluğunu kanıtlamada yeterli olması çok kuşkuludur. Scito te ipsum (Kendini Bil) adlı kitabında ahlak problemlerine değinmiştir. Abaelardus için insan davranışlarının şöyle ya da böyle olmasının onu ahlaklı veya ahlaksız kılmayacağını, Tanrı'nın gözünde değerli olanın eylemler olmadığını, bu eylem ve davranışları belirleyenin 'niyet' olduğunu ileri sürmüştür[310].

Skolâstik yöntem, Petrus Abealardus tarafından Sic et non (Evet ve Hayır) adlı eserinde açıklanmıştır. Skolâstik yönteme göre, din ve felsefe otoritelerinin (akıl ve inanç) görüşleri karşı karşıya getirilerek, anlaştıkları ve anlaşamadıkları (evetler ve hayırlar) noktalar belirlenir daha sonra da bu otoritelerin fikirlerinin uzlaşmış olduğu gösterilmekteydi. Bu uzlaştırma yöntemi, bazı durumlarda çözüm yolu bulamıyor yani dini ve felsefi görüşler ortak bir çözüme ulaşamıyordu. Skolâstik yöntemin, dini ve felsefi görüşlerin uzlaştırılması çabalarının yanında, bilimsel bilgi üretiminde de bazı düzenleyici özelliklere sahip olduğu kesindir[311]. Abealardus, genel kavramları oluşturan fikirlerin düşüncenin içeriğini oluşturduğunu varsaymıştır. "kavramlar, aklımızın ortaya koyduğu yorumlardır. Bunlar isteğe bağlı olarak, belirli izlenimlerden soyutlanma sürecinden geçerek amacımıza göre düzenlenirler. Bu şekildeki izlenimler, dış dünya ile tek gerçek bağlantımızı oluşturur" demiştir[312].

---

[309] Keklik, a.g.e., s. 263.
[310] Tuncer Tuğcu, **Batı Felsefesi Tarihi,** Ankara: Alesta Yayınları, 2000, ss. 281-282.
[311] Sevim Tekeli ve diğerleri, **Bilim Tarihine Giriş**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001, s. 127.
[312] Meyrick H. Carré, **Realists and Nominalists,** London: Oxford University Press., 1946, s. 61.

2.4.4.2.5. Sanctus Bernardus (1090–1153)

Sanctus Bernardus'un kişiliği, O'nun faaliyetleri kadar önemlidir. Çileci yaradılışı ve derin dindarlığı, kendi çağdaşlarını, etkilemiş fakat yaşamındaki sert ilkeleri tartışma kaynağı olmuştur. Liderliği altındaki Manastır Düzeni'nin yıldızı parlamıştır[313]. Gerçekte, St. Bernard, Latin tarzı kişilikte oldukça başarılı olmuş fakat İncil'e atıflarıyla, bunları, uyumlu ve derin şekilde sesli olarak açıklayarak abartmamıştır[314]. Bernard, 'monastik' bir yazardı. Muazzam entelektüel ilgisi, pratik bir ruhsallık içerisinde gizlenmiştir. İlk adım atıldığında, diğerlerinin daha kolay olacağından rahiplerinin davranışı için yarı-nükteli bir uyarı olan '*The Steps of Humility and Pride*'ı yazmıştır. Biraz esneklik gösterilebilen yerde ve dindar Hıristiyanlıkta yerine getirilmesi gereken emirlerin önemli bir sorgulaması olan 'Tanrı Aşkı' *(De diligendo Deo)* isimli eserinden başka, kader ve kural gibi konular hakkında bir dizi başka monografiler de yazmıştır[315].

Ruhun arayışı, bütün manastır yazarları okuluna aktarılan, bilinçli ve sistematik olarak girişilen bir programdı. Bu manastır programı'nda ifade edilen sözcükler, St. Bernard'ın kendisine ait değil fakat bir kişinin, kendi bilgisinin Tanrı bilgisine yükselebileceği yönündeki inançla birlikte mükemmel olarak kendisini bilmeye başlayabileceği, erdemlerine ve seçkin kalitelerine göre herkesin saygı duyduğu, vücudunun ve ruhununun düzenli ve ruhunun istekli olduğuna inanan bir müridine aitti[316]. Bernard'ın, on ikinci yüzyıldaki etkisi büyüktü fakat Hıristiyan kilisesi üzerindeki etkisi, kendi yaşamının ötesine uzanıyordu. Bernard'ın önemi, görünüşte yaşamında yer alan çeşitli yollarda yatmaktadır. İlk olarak, Bernard'ın etkisi ruhsal alanda olmuştur. Bernard, dini düşünceye dalmış ve doğrudan dini yaşamı savunarak, çileciliği destekleyen ve Tanrı ile birliği aramaya istekli olanlar için modeller ortaya koymuştur. İkinci olarak, Bernard'ın hem kilise hem de politika dünyasına yoğunlaşan etkisidir. Son olarak, vaazlar serisinden meydana gelen, 'On the Song of Songs' Orta Çağın sonlarındaki Skolâstikler arasında öne çıkan alegori yönteminin ünlü bir

[313] Lavinia Cohn-Sherbok, **Who's Who in Christianity**, London: Routledge, 2002, s. 30.
[314] Etienne Gilson, **The Mystical Theology of Saint Bernard**, London, 1940, s. 7.
[315] G. R. Evans, a.g.e., 95.
[316] R. W. Southern, **The Making of the Middle Ages,** New Haven, CT: Hutchinson, 1953, s. 229.

örneğidir; nihayet Bernard'ın yaptığı İncil yorumu tarihteki önemini devam ettirmektedir[317].

Yukarıda anlatılanları gözönünde bulundurarak, Orta Çağ entelektüel düşüncesinin, kaynağını Hıristiyan dininin emir ve yasaklarından alan felsefi bir alana sıkıştırılmış olduğunu söyleyebiliriz. Hıristiyanlık anlayışının değerleri, ilke ve inançlarının bu çağa yön vermesinin yanında, toplumun yaşam tarzını ve düşünürlerin ifadeleriyle birlikte eserlerini de tümüyle etkilemiş olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla en üstte kilisenin ve papalığın olduğu, en altta ise Orta Çağ değerlerini benimsemeye karşı çıkan, farklı düşünceler geliştirmeye çaba gösteren entelektüellerin olduğunu söyleyebiliriz. Ancak tüm bu kalıplaşmış ve klişeleşmiş düşünce biçimi içerisinde yaşamını sürdüren hatta dinsel kurum olarak kilisenin önde gelen otoritelerinden sayılan kişilerin "Orta Çağ'a özgü" entelektüel bir düşünme tarzını sergilemiş olduklarını varsaymamız yanlış olmayacaktır.

Dönemin önde gelen ve yukarıdaki başlıklarda sözü edilen entelektüelleri, Orta Çağ değerlerini ve düşünce sistematiğini daha da pekiştirmeye dönük eserler yazan kişiler olsalar da özünde metin üretmeye, değişik eserler vermeye, insanlığı iyiliğe ve kardeşliğe çağıran mesajlar vermeye çaba göstermişlerdir. Sözü edilen Orta Çağ düşünürlerinin ahlaki ve insani değerleri vurgulayarak, dinsel kurumların yönetimine, ortaya çıkan sorunlara çözüm arayışına ilişkin bir takım öneriler geliştirmek gibi konularda eserler vermeleri dönemin entelektüel düşünce konseptine katkılarda bulunmuştur.

Aşağıda Tablo 18'de, Orta Çağ Entelektüelleri ve bunların düşünceleri özetlenmeye çalışılmıştır.

[317] Christian D. Von Dehsen, **Philosophers and Religious Leaders,** Phoenix: Oryx Press., 1999, s. 28.

Tablo 18. Orta Çağ Entelektüelleri ve Belli Başlı Düşünceleri

Entelektüel	Öne Çıkan Düşünceleri
Sanctus Ambrosius	Latin Kilisesi'ndeki ilk ahlâki bilimsel eser olan '*De Officiis Ministrorum'* u yazdı. Bilimsel eseri '*On Naboth'* yani "vaaz veya vaazlar", fakirliğin övüldüğü, para hırsının ise kötülendiği eskinin mükemmel bir örneğidir. İnsanlara okumanın önemini anlatmıştır.
Sanctus Augustinus	Duygusallığı seven bir adam değildi. Günlük yaşamın sıradan gerçekleri arasından bazen inzivaya çekilerek ifade etmek istediğini açıkça ortaya koymayı başarmıştır. "Tanrı'nın yaratmasıyla, rasyonel olmayla, her zaman bağışlayarak, yaratarak ve devam ettirerek, bununla beraber bir parça da bilgilenilerek akıl olarak Tanrı'nın bilgisine ulaşılabilir" demiştir.
Sanctus Benedictus	Benedict, ortak yaşamın her bireyin bütün potansiyelinin ortaya çıkarılmasına olanak sağladığını düşündü. Bunun yine herkesin zayıflıklarına destek olması için kardeşlerinin güçlerinin kullanmasına izin verdiğini de ileri sürdü. Dini düşünceye kendisini adamış olan başarılı bir rahibe göre, daha etkileyici ve profesyoneldi ve kendisini inancından kopmuş olan ortalama Hıristiyanların geliştirilmesine adamıştır.
Abaelardus	Ona göre akıl-mantık ve felsefe (teolojinin himayesinde), birlikte yürümelidir. Abelard, felsefi olarak, konseptüalizme bağlı kaldı ve realizm ve nominalizm arasında elçilik görevini üstlendi.
Sanctus Bernardus	Muazzam entelektüel ilgisi, pratik bir ruhsallık içerisinde gizlenmişti. Dinsel düşünceye kendisini adamış ve doğrudan dini yaşamı savunarak, çileciliği destekleyerek, Tanrı ile bir olmayı aramaya istekli olanlar için modeller sunmuştur. Bernard'ın etkisi hem kilise hem de politika dünyası üzerinde yoğunlaşmıştır.

2.4.5. Aydınlanma Döneminde Entelektüeller

Aydınlanma, İngilizce "light" (ışık) sözcüğünden türetilen "enlightenment" kavramına karşılık gelir. Aydınlanma 17. ve 18. yüzyıllarda var olan totaliterliğe, kastçı-feodal toplum yapısına, baskıcı dinsel dünya görüşüne karşı, yeni olgunlaşmakta olan *burjuvazinin* yönettiği bir özgürleşme hareketidir. Aydınlanma çağı, insanlık tarihinde akıl ve düşüncenin bireyin en güçlü yetisi olarak birleşmiş bir biçimde, dünyanın ve toplumun metafizik ve mistifiye edilmiş anlaşılmasına dayalı geleneksel toplum ve bilgi yapılarının ortadan kaldırmasını ifade eder[318]. Entelektüel gelişimleri araştırdığımızda, yeni olarak tanımlanabilecek bir dönemdir. Yine bu dönem, bu dünyanın düşüncelerine önem vermeyi ifade eden biraz da isteğe bağlı olan sınırlama olanağını sunmaktadır[319]. Aydınlanma hareketi içinde yer alan düşünürler, düşünce ve ifade özgürlüğü, dini

[318] Ahmet Çiğdem, **Akıl ve Toplumun Özgürleşimi**, Ankara: Vadi Yayınları, 1997, s. 21.
[319] Alfred Cobban, **In Search of Humanity: The Role of the Enlightenment in Modern History,** New York: George Braziller, 1960, s. 29.

eleştiri, akıl ve bilimin değerine duyulan inanç, sosyal ilerlemeyle bireyciliğe önem verme başta olmak üzere, bir dizi ilerici fikrin gelişimine katkıda bulunmuşlardır, öyle ki söz konusu temel ve laik fikirlerin modern toplumların ortaya çıkışında büyük bir rolü olmuştur[320]. Çalışmanın bu kısmında, aydınlanma dönemi entelektüelliğinin niteliği ve bu döneme etki eden başlıca entelektüel kişilikler üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

2.4.5.1. Dönemin Entelektüel Düşünce Konsepti

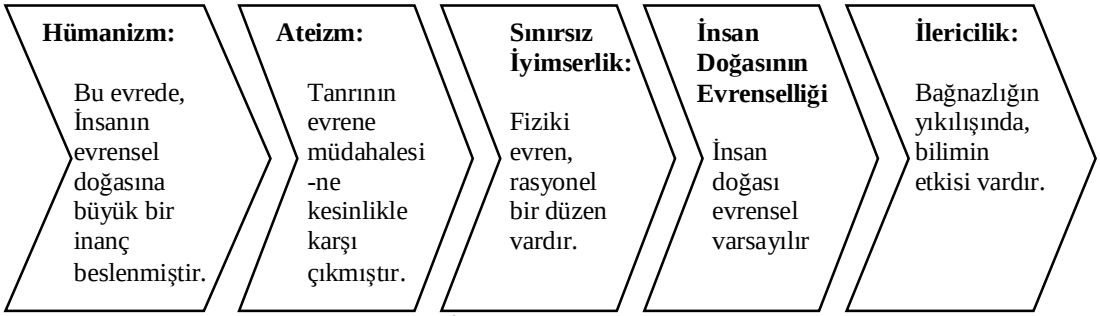
Aydınlanma döneminin entelektüel temellerinin kurucularına göre, gerçek, akıl ve kesinlik, geleneği reddeden özerkliğe sahip olan insan tarafından ortaya konularak, yaratılmış ve keşfedilmiş olacaktır. Doğrusu, Descartes, sistematik bilginin, bir ateistin, Tanrı gerçeği ile aldatılmamak üzere yaratılmış olmadıkça ve ateist duruş bunun yerini almadığı sürece kesin ve değişmez bir meşruiyetle geliştirilemeyeceğini ileri sürmüştür. Descartes'ın, '*Meditations'* başlıklı eserinin ilk üç bölümünde yer alan, insan bilgisinin mutlak kesinliğine inandığı anlaşılmaktadır[321].

Akıl, Aydınlanma felsefesinin anlaşılması için anahtar bir kavram olarak kullanılmaktadır. Nitekim Kızılçelik, "Kant'a göre, Aydınlanmanın insanın aklının her yanını, her yerde başkasının kılavuzluğuna başvurmaksızın özgürce kullanması olduğunu ve aydınlanma için özgürlükten başka bir şeyin gerekmediğini ve bunun için gerekli olan özgürlüğün de özgürlüklerin en zararsızı olan Aklı kullanmak özgürlüğü" olduğunu ifade etmektedir[322]. Aydınlanma projesi için özgürlük, eşitlik ve kardeşlik yörüngesini izleyen, değerler etrafında yer alır. Özgürlükle bu dünyadaki iyilikler, ne toplum ne de asaleti akla getirmeden insan olmaya erişilebilirliği mümkün hale getirir. Böylece modern özgürlük konusu, kişisel katılım ve kişisel sorumluluk kavramlarının koordine edilmesiyle geliştirilir. Bu yüzden özgürlük, belirsiz şekilde ortaya konulan bir güzelliktir. Ancak özgürlüğün problematik olduğu varsayılmaz. Neden ve sonuç arasında güvenilir bir bağlantı yoksa yapılan tercihler, kendi iddiasının en iyi olduğunu

[320] Cevizci, a.g.e., s. 111.
[321] Martin Fitzpatrick ve diğerleri, **The Enlightenment World,** New York: Routledge, 2004, s. 28.
[322] Sezgin, Kızılçelik, "Postmodernizm: 'Modernlik Projesine' Bir Başkaldırı", **Türkiye Günlüğü,** Sayı: 30, 1994, s. 87.

ifade eder. Fakat ontoloji olmadan, özgürlük uzun süreli bir özgürlük olmaz [323]. Genel olarak değerlendirildiğinde, aydınlanmayı belirleyen birtakım tavır ya da eğilimden söz edilebilir. Bunlar sırasıyla aşağıda Şekil 15'te belirtilmektedir:

Şekil 15. Aydınlanmayı Belirleyen Eğilimler

Kaynak: Ahmet Cevizci, Felsefe Sözlüğü, İstanbul: Paradigma Yayınları, 2002, ss. 111-112.

2.4.5.2. Dönemin Belli Başlı Entelektüelleri

Aydınlanma hareketi Bacon, Hobbes ve Locke'un deneyselciliğiyle ilk olarak İngiltere'de başlamış ve daha sonra J.Toland ve M.Tindol'ın doğalcılığıyla dinsel bir renk almıştır. Fransa'da ise geçmişin, yönetimin ve dinin radikal eleştirisi yapılmış; Descartes, Spinoza, Boyle, Montesquieu, Voltaire ve Rousseau Aydınlanmanın öncüleri olmuşlardır. Almanya'da ise Aydınlanma hareketi Leibniz tarafından başlatılmış, Gratius, Thomasius, Wolff, Lessing, Herder ve Kant gibi düşünürlerce yürütülmüştür. "On sekizinci yüzyılda birçok filozof ve fakat bir aydınlanma vardı. Filozofları birleştiren ve bir arada gösteren program, sekülarizm ve insanlık, kozmopolitanlık ve bir yığın formda ortaya çıkan hürriyet programıydı. Aydınlanmaya önemli bir katkı da Ansiklopedinin yayınlanması olmuştur. Aydınlanmaya göre eleştiriye konu olmayacak hiçbir şey yoktu. Aydınlanma hareketi Avrupa coğrafyasında insanın düşünmeyle, akılla, bilimle buluşmasını sağladı ve bu ona yeni bir dünya kurma imkânı verdi[324].

[323] Howard B. Radest, **Humanism with a Human Face: Intimacy and the Enlightenment**, Westport, CT.: Praeger Publishers, 1996, s. 88.
[324] İktibas Dergisi, **Yıl:21 Sayı: 285 Eylül 2002, http**// www.iktibasinfo/dergi/htm/HTML, 2002**,** (Er. Tarihi, 10. 05. 2005).

2.4.5.2.1. Galileo Galilei (1564–1642)

Galileo Galilei, 1564–1642 yılları arasında yaşamış olan büyük İtalyan astronomu, matematikçisi ve fizikçisidir. Doğa kanunlarını ısrarla araştırmasıyla modern deneysel bilimin temellerini attı ve astronomik teleskoplar geliştirerek evren kavramını ve dolayısıyla insanlığın vizyonunu genişletmiş oldu. Birçok fizik kanununa matematiksel formüller ekledi[325]. Gerçekte Galileo, fiziğin bütün alanına deneysel ve matematiksel yöntemlerin taşınmasının başta gelen öncüsü olmuştur ve ilk olarak ortaya koyduğu dinamiklerle "entelektüel devrime" yol açmıştır ve bundan sonra da bilim geri dönüşü olmayan bir yola girmiştir[326]. Papa Sekizinci Urban'a, "Simplicio," yani "avanak" ismiyle eleştirilerde bulunmuştur. Sonuçta, kitabının satışı 1633 yılında yasaklanmıştır. Galileo, görüşlerinden vazgeçmeye zorlanmış ve kiliseye karşı olan görüşleri benimsediğinden şüphelenilmeye başlanmıştır. Yaşamının son on yılının çoğunu evinde tutuklu olarak geçirmiş ve 1638 yılında, "*Discourses and Mathematical Demonstrations Concerning Two New Sciences*" isimli eserini tamamlamıştır. Bu çalışmasında, hareketli kütlelerden bazılarının bilimsel yönlerini ve maddelerin gücünü tartışmıştır[327]. O'nun bilime katkıları sayesinde, istatistik, hidrostatik, teleskopik astronomi ve kinematik fiziği (dinamik Newton'un eseriydi), ana mekanik problemi ve yeni hareketlilik bilimi oluşturulmuştur. Galileo, gözlem, matematiksel ispat ve deneysel hipotez testleri konusundaki vurgulamasıyla, genelleyici ayrımlara dayalı temel sınıflandırmaları kapsayan tümevarımsal öncüllerden mantıksal sonuçlar çıkarmaktan ibaret olan Aristo yönteminin bilimselliğine meydan okumuştur. Galileo, daha sonrakilerin bilimsel bilgilerine karşı çıkarak, sabit sistem sınıflandırması içinde yorumlanmış olan doğrudan gözlem üzerine kurulan teorik çerçeveye son verirken, geometrik ispatları kullanarak, deneysel sorgulamaya dayalı bilime yönelinmesinde bir öncü haline gelmiştir[328].

---

[325] The Columbia Encyclopedia, a.g.e., s. 1245.
[326] A. C. Crombie, **Augustine to Galileo: The History of Science, A.D. 400- 1650**, A.C.: William Heinemann., 1952, s. 289.
[327] Richard G. Olso, "The Scientific Revolution Reshapes the World: Galileo Galilei", **World and I,** Volume: 14, Issue: 4, April 1999, s. 18.
[328] Richard H. Schlagel**, From Myth to Modern Mind: A Study of the Origins and Growth of Scientific Thought**, Volume: 2, New York: Peter Lang, 1996, s. 101.

2.4.5.2.2. Benedictus De Spinoza (1632–1677)

Benedict (Baruch) de Spinoza (1632–77), bilimsel buluşların, dinsel bölünmelerin ve çarpıcı siyasal değişikliklerin, felsefenin doğasında ve uygulanışında köklü değişimler yarattığı bir dönemde Hollanda'da yaşamıştır. Döneminin entelektüel savaşlarına canla başla katılan Spinoza için felsefe bir silah değil, bir yaşam tarzı, mensupları üstün ve kesin bir huzur mertebesine çıkartılan kutsal bir düzendi[329]. Spinoza gerçeği, yeterli düşüncelerin temel bir niteliği olarak açıklamakla, dünya ile bizim dünyayı yeterli biçimde kavrayışımız arasındaki boşluğu doldurmaktadır. Ayrıca, ayrıntıları bakımından, ilginç, tarzı bakımından da yaratıcı olan bir de kanıt sunar; buna göre, her yeterli düşünce, ona sahip olan kişi için aşikâr bir düşüncedir. Bu yüzden Spinoza'nın başlıca kaygısı, ilkin hataya, ikinci olarak da yaşamlarımızı sürdürürken başvurduğumuz sıradan ve eksik bilgiye getirilen aşamadır. "Yanlışlık diye savunur Spinoza, "bilgi eksikliğinden kaynaklanır ve yetersiz ya da sakat ve muğlâk düşünceler sayesinde ortaya çıkar"[330].

"Özgür (liberal) olduğu söylenen şey, yalnızca kendi doğasının zorunluluklarıyla var olan ve eylemlerinde yalnızca kendi tarafından belirlenen şeydir." İnsan ancak, insan doğasının yasalarıyla uyumlu bir şekilde var olma ve bu yasalar doğrultusunda hareket etme gücüne sahip olduğu sürece özgür bir insan olarak tanımlanabilir ve bu da "araştırma ve anlama ulaşma" anlamına gelir. "Olasılık" ve "olabilirlik" düşünceleri, diye savunur Spinoza, dünyanın gerçek özelliklerini değil, yalnızca "aklımızın kusurlarını" yansıtır[331]. İnsan, doğanın bir parçasıdır ve bundan dolayı da ahlâkçı, Spinoza'dan daha acımasız olarak bağlı veya bu yöntemin ilkesini açıkça ifade eden bir ahlâk felsefecisi değil, doğacı olmalıdır. Spinoza, "Görevimiz ilk önce ve hikmetimiz rüyalarımızın, eksikliklerimizin nedenlerini ve doğadaki kendi konumumuzu tamamen anlamamızdır ve bunu, kendimizi felsefi olarak bütünüyle anlamak, kendimizi onlardan

[329] Roger Scruton, **Spinoza, Düşüncenin Ustaları**, Çev. Cemal Atila, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, Ağustos 2002, s. 9.
[330] Roger Scruton, a.g.e., ss. 76-77.
[331] Roger Scruton, a.g.e., s. 98.

kurtarmak, insanın en büyük mutluluğunu ve aklın sükûnetini (*acquiescentia animi*) getirecektir" demiştir[332].

2.4.5.2.3. George Berkeley (1685–1753)

Anglo-İrlandalı felsefeci ve rahiptir. İrlanda Kilkenny'de doğmuştur. Dublin'deki Trinity College'de eğitim görmüş, daha sonra bilim adamı olarak oraya yerleşmiştir[333]. Berkeley'in Vizyon Teorisi, "*Inquiry into the Human Mind on the Principles of Common* Sense" (1764) isimli çalışmasında Reid'in övgüsünü alarak, keyfi işaretlerin yorumlanmasına uzak olan görsel algılarımızın şimdiye kadarki analizini yapmıştır[334]. Berkeley'in temel öğretisi: **(1)** İnsanın, kendi aklının neden olduğu fikirlerden bazılarına ve **(2)** biraz akılla her fikre sahip olma olanağı verir. Anlam belirsizliğine bağlılık v.s. bu şekilde yaptığına dikkat etmeksizin 'sahibi olma' ve 'neden olmanın' birbirlerinin yerine kullanılmasına izin verir [335].

Berkeley, bir şeyin var olmak için ya algılanmasını ya da algılama faaliyetini gerçekleştiren etkin varlık olması gerektiğini öne sürmüştür. Doğrudan ve aracısız olarak algıladığımız her şeyin kendi zihnimizdeki ideler olduğunu, doğuştan düşünceler bulunmadığını, tüm idelerimizin algısal deneyin sonucu olduğunu ve bilgimizin duyu-deneyi aracılığıyla sahip olduğumuz idelerden türediğini savunmuştur. Berkeley'e göre, biz algılarımızın, idelerimizin (bilinç içeriği olan her şey), **a)** canlı ve açık oldukları, **b)** diğer deneyimlerimizle uyumlu oldukları, **c)** insan iradesinin keyfi bir eyleminin sonucu olmadıkları yani insan zihninde, nedensiz ve temelsiz olarak keyfi bir biçimde yaratılmadıkları zaman, gerçek olduklarını kabul eder ve onların fantezilerden, düşsel algı ve idelerden ayırırız[336].

Berkeley'e göre, gerçeğin doğasını keşfetmek için arayışta olan felsefeci için bilimin hâkimiyetine saldırmak küstahlıktır[337]. Yazar, "fikirler, görünen imajlardır:

---

[332] Stuart Hampshire, **Spinoza**, Harmondsworth, England: Penguin Books., 1951, s. 121.
[333] The Columbia Encyclopedia, a.g.e., s.12123.
[334] George Berkeley, Alexander Campbell Fraser, **The Works of George Berkeley ?.,** Volume: 1., Oxford, England: Clarendon Press., 1901, s. 113.
[335] Jonathan Bennett, **Locke, Berkeley, Hume: Central Themes,** Oxford: Clarendon Press, 1971, s. 171.
[336] Cevizci, a.g.e., ss. 148-149.
[337] D. M. Armstrong, **Berkeley's Theory of Vision**, Parkville, V.I.: Melbourne University Press., 1960., s. 61.

isteğe bağlı olmayan veya doğal semboller benzedikleri şeyi temsil etmeye zorlar. Diğer taraftan sözler, isteğe bağlı veya geleneksel olurlar ve doğrudan fikirleri ifade ettikleri için yalnızca şeylerle ilgilidirler. Sözler ve fikirler arasındaki bağlantı tek başına referans için bir dilin kapasitesini ifade etmez fakat yine iletişim olanağı da gerekmektedir. Sizi konuşmaya teşvik eden birisini kendi aklımda çok fazla beğendiğimde, sözleriniz heyecanlandırdığı için onları anlayabilirim"[338] demiştir.

2.4.5.2.4. Francis Bacon (1561–1626)

İngiliz felsefeci, deneme yazarı ve devlet adamıdır. Londra'da doğdu. Trinity College ve Gray's Inn'de eğitim gördü. Bacon'un felsefeye katkısı, modern bilime tümevarım yöntemini uygulamasıydı. Bacon, bütün olaylarda yetersiz veriye dayalı teorilerden uzak durularak, kapsamlı bir araştırma yapılmasında ısrar etti. Kendi zamanının bilimsel bilgisiyle iç içe kalmadan ve kendi araştırmalarını onların mantıki sonuçlarına taşıyarak, bu yüzden başarısız olan çalışmaları aşırı mekanik olduğu için de geniş çapta eleştirdi[339].

Düşüncesi genelde ileriye dönük olup, insanın, geleneksel teorilerin ve yöntemlerin yanılsamalarından kurtulduğu takdirde büyük bir hızla ilerleyeceğine olan inancından ivme kazanmaktadır. Bacon'un yönteminin önemli bir bölümü, onun bilimsel ilerlemeyi toplumsal bir etkinlik olarak görmesi nedeniyle kurumsal olmak durumundadır. Dahası, onun yeni yöntemi, modern araçsal akılcılığı kusursuz bir biçimde cisimleştiren deneysel bir yöntemdir. Modern bilimin daha ilk baştan itibaren sergilediği başarıların bir sonucu olan ampirizmin savunuculuğunu yapmış olan Bacon, modern insanın doğaya, onu yeni teknolojinin icadına götürecek deneysel kontrol yoluyla müdahale etmesi, onu dönüştürmesi ve insani amaçların hizmetine koşması gerektiğini savunmuştur[340]. Bacon, "Doğanın imparatorluğu, doğayı bilmekle yenilir. Bu bilgi, yararlı sanatlara, keşiflere, icatlara götürür. Bunlarla insanın durumu rahatlar. Bunlar, gerçeğin felsefesi için güvence ve destekleyiciler olan çalışma ve meyvelerdir"

[338] Kenneth P. Winkler, **Berkeley: An Interpretation,** Oxford: Clarendon Press., 1989, s. 3.
[339] The Columbia Encyclopedia**,** a.g.e., s. 3715.
[340] Cevizci, a.g.e., s. 119.

demiştir. Ona göre, "Bilimlerin gerçek ve yasal hedefi, yeni keşif ve güçlerle insan yaşamının zenginleştirilmesinden başka bir şey değildir"[341].

2.4.5.2.5. René Descartes (1596–1650)

Fransız felsefeci, matematikçi ve bilim adamı olan Rene Descartes, 1596 yılında La Haye'de doğmuştur. Descartes'in yöntemi, Orta Çağ biliminden modern çağ bilimine geçişte önemli bir etkiye sahip oldu. Descartes'in felsefesinin başlıca yönü, yöntemini geliştirdiği insan bilgisinin bütün alanlarına *matematiksel yöntemi* yayma amacıyla öne çıkmasıdır. Evrensel şüpheyi başlatarak otoriter skolâstik sistemi ortadan kaldırmıştır. Şüpheli olamadığı bir şey vardır: o da kendi şüphesidir[342]. Yazara göre, akıl, kendisini, hem geçiciliğe karşı hem de somutlaştırmadan ileri gelen karışıklıklara karşı koruyabilir oysaki hafıza ve hayal gücü, mekanistik psikolojiye göre açıklanabilir[343]. Ayrıca, adaletin, politik erdemin bütünü veya özellikle gözönüne alınan diğer türü olup olmadığı hakkında ve sağduyu veya pratik aklın, doğru dürüst ahlâki veya entelektüel bir erdem olup olmadığı konusunda iyi bilinen konular ortaya çıkmakta ve yerini almaktadır. Bu erdemleri göz önüne alarak - elbette her iki erdem de inkâr edilemez - diğer bütün mevcut olanları etkileyen bir erdem olduğu söylenen pratik akılda, tamamıyla küresel veya kapsayıcı olarak tanımlanan adalet gibi her birine eşit olarak uygulanabilen erdemlerin olduğu görülmekte, daha doğrusu, yaşamın bütün alanlarına biraz uygulandığı görülmektedir[344].

Descartes, '*Regulae' başlıklı* eserinde, ilk olarak, tam ve kesin biçimde bilgiyle ifade etmemiz gereken şeyin, terimlerin neyi ifade etmesi gerektiğinin tanımlanmasını, ikinci olarak, onun araştırılmasında izlenecek yöntemlerin belirlenmesini ve son olarak da dikkatli şekilde ilerleme ümidi bulamayacağımızın ötesinde sınırların olup olmadığını belirlemek olarak karşımıza çıkmaktadır [345]. Descartes, insanda yanlışa yol açabilecek

---

[341] George S. Morris, **British Thought and Thinkers: Introductory Studies, Critical, Biographical and Philosophical,** Chicago: S. C. Griggs and Co., 1880, s. 132.
[342] The Columbia Encyclopedia, a.g.e., s. 13440.
[343] Stephen Gaukroger, John Schuster and John Sutton, **Descartes' Natural Philosophy,** London: Routledge, 2000 , s. 592.
[344] Richard Davies, **Descartes: Belief, Skepticism, and Virtue**, London: Routledge., 2001, s. 13.
[345] Norman Kemp Smith, **New Studies in the Philosophy of Descartes: Descartes as Pioneer,** london: Macmillan, 1952, s. 51.

iki yeti olduğunu söylemiştir: anlama yetisi ve irade. Yazar, "Anlama yetisinin kapsam bakımından sınırlı olduğu, onun yalnızca açık ve seçik olanla sınırlanmış olduğu yerde, irade kapsam bakımından sınırsız bir güçtür"[346] demiştir.

2.4.5.2.6. Voltaire (1694–1778)

Gerçek adı François Marie Arouet olan Fransız felsefeci ve yazar. Edebi ve entelektüel tarihin dehalarından birisi olan Voltaire, Aydınlanmayı karakterize eder. Şüphecilik ve akılcılığa dayalı felsefesini, Montaigne ve Bayle'ın yanı sıra Locke'a da borçludur. Böylece, sanat, ticaret ve bilim hareketiyle, toplumun aşamalar halinde insancıllaştırılması ve başka bir biçimde ilerlemeye olan inancını ifade ederek, insan doğasının hayvanlarda olduğu gibi değiştirilemeyeceği bir yer belirlemeye çalışmıştır[347]. Tarzının özgün çekiciliğinden ve çalışmalarının anlatım tarzından, şimdiye kadarki herhangi bir yazardan daha çok okumuş ve her şeyi etkileyen bir moda olarak herkes Voltaire'i okumak istemiştir. Çok okuyan yazar ya çoğunluğun izlediği öncü bir entelektüel olabilirdi ya da yalnızca çok konuşan kalabalıktan birisi. Kendisine bilgi kazandıran her alanda, kabul edilmiş olan tutkusu ve doymak bilmeyen merakı, öğrenme isteği yaşamı boyunca devam etmiştir[348]. Voltaire, kesinlikle gerçeğe muhalif olduğunu söylemiştir. "Homojen değerleri kötüye kullanma süreci, yalnızca çatışma ve dini savaşlara yol açar. Böyle bir süreç sonunda ortaya çıkan toplum, sorgulanmaya veya farklı düşünmeye izin vermeyeceği için entelektüel olarak tembel ve ahlâki olarak da bozulmuş olur. Homojenlik ve kontrolün yerine, özgürlük ve çeşitliliğin ve barışçı bir toplumun yaratılarak geliştirilmesi bir önceliktir" diyen Voltaire, Presbiteryenler üzerine gözlem yaparak sözlerini şöyle bitirmektedir; "İngiltere'de yalnızca bir din olsaydı tehlikeli bir tiranlık olacaktı; eğer iki din olsaydı birbirlerinin boğazını keseceklerdi; otuz olsaydı mutlu şekilde barış içinde yaşayacaklardı"[349].

Dünya entelektüel tarihinin temel dönüm noktalarından birisi olan aydınlanma döneminde, bugüne kadar gelişerek şekillenen bilimsel sürecin temellerinin de atılmış

[346] Cevizci, a.g.e., s. 268.
[347] The Columbia Encyclopedia, a.g.e., s. 49871.
[348] Margaret Sherwood Libby, **The Attitude of Voltaire to Magic and the Sciences**, New York: Columbia University Press., 1935, s. 11.
[349] Wendy Mcelroy, "Voltaire vs. Intolerance", **Free Inquiry**, Volume: 20., Issue: 1., Winter 1999, s. 61.

olduğunu söyleyebiliriz. Aydınlanma'nın edebiyat ve sanatlar, bilim, din ve felsefe aracılığıyla yayılan çok sayıda kolu vardı. Yine de Aydınlanma, genelde materyalist bir insanlık görüşüyle, akılcı ve bilimsel bilginin mümkün olmasıyla, eğitimle ilerleme konusunda iyimser olmayla, etiğe ve topluma faydacı bir yaklaşımla eş tutulmaktadır. Theodor Adorno ile Max Horkheimer *Aydınlanmanın Diyalektiği'nde (The Dialectic of englightenment,* 1972*)*, Aydınlanma rasyonelitesinin arkasında gizli bir tahakküm ve baskı mantığı yattığını öne sürmüşlerdir. Aydınlanma'nın özünü oluşturan doğa üzerinde denetim kurma arzusu da insanların tahakküm altına alınmasını gerektiriyordu[350]. Bu dönemin önde gelen entelektüel kişileri, verdikleri eserlerle insanlığın önünde engel teşkil eden o zamana kadar ki uygulamaları ve toplumsal işleyişi eleştirerek, bilimsel sürece dayalı yeni öneriler sunmuşlardır. Söz konusu dönemde etkili olan entelektüel kişiler ve görüşleri, aşağıda Tablo 19'da özetlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 19. Aydınlanma Dönemi Entelektüelleri ve Görüşleri

Entelektüel	Görüşleri
Galileo Galilei	Fiziğin bütün alanına, deneysel ve matematiksel yöntemlerin taşınmasının başta gelen öncüsüdür ve ilk olarak ortaya koyduğu dinamiklerle entelektüel bir devrime neden olmuştur.
Benedictus De Spinoza	Döneminin entelektüel savaşlarına canla başla katılan Spinoza için felsefe bir silah değil, bir yaşam tarzı, mensupları üstün ve kesin bir huzur mertebesine çıkartılan kutsal bir düzendi. Politikanın görevi, akla itaat edecek bir oluşumu inşa etmektir; tıpkı bir bireyin görevinin aklın yasalarını anlayıp onların egemenliği altına girmek olması gibi.
George Berkeley	Bir şeyin var olması için ya algılanmasını ya da algılama faaliyetini gerçekleştiren etkin bir varlık olması gerektiğini öne sürmüştür. Gerçekten var olan her şey, bir yanda etkin tinler, diğer yandan da edilgin idelerden (nesnelerin zihindeki tasarımı) ibarettir. Fikirler, görünen imajlardır: isteğe bağlı olmayan veya doğal semboller onların benzediği şeyi temsil etmeye zorlar.
Francis Bacon	Bacon'un felsefeye katkısı, modern bilime tümevarım yöntemini uygulamasıydı. Bacon'a göre, bilimlerin gerçek ve yasal hedefi, yeni keşif ve güçlerle insan yaşamının zenginleştirilmesinden başka bir şey değildir.
René Descartes	Descartes'in yöntemi, Orta Çağ biliminden Modern Çağ bilimine geçişte önemli bir etkiye sahip oldu. Descartes'in felsefesinin başlıca yönü, yöntemini geliştirdiği insan bilgisinin bütün alanlarına matematiksel yöntemi yayma amacıyla öne çıkmasıdır. Evrensel şüpheyi başlatarak otoriter skolâstik sistemi ortadan kaldırmıştır.
Voltaire	Voltaire, mutlak gerçeğe muhalif olduğunu söyledi. "Homojen değerleri kötüye kullanma süreci, yalnızca çatışma ve dini savaşlara yol açar. Böyle bir süreç sonunda ortaya çıkan toplum, sorgulanmaya veya farklı düşünmeye izin vermeyeceği için entelektüel olarak tembel ve ahlâki olarak da bozulmuş olur".

[350] Gordon Marshall, a.g.e., ss. 48-49.

2.4.6. Modernizm Döneminde Entelektüeller

Aydınlanma hareketine dayalı olan "modern" kelimesi, Latince "modernus" kelimesinden türetilmiştir. Modernus ise Latince "Modo" dan türetilmiştir ki bu kelimenin anlamı "hemen şimdi" demektir. "Modern" kelimesi Latince "Modernus" şekliyle ilk defa 5. yüzyılda Hıristiyan dünyasını Romalı ve Pagan geçmişten ayırmak için kullanıldı[351]. Temelde, bir zaman kavramı olan "modernus" köken olarak, eskiye ve ilkçağ'a karşı ortaya atılmıştır[352]. Terim olarak "modern" daha gerilere giden bir tarihçeye sahip olsa da, 18. yüzyılda ortaya çıkan modernite projesi, Aydınlanma düşünürlerinin "nesnel bilimi, evrensel ahlak ile hukuku ve kendi ayakları üzerinde duran sanatı, kendi iç mantıkları temelinde geliştirme" konusunda gösterdikleri olağanüstü bir düşünsel çabadan ibarettir. Amaç, özgür ve yaratıcı bir biçimde çalışan çok sayıda bireyin katkıda bulunduğu bir bilgi birikimini, insanlığın özgürleşmesi ve günlük yaşamın zenginleşmesi yolunda kullanmaktı[353].

Bir Aydınlanma projesi olarak tanımlanan modernizm projesinde, nesnel ve evrensel bilim düşüncesi, buna bağlı olarak evrensel ahlak ve hukukun varlığı temel parametrelerdir. Modernleşme projeksiyonu, her şeyden önce *laik bir hareket* olma özelliği taşımaktadır. Rönesans ve Reformasyondan, Aydınlanmaya uzanan değişim çizgisi içinde ön plana çıkan düşünsel boyut, bilim ve bilginin demistifikasyonu olarak tanımlanabilir. Böylece bilim ve bilgilenme Tanrısal bir süreç olmaktan çıkarılmış, akıl temelli bir insan özelliği olma konumuna indirgenmiştir[354]. Modernizm dönemi, insanlık entelektüel tarihinin günümüze kadar ki yol haritasında önemli bir kavşak noktasını oluşturmuştur. Çalışmanın bu kısmında, modernizm dönemi entelektüelliği ve başlıca entelektüellerinin görüşleri incelenmeye çalışılacaktır.

---

[351] Kızılçelik, a.g.e., s. 87

[352] Abdullah Topçuoğlu ve Yasin Aktay (Der.), **Modernlik Yoluyla Modernliğe Giden Yollar, Postmodernizm, İslâm Küreselleşme ve Oryantalizm,** Ankara: Vadi Yayınları, 1996, s. 61.

[353] David Harvey, **Postmodernliğin Durumu,** Çev. Sungur Savran, İstanbul: Metis Yayınları, 1997, s. 24.

[354] Gencay Şaylan, **Çağdaş Düşünce Akımları: Postmodernizm,** Ankara: TODAİE Yayınları, 1996, s. 18.

2.4.6.2. Dönemin Entelektüel Düşünce Konsepti

Modernitenin doğuşu, akılla oluşturulan düzenin, asıl düzen olduğunun açıklandığı, aydınlanma çağına dayandırılabilir. Bu da rasyonalite ve modernite arasında sıkı bir ilişki olduğunu gösterebilir. Bu nedenle, modernliğin, insanlığı bilgisizlik ve akıl dışılıktan kurtarmayı vaat eden bir güç olarak geldiğini söyleyebiliriz[355]. Modernitenin savunucuları olan Durkheim, Simmel ve Parsons gibi sosyologlara göre modernlik, farklılaşmanın, uzmanlaşmanın, bireyselleşmenin, karmaşıklığın, sözleşmeye dayalı ilişkilerin, bilimsel bilginin ve teknolojinin hâkim olduğu bir yaşam şeklidir. Modernliğin temel parametreleri genel olarak: kapitalizm, endüstriyalizm, kentlilik, demokrasi, ussallık, bürokrasi, uzmanlaşma, farklılaşma, bilimsel bilgi, teknoloji ve ulus-devlet'tir. Modernlik, geleneğin normalleştirici fonksiyonlarına karşı başkaldırır: Modernlik, normatif olan her şeye isyan deneyimiyle başlar. Bu başkaldırı, ahlakilik ve faydacılık standartlarını etkisiz hale getirmenin bir yoludur. 18. yüzyılda oluşan bilim, ahlak ve sanat alanlarının birbirlerinden ayrılması, Kant'ın öncülük ettiği modernlik projesinin esasını oluşturmaktadır. Modernlik projesi içinde genelde bilme ve inanmanın birbirlerinden ayrılması da vardır[356].

Modernite, sırasıyla, bilginin ve dünyanın sorgulanması, sanatsal ve edebi ve dinsel dünyanın radikal bir dönüşümüne işaret eden on dördüncü ve on yedinci yüzyılın olayları, bilimsel devrim ile Rönesans ve Protestan Reformunun sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu üç olay, otorite ve geleneğe meydan okuyarak ve her tarafa yayılmasına neden olarak iç içe geçmiştir. Bunlar, insan aklının gelişiminin yankılanmasının işaretleri olmuştur[357].

Modernizmin entelektüel karakteristikleri aşağıda, Tablo 20'de sıralandığı gibi karşımıza çıkmaktadır.

---

[355] Çiğdem, Ahmet Çiğdem**, Bir İmkan Olarak Modernite Weber ve Habermas**, İstanbul: İletişim Yayınları, 1997, s. 68.
[356] Kızılçelik, a.g.e., s. 88.
[357] Leslie Paul Thiele, **Thinking Politics: Perspectives in Ancient, Modern, and Postmodern Political Theory**, Chatham, NJ.: Chatham House Publishers., 1997, s. 68.

Tablo 20. Modernizmin Entelektüel Karakteristikleri

Odaklanılan Alan	Karakteristik
Tarihsel Gerçeklik	Gerçeğin, evrimci bir anlatımla ifade edilebileceğine inanmıyordu. Modernizm, tarihe fazla önem vermedi; ona düşmanca baktı. Gerçek, tarihsel olmaktan ziyade analitik davranarak bulunurdu.
Makro kozmik Bakış Açısı	Mikro kozmik boyuta odaklanması yerine makro kozmik bakıştan yola çıkarak, ondokuzuncu ve yirminci yüzyıl düşüncesinin evresenlci eğilimlerine odaklanmasıydı.
Estetik Pozisyon	İnsan arzularını büyük, cam bir yüzeyde oyalayarak bekleten, özgürlük yalanlarının nesnelerin de altında olan insanı heyecanlandırmayan, bulanık, demagojik derinlemesine bir düşüncedir.
Eğilim Potansiyeli	Uyumsuzluğa, kırılganlığa ve çatlamaya eğilimli olmasıdır.
Modelin Varlığı	Önceden belirlenmiş olan bir modelden yoksundur.
Felsefi Yaklaşım	Felsefi idealizmin özellikle, Hegelci teorinin reddedilmesidir.
Fonksiyonalizm	Bu terim, mimarinin belirli alanlarında ve sosyoloji ve antropolojide uygulama alanı bulur.
Kutuplaşma	Mutlak kutuplaşmanın reddinden hoşlanılmaz.
Seçkincilik	Popülerleşmeye ve basitliğe güçlü şekilde eğilimli olan ondokuzuncu yüzyıl kültürü ile çelişmesi.
Cinsellik	Cinsellik bakımından daha çok açıktır.
Teknolojik Kültür	Teknolojik kültürün sonuçlarına dikkat çeker.
Etik	Modernistlerin hepsi tarafından paylaşılmasa da normatif etik kuralından yola çıkılarak ahlâki göreceliğe doğru hareket edilmesi eğilimi vardı.
Sanatla Birlikte Estetik İcra	Sanatla birlikte edebi, görsel olsa da aynı şekilde icranın da içinde yer aldığında insanlığın en doğru, gerçek durumunda olduğuna inanılmasıdır.
Kültürel Kötümserlik	Kültürel ümitsizliğe doğru bir eğilim sergilemiştir.
Genel Bir Model Olmaması	Karmaşık bir görüngüye inandırıcı bir düzen getiren genel bir model olmayıp, belirli geçerliliği olan bir başarıya da ulaştırmasıdır.

Kaynak: Norman F. Cantor, **Twentieth-Century Culture: Modernism to Deconstruction**, New York: Peter Lang, 1988, ss. 36-41.

2.4.6.2. Dönemin Belli Başlı Entelektüelleri

Modernizm döneminin teorisyenler topluluğu olarak Frankfurt Okulu gösterilir. Habermas'ın 'modernite projesi' olarak adlandırdığı kavram ise 18. yüzyılda belirmiştir. "Bu proje, Aydınlanma düşünürlerinin 'nesnel bilimi, evrensel ahlak ile hukuku ve kendi ayakları üzerinde duran sanatı, kendi iç mantıkları temelinde geliştirme' konusunda gösterdikleri olağanüstü bir düşünsel çabadan ibarettir. Amaç, özgür ve yaratıcı biçimde çalışan, çok sayıda bireyin katkıda bulunduğu bir bilgi birikimini, insanlığın

özgürleşmesi ve günlük yaşamın zenginleşmesi yolunda kullanmaktır"[358]. Modernizm döneminde belli başlı entelektüel düşünürler olarak, Hegel, Marks ve De Saussure görüşleri ile ön plana çıkmışlardır.

2.4.6.2.1. Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770–1831)

Bir Alman memurunun oğlu olarak Stuttgart'ta doğmuştur. Bern ve Frankfurt'ta özel ders alan Hegel, Tübingen'de teoloji okudu. Jena Üniversitesi'nde 1801'de asistan, 1805'te profesör oldu. Schelling'in bir takipçisi olmayı düşünürken, '*Phenomenology of Mind*'(1807) isimli eserinde ilk kez ortaya atmış olduğu kendi sistemini geliştirdi[359]. Hegel'in sisteminin üzerinde çalıştığı veya yer verdiği konuların türüne göre birbirinden ayrı üç ana bölüm vardır. ***Mantık,*** kendi düşüncesinin kavramsal anlayışını gösterir: aklından geçen düşünceyle ortaya çıkan saf kavramları inceler. Mantığın tersine, ***Doğa ve ruh felsefeleri,*** yer ve zamandaki gerçek var oluşu, dışsal var oluş düşüncesine sahip olmanın kavramsal anlayışını arar. Dolayısıyla bunlar, Hegel'in Gerçeğin Felsefesi '***Realphilosophie'*** adını verdiği felsefeyi oluşturur. Ruh felsefesi, haklı olarak ruhsal olarak adlandırılabilecek olan şeyleri anlamaya ve doğa felsefesi de doğal olarak nitelendirilebilen şeyleri anlamaya çalışır[360]. Hegel, "evren, çok sayıda kişisel şeyden meydana gelir. Bunlar, maddi varlıklar veya akıl, düşünce, hisler gibi ruhsal varlıklar olabilir. Fakat her iki durumda onlar kişisel şeylerdir. Şu anda, araştırmamızın birinci ilkesi, kişisel şeylerin nedeni olduğu için kendisi kişisel bir şey olamaz. Kendisi neden olan bir şey olacaktır. Fakat akıl, bir şey değildir. Plato'nun bize söylediğini düşünürsek, her şeyin aklı olan Tanrı'dır. Böyle olması gerektiği iyi olduğu için o her şeye benzer"[361] demektedir. Hegel'in görüşüne göre, iyi iki temel özgürlük boyutu, refah ilkesi ve kuramsal hak ilkesinin kuramsal birliğidir. Kuramsal hak ilkesi, eşit hakları tesis ederek ve köleliği reddederek, kişisel özgürlüğü temel olarak kabul ederek, kişiyi bir şeyden ziyade varlık olarak kabul eden kişisel hakların bütününden oluşur. Refah, kendisini

[358] David Harvey, a.g.e., s. 25.
[359] The Columbia Encyclopedia, a.g.e., s. 21514.
[360] Will Dudley**, Hegel, Nietzsche, and Philosophy: Thinking Freedom**, Cambridge, England: Cambridge University Press., 2002, s. 16.
[361] W. T. Stace, **The Philosophy of Hegel: A Systematic Exposition**, New York: Dover Publications., 1955, s. 55.

özgür olarak görebilecek olan birey için nihai zorunluluk olan belirli tatminden meydana gelir[362].

Hegel'in görüşlerini şu şekilde özetlemek mümkündür[363]: **a)** Hegel'e göre tarih, içinde çeşitli aşkın varsayımların baştan aşağı sorgulandığı ve eleştirildiği bir sorgulamalar zinciri olarak görülebilir. **b)** Hegel'e göre insanlar ve gerçek, karşılıklı olarak birbirlerini inşa ettiklerinden pasif bir özne ya da nesneden söz etmemiz mümkün değildir ve bu inşa süreci içinde tecrübe merkezi bir rol oynar. **c)** *Tinin Fenomenolojisi,* felsefi bir seyahat denemesi olarak tanımlanabilir. Bize tarih boyunca bilincin kendini idrake doğru yaptığı yolculuğu anlatır. **d)** Çeşitli bilgi seviyeleri boyunca ilerlemek eleştirel bir planı gerektirir. **e)** Hegel'e göre, felsefi hakikat bizim verili, ama yetersiz aşkın varsayımlar üzerine yaptığımız sorgulamalarımız üzerinde temellenir. **f)** Hegel'in özgürleştirici sorgulama fikrinde tarih, birbirinden kopuk olayların tümünden ibaret değildir. **g)** Diyalektikte bir tecrübeye atıfta bulunarak ya da tümdengelimci bir tartışmayla değil, zihnen yeterli olduğunu varsaydığımız insanlar için belli bir fikrin geçersiz olmasının bu fikrin kendisinden ötede daha az geçerliliği olan başka bir fikre işaret ettiğini ortaya koyarak teyit etme ya da çürütme yoluna gideriz. **h)** *Bizler, kendimizin ve başkalarının* bizi tanımladığı şeyden başkası değiliz. Bir şahsın *kim olduğu,* büyük ölçüde başka insanlar ve gruplar tarafından belirlenir. **ı)** Eylemler, karşılıklı olarak birbirini etkiler ve bireyler kendi kısmi sezgilerine göre hareket ederken sistem, daha yüksek bir düzene dayanan kendi mantığına uygun olarak bir bütün halinde işler. **i)** Sistem kendi haline bırakıldığında (yayılma, anamalın yoğunlaşması, fakirleşme ve sınıflar arası uçurum sonucu) gerilimler ve dengesizlik meydana gelir.

2.4.6.2.2. Karl Marks (1818–1883)

Alman sosyal felsefeci, modern sosyalizm ve komünizmin öncü teorisyenidir. Marks'ın babası, 1824'te Yahudilikten Lutheranism'e dönmüş bir avukattı. Marks, Bonn ve Berlin'de hukuk alanında çalıştı fakat felsefe ile ilgilendi ve Jena Üniversitesinden 1841 yılında doktora derecesini (Ph.D.) aldı. 1842 yılında, *Rheinische Zeitung* dergisinin

[362] Mark Shelton, "The Morality of Peace: Kant and Hegel on the Grounds for Ethical Ideals", **Review of Metaphysics**, Volume: 54, Issue: 2, 2000, s. 379.
[363] Gunnar Skirbekk ve Nils Gilje, a.g.e., ss. 394-404.

editörü oldu fakat radikal reformlar yapılması talebinde bulunması, baskı altında tutulmasına yol açtı. Marks ilk önce kendi düşüncesini sistematize etmeye çalıştı ve Pierre Joseph Proudhon'un bireysel radikalizmine karşı çıktı. "Felsefenin Sefaleti" isimli eserinde Proudhon'a karşı saldırıya geçti. Yine bu dönemde, Engels'le birlikte, diyalektik materyalizmi ortaya koyan, *Alman İdeolojisi* adlı kitabı yazdı. 1847'de Komünist Derneği'ne katıldı ve1848 yılında Engels'le birlikte, sınıf mücadelesine genel bakışını ifade ederek işleyen ünlü *Komünist Manifestosu*'nu yazdı[364].

Karl Marks'ın sonraki dönemleri de etkisi altına alan görüşleri ana hatları ile şöyle özetlenebilir[365]: **a)** Marks eski materyalizmin yanlış olarak, duyumu edilgin (pasif) saydığını, böylece etkenliği (aktivite) her şeyden önce nesneye yüklediğini söylemişti. Onun görüşünde tüm duyum ya da algı, özneyle yüklem arasındaki karşılıklı etkidir. **b)** Doğruluk, yani düşünmenin gerçekliği ve gücü pratikte kanıtlanmalıdır. Pratikten yalıtılmış olarak, düşüncenin gerçek olup olmadığı tartışması, salt skolâstik bir sorundur. Filozoflar dünyayı sadece değişik yollarda yorumlamışlardır. Fakat asıl iş onu değiştirmektir. **c)** Marks için ruh değil, maddedir itici kuvvet. Marks için bu itici kuvvet, gerçekten insanın maddeyle ilişkisi anlamına gelir. Bu ilişkinin en önemli kısmı insanın üretim biçimidir. **d)** İnsan tarihinin herhangi bir safhasında siyaset, din, felsefe ve sanat, Marks'a göre o dönemin üretim yöntemlerinin ve bir dereceye kadar dağıtım yöntemlerinin bir sonucudur.

Marks, bütün yaşamını ilgilendiği çalışmaya adayarak, doğuştan, kitlelerle doğrudan ilişki kurmaktan kaçınan, yaratılıştan bir entelektüel ve teorisyendi. Taraftarlarının çoğunluğu, ekonomi öğretisinin büyük bölümü, ilk kez işçilere verilen derslerle ortaya çıktı. Bu şartlar altında da bilinçli ve akıcı bir model ortaya çıktı[366]. Zenginlik gibi özel mülkiyet de aynı zamanda kendisini devam ettirmek zorundaydı ve proletarya onun karşısındaydı. Çelişkinin pozitif tarafı özel mülkiyetin kendi kendine yeterli olmasıydı. Diğer taraftan proletarya da kendisini ortadan kaldırmak zorundadır ve bu proletaryayı meydana getiren onun duruma bağlı tezidir. Çelişkinin negatif, çözülen

[364] The Columbia Encyclopedia, a.g.e., s. 30514.
[365] Bertrand Russel, **Batı Felsefesi Tarihi**, Çev. Muammer Sencer, İstanbul: Say Kitap Pazarlama, 1983, ss. 770-775.

[366] Isaiah Berlin, **Karl Marks: His Life and Environment,** New York: Time, 1963, s. 2.

tarafı özel mülkiyetin ortadan kaldırılması ve kalkmasıdır. Bundan dolayı, antitez içinde, mülkiyet sahibi muhafakârdır ve proletarya alaşağı edici bir partidir[367]. Marks'a göre, Fikirlerin, kavramların ve bilincin üretilmesi ilk önce insanın maddeyle ilişkisi ve maddi faaliyetiyle karşılıklı ilişkisiyle ortaya çıkar. Bu aşamada, insanın zihinsel ilişkisi, kavraması, düşünmesi, bunların doğrudan maddi akışı olarak ortaya çıkar. İnsanların, politikası, kanunu, ahlâkı, dini, metafiziğiyle ifade edilmesi gibi bunlar aynen zihinsel üretime de uygulanır[368]. Marks'ın düşüncesinin merkezinde, özgürlük ve ona yakın değerler yer almıştır. Özgürlük, bütünleşmenin yanı sıra ilerlemeyle olacaktır. Özgürlük, kişisel ve sosyal gerçeklik ve kavrayışının ön şartıdır. Marks özgürlüğü, özgür irade ve insani kavrayışa engel olan şartların ortadan kaldırılmasında görür. O'na göre, özgürlük, insan potansiyellerinin kavrayışına göre anlaşılmalıdır[369].

2.4.6.2.3. Ferdinand De Saussure (1857–1913)

İsviçreli dilbilimci. Dile işaret eden, dille ilgili ilişkilere vurgu yaparak yapısal dil çalışmasını gerçekleştiren modern dil bilimin kurucularından birisidir. Saussure, eşzamanlı dil bilimi (belirli bir andaki dilin incelenmesi), tarihi dil bilimden (dilin zamanla değişen durumunu inceleme) ayırarak, *langue* olarak isimlendirilen şeye karşı çıkarak (bir dilin belirli bir zamandaki ifadesi) *parole* (kişinin konuşması)'na önem verdi. Saussure'ın, en etkili çalışması, yazılı notlarının derlendiği *Course in General Linguistics* başlıklı çalışmasıdır[370]. Copernicus, nasıl güneşin dünyanın etrafında dönmesinin yerine dünyanın güneşin etrafında döndüğünü iddia ettiyse aynı şekilde, Saussure da, dil olayının analojik bir şey olduğunu ileri sürmüştür. O'nun tezi, dillerin, yaşadıkları dünyanın rasyonel bir kavrayışına ulaşması için insan olmaya olanak veren araçlar olduğudur. Kelimeleri yalnızca gerçeği idrak etmenin yardımcıları olarak görmek yerine, Saussure, aslında gerçeği, kullandığımız dili oluşturan sözlü işaretlerin kullanımına bağımlı olarak algıladığımızı ortaya koydu. O'na göre, sözcükler çevresel değildir fakat tersine insan yaşamının merkezidir. İnsanın varlığı, dil bilimsel olarak var

[367] Edward Fitzgerald, **Karl Marks: The Story of His Life**, London: John Lane, 1936, s. 102.
[368] Erich Fromm, **Marks's Concept of Man**, New York: Frederick Ungar Publishing, 1961, s.197.
[369] Neal Riemer, **Karl Marks and Prophetic Politics,** New York: Praeger Publishers, 1987, s. 26.
[370] The Columbia Encyclopedia, a.g.e., s. 42407.

oluşu açık şekilde ortaya koyarak tanımlamakla olur[371]. Saussure'a göre işaretler, iki temel ilişki türüne girer: değerler dizisi *tik* (Saussure aslında "associative" sözcüğünü kullanır) ve *sentagmatik*. Herhangi bir dil işaretinin kimliği, aynı dil sisteminde, diğer dilsel işaretlerle ilişkiye giren paradigmatik ve sentagmatik ilişkilerin hepsinin toplamı tarafından belirlenir. Paradigma diğer birimlerle kaynaşarak seçilebilen ve müşterek benzerlik ve karşıtlık ilişkilerine sahip olan yatay ve dikey birimler setinden oluşur[372].

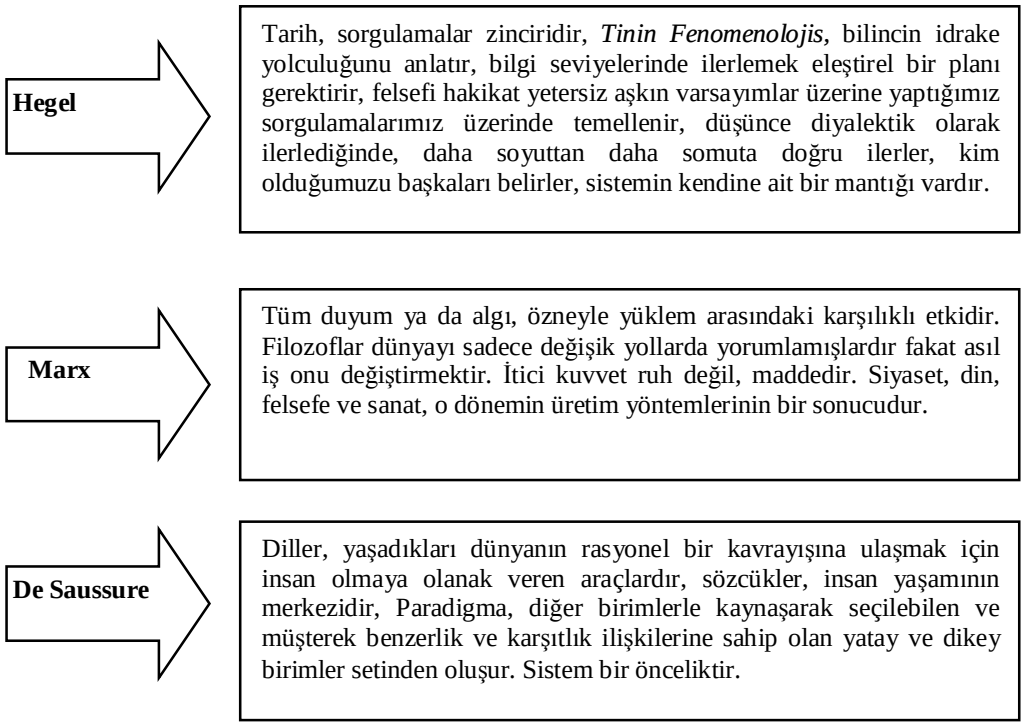
Geleneksel Saussure'cı semiyolojiye göre en önemlisi, yalnızca tek bir kullanımı olan çok özel performans veya uygulamalardan ziyade, semiyotik bir sistemin kurallarının ve yapılarının altının çizilmesidir. Saussure'ın yaklaşımı, zaman içinde dondurulmuşçasına (fotoğraf gibi)- görüngüden ziyade- zamanla gelişen terimlere göre (film gibi) eşzamanlı olarak incelenen bir yaklaşımdı[373]. Saussure eşzamanlık ile diyakroni arasında da bir ayrım yapmıştır. O, diyakronik dil incelemesini, yani tarihteki gelişmeleri temel alan dil incelemelerini tamamen bir kenara bıraktı. Saussure, dil incelemeleri yaparken eşzamanlı yöntemi tercih etti. Bununla belirli bir zamanda, belirli bir sistemdeki işaretlerin işlevsel ilişkisinin incelenmesini önerdi. Saussure'ün yaptığı bu ayrımın da daha sonraki semiyotik incelemeler üzerinde ciddi etkileri oldu. Senkronik görüşün avantajı, bağımsız bir işlevsel sistem olarak düşünülen dilde yapısal ilişkilerin ve fonksiyonların ön plana alınmasından ileri gelir[374]. Saussurecı dil bilim, sistemin dış görünüşündeki maddesel anlamları, kavramları, madde, akıl ve mantığı izole etmeyi amaçlamaktadır. Dil bilimsel sistem, herhangi bir söyleyiş veya fiili performansı öncelikli bir gösteri gibi görmektedir. Sistem bir önceliktir. Sistemin biri maddi, diğeri kavramsal olan iki ayrı doğası bir arada olmaktadır. Bu yüzden, dil bilimde ve Ferdinand de Saussure'ın semiyolojik projesinin tamamında, işaret eden ve işaret edilen (*signifiant* and *signifié*)'den kaynaklanan sistem önceliğinin mevcut ve geçmişteki durumu varsayılmaktadır[375].

---

[371] Roy Harris ve Talbot J. Taylor, **The Western Tradition from Socrates to Saussure**, London: Routledge, 1997, s. 210.
[372] Robert Burgoyne, Sandy Flitterman-Lewis and Robert Stam, **New Vocabularies in Film Semiotics: Structuralism, Post-Structuralism, and beyond**, New York: Routledge, 1992, s. 9.
[373] Daniel Chandler, **Semiotics: The Basics**, London: Routledge, 2002, s. 18.
[374] Semiyotik, www.ege-edebiyat.org/htm/HTML,2006, (Er.Tarihi,03.05.2006).
[375] Eduardo Neiva, "Redefining the Image: Mimesis, Convention, and Semiotics", **Communication Theory,** Volume: 9, Issue: 1, 1999, s. 87.

Aşağıda Şekil 16'da, Modernizm Dönemi'nde etkisi bulunan entelektüeller ve başlıca görüşleri özetlenmektedir.

Şekil 16. Modernizm Dönemi Entelektüellerinin Başlıca Görüşleri

2.4.7. Postmodernizm Döneminde Entelektüeller

Şaylan, postmodernin, kavram olarak estetik anlayış ve ölçüsünden toplum düzeni ya da işleyişine, toplumla ilgili kuramsal çözümlemelere ve bilim felsefesine kadar uzanan çok geniş bir alanda ortaya çıkan yeni yaklaşım ya da tartışma biçimlerini kapsamasından dolayı tanımlanmasının güç olduğunu ifade etmektedir[376]. Postmodern bilgi, modern süreçte oluşan bilimsel bilgi tekeline karşı bir özgürleşim çabasıdır[377]. Postmodernizm parçalanmayı savunur. Postmodern insan, ister toplumsal, ister bilgisel ve hatta estetik tarzda olsun her türlü bütünleşmeyi, sentezi hor görür, onları dışlar. Bu özgürleşmeyi Rorty şöyle ifade eder: "Yüceliği isteyenler postmodernist bir entelektüel

[376] Şaylan, a.g.e., s. 6.
[377] J. F. Lyotard, **Postmodern Durum**, Çev. Ahmet Çiğdem, Ankara: Vadi Yayınları, Ankara., 1997, s. 9.

hayat biçimini amaçlamaktadırlar. Güzel toplumsal ahenkler isteyenlerse, bir bütün olarak toplumun kendi kendisini temellendirme kaygısıyla canını sıkmaksızın kendisini teyit ettiği bir postmodernist toplumsal hayat biçimi istemektedir[378]. Altmışların başlarında "ideolojilerin sonu" ile başlayan bir eskatoloji furyası, yetmişlerde ve seksenlerde yeni Fransız düşüncesi namıyla "insanın sonu"nu ilan ederek devam etti. Bu furyanın oluşturduğu karambolde proletaryaya, başkaldırıya, devrime, ideolojiye, hümanizme, kısacası Lyotard'ın sonradan "büyük anlatılar" olarak niteleyeceği bir sürü ideale veda edildi[379]. Çalışmanın bu kısmında, postmodernizm dönemindeki entelektüel düşünce ele alınmaya çalışılarak, öne çıkan bazı entelektüel düşünürlerin fikirlerine değinilmeye çalışılacaktır.

2.4.7.1. Dönemin Entelektüel Düşünce Konsepti

Postmodernizm, bazı eleştirmenler tarafından modern kapitalist ekonomilerin yaşam tarihinde önemli bir aşama olarak görülmektedir. Yine postmodernizm, insanlığın çağdaşlık deneyimi içinde sosyal ve kültürel hâkim niteliği tanımlayan, bir var oluş durumu veya bir 'durum' olarak görülmektedir. Ayrıca bazı yazarlar, postmodernizmi, bilgi ve bilimsel yöntemin olanağı konusunda daha çok şimdiki tartışmayı karakterize etmek olarak görerek felsefi durumları da etkileyen edebi/ retorik veya pratik bir stil (özellikle mimari ve sanat) bir tür olarak görmektedir[380]. Gerçekten, çeşitli Fransız postmodern düşünürlere göre, edebiyat teorisinin felsefenin yerini almaya başladığını veya daha doğrusu, felsefenin, retorik veya edebiyatın bir türü haline gelmeye başladığını düşünmektedir. Postmodern durum, yoruma cümle içerisinde yer verilen dil bilimsel ve metne ait olan ölçüdür. Tıpkı, okumada içeriğin değişmesinden dolayı bir metnin anlamdan yoksun kalması, sözü edilen şey içinde bir kelimenin anlamının ortaya çıkmaması gibi bir durumdur. Bundan dolayı da postmodern durum, kararlaştırılamayan ve henüz yorumu tamamlanamamış olan bir durumdur[381].

---

[378] Nancy Fraser ve Linda Nicholson, **Felsefesiz Toplumsal Eleştiri: Feminizm ve Postmodernizm Arasında Bir Karşılaşma,** Çev. Mehmet Küçük, Ankara: Vadi Yayınları, 1994, s. 280.
[379] Abdullah Topçuoğlu ve Yasin Aktay, a.g.e., s. 10.
[380] Jack Amariglio, Stephen Cullenberg and David F. Ruccio, **Postmodernism, Economics and Knowledge**, London: Routledge, Publication Year, 2001, s. 5.
[381] Kevin J. Vanhoozer (ed.), **The Cambridge Companion to Postmodern Theology**, Cambridge, England: Cambridge University Press, 2003, s. 13.

Postmodernistler, epistomolojiden tarih ve topluma yöneldiklerinde, determinizme* karşı çıkmalarının doğal bir sonucu olarak, tarihte bir amaç fikrine de karşı çıkarlar. Epistemoloji, tarih, toplum, ekonomi, kültür vb. alanlarda tek faktör, evrensel öz veya cevher fikrine karşı çıkan postmodernistler, sadece bir tek şeye karşı çıkmazlar o da çoğulculuktur. Aydınlanma, kapitalizm, demokrasi, eşitlik, Marksizm gibi "büyük anlatılara" karşı bir başkaldırı olan postmodernizm, en genel anlamda modernliğin açmazlarına karşı bir savaşım ve modernleşmeyle bir hesaplaşmaktır. Postmodernistlere göre postmodernizm, ileri batı toplumlarının şu anki içlerinde bulunduğu aşamayı, bir bakıma modern sonrası/sanayi sonrası toplumu adlandırır[382]. Postmodern felsefi düşünce, modern üniversitenin eskiden kalan, engellemeye eğilimli olduğu aklın özgürlüğünü sağlamak için bir rasyonel bir çözüm sunar. Nunberg'in, zekâ dediği veya en iyisi eleştirel zekâ olarak adlandırılabilecek olan şey, yalnızca, başka türlü yetkisiz belge ve dokümanlar yığını içerisinde kalarak, yolunu kaybedebilecek olan öğrenciye olanak tanınan eğitimsel stratejinin bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır. Postmodern entelektüel, sorumluluğun gerektirdiği becerileri öğrenmeli veya kalabalık içinde yok olmamalıdır[383].

2.4.7.2. Dönemin Belli Başlı Entelektüelleri

Postmodern düşünürlere göre toplumla ve insanla ilgili bilgi ya da kuram olanaksızdır. Postmodernizm bir bakıma gelenekten kopuş, şimdinin devamı, modernizmin kendi içinde patlaması ve yeni bir adlandırmaya ihtiyaç gösteren bir durum yaratması ve anlamı en uç noktaya kadar götürmesi olarak görülebilir. Aynı zamanda bir hesaplaşma anı; mevcut tüm değerlerin, kavramların kimliklerin sorgulandığı şimdiki zaman anı. Postmodern dünyada gerçek ve yanılsama arasındaki ayrım kaybolmuş ve meseleler 15 saniyelik ses bitleri ve saptırılmış imgelerle saptanır hale gelmiştir[384]. Aydınlanma düşüncesine eleştirel bakan Alman düşünür Frederic Nietzsche'nin

---

* ***Determinizm:*** Evrende olup biten her şeyin, bir nedensellik bağlantısı içinde gerçekleştiğini, fiziksel evrendeki ve dolayısıyla da insanın tarihindeki tüm olgu ve olayların mutlak olarak nedenlerine bağlı olduğunu ve nedenleri tarafından koşullandığını savunan anlayış (kaynak, Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 269).

[382] Kızılçelik, a.g.e., s. 89.

[383] Carl A. Raschke, **The Digital Revolution and the Coming of the Postmodern University**, New York: Routledge, 2002. s. 80.

[384] Ziyaüddin Serdar, **Postmodernizm ve Öteki**, Çev. Gökçe Kaçmaz, İstanbul: Söylem Yay., 1998, s. 84.

yaklaşımları, sonraki dönemde ortaya atılan postmodern çözümlemeler için adeta temel bir kaynak olmuştur[385]. Çalışmanın bu bölümünde, postmodern döneme çalışmalarıyla katkıda bulunmuş olan ve görüşleri ile günümüzü de etkilemeye devam eden belli başlı entelektüel kişiler üzerinde durulacaktır.

2.4.7.2.1. İlk Postmodernistler

Giddens, kapitalist toplumları genelde modern toplumların bir alt tipi olarak görmekte ve birkaç kurumsal özelliğe sahip olduğunu ileri sürmektedir. Bunlardan birincisi, *endüstriyalizm* adını verdiği ekonomik düzenle ilgilidir. Kapitalist girişimin güçlü rekabetçi ve genişlemeci doğası vardır ve teknolojik yenilikler yayılma eğilimindedirler. İkincisi, ekonomi diğer sosyal alanlardan özellikle de politik kurumlardan izole edilmiştir. Üçüncüsü, yönetim biçimlerinin ve ekonominin yalıtımı, üretim anlamında üstünlük sağlamıştır. Dördüncüsü, devlet otonomisi, güçlü bir fikir olmamasına rağmen sermaye birikimine bağlıdır. Kapitalizmin ilk dönemi olan "klasik endüstriyalite" dönemi 18. yüzyılda Batı Avrupa'da ortaya çıkan yeni dinamikler ve yaşanan değişimlerdir. Bu dönemin farklılığı toprak, emek ve paranın metaya dönüşümü ve kapitalizmin temel belirleyicisi olan sürekli birikim mantığına uygun yeni örgütlenme süreçlerinin oluşumuydu[386]. Kapitalist örgütlenmenin tamamlandığı ve dünyanın küreselleşmesine giden ilk adımların atılmaya başlandığı bu dönemde, ilk postmodern entelektüeller olarak yaptıkları çalışmalarla Arthur Schopenhauer, Frederich Wilhelm Nietzsche ve Ludwig Josef Johann Wittgenstein karşımıza çıkmaktadır.

2.4.7.2.1.1. Arthur Schopenhauer (1788–1860)

Arthur Schopenhauer, 1788'de Danzig'de doğdu. 1860'ta Frankfurt'da öldü. Schopenhauer, özgürlük nedir? Sorusuna, bu kavramın, dikkatli biçimde incelendiğinde, negatif hale geldiğini ileri sürmektedir. Özgürlük herhangi bir engel veya kısıtlama olmadığı anlamına gelir. Bu kısıtlamanın olası doğasına karşılık, kavram birbirinden çok farklı alt türe ayrılır: *Fiziksel, entelektüel ve ahlâki özgürlük.* **a)** *Fiziksel özgürlük*

[385] Cemal Bali Akal , "Nietzche Spinoza'yı Nasıl Okudu?", **Cogito**, 2001, s. 25,
[386] Giddens, Antony Giddens, **The Consequences of Modernity**, London: Oxford Publishing, 1991, ss. 56-57.

herhangi bir maddi engelin olmamasıdır. Böylece biz bunu şöyle ifade ederiz: açık bir gökyüzü, açık hava, açık bir alan, boş bir yer, serbest ısı (kimyasal olarak sınırlandırılmamış), bedava elektrik şarj etme, dağlar veya bentlerle v.s. artık kontrol edilmeyen nehrin serbestçe akışı. **b)** *Entelektüel Özgürlük,* " isteyerek ve istemeyerek burada yalnızca sınıflandırma bütünlüğü adına sözü edilen Aristo'daki düşünceye saygıdır. **d)** Bu bütünüyle bilinçli olarak entelektüel özgürlüğü ele almamıza olanak verir. **e)** Böylece doğrudan üçüncü tür özgürlüğe, yani *ahlaki özgürlüğe* döneriz[387]. Schopenhauer'in etiğinde gri alanlar yoktur. Kendini doğrulamaya zorlayan erdem ve bencillik, herhangi bir durumda cinsel tatmini arzulamayan, vücudu yalanlayan ve erdemli kişiyi inkâra zorlayan açık bir çelişkiyle hareket ederek esas olarak karşıttır. Schopenhauer'in şematik indirgeyici sisteminde, tarih ve yaradılışın temel açıklayıcı ilkesi olarak aklın yerini alacak olan rasyonalist dinselliğin yansıyan imajını da reddetmektedir[388].

Schopenhauer, kendini yok etmenin yalandan kurtulmanın bir yolu olduğuna inandı fakat iradenin inkârı onun sıkıştırmasıyla, baştan çıkartamadan aynen devam edecektir. Böyle bir durumda, irade, yaşamdan kovulmakta; şu anda yaşam iddiasını kabul ederek memnuniyet içinde titremektedir. "İnsan" şimdi gönüllü olarak çekilme, vazgeçme, gerçek kayıtsızlık ve mükemmel iradelilik durumuna ulaşmaktadır. İradenin inkârı, "yalnızca örtbas etme veya övgüde bulunma olan diğer bütün anlamlarındaki hastalığın radikal bir tedavisidir[389]."

Yazara göre dünya, bir insan var olmadan önce onun aklıyla ilişki içinde yalnızca bir düşünce olarak yatar. Nesne olarak, fikir olarak dünya, kendi içinde bir şey gibi olmakta, onun en içteki özü yalnızca gerçek dünyanın dıştan görünümünü yansıtmaktadır. Bu görünen dünya, kendisinin bildiği sahte hayal ve gerçek dünyaya göre materyalist yanılgıları ve sorunun ürünleri olacak, görünen dünya olduğunu doğru

[387] Arthur Schopenhauer, **Essay on the Freedom of the Will**,New York: Liberal Arts Press, 1960, ss. 3-5.
[388] Aileen Kelly, "Herzen versus Schopenhauer: An Answer to Pessimism" , **Journal of European Studies**, Volume: 26, Issue: 1, 1996, s. 37.
[389] R.K. Gupta, "Moby-Dick and Schopenhauer", **International Fiction Review**, Volume: 31, Issue: 1-2 , 2004, s. 1.

biçimde anlamanın yerine, yalnızca kendisiyle ilişkili olan bir fikir kendi kökenine borçlu olacaktır[390].

2.4.7.2.1.2. Frederich Wilhelm Nietzsche (1844–1900)

Alman felsefeci, Prusya Röcken'de doğdu. Bir rahibin oğlu olan Nietzsche, Bon ve Leipzig'de Yunan dili ve Latince okudu ve 1869 yılında da Basel'de Klaik Filoloji Kürsüsü'ne atandı[391]. İnsanlar, zamanla yapay kimlikler yaratarak, daima değişimi önlemeye çalıştılar ve entelektüel dolaşımı durdurmaya yönelik araçları, dünyayla baş etmek için de dilsel, sanatsal ve bilimsel araçları yarattılar. İnsanlar var olanı hoş görebildiklerinde kültürel kaynaklar yaratmaları gerektiğinden aslında onunla yapılan hiçbir yanlış yoktur. Yaşamın, araçları test etme olanağı vermesinden ziyade, yanlış olan şey, yaşamın yapay araçları test etmesine izin verilmesidir. Tarihsel aşamaları ve soyları gözönünde tutan Nietzsche'nin düşüncesi, geçmişin metne ait kayıtlarını incelemek için filolojik yöntemleri de kullanarak, bu soy ağaçlarının, gerileyen değerlerden ortaya çıkmış olan nihilizmin gösterilmesinde nasıl kullanılacağını açıklamaktadır[392]. Nietzsche, bu nedenle, kanun yapıcının aşırı duyarlı perspektifine başvurulduğunda, özellikle, yirminci yüzyılın liberal izleyicilerine canavarca soğuk ve acımasız görünmüştür. Bu gibi, kendi insanının doğasını değil fakat politik bir düşünür olarak ahlâksızlık perspektifini benimser. Bu hedeflere en yüksek politik önceliği yükleyerek, müthiş entelektüel yeteneklerine meydan okuyan değerleri içerisinde bunları düşünse de insan olmanın özel taraflarıyla ilgilenmeyen birisi olarak, kanun koyucu sıfatıyla, dağıtıcı adalet, sosyal adalet, ahlâki eğitim ve diğer modern politik yaşamın ayırt eden özelliklerine çok önem vermektedir[393].

Bununla beraber, bilgi, özgürlük ve egemenlik, sürekli yaygınlaşarak, araştırmalarına yön vermiştir. Nietzsche, tutkulu çalışmalarında, talihi yenmek, doğayı aşmak ve özgürlüğü kontrol etmek için karakteristik şekilde, yeni modern özlemlerin zirvelerine ulaşılmasını teşvik etmektedir. Dahası, eski metafizik ve insani mükemmellik

[390] William Kelley Wright, **A History of Modern Philosophy**, New York: Macmillan, 1941, s. 368.
[391] The Columbia Encyclopedia, a.g.e., s. 55765.
[392] Robert John Ackermann, **Nietzsche: A Frenzied Look**, Amherst, MA: University of Massachusetts Press, 1990, s. 6.
[393] Daniel W. Conway, **Nietzsche and the Political**, New York: Routledge, 1996, s. 12.

kavramlarınca belirlendiğini itiraf ettiği bu baş döndürücü perspektife yeni zirvelerle ulaşmış olmaktadır. Gerçekte, Nietzsche, modern ilkeleri radikal hale getirmekte fakat geleneksel ahlâki ve entelektüel erdemler, bu radikalleşme temelinde ve bunun tarafından sınırlandırılmış olmaktadır[394]. Bu ve bir hayli daha fazlası, tam anlamıyla yüzeyde olanı ifade etmiş olsa da aslında Nietzsche'nin yazılarında bir ayrım yaptığını göstermektedir. Yerinde katı biçimde sınırlandırılmadıkça görülemeyen Nietzsche'nin en temel entelektüel çizgileri bile analiz edilerek ve olağanüstü görünerek ortaya çıkmaktadır. Yanı sıra Nietzsche'nin, yalnızca Hıristiyan ahlâkına saldırmadığı ancak ahlâka benzer olana da saldırdığı belirlenmiştir. Çok daha önemli olan diğeri yani, başka değerler veya değerleri kodlama tarzlarını, onları ahlâki hale getiren yöntemlerden keskin biçimde ayırmasıdır[395].

2.4.7.2.1.3. Ludwig Josef Johann Wittgenstein (1889–1951)

Avusturyalı felsefeci, Viyana'da doğdu. Aslında, bir mühendis olarak eğitim gördü. Wittgenstein, felsefeye yöneldi ve Bertrand Russell'la birlikte çalıştığı Cambridge'e gitti ve ayrıca Norveç'teki araştırmasıyla kendi felsefesini geliştirdi[396]. Wittgenstein'ın konumu, mevcut etiksel anlamın olduğu, yine metafiziksel öznenin faaliyetini oluşturmanın sonucunda ortaya çıkan bir değerin olduğu pozisyondur. '*Notebooks'* başlıklı kitabında söylediği gibi, "etik mantık gibi dünyanın şartı olmalıdır," öyle ki iyi ve kötü yalnızca özneyle başlar. Özne, dünyanın bir parçası değildir fakat dünyanın sınırlayıcısıdır. Metafiziksel özne, dünyayı bir bütün olarak gören tarzla yaşama etiksel bir anlam yükleyebilir[397].

Wittgenstein, aklın, ya anlam ya da bilginin ayrıcalıklı bir kaynak olmadığını ileri sürmektedir. Kabaca, Wittgenstein'ın stratejisi, üç aşamalı ilişkiden oluşan bir stratejidir: *Dilin kazanılmasında, gösterişli tanımlamanın oynadığı geleneksel role saldırmak, temsil edilen düşünce ile ilgili, özel ayrıcalığı olan hedeflerin, var olmasının*

[394] Peter Berkowitz, **Nietzsche: The Ethics of an Immoralist**, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1996, s. 2.
[395] Kathleen M. Higgins and Robert C. Solomon, **Reading Nietzsche**, New York: Oxford University Press, 1990, s. 36.
[396] The Columbia Encyclopedia, a.g.e., s. 51325.
[397] John C. Kelly, "Wittgenstein, the Self and Ethics", **The Review of Metaphysics,** Volume: 48, Issue: 3, 1995, s. 567.

gerekli olduğu anlayışına saldırı, dünya ve bizim aramızdaki bir bağlantı olarak anlamın yerine referansın geçmesine karşı saldırı. Wittgenstein yanılmıyorsa, referans, epistemik ilişki problemini çözmek için yararlanılan felsefi aracın anlamından daha iyi değildir. Hem temelini atan hem de bilgi temsil konusunda yanlış kanıdadır[398].

Wittgenstein, bir kişinin yazdığı şeyin büyüklüğünün, yazdığı ve yaptığı başka her şeye bağlı olduğuna inandı. Orijinallik ve orijinalite daha büyük bir tarzı işaret ettiği için ahlâk ve etik arasında bulunan yakın ilişki ahlâki bir özelliktir. Gerçeği dile getirmek ve konuşmak bir zekâ sorunu değildir: Kendisi hâlâ ustalaşmamışsa hiç kimse gerçeği söyleyemez. Gerçek yalnızca, zaten *içinde* var olduğu kişi tarafından dile getirilebilir. Wittgenstein, bu pasajlarında basit biçimde, orijinalliğin, büyüklüğün ve dehanın doğasını yansıtmamakta, büyüklüğe ulaşmak için gerekli gücü, derinliği ve cesareti olsa da ve kendi ahlâki karakteri konusundaki şüphelerini ifade ederek kendisine göre acı çekmektedir[399].

Aşağıda Tablo 21'de, İlk Dönem Postmodernist entelektüellerinin görüşleri özetlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 21. İlk Dönem Postmodernist Entelektüellerin Görüşleri

Entelektüel	Ortaya Koyduğu Görüşler
Arthur Schopenhauer	Özgürlük, herhangi bir engel veya kısıtlama olmaması anlamına gelir ve *fiziksel, entelektüel ve ahlâki özgürlük* olarak üçe ayrılır. Uzun vadede, dünyada iyilik veya kötülüğün çok fazla olup olmadığını tartışmak fazlasıyla gereksizdir. Yazara göre dünya, bir insan var olmadan önce onun aklıyla ilişki içinde yalnızca bir düşünce olarak yatar.
Frederich Wilhelm Nietzsche	İnsanlar, zamanla yapay kimlikler yaratarak, daima değişimi önlemeye çalıştılar ve entelektüel dolaşımı durdurmaya yönelik araçları, dünyayla baş etmek için de dilsel, sanatsal ve bilimsel araçları yarattılar. Nietzsche, tutkulu çalışmalarında, talihi yenmek, doğayı aşmak ve özgürlüğü kontrol etmek için karakteristik şekilde, yeni modern özlemlerin zirvelerine ulaşılmasını teşvik etmektedir.
Ludwig Wittgenstein	Etik mantık gibi dünyanın bir şartı olmalıdır. Ve özne, dünyanın bir parçası değildir fakat dünyanın sınırlayıcısıdır. Metafiziksel özne, dünyayı bir bütün olarak gören tarzla yaşama etiksel bir anlam yükleyebilir. Gerçeği dile getirmek ve konuşmak bir zekâ sorunu değildir: Kendisi hâlâ ustalaşmamışsa hiç kimse gerçeği söyleyemez.

[398] Meredith Williams, **Wittgenstein, Mind, and Meaning: Toward a Social Conception of Mind**., London: Routledge, 1999, s.16.
[399] James Marshall, Michael Peters, **Wittgenstein: Philosophy, Postmodernism, Pedagogy**., Westport, CT: Bergin & Garvey, 1999, s. 159.

2.4.7.2.2. Geç Dönem Postmodernistler

Bu dönem 1945'e kadar devam etmiş ve 19. yüzyılın sonlarında kapitalizmin giderek uluslararasılaşması, sömürgeciliğin de etkisiyle uluslararası pazarların genişlemesi, yatırım ve üretim sistemlerinin gelişmesi ile ticaretin, sermaye hareketlerinin serbest hale gelmesi sonucu yaşanan bir yeniden yapılanma sürecine dönüşmüştür. Kapitalizmin ikinci aşaması olarak belirlenen bu süreç, "yeni kapitalizm", "tekel kapitalizmi", "ileri kapitalizm","geç kapitalizm" ya da "örgütlü/organize kapitalizm" olarak adlandırılmıştır. Marksist gelenekten gelen bir grup düşünür ise bu dönemi emek süreçleri ve örgütlenmesinin boyutlarını kapsayan bir düzenleme biçimi olarak siyasal boyutu da içerecek bir şekilde *Fordist* dönem, döneme damgasını vuran ideolojiyi de ***Fordizm***[*] adı verilmiştir[400]. Fordizmi uygulandığı dönemde gözlemleme imkânı bulan Antonio Gramschi'ye göre, fordizm bir yanda yüksek ücretler ve yükselen yaşam standartları, öte yanda benzeri görülmemiş bir kas ve zihin gücü kullanımını gerektiren yeni çalışma süreçleriyle son derece tutarlıdır[401]. 1970'li yıllara gelindiğinde kapitalizmin içine girdiği kriz, yeniden yapılanma sürecini de beraberinde getirmiştir. Bu dönem kapitalizmin yeni bir aşaması olarak değerlendirilirse fordist döneme benzer fakat tam karşısında adlandırmalar olduğu görülür. Bunlar, "örgütsüz/organize olmayan kapitalizm" ya da *post-fordist dönem*; bu dönemin bir bütün olarak sanat, kültür ve bilim anlayışı[402] olarak adlandırılırken, Weberyan gelenekten gelen düşünürler bu süreçleri adlandırmada *postmodern* ve *postmodernizm* kavramlarını kullanmaktadırlar[403]. Bu yeniden yapılanma sürecinin üretim alanına yansıması, yeni bir mekânsal anlayış biçiminde yorumlanmakta ve fordist birikim sürecinin postfordist birikim sürecine dönüşümünü belirleyen temel özelliğin bilişim ve iletişim alanında ortaya çıkan

[*] ***Fordizm*** terimi daha genel olarak, modern topluma özgü kütlesel üretim, yükselen tüketim standartları, artan dış ticaret, refah devleti gibi fenomenleri kapsayan bir deyim olarak kullanılır (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 425).

[400] Hayriye Erbaş, (2000), "Küçük Sevimli Dünya: Küreselleşme ve Bazı Yanılgılar", **Doğu Batı Dergisi,** Sayı: 10, 2000, ss. 142-143.

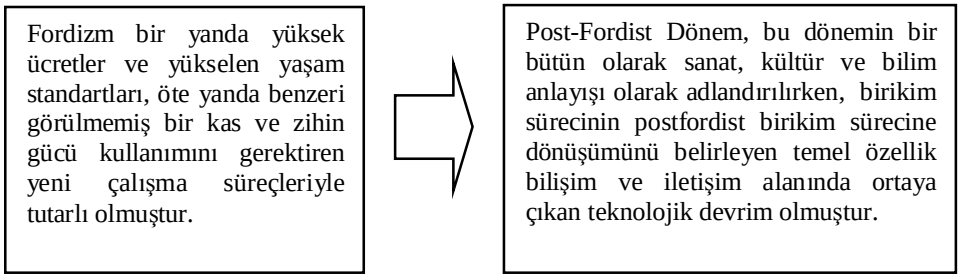
[401] Ronaldo Munck, **Emeğin Yeni Dünyası**, çev. Mahmut Tekçe, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2003, s. 48.

[402] Levin Özgen, (1994), "Ölçek Ekonomilerinde Değişmeler ve Alan Ekonomileri", **İktisat Dergisi**, Sayı:. 353-354, 1994, s. 66

[403] Erbaş, a.g.e., s. 143.

teknolojik devrim olduğu söylenmektedir[404]. Aşağıda, şekil 17'de geç dönem postmodernizm düşüncesinin tarihsel gelişim süreci gösterilmektedir.

Şekil 17. Geç Dönem Postmodernizm Düşüncesinin Gelişimi

2.4.7.2.2.1. Martin Heidegger (1889–1976)

Alman felsefeci Heidegger, Freiburg'da öğrenciyken, Heinrich Rickert'in Kantçılığı ve Edmund Husserl'in fenomenolojisinden etkilendi. 1923 yılında, çalışmasının önemli bir bölümünü oluşturan, *Varlık* ve *Zaman* (*Sein und Zeit)* adlı eserlerini yazdığı ve yayınladığı Marburg'da profesör oldu. Bu çalışmasındaki başarısından dolayı Heidegger, 1928 yılında emekliğine kadar çalışacağı Husserl tarafından Freiburg'daki felsefe kürsüsüne çağrıldı[405]. Şimdiye kadar hiçbir felsefeci, gerçek felsefeciler gibi kendi düşünce kimliği ile değil, başka bir felsefecinin düşüncesi ile tanınmıştı. Heidegger, herhangi bir felsefi gruba katılmadı; gerçekten tek başınaydı ve tüm felsefecilerin görüşlerinden uzak durdu. Çok defa bir felsefeci olarak bile görülmedi[406].

Heidegger, tamamen basit bir politik görüşü veya felsefesi olmadığı için derin bir meydan okuyucudur. Daha doğrusu, onun meydan okuması, kendisi ile birlikte bir araya getirilen Batı geleneğini oluşturan *bilgi ve özgürlük* ikilisinden oluşan rüyası, politika ve felsefe tarzı olduğu için derinlemesine önemli ve kaçınılmazdır. Bu yüzyılın başından sonuna bize meydan okuyan tarzda yapıldığı gibi Heidegger'in önemli etkisiyle de ters düşülen politik ve felsefi sorgulama kendi politikasını sorgular sorgulamaz felsefe ve

[404] Gencay Şaylan, **Postmodernizm**, İstanbul: İmge Kitabevi, 2002, s. 138.
[405] The Columbia Encyclopedia, a.g.e., s. 21520.
[406] Vincent Vycinas, **Earth and Gods: An Introduction to the Philosophy of Martin Heidegger**, The Hague: Martinus Nijhoff, 1961, s. 1.

politika arasındaki temel ilişkiden de söz etmektedir. Yalnızca, bir düşünürün tasarlamasıyla değil fakat aynı zamanda, üzerinde konuşulan, en etkili olanla ilişkisi olmasıyla, uluslararası modernite politikaları, bir hareket alanı olmaktadır[407].

Genç insan için başlıca görev—felsefenin konularını ve problemlerini kendisine mal etmesi—bunun kendisi için sürekli bir görev olmasıdır. Heidegger, felsefi problemleri çözerek, eleştirilen konulara göre, Orta Çağ düşünürlerinin stratejilerini araştırmak istemiştir[408]. *Wesen*, *harfi harfine*, *her şeyin üzerine damgasını vuran*, *görünen şimdiki her şeyi yönetenin huzuruna varılması* olarak anlaşılabilir. Düşünür, teknik bir düşünce veya bununla ilişkili olarak teknolojik bir donanımın parçası ya da bununla ilgisi olmayan, teknolojinin özüne dönük bir düşünceye odaklanmakla uğraşır. Düşünme görevini, düşünceyi oylama (Gestell) çağı olarak nitelendirerek, teknoloji dünyasında gerçekçi ve güvenilir olan şeyin örtüsünü kaldırmaktadır[409].

Heidegger tüm yaşamı boyunca Batı entelektüel geleneğinin temelini sarsmak ve tahrip etmek için Batı düşüncesinin gizli veya örtülü olanaklarını yeniden sorgulamıştır. Bu sorgulama onun Doğu düşüncesini yok saydığı anlamına gelmez; Doğu düşüncesini büyük bir merak ve ilgi ile takip etmiştir. Kalıtım kavramının yanı sıra iki kavram da ayrıca ele alınmaktadır: *Kader* ve *yazgı*. Çoğu zaman bu iki kavramı, bizim isteğimiz ve kontrolümüzün ötesinde olan şeyler için kullanırız ("o kaderdir"). Fakat Heidegger özgürlüğü yok saymak veya göz ardı etmek niyetinde değildir. Diğer taraftan, yazar, yaşamımız için tamamen yeni bir anlam yaratmak ve çizmekle kendimizi belirlemek özgürlüğüne de inanmaz. O'na göre, 'Kader' ve 'yazgı' terimleri, özgürlüğümüzün sorumluluk taşıdığı ve seçimlerimizin sınırlı olduğu anlamına gelmektedir[410].

2.4.7.2.2.2. Albert Camus (1913–1960)

Cezayir'de doğmuş olan, yirminci yüzyılın en önemli yazar ve düşünürlerinden birisi olan Fransız yazardır. Kısaca, 1939 yılında, *Noces* (nikâh) adlı denemesi ile ilk kez

[407] Michael Dillon, **Politics of Security: Towards a Political Philosophy of Continental Thought**, New York: Routledge, 1996, s. 37.
[408] John D. Caputo, **Heidegger and Aquinas: An Essay on Overcoming Metaphysics**, New York: Fordham University Press, 1982, s. 18.
[409] John D. Caputo, **Demythologizing Heidegger**, Bloomington, IN: Indiana University Press, 1993, s. 133.
[410] Richard Polt, **Heidegger: An Introduction**, New York: Cornell University Press, 1999. ss. 100-109.

tanındı ve gazeteci olarak Paris'e gitti. II. Dünya Savaşı'nda Fransız direnişine katıldı ve *Combat* isimli yeraltı gazetesinin baş editörü oldu. Camus, 1957 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır[411]. Camus, bütün yazılarında ve özellikle edebi çalışmalarında göze çarpan bir şekilde insan saflığını ve masumiyetini betimlemekle ilgilenmektedir. Masumiyet, kendimizin olduğunu kabul ettiğimiz içtenliğin ifadesidir. Kişinin benliği ve şartı için masumiyet ve dürüstlük, Camus'nun romanları ve oyunlarının karakterlerinin bütünlüğünün temelidir[412]. Onun tarihsel analizlerinin doğruluğu ne olursa olsun, iki noktaya dikkat çekmek gerekir. İlki, Camus, Yunan paganlığı duyarlılığını, Hıristiyan duyarlılığından ayırt etme alışkanlığını vurgulamaktadır. İkincisi, Bu iki perspektif arasındaki dinamik gerilim, sonraki entelektüel yansımalarının birçoğu için bağlam oluşturmaktadır[413]. Albert Camus, hem içsel hem de dışsal bir tanıklık görüş açısından, yoksulluğu anlamaya çalıştı. Yazar, Fransız solundan farklı olarak, özgürlüğün, insan yaşamında maddi mutluluk kadar önemli olduğunu, fakir ve çalışan sınıfın, devrimci teoriye uygun bir soyutlamayla ısmarlanamayacağı gibi, sosyal adalet adına temel özgürlüklerin inkâr edilemeyeceğini anlamıştır[414]. Yazara göre "gerçek problem, Tanrı olmasa bile, ruhsal bir rahatlama ve (saçmalığın işlenmesiyle gerçekte problemin artması, dünya ve aklın metafiziksel birliğinin olmasındandır) psikolojik varlık problemi vardır[415]. Camus, sonuç olarak, alçak gönüllü bir demokrattır. Belirli bir bilgisizlik düzeyini kabul eder ve kendi çabalarının, her şeyi bilmeyen ve kısmen riskli olan bir karakteristik yansıttığına inanır. Bu düşünceyi benimsediğinden Camus, başkalarının bildiğini bütünüyle bilmek için onlara danışmak gerektiğini de kabul eder[416].

2.4.7.2.2.3. Jean Paul Sartre (1905–1980)

Fransız felsefeci, oyun yazarı ve romancı. Sartre, yirminci yüzyıl varoluşçuluğunun önde gelen yorumcusudur. Yazılarında, anlamsız bir evrende, akıntıya kapılmış bir toplulukta korkunç bir seçme hakkı olmakla birlikte yalnız kalmayı tercih

[411] The Columbia Encyclopedia, a.g.e., s. 8237.
[412] Thomas B. Hanna, **The Thought and Art of Albert Camus**, Chicago: Henry Regnery, 1958, s. 7.
[413] David Sprintzen, **Camus: A Critical Examination**, Philadelphia: Temple University Press, 1988, s. 6.
[414] V.C. Letemendia, "Poverty in the Writings of Albert Camus", **Polity**, Volume: 29., Issue: 3, 1997, s. 441.
[415] Robert Royal, "The Other Camus", **The Wilson Quarterly**, Volume: 19, Issue:4, Autumn 1995, s. 53.
[416] Albert Camus and Adrian Van Den Hoven, "Democracy Is an Exercise in Modesty", **Sartre Studies International**, Volume: 7, Issue: 2, December 2001, s. 12.

etmiş olan sorumlu bir adamı inceler. Sartre, bir yazarın etkisini oldukça attıran, insanlığa farklı konularda önemli katkısı bulunanlara verilen 1964 yılındaki Nobel Edebiyat ödülünü reddetti. Yıllarca Sartre'ın yanında yer almış bir arkadaşı olan Simone de Beauvoir, onun hakkındaki ilk biyografisi olan ***The Prime of Life'***ı 1962 yılında yazmıştır[417].

Sartre'ın felsefi hedefi, epistemoloji içinde hem realizm hem de idealizm'den kaçınmaktır. Bu iki teori, nesne ve bilinç ikiciliğine başvurmadan, bilgi vasıtasıyla insan bilincinin şeylerle ilişkisini açıklamaya çalışmada başarısız olmuştur. İdealizm, bilincin tümüyle nesnenin tüm varlığını oluşturduğunu iddia etmekte; burada bilgi başlangıçtan üstün olmaktadır. Kabul edilen herhangi türde bilincin ortaya koyucu gücünde, yer alan zorluklardan başka, Sartre, idealizmin, mevcut olan herhangi bir bilgi için güvence sağlamayı ihmal ettiğinden endişe duymaktadır[418]. Sartre, 'Critique of Dialectical Reason' başlıklı eserinde, insan özgürlüğü ile ilgili olarak yerleşmiş olan maddi sınırlamaların daha iyi anlaşılması için insanlık ve onun fiziksel çevresi arasındaki ilişkiyi incelemektedir. ***Praxis***[*] **(*Praksis)*** terimini, ele alınan sorunla ilgili insanlara verilen tüm zalimce cezaların, gerçek ve sürekli temelini oluşturduğu için onun gözünde merkezi bir rol oynayan hedef yönlü faaliyetlerden söz etmek için kullanmaktadır. ***Praksis*** ile ilgili sınırlamalar, orijinal olarak, kölelikle birlikte oluşturulmuş olan ırkçı adaletsizliklerin devam etmesine neden olan birkaç biçim almaktadır[419].

Sartre'a göre entelektüel, bir taraftan hakikati, kendi bilgisini ve mükemmelliğini sorgulayarak, Batı bilim ve kültürünün özünü oluşturan akılcı yaklaşımı kucaklamalı, öteki taraftan da adaletsizliği, eşitsizliği, sömürüyü, baskıyı ve sıradanlığı şiddetle sürdüren kurumları olan tümüyle rasyonel olmayan ekonomik sistemi kurmuş bulunmakta olan burjuvazinin bir parçası olduğunu bilmelidir. Entelektüel, yalnızca,

---

[417] The Columbia Encyclopedia**,** a.g.e., s. 24356.

[418] Jeffrey Wilson, "Metaphysical Questions in Sartre's Phenomenological Ontology", **Sartre Studies International**, Volume: 6, Issue: 2, 2000, s. 46.

[*] Praxis (**Praksis):** Doğadaki ve toplumsal dünyadaki insan eylemine işaret eden bir felsefi terim. Eylemin dönüştürücü niteliği ile yine eylemin düşünce üzerindeki önceliğine vurgu yapan praksis, çoğunlukla Marksizmle ve özellikle Antonio Gramsci'nin çalışmalarıyla birlikte anılmaktadır (Gordon Marshall, a.g.e., s. 600).

[419] Chris Buck, "Sartre, Fanon and the Case for Slavery Reparations", **Sartre Studies International,** Volume: 10, Issue: 2, 2004, s. 123.

günlük zorluklarla, bu çelişkiyi gerçekten yaşamayı kabul ederek kötülükle savaşırken kişisel olarak, sözleri ve eylemleri ile bu çelişkiyi yansıtarak, ırkçılığa karşı mücadele etmek de dâhil, kötülüğe karşı aydınlanmaya yardımcı olabilir[420]. Bir varoluşçunun, kendisi için değerli olanı meydana getiren ritüele bağlılığını göstermesi gerekir. Sartre'da aklın bu tarzda cevap veremeyeceği düşüncesi vardır. Yazar, varoluşçuluğun kendi versiyonunun dar biçimde öznel olduğunu kesinlikle reddetmektedir. Sartre, öznellik ve nesnellik arasındaki ayrımı reddetmek isterken, bunun yerine karşılıklı-öznelliğe başvurarak, ' her amaçta evrensellik vardır bu anlamda her amaç herkes için kavranabilir' bir niteliktedir demektedir[421].

2.4.7.2.2.4. Michel Foucault (1926–1984)

Fransız felsefeci ve tarihçidir. Foucault, Collège de France'da 1970 ve 1984 yılları arasında profesörlük yaptı. Sosyal uygulamalarda bazen ahlâki olmayan ilişkilerin olduğunu ortaya çıkaran tarihsel araştırmalarıyla ün kazandı. *"Madness and Civilization" ve "genealogies"* gibi çalışmalarında Nietzsche'den etkilendi[422]. Foucault'ın hedefi, farklılaşmamış bir deneyim olan delilikte sıfır noktasına dönüş olarak tanımlanabilir. Araştırma, bir bilimsel keşif çalışmasını göstermez, tersine deliliğe hizmet eden psikopatoloji bilimleri kendilerini, akıl ve akılsızlık arasındaki bölünmelere dayalı ayrıntılar olarak tanımlarlar. Dikkatimizi yönlendiren metni araştırmaya yönelme konusu, bize yabancı olması gereken bir durumdur bu birbirinden ayrı ve farklı deneyim düzenleri veya aklın monoluğunun ortaya çıkarılmasıyla deliliğin susturulması olarak aklın ve deliliğin tarihsel oluşumudur[423].

Foucault'ın, tarihi, ne fikirler ve görüşlerin tarihi ne de fikir ve görüşleri şekillendiren ekonomik, politik ve sosyal bağlamlardaki yöntemlerin tarihidir. Daha doğrusu, düşünce veya bilginin "maddi şartlarının" yeniden yapılanmasının tarihidir. Bunlar, aklın veya bilincin idrakine indirgenemeyen, Foucault'ın, bilgi/düşüncelerin ve

---

[420] Haim Gordon and Rivca Gordon, **Sartre and Evil: Guidelines for a Struggle**, Westport, CT: Greenwood Press, 1995, s. 125.
[421] Gordon Graham, **Eight Theories of Ethics,** New York: Routledge, 2004, s. 91.
[422] The Columbia Encyclopedia, a.g.e., s. 17585.
[423] Barry Smart, **Michel Foucault**, New York: Routledge, Publication Year, 2002, s. 20.

maddi şartlarının *arkeolojisi*[*] adını verdiği şeyi ortaya koymasını ifade eder[424]. Foucault için eleştiri, bizim olduğumuz şeyi (nasıl düşündüğümüz, değerimizin ne olduğu, kendimizi nasıl anladığımız, diğerlerine nasıl davrandığımız) araştırmaya benzer bir şeyi ifade etmekte fakat yine başka türlü olabileceğimiz şeyi düşünme –kendimizi nasıl farklılaştırabileceğimiz-anlamına gelmektedir[425].

Foucault'ın, 'kırılması' entelektüelin, şimdiye kadar değişen politik dünyada, değişen rolüne kısmen cevap olmaktadır. Bu çözümlenmemiş ve yeri değişmeden kalan kullanışsız alanlara açılan ve Batı rasyonelliğinin hâkim söylemini karışıklığa iten, eleştiri dalgası ve bir entelektüel olgunun bir parçasıydı. Foucault, Marksizm ve varoluşçuluğa, fenomoloji alanına meydan okuyan, geleneksel akademik sınırlar içinde ve arasında hareket eden bir düşünür, Anglo-Sakson felsefenin, tarih, edebi çalışmalar ve psikolojisinin disipliner sınırlarında endişeye yol açan savaş sonrası Fransız düşüncesinin kalıplarını kıran bir yazardı. Foucault'ın 'kırılması', çağdaş Batı düşüncesinin haritasını alt üst eden, alışılmadık bir yeri, yeni düşünce coğrafyasını ortaya koymuştu. Foucault'ın metinlerinde, isyanı teşvik eden, çözülme, çöküş ve çürüme şeklindeki kavramlara rastlanılmaktadır[426].

2.4.7.2.2.5. Jean Baudrillard (1929-)

Fransa'nın Ardennes, Champagne bölgesindendir. 1929 yılında, çiftçilik yaparken kente gelmiş bir aileye mensup olarak, Reims'de doğmuştur. Baudrillard'ın, kendi pozisyonunu kabul ettirmesi üç temel aşamada gerçekleşmiştir. *Birincisi,* toplumun, yeni ve eşi görülmedik biçimde tüketici toplumu haline geldiğidir. Bu durum zaten Baudrillard'ın, soy kütüğünde açıklanmıştır. *İkincisi,* bu yeni tüketim kitlesi, gerçek bir tüketime girmesi için yeni bir ideolojik yükümlülükle yetiştirilmiştir. Modern ideolojiler, insanların, geçmişin anomi alanını terk ederek, nihayet, değersiz şeylere

---

[*] **Bilginin Arkeolojisi:** Postmodernizmin önemli düşünürü Foucault'nun bu yöntemi, bilgiyi ya da bilgi bütünlerini, kurucu bilinçten daha temel bir düzeyde iş gören dilsel ve toplumsal yapılar aracılığıyla analiz etmek amacıyla tasarlanmış olan bir yöntemdir (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 158).

[424] Sara Mills, **Michel Foucault,** New York: Routledge, 2003, s. 68.

[425] Geoff Danaher, Tony Schirato and Jen Webb, **Understanding Foucault**, St. Leonards, N.S.W : Allen & Unwin, 2000, s. 10.

[426] Jeremy R. Carrette, **Foucault and Religion: Spiritual Corporality and Political Spirituality**, London: Routledge, 2000, s. 8.

heveslenmeye başlamaları için en son ürünleri denemeye teşvik ederek baskı yapmaktadır. *Üçüncü temel nokta*, sosyal gerçekliğin, bu problemi gözden kaçırırken, tüketicinin tüketilen şeylerle doğrudan ilişkisinin analiz edilemediğidir. Yeni sistem, yeni bir ideoloji ve yeni bir prensip (yapısal farklılıklar sistemi) düzeyinde işlemektedir[427]. Baudrillard, sosyal bilimler ve onun ahlâki yansıması yerinde sayarken, teknolojinin hızla ilerlemesi nedeniyle problemlerimizin olduğu inancını reddetmektedir. Otomatizasyona olağanüstü bir talep olurken, teknoloji ve ahlâkın her ikisi de aynı çelişkiyle geri kalmamaktadır. Tüketici toplumu, teknolojinin somutlaştırdığı bloğun sembolik talepleri ile tasarım ve kavramın yozlaşması aracılığıyla ahlâki gerilemenin yanında teknik başarısızlığın da bir örneği olmaktadır. Teknik, insan ve dünya arasında, en çetin yol olan etkili bir aracı olabilir[428]. Postmodern teorisyen Jean Baudrillard, '*Simulations'* isimli kitabında, çağdaş toplumdaki gerçekliğin 'medyalaştırılmasını' betimlemek için 'simülasyon' ve 'hiper-gerçeklik' terimlerini kullanmaktadır. Nesneler ve gözden kaybolan onların temsilleri arasındaki ayrımın, savaş sonrası medya toplumunda ortada dolaşan sembol ve imajlardaki kitlesel artışla birlikte ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Bize, medya tarafından yaratılan imajların, herhangi bir dışsal gerçekliğinin onlardan bağımsız biçimde iş gördüğü 'simülasyon' dünyasında yaşadığımızı kanıtlamaktadır. Semboller ve anlamları, ölçüsüz bir gerçeklik yani 'hiper-gerçeklik[*]' içerisinde piyasaya sürülmekte ve yine harfi harfine reklâmcılar ve başkalarınca yutturulmaktadır[429].

2.4.7.2.2.6. Bernard Henry Levy (1948-)

Günümüzde, kendisinden çok defa kısaca "BHL" olarak söz edilen levy, Cezayir'de Béni-Saf'ta, 5 Kasım 1948 yılında doğdu. Levy'nin hocalarından bazıları, Fransız entelektüel-felsefecilerinin önde gelen isimlerinden Jacques Derrida ve Lousis

---

[427] Mike Gane, **Baudrillard's Bestiary: Baudrillard and Culture**, New York: Routledge, 1991, ss. 59-60.

[428] Andrew Feenberg, **Transforming Technology: A Critical Theory Revisited**, New York: Oxford University Press, 2002, s. 110.

[*] ***Hiper-gerçeklik****:* Yüzey ile derinlik, gerçek olanla düşsel olan arasındaki sınırların ortadan kalkmasını, gerçeklik yitimini, gerçek olanın kayboluşunu ifade eden deyim (Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 498).

[429] Stuart Sim (ed.),**The Routledge Companion to Postmodernism,** London:Routledge, 2001, ss. 112-113.

Althusser'di. Levy, Fransanın Nazi işgali sırasında, Camus tarafından kurulan ve ünlü bir yer altı gazetesi olan *Combat* için çalışan bir savaş muhabiri olarak kariyerine başlamış seçkin bir gazetecidir. 1971 yılında Hindistan'a yolculuk yaptı ve Pakistan'a karşı bağımsızlık savaşının yürütüldüğü Bengladeş'te bulundu. Daha sonra Paris'e dönerek, Yeni Filozoflar (*Nouveaux Philosophes*) okulunun genç kurucusu olarak ünlü oldu[430].

Bernard-Henri Levy'e göre, entelektüellik şu anlamları içermektedir[431]: Bu koşullardan ilki *akıldır*. İkinci koşul, *hakikat'*tir. Hakikat, yabancı bir tuzak ya da bir yanılsama değil, entelektüeller ona kanıt olarak başvurduğunda bir işe yarayan düşünce olmaktadır. Üçüncü olarak istenen şey, *adalet* üzerine oynanan bahistir ki bu koşul o olmadan varlığını doğrulayamaz. Bir öncekine bağlı, ancak duyarlı bir biçimde ondan ayrılan dördüncü koşul, yalnız kimi yer ve zamanlara bağlı fakat aşamalandırılmış ve yöntemli bir biçimde birbirine eklemlenmiş olan *değerler* konusudur. Bunlardan başka bir de beşincisi vardır: *Bilgi*, entelektüel cemaati tarafından kısacası, Sartre'ın yazara dediği gibi "kendini ilgilendirmeyen olaylara karışmak" için "fildişi kuleden inmek" fırsatının, pratisyen ve uzmanlaşmamış bu soyut kültürün yüksek değerli onur toplumu yoluyla bilgi. Bernard-Henri Levy'e göre, entelektüeller özel bir rol oynamalıdırlar. İlk önce, *dilin ustaları olmaları* kendilerine bir hafıza bankası olarak iş görmelerine imkân verir. Entelektüeller çok bilgili ve geniş bir hafızaya da sahiptir. İkinci olarak, *aktarma işlevi* olan bir ses (*"une voix qui porte"*) olduğundan insanlar onu dinler ve uzağa taşırlar. Üçüncüsü, entelektüeller, *gerçekliği farklı olarak ifade* etmelerine olanak veren kavramları kullanırlar. Entelektüeller, demokrasinin canlandırılmasını ve zenginliğini temsil ederler[432].

Yukarıdaki başlıklarda açıklanmaya çalışılan geç dönem postmodernizm düşüncesi günümüzü de kapsayan bir dönemi etkisi altına almıştır. İkinci dünya savaşına kadar olan döneme güçlü bir eleştirel tepki niteliğinde olduğu ileri sürülebilecek olan bu dönemde, savaşların, acımasız piyasa mantığının, yoksulluğun ve varoşların getirdiği

[430] Bernard Henry Levy, http://en.wikipedia.org/wiki/htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 20.07.2006)
[431] Levy, a.g.e., ss. 34-37.
[432] Frank Meester and Maarten Meester, "An Interview with Bernard-Henri Levy: Grandeur and Misery of Commitment", **Sartre Studies International**, Volume: 6, Issue: 2, 2000, s. 62.

vicdani acıların dışa vurumunun söz konusu olduğu söylenebilir. Bu döneme kadar dünyayı kuşatan modernist ahlakın ve onun bilimsel tekelinin insanlığın ortak değerlerini geliştirmek yerine geriye götürdüğü, savaşların ve acılarla dolu yıkımların bu düşünce biçiminin eseri olduğu yönünde eleştirilerin olduğu görülmektedir. 1970'ler sonrasında gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri ile 1990'larda Sovyetlerin dağılması sonrasındaki dönemde şekillenen yenidünya süreçleri de bu dönem entelektüellerince incelenmiş olmaktadır. Özellikle son yıllarda piyasa ekonomisi, internet ve büyük alış veriş merkezlerinin yaygınlık kazanması gibi gelişmelerin yanında, Fransa gibi gelişmiş ülkelerde çıkan gecekondu isyanları, çevre ve sivil toplum kuruluşlarının toplumsal etkinliğini arttırması ile globallleşme karşıtlarının eylemleri geç dönem postmodern düşüncesine etki etmektedir. Aşağıda Tablo 22'de, geç dönem postmodernist entelektüellerin görüşleri karşılaştırılmıştır.

Tablo 22. Geç Dönem Postmodernist Entelektüellerin Görüşleri

Entelektüel	Görüşleri
Martin Heidegger	Heidegger, herhangi bir grupta yer almadan; tek başına hareket ederek, felsefeciler tarihinin dışında kalmayı tercih etmiştir. Heidegger, tüm yaşamı boyunca Batı entelektüel geleneğin temelini sarsmak ve tahrip etmek amacıyla Batı düşüncesinin gizli veya örtülü olanaklarını yeniden sorgulamıştır.
Albert Camus	Hem içsel hem de dışsal bir tanıklık görüş açısından, yoksulluğu anlamaya çalıştı. Belirli bir bilgisizlik düzeyini kabul eder ve kendi çabalarının, her şeyi bilmeyen ve kısmen riskli olan bir karakteristik yansıttığına inanır. Bu düşünceyi benimsediği için Camus, başkalarına danışmak gerektiğini de kabul eder.
Jean Paul Sartre	Entelektüel, yalnızca, günlük zorluklarla, bu çelişkiyi gerçekten yaşamayı kabul ederek kötülükle savaşırken kişisel olarak, sözleri ve eylemleri ile bu çelişkiyi yansıtarak, ırkçılığa karşı mücadele etmek de dahil, kötülüğe karşı aydınlanmaya yardımcı olabilir.
Michel Foucault	Foucault'ın hedefi, farklılaşmamış bir deneyim olan delilikte delilik boyunca sıfır noktasına dönüş olarak tanımlanabilir. Foucault'ın 'kırılması', çağdaş Batı düşüncesinin haritasını alt üst eden, alışılmadık bir yeri, yeni bir düşünce coğrafyasını ortaya koymuştur.
Jean Baudrillard	Birincisi, girişiminin temel tezi, toplumun, yeni ve eşi görülmedik biçimde tüketici toplumu haline geldiğidir. İkincisi, bu yeni tüketim kitlesi, gerçek bir tüketime girmesi için yeni bir ideolojik yükümlülükle yetiştirilmiştir. Üçüncü temel nokta, sosyal gerçekliğin, bu problemi gözden kaçırırken, tüketicinin tüketilen şeylerle doğrudan ilişkisinin analiz edilemediğidir.
Bernard Henry Levy	Entelektüeller özel bir rol oynamalıdırlar. İlk önce, dilin ustaları olmaları, kendilerine bir hafıza bankası olarak işgörmelerine imkân verir. Entelektüeller çok bilgili ve geniş bir hafızaya da sahiptir. İkinci olarak aktarma işlevi olduğundan insanlar onu dinler ve görüşlerini yayarlar. Üçüncüsü, entelektüeller, gerçekliği farklı olarak ifade etmelerine olanak veren kavramları kullanırlar.

İKİNCİ BÖLÜM

AKADEMİK ENTELEKTÜELLER OLARAK YÖNETİCİLER

Modern toplum, post endüstriyel bir geleceğe doğru yarışırken, bilginin kendisi öncelikli bir kaynak olmakta, ilk değişim doğal olarak ikincisinden daha dikkatle izlenmektedir. Modern üniversite birçok alanda, yeni bilginin neredeyse tekel bir üreticisi olmaktadır. Şimdilerde üniversite, yapılan bilimsel keşiflerin önemli bir kaynağıdır ve teknoloji transferinde giderek artan önemli bir rol oynamaktadır. Üniversitenin gücü, yalnızca, teknokratik bir görüngü olmasından ibaret değildir. Demokratik politikaları ve popüler kültürün dillerini derinden etkileyen yükseköğretimde, entelektüel modalar seti ve ideolojiler kararlaştırılmaktadır[433]. 21. yüzyılda, "kullanılabilir bilgi", en çok değer verilen bilgi türü olduğundan bilgi, rehberlik etme gücünden daha kapsamlı bir güç olarak hizmet edecektir. Üniversitelerde eğitim, araştırma ve hizmet sunma odaklı bir düşünce ve tasarımla eğitimci, bilim adamı ve öğretim üyesi olarak yerine getirilen eylemlerin yanı sıra entelektüel kapasiteler de zenginleştirilmektedir. Entelektüel faaliyetler, üstlenilen sorumluluklara anlam kazandırarak eğitim verme, bilim adamlığı yapma ve hizmet etmede rehberlik etmektedir[434]. Çalışmanın bu bölümünde, üniversiteler için kritik ve stratejik önem taşıyan kişiler olarak akademik entelektüel yöneticiler üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

1. AKADEMİK ENTELEKTÜEL YÖNETİCİLERİN KARAKTERİSTİKLERİ

Günümüzün değişen organizasyonları olarak üniversitelerde yeni bir yöneticilik modeline ve yaklaşımına gerek vardır. Mevcut yaklaşımlar bilgi çalışanlarının tatmin edilmesinden çok uzaktır. Üç yüz yaşındaki Newtoncu bilime ve aynı yaştaki eski felsefeye dayanan geleneksel yöneticilik teorisi, çağdaş iş yaşamını açıklama ve tahmin etmekten uzak kalmaktadır[435]. Böyle bir durumda kaçınılmaz olarak akademik yöneticilerin eski yönetsel paradigmalardan kopuşu gündeme gelmektedir. Yönetime ve yönetsel davranışa bakış tarzında değişimin yaşandığı içinde bulunduğumuz dönem,

---

[433] Peter Scott, **Knowledge and Nation**, Edinburgh: Edinburgh University Press, 1990, s. 97.
[434] De Simone, a.g.e., 283.
[435] Gilbert W. Fairholm, **Perspectives on Leadership: From the Science of Management to Its Spiritual Heart,** Westport, CT.: Quorum Books., 1998, s. 123.

yönetici özellik ve uzmanlığının da yeni problemlere ve bilinmeyen durumlara ne ölçüde cevap verebildiğinin araştırılmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, kar amaçlı olsun ya da olmasın tüm kuruluşlarda entelektüel özellikleri ağır basan yönetici davranışlarına olan gerekliliğin arttığı anlaşılmaktadır. Çalışmanın bu kısmında, üniversitelerin yeni yönetici modelini temsil eden akademik entelektüel yöneticilerin karakteristikleri üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

1.1. Bilgiyi Yaratma, Yönetme ve Dağıtma Becerisi

İnsanlar, enformasyonu dönüştürerek, kişisel bilgi deposu haline getirdiğinde, bilgi ortaya çıkar ve yeni bilgi, bunu elde etmede amaçlanan davranış ve enformasyona anlam verme süreciyle birleşerek, enformasyonu yorumlamada yararlanılan kişisel bir yetenek olarak görülür. Yukarıdaki tanım göz önünde tutularak inceleme yapıldığında enformasyon, kişinin aklında işlenilinceye kadar çok az bir değere sahip olmaktadır. Kişi, bilgiyi organizasyonların uygulamadığını varsayarak uygular. Bilginin yaratılması, temelde insani bir süreç olan, diğer insanlarla karşılıklı etkileşim ve kendini yansıtmayla yaratılır[436]. Entelektüel girişim, kümülatif olarak ilerlemiş ve bilimdeki sosyal ilişkilerin ve tartışmaların devam ettirilmesi için uygun bir ortam sağlamıştır[437]. Bu ortamın özelliklerinden birincisi, akademik organizasyonların, bilginin geliştirilmesinde başlıca toplumsal alan olmalarıdır. Yani üniversiteler ve kolejler, bilginin sınıflamasını hem yeniden yapmaktalar hem de bunu yansıtmaktadırlar. Böyle hareket ederek, uzmanlık ve bilinmeye değer olan bilgi kategorilerini oluşturmaktadırlar. İkinci olarak, örgütsel bağlamın bilgi olarak varsayılan şeyde önemli bir rol oynamasıdır. Bunu etkileyen faktörler, paylaşılan misyonun anlaşılması ve kurumsal mirastan çalışma alanlarındaki maddi kaynakların (para, yer v.s.) tahsisine kadar bir dizi süreçte ortaya çıkan faktörlerdir. Üçüncüsü, akademik organizasyonların yapısal birimlerinin, olağanüstü

[436] Gm Steyn, "Creating Knowledge through Management Education: A Case Study of Human Resource Management", **Education**, Volume: 123, Issue: 3, 2003, s. 14.
[437] Patricia J. Gumport, **Academic Pathfinders: Knowledge Creation and Feminist Scholarship**, Westport, CT: Greenwood Press., 2002, s. 18.

şekilde ve bütünüyle elimine edilirlerken, katkıda bulundukları çözümlerle bilginin değişimine cevap vermeye eğilimli olmalarıdır[438].

Özellikle, akademik disiplinler ve üniversiteler, öğrencileri, fakülteleri ve yerleşke liderleri ile topluca hareket ederek, başlıca ilgi alanları olan ve bilgi olarak kabul edilen şeyi yeniden üretmekte ve dönüştürmektedir. Böylesine kavramsal bir yakınlaşma, üniversitelerin beklentisi olan şeyi yeniden şekillendiren, daha geniş bir toplumsal güçler seti içinde tümünün bir araya getirildiği, yeni akademik çalışma için sınırlamaların yanı sıra fırsatları da sunan örgütsel şartlar ve entelektüel miras ile bireylerin deneyimleri algılamaları, disiplinle ilgili uygulamaları arasındaki etkileşimi derinlemesine sorgulayan uygun bir çerçeve olmaktadır. Bilim adamları kendilerini, çeşitli bağlam düzeylerinin aracıları olarak düşünerek, entelektüel, örgütsel ve politik güçlerin kavşağında yeni bilginin nasıl yaratılabileceğini araştırmaktadır[439]. Bu kategoriler, bilgi yöneticisi olarak modern akademik yönetici için iyi tanımlanmış bir temel de sağlar. En iyi uygulamalardan elde edilen enformasyon, karar almak için gerekli olan yeni bilgiyi de ortaya çıkarabilir[440].

Bu bağlamda, yükseköğretimde görev yapan akademik entelektüel yöneticiler, bilginin yaratılması, yönetilmesi ve dağıtılması konularında bir dizi işlevi yerine getirmektedirler. Bu işlevler aynı zamanda bilgi liderliğinin temel göstergesi olarak, akademik entelektüel yöneticilerin misyon sınırlarını da yansıtmaktadır. Akademik entelektüel yöneticiler, üniversitelerin temel entelektüel fonksiyonları olan bilgi ve özgürlüklerin geliştirilmesi konusunda bir dizi stratejik görevi yerine getireceklerdir. Bunlardan ilki, enformasyonel toplumun temel üretim girdisini oluşturan bilgi üretimi olmaktadır. Toplumun üretim gücünü oluşturan kritik nitelikte ve üretime doğrudan etkisi olan bilgiyi üretmede koordinatörlük edecek ve bunun için gerekli organizasyon ve ilişkileri geliştirecek yetenek ve beceriye sahip kişiler de akademik entelektüel yöneticiler olmaktadır. Buradan hareketle, yöneticilerin sembolik özelliklerinin değer olarak algılandığı, bilgi üretimi kültürüne ilişkin uygulama ve alışkanlıkların giderek

[438] Patricia J. Gumport and Stuart K. Snydman, The Formal Organization of Knowledge: An Analysis of Academic Structure, **Journal of Higher Education**, Volume: 73, Issue: 3, 2002, s. 375.
[439] Gumport, a.g.e. s. 2.
[440] Joseph Martin Stevenson, "A New Epistemological Context for Education: Knowledge Management in Public Schools", **Journal of Instructional Psychology**, Volume: 27, Issue: 3, 2000, s. 198.

yaygınlaştığı bir dönemde, akademik entelektüel yöneticilerin değer katan bilgiyi üretmede, bunu yeni değer yaratmak amacıyla etkili biçimde yönetmede ve toplumun bilgi tüketimi süreçlerine dağıtmada belirleyici kişiler olduğu söylenebilir. Akademik entelektüel yöneticilerin, topluma değer katacak bilgi üretimini, yönetimini ve dağıtımını gerçekleştirmede yararlanabilecekleri liderlik sürecini oluşturan alanlar ve bu alanlarda yerine getirmeleri beklenilen işlevler aşağıdaki Tablo 23'te ortaya konulmaktadır[441]:

Tablo 23. Akademik Entelektüel Yöneticilerin Bilgi Liderliği Süreci

Odaklanılan Alan	Bilgi Lideri Olarak Akademik Entelektüel Yöneticinin İşlevleri
Bilgi Transferinin Dengelenmesi	Epistemolojik kapasite-oluşturma, entelektüel sorgulama ve eleştirici düşünce içerisinde, bilişsel yetenekler üzerine vurgu yaparak, açık ve örtülü bilgi arasındaki anlaşılır ilişkiyi yaygınlaştırarak, özellikle lisans düzeyinde, bir müfredat oluşturmak için felsefi bir kolaylaştırıcı ve eğitimsel bir bütünleştirici olarak hareket etme.
Sistemik Liderlik Yoluyla Bilginin Geliştirilmesi	Modern akademik yöneticinin fonksiyonunu arttıran, işletme, hükümet ve diğer ticari kuruluşların çeşitli sektörleri arasındaki bilginin harmanlaması ve fikirlerin değiş-tokuşunda öncü olması.
Fakültenin Bilgi Yönetimi Yoluyla Gelişiminin Kolaylaştırılması	Bilgiyi yaratır, değişimini sağlar, onun teşvik edilmesini ve yayılmasını sağlar. Yine bu yöneticiler, öğretim, bilim adamlığı ve hizmet etme üçlüsü aracılığı ile bilginin en iyi nasıl yayılacağını belirmek için kendi disiplinlerindeki dürüst uygulamaları incelemelidirler.
Bilgi Yönetimi Stratejileri İle Pedagojiyi Arttırmak	Ortaya çıkan teknolojiler ve çağdaş bilgi yönetimi tekniklerinin bütünleştirilmesi ve bunların araştırılarak kullanılması ile fakültenin benzersiz pedagojik ve androgojik öğretici hizmetlerini teşvik etme.
Öğrenme Odaklı Bir Kültürün Yaratılmasını Teşvik Etme	Gerçeğin ortaya çıkması ve araştırılmasına devam ederek küresel bir kültürü geliştirmeye ve savunmaya yardım ederek, eğitim sürecinde birçoğu olmasa da bazısının bu endişeli metafora yol açabildiği içsel bir lider olarak hizmet etmek. Kampüs kültürüne, bilgi yönetimini entegre etme yolunda yenilik yapma, müdahale etme, başlatma ve uygulamaktan sorumlu olacak, enerjik, tutkulu ve kendini adamış öğretim elemanlarından oluşan bir kadroyu, planın bir parçası olarak geliştirmek.
Entelektüel Bir Yönetim Yaklaşımını Geliştirme	Bilgi yönetimi tanımlarına ve örgütsel boyutlara dayalı olarak, entelektüel bir yönetim yaklaşımı ve liderlik felsefesi geliştirir. Bilgi yönetimi ve örgütsel öğrenmede en iyi uygulamalar ve öğrenilen dersleri bir araya toplayacak ve dağıtacak teknolojik bir alt yapının yaratılması. Karar almayı paylaşma ve uzlaşma üzerine inşa ederek; başarı ve ilerleme için, çatışmaları çözmek ve uzaklaştırmak, bariyerleri ve diğer engelleri aşmak.

Kaynak: Joseph Martin Stevenson, "Modern Practice, Pragmatism, Philosophy in Higher Education Administration: Knowledge Leadership of the Chief Academic Officer", **College Student Journal**, Volume: 35, Issue: 2, 2001, s. 162.

[441] Joseph Martin Stevenson, "Modern Practice, Pragmatism, Philosophy in Higher Education Administration: Knowledge Leadership of the Chief Academic Officer", **College Student Journal**, Volume: 35, Issue: 2, 2001, s. 162.

1.2. Akademik Duruş

Gelişimsel bir duruş noktasından profesörler, ilk önce doğarlar ve çocukluklarını geçirirler. Onların yetişkinliğe geçmeleriyle birlikte odaklanacakları entelektüel çalışmaları ve böylelikle elde edebilecekleri akademik başarılarının değerini vurgulamak görevi ailelerinden gelir. Yine onlar, akıllı bir davranış içerisinde hareket ederek, başarı doğrultusunda, özerklik yönünde güçlü bir beklenti ortaya koyarlar. Bunlardan, akademik kariyeri izleyenler, gençlik dönemlerinden itibaren tek başına özerk faaliyetleri tercih ederek, meslektaşlarından farklı dikkate değer bir duygusuzluk sergileyerek ve uzmanlık deneyimleri ile entelektüelliği tercih etme eğiliminde olurlar[442]. Profesörler, hem sistemler, sınıf öğretimi ve akademik araştırma, zamana karşı yarış ve özen gösterme hem de farklı perspektifler ve hedefler seti ile sınıflar ve akademik araştırma arasında ileri geri hareket ederler. Üniversiteler, profesörlerin iş yeri olma fonksiyonunun yanında, yakından bağlantılı ve karşılıklı ilişki içinde, öğrencilerini geleceğe hazırlarlar[443].

Birçok üniversitede çalışan profesörler, profesyonel yetenekleri olsa da olmasa da bütün konularda fikirlerini serbestçe ifade etmeye alışmışlardır. Bunlar medya ve kamu forumlarındaki sınıflar ve dershanelerde özgür bir şekilde hareket ederler. Ayrıca, görüşlerini özgürce ifade etme hissi ile kalmayıp; her türlü çıkarları, amaçları ve örgütlü faaliyetleri geliştirmek için serbestlik içinde olurlar[444]. Irk, sınıf ve cinsiyetin eleştirildiği kategorileri araştırdığımızda, belirli grupların hâkim toplumun çeşitli özelliklerinin dışında tutulduğu ve kamu söyleminin çoğunluğunun yetersizliklerden söz ettiği ve söz edeceği yollar incelenmektedir. Radikal bilim adamları ve öğretmenler, kamusal entelektüeller olarak, sosyal ve politik tartışmalarda yer almakta ve akademik söylemin ötesine geçerek, en çok bu konuyla ilgilenen kişilerin kompozisyonunu

[442] Jennifer A. Lindholm, "Pathways to the Professoriate The Role of Self, Others, and Environment in Shaping Academic Career Aspirations", **Journal of Higher Education**, Volume: 75, Issue: 6, 2004, s. 603.
[443] Patrick Dias ve diğerleri, **Worlds Apart: Acting and Writing in Academic and Workplace Contexts**, Mahwah, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates, 1999, s. 66.
[444] Gertrude Himmelfarb, "Academic Advocates", **Commentary,** Volume: 100, Issue: 3., September 1995, s. 46.

oluşturmaktadırlar.[445]. Akademik tartışmaya katılanların, genellikle kabul edilebilir bir cevabın aranmasında, ön yargısız olması ve iş birliği yapmaları gerekmektedir. Ahlâki ve politik sorular, akademik yörüngenin dışında tanımlanarak iş birliğini araştırma avantajı olmayan ve araştırmayla çözülemeyen sorular olmaktadır. Diğer yandan, entelektüel görüşün öncülerinin ilgili taraflar olması beklenir. Entelektüeller için profesyonel sonuçların yanı sıra beklenilen kişisel görüşlerinin sonucu olduğundan, hararetli tartışma önem taşır[446]. Akademik tartışma alanında, ahlaki ve politik olarak karmaşık nitelik taşıyan problemlere odaklanacak bir misyonu akademik entelektüel yöneticiler üstlenebilecektir. Bu yöneticiler, sözü edilen misyonu yaşama geçirmek için üniversitenin bilgi üretiminin öncülüğünü yapmakta ve aynı zamanda özgürlükleri besleyen eleştirici tutumun da temsilciliğini üstlenmiş olmaktadırlar.

1.2.1. Muhalif Olarak Duruş

Entelektüellerin, çağdaş toplumda, genellikle bilim adamı, eleştirmen ve profesyonel olarak üniversite ve toplum içinde üç önemli şahsiyet olduğu görülmektedir[447]. Eğitim bakımından, eleştiri teorisyenleri, okullaşmanın amacının yalnızca iyi vatandaşlar yaratmak veya iş sağlamak olmadığını belirtmektedirler. Gerçekten eğitim kurumları içinde, bireyleri güçlendirme amacı doğrultusunda, gerekli şartların olduğu merkezi bir alan oluşturulabilir. Giroux'un da kaydettiği gibi eleştiri teorisi, güçlerinin doğasını veya çıkarlarının meşruiyetini hesaba katmadan, çıkarları dar biçimde tanımlanan bir grupla kamu yaşamı için mücadeleyi eşit tutmaz. Bu pedagoji, akademik entelektüel yöneticiler için demokratik farklılık kavramını merkezi hale getirerek, demokrasi gereği ile okullaşmayı ilişkilendirerek öğretim elemanlarının dönüştürücü entelektüeller olarak görülmesini sağlar[448].

Entelektüel, bir mühendis ve bir teknisyen gibi davranmaz. Buna rağmen, o, ne realiteden ne de kurumlardan uzaklaşmaz ve günlük hayattan kopmaz, hayal dünyasında

---

[445] Gary A. Olson and Christian R. Weisser, **Moving beyond Academic Discourse: Composition Studies and the Public Sphere,** Carbondale, IL.: Southern Illinois University Press, 2002, s. 122.
[446] Christopher Jencks, David Riesman, **The Academic Revolution,** Garden City, NY.: Doubleday, 1969, s. 243.
[447] Michael, a.g.e., s. 18.
[448] William G. Tierney, **Culture and Ideology in Higher Education: Advancing a Critical Agenda**, New York: Praeger Publishers, 1991, s. 8.

yaşamaz. Entelektüel, laboratuvarında araştırma yapan bilim adamı değildir; peygamber veya din ulusu da değildir. O, sadece *angaje olma ve kamuoyundan ayrılma* arasındaki dengenin ürünüdür. Entelektüel, zekâsını kullanan profan (laik) bir uzmandır. Ancak o, zekâsını, kutsal uzmanlarına (rahipler, peygamberler, ideologlar) özgü entelektin uygulamasıyla birleştirir. Diğer bir deyişle, entelektüelde, teori ve pratik birbirinden ayrılmaz. O, hem bir muhafazakârdır, hem de bir itirazcıdır; hem kollektif değerlerin yüce koruyucusudur, hem de değişmenin ve gelişmenin öncüsüdür[449].

Entelektüel kişilik özelliklerini, üniversitenin tüm faaliyet alanlarına taşıyan kişiler olarak akademik entelektüel yöneticiler, entelektüel bir sorumluluk taşımaktadırlar. Entelektüel sorumluluk, bir tören biçimi gibi gösteri ve bir hayli deliliğiyle rasyonallik sınırlarının ötesine geçilebilecek güvenli bir yeri garanti eden, bir akıl hastanesine gönüllü birisinin teslim olmasına benzer. Her şeyin sorgulamaya açık olduğuna ve hiçbir şeyin garanti edilmemiş olduğuna ikna edilmiş olduğumuzu düşünmekteyiz. Dünün dogmalarına döner veya kendimizi tekrar ters yüz edersek, kendi güç konumlarımızı ve diğer işlere bakışımızı terk etmemiz gerekir veya en azından, entelektüel sorumluluğumuzun ve cesaretimizin olmadığını, kariyerist olduğumuzu kabul etmemiz gerekir. Öğrencilerimizi eğitme rolümüzü unutmazsak ve sorunlarımızı sorgulayan pasif yöneticiler ile ilgili endişelenmezsek ve cevaplarımızı savunmamız gerekmezse çekilebiliriz[450].

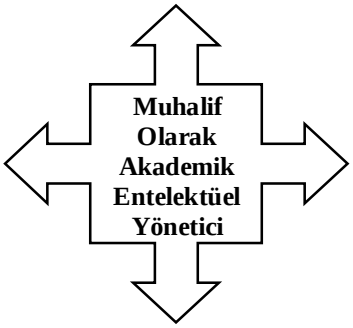
Bu bağlam içerisinde, üniversitelerde entelektüel sorumluluğu ve demokrasiyi merkeze alan, her an gerçeklerle yüzleşme fırsatını arayan, kollektif çıkarlar adına sorunları gündeme getiren, garanti kültüründen uzak ve risk alma tutkusunu bir yaşam biçimi haline getiren, dogmaları, tutarsızlıkları ortaya koyan ve bunlarla sürekli mücadele ederek, ideal bir eleştirici özelliklerini kişiliğinde bir araya getiren akademik entelektüel yöneticiler, muhalif bir duruş sergilemek suretiyle, akademik kalitenin sürekli gelişimine öncülük edeceklerdir. Muhalif olarak duruş, üniversitenin bilgi üretimi ve bunun yayılmasında da verimliliğini arttıracaktır. Göze çarpmayan ve değer yaratılmasında işlevi bulunan projelerin gündeme gelmesinde, yönetsel kontrollerin

[449] Özcan, a.g.e., s. 50.
[450] Raphael Sassower, "On Madness in the Academy", **Journal of Higher Education**, Volume: 65. Issue: 4., 1994, s. 473.

yerini motivasyon odaklı seçeneklere bırakmasında, akademisyenler arasındaki ilişkilerin mekanik olmaktan çıkarak demokratik bir zemin üzerine kaydırılmasında muhalif duruş belirleyici olacaktır. Çeşitliliklerin değere dönüştürülmesi ve zenginlik olarak algılanması da muhalif duruşun getirilerinden olacaktır. Sonuçta muhalif duruş, hem üniversitenin temel misyonuna hem de akademisyenlere olumlu katkı yapacaktır. Aşağıda Şekil 18'de, akademik entelektüel yöneticinin muhalif duruşuna ilişkin temel karakteristikleri sıralanmaktadır.

Şekil 18. Muhalif Olarak Akademik Entelektüel Yönetici

Temel Karakteristikleri

1. Demokratik farklılık kavramını merkezi hale getirerek, öğretim elemanlarını dönüştürücü entelektüeller olarak görür.
2. Ne realiteden ne de kurumlardan uzaklaşır ve günlük hayattan kopmaz, hayal dünyasında yaşamaz.
3. Teori ve pratiği bir arada yürütür.
4. Hem bir muhafazakârdır, hem de bir itirazcıdır; hem kollektif değerlerin yüce koruyucusudur, hem de değişmenin ve gelişmenin öncüsüdür.
5. Herşeyin sorgulamaya açık olduğuna ve hiçbirşeyin garanti edilmemiş olduğuna inanır.
6. Daima araştıran, ortadoksi ve dogmaya karşı tutarlılıkla akla başvuran, asla gerçeğe ulaşamayan kültürel otonomi için mücadeleyi bırakmayan ve ideal bir eleştiricidir.

1.2.2. Entelijansiya İçinde Duruş

'Entelijansiya' terimi, Rusya'da 1860'larda popüler oldu. Bu terim, ne vergi ödeyen nüfusa ne de ayrıcalıklı sınıflara ait olmayan ve dağınık sınıf kesimlerinden ortaya çıkmış olan entelektüel gruplar için kullanıldı. Bunların üyeleri, en fazla rütbeliler piramidinin daha alt basamaklarında yer aldılar. Laik eğitim sistemi, I. Petro döneminde oluşturuldu ve II. Katerina zamanında, genişletilerek tümüyle sivil hizmete yönlendirildi[451]. Yaratıcı entelijansiya kavramı, emekçi entelijansiyaya benzer bir kavramdı. Marksist görüş açısından entelijansiya, hâkim sınıfa profesyonel ve eğitimli donanımıyla hizmet eden bir alt kategorisiydi. Bu alt sosyal kategori, bir yönetim kültürü geliştirilmesine katkıda bulunmaya istekli olan yetenekleri bir araya getirdi.

[451] Madhavan K. Palat (ed.), **Social Identities in Revolutionary Russia,** New York: Palgrave, 2001, s. 136.

Böylece, yaratıcı entelijansiya, resmen Marksist kültüre bağlanmaya katkı yapan, yeni fikirleri ortaya koyan ve disiplinlerini geliştirerek ressamlarını yetiştiren, yazarları, şairleri, bestecileri, sanatçıları ve profesörleri içine almış olmaktadır[452].

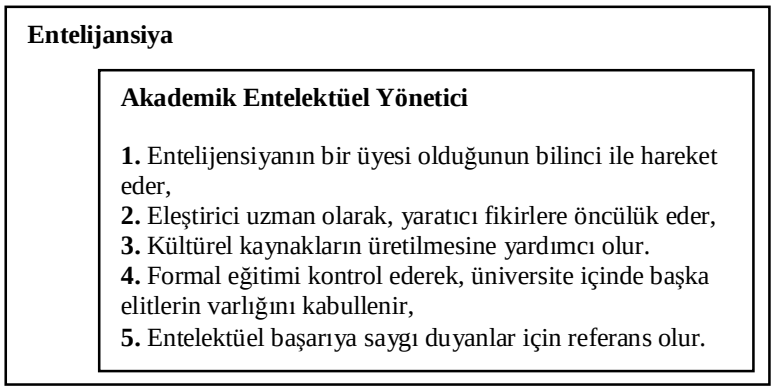
Luther'ın kiliseye karşı isyanı, Almanya'nın farklı yerlerinde ve özellikle, Wittenberg Üniversitesi'nin fakülte ve öğrencilerinden ilk desteği bulmuştu. Hobbes, Behemoth' da İngiliz Devrimi'ne neden olan bildirisini, "isyanın temel kaynağının üniversiteler olduğunu" yazarak tamamlamıştı. Yazar sözü edilen bildiride, "Üniversiteler, bu ulus için ağaçtan yapılma bir Truva atı olmaktadır. Diğer isyankârların ve sizin bunu okuyarak göreceğiniz gibi üniversiteler tek başına bırakılamaz fakat daha iyi disipline edilmiş olurlar"[453] şeklinde görüşlerini ortaya koymuştur. Son dönemlerde kültür entelektüellerinin üniversiteye katılarak, negatif ve sansasyonelleşen katılımı, eleştiri işinin ideolojik potansiyel derecesinde sürdürüldüğünü göstermektedir. Bundan başka, akademik uzmanlar ve eleştirici entelektüeller olarak, bunların rollerinin özgür bir içerik taşıması her zaman kolay değildir ve bazen bütünüyle imkânsızdır[454]. Dolayısıyla kültür entelektüelleri olan günümüz akademik entelektüellerinin entelijensiyanın bir parçası olarak durduğu anlaşılmaktadır.

Birçok ulusun politik bütünlüğü konusunda, entelektüel kesim ve üniversite çevresinin etkisi, genel saygınlığı artsa bile veya hayati hizmetlerin sayısını arttırsa bile basit bir fonksiyon değildir. Akademik entelektüel yöneticilerin mensubu olduğu entelijansiya daha önce kaydedildiği gibi, hükümet, kilise, işletmeler veya kitle iletişim araçları olsa da diğer elitlere göre daha büyük bir etki yaratma yeteneği kazanarak, üniversite ve entelektüellere liderlik ederek, değişik bütünlükte gerek duyulan ***düşünsel*** ve ***kültürel*** kaynakların üretilmesine yardımcı olarak, formal eğitimi kontrol ederek, teknik olarak yetenekli başka elitlerin olduğunu kabul etmektedir. Bunlar, kendilerini diğer elit pozisyonlarda kolayca kabul ettirerek, değerlerini ve fikirlerini daha kolayca yaymış olmaktadır. Bu nedenlerden, en gözde ve seçkin bilim adamları ve bilginler, entelektüel başarıya saygı duyan bireyler için önemli bir referans kaynağı

[452] Adam Podgórecki, **Polish Society,** Westport, CT.: Praeger, 1994, s. 92.
[453] Lewis A. Coser and Harcourt Brace Jovanovich (ed.), **The Idea of Social Structure: Papers in Honor of Robert K. Merton,** New York, 1975, s. 434.
[454] Michael, a.g.e., s. 3.

oluşturmaktadır[455]. Bu gerçekten hareketle, akademik entelektüel yöneticilerin üniversitedeki entelektüeller topluluğundan oluşan akademik entelijansiyanın bir parçası olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, akademik entelektüel yönetici, üniversitedeki yönetsel işlevlerine ilişkin faaliyetlerini entelijansiyanın bir temsilcisi olarak yerine getirmiş olmaktadır. Aşağıda Şekil 19'da akademik entelektüel yöneticinin entelijansiya içindeki duruşu gösterilmektedir.

Şekil 19. Akademik Entelektüel Yöneticinin Entelijansiya İçinde Duruşu

1.2.3. Konformist Entelektüel Duruş

Her toplumda, bireyler, sosyal olarak değerli hedef ve araçlarla çelişen davranışların benimsenmesine imkân vererek belirli bir özerklik ile çalışırlar. Bu bağlamda, toplumda yaşayan bireyleri dört gruba ayırarak inceleyebiliriz: Değer verilen hedeflere ve araçlara pozitif olarak tutunan birey *konformisttir*. Negatif olarak değer verilen araçlarla, pozitif olarak değer verilen hedeflere ulaşan kişi *yenilikçidir*. Sosyal olarak değer verilen araçlara saygı gösteren fakat sonuçlara kayıtsız kalan kişi *ritüelisttir*[456].

Aydınlanma dönemi entelektüelleri evrenselcilik (universalism) ile ifade edilen "tüm insanların affedileceğine ilişkin bir doktrin"i benimsemişken, bugünün düşünür-akademikleri muhtemel olarak çatışma kuramı ile ele alındığında piyasa mekanizması

[455] Ladd Jr. Ve diğerleri, a.g.e., s. 309.
[456] Raymond Boudon and FranÇois Bourricaud, **A Critical Dictionary of Sociology**, London: Routledge, 1989, s. 36.

içerisinde konuşlanmaktadırlar. Evrenselcilik'den seçiciliğe (particularism) doğru bir eğilim söz konusudur. Benzer şekilde, çatışma kuramcıları bu eğilimin emir kipi ile hareket eden piyasa grubu tarafından sürdürüldüğünü ifade etmektedirler. Akademikler içinde toplum kurallarına uyan bir rol ve davranışı benimseyenler için ***konformist entelektüel*** deyişi anlamlı görülmektedir. Çatışma kuramcıları bu düşüncenin arka planını, oluşmakta olan yeni muhafazakâr sınıfa bağlamaktadırlar[457].

Yeni muhafazakâr dalga, entelektüelin rolü ile ilgili düşünceleri şekillendirmektedir. Böylece, modernitenin başlangıcından günümüzde kadar, fikirleriyle ön planda olan insanların yerine getirmiş oldukları rollerinden oldukça memnun olarak çalıştıkları asla görülmemiştir. Bu konformizm atmosferi, özellikle profesyonel akademisyenler arasında göze çarpmaktadır. Entelektüel yaşamın, karşılaştığı herhangi bir tükeniş veya önceki dönemlerde var olan bir şeyin herhangi bir kalitesizliği, bazı elitlerin efsanevi çağa dönüşe neden olan girişimi üstünkörü bir çaba olarak görülür[458]'.

Bu süreçte, bağımsız entelektüel, ortadan kaybolmaz fakat bir istisna olur: kendisini tatmin etmiş meslektaşları ve daha iyi kabul edilmiş, doymuş olmanın dar görüşlülüğü ile kapalı, dar görüşlü toplumla o kadar çok mücadele etmeyen birisi olarak karşımıza çıkar. Giderek, marjinalleşen entelektüeller, yalnızca onların doğuştan ve hâkim değerleri ile ilişkisi olmayan yabancılardır fakat özellikle bilgi sınıfının akademik üyeleri ile ilişki içinde, evrenselliği, prototip olarak kendilerine hizmet eden, kendi bilgi sınıfını oluşturan çoğu özelliğe muhalif olmaksızın ilişkilerini geliştirerek ararlar[459].

Günümüzün konformist kültürel görüşü, klasik entelektüel otoritenin, artık sürdürülebilir olmadığı bilgisini varsaymaktadır. Batı demokrasilerindeki kamu yaşamını tanımlayarak ciddi biçimde ele alanlar için, kamu entelektüeli üzerine makaleler yayınlayan bir derginin editörü; ' politik rengi ne olursa olsun, bir tepkiden

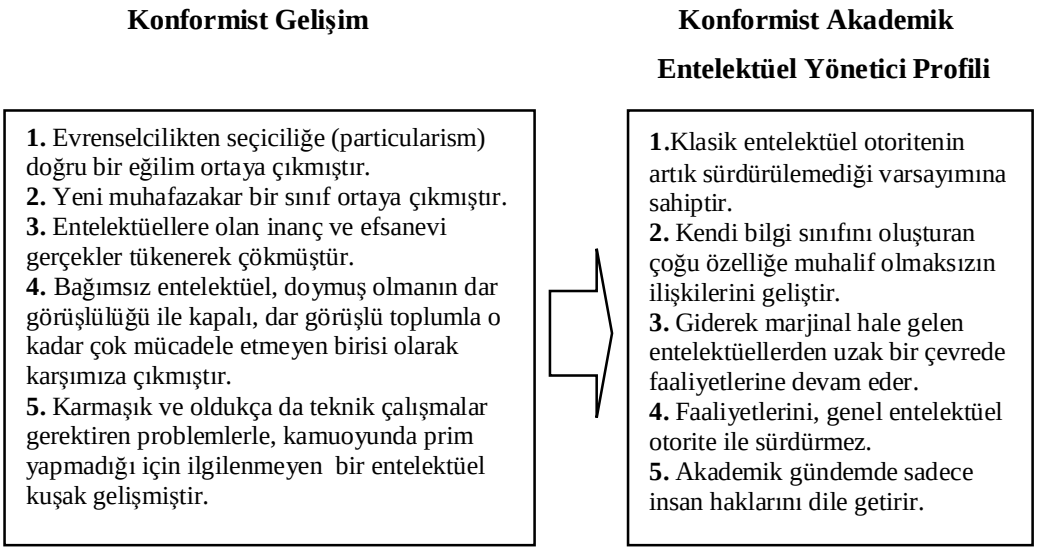
---

[457] Frank Furedi, "Afterword:The Downsizing of Intellectual Authority", **Critical Review of International Social and Political Philosophy,** Vol: 6 (4), Winter, 2003, s. 175.
[458] Michael, a.g.e., ss. 174-175.
[459] Pels, a.g.e., s. 39.

çok açık bir duruş olarak, genel entelektüel otoritenin çöktüğünü iddia etmeye izin vermektedir' görüşünü savunmaktadır[460].

Aşağıda, Şekil 20'de konformist entelektüel duruşun gelişimi ve günümüz akademik entelektüel yöneticilerinin bu süreçteki durumu ifade edilmeye çalışılmıştır.

Şekil 20. Konformist Entelektüel Duruşun Gelişimi Ve Günümüz Konformist Akademik Entelektüel Yöneticilerinin Profili

1.3. BİLİMSEL KATKI VE ÖZGECİL TUTUM

Özgecilik[*] (diğerkâmlık) başkalarının ilgi ve çıkarlarını dikkate alan, genellikle egoizme, bencilliğe ve bireyciliğe zıt olduğu düşünülen davranıştır. Yapılan araştırmalar, özgeciliğin insan doğasının bir parçası olduğunu doğrular yöndedir. İnsanlar, başkalarının ilgi ve ihtiyaçlarına saygı gösterirler, çocukları için, hatta akrabalık bağları olmayan kişiler için bile özverilerde bulunurlar ve kamu mallarına

[460] H. Small, (ed.), 2002. **The Public Intellectual**, Oxford: Blackwell Publishing, 2002, s. 5.

[*] **Özgecilik (Altruism):** Hiçbir çıkar düşüncesine dayanmayan duygu. Özgecilik, epistemolojik olarak bencilliğe karşıt şekilde Fransız düşünürü Auguste Comte tarafından ileri sürülmüş bir terimdir. Toplumsal içgüdünün gelişmesi sonunda ortaya çıkan bir yetenek olarak ifade edilmesine rağmen, toplumsal içgüdünün temeli olan dayanışma, ortaklaşma ve yardımlaşma eğilimleri Benciliğin ürünü olarak kabul edilmişlerdir. Buna göre birlikte yaşamak duygudaşlıktan doğan bir takım davranışları gerektirir. Birlikte yaşayabilmek için yapılması ve yapılmaması gerekenler önce Özgeciliği ardından Töreselliği (Ahlâkçılık) doğururlar. Çünkü, töre duygusu bir çeşit sorumluluk bilinci, düzen düşüncesidir. Özellikle bu konuda 17.y.yıl Fransız düşünürlerinden La Rochefoucault şöyle der: "Bencilik kolundan tutmasa, özgecilik pek uzaklara gidemezdi"(kaynak: Orhan Hançerlioğlu, **Felsefe Sözlüğü,** Varlık Yay., Ank.,1967. s. 294.)

katkı yaparlar. Sosyo-biyologlar, "özgecilik" genlerinin kuşaklar boyunca yerleşmesini ve varlığını sürdürmesini sağlayan ayıklanma süreçlerini saptamışlardır. Öte yandan, özgeci davranışların çalışma deneyimi kazanma, sosyal ilişkiler geliştirme ve herhangi bir faaliyete ilgi duyma türünden kişinin kendisiyle ilgili nedenlere bağlı olarak kendiliğinden ortaya çıktığı da bir gerçektir[461]. Günümüzde, maddi medeniyetin ulaştığı noktada, insanlık tamamen hayatta kalırsa, özgeci davranış dünyanın her yerine kendisini yaymış olacaktır. Şu andaki gelişim aşamasının zorunlulukları ve problemli dünyanın gereksinimlerini karşılamak için insanın hisleri, gittikçe evrensel hale gelmekte ve bütün diğer herkesle olduğu gibi kendini kabul ettiren bilinci ile de bütünleşmektedir. Evrensellik, zamanımızın en karakteristik özelliği olmaktadır. Pratik bilimlerin gelişmesi izolasyonu imkânsız hale getirmektedir. Artık mesafe söz konusu değildir; radyo, zamanı dikkate almadan, bütün dünyada olan şeyler konusunda herkesi bilgilendirmektedir. Yalnızca kendi aklımız, kültür ve ilgileri ile dünya ile bağlantı kurmadan bizi alıkoyar[462]. Bu bağlamda akademik entelektüel yöneticiler, kendilerini bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte vazgeçilmez bir değer haline gelen evrenselliğe adamak durumundadırlar. Zira içinde yaşadıkları ve yönettikleri organizasyon, bilimsel ve evrensel görüşlerin yaratıcısı ve taşıyıcısı olmaktadır.

Bilim insanlığı bir yaşam biçimidir. Her şeyden önce bilim insanı kendini aşmış, evrenselleşmiş kişidir. Kendine has bir yaşamsal disiplini olan, herkesten fazla toplumsal sorumluluk taşıyan kişidir. Ülke ve bölge sınırlarını aşan, yeryüzünün her noktasında meydana gelen olayların kendisini de ilgilendirdiğini düşünen kişidir. Dili ve dini evrenseldir. Sınırları evrenin sınırları ile ölçülmektedir. Bilim insanı hipotezini kurarken veya sonuçlarını açıklarken kendi dünya görüşleri doğrultusunda hareket edemez, hissi davranamaz. Bulguları veya bilimsel gerçekler, üzerine titrediği herhangi bir konuda kendisine ters geliyor diye çalışmamazlık edemez ve bulgularını gizleyemez[463]. Bilim insanı olarak akademik entelektüel yönetici, ahlaki değerleri yüksek olan kişidir. Olayları ve olguları olduğu gibi kabul eden, gerçeğe saygılı kişidir.

[461] Marshall, a.g.e., s. 152.
[462] Pitirim A. Sorokin (ed.), **Explorations in Altruistic Love and Behavior: A Symposium**, Boston: Beacon Press, 1950, s. 119.
[463] İbrahim Ortaş, İbrahim, "Öğretim Üyesi ya da Bilim İnsanı Kimdir?", http//www.elyadal.org/pivolka/htm, 2005, (Er. Tarihi, 12, 09, 2006).

Esen rüzgârın yönüne veya gücüne göre fikir değiştiren veya anlayışını güçlü olana göre belirleyen kişi değildir. Kendinden zayıfı ezmeyen ve kendinden güçlünün önünde diz çökmeyen, sağlıklı, iç gelişmesini tamamlamış, olgun yapısıyla insanı insan olarak gören ve insan olduğu için saygı duyan ahlaklı ve erdemli kişidir. Bu yönüyle kendini ve dar çevresini aşmış kişidir[464]. Bilim insanı ve dolayısıyla akademik entelektüel yönetici, "ben" merkezli değil, "biz" merkezli, paylaşımcı kişiliğe sahiptir. Aşağıda, Tablo 24'te akademik entelektüel yöneticilerin belli başlı özgecilik davranışları sıralanmaktadır.

Tablo 24. Akademik Entelektüel Yöneticilerin Özgecilik Davranışları

—Özgeci davranışın dünyanın her yerine kendisini yaymış olacağı bilincindedir. —Kamusal olaylara karşı duyarlı olmakta, çıkar beklemeden kendisini üniversiteye ve insanlığa adamış olmaktadır. —Hissi davranmaz ve bilimsel bulguları kamuoyundan gizlemez. —Kendisine ve meslektaşlarına saygısı çok yüksektir, zayıfı korur ve politik çıkarlar peşinde olmaz. —Kendisini aşmış ve paylaşımcı bir kişiliğe sahip olarak "biz" anlayışıyla davranır.

1.4. İLİŞKİ YÖNETİMİNİ TESİS ETMESİ

Kamu ilişkilerindeki pratiklerde kabul edilen dört iletişim modeli vardır. İletişim ve kamu ilişkileri enformasyon modelleri ile basın ajansı pratikleri, organizasyonun üst düzey yöneticilerinden dışarıya değişik kamu kesimlerine doğru enformasyon akışını sağlayan tek yönlü modellerdir. İletişimciler, bu modelleri kullanarak, kamudan geriye doğru yönetimin karar almasında enformasyon kanalları olarak kullanmazlar. İletişimci ve dolayısıyla akademik entelektüel yönetici, yönetimin karar alması için kamu ile ilgili enformasyonun toplanmasında önemli bir rol oynadığı için tek yönlü modellerden çok daha fazla karmaşık olan simetrik modeli kullanılır.[465]

Aslında, entelektüelin göze çarpan karakteristiklerinden birisini oluşturan, bu bir araya getirme çabası olmakta—toplumun bilgisi ve işgücünün katı biçimde ayrımının

[464] İbrahim Ortaş, a.g.e., http//www.elyadal.org/pivolka/ htm, 2005, (Er. Tarihi, 12, 09, 2006).
[465] David M. Dozier, James E. Grunig and Larissa A. Grunig, **Manager's Guide to Excellence in Public Relations and Communication Management**, Mahwah, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates., 1995, s. 13.

zorunlu olduğunun altında yatanı ifade eden, burjuva ideolojisi ve kültüründeki kapitalist kurumlar ve doymuşluğun çerçevesi içinde akıllı çalışanları istihdam ettiren şeyleri birbiriyle ilişkilendirme çabasıdır[466]. Entelektüeller olarak akademik yöneticiler için iletişim kurmada bölüm, kampüs kültürü veya üniversiteye özgü kolay bir düşünme yolu da fakülte öğretim üyesi durumundaki meslektaşlar ve fakülteler arasındaki karşılıklı ilişkilerin önemli olduğudur. Fakülte gibi çoğu kampüste, sosyal bir çevre olarak bölüm ve onun iyi bir yansıması olan meslektaş ilişkilerinin kalitesi, bölüm olarak öğretim üyelerinin işe alındığı, değerlendirildiği, geliştirildiği veya işten çıkarıldığı akademik disiplin birimlerine göre örgütlenir[467].

Akademik entelektüel yöneticilerin ilişki yönetimini tesis etmesine dönük bir diğer faaliyet alanı da bilimde öğrencilerin değerlendirilmesi, iletişimin öğrenme süreci içerisine sıkı biçimde yerleştirilmiş olmasıdır. Etkin ve mükemmel bir ilişki yönetiminin tesisi ile hem geliştirici hem de dönem sonu değerlendirme teknikleri, bilimde bilgiyi yeniden anımsamanın test edilmesinin ötesine geçilmesine yardımcı olacaktır. Daha özgün, performansa dayalı değerlendirmelerin kullanımı (öğrencilerin bir deneyim geçirmesi, en iyi sınıf çalışması portföylerinde öğrencilerin sorgulanması v.s.) öğrencilerin, bilimdeki akademik ve entelektüel gelişimini sergileyen yetenek ve becerileri çeşitlendirme şansı verir[468].

Akademik entelektüel yönetici, üniversitedeki diğer akademisyenlerin yanında öğrencilerle ilişkilerini de başarıyla yöneten bir tutum sergileyen yönetici tipi olmaktadır. Bilgi üreticisi, dağıtıcısı ve koordine edicisi olarak odaklandığı ilişkiler ağını başarıyla yönetecek araçlara ve yeteneklere de sahip bir yönetici kuşağını temsil etmektedir. Entelektüel kişiliğini akademik ilişkileri organize etmede araç olarak kullanması, sürekli araştıran, sorgulayan, analiz eden bir iletişim ortamının oluşturulmasına katkıda bulunacaktır. İletişim yönetiminin, sayılan özelliklere sahip olduğu bir kampüs kültürü bağlamında da olumlu, değer yaratan ve yeni fikir geliştirilen bir ortam kendiliğinden şekillenmiş olacaktır. Sonuçta akademik entelektüel bir yönetici,

[466] Baran, a.g.e., s. 51.
[467] Mildred García (ed.), **Succeeding in an Academic Career: A Guide for Faculty of Color**, Westport, CT.: Greenwood Press, 2000, s. 28.
[468] Douglas P. Biklen, Paula Kluth and Diana M. Straut, (ed.), **Access to Academics for All Students**, Mahwah, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates, 2003, s. 147.

ilişki yönetimini başarıyla tesis eden bir yönetici olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu yönetici tipolojisinin temel karakteristiklerinden olan bilginin üretimi, yönetimi ve dağıtılmasına ilişkin başarıda ilişki yönetiminin belirleyici olacağı söylenebilir. Aşağıda Tablo 25'te, ilişki yönetimini tesis eden kişi olarak akademik entelektüel yöneticinin bu konuda yerine getirmesi gereken görevler sıralanmaya çalışılmıştır.

Tablo 25. İlişki Yönetimini Tesis Eden Kişi Olarak Akademik Entelektüel Yöneticinin Yerine Getirmesi Gereken Görevler

İlişki Yönetiminin Konusu	**Görevler**
Akıllı Çalışanlar	Akıllı çalışanların istihdamında etkin olan faktörleri birbiriyle ilişkilendirmeye çaba göstermelidir. Bu konuda entelektüel takım çalışması temel bir stratejik araç olacaktır.
Karar Alma	Yönetimin karar alması için kamu ile ilgili enformasyonun toplanmasında önemli bir rol oynadığı için tek yönlü modellerden çok daha fazla karmaşık olan iki yönlü simetrik modeli kullanmalıdır.
Üniversite İçi İlişkiler	Fakülte öğretim üyesi durumundaki meslektaşları ve fakülteler arasındaki karşılıklı ilişkilere odaklanarak bunu geliştirir.
Performans Değerlendirme	Daha özgün, performansa dayalı değerlendirmelerin kullanımının, öğrencilerin, bilimdeki akademik ve entelektüel gelişimini sergileyen yetenek ve becerileri çeşitlendirme şansı verdiğine inanarak hareket eder.

1.5. İŞ YAŞAMIYLA SOSYAL YAŞAMI DENGELEYEBİLMESİ

Yükseköğretim kurumlarının yönetimi, birçok durumda hayal kırıklığı yaratarak, meydan okuyucu bir nitelik kazanmakta ve çok karmaşık bir görünüm arz etmektedir. Yönetici, aralarında öğrencilerinin, fakülte ve başka birimlerin yöneticilerinin, federal devlet ve yerel hükümet kuruluşları, akreditasyon ajansları, profesyonel işletme organizasyonları, hizmet kulüpleri ve mezunların da olduğu birçok kesimle baş etmelidirler. Günümüzün akademik yöneticisi, bu görevi etkili biçimde yerine getirmek için yükseköğretimle ilgili olan çeşitli temel kuralları, düzenlemeleri ve kanunları ile birlikte benzer olanları en ince ayrıntısına kadar bilmelidir[469]. Yalnızca bu ruh içinde, akademik bütünleştirici olarak akademik entelektüel yöneticiler, ailevi ve iş yükümlülüklerini karşıladıkları böyle bir tarzda yaşamakta, yine daha geniş bağlantılar

[469] Robert W. Hotes, Bob W. Miller and Jack D. Terry Jr., **Leadership in Higher Education: A Handbook for Practicing Administrators,** Westport, CT.: Greenwood Press, 1983, s. 3.

kurmaktadırlar. Bunlar, sosyal hastalıklara dolaylı olarak hitap edilmesine yardımcı olarak, öğrencilerin bilincinin ve aklının farkında olmalarını geliştireceğini umdukları sürekli öğrenmeye, boş zaman ve parayla birlikte sosyal olaylara destek vermektedirler. Bunlar, akademik yıl içinde profesyonel görevlere, yazın da gönüllü faaliyetlere katılırlar. Belirsiz hareketlerin oldukça yararsız olduğunu kanıtlayarak, daha mütevazıca yaşamaya devam edenlere somut yardım etme hissi ile kesin bir şey olan eylemleri bir araya getirebilir. Yani, akademik mesleklere dolaylı hizmet vererek, doğrudan sosyal hizmeti bütünleşik hale getirebilirler[470].

Örneğin, bilimsel entelektüelliğin, insan merakının özgürlüğünün doğrudan geliştiği on altıncı ve on yedinci yüzyıllarda, Avrupa'nın başından sonuna yayılan hedonist-özgürlükçü ruhtan doğduğu anlaşılmaktadır. İnsanın durumunda, şüphecilik değil, tatmin, suçluluk değil haz alma, kendine yabancılaşma değil, kendini doğrulama, günah değil orijinal erdem ve bedel, sıkıntı değil, eğlence, kişinin hislerini ve vücudunu küçümseme değil, kişisel varlığıyla haz alma—bunlar on yedinci yüzyılın bilimsel hareketinin temelidir[471].

Bu yaklaşım, günümüzün gerçekleriyle örtüşmektedir. Akademik entelektüel yöneticiler, çalışmalarında keyif kaçıran, konformizmi reddeden ve sosyal yaşamla iş yaşamını dengeleyen bir programı hayata geçirmeye odaklanmaktadırlar. Böylece, bir yandan akademik yaşamın çeşitlenen teknolojilerini etkin olarak kullanabilmek, diğer taraftan da akademik ilişkilerin verimli hale getirilebilmesi mümkün olacaktır. İçe değil dışa dönük, ürkütücü değil sevecen, tek yönlü değil çok yönlü, sosyalleşmiş tutum ve davranışlar sergileyerek hem iş yaşamında hem de sosyal yaşamda başarıyı sürdürebileceklerdir. Geleneksel otoriter yöneticiler üniversitedeki işlere ve daha çok da bürokratik değerlere önem verirken, akademik entelektüel yöneticiler, iş dışındaki sosyal görev alanlarına da odaklanma ve böylece dünyaya daha geniş perspektiften bakabilme becerisini sergileyecektir. Bu durum en başta, üniversitedeki diğer klasik akademisyenler için örnek oluşturacaktır. Onların daha dinamik, amaçlı ve belirli bir kariyer çizgisinde ilerleme isteğini yeniden canlandıracaktır. Böyle bir tutum,

[470] Jenni, a.g.e. s. 437.
[471] Adam Podgórecki, **Higher Faculties: A Cross-National Study of University Culture**, Westport, CT.: Praeger Publishers, 1997, s. 18.

üniversitedeki ilişkilerin, yaşam tarzının ve kültürün hızlı şekilde entelektüelizasyonuna umulmadık katkılar yapacaktır. Sonuçta akademik verimlilik, tatmin düzeyi ve iş başarısı artacaktır. Aşağıda Tablo 26'da, akademik entelektüel yöneticilerin iş yaşamıyla sosyal yaşamı dengeleme davranışları sıralanmaktadır.

Tablo 26. Akademik Entelektüel Yöneticilerin İş Yaşamıyla Sosyal Yaşamı Dengeleme Davranışları

- Akademik entelektüel yöneticiler, yükseköğretim kurumlarının yönetiminin, hayal kırıklığı yaratan, meydan okuyucu ve çok karmaşık olduğunun bilincinde olarak hareket ederler,
- Akademik entelektüel yöneticiler, sosyal hastalıklara dolaylı olarak hitap edilmesine yardımcı olarak, öğrencilerin bilincinin ve aklının farkında olmalarını geliştireceğini umdukları sürekli öğrenmeye, boş zaman ve parayla sosyal olaylara destek vermektedirler,
- Bunlar, akademik yıl içinde profesyonel görevlere katılır, yazın da gönüllü faaliyetlere katılırlar.
- İnsanın durumunda, şüphecilik değil, tatmin, suçluluk değil haz alma, kendine yabancılaşma değil, kendini doğrulama, günah değil, orijinal erdem ve bedel, sıkıntı değil, eğlence, kişinin hislerini ve vücudunu küçümseme değil, kişisel varlığıyla haz alma davranışlarını güçlendirirler.

1.6. BİLİM ADAMI OLARAK KENDİNİ TOPLUMA ADAMASI

Akademik çevre, entelektüellerin misyonlarını gerçekleştirebildikleri tek alan değildir. Çoğulcu sivil toplumda, entelektüellerin rolü ve fonksiyonu, gerçekte, bütün ilgi alanlarında bitmiş olamaz. Gerçekten akademik toplumdan başka, kitle iletişim araçları, işletme, din, meslekler, gönüllü kuruluşlar, hükümet dışı organizasyonlar ve sosyal hareketlerin tamamı entelektüellerin alanıdır. Devlet bürokrasisi istisnai durum değildir[472]. Bilim adamlığının hedefi hakikatken, kamu hizmetinin hedefi, pratik sonuçlara odaklanılmasıdır. Böylece kamu yaşamına giren entelektüellerin yüz yüze geldiği problem: kitlelerin veya güçlünün ikna edilmesi, baskı altındaki kişinin gerçek veya beğendiği görüşlerin manipülatif konuşarak kurnazca değiştirilmesini gerektirebilir[473]. Entelektüeller, akademideki, araştırma enstitülerindeki ve soruşturma

[472] Weiming, a.g.e., s. 219.
[473] Jenni, a.g.e. s. 437.

komisyonlarındaki pozisyonlarından, hem hükümete hem de işletmeye paha biçilmez yeni fikirler havuzunu ve araştırma becerilerini sunarlar. Dahası aynı entelektüeller veya bunların kesimleri, daha iyinin veya evrensel değerlerin adına mevcut kurumlara ve egemen doktrinlere saldırarak çok defa mevcut duruma karşı eleştirilerini yüksek sesle dile getirirler. Gerçekten bazı entelektüeller, işi meşru düzenin tam meşruiyetinin sorgulanmasına kadar götürürler. Kısaca entelektüeller, *gücün hem hizmetkârları hem de eleştiricileridir* ve bu ikili fonksiyon, entelektüel topluluk içinde ve Shils'in söyleyişini kullanırsak 'otorite' ve fikirlerin yaratıcıları arasında bir gerilim yaratır[474].

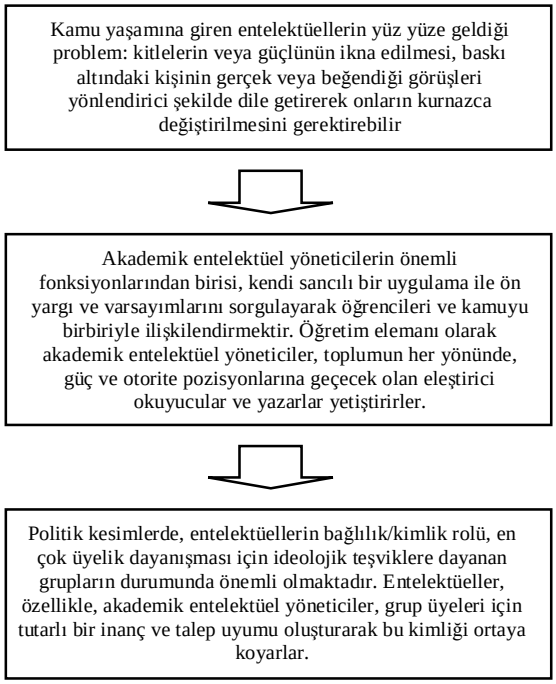
Öğretim elemanı olarak akademik entelektüel yöneticiler, toplumun her yönünde, güç ve otorite pozisyonlarına geçecek olan eleştirici okuyucular ve yazarlar yetiştirirler. Anlamlı yollarla, sorgulamalarını ve bunlara karşı kendi cevaplarını ortaya koyarak, onların yaşamlarını gözden geçirmeleri için her yıl birkaç öğrenciyi motive edebilirlerse, kendi kariyerleri boyunca, çok sayıda kişiyi etkileyebilirler. Yine aynı öğrenciler, muhtemelen, başkalarının görüşlerini ve eylemlerini etkileyen kişiler olarak, genellikle eğitimli birer orta sınıf üyesi olacaktır[475].

Politik kesimlerde, entelektüellerin bağlılık/kimlik rolü, en çok üyelik dayanışması için ideolojik teşviklere dayanan grupların durumunda önemli olmaktadır. Bunlar çoğu kez kamu yararı olan organizasyonlar veya ideolojik çıkar grupları olarak ortaya çıkarlar. Bu gruplara göre, fikirler, kollektif kimlik duygusunun oluşturulmasına yardımcı olmada önemli bir rol oynar. Entelektüeller, özellikle, akademik entelektüel yöneticiler, grup üyeleri için tutarlı bir inanç ve talep uyumu oluşturarak bu kimliği ortaya koyarlar[476]. Bu bağlam içinde, akademik entelektüel yöneticiler, üniversitenin özüne uygun değerlerin topluma yansıtılmasına öncülük ederek hem ekonomik hem de kültürel ilerlemeye katkıda bulunacak kişilerdir. Bu kişilerin yerine getirdikleri tüm görevlerde kendilerini farklılaştırmaları, adanmışlık kültürünü özümseyerek ve bunu etraflarına yansıtmaları üniversite ve çevresine ilişkin başarı parametrelerinde de olumlu gelişmeler kaydedilmesine katkıda bulunacaktır. Aşağıda Şekil 21'de, akademik

[474] Gagnon (ed.), a.g.e., s. 3.
[475] Olson, a.g.e., 128.
[476] Stephen Brooks and Alain-G. Gagnon (ed.), **The Political Influence of Ideas: Policy Communities and the Social Sciences,** Westport, CT.: Praeger Publishers, 1994, s. 7.

entelektüel yöneticinin, bilim adamı olarak kendini topluma adaması süreci özetlenmektedir.

Şekil 21. Akademik Entelektüel Yöneticinin Bilim Adamı Olarak Kendini Topluma Adaması Süreci

2. AKADEMİK ENTELEKTÜEL YÖNETİCİLER VE LİDERLİĞİ

Liderlik, hem süreç hem de içerikle bağlantılı olarak düşünülen, karşılıklı amaçları yansıtan, gerçek değişimleri amaçlayan lider ve onun izleyicileri arasındaki "etkiliyeci ilişkiler" olmaktadır. Lider ve izleyicileri, ilişkiyi meydana getiren insanlara, ilişki için önemli olan değişimler ve ilişki konusundaki karar verme süreci için etkilemeyi, gücü ve otoriteyi kullanırlar[477]. Öğretim elemanı olarak lider, yalnızca, insanlara onların vizyonunu nasıl başarabileceklerini anlatmak ile ilgilenmez. Aksine, öğrenmeyi teşvik ederek, seçenekleri sunma ve uzlaşma oluşturma ile ilgilenir. Başarılı liderlik, şu anda popüler olan, "bir organizasyonun başarısı, her bireyin ortaklaşa çabasının sonucunda ortaya çıkar" sözüne inanır. Son olarak, Abraham Zaleznik,

[477] Joseph C. Rost, **Leadership for the Twenty-First Century**, Westport, CT.: Praeger Publishers, 1993, s. 154.

"liderlik, aynı ahlâki, entelektüel ve duygusal sorumluluğu izleyenlerle liderlik edenleri bağlayan, bir yoğunlaşmaya dayalıdır" demektedir[478].

Üniversite, bir taraftan akademik araştırma yapmayı ve entelektüel kapasiteyi en verimli bir şekilde kullanmayı temel görevi saymaktadır (ki işin doğrusu budur). Diğer yandan üniversite, kamusal alana, yani hatta bazen de rahatsız edici fikirleri sokma isteği taşıyan birtakım kişilerin barınağı gibidir. Üniversitede *hem kavramsal düşünen bilim adamları*, *hem angaje olan kişiler*, *hem de en aktif militanlar* vardır[479]. Bir akademik vizyonu tanımlayarak ve eğitimsel paradoksları dengeleyerek akademik liderliği uygulama, mesleğin uygulanmasının dikkate değer örnekleridir. Akademik düzenlemede, liderliğin üçüncü uygulaması, bu ikisinden daha önemlidir; fakat başarması da daha zordur. Eleştiri, şüphe ve kuşkuya, akademik tutkuya göre, canlı kalma ümidini devam ettirmek için seçim ikilemini de içine alır. Bu durum, fakültenin mesleki odağını genişleterek çatışmalarını çoğaltsa bile mesleki amaçlarının sayısını arttırır. Yine bu mükemmellik sorumluluğunu azaltan uygulama ve politikaların sorgulanmasını teşvik etmeyi gerektirir[480].

Akademik entelektüel yöneticilerin liderliği, üniversiteyi ve onun uygulamalarını eleştirerek, gelecek için kurumu parçalarına ayırarak ve yeni dönemde bu parçaları mükemmel bir bütüne dönüştürerek liderlik etmede başarılı olma potansiyeline sahip bir liderlik tarzı olarak görülebilir. Bu yönde, akademik entelektüel yöneticiler, liderlik kapasitelerini üniversitenin genel vizyonuna etkin biçimde katkıda bulunacak bir süreç doğrultusunda kullanarak faaliyetlerde başarılı olacaktır. Lider olarak, birimlerindeki ve dış dünyadaki gelişmelere hızla uyum göstererek, esnek bir yönetim tarzı sergileyerek, yönetimleri altındaki akademisyenlerin gelişimlerini sürekli teşvik ederek üniversitenin topluma katkısında büyük pay sahibi olacaklardır. Diğer taraftan, akademisyenlerin yaptıkları işte şüpheci, sorgulayıcı ve eleştirici olmalarında rehberlik ederek onların entelektüalitelerinin de yükselmesinde katkı yapabilecek olan liderlik modelinin de

[478] Joanne B. Ciulla, **Ethics The Heart of Leadership,** Westport, CT.: Praeger Publishers, 1998, s. 39.
[479] Özcan, a.g.e., ss. 49-51.
[480] James L. Pence, "Deans' Dilemmas: Practicing Academic Leadership", **Liberal Education**, Volume: 89, Issue: 4, 2003, s. 38.

öncülüğünü yapacaklardır. Aşağıda, Tablo 27'de akademik entelektüel yöneticilerin liderlik konusundaki varsayımları sıralanmış olmaktadır.

Tablo 27. Akademik Entelektüel Yöneticilerin Liderlik Konusundaki Varsayımları

1-Liderlik Herkesin İşidir Liderlik, bir konum değil, bir süreçtir ve bunun zamanla, ileriye doğru değerlendirilmesi daha önemli olmaktadır. **2-Liderlik Bir İlişkidir** Liderlik, izlemeyi tercih edenler ve liderliğe ilham verenler arasındaki bir ilişkidir. **3- Liderlik, Eylemle Başlar** Yeni bir organizasyonu kurarak, etkinlik kaybını tersine çevirerek, sosyal durumu büyük ölçüde iyileştirerek, insanların yaşam kalitesini iyileştirerek, proaktif bir ruh talebini canlı tutar. **4- Liderliği Geliştirmek kendini Geliştirmektir** Bir lider olmak için kendiniz olmalısınız ve bu reçete yaşamın en zor olanlarından birisidir. Fakat kendinizi, güçlerinizi ve zayıflıklarınızı bilinceye kadar, ne istediğinizi ve onu neden yapmak istediğinizi bilmelisiniz. **5- Öğrenmeyi Devam Ettirmek Gerekir** Öğrenme, liderlik sürecinin herkesi içine almasının zorunlu bir unsurdur. Yaşam aracılığı ile bize taşınan şey, bizim ve diğerlerinin dünyasında, kendimizdeki yeni olanakları keşfederek, yeteneğimizi geliştirmektir.

Kaynak: Warren Bennis, Thomas G. Cummings and Gretchen M. Spreitzer (ed.), **The Future of Leadership: Today's Top Leadership Thinkers Speak to Tomorrow's Leaders**, San Francisco: Jossey-Bass, 2001, ss. 82–90.

2.1. AKADEMİK ENTELEKTÜEL LİDERLİK

Hesburgh, akademik liderliğin, genellikle başka bir ortamda (askeri kurumlarda veya işletmelerde) iyi işlemeyecek bir karakteristiğe sahip ve farklı olduğunu kabul etmektedir. Yazar, hem akademik hem de işletme alanlarında iyi işleyen liderlik özelliklerinden en başta gelenlerinin vizyon, cesaret, övgü ve duyarlılık olduğunu özetlemektedir. Ayrıca akademik bir liderin anahtar özelliğini ana hatlarıyla şöyle vurgulamaktadır: "liderlik, kişilerin şu andaki önceliklerine saygı duyarken, her birinin cesaretlendirilmesi ve onlar için çaba gösteren yardımcı liderlerin de teşvik edilmesini içerisine alır". Hesburgh, rektör olarak bir akademik liderin, kendi kişisel özeniyle, akademik kültürün sağlayacağı ümit ve beklenti içerisinde, söz konusu örgütlü anarşinin, paylaşılan hedeflere ulaşabilmesi için ışığı elinde tutması gerektiğini de ilave etmektedir[481]. Yazarın sözünü ettiği liderlik modeli, akademik entelektüel liderlik modelidir. Üniversiteye heyecan vermede, çeşitliliği yönetmede, farklılıklara demokratik

[481] T. M. Hesburgh, **Academic leadership, New Directions for Higher Education**, Volume: 61, 1988, ss. 5-8.

bir zemin sunmada, akademik entelektüel liderler önümüzdeki dönemde ortaya çıkan liderlik boşluğunu doldurmaya aday görünmektedir. Çalışmanın bu kısmında akademik entelektüel liderlik modeli üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

2.1.1. Akademik Entelektüel Liderliğin Kavramsallaştırılması

Liderlik, farklı şekillerde tanımlanmaktadır: liderliğin en istikrarlı unsurunun, grupsal, örgütsel ve toplumsal hedeflere ulaşmak için gerekli olan bir "lideri" ve izleyiciler arasındaki "etkileme sürecini" içine aldığı kaydedilmektedir. Jago, başka bir literatür incelemesinde, liderliğin, bir "süreç ve özellik" olduğu sonucuna varmıştır. Liderlik süreci, grup hedeflerini başarmaya yönelik, örgütlenmiş bir grubun üyelerinin faaliyetlerini yönlendirmek ve koordine etmek amacıyla, zorlayıcı olmayan bir etkinin kullanılmasıdır. Bir özellik olarak liderlik, "yirmi birinci yüzyıl için liderliğin böylesi bir etkisini başarılı biçimde istihdam etmeyi idrak edenlere katkıda bulunan kalite veya karakteristikler seti olmaktadır[482]. Liderlik, kendisini başlıca sembolik, politik, yönetsel ve akademik boyutlarıyla göstermektedir[483]. Bunlar; **a) Sembolik liderlik:** güçlü bir şekilde, kurumun odağındaki hedef ve değerleri, kurumun karakterini somut hale getirerek ve projelendirerek ifade etme yeteneğidir. Bu liderlik türü, kurumun içindeki çalışanların motivasyon ve moralini güçlendirici bir tarzda, örgütlenme ve süreçleri, daha geniş olan öğretim ve öğrenme amaçlarıyla ilişkilendirerek, katılımcılara kurumu ve kararlarını savunma ve ifade etmeye hizmet eder. Kurumun dışında ise liderin, kurumun etkili olarak doğasını ve amacını açıklama yeteneği, kadro ve öğrencileri kuruma kabul etmede, çevresinden destek sağlama kapasitesini etkileyerek onun imajının şekillenmesine yardımcı olur. **b) Politik liderlik:** kurumun hedef ve amaçları tanımlanırken, bunlar için desteğin kazanılmasında, iç ve dış birçok kurumun çatışan talep ve baskılarının çözülmesi yeteneği ile ilişkilidir. **c) Yönetsel Liderlik:** kurumun değişik faaliyetlerini destekleyerek koordine etme ve yönetme kapasitesine benzer biçimde, personelin seçiminde iyi karar verilmesini, bütçeyi yönetme ve geliştirme yeteneğini, bir tesisi planlama, kurma ve sürdürme yeteneğini kapsar. **d) Akademik**

[482] Rost, a.g.e., s. 76.
[483] Philip G. Altbach, Robert O. Berdahl and Patricia J. Gumport (ed.), **Higher Education in American Society,** Amherst, NY.: Prometheus Books, 1994, ss. 269-270.

liderlik: kendisini, yetenekli öğretim elemanı ve öğrencilerin geliştirilmesi, daha sonra işe alınmaları çabalarında desteklenmesini, akademik yöneticilerin seçilmesini, akademik yapının güçlendirilmesinde, nüfuzunu nerede ve nasıl kullanabileceğini bilerek, öğretim, öğrenim ve araştırmada, mükemmelliği daha da geliştirme gibi başka biçimlerde gösterir.

Örgütte yöneticinin temel görevlerinden birisi iş birliği ve koordinasyonu sağlamaktır. Teknik ve mesleki elemanların çoğunlukta olduğu bir örgütte yöneticilik işlevini teknik ve mesleki alanda uzmanlığı en yüksek olan kişi değil, entelektüel anlamda uzmanlığı en yüksek olan kişi yürütebilir. Bu kişiler modern bir örgütün lideri oldukları için kültürlü insan portresi çizen entelektüel liderlerdir. Düşünce insanı olarak yönetim alanını her zaman incelemeye değer bir konu olarak görürler. Yüzyıllar boyunca yöneticinin kendisini nasıl uyumlaştırmasına ve geliştirmesine ilişkin öneriler ileri süren kitapları hayata geçirmenin heyecanını taşırlar. Machiavelli'nin "Prens"i, Carlyle'nin "Kahramanlar"ı veya Russell'in "İktidar"ı gibi eserlerin aktörlerine ilişkin liderlik düşüncelerini hayata geçirmenin tutkusunu yaşarlar[484]. "Şeylerin değil, insanların yönetimi"nde heyecan arayan entelektüel liderler, iş yönetimini uyarlayıcı olmaktan çok yaratıcı görürler. Entelektüel lider sadece tek bir alanda uzmanlaşmakla yetinmez. Zekâ, temsil, sözlü ifade; yazılı ifade, muhakeme, başkalarını etkileme ve ikna etme; mantıklı, kararlı ve tutarlı olma; analiz ve sentez ruhuna sahip olma, genel kültür sahibi olma gibi özelliklerinin yanı sıra yönetimi cazip hale getirmek için model oluşturma işlevleriyle öne çıkar[485].

Bu bağlamda akademik entelektüel lideri; araştırma ve öğretimle, bilginin üretilmesi ve dağıtılmasıyla uğraşan kişiler olarak akademisyenleri, entelektüel bir vizyon etrafında bir araya getirerek, söz konusu vizyona ulaşma yönünde amaçlar belirleyerek, bunlara erişilmesi konusunda iş birliği yapan kişi olarak tanımlayabiliriz. Akademik entelektüel liderler, entelektüel özellikler setini akademinin tüm yönetim düzeylerine yayan ve söz konusu özelliklerin araştırma, öğretim, bilginin performansının sağlanması gibi faaliyetlere de uygulanmasını sağlayan liderdir. Akademik entelektüel

[484] Ernest Dale, **Yönetim Teorileri,** Geçmiş ve Gelecek, (Çev:Osman Akınhay), Öteki Yay., Aralık, 1999, ss. 11-13.
[485] Ali Akdemir, http://yenibir.com/articledisplay_yenibir bakis/html,(Er.Tar: 25,07,2005).

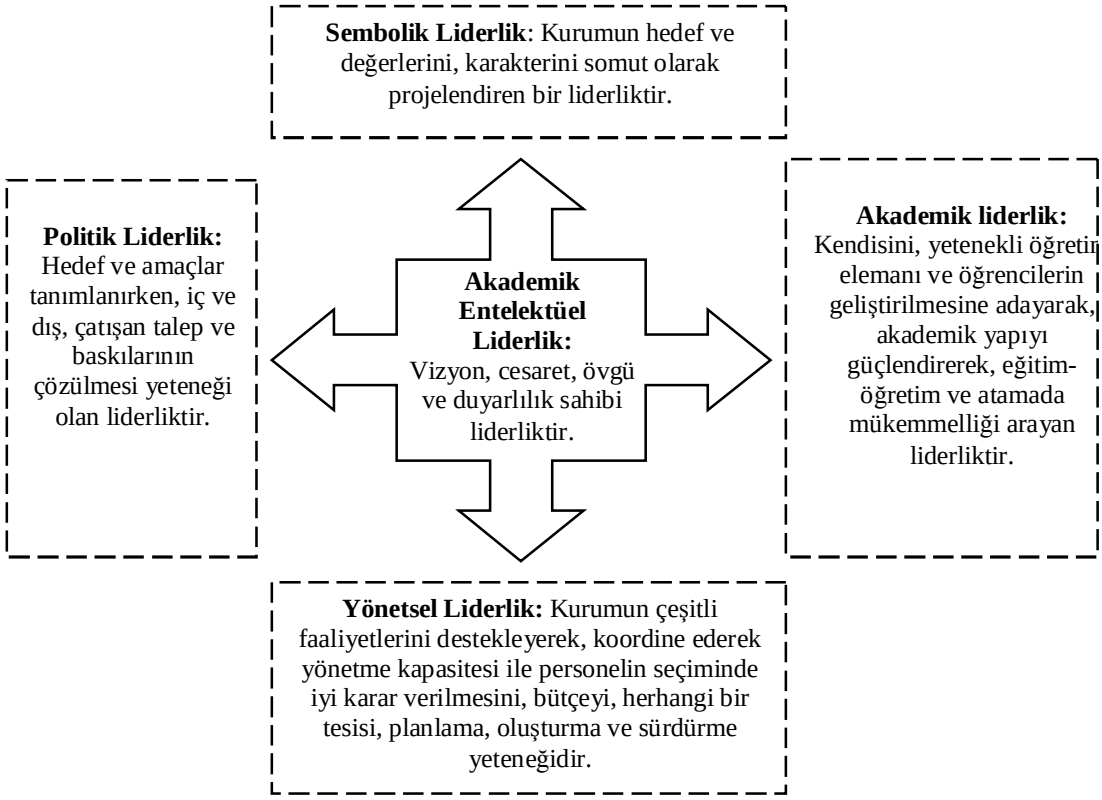
liderlerin temel ayırt edici niteliği, sahip olduğu entelektüel özellikleri her fırsatta sergilemesi ve üniversitenin tüm mensuplarının da bunları benimsemesini sağlamaya odaklanmasıdır. Bu yönde akademik entelektüel liderin elinde bulundurduğu stratejik araçlar setinin içeriğini belirleyen en etkili unsur ise üniversitenin entelektüel bir bakış tarzına sahip akademisyenlerce yönetilerek hizmetlerine değer katılmasıdır.

Bu liderlik kapasitesi, tanımlanmış bir örgütsel yapı içinde olmaktan ziyade, fikirler ve değerler seviyesindeki daha geniş bir yükseköğretim fonksiyonlar sistemine hizmet eder[486]. Akademik entelektüel liderler aracılığıyla akademi, akademik program ve hizmetlerle stratejik bütçelemeyi bir araya getirerek, yönetsel altyapının geliştirilmesini kolaylaştıran, güven veren akademik diyalog için araç ve köprü oluşturan, katılımcı katkılar sağlayan, kampüs müşterileriyle ortaklaşa çalışan, akademik kütüphanelerden, bilimsel ve teknolojik laboratuarlara kadar sıralanmış olan öğrenme depolarını ve kaynaklarını yöneten, sanat, bilim ve mesleklerin eğitimsel misyonunu ve karşılıklı disiplinini anlayan, bilim adamlığı, öğretim ve hizmet etme üçgeninde yer alan uygulamalarda profesörlüğün yönünü belirleyen, desantralize müfredat programını ve akademik programı geliştirme ile fakülte ve merkezi öğrenci destek hizmetleri ile personele liderlik etmekten sorumlu olan rektörleri, dekanları, akademik başkan yardımcılarını ve diğer akademik yöneticileri işe almaya ve elinde tutmaya devam edecektir[487]. Akademik entelektüel liderlik, okul veya ilgili bölümünün etiğinin büyük bölümünü şekillendirebilir. Sırasıyla etik, doğal olarak davranışları motive ederek şekillendirebilir. Akademik entelektüel liderlik düşüncesinin iki önemli etkisi olduğu sonucu çıkarılabilir: Bu liderliğin, örgütteki davranış değişikliği konusunda değerlendirme sistemi için tamamlayıcı bir önemi olması ve dışsal sistemler aracılığı ile erişilemeyen akademik birimdeki davranışı motive etmede gerekli olduğundan, belirli profesörlük düzeyleri için önemli bir ölçüt olmasıdır[488]. Fakültenin, öğretim ve araştırma için temel olduğu görüşüne gerekçe olan uzlaşma ve bilgilenilmiş aynı türde, kamu

[486] John C. Burkhardt, "Boundary-Spanning Leadership in Higher Education", **Journal of Leadership Studies**, Volume: 8, Issue: 3, 2002, s. 145.
[487] Stevenson, a.g.e., s. 162.
[488] Donna Bialik, David A. Dilts and Lawrence J. Haber, **Assessing What Professors Do: An Introduction to Academic Performance Appraisal in Higher Education**, Westport, CT.: Greenwood Press, 1994, s. 20.

eleştiriciliğine tabi olan, çekirdek misyon ile ilgili olarak, fikirleri kontrol etmek ister. Başlıca otorite alanlarında, fakültenin akademik entelektüel liderliğine en kritik destek, yükseköğretimin misyonu olan bilginin yaratılması ve dağıtılması konusunun hatırlanması için yönetim kurulu ve yöneticilerden gelecektir[489]. Aşağıda Şekil 22'de, akademik entelektüel liderliğin diğer liderlik modelleri ile karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

Şekil 22. Akademik Entelektüel Liderliğin Diğer Liderlik Modelleri İle Karşılaştırılması

2.1.2. Akademik Entelektüel Liderliğin Gerekçeleri

Sokrates, bir devlet adamının "hiçbir şey bilmediğini bilecek kadar" bir bilge olması gerektiğini söylemiştir. Platon da devlet adamının, hepsinden fazla da kralın, bilge olması gerektiğini söylemiştir; ama bununla Sokrates'ten çok farklı bir şeyi

[489] Neil W. Hamilton, Academic Ethics: Problems and Materials on Professional Conduct and Shared Governance, Westport, CT.: Praeger, 2002, s. 63.

kastetmiştir. O' kralların filozof olması gerektiğini ve - son derece bilgece ve karmaşık olan- Plâtoncu eytişimi öğrenmek için onun, Platon'un okuluna gelmeleri gerektiğini; hatta daha da iyisi, kendisi gibi çok bilen ve bilge filozofların kral olmasını ve dünyayı yönetmesi gerektiğini kastetmiştir. "Devlet adamı bilge olmalıdır" formülü, Platon için bilge filozofların yönetim talebi anlamına geliyordu ve buradan aydınların, entelektüellerin, "seçkinlerin yönetim talebi çıktı[490].

Boggs, teknokratik entelektüelin egemenliğinin endüstriyel gelişme ve ona eşlik eden ileri rasyonelleşme düzeyleriyle birlikte ortaya çıktığını söylemektedir. Gramsci'nin, endüstri teknisyeni, politik ekonomist, yeni kültürün, yeni hukukun örgütleyicisi olarak tanımladığı bu teknokratlar, geleneksel entelektüellerin modernleştirilen fonksiyonlarından bazılarını yerine getirmektedir. Enformasyon çağı rahipleri olan günümüzün teknisyenleri, hâkim düzene Gramsci'nin "homojenlik" ve "bilinç" adı verilen şeyi sağlamaktadırlar. Boggs, teknolojik entelektüelleri öncelikle, devlet bürokrasisi, üniversiteler, şirketler, ordu, medya ve kültür endüstrisine hizmet eden ve bürokratik devlet kapitalizmi ve endüstriyel toplumun diğer formlarının fonksiyonunu kolaylaştırarak, farklı şekillerde hizmet eden yeni uzmanlar sınıfı olarak nitelendirmektedir[491].

Son zamanlarda, üniversite kurumunda ve özellikle toplumda, yönetimin doğası önemli bir dönüşüm geçirirken, kendisi de büyük bir değişime uğramaktadır. Yönetim, giderek daha karmaşık hale gelirken, çok-düzeyli ve paylaşılan güç alanlarına daha çok aktör girmektedir. Bu değişimlerin yanı sıra, toplumdaki bilginin doğası, statüsü ve fonksiyonunda büyük bir dönüşüm meydana çıkmaktadır. Bilgi, artık ekonomi ve devletin isteğine bağlı olmaktan çıkmış ve şu anda bilimselleşen bir toplumda etkisi olan şeyin bütünleyici bir parçası olmuştur[492]. Dinesh D'Souza, akademi etrafındaki entelektüel tartışmalar üzerine rektörleri açıkça ortada olan başarısızlıklarından dolayı eleştirmekte ve "çok sayıda üniversite rektörü, entelektüel bir lider değil, bürokrat ve yöneticidir; bu yüzden bunların ilgisi, aktivist bir görüşü bir araya getirmek değil fakat

[490] Karl Raimund Popper, **Hayat Problem Çözmektir**, Çev. Ali Nalbant, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Şubat 2005, ss. 190-191.
[491] Michael, a.g.e., s. 2.
[492] Gerard Delanty, "The Governance of Universities: What Is the Role of the University in the Knowledge Society?", **Canadian Journal of Sociology**, Volume: 27, Issue: 2, s. 2002, s. 185.

istikrarın çıkarına uygun düzenlemeleri yaparak, bunu saptırmaktır. Üniversite rektörleri, yolsuzluk ve kanunsuzlukların patlak vermesi söz konusu olduğunda, sessizce ve akıl ermez bir biçimde başka bir pozisyona atanmayı talep etmektedirler" demektedir[493].

Üniversite üst yönetimlerinin çoğu artık çeşitli gruplar arasındaki dengeyi sağlamaya ve dışa yansıyacak bir ihtilafa yol açmamaya gayret göstermektedir. Bu gruplar içinde üniversiteyi çağdaş bir yapıya kavuşturmak isteyen az sayıdaki *idealist gençler*; son otuz yıldır aynı kitabı okutan ve tüm dinamizmini yitirmiş *yaşlılar*; üniversiteye uğramayan, görevlerinden hiçbirini yerine getirmeyen, maaşlarını bankamatik kartlarıyla muntazaman alan *sömürücüler*; belli bir ideolojinin esiri olmuş, siyasal bir partinin veya etnik bir grubun gölgesindeki *sığınmacılar*[494]; zihinsel aktivitelerini içgüdüsel olarak düşünmeye, okumaya, yazmaya ve tüm bu bileşenleri aktarmaya çalışan ve bundan dolayı da az önce sayılan tüm yozlaşma gruplarının içinde marjinal kalan *tutsaklardan* oluşmaktadır. Adı geçen bu gruplardan kuşkusuz *idealist gençler* ile *tutsaklar* üzerinde önemle durmakta fayda vardır. Çünkü arada kalan büyük bir çoğunluğa karşın çok küçük bir azınlık olan bu iki grup statükoyu tehdit eden ve yapıda olumlu yönde biçimsel ve biçimsel olmayan yeniliklerin öncüsü olarak telaffuz edilebilir[495]. Bununla beraber, yeni bir liderlik türü, bu şekilde insan yaşamına mal olan ve acı çekmeyle kazanılan makul anlayışlara ve çıkarılan derslere dayandırılmış olmalıdır. Bu yüzden, statükoyu destekleyen mitleri ve eksiklikleri eleştirebilecek bir liderliğe ihtiyaç duyulmaktadır. Bu liderliğin, hem kadınsı, hem erkeksi, çok kültürlü, hem kahraman hem de sert ve aziz gibi olan ve kendini gizleyen ve dolayısıyla doğaya karşı sorumluluk hisseden, insan olma anlayışına ve yeni antropolojiye dayalı olan bir liderlik olmalıdır[496]. Üniversite, oldukça uzmanlaşmış alanlar bağlamında yer alsa da çeşitli toplumsal fonksiyonların çatıştığı toplumdaki birkaç yerden birisidir. Üniversitenin bilişsel fonksiyonlarından en önemlileri, *araştırma, öğretim, eğitim ve eleştiridir*. Bu fonksiyonlar, bir uzman, bir öğretim elemanı, bir eğitimci ve bir

[493] Rita Bornstein, **Legitimacy in the Academic Presidency: From Entrance to Exit,** Westport, CT.: Praeger, 2003, s. 4.
[494] Şan Öz-Alp, "Türkiye'de Üniversitelerin Yönetiminde ve Organizasyonunda Karşılaşılan Sorunlar", **Açıköğretim Fakültesi Dergisi,** A.Ü., C:1, S:2, Kış, 1995, ss. 29-50.
[495] Mehmet Altan, "Bilgi Çağında Endüstri İlişkileri", **Değişim 97,** MESS Yay., Kasım, 1997, ss. 60-67.
[496] Robert J. Starratt, **The Drama of Leadership**, London: Falmer Press, 1993, s. 136.

entelektüel olarak akademisyenin rollerine karşılık gelir. Bu fonksiyonları birbiriyle ilişkilendirmek üniversitenin merkezi fonksiyonudur ve belki de açık yürekli yeni bir yönetim türünü oluşturduğu söylenebilir[497]. Bu yönetim türünü yaşama geçirebilecek vizyon ve güce de akademik entelektüel liderler sahip olmaktadır. Söz konusu liderler, güçlü vizyonları, sürekli güncelledikleri bilgileri ve insan ilişkilerindeki başarıları ve belki de yönetimin doğasına eleştirici bir bakış açısı getirmeleri ile başarıya susamış görünmektedirler. Aşağıdaki Tablo 28'de, günümüz bilgi toplumu üniversitesini etkileyen faktörler ve bunların karşısında akademik entelektüel liderlerin yönetim faaliyetleri sırasında uygulayabilecekleri stratejiler gösterilmektedir.

Tablo 28. Günümüz Bilgi Toplumu Üniversitesini Etkileyen Faktörler ve İzlenmesi Gereken Stratejiler

Faktör	Üniversitelerin izlemesi Gereken Stratejiler
Öğrenme-merkezlilik	Üniversiteler, kendilerini, öğretmeye istekli olan fakültelerden ziyade, öğrenmeye istekli olan öğrencilere daha çok cevap vererek, fakülte merkezli olmaktan, öğrenme merkezli olmaya doğru dönüştürmelidirler.
Maddi olarak erişilebilirlik	Üniversiteler, bütün vatandaşların kaynaklarına göre eğitim fırsatları sunarak, maddi olarak erişilebilir olmalıdır.
Yaşam boyu öğrenme	İleri düzeyde eğitim ve becerilere duyulan gereksinim, böylesi fırsatlar sunan kurumların bölümlerinde sürekli olarak yaşam boyu öğrenme ve sorumluluk alma isteğini gerekli kılacaktır. Üniversiteler kendilerini buna göre konuşlandırarak web bağlantısını harmanlamalıdır.
İşbirlikçilik	Eş zamanlı olmayan öğrenmede yer ve zaman sınırlamasına son veren teknoloji kullanımı, yaşam tarzları ve kariyer gereklerine daha uygun öğrenme fırsatları sunulması, dijital çağın tak ve oyna kuşağına etkili biçimde ulaşan karşılıklı ilişki kurma ve iş birlikçi öğrenme teknikleri kullanılmalıdır.
Çeşitlilik	Çeşitliliğin, çeşitli gereksinmeler ve hedeflerle giderek artan nüfus çeşitliliğine hizmet etmesi gereken yükseköğretimi karakterize etmeye devam ettiğinin bilincinde olunmalıdır.
Akıllılık ve uyumculuk	Bilgi ve paylaşılan akıllı teknoloji, fazla müşteri isteğine özgü olmayan fakat öğrencinin gereksinmelerine uygun olan öğrenme çevresinin oluşturulmasını teşvik edecektir. Üniversite bu öğrenme çevresini hızla oluşturmalıdır.

Kaynak: James J. Duderstadt, "New Roles for the 21st-Century University", **Issues in Science and Technology**, Volume: 16, Issue: 2, Winter 1999, s. 37.

2.1.3. Akademik Entelektüel Liderliğin Özellikleri

Liderlik, en eski örgütsel meslektir. Yönetim ise bunun ardından ikinci en eski meslek olmaktadır. İlk sosyal grubun liderleri, sahip oldukları çeşitli kişisel karakteristiklerin-en büyük, en güçlü, en akıllı, en iyi giyimli- izlenmesine neden

[497] Delanty, a.g.e., s. 185.

oldular. Bunların, Tanrıların kulağı olduğuna inanılmıştı. Günümüzde çok sayıda insan, liderlikle bu karakteristikleri bağdaştırmaktadır. Fakat daha sonra sosyal gruplar, daha büyük ve daha karmaşık duruma geldiğinde bu kişisel liderlik türünden, sübjektif olmayan ve grubun kaynaklarının objektif yönetimine odaklanan liderlik türüne yönelmeye başladılar[498]. Akademik misyonlar, statik değildir; bunlar, sosyal ve tarihsel bağlamlarla birlikte değişebilirler. Yükseköğretim kurumlarının çekirdek akademik misyonları, zamanla, liberal sanatlar öğreten bir elite hizmet etmekten, bilimsel araştırma yapmaya, meslek öğretmeye ve hizmet etmeye doğru değişim geçirmiştir. Günümüzde, kolej ve üniversitelerin çoğu, bir dizi unsuru içine alan kapsamlı misyonları benimsemektedirler[499].

Geleceğin liderlik bilimcileri, insanoğlu, organizasyonlar, toplumlar ve dünya gezegeni hakkında endüstri sonrası varsayımları kullanarak, liderlik konusunda yeni düşünceleri ortaya koymak zorunda kalacaklardır. Bilim adamları, endüstri ötesi bir toplumdaki insanların istekleri ve gereksinmelerine hitap edecek, yeni liderlik teorileri ve modellerini oluşturarak, bu tanıma dayalı şekilde araştırmayı yönlendirerek, bir liderlik tanımını belirlemelidirler. Bu düşünme şekli ile birlikte, liderlik bilimciler, farklı araştırma tasarımları ve yöntemleri ile deney yapmalıdırlar. Bu yeni tür düşünme ile birlikte, liderlik bilimciler, liderler ve izleyiciler, liderlik içinde bağlandıklarında gerçekten ortaya çıkacak şeye dayalı olarak yeni bir liderlik okulu geliştirmelidirler[500]. Bu bağlamda ileri sürülebilecek liderlik modellerinden birisi ve belki de en mükemmel olanı, akademik entelektüel liderlik yaklaşımıdır. Akademik entelektüel liderlik modelinin belli başlı özellikleri aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1.3.1. Akademik Entelektüel Bir Vizyonu Tasarlaması

Vizyonu, bazı etkili liderlik türlerinde yararlanılan gücün bir belirtisi olarak düşünmekteyiz. Bu anlamda geniş görüşlülük, bir fikirden fazlasını ifade etmektedir. Vizyon, hep birden sezgiye ve mantığa aynı anda başvurulan hem geleceğin hem de şimdinin bir fotoğrafıdır. İlk önce, akla uygun olmakta sonra da gücü, kişinin

[498] Fairholm, a.g.e., s. 3.
[499] David J. Maurrasse, **Beyond the Campus: How Colleges and Universities Form Partnerships with Their Communities,** New York: Routledge, 2001, s. 11.
[500] Rost, a.g.e., s. 183.

başarısındaki gururu ve onun beklentilerini teşvik etmektedir[501]. Bir vizyon, çeşitli şekillerde bazen yalnızca bir rüya olarak düşünülürken bazen de zihinsel bir imaj veya hayal edilen bir şey, yazılı bir misyon ifadesi şeklinde somutlaştırılmış olmaktadır. Pratik olarak, örgütsel gruplarda sözü edilen bir vizyon, örgütün üyeleri tarafından başarılmış olması gereken şeyi ve bunun nasıl yapılması gerektiği düşüncesini somutlaştırır. Bundan dolayı da bir vizyon gerçeklerden ayırt edilebilen ve hayal edilen şeyleri veya belirsiz rüyaları yansıtmaktadır[502].

Akademik entelektüel liderler, akademik bir vizyonu belirleme ve uygulama yeteneğine sahip olarak hareket ederler. Akademik dekanlar, mevcut akademik vizyonun açıklığa kavuşturulmasını sağlamaktan sorumlu oldukları gibi bütün akademik programın da yöneticisidirler. Teoride, akademik vizyon, fakülte ve öğrencileri için yaratıcı bir düşünce objesi olarak müfredatı açıklar. Pratikte, akademik vizyon, akademik öncelikler konusundaki tartışmalara rehberlik eder. Tanımlanan akademik vizyon, bölümün, kolejin veya üniversitenin ortak entelektüel hikâyesini açıkça ifade eden bir müfredatın yaratılmasına, fakültenin öğrencinin öğrenme isteklerini kolaylaştırması için çaba gösterilmesini kapsar[503].

Öğrenciler ve fakülte için bu gibi paylaşılan sorumluluk, hem kişisel hem de sosyal olarak deneyim ve beklentilere karşı, öğrenmeyi test etme ve hataları düzeltmek için sürekli bir performans değerlendirilmesini gerektirir. Bilim adamları topluluğunun paylaşılan vizyonunun kalbinde, yüzlerce yıllık insani deneyimle ve kuşaklar boyunca bilgi paylaşımı ve öğrenme sorumluluğunun devam ettirildiği –güvenilir bilgi ve iş yapma tarzlarını oluşturan bütünleşik bir süreçte idrak edilen—paylaşılan bütünleşik bir değer bulunur[504]. Bu bağlamda akademik entelektüel liderler, gelecek odaklı olarak hareket ederken üniversitelerinin karşılaşacağı meydan okumalara etkili cevaplar

---

[501] John O. Burtis, Andrew Douglas and L. Kristine Pond-Burtis, "Myth and Leadership Vision: Rhetorical Manifestations of Cultural Force", **Journal of Leadership Studies**, Volume: 7, Issue: 4, 2001, s. 55.

[502] Ronit Bogler, "Adam E. Nir, Organizational Vision: The Other Side of the Coin", **Journal of Leadership Studies**, Volume: 8, Issue: 2, 2001, s. 135.

[503] Pence, a.g.e., s. 38.

[504] Russell M. Cooper, Margaret B. Fisher, **The Vision of a Contemporary University: A Case Study of Expansion and Development in American Higher Education, 1950-1975**, Tampa, FL.: University Presses of Florida, 1982, s. 298.

geliştirebilecektir. Bundan dolayı da henüz kampüste mevcut olmayan, hem öğrencilerin daha da ileri gitmesi hem de kampüsteki eğitim öğretimin geliştirilmesinde bunlara uyum sağlamak için yeni teknolojiler konusunda bilgili olmalıdır[505].

2.1.3.2. Toplumsal ve Akademik Sorunlara Duyarlılık Göstermesi

Son dönemde, üniversite birçok ülkede özellikle, Anglo-Amerikan dünyasında giderek inceleme alanına girmektedir. Sorular, bilgi ekonomisinin ortaya çıkışındaki rolü ile ilgili sorgulamalardan oluşmaktadır. Üniversite artık giderek işlemeye zorlanan laik piyasa dünyasından izole edilmiş olamaz. Üniversite, aynı zamanda, giderek, daha çok fonksiyonu yerine getirmekte ve azalan sübvansiyonlar dolayısıyla diğer kurumlarla rekabet etmek zorunda kalmaktadır. Risk toplumunun doğası, akademiye nüfuz ederken, üniversite için kaçınılmaz sonuçları olan bilim ve uzmanlığın meşruiyetinde krizler ortaya çıkmaktadır. Şimdiye kadar üniversitenin cevabı, kaderci bir strateji izlenmediğinde savunma amaçlı olmaktaydı. Burada alternatif görüş olarak üniversitenin şimdiki durumda daha fazla sorumluluk alması istenmektedir[506].

Akademik entelektüel liderler, geleneksel ya da karizmatik bir yetki yerine eleştiricilik ve sürekli yeni bilgi üretiminden gelen yetkisini kullanarak üniversiteye, çevreyle bütünleşik bir bakış açısını yansıtacaktır. Akademik entelektüel liderlik prototipi, genel ve akademik sorunlara karşı duyarlıdır. Bunlar ortaya çıktıkları her yerde güneş gibi parlamaktadırlar. Engelleyerek değil, güçlendirerek, disiplinlerarası akademik eğitimi güncelleştirerek, dünya vatandaşlarının çoğunun devam eden yoksulluk ve baskı altında, özel yaşamın en gizli alanlarını istila eden devlet gücünün yükselişine, 1980'lerde birçok kişinin tahmin ettiği gibi çağdaş toplumun gerçek problemleri ile yüzleşmektedirler. Bunlar uzmanlaşma sözlüğünün kullanımını talep eden, kültürel çalışmalar gibi yeni disiplinleri biçimlendirerek keskin yeni entelektüel araçları kullanmaktadırlar.[507].

[505] Annette Kolodny, Failing the Future: A Dean Looks at Higher Education in the Twenty-First Century, Durham, NC.: Duke University Press, 1998, s. 36.
[506] Delanty, a.g.e., s. 185.
[507] Grafton, a.g.e., s. 41.

Akademik entelektüel liderler, toplumsal ve akademik sorunlara eğilmede önceliği, üniversitenin doğasına uygun tarzda hareket ederek, kendileri ve çevrelerinin paradigmalarını eşleştirmeye ve sahibi oldukları güç ve kaynakları bulundukları çevre lehine etkin şekilde istihdam etmeye verecektir. Buradaki temel yol gösterici nitelikleri ise entelektüel birikim ve rasyonel bir davranış içerisinde olmalarıdır. Aşağıda Tablo 29'da, akademik entelektüel liderliğin çevredeki gelişmelere ayak uydurmada yararlanabilecekleri bir model tasarımı ortaya konulmaktadır. Bu modelle üniversite, öğretim, araştırma ve hizmet verme konularındaki misyonunu daha da geliştirebilmek için hükümet ve kamu ilişkilerini planlayacak, yönetecek ve bütünleştirecektir. Aynı zamanda üniversite, kendi fakültesi, öğrencileri ve personeli tarafından yerine getirilen kamu hizmeti ve akademik programları arasındaki bağlantıları ortaya koyacak ve güçlendirmiş olacaktır.

Tablo 29. Penn'in Üniversitenin İş Çevresi İle İş Ortaklığının Geliştirilmesi Modeli

İş Birliği Konusu	İzlenecek Yol
İlişkilerin Güçlendirilmesi	Özel araştırma üniversitelerinin bilim adamlığı ve öğretim faaliyetlerini destekleyen program geliştirme ve politikalarını etkileyerek, yönetici şubesi, Kongre ve federal araştırma ajansları ile birlikte girişken biçimde çalışarak ilişkileri güçlendirmelidir.
Yöneticilerle İlişkiler	Vali ve parlamenterlerle etkili ilişkiler sürekli kurmalı ve bunları devam ettirmelidir.
Kaynak ve Hizmetlerin Paylaşımı	Toplumu güçlendiren kaynakları ve hizmetleri paylaşmak için finansal olarak yatırımlar yaparak, şirketler, eğitim kurumları, tıbbi kuruluşlar ve diğerleriyle iş ortaklıkları kurmalıdır.
Yaşam Kalitesinin Arttırılması	Üniversitenin temel öğretim ve araştırma misyonu ile tutarlı olarak, bulunulan bölgedeki yaşam kalitesini arttırmak ve ekonomik gelişmeyi ilerletmek için toplumla birlikte çalışmalıdır.
Yerel Tedarikçilerden Yararlanılması	Yerel işletmelerden üniversite alımlarını arttırma çabasını devam ettirmelidir.
Kamu Güvenliği ve Ulaşıma Destek Olunması	İş ortaklığı ilişkilerini organize ederek, kamu güvenliği ve ulaşıma ön ayak olmalıdır.
Katılımın Teşvik Edilmesi	Akademik yöneticiler tarafından kamu hizmeti faaliyetlerinde, öğrencilerin, fakültenin, yöneticilerin ve personelin gönüllü katılımı için yenilikçi fırsatların teşvik edilmesi gereklidir.

Kaynak: David J. Maurrasse, **Beyond the Campus: How Colleges and Universities Form Partnerships with Their Communities,** New York: Routledge, 2001, s. 34.

2.1.3.3. Liderlik Gücünü Bilgiye Dayandırması

Güç, liderliğin özüdür. Liderin başkalarını etkilemesi ve onların itaat etme isteğini uyandırmasına izin veren, kişilerarası ilişkilerde ekstra bir eleman olmaktadır. Rollo May, gücü değişime neden olma veya onu engelleme yeteneği olarak tanımlamaktadır. Kaplin, gücü, başkalarının politikalarını etkileme süreci olarak nitelendirmektedir. Bertrand Russell, gücü, "arzu edilen etkilerin yaratılması" olarak tanımlamaktadır. Güç, insanların, başkalarının davranışını istedikleri biçimde değiştirmelerine olanak verir. Güç, hiç kimsenin bir lider olmasına izin vermez. Kaynak, değişik olabilir fakat hedef evrensel görünür. Güç, kişinin, diğerlerinin davranışını arzu edilen biçimlerde, etkilemeye ve yönlendirmeye izin verir[508].

Bennis ve Namus, gücü, amacı gerçeğe dönüştürmek suretiyle, eylemi başlatma ve devam ettirmenin temel enerjisi olarak tanımlarlar. **(1)** Klasik organizasyon teorisyenleri, gücü, yukarıdan aşağıya doğru bir hiyerarşi yoluyla otorite ilişkisini yayan, tek yönlü bir komuta/kontrol olarak tanımlamışlardır. **(2)** Neoklasik'lere göre gücün temeli, onun sınırsız bir tanımına/değerine dayalıdır; güç, paylaşarak, iş birliği yaparak ve güçlendirerek üssel biçimde artış gösterir; yani "ona birlikte sahip olabiliriz". **(3)** Her iki taraf da liderlerin gücü kullanmadan lider olamayacaklarını kabul eder. **(4)** İronik olarak güç, organizasyonlardaki en bilinen ve en gerekli unsurlardan biridir[509]. Organizasyonda liderler, özgün olarak, beş güç kaynağına sahiptir: Yasal, ödüllendirme, zorlayıcı, uzmanlık ve etkileme gücü[510].

Geleneksel liderler bu güç kaynaklarını çevredeki gelişimler ve organizasyon içi dengelere göre kullanarak, bunları gelecek için güçlü bir vizyonla bütünleşik olarak kullanmak yerine rutin bürokratik süreçlerin pekiştirilmesi amacıyla kullanmışlardır. Ne var ki günümüzde, çevreyi kuşatan bilgi işi, işi yapan gerçek liderler gibi hareket etmek zorunda olan bireylerin sayılarının artmasına neden olmaktadır. Bu gerçek liderler, unvan, otorite ve yasal kontrolleri olmayan, informal liderler olan entelektüel liderlerdir.

---

[508] Gilbert W. Fairholm, **Organizational Power Politics: Tactics in Organizational Leadership,** Westport, CT.: Praeger Publishers, 1993, s. 18.
[509] Peter M. Leitner and Ronald J. Stupak, "Managers and Leaders: An Active Strategy for Understanding and Using Power" **Journal of Power and Ethics**, Volume: 2. Issue: 2., 2001, s. 130.
[510] Richard L. Daft, **Management**, Third Edition, Orlando: The Dryden Pres, 1994, ss. 478-479.

Bu liderler, yine geleneksel organizasyonlarda da aktiftirler; fakat bu gibi liderlerin başarılı biçimde iş görmeleri dolayısıyla bilgi organizasyonlarındaki sayıları çok daha büyük olmaktadır. Bu liderler, yasal güç temelini kullanmadıklarında bile, çalışanların davranış ve verimliliği üzerinde daha büyük bir etkiye sahiptirler[511]. Bilgi organizasyonu lideri olarak akademik entelektüel lider, kimin lider olduğu ile ilgili olsa bile veya liderliğin ayrımları belirli olmasa da tüm akademisyenlerin bir arada olduğu entelektüel bir takımda, liderlerin ve izleyicilerin sırasıyla yer değiştirdiği bir sistemde performans göstermekte, bu ekip bağlamında kimliğini gizleyen bir lider rolü oynamaktadır.

Bu perspektiften, akademik organizasyonlar, bilgi kategorilerinin yaratılması ve geliştirilmesi için öncelikli bir yer olmaktadır. Bilgi kategorilerinin törenselleştirilmesi, bölümlerin ve lisans programlarının yaratılması ve sürdürülmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu gruplarda, bilgi kategorileri ve bunların sınıflandırılmaları, bilgi olarak düşünülen şeye katkıda bulunur. Onlar, yalnızca katılımcıların, program tamamlama beklentileri ve bölümsel prosedürlerinin yerel bilgisini oluşturduğu bir alan sağlamakla kalmaz yine alan içindeki en değerli bilgiyi de gösterirler[512].

Bilgi organizasyonu olarak üniversitelerde, liderliğe ilişkin geleneksel güç kaynakları işlevsiz duruma gelmektedir. Otorite yerini gönüllülüğe, yasal ve zorlayıcı anlayış ise tatmin ve motivasyona bırakmaktadır. Böyle bir organizasyon ikliminde de geçerli olan etkileyici temel güç kaynağı, bilgi olmaktadır. Bilginin, diğer geleneksel ve bilinen güç kaynaklarının yerini alması ile de akademik entelektüel liderliğin ön plana çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Otorite ve yetkinin temel kaynağının bilgi olduğu bir liderlik tarzının kurumdaki çalışanlar üzerinde muazzam motive edici etkisi olacağı şüphesizdir. Akademik entelektüel liderlerin, diğer liderlerden farklı olarak bilgiyi otorite kaynağı olarak temel kabul ederek hareket etmesi, yalnızca üniversite içinde değil üniversite dışında da meşruiyetlerini pekiştirici olacaktır. Günümüz bilgi toplumlarının temel ekonomik, kültürel ve paradigmatik değişim kaynağının bilgi aktifleri olduğu düşünüldüğünde bilgiyi otorite kaynağı olarak kullanmanın önemi

[511] A. D. Amar, Managing Knowledge Workers: Unleashing Innovation and Productivity, Westport, CT.: Quorum Books, 2002, s. 141.
[512] Patricia J. Gumport, Stuart K. Snydman, "The Formal Organization of Knowledge: An Analysis of Academic Structure", **Journal of Higher Education**, Volume: 73, Issue: 3., 2002, s. 375.

kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Gücünü bilgiye dayandıran lider olarak akademik entelektüel liderin, liderlik rolünü yerine getirirken izleyebileceği ilkeler aşağıda, Şekil 23'te gösterilmektedir.

Şekil 23. Liderlik Gücünü Bilgiden Alan Lider Olarak Akademik Entelektüel Liderin İzleyebileceği İki İlke

İlke 1: "*Kendim yaptım*" sendromu: Bilgi organizasyonu liderliği, statik varoluş olarak tasarlanmıştır. O herzaman orada olmalıdır fakat görülmemelidir. Bilgi organizasyonlarında liderlik, lider olmak isteyenlerce ve liderliğin gereksinimi içindeki durumlara göre teşvik edilmiş olmalıdır. **İlke 2:** *Sanal liderlik veya psikolojik izlemeyle liderlik*: Bu ilke, hazır bir durumda, kendi kendine nasıl liderlik edeceğini öğrenme ilkesidir. Bu liderliğin, uygulanması sırasında psikolojik, zihinsel ve metafiziksel kavramlar biraraya getirilir

Kaynak: Amar, A. D., **Managing Knowledge Workers: Unleashing Innovation and Productivity**, Westport, CT.: Quorum Books, 2002, ss. 147-148.

2.1.3.4. Kavramsal Düşünmesi ve Akademik İlişkilerde Başarılı Olması

Gardner'a göre, insan olma yeteneği, ifade ve iletişim araçlarının kullanımı anlamında çeşitli sembolik araçlardan yararlanabilmesi demektir. Gardner, sembolik sistemler yaklaşımına dayalı olarak, her bir zekâyı farklı bir sembolle ilişkilendirerek, çoklu-zekâlar teorisini formüle etti ve böylece, dile ait zekâ, müzik zekâsı, bedensel kinetik zekâ ve kişisel zekâ kavramları ortaya çıkmış oldu[513]. Guilford, yüz yirmi farklı zekâ türünden birisini oluşturan, çok boyutlu yapıda zekâ türünün ilk öncülüğünü yapan kişi oldu. Guilford'un Zekâ Modeli'nin yapısına göre, her bir spesifik zekâ türü, üç boyutun (zihinsel işlemler, bağlamlar ve ürünler) benzersiz bir ara yüzünü temsil eder. Daha sonraki teorisyenler, sosyal sonuçları kesinleştiren veya sosyal işaretleri okuma yeteneği gibi, önemli zihinsel yetenekleri görmezden gelen geleneksel zekâ görüşlerini tartışmaktadırlar. Howard Gardner gibi teorisyenler, "çoklu zekâ" adı verilen önemli yeteneklerin, hiyerarşik olmayan biçimde sıralandığına ilişkin olarak yeni bir görüşü ileri sürmüşlerdir. Gardner'ın provokatif görüşü, zeki olmanın çok sayıda yolu olduğu mantığına dayalıdır. Gardner'ın, kişiler arası ve kişinin kendi zekâlarının, spesifik olarak,

[513] Rex Li, **A Theory of Conceptual Intelligence: Thinking, Learning, Creativity, and Giftedness**, Westport, CT.: Praeger Publishers, 1996, s. 77.

zekâ türü olan ve sonradan ortaya konulan *Duygusal Zekâ* (Emotional Intelligence) EI hakkında daha fazla teorik hale getirilen bir aşamayı oluşturur[514].

Yazarların duygusal zekâyı, birbirinden uzak kavramlar ağından kavramsal hale getirmeleri ve bu doğrultuda Goleman tarafından duygulara odaklanılması akla uygun görünmektedir. Yazarlar, dört temel beceriden oluşan duygusal zekâyı, duyguları tam olarak algılama, değerlendirme ve ifade etme yeteneği; düşünmeyi kolaylaştıran hisleri oluşturma ve/veya kullanma yeteneği; duyguları anlama ve duygusal bilgiden faydalanma yeteneği ve duygusal ve entelektüel gelişmeyi destekleyen duyguları düzenleme yeteneği olarak tanımlamaktadırlar. İnsanların sınıflandırılması durumunda, diğerlerinden duygusal olarak daha zeki olan insanlar, kendilerinin ve başka insanların hislerini onlardan daha iyi algılamaktadırlar[515].

Akademik entelektüel liderler, kavramsal düşünerek ve akıllı örgütlenme tarzına odaklanarak entelektüel gelişim süreçlerini yönlendirecektir. Yine akademik entelektüel liderler kavramsal düşünme bağlamında, üniversite çevresini analiz etme, değişimlere uyum sağlama ve çevik bir yönetim anlayışını uygulamada güçlü sezgilere sahip liderlerdir. Akademik entelektüel liderler, duygularını kontrol etme ve sistematik bir davranış sergileyerek akademik performansı arttırmada aşağıdaki duygusal becerilere sahip olmaktadır[516]:

a. Duygusal olarak farkında olma-yapmayı düşündüğünüz şey, yaptığınız ve söylediğiniz şey arasındaki ilişkileri anlama, hisleriniz ve nedenlerini bilme yeteneği.

b. Kendini-kontrol- Ortaya çıkan, açıkça düşünülen ve odaklanılmaya devam edilen itici hislerinizi yönetme.

c. Güvenilirlik ve dürüstlük-kişisel performans için bütünselliği devam ettirme ve sorumluluk alma.

---

[514] Steven I. Pfeiffer, "Emotional Intelligence: Popular but Elusive Construct", **Roeper Review**, Volume: 23, Issue: 3, 2001, s. 138.
[515] Seymour Epstein, **Constructive Thinking: The Key to Emotional Intelligence**, Westport, CT.: Praeger, 1998, s. 20.
[516] Working with Emotional Intelligence, "Developing others - sensing other people's development needs and bolstering their abilities", **The Futurist**, Volume: 33, Issue: 3, March 1999, s. 14.

d. Başkalarını anlama-onların hislerini ve perspektiflerini anlama, endişeleri ile aktif olarak ilgilenmek.

Yönetimin, bir bütün olarak, tek bir kişinin özel şekilde bütünüyle bilgi sahibi olamayacağı, sayısız sosyal ilişkiler arasında, bir dizi ilişkiyi ayırt etme gücü olduğu kabul edilir. Oldukça uzmanlaşmış olan sınıf, uzmanlaşmaya özgü entelektüel izolasyondan dolayı, bu entelektüel kalitede güçlü olamaz ve dahası yönetim veya genelleme, yalnızca yeteneğin istikrarlı olmaya devam etmesi ile ilgili değildir fakat yetenek, insan aklının en üst zirvesidir[517]. Bu bağlamda akademik entelektüel bir lider, yüksek duygusal zekâsı ve öğretim üyeleri ile olan performansı sürekli iyileştirmeye odaklı ilişkileriyle öne çıkacaktır. Üniversiteler, zorlu keşfetme sürecine yönelik fikirler için uygunluk-testi modellerini sağlayarak, bu fikirleri yeni kuşaklara aktararak, toplum için hayati bir model sunar[518]. Bazı kişilerin düşüncelerinin geçerliliği ve güvenilirliği ile ilgili olarak zihinsel sorgulama yeteneği, önemli soruları yerine koyma yeteneği, eğitim sürecinin bir parçası olarak düşünülmelidir. Kavramsal ve eleştirel düşünme, tüm eğitimcilerin aradığı sonuç olmaktadır. Her birimiz öğrenmek için sormak ve bize yöneltilen herhangi bir soruya cevap vermek ve yaşanılanları tutkuyla sorgulamak durumundadır[519]. Eleştirel düşünme, yüksek entelektüel yönetim kapasitesi ve olumlu ilişkiler ile akademisyenlerin, öğrencilerin ve diğer üniversite personelinin motive edilmeleri daha da kolaylaşmış olacaktır. Bu durumda akademik entelektüel liderlik perspektifi içinde hareket edilmesi algılama, analiz etme ve sentezleme süreçlerine eleştirici ve yenileştirici bir gözle bakarak ve kavramsal düşünerek akademik ilişkilerde başarılı olunmasını ifade etmektedir.

2.1.4. Akademik Entelektüel Liderliğin Üniversitedeki İşlevleri

Liderlik, sayısız bilim adamı ve gözlemci tarafından, gerekli kurumsal değişimleri başlatmanın ve yönetmenin yanı sıra örgütsel değişim güçleriyle baş etmek

[517] Daniel E. Griffiths, **Human Relations in School Administration**, New York: Appleton-Century-Crofts, 1956, s. 3.
[518] Saunders Mac Lane, "Should Universities Imitate Industry?", **American Scientist**, Volume: 84. Issue: 6., November-December 1996, s. 520.
[519] Peter M. Carlson and Mark S. Fleisher, "Shifting Realities in Higher Education: Today's Business Model Threatens Our Academic Excellence", **International Journal of Public Administration**, 2002, s. 1097.

olarak nitelendirilir. Bir dizi bilim adamı, paylaşılan sembolik, kültürel ve takım-odaklı bir kurumsal liderliğe başvurmaktadır[520]. Kolej ve üniversiteler, on yıllardır gelişen, okullar, kolejler, bölümler ve programlar halinde örgütlenerek, entelektüel çizgiler boyunca yapılandırılmıştır[521]. Akademik entelektüel liderler, üniversiteler için kritik konular olarak bilinen konuşma özgürlüğünü ve akademik özgürlüğü savunurken, çeşitlilik yönetiminde de başarı gösterirler.[522]. Bilim adamları ve bilginler, açıklığı, dakikliği, dürüstlüğü, orijinalliği ve kuşkuculuğu ödüllendiren bir organizasyonda yer almaktadır. Akademik entelektüel liderler, uluslararası sınırları aşan fikirleri olan bilim adamları ve bilginler topluluğunun öncüsü olarak bu organizasyonun yani üniversitenin başarısı için performans gösterirler[523]. Araştırma üniversitesi, öğretim üyeleri, kendi faaliyetlerini destekleyen gerekli kaynakların önemli bir bölümünün tedarik edilmesini beklerler. Yani, araştırma üniversitelerindeki çoğu fakülte üyelerinin, öğretim elemanları ve bilim adamları olmalarının yanı sıra girişimci olmaları da beklenir[524].

Akademik entelektüel liderler, girişimci yönleri ile üniversitede akademisyenlerin inisiyatif üstlenmelerini teşvik edebilecektir. Gerekli kaynakların tedarik edilmesinde de etkin biçimde görev yapacaklardır. Her organizasyon farklıdır. Yüzlerce insandan, yaş, cinsiyet, etnik köken, hayat deneyimi, eğitim ve dünya görüşleri birbiriyle aynı olan hiçbir organizasyon yoktur. Akademik kesimdeki organizasyonlar, geçmişte olduğundan daha çok çeşitliliğe dikkat çekmektedirler. Çok sayıda kolej ve üniversite, artık hakim bir çoğunluğun olmadığı farklı geçmişleri olan insanlardan oluşmaktadır[525]. Akademik entelektüel liderler, farklılıklara değer vererek ve çeşitlilik yönetimi konusunda uzman olarak üniversitenin başarısında pay sahibi olabilecektir. Akademik entelektüel liderler, üniversitelerdeki kritik kurumsal rollerin yerine

[520] Allan M. Hoffman and Randal W. Summers (ed.), **Managing Colleges and Universities: Issues for Leadership**, Westport, CT.: Bergin & Garvey, 2000, s. 36.
[521] Daniel E. Atkins, James J. Duderstadt and Douglas Van Houweling, **Higher Education in the Digital Age: Technology Issues and Strategies for American Colleges and Universities**, Westport, CT.: Greenwood Press, 2002, s. 12.
[522]Stephen James Nelson, **Leaders in the Crucible: The Moral Voice of College Presidents**, Westport, CT.: Bergin and Garvey, 2000, s. 91.
[523] Jonathan R. Cole, "Academic Freedom under Fire", **Daedalus**, Volume: 134, Issue: 2, 2005, s. 5.
[524] James J. Duderstadt, "Preparing Future Faculty for Future Universities", **Liberal Education**, Volume: 87, Issue: 2, 2001, s. 24.
[525] Allan M. Hoffman and Randal W. Summers (ed.), **Managing Colleges and Universities: Issues for Leadership**, Westport, CT.: Bergin & Garvey, 2000, s. 161.

getirilmesinde belirleyici olurlar. Dekanlar önden giderek izleyecekleri hedefleri seçmekte ve müdürler, birimin yönetiminde, büyük bir etki yaratma potansiyeline sahiptirler. Bunlar, fakülte ve personelinin performansını ve verimliliğini değerlendirme, kaynakları tahsis etme ile enformasyonu toplayarak kontrol etme yeteneğine sahiptirler. Yükseköğretimin örgütsel yapısı içinde, orta ve üst kademedeki pozisyonları nedeniyle, tartışma, çatışma ve çekişmenin ortasında, koalisyon kurucu, görüşmeci ve kolaylaştırıcı olarak rol oynarlar[526]. Liderler, kendilerini izleyenlerin geleceğin pozitif bakış açısını edinmelerine yardımcı olmakla kalmamalı, negatif davranışların ortaya konulduğu, objektif durumları da düzeltmelidir[527]. Akademik entelektüel liderler, pozitif bir akademik ortam ve çok yönlü ilişkilerle başarıya götüren davranışları teşvik edecektir. Aşağıda Tablo 30'da, akademik entelektüel liderliğin üniversitedeki işlevlerinin neler olduğu özetlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 30. Akademik Entelektüel Liderliğin Üniversitedeki İşlevleri

Odaklanılan Konu	İşlev
Çeşitlilik Yönetimi	Akademik özgürlüğe ve özgür biçimde konuşmaya yönelik olarak şu andaki çoğunluk düzeyi, aklın temellerinin kampüs yaşamının ahlâki ve etik yapısıyla yakından bağlantılı olduğu beklentisinden ortaya çıkmıştır.
Dürüstlük ve Orijinalite	Akademik entelektüel liderler, bilim adamları ve bilginler olarak, açıklığı, dakikliği, dürüstlüğü, orijinaliteyi ve kuşkuculuğu ödüllendirmektedir.
Akademik Entelektüel Girişimcilik	Araştırma üniversitelerindeki çoğu fakülte üyelerinin, öğretim elemanları ve bilim adamları olmalarının yanı sıra girişimci olmaları da beklenir.
Akademik Çoğunlukçuluktan Akademik Çoğulculuğa Geçiş	Organizasyonların, genel nüfusun daha fazla temsilini sağlayan son yıllardaki proaktif programlarla birlikte, akademik toplumdaki organizasyonlar, geçmişte olduğundan daha çok çeşitliliğe dikkat çekmektedirler. Çok sayıda kolej ve üniversite, artık hakim bir çoğunluğun olmadığı farklı geçmişleri olan insanlardan oluşmaktadır.
Kritik Kurumsal Rollerin Yerine Getirilmesi	Bunlar, fakülte ve personelinin performansını ve verimliliğini değerlendirme ve kaynakları tahsis etme ile enformasyonu toplama ve kontrol etme yeteneğine sahiptirler.
Akademik Konulara Pozitif Bir Bakış Açısı Kazandırma	Akademik entelektüel liderler, kendisini izleyenlerin geleceğin pozitif bakış açısını edinmelerine yardımcı olmakla kalmamalı, negatif davranışların ortaya konulduğu, objektif durumları da düzeltmelidirler.

[526] Ronald H. Heck, Linda K. Johnsrud and Vicki J. Rosser, "Academic Deans and Directors: Assessing Their Effectiveness from Individual and Institutional Perspectives", **Journal of Higher Education**., Volume: 74, Issue: 1, 2003, s. 1.
[527] John W. Gardner, "Leadership and the Future: Leaders Help People to Believe in Themselves and in the Possibilities of the Future", **The Futurist**, Volume: 24, Issue: 3, May-June 1990, s. 8.

2.1.5. Akademik Entelektüel Liderlik Manifestosu

Simonton, en ünlü yaratıcı kişileri ve liderleri dikkatle incelediğimizde, yaratıcılığın başlı başına bir liderlik türü olduğunu ve yaratıcılık ile liderlik arasında var olan ayrımın ortadan kalktığını ileri sürmektedir. Norris, liderliğin, değişimin yeni yollarını kavramsallaştırabilen, problemleri tanımlayabilen, olması gereken şeyin ışığında, şimdiki durumları analiz etme yeteneğine sahip olan, geniş bir eğitim teorisi bilgisine sahip bir lider kapsamında, yaratıcı olduğunu kabul etmektedir[528]. Akademik entelektüel liderliğin uygulama alanı olarak üniversiteler, yeni fikirleri, salt bölgesel büyüme ve ticari yeniliklere kolayca dönüştürerek dışarıya taşıyan yenilik motorları olarak görülmektedir[529]. Böyle bir üniversite herkese ve her yere erişen ve daha fazla öğrenci türüne erişerek, daha çok iş görmeyi kucaklayan, dinamik ve genişleyen bir üniversitedir. Çeşitli disiplinlerin gelişmesiyle, profesyonel kalabalıkları istihdam edecektir. Gerçek ve sanal topluluklar, bir proje türünde geçici iş birliği yapacaklar ve sonra da diğer ilginç görevleri izlemek için ayrılacaklardır. Rhodes, "kampüs sınırsız, buna erişim sınırsız ve onun tutkusu da sınırsız olacaktır" şeklinde yazmaktadır. "yine kampüs, meydan okuyucu, hareketli, yaramaz, kaygısız, genişleyen ve heyecanlı bir yer olacaktır[530]" demektedir. Aşağıdaki kısımlarda özellikleri sıralanan geleceğin üniversitesini şekillendirmesi beklenen liderler olan akademik entelektüel liderlerin liderlik manifestosu ele alınmaya çalışılacaktır.

2.1.5.1. Sınırsız Yaratıcılığa Saltanat Tanımak

Psikologlar, yaratıcılığın, iki ayrı elemanı izleme koşulu olduğu sonucuna varmışlardır. Birincisi, yaratıcı bir fikir veya ürün orijinal olmalıdır. Başkasının resimlerinin bire bir kopyalarını üreterek veya yeniden çoğaltarak, başka insanların şiirinden harfi harfine alıntı yapılmasıyla veya başkalarının zaten ortaya koymuş olduğu bilimsel teorileri tekrarlayarak yapılan çalışmaların hiçbirisi orijinal olarak dikkate alınamaz. Bunun sonucu olarak, orijinal fikir veya ürün, bir anlamda uyumcu olduğunu

[528] Jeanie Goertz, "Creativity: An Essential Component for Effective Leadership in Today's Schools", **Roeper Review**, Volume: 22, Issue: 3, 2000, s. 158.
[529] Richard Florida, **Cities and the Creative Class,** New York: Routledge, 2005, s. 144.
[530] Dan Johnson, "The University of the Future", **The Futurist**, Volume: 36, Issue: 3, May 2002, s. 7.

kanıtlamalıdır[531]. Yaratıcılığın temelinde, var olana karşı koymaktan hareketle, farklı bir şey yapmak ya da daha iyisini yapma nedeni vardır. Kişi her ne kadar bu motivasyonun gereğini kalabalıklardan uzak, evinde hatta bazen Gramsci gibi mahkûm olduğu hücresinde, tek başına ve günler boyu saatlerce çalışarak yerine getiriyorsa da yaratıcılığın temelinde vardığı sonucu, ortaya çıkardığı gerçeği, keşfettiği şeyi yedi düvele ilân etmek, toplumla paylaşmak ihtirası da vardır[532].

Son zamanlarda yapılan meta-teorik yaratıcılık analizleri, bilgi-işleme görüş noktasından, anlık, çok-aşamalı ve paradigma-değiştiren yaratıcılık olarak isimlendirilen üç tür yaratıcılık olduğunu ileri sürmüşlerdir[533]. **a) Anlık Yaratıcılık** (Bilgisayar diliyle online adı verilen yaratıcılık)**:** Bu yaratıcılık türü, problem-çözme veya herhangi bir doğaçlama türü performansında olduğu gibi esasında spontane –kendiliğinden- performans göstererek, zaman sınırlamaları altındaki birkaç yaratıcılık türü ile ilgilidir. **b) Çok Aşamalı Yaratıcılık:** Bu yaratıcılık türü, olası çeşitli çözümleri gözden geçirme ve değerlendirmek için yeterli zamana olanak veren belirlenmiş ilgili şartlar altındaki yaratıcı performansla ilgilidir. Bu yaratıcı performans türü, olası çözümler daha sonra değerlendirilen optimal çözümlerle ilgili kriterden farklı bir kriter seti izlendiği için çok aşamalı olarak değerlendirilebilir. **c) Paradigma-Değiştiren Yaratıcılık:** Bu yaratıcılık türü, yaratıcılık çalışmasındaki alanın doğasındaki temel değişimlerle sonuçlanan-o alandaki problem çözümleri ve daha sonra çalışanlara mevcut seçeneklerdeki değişimler veya kendi alanını kavramsallaştırma yolundaki değişimler gibi-yaratıcı performansla ilgili olan yaratıcılıktır. Bleedorn, liderlerin, gelecekte etkili şekilde iş göreceklerse, yaratıcı potansiyellerini geliştirmeleri gerektiği görüşüne sahiptir. Günümüzde karmaşık sorunlarla karşı karşıya kalan okul liderliği, oldukça yüksek yaratıcılık düzeyi ile dikkat çeken liderliğe ihtiyaç duymaktadır.[534].

Gereksinim duyulan liderlik türü ise akademik entelektüel liderlik modelidir. Bu liderlik türü, yüksek düzeydeki yaratıcı performansı ile sürekli yeniyi araştıran, eskiyi ve

---

[531] Dean Keith Simonton, **Origins of Genius: Darwinian Perspectives on Creativity**, New York: Oxford University Press, 1999, s. 6.
[532] Vergin, a.g.e., s. 15.
[533] John Baer, **Creativity and Divergent Thinking: A Task-Specific Approach**, Hillsdale, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates, 1993, s. 6.
[534] Goertz, a.g.e., s. 158.

mevcut olanı eleştirerek sorgulayan bir liderlik yapılması anlamına gelmektedir. Akademik entelektüel liderler, daha çok paradigma değiştiren bir yaratıcılık şekli ile gelişmelere uyum sağlayarak, üniversite ve akademisyenlerin bakış açılarının günümüz bilgi toplumu koşullarına göre dönüşümünü de sağlamış olacaklardır. Aşağıdaki Tablo 31'de akademik entelektüel liderlerin, oluşturacakları sınırsız yaratıcılık süreci ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tablo 31. Akademik Entelektüel Liderliğin Sınırsız Yaratıcılığa Saltanat Tanıması Süreci

Yararlanılacak Kaynaklar	**Sınırsız Yaratıcılığı Teşvik Etme Davranışı**
Yol İşaretleri: Geleceğe Dönük Enformasyondur	Örgütün, çalışanlarına hedefleri, operasyonları ve görevleriyle meydan okunmasıdır. İnsanları, risk almaya hazırlıklı hale getiren belirsizliğe toleransın yaygın olmasıdır. Somut deneyimi ve fırsatları yakalama, detaylı araştırma ve analiz yapmaya tercih edilir.
Değerler: Enformasyonu ve alternatifleri etkiler	Üyeler, biçimsel kurallarla sınırlanmaksızın örgütün içinde ve dışında, diğerleriyle bir araya gelmede, karşılıklı ilişki kurmada, inisiyatif almada kendilerini serbest hissetmeli ve böyle de çalışmalıdır. İnsanlar, birbirlerine güvendikleri için fikirlerini ve düşüncelerini ileri sürmeye cesaret etmelidir.
Yapılar: Düzenli, belirgin ve rasyonel bir yapı olmalıdır.	Yeni fikirler ve değişen inisiyatifler, destekle karşılanmalıdır. İnsanlar, birbirini dinlemeye ve inisiyatife teşvik etmelidir. Açık ve prestijsiz bir atmosferin sürdürülmesi çok tartışılmaktadır. Tartışmalar, kişisel çatışma ve düşmanlık tarafından tahrip edilmiş olmamalıdır.

Kaynak (1): Göran Ekvall, "The Creative Climate: Its Determinants and Effects at a Swedish University", **Creativity Research Journal**, Volume: 12, Issue: 4, 1999, s. 304.
Kaynak (2): Burt Nanus, "Futures-Creative Leadership: The Futures-Creative Leader Not Only Imagines the Preferred Future but Works to Create It", **The Futurist**, Volume: 24, Issue: 3, May-June 1990, s. 13.

2.1.5.2. Sosyal Olay ve Olgulara Duyarlılık

Bir entelektüel olarak akademik lider, sosyal problemlere duyarlıdır. O, duyarlılığını takdire değer davranışlarla ortaya koyar ve insanların gözünde ahlâki bir otorite kazanır. Onun kitaplarında ve makalelerinde, önemsenecek görüşler vardır. Entelektüel, kamuoyunu olduğu kadar politikacıları da etkiler. Onun, toplumsal bir konu karara bağlanırken bilgisine başvurulur; politik durumun değerlendirilmesi sırasında, fikirlerinden ve analizlerinden yararlanılır[535]. Akademik entelektüel liderlerin faaliyet

[535] Özcan, a.g.e., s. 49.

alanı olarak üniversiteler, zorlu fikirleri keşfetme süreci için iyi-test edilmiş modeller sağlayarak ve yeni kuşağa bu fikirleri aktararak toplum için hayati bir model sunar[536].

Akademik entelektüel liderler, sosyal olay ve olgulara yönelik bir davranış sergilerken temel ahlaki ilkeler olarak kabul edilmiş bulunan aşağıdaki ilkelere göre hareket edeceklerdir. Temel ahlâki ilkeler[537]: **a) Dürüstlük**—doğru sözlü, dürüst, samimi, içten olma; yanlış yönlendirmeme, aldatmama. b) **Sağlamlık/Prensip sahibi**—haklılığını savunma cesareti; düşüncelerini savunma; ilkelerini çıkarının üstüne koyma. **c) Sözünü-tutma**—her zaman sorumluluklarını devam ettirme; güvenilir, inanılır olma. **d) Bağlılık-sadakat**—Arkadan konuşmama; arkadaşlarına, çalışanına, ülkesine ve görevlerine sadık olma. **e) Tarafsızlık**—adalet için çaba gösterme, açık, adil, ön yargıdan uzak olma; yanlış bir temelde ayrımcılık yapmama. **f) Şefkatli/merhametli**—düşünceli, yardım sever, müşfik, kendini düşünmeme. **g) Başkalarına saygı**—özgürlüklere, itibara ve başkalarının haklarına saygılı olma. **h) Yurttaşlık görevi**—kanunlara ve kurallara göre katılır, paylaşır, yükümlülüklerini yerine getirir. **i) Mükemmelliği izleme**—kendisine bağımlı olanlara karşı sorumlu olma, işinde kibirli olmama. **j) Kişisel sorumluluk/hesap verme**—eylem veya eylemsizlik için sorumluluğu kabul etme, sonuçlarını düşünme; suçunu değiştirmeme veya mazur göstermeme.

Toplumun problemlerini çözmek için kendisini sorumlu hissetmiş olan Nisbett, üniversitenin, kendi öğrencilerinin, duygusal gereksinmelerini, egolarını, duyarlılıklarını ve kimlik krizlerini katı biçimde göz ardı edebildiğini gözledi. Ondan sonra da üniversitenin tedavi edici bir kurumun karakterini üstlenmesi gerektiği kararına vardı[538]. Bu bağlamda akademik entelektüel liderler, toplumun sosyal olarak güçlendirilmesi ve gelirdeki eşitlik için etkin vizyonları uygulamaya çalışacaklardır. Örneğin kadınların çalışmalarının karşılığını vermek için en azından yoksulluk eşiğinde bir gelir sağlayan minimum bir ücret, kadınların atandığı ekonomik değeri düşük olan işleri düzelten karşılaştırılabilir değer politikaları, anti-ayrımcılık hukukunun agresif olarak

[536] Lane, a.g.e., s. 520.
[537] Lane, a.g.e., s. 521.
[538] Gertrude Himmelfarb, "What to Do about Education 1: The Universities", **Commentary**, Volume: 98, Issue: 4, October 1994, s. 21.

güçlendirilmesi, eğitim ve mesleki eğitime kitlesel yatırım yapılması, tam bir istihdam politikası, evrensel sağlık tedavisi, çocukların tedavi garantisi, ücretli aile izni, kadınların, cinsiyet nedeniyle işten ayrılmalarını veya işlerini kaybetmemesini kapsayan iş güvencesi reformları[539] yapılmasının desteklenmesinde etkili olarak sözcülük yapacaklardır.

Diğer taraftan, toplumun bilim insanlarına yüklediği onurlu sorumluluk davranışı gereği, bilim adamı olarak akademik entelektüel lider, ülke ve dünya sorunlarına kaygısız kalamaz; tam tersine çağına ve toplumuna karşı sorumlu kişi olarak insandan ve doğadan yana tavır almak zorundadır. Evrenselliğinden kaynaklansa gerek, bilim insanı başka yaşam biçimlerini daha iyi anladığı için çevresindeki insanları daha iyi anlar, kişileri olduğu gibi kabul eder ve onlara yardım elini uzatmakta tereddüt etmez ve gecikmez. Bilim insanı öngörülü kişidir. Öngörüsü olamayan bir kişinin doğayı ve onun yasalarını görmesi, oradan bir şeyler çıkarması mümkün değildir. Öngörülü bilim insanı yapısına, ancak özerk ve özgür ortamda bilim felsefesi bakış açısı kazanarak ulaşılabilir[540]. Bilim insanı ve toplumun sorunlarının sözcüsü olarak akademik entelektüel liderler, hem sosyal olay ve olgulara yön verecek kapasitede olan hem de toplumun görünür görünmez tüm sorunlarını sürekli gündeme taşıyarak bunların çözümü için etkin projeler sunan mükemmel liderler olmaktadır.

2.1.5.3. Bireysel İnisiyatif Paradigması İle Toplumsal İnisiyatif Paradigmasını Dengelemesi

Bireysel inisiyatif, başkalarının kendi tarzlarını benimsemelerine izin vermeden, kendi düşünce ve hislerinden emin olarak, tek başına ayakta durabilme yeteneği olmaktadır. Bireysel inisiyatif, agresiflikle aynı değildir. İnisiyatif, öğrenilebilen bir beceridir. Kişilerin, kendilerinin farkında olması ve daha çok kendine güvenen kişi olmasına yardımcı olarak diğerleriyle birlikte davranarak iletişimde bulunma tarzı olmaktadır. Kişinin kendi haklarının farkında olmasının yanı sıra, başka insanların da haklarına saygı gösteriyorsa, inisiyatife dayalı bir iletişim temeline sahip bulunuyor

[539] Gwendolyn Mink, Feminists, "Welfare Reform and Welfare Justice", **Social Justice**, Volume: 25, Issue: 1, 1998, s. 146.
[540] İbrahim Ortaş, a.g.e., http//www.elyadal.org/pivolka/ htm, 2005, (Er. Tarihi, 12, 09, 2006).

anlamına gelmektedir[541]. Gehlen'e göre "modern bilincin iki özelliği oldukça tipiktir; bir yandan giderek artan bir entelektüalizasyon, öte yanda ise giderek büyüyen bir pirimitivizasyon. Gehlen'in entelektüalizasyon ile kastettiği, ileri derecede soyut modeller ve formalistik kategoriler türünden düşünme, denenebilir ve hesaba gelir olayların ön plana çıkartılması eğilimidir." Primitivizasyon ile kastettiği şey ise, modern insanın "basitliğe ve yoğrulup biçimlendirmeğe gereksinimi vardır. Modern toplumlarda, insanlar ortak bir uyarana tabi değildir. Uzmanlaşma arttıkça, entelektüel alışverişler de artar. Buna bağlı olarak da alt gruplar ve dolayısıyla farklı bilinç yapıları ortaya çıkar[542].

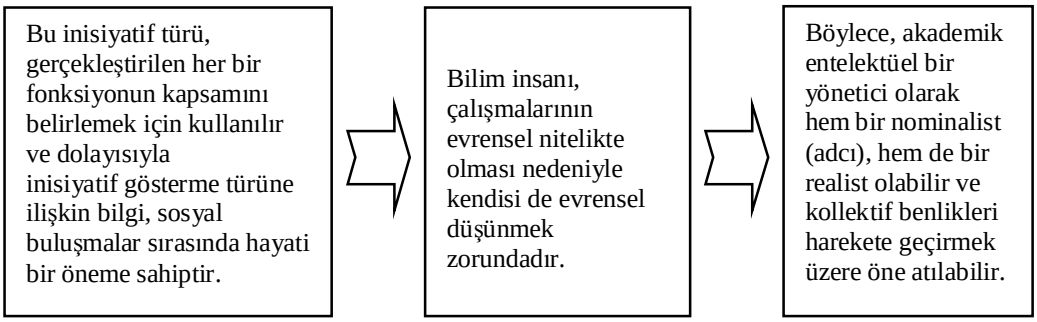
Akademik entelektüel bir lider, bilim insanı olarak, çalışmalarının evrensel nitelikte olması nedeniyle kendisi de evrensel düşünmek zorundadır. Bilim insanı bu nedenle her türlü dar görüşlülükten sıyrılıp din, dil, ırk ayrımı yapmadan yaptığı araştırmayı dünyanın her insanı ile bölüşmede evrensel olmak zorundadır. Bilindiği gibi eskiden büyük bilimsel buluşlar tek başına bilim adamlarının buluşları ile oluyordu, ancak günümüzde artık buluşlar farklı disiplinlerdeki bilim insanlarının oluşturduğu ekipler tarafından yapılmaktadır. Bu nedenle bilim insanı kendi çevresindeki diğer disiplinlerdeki bilim insanları ile bağlantı kurmalı ve onlarla sürekli bir ilişki içerisinde olmalıdır[543]. Tüm bunları yapabilmek için de bireysel inisiyatif sahibi olarak olaylara ve ilişkilere müdahale edebilme güvenine sahip olabilmelidir. Said, akademik entelektüel liderlerin bireysel inisiyatif ile toplumsal inisiyatif paradigmalarını dengelerken özen göstermeleri gereken durumu şöyle ifade etmektedir[544]: "Benim insani bilimler ve hümanizm hakkında söylediğim her şey, onsuz gerçek bir edebiyatın olamayacağı, onsuz edilmeye değer hiçbir lafın söylenemeyeceği ve koruyup teşvik etmeye layık bir insanlık tarihi ve eyleminin söz konusu edilemeyeceği şekilde ve ancak bireyin kendisinde başlayabilecek derecede inatçı bir inanca dayanmaktadır. Ancak aynı anda hem bir nominalist* (adcı), hem de bir realist olabilir ve kollektif benlikleri harekete geçirmek

[541] Chris Williams, **Being assertive**, http://talentdevelop.com,htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi, 03.09.2006).
[542] Anton Zijderveld, **Soyut Toplum**, İstanbul: Pınar Yay., 1985, s. 135.
[543] İbrahim Ortaş, a.g.e., http//www.elyadal.org/pivolka/ htm, 2005, (Er. Tarihi, 12, 09, 2006).
[544] Said, a.g.e., s. 105.
* **Nominalist (Adcı):** Genel kavramları yalnızca birer addan ibaret gören düşünürlere göre, genel kavramlar birer addan başka hiçbir şey değildirler, onların gerçeklikleri yoktur. İnsanlar ancak bireysel gerçeklikleri bilebilirler, genel bir kavram olan Tanrı bilinemez ve onun varlığı kanıtlanamaz. İnsan iman veya inaçla yetinmeli, kilise dünya işlerine karışmamalıdır (kaynak: Ahmet Cevizci, a.g.e., s. 756).

üzere öne atılabiliriz. Bunu dikkatsiz bir geçişle ya da üzerinde yeterince akıl yürütmeden veya temelsiz varsayımlardan hareketle yaptığımızdaysa, savunmaya kalktıklarımızdan çok daha yıkıcı bir durum içine düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalabiliriz. Söz konusu geçişsiz atılımlara özellikle dikkat etmemiz gerekir".

Akademik entelektüel kişilik olarak bilim insanı da toplum içerisinde yaşadığı için, toplumla birlikte olması gereken durumlarda kendi iradesi dışında zorunlu birtakım ilişkiler çerçevesinde üretim sürecine girmek ve toplumun ortak kültürünü paylaşmak zorundadır. Buradaki bilim insanının kendi toplumsal dinamiği içerisinde bir ulusal veya toplumsal kültürü vardır, bunlarda ise dayandığı sınıfın kimliği ve kültürü ağır basmaktadır. Bu yönüyle bilim insanı bir kişilik ve kimlik taşımaktadır. Bir de bilim insanının başka bir kimliği veya kültürü vardır ki o da evrensel kimliğidir. Bu bağlamda Voltaire, bilim insanını şöyle tanımlıyor: "*Gerçeği arayanlar bütün insanlığın malı olur*"[545]. Aşağıda, Şekil 24'te, akademik entelektüel bir liderin bireysel inisiyatif paradigması ile toplumsal inisiyatif paradigmasını dengelemesi süreci ifade edilmektedir.

Şekil 24. Akademik Entelektüel Liderin Bireysel İnisiyatif Paradigması İle Toplumsal İnisiyatif Paradigmasını Dengelemesi Süreci

2.1.5.4. Düşünce Derinliği: Zihinsel Boyut Atlamak

Kelimeler ve dil, konuşulur veya yazılırken, düşünce mekanizmalarımızda herhangi bir rol oynar görünmezler. Bunlar, gönüllü olarak, yeniden üretilebilen veya bir araya getirilebilen aşağı yukarı açık görüntüler ve belirli işaretler olan düşünce unsurları

[545] İbrahim Ortaş, a.g.e., http//www.elyadal.org/pivolka/ htm, 2005, (Er. Tarihi, 12, 09, 2006).

olarak hizmet eder görünen fiziksel varlıklardır[546]. Bilincin, en aktif ve yapısal yönünün düşünce olduğunu biliyoruz. Düşündüğümüzde, az çok dikkat yoğunlaşması olmakta ve girişim, fikirlerimizin hareketi üzerinde bilinçli veya bilinçsiz bazı kontrol alıştırması yapmaktır. Düşündüğümüzde, tek başına fikirlerimiz garanti olmaz; onları sorgularız, değerlendiririz ve değerini belirlemeye çalışarak ve buna göre uygunluk sonucuna varırız. Düşünceler, az çok oluşum ve yeniden oluşum sürecinden geçerler. Fikirler, yalnızca düşünme süreciyle akarlar fakat onlar, seçilirler, yeniden düzeltilirler ve bazı amaçlara göre sıraya koyulurlar[547]. Araştırma literatüründe gerçekleştirilen bir proje, birbirinden farklı altı düşünme şekli olduğunu belirlemiştir[548]: **1)** Meta bilinç. **2)** Bilişsel süreçler (kavramsallaştırma, ilke oluşturma, kavramak, düzenlemek, ağızla ifade, bilimsel sorgulama, problem çözme ve karar alma). **3)** Sunum, özetleme ve ayrıntılara inme gibi temel düşünme becerileri, **4)** Eleştirel düşünme, **5)** Yaratıcı düşünme, **6)** İçerik bilgisinin rolü. Abraham Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidinden ödünç alarak, insanın zihinsel sürecini, aşağıda Tablo 32'de ortaya konulduğu şekilde bir düşünce hiyerarşisi olarak anlayabiliriz:

Tablo 32. Düşünce Hiyerarşisi Olarak İnsanın Zihinsel Süreci

Yararlanılan Akıl	Özellikleri
Otomatik Akıl	Vücudun, biyokimyasal ve nörolojik süreçleri, sözde bilinçli zihinsel süreç adı verilen zihinsel yeteneğimizin önemli bir parçası olarak, akıl kadar önemlidir.
Bilinçaltındaki akıl	Psikolojik acımasızlık tarafımızı oluşturan kısmı barındırır. Korkularımız, ilkel dürtülerimiz, bağımlılıklarımız, açgözlülüğümüz, kıskaçlığımız, suçluluğumuz, kendimizi kınamamız ve diğer birçok güçlü duygu bu ilk tarifeden ortaya çıkar.
Pratik akıl	Pratik akıl, hayatın anlık gereksinmeleri ile uğraşılan daha düşük düzeylerden itibaren çeşitli alt rutinler veya hizmet modülleri içinde isimlendirilen akıldır.
Yaratıcı akıl	Çeşitli zamanlarda, pratik aklın otomatik pilot modundan çıkabiliriz ve kendimizi yeni biçimlerde ve yeni şeyler ile ilgili düşünüyor buluruz.
Ruhsal akıl	Ruhsal akıl, bizden parçanın, başka bir şeye—günlük deneyimimizi aşan, daha yüksek amaç ve anlam, ilham kaynağına bağlı olduğu araştırılan akıldır.

Kaynak: Karl Albrecht, "Brain Power: People Can Be Trained to Use Their Brains More Effectively for Creativity, Problem Solving, and Other Thinking", **T&D**, Volume: 56, Issue: 11, November 2002, s. 38.

[546] Vera John-Steiner, **Notebooks of the Mind: Explorations of Thinking,** New York: Oxford University Press, 1997, s. 4.
[547] Irving Elgar Miller, **The Psychology of Thinking**, New York: Macmillan, 1909, s. 1.
[548] Lorna Idol, Beau Fly Jones (ed.), **Dimensions of Thinking and Cognitive Instruction**, Hillsdale, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates, 1990, s. 6.

İnsan aklının, özellikle kişinin kendi aklının geliştirilmesini kolaylaştıran bir problem sayesinde düşünmekten daha önemli bir fonksiyonu yoktur. Düşünmek, hissetmektir. Hisler, doğuştan işlevsel olur oysaki düşünme eğitimi gerektirir. Nasıl hissedileceğini düşünmediğimizden, hissettiğimiz için bilgiye ulaşırız ve düşüncelerimiz, duygusal kalıplarımız kadar güçlü olduklarından, kesin olarak, ikna oluruz. Çok defa düşüncemizi olgunlaşmamış bir alan içinde sınırlandırmak suretiyle, aklımızdakileri taraflı olarak ifade ederiz[549]. Bilgiyi yaratmanın yanı sıra bilgiyi edinmek için aynı bilişsel aparatı (insan aklı) kullandığımızdan bu olabilir fakat görev talebi tamamen farklıdır. Mevcut bilginin edinilmesi, konunun, düzenli bir tarzda, öğrenebilecek şekilde iyi yapılandırılmasına ve iyi örgütlendirilmesine bağlıdır. Kişinin bilgi temeli, fikirler ve gerçeklerden, inançlara, teorilere ve düşünce sistemlerine kadar sıralanan bir dizi kendi düşünce becerileri, artı bilgi birikiminin toplamıdır. Kişinin bilgisi, genellikle, mevcut geleneksel bilgi çerçevesini veya toplumda hüküm süren şeyi yansıtır[550]. Akademik entelektüel liderler, yukarıda sıralanan akıl hiyerarşisinin üst düzeylerinde, yaratıcı, benzersiz ve değer yaratan düşünceler geliştirmek suretiyle akademik organizasyonların geleceğini yönlendirirler. Zihinsel boyut atlamış kişilikler olarak, toplumda, kampüs içinde ve çevrede çözüme kavuşturulamayan problemler için çözümler getirmek suretiyle, hem toplumun zenginliği hem de evrensel düzlemde refahın yayılmasına hizmet etmiş olurlar. Bu tutumları ve düşünce yapıları ile hem bulundukları çevre ve toplumun hem de global dünyada yaşayan diğer insanların entelektüelizasyonuna değer katmış olurlar.

2.1.5.5. Statükodan Devingenliğe Yönelmek

Akademik entelektüel liderler, statükodan devingenliğe yönelimin merkezini temsil etmektedirler. Zira kitleler, en özgür olduklarını sandıkları zamanlarda bile eğitimin ve geleneklerin etkisi altında kalıplaşmış düşünceler içinde yaşayan hantal yapılardır. Kitleleri oluşturan bireylerin en asli kaygısı, yaşamlarını ekonomik anlamda idame ettirmektir. Bu yüzden büyük sarsıntılardan korkar, ortalama bir ahlâk anlayışı ve

[549] Paul Neumarkt, "The Art of Thinking", **Journal of Evolutionary Psychology**, Volume: 26, Issue: 1-2, 2005, s. 34.
[550] Li, a.g.e., ss. 181-182.

sınırlı bir siyasi ilgi çerçevesinde statükonun devamından yana eğilim gösterirler. Öyleyse bu hantal yapının devindirilmesi için sistemli olarak tetiklenen deklanşörlere ihtiyaç vardır. Yani hiçbir kopuş ani değildir, ama süreç içinde gerçekleşir. Bu süreci, nesnel koşullar önemlerini korumak üzere, tetikleyen ve yöneten temel iki grup vardır; bunlar en genel anlamıyla, politikacılar (bürokratlar) ve entelektüellerdir[551]. Kolej ve üniversitelerde liderlik ve yönetimin anlamları çok derindir. Fakülte ve personeline, öğrencilere hizmet veren ve öğretim yapan personelin yerine, enformasyon toplama ve kaynak kullanımı hayati olursa, yöneticiler, artık kendilerini personelden soyutlamaya güçleri yetmeyecektir. Bu durum, geçmiş dönem performansını aşarak ve daha da iyileştirmeye odaklanarak, değer yaratmak için daha hızlı hareket eden bir organizasyonla sonuçlanacaktır. Bu organizasyonun yaşam kaynağı, fakülte ve personelince gerçekleştirilecek ve ortaya konulacak olan sürekli yenilik olacaktır[552]. Conner, bunu sağlamanın şimdiye kadar olduğundan daha zor ve daha da önemli olan değişimin insani tarafının yönetimi olduğunu ileri sürmektedir. Karakteristik olarak bu kavrayış, önemli merkezi girişimlerin üstesinden gelmeyle bir arada psikolojik-sosyal-kültürel konuları ortaya koymakta ve değişim için liderliği organizasyonun en üst noktasına yerleştirmektedir[553]. Bu bağlamda akademik entelektüel liderler, değişimlerin başarıya ulaştırılmasında kilit rol üstleneceklerdir. Değişime ikna etme, kaynakları tedarik ederek, vizyonu uygulamaya koyarak kısa dönemde etkin sonuçlar elde edebilme gibi süreçlerde başarı akademik entelektüel liderlere bağlıdır.

Akademik kurumlar olarak üniversitelerde, bürokratik süreçlerin yoğunluk kazanması değişimin önündeki en büyük engel olmaktadır. Kaynakların kullanımından öğrencilerin kayıt işlemlerinin izlenmesine kadar çok sayıdaki işlerde esneklik ve hız baskısı artmakta, modası geçmiş liderlik tarzları etkinlik ve performansın yükselmesine meydan okuyucu olmaktadır. Bu durumda geçmişin getirdiği sorunları aşarak, akademik organizasyonu değişim durumuna taşımak akademik entelektüel liderlerin temel

[551] Murat Erşen, "Entelektüel Laik Mi Olmalıdır?", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Yıl: 9, Sayı: 36, Şubat, Mart, Nisan 2006, s. 206.
[552] Hoffman and Summers (ed), a.g.e., s. 7.
[553] Bowman, a.g.e., s. 455.

misyonu olmaktadır. Akademik entelektüel yöneticiler, statükodan devingenliğe geçişte aşağıdaki Tablo 33'te sıralanmış olan stratejilerden yararlanabilirler.

Tablo 33. Akademik Entelektüel Liderlerin Statükodan Devingenliğe Geçişte İzleyebilecekleri Temel Stratejiler

Stratejiler	Stratejilerin Geliştirilmesi Süreci
Enformasyon ve İletişim Teknolojilerinin Kullanımı	Üniversite liderleri, hızla gelişen enformasyon ve iletişim teknolojilerinin- gerçekten bir talep- kurumlarındaki stratejik bir dönüşüm sürecini teşvik edeceğinin farkında olmalıdırlar.
Değerlerin, Misyonların ve Rollerin Pekiştirilmesi	Üniversitelerin, bir dönüşüm boyunca, korunan ve muhafaza edilmiş olması gereken anahtar değerleri, misyonları ve rolleri pekiştirerek, teknoloji-güdümlü stratejilerini geliştirmeye başlayacakları ümit edilmektedir.
Teknoloji Stratejisi	Esas gerekli olan şey, sistemik ve ekolojik bir moda içinde kurumun bütünselleştirilen ve koordine edilen bir teknoloji stratejisinin geliştirilmesidir.
Dijital Teknolojiye Yönelme	Üniversiteler, dijital teknolojinin benzersiz özelliklerini, bunların faaliyetlerini ve insanları nasıl etkilediğini anlamaya gereksinim duymaktadır.
Esnek Yapılanma	Üniversiteler, en üst düzeylerde, geniş olarak kabul edilen değerler, stratejiler, bulgular ve protokollere dayalı fakat uygulama düzeyinde çeşitliliği, esnekliği ve yeniliği teşvik eden birbiri üzerine katlanan örgütsel ve yönetim yapılarının oluşturulmasını amaçlamalıdırlar.
Teknoloji Alt Yapısına Yatırım	Yalnızca, pahalıya mal olan fiziksel ve insan sermayesi ile karşılaştırılamayacak fakat kurumun başından sonuna kadar sürekli olarak nüfuz ederek geliştirilecek dijital çağdaki yükseköğretim için gerekli teknoloji alt yapısına yatırım yapılmasının farkına varılmalıdır.
Kurumsal Dönüşüm	Kurumsal dönüşümde iyi tanımlanmış olan operasyonel stratejiler ve taktikler setine gereksinim duyulduğu sonucu edinilmektedir.

Kaynak: Daniel E. Atkins, James J. Duderstadt, and Douglas Van Houweling,, **Higher Education in the Digital Age: Technology Issues and Strategies for American Colleges and Universities**, Westport, CT.: Greenwood Press, 2002, ss. 181-190.

2.2. AKADEMİK ENTELEKTÜEL YÖNETİCİLERDE KİŞİLİK PERSPEKTİFİ

Üniversiteler, herhangi bir öğretimi, bakış açısını kendi görevleri olarak görmezler veya devlete ya dost ya da düşman olan bir duruş noktasında da değildirler. Onlar, karşılıklı ilişkileri, gerçekleri, kendi durumlarını, kavramları, mantıksal

varsayımlarını ve içeriğini analiz ederler[554]. Üniversitelerin akademik bir duruş sergilemelerinde, yöneticilerin yönetim tarzında yararlandıkları kişilik modeli ve davranışı önem kazanmaktadır. Akademik entelektüel kişilerin yönetimindeki üniversiteler, akademik ve entelektüel başarılar elde etmek amacıyla tasarlanmış olurken, otoriter yöneticilerin görev aldığı üniversite anlayışı ise istismarcı ve performans dışı amaçlara yönelebilecektir. Tucker ve Bryan, akademik entelektüel yöneticileri, kolejde çalışmakta olan insanları teşvik eden ve kendilerini köşeye sıkıştıran iç ve tehditler söz konusu olduğunda da bunlara karşı önlem alan, kriz durumlarına hızla müdahale etme simgeleri olarak tanımlamaktadırlar. Her rol, barış simgesi, ejderha veya diplomat –belirsizlik yorumları ve çatışma beklentileri olasılığıyla olgunlaşmıştır. Taraflar, nihai sonuca renk veren, potansiyel hareketlerin sonuçları ve durumla ilişkili olmaktadır[555]. Aşağıda akademik entelektüel yöneticilerin sahip olduğu kişilik perspektifi incelenmeye çalışılacaktır.

2.2.1. Sade Görüntü

İnsan, düşünce itibariyle beyin itibariyle sadeleşmedikçe amacına ulaşamayacaktır. Beyin ve düşünce İtibariyle sadeleşmek ise; karşısındaki insanda kendisini ve kendisini de karşısındaki insanda görebilmesi ile başlar. Beynini; önyargılardan, peşin hükümlerden, tahminlerden ve araştırmadan incelemeden, sadece kulaktan duyma edindiği bilgilerden arındırması gerekir. İnsan olarak beynimizdeki sadeleştirmeyi yapamadan neye inanırsak inanalım, hangi düşünceyi savunursak savunalım inanın en başta, o inandığımız inanca ve savunduğumuz düşüncelere düşman kazandırmaktan başka bir neticemiz olmayacaktır[556]. Bir yaşam biçimi olarak bilim adamlığı, her şeyden önce yetişkin birey davranışı ile hoşgörülü, alçak gönüllü, kendini denetleyebilen, sabırlı ve paylaşımcı yapısı ile tezlerine karşı yapılan bütün eleştirilerden ders çıkaran ve bildikleri ile değil bilmedikleri ile kendisini öz eleştiriye alan bir kişiliktir. Bu bağlamda bilim adamı kör inatçı değil, daha çok olayları tanımaya çalışan,

[554] Deanna De Zilwa, "They do not and they cannot teach what should happen. Academics and the Real World", **Australian Journal of Education**, Volume: 47, Issue: 3, 2003, s. 306.
[555] Walter H. Gmelch, Marvin L. Wolverton and Mimi Wolverton, "The Impact of Role Conflict and Ambiguity on Academic Deans", **Journal of Higher Education**, Volume: 70, Issue: 1, 1999, s. 80.
[556] Kadri Patır**,** Sadelik Beyinde Başlamalı, http://www.Sadeyasam.org/İcerik.Cfm?, htm/HTML, 2006, (Er.Tarihi, 13.02.2006).

aklına ve diline geldiği gibi konuşan değil, olayı akıl süzgecinden geçiren kişidir. Bilim adamı bilimsel olayları değerlendirirken sokak ağzı ile laubali bir şekilde düşüncelerini karşıya benimsetmeye kalkmaz. Bilim insanı aynı zamanda hümanist kişiliklidir. Aslında bunlar akademik terbiyenin ölçütleridir[557].

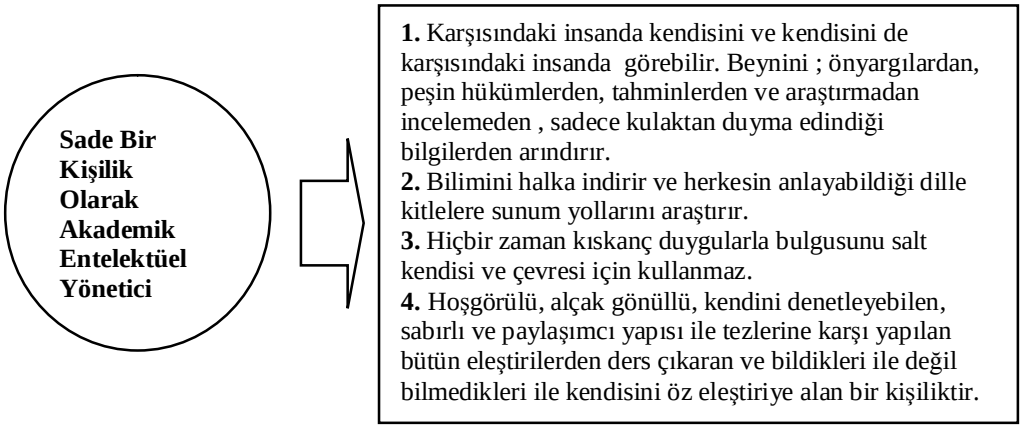
Günümüzde, bilgiye ulaşmak her zamankinden daha kolaydır ama toplumun ve insan ilişkilerinin kalitesi ise belki her zamankinden daha kötü durumdadır. Modernite öncesi, insanın ruh olgunluğuna verilen değer "Bilgi Toplumu"nda geri plana itildi. Sonuç insanlık açısından çökertici oldu. Ruhun olgunluğunun göstergesi olan, tevazu sevecenlik, dürüstlük, hoşgörü gibi hasletler görülmez oldu. Bunların yerini de aklını geliştirirken gönlünü unutup, gönülsüzleşen bireylerin, kendilerine birer hak olarak gördükleri, bencillik, kibir ve acımasızlık aldı[558]. Akademik entelektüel yönetici, bilim insanı olarak kendisini halktan uzak tutmamalıdır. Çoğu bilim insanı kendini izole ederek, kullandıkları teknik ve teknolojinin arkasında durarak, kendi yaptıkları karşısında insanların hayret ve şaşkınlık gösterilerini kendileri için bir gurur ve üstünlük kaynağı olarak görmektedirler. Her şeyden önce bilim insanı, bilimini halka indirgemeli ve herkesin anlayabildiği dille kitlelere sunum yollarını aramalıdır. Bilim yapan kişi bilimsel çalışmalarında hiçbir maddi kazanç ve çıkar gütmeksizin bilim yapmalıdır. Bilim insanı gerek bilimsel çalışmalarında ve gerekse toplumsal ilişkilerinde, maddi kazanç sağlanacak diye uğraşısında ve ilişkilerinde para ve benzeri küçük değer yargılarına tenezzül etmez. Bilim insanı için bir bilinmeyenin bilinir hale getirilmesinin, toplumun problemlerine çözüm bulunmasının ve bir canlının canını kurtarmanın verdiği haz, maddi hazla karşılaştırılamayacak bir duygudur[559]. Dolayısı ile akademik entelektüel yöneticiler, sade biçimde görünerek, toplumla bire bir ilişkilerini sürekli geliştiren ve kendi alanlarında hem kendilerini hem de toplumlarını geliştirme uğraşısı içinde bulunan insanlar olmaktadır.

Aşağıda Şekil 25'te, akademik entelektüel yöneticilerde kişilik perspektifi olarak sade görüntü özellikleri özetlenmiştir.

---

[557] İbrahim Ortaş, a.g.e., http//www.elyadal.org/pivolka/ htm, 2005, (Er. Tarihi, 12, 09, 2006).
[558] Alimlik Ariflikle Güzel, http://hicankayolu.blogspot.com/2006/htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi, 29.08.006).
[559] İbrahim Ortaş, a.g.e., http//www.elyadal.org/pivolka/ htm, 2005, (Er. Tarihi, 12, 09, 2006).

Şekil 25. Akademik Entelektüel Yöneticilerde Sade Görüntü

2.2.2. Özerklik ve Serbest Çalışma

Özerklik kavramı, bazen özgürlüğe, irade özgürlüğüne, egemenliğe, kendi kendini yönetme kavramlarına eşit anlamda kullanılır. Kavram yine, kendini bilmeyle, sorumlulukla, bağımsızlıkla, özgünlükle, onurla, şerefle denk olarak gösterilmektedir. Kavram aynı zamanda, kişinin kendi çıkarlarını bilmesiyle, dışsal bir neden sonuç ilişkisi olmayışıyla, zorunluluktan muaf olmakla, eleştiriciliği yansıtmakla, kendi hakkını arama kaliteleri ile birlikte aynı anlamda kullanılır[560]. Böyle bir birey, Feinberg tarafından, kendisi tarafından feragat edilen veya ahlâki zayıflığının yanı sıra diğerleri tarafından yapılan ahlâki baskıya direnen ve başkalarının gereksinmelerine özen göstermiş olmadan kendi gerçeği olan mevcut normları özümseyerek ve dikkatle alışarak kendisine yansıtan, tutarlı olarak kendi ahlâki sistemini işleten ve devam ettirmeye çalışan kişi olarak tanımlanmaktadır[561]. Akademik entelektüel yöneticiler olarak, üniversite hümanistleri, kendi işlerini yaparken istisnai derecede ayrıcalıklı bir konumdadırlar, fakat onların avantajı da basitçe akademik profesyoneller ya da uzmanlar olmalarından kaynaklanmaz. Tam tersine, akademi, iş yetiştirme derdinden uzak olmayı, ısrarcı ve aceleci işverenlerin ödevlerinden, politika üretme çiftliklerinde perişan edilen pek çok uzmanın mustarip olduğu düzenli aralıklarla yayın yapma dayatmasından özgür

[560] David Bridges, **Education, Autonomy, and Democratic Citizenship: Philosophy in a Changing World**, London: Routledge, 1997, s. 153.
[561] Kathryn Abrams, "From Autonomy to Agency: Feminist Perspectives on Self-Direction", **William and Mary Law Review**, Volume: 40, Issue: 3, 1999, s. 805.

kalmayı sağlamaktadır. Bir üniversitede yapılan yoğun düşünme ve düşünce üretiminin belki de en değerli yanı, insanın bunu yapacak zamana sahip olmasıdır[562]. Bu bakış açısı içinde akademik özgürlük, özellikle, entelektüel gelişimin artırılması olarak yorumlanacak olursa eğitim için bir şart olmaktadır. Öğrencileri eğitmek için özerkliğe başvurarak onların da özerk olmasına saygı gösterilmelidir. Bu şekildeki süreç ve ilkelere bağlılık gösterme, entelektüel gelişim için bir sorumluluktur[563]. Akademik entelektüel yöneticiler, özerkliğe ve serbest çalışmaya önem vererek kişisel entelektüel paradigmaları doğrultusunda uygun bir akademik ortamı oluşturmak amacıyla aşağıdaki Tablo 34'te, belirtilen ilkelere bağlı kalacaktır. Söz konusu ilkeler, akademisyenlerin motivasyonunu ve performansını da arttıracaktır.

Tablo 34. Akademik Özgürlüğün İlkeleri

İlkeler	Özellikleri
İnanç ve kimlik özgürlüğü	Öğretim elemanları ve öğrenciler dahil herkes, kendi merkezlerinde kabul ettikleri inanç ve değerlerine göre seçimlerini yaparken ve kendilerini tanımlarlarken, inanç ve değerlerini değiştirmek veya devam ettirmek için inanç ve değerleri ne olursa olsun en nihayetinde inanmak hakkına sahiptirler.
İfade ve tartışma özgürlüğü	Herkes, görüşlerini ifade etmek ve başkaları ile onları tartışmak hakkına sahiptir. Akademik bağlamda, öğretim elemanları ve öğrenciler, hileli, saçma, saldırgan, tehlikeli veya başka türlü sakıncalı görülseler bile müfredatla ilişkili olan herhangi bir konuda onların görüşlerini ifade etme hakkına sahip olmaktadırlar.
Araştırma Özgürlüğü	Eğitim kurumlarının fakülte ve öğrencilerin kendi fikir ve ilgilerini izlemeleri için onları teşvik etmesi ve konu ile ilgili enformasyon kaynaklarına erişmesi gereklidir. Araştırmanın, sonuçlarının sakıncalı olacak şekilde formüle edilmesine engel olunmamalı veya belirli yazarlara, konulara, görüş noktalarına veya enformasyon kaynaklarına erişimi sınırlandırmak suretiyle ört bas edilmemelidir.
Beyin yıkama yerine özgürlüğe yönelme	Eğitimciler ve eğitim kurumları, değer ve inançlarını değiştirmeleri için zorlanmamalı veya zorunlu tutulmamalıdır. Öğrencilerin değer ve inançlarını şekillendirmeleri için ikna etme çabası, akademik olarak haklı çıkarılabilir olmalıdır.
Eşitlik, gizlilik ve sürecin doğruluğu	Entelektüel özgürlük ile ilgili olarak gereksinimi duyulan sürecin üç göstergesi**: a)** *Eşitlik:* Bütün öğrenciler ve fakülte, eşit bir akademik özgürlük hakkına sahiptir. **b)***Gizlilik:* Eğitimciler ve eğitim kurumları, akademik olarak, kişilerin, inançları, değerleri, ilgileri, yakın ilişkileri ve etkileyici faaliyetleri ile ilgili bilginin haksız olarak kullanılmasından, şu andaki ve potansiyel öğrenci ve fakülteyi etkileyen faaliyetler ile inançlar, değerler, ilgiler, yakın ilişkilere yönelik olarak haksız sorgulamalardan kaçınılmalıdır. **c)** *Sürecin doğruluğu:* Akademik kurumlar, resmi ve gayri resmi prosedürlerin, entelektüel özgürlüğü korumak için yeterince doğru bir süreci sağlayacak olmasından emin olmalıdırlar.

Kaynak: David Moshman, "Intellectual Freedom for Intellectual Development", **Liberal Education**, Volume: 89, Issue: 3, 2003, s. 30.

[562] Said, a.g.e., ss. 93-94.
[563] David Moshman, "Intellectual Freedom for Intellectual Development", **Liberal Education**, Volume: 89, Issue: 3, 2003, s. 30.

2.2.3. Kendi Kendini Denetleme

Kendi bilincine sahip olan herhangi bir varlığın sergilediği formlar tamamen farklı olduğu zaman bile ondaki kendine hâkim olma arzusu güçlü ve kalıcı olmaya devam edecektir. Böylece, her zaman çok ciddi bir sorun teşkil edebilecek olan bir başkasının bizi kontrol edeceği beklentisi oluştuğunda, kendimizi kontrol edemediğimiz sitemi söz konusu olacaktır[564]. İdeal olarak, kendini kontrol eden kişi, *mükemmel kendini kontrol* olarak isimlendirilen durumu *mükemmel şekilde* sergileyecektir. Konu ile ilgili mükemmellik dört boyuta sahiptir: kapsam, hedef, sıklık ve etkililik[565]. **1) Kapsam:** Kendini sınıflandırma konusunda yerel ve global olarak iki şekilde ayrıma gidilebilir. Mükemmel kendini kontrol, mükemmel bir şekilde globaldir. Değerlendirmede, kabul etmede değer ve ilkelerin gözden geçirilmesinde v.s.'de pratik akıl ve daha iyi karar vermede, ortadaki eylemlerle, zihinsel eylemlerle, amaçlarla, inanç ve duygularla ortaya çıkar. Bu boyutun azami kategorik kapsam olduğunu söyleyebiliriz. **2) Hedef**: Kendini kontrol etme alıştırması, başka bir şeyin desteğinde, bir şeye karşı mücadele etmektir. İdeal şekilde kendini kontrol eden kişide kendini kontrol etme alıştırmasının hedefleri, bu anlamda *mükemmelleştirmektir*. **3) Sıklık:** İdeal olarak, kendini kontrol eden kişi, kendini kontrol alıştırmalarını yansıtıcı biçimde ne zaman olursa olsun kendine uygun olarak yaptığını zanneder. **4) Etkililik:** İdeal olarak kendini kontrol eden kişinin kendini kontrol etme egzersizlerinin desteklenmesi, amaçladıkları şeyin desteğinde her zaman başarılı olur.

Bunlar mükemmel biçimde etkilidir. Tutarlı olarak, kendini kontrol, pozitif kişilik karakteristiklerine sahip olan, bireylerle birlikte ve yüksek bilişsel, akademik ve sosyal yeteneği olan başarılı bireylerle bir arada ayırt edici bir karakteristik olarak bulunmuş olmaktadır. Bu bulgular, kendini kontrolün, artan motivasyon ve azalan stresle birlikte iyileştirilebileceğini göstermektedir[566]. Kendini denetleme özelliğini hem kişilik yapısında ve hem de akademik yönetsel süreçte sergileyen liderler olarak akademik

[564] Brian Ribeiro, "Epistemological Skepticism(s) and Rational Self-Control", **The Monist**, Volume: 85, Issue: 3, 2002, s. 468.
[565] Mele, a.g.e., s. 121.
[566] Jeanne T. Karns, William Meredith and Aimin Wang, "Motivation, Stress Self-Control Ability, and Self-Control Behavior of Preschool Children in China", **Journal of Research in Childhood Education**, Volume: 17, Issue: 2, 2003, s. 175.

entelektüeller, üniversitenin törensel, bürokratik ve eskiye dayalı olan yapısının işlerliğine son verme gücüne sahiptirler. Çalışanları havuç-sopa modeli yerine geliştirme ve ödüllendirme düzleminde motive edecek bir kişik modeli ile hareket ederek, üniversite ve bilimsel süreçlerde yerine getirilen faaliyetlerin zenginleştirilmesine katkıda bulunmuş olacaklardır. Dolayısıyla agresiflikten uzak, sosyal duyarlılık sahibi ve güçlü empatileri ile akademisyenlerin haz aldığı akademik bir ortamı oluşturabileceklerdir. Akademik entelektüel yöneticiler, üniversite içinde kendi kendilerini denetlerken bir dizi stratejiden yararlanacaktır. Aşağıda, Tablo 35'te söz konusu stratejiler etraflıca sıralanmış olmaktadır.

Tablo 35. Akademik Entelektüel Yöneticinin Kendi Kendini Denetleme Stratejileri

Strateji	Özellikleri
Çevresel stratejiler	Problematik bir davranış, iş deneyiminin yaşandığı değişim zamanlarını, yerlerini veya durumlarını kapsar. Örneğin, **a)** Bir kişiyi sosyalleştirerek bir insan grubunun değiştirilmesi, **b)** Başarılı veya daha verimli olacak birisi olduğunda, istenmeyen bir davranışın olduğu durum veya gruplardan kaçınarak, o zamana arzu edilir bir davranışla katılmak için günlük zamanı muhtemelen daha fazla değiştirecektir, **c)** Daha başarılı veya verimli birisi olduğunda, o zamana arzu edilir bir davranışla katılmak için günlük zamanı değiştirecektir.
Davranışsal stratejiler	Davranışsal stratejiler, geçmişteki davranışları veya sonuçlarını değiştirmeyle ilişkilidir. Örneğin, **a)** Aynı veya benzer bir amaca doğru çalışmak için başkalarının desteğini isteyerek sosyal desteği arttırma, **b)** Kişinin günlük çevresindeki hedefi ile ilgili görülebilir işaretleri veya planları yerleştirmesi, **c)** Arzu edilmeyen davranışlarda, uğraşmak için cezalandırıcıları veya arzu edilir davranışlarda pekiştirmek için güçlendiricileri (ödüller) geliştirme, **d)** Arzu edilir bir davranışla çalışmak için uygun çok özel bir zamanı planlayarak veya daha eğlenceli arzu edilir bir davranış haline getirmenin yollarını yaratma, **e)** Kendini kontrol etme programını gerçekleştirmek için, kişiyi sorumlu tutan davranışsal bir sözleşme hazırlama.
Bilişsel stratejiler	Bilişsel stratejiler, kişinin belirli bir davranışı ile ilgili düşüncesini veya inançlarını değiştirmeyle ilişkilidir. Örneğin, **a)** Kişinin kendi kendine ne yapacağını ve onu nasıl yapacağını belirtmek için kendince talimatlar kullanması, **b)** Kişinin arzu edilir bir davranışla uğraştığı için kendi övgüsünü kullanması, **c)** Kişinin arzu edilmeyen davranıştan uzaklaşması için kendisinin dikkatini dağıtacak hayalleri kullanması veya kendisini bir hedefe başarıyla ulaştığını hayal etmesi, **d)** Kendisini, verimsiz, negatif şekilde ifade etmesi yerine pozitif tarzda ifade etme biçimini kullanması.

Kaynak: Brian E., Saelens ve diğerleri, "Use of Self-Management Strategies in a 2-Year Cognitive Behavioral Intervention to Promote Physical Activity." , **Behavior Therapy**, 31, 2000, ss. 365-379.

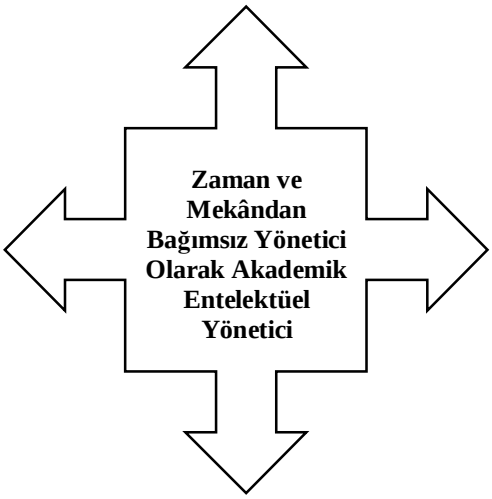
2.2.4. Zamandan ve Mekândan Bağımsız Olma

Bilme, psikolojik bir olaydır. Bilgi ise, bilmenin lisan halinde yapılanmış bir sonucudur. İdrak, tasavvur ve düşünme ise farklı birer bilme tarzlarıdır. Von Aster, *"düşünme nedir?"* sorusuna şöyle bir cevap vermektedir: Düşünmek, "...birleştirmek, parçalamak ve mukayese etmektir diyebiliriz. Birleştirmede objeleri bir birlik veya bir *bütün* halinde toplarım; parçalamakla da bir objeyi *parçalarına* ayırmış olurum; mukayesede ise iki veya daha ziyade obje arasında mevcut olan bir nispeti (mesela bir eşitlik, benzerlik, başkalık nispetini) öğrenirim[567]." Elbette düşünme sadece rahat bir hayat tarzının sağladığı boş zamanların bir fonksiyonu değildir. Çeşitli bilim ve sanat eserleri meydana getirmek için uygun olanaklara sahip olmak gereklidir, ancak zor şartların da insan düşüncesini uyaran bir diğer faktör olduğu unutulmamalıdır. Nitekim Sapir'e göre, bir toplumun yaptıkları ve *düş*ündükleri kültür olarak tanımlanır[568]. İnsan ve kültür kendi mekânında bulunuyor olmasına rağmen sürekli olarak entelektüel bir seyahat halindedir. Toplum içindeki insan yaklaşımı, Durkheim'ın görüşü doğrultusunda, toplumun objektif bir varlık olarak insana karşı koyduğu şeklindedir[569]. Dünya - sosyal olarak yapılanmış olduğunu düşünelim - sadece içinden kaynaklandığı sosyal yapıların pasif bir yansıması değildir. Bulunduğu yer için 'objektif realite' olmak demek, esas alınan toplumun sadece belli bir otonomi kazanmakla kalmaması, ona daha sonra etki edebilecek bir güç de kazanması demektir. İnsan bir lisan keşfeder ve sonra bakar ki onun mantığı kendisinin üzerine baskı yapıyor. Ve insan çeşitli unsurları birleştirerek teoriler yapar, hatta basit sosyal çıkarlardan yola çıkan teoriler de olabilir ve görür ki bu teoriler sosyal değişmenin yapıcıları (agencies) olmuşlardır[570]. Rene Decartes'in dediği gibi "Yalnızca hayvanlar durmaksızın vücutlarını besleyecek besini bulmakla uğraşırlar, ...insanların, temel düşüncesi, ruhun gerçek besini olan bilgeliği aramak olmalıdır[571]." Bu bilgeliği arayan da bilim insanıdır. Bilim insanları, didinip

[567] Ernst von Aster, **Bilgi Teorisi ve Mantık**, Çev. M. Gökberk, İstanbul: (?) , 1945, s. 35.
[568] E. Sapir, **"Language, Race and Culture", The Making of Man: An outline of Anthropology**, N.Y.: The Modern Library, 1931, s. 151.
[569] P. L. Berger, **Invitation to Sociology: A Humanistic Perspective,** U.S.A.: Anchor Books, 1963, s. 91.
[570] Berger, Peter, "Bilgi sosyolojisinde Bir Problem Olarak Kimlik", Çev. M. Cüneyt Birkök, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, www.insanbilimleri.com/htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 20.04.2006).
[571] René Descartes, **Felsefenin İlkeleri,** Çev. M.Akın, İstanbul: Say Yay., 1998, s. 35.

duran işçi karıncalar gibidir. Çok kısa bir süre sonra, yaptıkları işler -bireysel başarılarda hep olduğu gibi- özümsenir, yerlerine başka şeyler konur ve kaybolur[572]. Aşağıda Şekil 26'da, akademik entelektüel yöneticinin zamana ve mekâna bağlı kalmadan akademik faaliyetlerdeki yol göstericiliği ortaya konulmaktadır.

Şekil 26. Akademik Entelektüel Yöneticinin Zaman ve Mekândan Bağımsız Olması

1. Belli bir yönde düşünme ve davranabilme gücü olarak kabul edilen iradenin gerekli şartı özgürlüktür. Özgürlük, adalet ve kamusal çıkarları dile getiren akademik entelektüeller, bilgi hazinesine katkıda bulunurlar.
2. Bu kişiler, dışarıdan alarak özümsediği gerçekleri içselleştirerek ve zamana bağlı kalmaksızın, teoriler şeklinde dışa yansıtarak toplumun devamına katkıda bulunurlar.
3. Akademik entelektüel yönetici bu bağlamda, zamandan ve mekândan bağımsız şekilde, akademideki entelektüellerin, çağını etkileyecek yapılar oluşturma, ilişkiler geliştirme ve akademik ortama sürekli arayış ve performans kültürü yerleştirmelerinde öncülük eder.

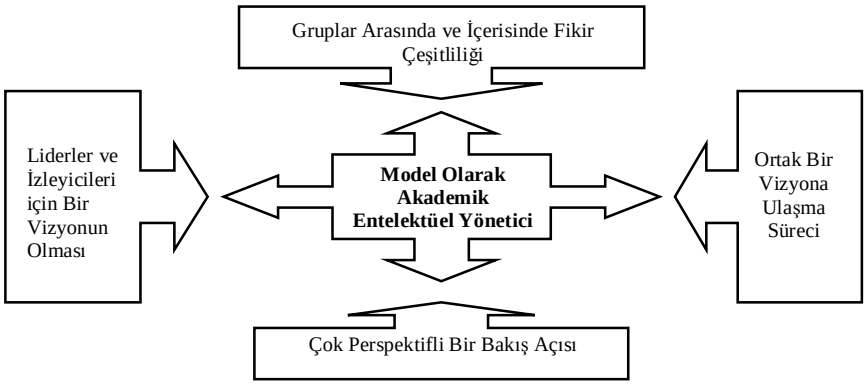
2.2.5. Model Oluşturabilme

Wolf'e göre, liderlik yeteneğini oluşturma süreci, teori ve pratiği bütünleştirme yeteneğinin yanı sıra analitik bir beceri ve bir bilgi tabanı içinde kökleşmiş olmalıdır. Schon, uzmanı tanımlamada, uzmanların karar alınmış oluncaya kadar karmaşıklığı, belirsizliği, durumun benzersizliğini, araştırarak ve sorular sorarak kullandıklarını göstermiştir[573]. Uzman liderler olarak akademik entelektüel yöneticiler, eleştirel bir gözle olayların akışını izleyerek, üniversite ve çevresindeki değişmeler konusunda sürekli yeni bilgiler toplayarak karar almaya çalışan liderlerdir. Akademisyenlerin ve öğrencilerin değişimleri doğru algılama yorumlamalarında yardımcı olarak gelecek hakkındaki düşünce derinliğini yakalamalarına katkıda bulunacaklardır. Entelektüel ve

[572] Pervez Hodbhoy, **İslam ve Bilim,** İstanbul: Cep Kitapları, 1993, s. 29.
[573] Mary Jane Kuffner Hirt, "Capacity Building the Self-Reflective Leader", **Public Management**, Volume: 86, Issue: 1, January-February 2004, s. 12.

kültürel donanımları ile güçlü vizyonlarını paylaşılan liderlik zemininde uygulamaya koymada da başarıya yakın olacaklardır. Literatürde ihraç edilebilecek veya ortak çözümlerin bulunmadığına çoğunlukla vurgu yapılırken, birçok yorumcu, son dönemdeki gelişmelerin altında yatan genel ilkelerin üzerinde durmaktadır. Böylesi ilkeler, üniversite faaliyetinin en iyi uygulamalarıyla potansiyel bir yakınlık gösteren çok sayıda eğilimin olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu eğilimleri akademik yaşamın gerçekliği haline dönüştürecek başlıca yöneticiler de akademik entelektüel yöneticilik modeline sahip olan yöneticiler olacaktır. Bu yöneticiler sayesinde örneğin[574]: **1)** Çalışanlar, kurumlarına karşı daha zayıf bir sadakat gösterirken kendi meslek veya proje takımına daha güçlü bir sadakat göstereceklerdir. **2)** Sahip olduklarından veya yeteneklerinden ziyade bireysel bir kategoriye daha az özen göstereceklerdir. **3)** Yönetim faaliyeti, daha çok komuta ve kontrolden, özerk çalışma gruplarının faaliyetlerine odaklanarak, değişim geçirecektir. **4)** Çalışanların giderek, şirket kaynaklarından ziyade bir topluluğun üyeleri ve aktifleri olarak görülecektir. **5)** Son olarak da pozisyonun otoritesinden bilginin otoritesine doğru bir değişiklik gerçekleşecektir. Aşağıda Şekil 27'de, akademik entelektüel yöneticilik modelinin parametreleri ortaya konulmaktadır.

Şekil 27. Akademik Entelektüel Liderlik Modelini Oluşturan Parametreler

Kaynak: John C. Burkhardt and Betty J. Overton, "Drucker Could Be Right, but ...: New Leadership Models for Institutional-Community Partnerships", **Personality and Social Psychology Review**, Volume: 3, Issue: 4., 1999, s. 223.

[574] Peter Coaldrake, Lawrence Stedman, "Changing Roles And Policies", Canberra: **Higher Education Division Department Of Education, Training And Youth Affairs**, September 1999, s. 30.

3. AKADEMİK ENTELEKTÜEL YÖNETİCİLERİN KONTROL ALANLARI

Algılanan kontrol edilebilir veya kontrol edilemez etkileri kısmen belirleyen kişilik değişkeni kontrol alanı olmaktadır. Kontrol alanı, orijinal olarak Rotter tarafından hipotez olarak öne sürülen bir kişilik yapısıdır. Rotter, bireylerin davranışı ile ilgili olası veya ondan bağımsız algılama alışkanlığı olsa da davranışın kısmen yeniden güçlendirmenin etkilerine bağlı olduğunu ileri sürmektedir. Kişilik boyutunun sonucunda ödülleri, kendi davranışı ile ilgili olarak algılama içsel kontrol alanını oluşturur. Bunlar, yüksek düzeyde kişisel kontrol algısına sahiptir. Karşıt kutupta, şansından dolayı, davranıştan bağımsız olarak ödülleri algılama dışsal kontrol olmaktadır[575]. Bu kısımda, akademik entelektüel yöneticilerin kontrol alanlarının neler olduğu ele alınacaktır.

3.1. İÇSEL KONTROL ALANI

İçsel kişilerin, belirli kurumlardaki statüleri ile ilgili olarak daha çok bilgiye sahip oldukları görülmektedir. İçsel kontrole sahip kişilerin, konu ile ilgili bilgiyi algılamaya daha çok hazır olmaktadırlar. İçsel kontrole sahip kişilerin, deneysel görevlerde gerekli bilgiyi araştırmada, dışsal kişilerden daha çok hazırlıklı oldukları ortaya çıkarılmış bulunmaktadır[576].

Roueche ve Mink, bireylerdeki içsel kontrol alanının değeri ile ilgili olarak daha da ileriye gitmekte: "bu kişilerin, daha yüksek bir benlik kavramına sahip olduğunu, entelektüel ve başarıya ulaşma konularına daha çok ilgi gösterdiklerini, daha yüksek derecelere sahip olduklarını, daha az endişeli görünerek, çevreyi kontrol etmede daha çok gayretli ve girişimci olduklarını, kendine daha çok güvenen, daha esnek, daha yaratıcı, yeni şeyler öğrenmeye daha açık, isteklerinde daha gerçekçi, daha başarılı, daha bağımsız ve genellikle daha iyi uyum sağlayan kişiler" olduklarını ortaya koymaktadırlar. Bu kişiler, kendi çevrelerinin amaca uygun yönleri ve kendi davranışları arasındaki durumun anlaşılmasına yardım ederek ve bulundukları ortamdaki insanların

[575] Andrew Baum and Jerome E. Singer, **Applications of Personal Control**, Hillsdale, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates, 1980, s. 9.
[576] H. M. Lefcourt, "Internal versus external control of reinforcement: A review", **Psychological Bulletin**, 65 (4), 1966, ss. 206-220.

etkinliğini ve etkililiğini arttırarak daha içsel şekilde değişmesinde önemli rol oynamaktadırlar[577]. Dışsal kontrol odağına sahip bir kişi, yaşamındaki sonuçların güçlendirilmesi üzerinde kendi kontrolü olduğuna inanır. İçsel kontrol odaklı bir kişi, kendisini ve eylemlerini değiştirmede kendi kontrolünün katkıda bulunduğuna inanır. Bu kişiler, kendi geleceklerini kontrol etmede ve kendilerini, sonuçların ortaya çıkışını belirlemede etkili bir eleman olarak görmek suretiyle hareket ederek buna inanmaktadırlar[578].

Diğer taraftan, kendi davranış ve kişiliği üzerinde beklenmedik bir güçlenme gören bireyler, içsel kontrol alanına sahip (içseller) olan kişiler olarak sınıflandırılırlar[579]. İçsellik odaklı bireyler, kendi kendini düzenleme eğilimi olan bireyler olarak tanımlanırlar. Bu kişiler, engellerin üstesinden gelerek, hayal kırıklığı karşısında yapıcı bir cevap geliştirebilirler. Bu kişiler, daha yüksek başarı olasılıklarını tercih ederler, kişisel problemlerini çözerler, tepkilerini daha iyi ayarlarlar ve çevreyi kontrol etmede daha fazla girişkenlik gösterirler. İçsel kişiler, kendilerini, iddialı, başarılı, güçlü, bağımsız, etkili ve çalışkan olarak tanımlarlar[580].

Akademik entelektüel yöneticiler içsel kontrol alanına odaklı bir kişilik yapısı ortaya koyacaklardır. Olayları kabullenme yerine yön verme, adalet, özgürlük, evrensel değerleri sürekli vurgulama ve baskıya karşı çıkarak otoriteye meydan okuma bu yöneticilerin içsel kontrol davranışlarına örnek olmaktadır. Üniversitelerin performansının tartışmaya açıldığı, yönetim yapılarının ve yöneticilerinin davranışlarının sorgulandığı bir dönemde içsel odaklı vizyonları ile akademik entelektüel yöneticiler çözüme giden yolu gösterebilecek potansiyele sahip görünmektedir. Çalışmanın ilerleyen başlıklarında, akademik entelektüel yöneticilerin içsel kontrol alanına ilişkin kişilik özellikleri incelenmeye çalışılacaktır.

---

[577] J. E. Roueche and O. G. Mink., "Helping the unmotivated student: Toward personhood development", **Community College Review**, 3, 1976, ss. 40-50.
[578] G. Stone and T. Jackson, "Internal-external control as a determinant of effectiveness of modeling and instructions", **Journal of Counseling Psychology**, 22, 1975, ss. 294-298.
[579] Peter Hassmen and Nathalie Koivula, "Central, Local and Overall Ratings of Perceived Exertion during Cycling and Running by Women with an External Or Internal Locus of Control", **Journal of General Psychology**, Volume: 125, Issue: 1, 1998, s. 19.
[580] John L. Luckner, "Altering Locus of Control of Individuals with Hearing Impairments by Outdoor-Adventure Courses", **The Journal of Rehabilitation**, Volume: 55, Issue: 2, 1989, s. 62.

3.1.1. Benlik

Rosenberg, benlik kavramının, bireyin bir obje olarak kendisine ait olan düşünce ve hislerinin bütünü olduğunu ortaya koymaktadır. Kişinin çok sayıda kendisini görme tarzı vardır. Bu tarzlar, benlik kapsamında, kişilik özellikleri, manevi düşünceleri, hisleri ve tavırları gibi soyut karakteristikleri ve sosyal aktör olarak, yetenekleri, ilgileri ve tavırları, fiziksel ve maddi yönleri ile sosyal yapısı gibi benliğinin içeriğinden oluşur [581]. Benlik, kişinin, kendisini tanımlamada göz önüne alınan, karakter özellikleri, değerleri, ahlâki hisleri, arzuları ve sorumlulukları ve kişiyi kendisini ve başkalarına karşı temsil etmede kullanılan kendisi ile ilgili, şematik ve uyumcu inançlar seti olmaktadır. Benlik kavramı, sosyal olarak ilişki kurma amaçları için zorunlu olan kişinin kendisinin davranışsal ve sözlü sunumlarının bir sıralaması olarak, çeşitli sosyal bağlamlar içinde kendisini ilişkilendirmesine olanak verir[582].

Kendine saygı ve kontrol alanı arasındaki bağlantı uzun süreden beri kabul edilmiş olmakta fakat ilişki mekanizmaları henüz açıklığa kavuşturulmuş değildir. Bu kişilerin, bir bukalemun gibi olmadan, içsel denge ve faklılaşmayı devam ettirebilen, daha hiyerarşik kendilik kavramına sahip olan; dıştaki faktörlerden daha az etkilenen oldukça karmaşık bir benlik kavramına sahip olduğunu göstermektedir. Bütünleşik olmayan benlik kavramına sahip olan kişiler, daha çok tek faktörlü kendilik görüşüne sahip olmakta ve dış faktörlerden daha çok etkilenmektedir. Linville, yüksek düzeyli benlik kavramına sahip olan kişilerin, yaşamı ve diğer yönleri ile ilgili muhtemelen daha çok pozitif hisleri devam ettirerek, daha çok pozitif etki yapacağı sonucuna varmışlardır[583].

Bütünleşik bir benlik yapısı ve yüksek düzeyli benlik kavramını uygulamaya dönüştüren yöneticiler akademik entelektüel yöneticiler olacaktır. Bu özellikleri ile düşünce zenginliğini geliştirecekleri söylenebilir. Aşağıda Tablo 36'da, tarihsel süreç içinde entelektüel kişilerin benlik kavramına yönelik görüşleri ortaya konulmaktadır.

---

[581] John Hattie, **Self-Concept**, Hillsdale, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates, 1992, s. 59.
[582] David A. Jopling, **Self-Knowledge and the Self**, New York: Routledge, 2000, s. 45.
[583] Hattie, a.g.e., s. 91.

Tablo 36. Entelektüellere Göre Benlik Kavramı

Entelektüel	Benlik Kavramına İlişkin Görüşü
Yunanlılar ve Din Adamları	Sokrat, gerçek kişinin, esasen, gerçek benlik ve ruhsal bütünlükten oluşan ruh olduğunu ileri sürmüştür. Ne var ki Plato, ruhu rasyonel ve irrasyonel ilke olarak iki parçaya ayırmıştır. Ruh, vücut ve akıl arasındaki ilişki ile ilgili tartışmalar, Aristo'dan sonra da St. Augustine, St. Benedict, St. Aquinas gibi Hıristiyan yazarlarla birlikte devam etmiştir. Konu, öncelikle, Tanrı'nın kendisi, Tanrı ve insanın kendisi arasındaki ilişkileri anlaşılmasına dönüktü.
Descartes	Descartes, vücut ve aklın, iki paralel fakat birbirine referans olmadan her birinin ayrı ayrı incelenmiş olabileceği, bağımsız ontolojik yapılardır demiştir. Yazar, "Vücudumun aynısına hiç kimsenin sahip olamayacağı aldatıcı olabilir fakat düşünce farklıdır" demiştir.
Locke	Farklı zaman ve yerlerde, aynı şeyin kendisi gibi düşünülebileceğini, akıl ve yansıması olarak kişinin zekâsını düşünmek kadar biyolojik türler ve insan arasında bir ayrıma gitmiştir.
Hume	Benliğin etkisi yoktur ve bundan dolayı da benlik fikri yoktur.
Kant	Özne, kendisini hemen ve kendiliğinden temsil edilmeyecek gibi fakat içsel olarak etkilenen akıldaki tutuma göre kendisi sezecek, sonuçta olduğu gibi değil, göründüğü gibi olacaktır.
Freud	Süper ego, bireylere göre beklentileri ifade eder. Ruhsal kaygılar ve bedenin sorunları ile bir arada olan id'in tersine, süper ego, dışsal ve ruhsal konularla iç içedir. Ego, dış dünyada var olan kavramlar gibi akıl ve kavramlar içinde, kavramlar arasındaki farklılaştırma yeteneği olarak id ve süper ego arasındaki halkayı oluşturmaktadır.
Kierkegaard	Benlik, kendi benliğini kendisiyle ilişkilendiren veya kendisini kendi benliği ile ilişkilendiren (ona göre açıklayan) ilişkide yer alan veya kendi benliğini kendisiyle ilişkilendiren (fakat gerçekte oluşturan) ilişkisi değildir.
Sartre	İnsanların *tanımlamalar* yaptığını ve bundan dolayı da en sonunda asla bunlara indirgenemeyeceğini ileri sürmüştür. Kelimelerin tarihi, insanların yeni kelimeleri nasıl icat ettiğini, tanımlamaları nasıl değiştirdiğini ve bunları oluşturma yollarının neler olduğunu ortaya koymaktadır.

Kaynak: John Hattie, **Self-Concept**, Hillsdale, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates, 1992, ss. 11-33.

3.1.2. Girişimcilik Ruhu/Bağımsızlık

Ekonomik faaliyetin temeli, belirsizlik ve riski ifade eden ve şu andaki kaynakların sorumluluğunu gelecekteki beklentilere yüklemektir. Teori değişimi, gerçekten sağlıklı ve normal olarak gösterir. Yine teori, toplumdaki en önemli görevi – özellikle ekonomideki—var olan bir şeyi daha iyi yapmaktan ziyade, farklı bir şey yapmak olarak ortaya koyar. Bunun esas olarak ifade ettiği şey, girişimci kavramının ilk ortaya çıktığı ikiz yüzyıldır söylenilen şeydir. Bu, muhalif bir deklarasyon veya manifesto olarak düşünülmüştü: girişimci karışıklık yaratır ve alt üst eder. Joseph

Schumpeter, girişimcinin görevini "yaratıcı yıkıcılık" olarak belirlemiştir[584]. Girişimciler, entelektüel ve girişimci uğraşı örgütleyerek, bir dizi ilave karakteristiği paylaşmaktadır. Hem entelektüeller hem de girişimciler, profesyonel ve özel yaşamlarını bütünleştirmekte ve analitik becerileri ve eylem gücü olan girişimcilikleriyle birlikte entelektüel yaklaşımlar kendilerine meydan okusa da içgüdü ve tutkuyla kendilerini yönlendirmektedirler. Açık fikirlilik ve bilgi işleme yetenekleri entelektüalizmle bir arada harekete geçebilecekleri eylem alanlarını tanımlamada çok yararlı olmaktadır[585].

Cherwitz'in deyişiyle, en iyi akademisyenler, risk alan, fırsatları ele geçiren, keşfeden ve bilgiyi yaratan, yenilik yapan, iş birliği yapan ve herhangi bir sosyal alandaki problemleri çözen, bilginler olan entelektüel girişimcilerdir. En iyi öğretmenler ve araştırmacılar tümüyle entelektüel girişimcilerdir. Belirli bir disiplinde kendilerine yeniden bakma yolları ortaya koyarak, yeni düşünme tarzları belirleyerek ve yeni bilgi yaratma işi içinde faaliyet gösterirler. Daha doğrusu, akademisyenler, işletmede çalışan girişimcilerin yanında ve bunlarla birlikte çalışan farklı bir girişimci türüdür. Akademisyenler, yaşamları değiştirmek ve insanın durumunu iyileştirmek için ortak şekilde bilgiyi üreten vatandaşlar—kamu ve özel sektörün her ikisinde de eşit olarak yoluna devam eden entelektüel girişimciler olarak görülmelidir[586]. Entelektüel girişimci, öğrenme sürecini, olaylar olarak, hem olguları hem de eylemleri göz önüne alarak, sorumluluk yaratma metaforlarını kullanarak ve potansiyellerin farkına vararak genişletmektedir. Bir olay olarak olgu veya eylemi algılayarak, düşünce/nedenini önceden ifade ettiği varsayılır. Bu durum destekleyici yaratıcı eylemle iç içedir ve farklı yorumlara açılır[587]. Nonaka ile birlikte, metaforun kendine özgü bir algılama yöntemi olduğu ileri sürülmektedir. Bir şeyi sezgisel şekilde anlamak için bireyler için bir

[584] Peter F. Drucker, **Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles,** New York: Harper & Row, 1985, s. 25.
[585] R L. Daft and K.E., Weick, "Toward a Model of of Organizations as Interpretation systems." **Academy of Management Journal,** Vol: 9, No: 2, 1984, ss. 284-295.
[586] R. Cherwitz, "Intellectual entrepreneurship: The new social compact", **Inside Higher Ed**., March 9, 2005.
[587] R. Chia, "From Modern to Postmodern Organizational Analysis", **Organization Studies**. Volume: 16, No 4, 1995, ss. 579-604.

yöntem ya da analiz veya genellemeye gerek olmaksızın, hayal gücünü ve sembolleri kullanarak, farklı deneyimlerle birlikte ve farklı içerikler halinde ortaya konulmasıdır[588].

Entelektüel girişimcinin bağımsızlığı, kişisel tarihinden ayırma yeteneğini dahil ederek, akıl ve dilsel ifadesini yansıtarak, böylece, olay ve metaforlar yoluyla örgütleme yeteneğinden dolayı, avantajlar sunmasıdır. Yüksek düzeyde biçimsel eğitim ve yanı sıra kesişen entelektüalizm olsa da çok sayıda entelektüel kendi kendisini yetiştirmiştir. Bundan başka, yersiz engelleyici alışkanlıklar olmaksızın ve cesurca fikirler dünyasını keşfetmek için bir taraftan, akademisyenlerin kendi ilgilileri üzerinde tartışarak ve Chia'nin entelektüel girişimciliğin belirli bir etkisinden söz etmesi ve diğer taraftan da diğer bir ideal akademik karakterle ilgili, yükseköğretimin, normatif yaklaşımı nedeniyle anti-entelektüel olduğu ileri sürülebilir. Disiplinle ilgili sınırlamalar, başka bir fikirler setini izleyerek, fikirlerin güzelliği ve güce göre girişimci yöneticilere ilham veren özel anlamı içinde, düşünme tarzını ve gerekli duyarlılığı geliştirmesi için teşvik etme yeteneği olmaktadır[589].

3.1.3. Kendini Tanımlama

Kişilik özellikleri fikri, insan dilinin kendisi kadar eski olabilir. Aristo (384–322 M.Ö), milattan önce dördüncü yüzyılda, kibir, alçak gönüllülük ve alçaklık gibi eğilimleri ahlâki ve ahlâki olmayan davranışın anahtar belirleyicileri olarak görmüştür. Bu eğilimlerde çok defa aşırıya kaçan, bazen eksik olan ve her ikisinin ortasındaki düzeyler olarak bireysel faklılıklar olarak tanımladı[590].

Funder, kişiliği, psikolojik mekanizmalarla bir arada olarak bu modellerin arkasında yer alan bireyin, karakteristik düşünce, duygu ve davranış modeli olarak tanımlamıştır. Farklı kültürlerde görülen örneklere karşılık olarak, çevredeki bilginin karakteristik örneği, kişilikteki farklılıkların temellerinden birisi olabilir. Aynı zamanda kişilik, durumlar bunların ifade edilmesini teşvik ettiğinde, bilinç, duygular ve harekete

---

[588] I. Nonaka, "The Knowledge-Creating Company," **Harvard Business Review**, November - December, 1991, ss. 100.
[589] R. Chia, "Teaching Paradigm Shifting in Management Education: University Business Schools and the Entrepreneurial Imagination", **Journal of Management Studies**. Volume: 33, No. 4, 1996, s. 411.
[590] Ian J. Deary, Gerald Matthews and Martha C. Whiteman, **Personality Traits**, Cambridge, England: Cambridge University Press, 2003, s. 3.

geçen alışkanlıklar konfigürasyonu olarak kavramsallaştırılabilir. Genellikle, bunlar bireyin eşsiz bir uyumunun belirleyicisi olurlar[591].

Akademisyen için bilim adamlığı, araştırmanın diğer alanlara uygunluğu ve ilişkilerini takdir ederek, onun öncesini, yüzeyin altında yatan şeyi bilmenin alanı ile ilgili olarak her zaman bilinmek istenilen davranış anlamına gelir. Kısaca, bilim adamlığının yalnızca araştırmayla sınırlı olması beklenmez fakat öğretimi, kamu hizmeti vermeyi ve kurumsal vatandaşlık ile yaşam boyu öğrenme davranışını da gerektirir. Özetle, analitik ve entelektüel beceriler, akademik terimlerle verimli olmak için böyle bir davranış için önemli olmaktadır[592].

Akademik toplumun iş görmesi için bütünleyici olan, ***akademik kişilik*** adı verilen statüye her akademisyenin sahip olmasıdır. Akademik kişiliğin iki yönü vardır. İlki, Akademisyenin kendi bilgisi, becerileri, uzmanlığı, başarıları ve bunların anlaşılmasının yanı sıra yetersizliklerinin neler olduğu. İkincisi de akademik toplumun diğer üyeleri tarafından, bunlara cevap verilmesi ve benimsenmesidir. Bu yönler, genellikle, bunların değerlendirilerek, kişinin yetenek ve kapasitelerinin akademisyenlerin tepkilerinin ışığında geliştirildiğinden birbiriyle ilişkilidir[593]. Bu açıklamalardan hareket ederek akademik entelektüel yöneticilerin, akademik kişilik sahibi olarak davranışlarını dengeli, tutarlı, çevresindekilerle birlikte kendisini de geliştiren biçimde ve örnek rolleri sergileyebilecek nitelikte kişiler olduğu söylenebilir. Akademik entelektüel yöneticiler, akademik rollerini sergileyerek üniversitenin gereksindiği bilimsel kişilik rolünü etkin biçimde yerine getiren, gönüllü olarak arzu edilen projelerin ortaya konulmasına öncülük eden, aktivist olarak hem toplumun hem de üniversitenin sosyal değişimini gerçekleştiren, uygulamalı araştırmacı rolünü yerine getirmek suretiyle üniversitenin araştırma ve geliştirme çalışmalarında başarı elde etmede öncü olan kritik profilli yöneticiler olmaktadır. Aşağıda Şekil 28'de, akademik entelektüel yöneticilerin kişiliklerini ifade ettikleri roller gösterilmektedir.

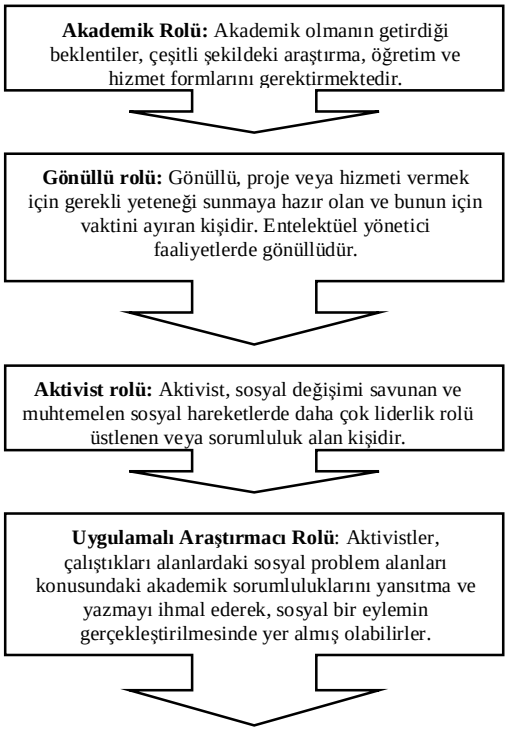
---

[591] Eunkook M. Suh and Harry C. Triandis, "Cultural Influences on Personality", **Annual Review of Psychology,** 2002, s. 133.

[592] Jesús Francisco Galaz Fontes, "University Experience and the Academic Profession", **Revista Electrónica de Investigación Educativa,** Volume:1, No. 1, 1999, s. 5.

[593] Andrew Alexandra, "Academic Personality and the commodification of Academic Texts", **Ethics and Information Technology**, Volume: 4, Number 4, 2002, ss. 279-286.

Şekil 28. Akademik Entelektüel Yöneticilerin Kişiliklerini İfade Eden Roller

Kaynak: Cathleen Burnett, "Passion through the Profession: Being Both Activist and Academic", **Social Justice**, Volume: 30. Issue: 4., 2003, s. 135.

3.1.4. Geleceğini Yönlendirebilmesi

Tarihsel olarak toplum, akademi üyelerine, bireysel çalışmalarını, gereksinimlerini ve çıkarlarını takip etmeleri için önemli bir özgürlük sağlamış ve güvenini, kolej ve üniversitelerde, sorgulanmaksızın yerleştirmiştir. Bununla beraber, yine toplum, kendi kurumlarının ve daha geniş olarak topluluğun daha fazla iyiliğine katkıda bulunması için fakültenin sosyal bir sorumluluğa sahip olduğu iddiasını yüksek sesle dile getirmektedir. Yükseköğretimin yine yoğun olarak hizmet ettiği, demografik olarak nüfus çeşitliliğini daha çok içine aldığı yeni fakülte kuşağına gereksinim olmaktadır. Bu bağlam içerisinde, bir profesör olmanın anlamı ve neden ilave bir önem üstlendiği ortaya çıkmaktadır[594]. Fakülte öğretim üyesinin, ilk kariyerinin uzmanlık araştırması olması veya büyük bölümünün fedakârlık olması düşünülmektedir. Sonra da

[594] Lindholm, a.g.e., s. 603.

bilim adamı, bütünleştirici soruları incelemeye—başka alanlarda okumaya zaman ayırarak, yorumlayıcı denemeler yazarak veya bir ders kitabı yazarak ya da çalışmasının etkilerini tartışmak için başka bir kampüste, bir mentorla zaman harcamaya—istekli olabilmelidir. Yine de sonradan, yaratıcı sözleşme, yönetsel yapıya bir danışman olarak veya okul danışmanlıklarında bir profesöre yer verecek uygulamalı bir proje üzerine odaklanabilir. Elbette sözleşme, zamanla öğretim ve bilim adamlığına odaklanabilecektir[595]. Akademisyenler geleceklerini yönlendirebilme bakımından incelendiklerinde üç değişik yönelime sahip olarak karşımıza çıkmaktadırlar: Bunlar, anlık yaşama, alternatif gelecekler ve programlanmış bir gelecektir[596]. **a)** *Anlık Yaşama:* Anlık yaşama, akademisyenlerin geleceği paranteze aldığı ve şu anki zamana odaklanarak ve akıllarından bununla ilişkili olarak kaygı duydukları anlamına gelir. İş sırasında, ağır bir zaman baskısı yanında belirsizlik ve olası başarısızlık tehdidiyle karşılan akademisyenler, geleceği hiç düşünmeden durumun üstesinden gelmektedirler. **b)** *Alternatif Gelecekler:* Anlık yaşamın tersine, ikinci yönelim, geleceğin dahil edilmediği, mülakat verisinden çıkarılmış fakat bunun yerine alternatif gelecekler dahil edilmiştir. Çeşitli akademisyenler, endişe verici bir gelecekle karşı karşıya kaldıklarında, bununla ilişkili olarak, akademinin dışında, alternatif kariyer yolları yaratma ve üniversiteyi terk etme olasılığını düşünürler. **c)** *Programlanmış Gelecek:* Alternatif gelecekler, olası başarısızlığa bir tür hazırlık yapılmasını içine alan alternatif gelecekler yaratırken, programlanmış gelecek yönelimi, başarıyı garantiye almak için girişimde bulunmaya vurgu yapmaktadır. Bu yönelime göre, olağanüstü çok, etkin ve disiplinli çalışmak kritik bir önemde olmaktadır. Bu akademideki geleceğin tahmin edilmesini içerir ve gelecek temelinde kişinin kariyerini dikkatle planlayarak iyi tanımlanmış aşama ve adımların ortaya konulmasından oluşur. Akademik entelektüel yöneticiler akademisyenler olarak programlanmış bir gelecek hayali ile çalışmalarını sürdüreceklerdir. Etkin, tutarlı, disiplinli ve sonuç veren nitelikteki çalışmaları ile üniversitenin çeşitli pozisyonlarında görevlerini yerine getirmiş olacaklardır. Diğer

[595] Ernest L. Boyer, "The Scholarship of Teaching From: Scholarship Reconsidered Priorities of the Professoriate", **College Teaching,** Volume: 39, Issue: 1, 1991, s. 12.

[596] Oili-Helena Ylijoki, "Orientations of future in academic work", A paper for the 20th EGOS Colloquium The Organization as a Set of Dynamic Relationships, Ljubljana University, Slovenia: July 1-3, 2004, ss. 7-9.

taraftan akademik entelektüel yöneticiliğin tutarlı davranışı ve programlanmış bir gelecek yönelimi ile hareket etmesi diğer akademisyenler için de örnek oluşturacaktır. Böylece üniversitenin insan kaynakları tedarikinde uygun ve istikrarlı bir kalite düzeyinin sürdürülmesi mümkün olabilecektir.

3.2. DIŞSAL KONTROL ALANI

Dışsal kontrol alanına sahip bir kişi, dışsal bir kaynak değişimine dayanmaktadır. Bu kişi, kendi kontrolü ötesinde güçlerin olduğuna (kader, şans, diğerlerinin güçlü olması, sosyal sınırlamalar veya talimatlar gibi) belirleyici olayların ortaya çıkışında önemli faktörler olsa da raporlara veya eylemlere güvenir. Dışsal kontrol odaklı bir kişi, kendi eylemini izlemesinin güçlendirdiğini fakat kendi eylemi ile ilgili olarak bütünüyle bir rastlantının olmadığına inanır. Bu kişi, büyük karmaşık güçlerden dolayı, kendi gücünün, diğer güçlerin kontrolü altında olarak şansın, kaderin ve akıbetin sonucu olarak ortaya çıktığına inanır[597]. Dışsal kontrol yönelimine sahip olan bireyler, durumun gerçekliğiyle baş edemeyen ve kendine acıyan bireyler olarak tanımlanmış bulunmaktadır. Bu kişiler, daha düşük mesleki beklentilere sahiptir ve isteklerinin yetenekleriyle uyumsuz olduğunu ifade ederler. Hountras and Scharfe, dışsal şekilde yönelimli kişileri, çekingen, ihtiyatlı, dargın, ben-merkezci, her şeyi karıştıran, basmakalıp düşünen, kendini disipline etmekten ve yönetmekten yoksun kişiler olarak karakterize ettiler. Bir de bu kişileri, düşük kendine güven ve düşük başarı beklentisi olan kişiler olarak tanımladılar[598]. Çalışmanın bu kısmında, akademik entelektüel yöneticilerin dışsal kontrol alanına ilişkin olarak şekillenen kişilik boyutlarına değinilmeye çalışılacaktır.

3.2.1. İşbirlikçi Düşünce ve Ekip Oluşturabilme Becerisi

İşbirliğinin kesin olarak tanımlanması konusunda belirgin bir anlaşma olmasa da bu terimi, aynı görev veya proje üzerinde en azından başka bir kişiyle adilane biçimde

---

[597] J. B. Rotter, "Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement", **Psychological Monographs**, 80, 1966, s. 609.

[598] John L. Luckner, "Altering Locus of Control of Individuals with Hearing Impairments by Outdoor-Adventure Courses", **The Journal of Rehabilitation**, Volume: 55, Issue: 2, Publication Year: 1989, s. 62.

çalışma veya iş birliği yapma anlamında kullanmaktayız. Yine iş birlikçi sürecin, genellikle dostça ilişki kurma, hedef belirleme ve ödüllendirme, görevleri müzakere etme ve sorumluluğu ve tatmini sürdürme faaliyetlerini içine alan çeşitli elemanlardan oluşan bir süreç olarak anlamaktayız[599]. İşbirliği, kendine özgü biçimde, aynı veya benzer hedefleri paylaşmak için faaliyetlerin koordinasyonunu ve kaynakların paylaştırılmasını içine alan iki veya daha çok taraf arasında girişilen karşılıklı yardımlaşma olmaktadır. İş ortaklığını kurmak ve misyonlarını başarıyla kaynaşarak tamamlamakla bunu daha da devam ettirmek için gerekli ilke olmaktadır[600]. Çoğu üniversitede, fakülte ve yöneticiler, çeşitli görevlerin üstesinden gelmek için günlük olarak bir araya gelirler. Böylece, en etkili çözümleri yaratmak için iş birliği yapmaktan ziyade anlaşmaya varma görüşmesine odaklanır[601]. Bir takım, ortak bir hedefi başarmak için karşılıklı olarak birbirine bağlı olan bir insan grubudur. Bazı tanımlamalar, bir takımın, yerinde birlikte iş görmesi gereken grup olması gerektiğini zorunlu görmektedir[602]. Takım çalışmasının, gelecekteki istihdam beklentisini güvenceye alan ve iş şartlarını iyileştirmede kazan-kazan durumu olduğu varsayılmaktadır. Aynı anda daha fazla iş yapma yönteminin uygulanmasına organizasyonun gerek duymasına neden olmakta ve çalışanların daha çok iş yapması için tatmin edilmeleri gereğine yol açmaktadır. Bu anlayış, çalışanların, kendi işlerini yönetmeleri için daha büyük bir sorumluluk değeri ve daha fazla bir ilgiyle iş yapmanın yeni yollarını bulduklarını varsaymaktadır[603]. Akademik entelektüel yöneticiler, iş birliği yapmada takım çalışmasının avantajlarından yararlanmaya çalışan kişilerdir. Akademik entelektüel yöneticiler, klasik takım çalışması yerine entelektüel takım çalışmasına yönelerek günümüz problemlerine etkili ve hızlı çözümler geliştirebileceklerdir. Entelektüel takım

---

[599] Anne Elliott ve diğerleri, **Collaboration Uncovered: The Forgotten, the Assumed, and the Unexamined in Collaborative Education,** Westport, CT.: Bergin and Garvey, 2001, s. 180.

[600] Angela M. Boca, Katharine D. Owens and Gregory M. Townsend, "Stories of Collaboration: A Middle School Science Teacher and a Physics Professor", **Education,** Volume: 123, Issue: 4, 2003, s. 721.

[601] Linda Mcmillin, "Compacts and Collaboration across the Faculty: Administrator Divide", **Liberal Education,** Volume: 88, Issue: 3, 2002, s. 42.

[602] Elaine Biech (ed.), **The Pfeiffer Book of Successful Team-Building Tools: Best of the Annuals**., San Francisco: Jossey-Bass/Pfeiffer, 2001, s. 1.

[603] Mahmoud Ezzamel and Hugh Willmott, "Accounting for Teamwork: A Critical Study of Group-Based Systems of Organizational Control", **Administrative Science Quarterly**, Volume: 43, Issue: 2, 1998, s. 358.

çalışması, beyaz yakalı işinin önemli bir kesiminde giderek artmakta ve enformasyon sistemi çalışanları, grupların daha etkili biçimde çalışmalarına yardımcı olacak teknolojileri yaratmak için çalışmaktadırlar. Hackman ve McGrath gibi grup süreci gözlemcilerine göre bir grubun etkinliği üç kritere göre belirlenmektedir. Bunlar sırasıyla; *verimlilik*, grup üyelerinin aradığı ödüller ister sosyal, ister maddi isterse entelektüel olsun bunların grubun üyelerine *sağlanma derecesi* ve zamanla sosyal bir birim olarak kendisini *devam ettirme yeteneğidir*[604]. Aşağıdaki Tablo 37'de, entelektüel bir takımın oluşturulmasında yararlanılabilecek olan stratejik süreçler ortaya konulmaktadır.

Tablo 37. Entelektüel Takım Kurulmasında İzlenilen Stratejik Süreçler

Süreç	Yapılması Gerekenler
Takım Başarısını Belirlediği Düşünülen Karakteristiklerin Belirlenmesi	Amaca uygun gerçek faktörler karması, var olan üyelerin yerine geçmeyi kolaylaştırabilmenin, takımın var olduğu sürenin uzunluğunun, organizasyondaki takımın düzeyinin, yerine getirilen görevlerin (sürekliliğe karşı geçicilik), kurulmuş olan takım türünün bir fonksiyonudur.
Var Olan Takım Ortamı Karakteristiklerinin Ölçülmesi	Yöneticiler, belirlenmiş bir çevrede şu andaki amaca uygun takım karakteristiklerinin düzeyini ölçmek için bir mekanizma ortaya koymalıdır.
Takım Karakteristiklerinin Eksikliklerinin Belirlenmesi	Tüm grubun problemlerini liste haline getirmeden **(a)** yön eksikliğini, **(b)** üyelerin rol ve görevlerini anlayamadıklarını, **(c)** işin öğrenme iklimini engellediğini, **(d)** üyelerin paylaşıma isteksiz olduğunu, **(e)** üyelerin liderlik sorumluluklarını paylaşmaya isteksiz olmasını ortaya koymak gerekir.
Eksik Olan İklim Karakteristiklerini Değiştirmek İçin Karar Kriterinin Kullanımı	Bu kriter kullanıldığında, yöneticiler, önceden kendi çevrelerinin ayrıntılı bir kavrayışına sahip olmalıdırlar. İlk olarak, onlar, güçlerini, zayıflıklarını, ilgilerini, personelinin iş yükünü anlamalıdırlar. Daha sonra, onlar, şirketin içindeki tarihin, geleneklerin ve var olan kültürün farkında olmalıdırlar.
Takımdaki Eksiklikleri Giderme Stratejilerinin Belirlenmesi	Yöneticiler eksik olan takım karakteristiğini belirlediklerinde ilk önce buna ve akabinde de sıradakilere yönelerek, mevcut takım kurma stratejilerini ifade etmeye çalışmalıdırlar.
Uygun Stratejilerin Seçilmesi İçin Belirlenmiş Karar Kriterinin Kullanımı	Yöneticiler, kendilerinin, uygun bir iyileştirme müdahale karmasına karar vermelerinde yardımcı olacak bir karar kriteri dizisini kullanmalı ve bunu açık şekilde ifade etmelidir.
İyileştirmeleri Uygulama ve Değerlendirme	Her müdahale, seçilmiş olan takım karakteristiklerindeki arzu edilen iyileşmeyi sağlaması ve sürekli olarak bu çizgide devam ettirilmesi için tasarlanan benzeri olmayan adımlar dizisine sahip olacaktır.

Kaynak: Ramon Baltazar and Laird Mealiea, "A Strategic Guide for Building Effective Teams", **Public Personnel Management**, Volume: 34, Issue: 2., 2005, s. 141.

[604] Carmen Egido, Jolene Galegher and Robert E. Kraut (ed.), **Intellectual Teamwork: Social and Technological Foundations of Cooperative Work**, Hillsdale, NJ. : Lawrence Erlbaum Associates, 1990, s. 1.

3.2.2. Yeni Değerler Yaratabilmesi

Psikolojide, "değer" terimi, sık sık bireysel düzeyde tercihler, motivler, gereksinmeler ve davranışlarla ilişkisi olan seçme oryantasyonu yöntemi ile ilgili olarak kullanılır. Sosyologlar, terimi, normlar, gelenekler, tarzlar, ideolojiler, sorumluluklar ve benzeri gibi kavramları konuştuklarında sosyal bir kavram olarak istihdam ederler. Değer kavramı, çok sayıda antropolojik ve felsefi araştırmada da kullanılmıştır[605]. Gerçekte, değerler, etiksel yargılar ve benzerleri putlaştırılmayıp, insanlığın ilerlemesine en çok da bir entelektüelin katkısının olabileceğini ortaya koyan, herhangi belirli bir zamanda, kendilerine hizmet eden spesifik ilgileri göstermesinin yanı sıra, bunların ortaya çıkmasına, değişmesine ve ortadan kaybolmasına neden olan sosyal, ekonomik ve fiziksel nedenlerden oluşmaktadır[606]. Mannheim'ın da işaret ettiği gibi, bireyler değerlerini dışa vurmadan önce, biraz durumun tanımlanmasına, yani eylem alanının anlaşılmasına, ilgili alandaki kişi ve nesnelerin durumunu ve onun sınırları ve olasılıklarının tanımlanmasına gereksinim duyar. Bir diğer deyişle değerler, başka şeylerin içinde –düşünme, konuşma ve eyleme geçme, yargılar, kararlar, tavırlar, davranış ve benzerlerinin içinde –muhafaza edilirler[607].

Yükseköğretim, çeşitli nedenlerden dolayı doğası büyük ölçüde değer odaklıdır. Kolej ve üniversiteler, toplumun değerlerinin ve geleneklerinin koruyucusu ve deposudurlar. Aynı zamanda, yükseköğretim, sürekli yeni bilgi keşfetme misyonuyla, toplumun değerlerinin yeniden ifade edilmesi ve eleştirilmesine adanmış bulunmaktadır. İkincisi, kolej ve üniversitelerin kendileri, kendilerini diğer pek çok kurumdan farklılaştıran kurumsal özerkliği, mesleki eleştiri ve akademik özgürlük gibi belirli değerlere bağlı olmaya gerek duyarlar. Üçüncüsü, yükseköğretim, çatışma konusu olan çok sayıdaki değere hizmet etmeye çalışır[608]. Üniversiteler, aynı zamanda pek çok insanın kişisel amaçlarını gerçekleştirmek için bir araya geldiği kurumlar olarak da görülür. Bununla birlikte üniversitenin de kurumsal olarak kendi amaçları olduğunu göz

[605] Jan W. van Deth and Elinor Scarbrough (ed.), **The Impact of Values**, Oxford: Oxford University Press, 1998, s. 23.
[606] Baran, a.g.e., s. 51.
[607] Van Deth and Scarbrough, a.g.e., s. 31.
[608] Samuel K. Gove and Thomas M. Stauffer (ed.), **Policy Controversies in Higher Education**, New York: Greenwood Press, 1986, ss. 9-10.

önünde bulunduran yöneticiler, üyelerin kişisel amaçlarıyla, kurumun amaçlarını ortak bir noktada birleştirebilmelidirler. Bunu sağlamak da ancak ortak bir kültürün ve değerlerin paylaşılmasıyla mümkündür[609]. Akademik entelektüel yöneticiler aşağıdaki değerleri benimseyebilirler[610]: **a) Yaşamın korunması:** Mümkün olduğu kadar çok sayıdaki insan için en yüksek yaşam kalitesini yaratmak için çaba göstermek. **b) Bireysel Özerklik ve Sorumluluk:** Bireye saygı göstermek ve kendi kararları için sorumluluk almalarını sağlamak. **c) Dürüstlük:** Yalan söylememek. Hatta küçük beyaz bir yalan olsa bile. Güvenilirliğinizi kaybederseniz, liderliğinizin esasını da kaybetmiş olursunuz. **d) Tarafsızlık:** Başka birisinin aleyhine olacak şekilde hiç kimse için her hangi bir şey yapmayın.

3.2.3. Farklılıkları Bir Arada Tutma ve Çatışmayı Yönetme

Çeşitlilik her toplum, her topluluk ve iş yerinde benzer biçimde önem taşır. Çok sayıda çeşitlilik uzmanı, ırk, etnik köken, kültür, din, dil, ulusal köken, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, fiziksel yetenekler, meslek ve sınıfın önemli ayrımlar olduğuna inanmaktadır. Bazı insanlar, çeşitliliğin, hiçbir şey olmadığını düşünseler de problemler ve meydan okumalar yaratarak dikkate değer faydalar da sunar. Bu faydalar arasında fikirler, tarzlar, sadakat formları, vizyon, yaratıcılık, yenilik, tarihler ve yaşam tarzlarındaki farklılıklar olması bulunmaktadır[611]. Çeşitlilik yönetimi, her çalışanın, örgütsel hedeflere katkısını en uygun hale getirmek için gerekli olan yönetsel becerileri ve politikaları vurgulamaktadır. İnsanlar işe alındıktan sonra ve çalışan bilinci ortaya çıktıktan sonra uygun politikalar, prosedürler ve yönetsel müdahaleler kültürel olarak çeşitliliği olan iş yerinin yönetilmesini gerektirir[612].

Günümüzde, yükseköğretime en ciddi meydan okuma, entelektüel bir çeşitliliğin yokluğuyla olmaktadır. Hepsinden önemlisi, eğitim adı verilen şeyin kalbinde yattığı

---

[609] H. Korkut, "Üniversite Akademik Yöneticilerinin Liderlik Davranışları", **Amme İdaresi Dergisi**, 25(1), Ankara, 1992, s. 164.
[610] Jim Wright, "Values and Vision: Managing Transition", **Public Management**, Volume: 76, Issue: 2, February 1994, s. 11.
[611] Leo Parvis, "Diversity and Effective Leadership in Multicultural Workplaces", **Journal of Environmental Health,** Volume: 65, Issue: 7, 2003, s. 37.
[612] George Henderson, Cultural Diversity in the Workplace: Issues and Strategies, Westport, CT.: Praeger, 1994, s. 8.

için bu çok önemlidir. Fakat son on yılda yükseköğretim liderleri, problemin varlığını kabul etmeyi reddettiğinden durum çok daha ciddi olmaktadır. En basit ifade ile entelektüel çeşitlilik, *fikir çokluluğu* anlamına gelmektedir. Kolej oluşumunda, öğrencilerin çeşitli politik, ideolojik ve diğer perspektifleri ortaya koyduğu bir öğrenme ortamının temeli entelektüel çeşitlilik olmaktadır[613]. Akademik entelektüel yöneticiler, kendilerine en ciddi meydan okuma olan üniversitedeki entelektüel çeşitliği sağlamak için şu stratejiler dizisinden yararlanabilecektir[614]: **a)** kampüsteki entelektüel çeşitliliğin şimdiki durumunu değerlendirmek ve iyileşme alanlarını tanımlamak için kendini tarama araştırması gerçekleştirilmelidir. **b)** Entelektüel çeşitlilik, çeşitlilik ile ilgili kurumsal ifadeleri ve faaliyetleri bütünleştirmektedir. **c)** Üniversite, konuşmaya bir kural getirmişse bu ortadan kaldırılabilir. **d)** Düzenli paneller yapılması ve konferanslar verilmesi teşvik edilmelidir. **e)** Konuşanları konuşmaktan alıkoymayan, zorbalık tehditleri veya sorularla engel olanların yer almayacağını garanti eden açık yerleşke politikaları belirlenmiş olmalıdır. **f)** Entelektüel çeşitlilik, üniversitedeki öğretim ilkeleri ile ilgili düşünmeyi de içine alır. **g)** İşe alma, çalışma ve terfi etme ilkeleri iyileştirilmelidir. **h)** Bölümlerin çeşitliliğe teşvik edilmesi. **i)** Akademisyenler işe alınırken entelektüel çeşitliliğe yönelik bir sorumluluk aranması.

Diğer taraftan akademik entelektüel yöneticiler için bir diğer öne çıkan konu ise çatışma kavramı olmaktadır. Çatışma, iki aktör arasında (bireyler, gruplar, organizasyonlar veya uluslar) çıkarlar, değerler, inançlar, duygular, hedefler, alan, pozisyonlar, sınırlı kaynaklar v.s. konuları ile ilgili olarak karşılıklı ilişkilerinde bağdaşmazlık veya anlaşmazlık olması şeklinde tanımlanabilir. Fink'e göre, çatışma, en azından bir muhalif veya muhalif psikolojik ilişki formuyla bağlantılı olan, iki veya daha çok sosyal varlık arasındaki herhangi bir durum veya süreç olarak tanımlanır[615]. İletişim ve çatışma çözümü için çok düzeyli stratejiler olarak şunlar karşımıza çıkmaktadır: **1)** problem çözme desteği; **2)** bilgi taleplerine cevap verme; **3)** kişi yalnızca aracılık

[613] Sara Hebel, "Higher-Education Groups Issue Statement on Academic Rights and Intellectual Diversity on Campuses," **The Chronicle of Higher Education**, July 1, 2005, s. 16.
[614] Barry Latzer and Jerry L. Martin, Intellectual Diversity: Time for Action, American Council of Trustees and Alumni, Washington, DC: December 2005, ss. 7-10.
[615] C. F. Fink, "Some Conceptual Difficulties in the Theory of Social Conflict", **Journal of Conflict Resolution**, Vol.12, 1968, ss. 412-460.

yapılmasıyla tatmin hissettiğinde, iş birlikçi problem çözme stratejilerinin uygulanması; **4)** aracılık; **5)** kamu denetçiliği; **6)** grup kolaylığı olmaktadır[616]. Tablo 38'de akademik entelektüel yöneticilerin, çatışmayı yönetirken gözönünde tutması gereken konular sıralanmaktadır.

Tablo 38. Akademik Entelektüel Yöneticilerin, Çatışmayı Yönetirken Gözönünde Tutması Gereken Konular

1- Çeşitliliğe tolerans gösterilmesi, **2**- Yeni çatışma alanları: Üniversiteler, ortaya çıkan çatışmaların türünü ve niteliğini etkileyen iç ve dış kaynaklardan gelen ve sayısız olan zorlamaya karşı koymaktadır, **3**- Problem çözme kültürü: Tarafların birbirleriyle ilişkilerini doğrudan doğruya yönetemedikleri yerde aracılık etme gibi süreçler teşvik edilmiş olmaktadır. **4**- Paradigma değişikliği, **5**- Kampüs ile ilgili yeni bir dünya görüşü, **6**- Çoklu roller: Etkili tartışma çözümcülerinin iki önemli katkısı, güvenilir ve tarafsız görünüm sergilemeleridir, **7**- Rolün Özelliği/Fakültenin Değerlendirmesi, **8**- Başarının Ölçülmesi, **9**- İş yükünün Meydan Okuması, **10**-Gizlilik: Uygulamacı akademisyen, birçok sırrı, içerideki bilgiyi bilir duruma gelmektedir. **11**-Eşitlik Felsefesi: Yönetim, çözümde güçlü bir çıkarı olsa da ve davanın tarafı olarak bulunduğunda bile problemin çözücüsü olarak kabul edilir.

Kaynak: Maria R. Volpe and David Chandler, "Resolving and Managing Conflictsin Academic Communities: The Emerging Role of the Pracademic"**, Negotiation Journal**, Springer Netherlands, Issue: Volume: 17, Number 3, July 2001, ss. 245 – 255.

[616] N. Guerra, and G. Elliott, "Cognitive Roles in the Mediation Process: Development of the Mediation Inventory for Cognitive Roles Assessment (MICRA), " **Mediation Quarterly**, 14 (2), 1996, ss. 135-146.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AKADEMİK YÖNETİCİLİK VE AKADEMİ YÖNETİMİNDE ENTELEKTÜALİTE BAĞLANTISI

1. KAVRAMSAL BOYUTLAR

Üniversiteler, toplumun, otorite sisteminin meşru hale getirilmesine yardımcı olan inançları bünyesinde barındıran, mevcut kültürü yaymak için tasarlanmış sosyal aparatın bir parçası olarak etkili olan, başta gelen eğitim kurumları olmaya devam etmektedir[617]. Öğrenen bir toplumda yükseköğretimin amaçları da değişime uğramaktadır. İlk amaç, üniversitenin, şirket eğitim programları gibi, okul sonrası diğer eğitim formlarına kaçınılmaz biçimde yönelerek, kısa dönemli istihdam programlarına odaklanmak yerine, bireyin uzun dönemli gelişimi için sorumluluk üstlenmesini ifade eder. İkinci amaç, bilginin yayılması ve gelişmesinde, birbirine iki yakın eğitim ve araştırma faaliyetlerinin ilişkilendirilmesidir. Üçüncü amaç ise bu araştırma ve öğretimin ekonomik değerini ifade ederken, dördüncü amaç, topluma hizmet eden kültürel değeri vurgular. Bu yüzden, birey için üniversiteler, öğretim ve araştırmayı bir araya getirir ve uzun dönemli gereksinmelere odaklanarak, bilgi endüstrisinin tedarik edebildiği değer üzerine belirgin bir rekabet avantajı sunar[618]. Bu bölümde, akademik yöneticilikle ile ilgili olarak karşımıza çıkan belli başlı kavramlara değinilerek, akademi yönetiminde entelektüalite bağlantısı ele alınacaktır.

1.1. AKADEMİK ENTELEKTÜEL YÖNETİCİ

Akademik sözcüğü Türkçede, 1. Akademi ile ilgili, 2. Bilimsel niteliği olan: Akademik çalışma anlamlarını taşımaktadır[619]. Akademik sözcüğü Fransızcada (académique) akademiye ait anlamına gelmektedir[620]. Bir başka kaynakta ise akademik sözcüğü: **a)** Eflatun'un doktrinine bağlı olan, **b)** Üniversitenin bir bölümü ile ilgili, **c)**

---

[617] Ladd Jr. ve diğerleri, a.g.e., s. 13.
[618] Diana Laurillard, **Educause Review**, Vol. 37, No. 1, January/February 2002, ss. 16–25.
[619] Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, a.g.e., s. 32.
[620] Yalt, a.g.e., s. 15.

Akademi ile ilgili, akademiye ait, **d)** Akademiye yakışır şekilde (çalışma, konuşma, eser v.b.), **e)** İlmi, ciddi, yüksek seviyede, akademi seviyesinde (çalışma, konuşma v.b.), **f)** Akademik kariyer, üniversite öğretim üyeliği, **g)** Akademik kurul, fakültelerde öğretim üyeleri ve görevlileri ile uzmanların toplu adı, **h)** Akademik çalışma, akademideki desen ve klasik örneklere göre yapılan etütler anlamlarını ifade etmektedir[621].

Akademikler her şeyden önce entelektüeldirler ve işlevselci kuramcılara göre onları entelektüel yapan gereklilik uzmanlıklarını, bilgi ve yeteneklerini devam ettirecek ve profesyonel bağlamda seçkin kalacaklarına dayanan inançta yatar. Entelektüel derinliğe olan kayıtsız bağlılıkları ile ima edilen akademiklerin özel bilgi ve ihtisas sahibi olmaları şarttır[622]. Entelektüel geleneğin mirasçıları, esas olarak yeni ya da meydan okuyucu fikirlere düşmanlıkla yaklaşmayan büyük kurumlarda (genellikle üniversitelerde) çalışmaktadır. Akademisyenler zorunlu olarak ilkin kariyer yapan, sonra entelektüel olan insanlardır[623]. Bununla beraber, St. Thomas, bize sosyal fonksiyonu, uzman ya da eleştirici olmayan fakat öğretmen ve fakülte öğretim üyesi olan entelektüelin alternatif imajını yaratma olanağını sunmaktadır. Öğretim, yazma ve hizmet verme ile ilgili beklentisi ve faaliyeti dolayısıyla bir öğretmen, bilim adamı ve fakülte öğretim üyesi olarak yerine getirilen eylemlerle birlikte entelektüel kapasiteler de zenginleşmiş olmaktadır. Entelektüel faaliyetler, onlara anlamlar katarak öğretim, bilim adamlığı ve bu konudaki hizmetlere rehberlik eder. Akademi içinde sahip olunan deneyimin bütün yönleri ile ilgili bekleyiş ve yansıtıcılığa devam ettiği sürece, bir sömestrde bir veya üç ders verse, çeyrek kitap veya bir makale yazmış olsa, yedi komiteye veya hiçbir komiteye katılmasa da yalnızca bölümde veya rektörlükte görev alsa da söz konusu kişiler entelektüel olarak nitelendirilebilir[624]. Akademik entelektüel yöneticiliğin gelişimi sürecinde akademik yöneticiler, yirminci yüzyılın sonuna kadar kolej ve üniversite kampüslerinde önemli bir kişi olmuştur. 1950'den önce çoğu kurumda akademik yönetici rektördü. Rektör, eşit oranlardaki tutku, zekâ ve hayal gücü ile müşterilerine hizmet edebilen birisiydi. Yirminci yüzyılın ilk yarısının sonuna kadar,

[621] Meydan Larousse, a.g.e., s. 202.
[622] Russell, a.g.e., s. 89.
[623] Marshall, a.g.e., s. 202.
[624] De Simone, a.g.e., s. 283.

akademik dekan komutada ikinci kişi veya rektör yardımcısı olarak tanınmaya başlandı. 1960 ve 1990 arasında akademik dekanın pozisyonu profesyonel hale geldi[625].

Akademik yöneticiler için eğitimli bir entelektüel olarak, entelektüel sözcüğü ile bir arada anılmaları, onların doğrudan doğruya entelektüel ilgiler konusunda meslektaşlarıyla birlikte hareket etmesini ve bunu devam ettirmelerini daha da kolaylaştırır; onların öğretimin entelektüel yönlerine odaklanmasını kolaylaştırır; verdikleri derslerin entelektüel içeriğinin desteklenmesini kolaylaştırır; bölüm içerisinde (başkanlık görevi) yeni yönetsel görevlere atanmalarını kolaylaştırır; profesyonel yaşamlarıyla kişisel yaşamlarını bağdaştırmalarını kolaylaştırır[626]. Kolej ve üniversiteler özellikle üç temel fonksiyonu, öğretim, araştırma ve kamu hizmeti fonksiyonlarını yerine getirmektedirler[627].

Kolej ve üniversitelerin, söz konusu işlevlerini başarıyla yerine getirmeleri konusunda, sahip oldukları entelektüel özellik ve yeteneklerini kullanarak yönetsel görevleri üstlenen kişileri akademik entelektüel yönetici olarak tanımlayabiliriz. Akademik entelektüel yöneticiler, üniversite ve kolejlerin kendilerine tahsis ettiği kaynakları kullanarak, öğretim, araştırma ve kamusal hizmet ile ilgili alanlarda belirlenen amaçlara ulaşılmasına dönük faaliyetlerde akademisyenlerle iş birliği yaparak, onlara rehberlik ederek görev alan kişi olmaktadır. Diğer bir deyişle akademik entelektüel yönetici, üniversitede üretilen bilginin performansını arttırmaya çalışan ve bunu akademisyenlerle başarmaya odaklanmış olan kişi olarak tanımlanabilir. Akademik entelektüel yöneticiler, akademik kurumların ortak bir vizyon etrafında bilimsel araştırma yaparak, topluma yeni paradigmalar sunması, daha demokratik, özgürlükçü ve çok seçenekli yönetsel sistemler yaratmasında diğer yöneticilerden pek çok farklı özellik ve yönetsel tarza sahip bulunmaktadır. Entelektüel niteliklerle, yönetsel nitelikleri akademik bir çerçevede bir araya getirerek, kurumun kültürünü şekillendiren akademik entelektüel yöneticiler, hem yönetim yaklaşımlarının yeni koşullara uyarlanmasında hem

[625] Philip Wayne Anderson, "The Managerial Roles Of Public Community College Chief, Academic Offıcers", **A Dissertation In Higher Educatıon**, Texas Tech. University, Spring 2002, ss. 16-17.
[626] De Simone, a.g.e., s. 283.
[627] Ronald John Hy, Richard G. Sims and Monte Venhaus, "Academics in Service to the Legislature: Legislative Utilization of College and University Faculty and Staff", **Public Administration Review**, Volume: 55, Issue: 5, 1995. ss. 468-474.

de akademik gelişimde etkili olmaktadırlar. Akademisyenlerin motivasyonlarını arttıran işlevleriyle bilimsel yayın sayısının artmasını sağlarken, adalet ve akademik özgürlüğü sürekli gündemde tutarak kariyer yönetiminde eşitliğe olanak vermektedirler. İktidarın, gücün ve otoritenin gölgesinden değil, uzmanlıklarından aldıkları yetki ve güçle bilimsel ahlâkın evrensel değerlerle yoğrulmasına öncülük etmektedirler. Aşağıda Tablo 39'da, geleneksel yöneticilerle, akademik entelektüel yöneticilerin pozisyonları arasındaki belli başlı farklılıklar ortaya konulmaktadır.

Tablo 39. Entelektüel Yönetici ve Geleneksel Yönetici Pozisyonlarının Karşılaştırılması

	ENTELEKTÜEL YÖNETİCİ	**GELENEKSEL YÖNETİCİ**
Tutku özelliği	İleri derecede yetenekler, risk toleransı, dayanıklılık, karar verme yeteneği, inisiyatif, yaratıcılık.	Çoklu bir perspektiften kapsamlı karar almaya dönük karakter ve yetenek.
Motivasyon	Entelektüel olarak gelişme ve iş tatmini için kısa ve orta dönemli entelektüel katkı.	Örgüt sadakati, personel kadrosunun terfisi ve kendi kişisel gelişimi için uzun-dönemli değerlendirme.
Değerlendirme kriteri	Kısa ve orta dönemli niteliksel ve niceliksel sonuçlar.	Orta ve uzun dönemli niceliksel ve niteliksel sonuçlar.
Görevlendirme süresi	Kısa ve orta vadeli.	Uzun vadeli.

Kaynak: Kazuhisa Go, "Human Resource Management of Professionals In US Companies", **NLI., Res.Inst.,** No:130, 1999. ss. 2-11.

Akademik entelektüel yöneticiler, farklı kararlar almaya istekli, kişiler arası mükemmel ilişkiler ve yeteneklere sahip olmaktadır. Yine bu yöneticiler, stratejik planlar hazırlama yeteneğine de sahip olmaktadır[628]. Steiner, akademik yöneticilerin, uzun dönemde yerleşke için kurumsal liderlik yapma görevi ve toplu pazarlık masasında kurumsal temsilci olarak rol oynama arasında hassas bir dengeyi devam ettirdiklerini ortaya koymuştur[629]. Yapılan bir araştırma, akademik entelektüel yöneticilerin, beş kategori içinde yer alan (iletişim, kavramsal, bağlamsal, kişiler arası ve teknik)

[628] K. Watkins, Managing change: How Managers Describe Their Roles and Concerns. Paper Presented to the Institute for Presidents, Austin, TX: May 1982.
[629] S. Steiner, "The deans' participation: Necessity or lunacy?" **New Directions for Community Colleges**, 3 (3), Autumn 1975, ss. 51-58.

yeteneklere sahip olması gerektiğini göstermektedir. Bu yetenekleri, aşağıda Tablo 40'ta olduğu gibi özetlemek mümkündür.

Tablo 40. Akademik Entelektüel Yöneticilerin Sahip Olduğu Yetenekler

Yetenek	Yeteneğin Özellikleri
İletişim yetenekleri	Geleneksel, dinleme, konuşma ve yazmanın yanı sıra bilgisayarla çalışmayı da gerektiren yeteneklerdir.
Kavramsal yetenekler	Teorik yükseköğretim bilgisinin yanı sıra derinlemesine bir disiplin bilgisi ve/veya geniş tabanlı bir sanat bilgisini gerektirir.
Kişiler arası yetenekler	Daha spesifik olarak akademik yöneticiler, katılımcı yönetimi, takım kurulmasını, grup ilişkilerinin kolaylaştırılmasını, çatışma çözümünü, aracılık ve müzakere yapmayı bilmelidirler.
Teknik yetenekler	İttifak sözleşmeleriyle çalışmayı, ders programları hazırlamayı, zaman yönetimini, analitik becerileri, insanların veya programların değerlendirilmesinde uzman olmayı ve bütçeleme becerilerini içerir.
Yönetsel yetenekler	Küçük bir kontrol alanıyla organizasyonları kontrol etmeyi, büyük bir kontrol alanıyla organizasyonlarda farklı olunmasını görmektir.

Kaynak: B. K. Townsend and S. Moyo, "The ideal community college academic affairs administrator: An inside view". Paper presented at the Annual Conference of the Southern Association for Community College Research, Panama City:, August 1996, s. 863.

1.2. ÜNİVERSİTE

Üniversite sözcüğü, Türkçede "Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan, fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan öğretim kurumu'' anlamını ifade etmektedir[630]. Üniversite, bilim ve sanat dallarında öğretim yapan, meslek eğitimi ve lisansüstü programları bulunan ve çeşitli dallarda diploma veren yükseköğretim kurumudur. Modern üniversitelerin kökeni, Avrupa'nın her yanından gelen öğrencilerin okuyabildiği *studium generale* (genel eğitim kurumu) adlı Orta Çağ okullarına dayanır. Bu okulları öbür öğretim kurumlarından ayıran başlıca fark, yabancı ülkelerden getirtilen bilim adamlarının da ders vermesiydi. İlk üniversiteler evrensel, yani temel bilimlerin okutulduğu eğitim kurumlarıydı. İlk "üniversite"ler, dinsizlik ve heretiklik propagandası yapmamak koşuluyla özyönetim hakkına sahipti. Öğrencilerle öğretim

[630] Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, a.g.e., s. 1535.

üyeleri birlikte kendi rektörlerini seçiyorlardı. Bağımsızlığın bedeli ise bu kurumların kendi giderlerini karşılamak zorunda bırakılmasıydı[631].

Pek çok bakımdan üniversite, 12. Yüzyıl sonlarında, toplumsal ve entelektüel olarak yeni olan bir icattır. Bu sistemde, *universitas* kelimesi, öğrenci veya öğretmenlerin loncası anlamındadır. *Universitas* teriminin modern anlamda kullanımı ilk olarak 15. yüzyılda yaygın hale geldi. İlk üniversitelerin önemli ortak özellikleri vardı; hepsi küçük veya büyük bir şehirde kurulmuşlardır. Kırsal manastır okulları bu "eğitim patlamasına" ayak uyduramamışlardır. Hiçbir Orta Çağ üniversitesi kırsal alanda kurulmamıştır. Sadece şehirler, büyüyen öğrenci nüfusunu barındırabilecek bir kapasiteye sahipti[632]. Üniversiteler, tarihin en dinç kurumları arasındadır. Plato'nun Akademisi'ndeki köklerinin unutularak, ilk monastik üniversitelerin Avrupa'da ortaya çıktığından bugüne aralıksız olarak dokuz yüzyıldan daha fazla bir süre geçmiş olmaktadır. Uzun süren tarihinin başlangıcında, monastik üniversite, dinsel (veya monastik) ruhban sınıfının ardı sıra gelen kuşaklarına bilginin aktarılması ve korunmasıyla özellikle ilgiliydi. Daha sonra skolâstik felsefe, üniversite fikrini yeniden şekillendirmiştir. Üniversiteler, epistemolojik ve yorumlama anlamında hala derinlemesine dinsel olurken kapılarını rahip olmayan ruhban sınıfına açtı. Üniversite fikri giderek laik hale geldi. Bu durum üniversiteleri, herhangi bir dünyevi anlamda düzenleme anlamına gelmiyordu fakat böyle de oldu[633]. 19. yüzyıl boyunca, onun en içten ifadesi olarak gözönünde tutulan liberal bir üniversite ideali meydan okuyarak, herhangi bir uzun süredeki tarihi kadar dramatik olan büyük değişiklikler, üniversiteyi kuşattı. Bu durum üniversitenin bir öğrenme koltuğu olduğunu, pragmatik ve ekonomik zorunluluklardan yalıtılmış olması gerektiği fikrini devam ettirdi. Üniversite'nin büyük bilgi özetinin bir parçası olduğu merkezli misyonu devam ettirildi[634].

---

[631] **AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, a.g.e., s. 70.
[632] Skirbekk ve Gilje, a.g.e., ss. 192-193.
[633] Alan D. Gilbert, "Promote genuine intellectual activity, The Idea Of A University: Enterprise Or Academy?" The Manning Clark Symposium, Canberra, 25 July 2001, s. 4.
[634] Colin Symes, "Working for Your Future': The Rise of the Vocationalised University", **Australian Journal of Education,** Volume: 43, Issue: 3, 1999, s. 241.

Üniversite, aşağıdaki süreçler çerçevesinde günümüze kadar gelmiştir[635]: **a) Refahın araştırılması:** Refah araştırması, üniversitenin, toplumun sosyo ekonomik alanında entelektüel liderlikleriyle yararlı katkılarda bulunabilecek olan yetenekli insanları yetiştirmesi gerektiğini ileri sürmektedir. **b) Gerçeğin araştırılması:** Gerçeğin araştırılması, Sokratik geleneksel entelektüel dürüstlük ve bütünlükle ilgilidir ve aklın sorgulanmasını ifade eder. **c) Özgürlük ve düzenin araştırılması:** Üniversitelerden, iyi insan ilişkileri yöneticileri ve yetenekli liderler geliştirmesi beklenmektedir. **d) İyi olan şeyin araştırılması:** Dördüncü gelenek, genelde eğitimin ve özelde ise üniversite eğitiminin başta gelen amacının, geleceğin toplumunun ahlaki etiksel bir temeli olarak görülen hazırlık yapılmasına yönelik şekilde yönlendirilmesi olmaktadır. **e) Güzelliğin araştırılması:** Güzelliğin araştırılması veya çirkinliğin giderilmesi, insan olmak için estetiğin önemine dikkat çekmektedir. Kavram, 18. yüzyılda Alman felsefeci Alexander Gottlieb Baumgarten tarafından ortaya atıldı fakat güzellik tartışmaları her zaman felsefe tarihinin bir parçasını oluşturmuştur.

Üniversite, bilim, bilgi ve kültür olarak bilginin üreticisi ve dönüştürücüsüdür. Böylece, üniversitenin kimliği, ne teknokratik-yönetsel stratejilerce ne de saf olarak akademik izleyiş tarafından kararlaştırılmış olamaz: bilgi toplumunda bilgi, epistemik güç yapıları ve çıkarları ile kavramsal yapılar içerisinde, toplumun daha derin bilişsel yapılarında saklı olduğu için kendisine veya onu kullananlara indirgenemez. Üniversite, pasif bir aktör olarak, piyasaya güçsüz şekilde sürüklenmekten ziyade, bu şekilde değerler sisteminin dönüştürücüsü olabilir[636]. Üniversite daima bilgi yönetimi ile ilişkili bulunmaktadır. Üniversite, şimdiye kadar büyük ölçüde kullanılan bilgiyi üretmek suretiyle tüzel yapısını meşru hale getirerek bilgi yönetiminin en önemli yeri olmuştur. Üniversite, ulus-devletin iki yüzyıllık egemenliği süresince, toplumda kendi kendini yönetmeye dayalı olan birkaç kurumdan birisi olmuştur[637]. Bilginin edinilmesinin doğal bir nedeni önemli şekilde pahalıya mal olmasıdır. Bu durum bilgi edinilmesinin hayati fonksiyonlarının her ikisi için de gerçektir: araştırma ve öğretim. Planck, her yeni artan

[635] Jennifer Gidley and Sohail Inayatullah (ed.), **The University in Transformation: Global Perspectives on the Futures of the University**, Westport, CT.: Bergin & Garvey, 2000, ss. 20-22.
[636] Delanty, ag.e., s.185.
[637] Delanty, a.g.e., s. 185.

bilginin maliyetinin en son bilginin maliyetinden daha fazla olduğunu ilk gözleyen kişi olmuştur[638].

Üniversitenin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz[639]: **(1)** Üniversite, gerçeği arama görevi içinde uğraş veren bilim adamları ve öğrenciler topluluğudur. **(2)** Kendi ilişkilerini yöneten bir kuruluştur. **(3)** Her durumda varlığının bağımsızlığı, kurucusuna sürekli hoşgörü veya açıklama yapma isteğine yansır. Akademik özgürlük, onu daraltma isteği olan üniversitenin içinden veya dışından ortaya çıkan meydan okumayla, gerçeği öğretme yükümlülüğünü gerektiren bir ayrıcalık olmaktadır. **(4)** Üniversite bir okuldur fakat çok özel bir türdendir. Üniversite yalnızca bir öğretim yeri olarak tasarlanmaz; daha ziyade, öğrenci, bu deneyimden ve aktif olarak araştırmaya katılarak, yaşamı boyunca aynen devam edecek olan entelektüel disiplin ve eğitimi de elde etmiş olacaktır. **(5)** Üniversite, devlet ve toplumun ayrıcalık verdiği bir yerdedir ve belirli bir dönemde olası en açık kendi-farkındalığını geliştirebilir. Üniversitenin toplum içerisinde yerine getirdiği rolleri aşağıdaki Tablo 41'de olduğu gibi açıklamak mümkündür.

Tablo 41. Üniversitenin Toplum İçerisinde Yerine Getirdiği Roller

Rolün Türü	Rolün Özellikleri
Geleneksel Roller	**Eğitim, araştırma ve bilgi transferidir.** Üniversiteler ve bilimsel kurumlar, geleneksel olarak akademik kurumlardan, ilgili kişi ve örgütlere, bilgi transferini destekleyerek, araştırma işini gerçekleştirerek, sonuçlarını yayınlayarak, öğrencileri eğiterek, toplumun gelişiminde önemli bir rol üstlenirler. Üniversiteler, birikmiş insan sermayesinin yayılmasını sağlarlar ve kamusal mal olarak bilgi ve becerileri üreterek bir araya getirirler.
Değişimdeki Rolleri	**Planlama ve çatışma yönetimi**. Kamusal problemler veya işletmeye uygulanabilir çözümlerin geliştirilmesi için bilim parkları, teknoloji transferi merkezleri, laboratuarlar, farklı türde girişimleri, bilimsel toplulukları destekleyen üçüncü bir sütundur fakat aynı zamanda kamusal mal olarak birikmiş bilgiye sahip olan bir topluluk olmaktadır.
Yeni Roller	**Düşünme, eleştirici olma ve yuvarlak masa toplantıları.** Yuvarlak masa etrafındaki birçok bölge, farklı iş ortakları ve örgütler arasında yenilikçi süreçler için strateji geliştirmekte ve geçmişteki yapılan hatalardan dersler çıkarmaktadır. Çok defa üniversite ve araştırma kurumları, tartışma sürecini yönlendirmek veya uzmanlaşmak konusunda talep görmektedirler.

Kaynak: Jan Koiiman, **Modern Governance: Government - Society Interactions**, London, 1993, s. 255.

[638] Donald Kennedy, "Making Choices in the Research University", **Daedalus**, Volume: 122, Issue: 4., 1993, s. 127.
[639] Karl W. Deutsch and Karl Jaspers, **The Idea of the University,** Boston: Beacon Press, 1959, s. 1.

1.3. BİLİMSEL AKADEMİ

Türkçede akademi sözcüğü, 1.Bilginler, yazarlar, sanatçılar kurulu, 2.Yüksekokul anlamlarını taşımaktadır[640]. Akademi kavramı, Eflatun'un kurduğu felsefi okulun adı olan ***akademia***'dır. Rönesans'ta Plâtoncuların 1440'ta Floransa'da kurdukları okula da akademi denilmiştir[641]. Fransızcada akademi (académie), 1. Akademi, 2. Fransa'da üniversite taksimatının her biri, üniversite anlamlarını taşımaktadır[642]. Akademi (*Academia)* önceleri bir okuldu ve hatta Cimon'dan önce etrafı duvarla çevrilmiş, eski Atina'nın etrafını kuşatan duvarların dışındaki zeytin ağaçlarıyla kaplıydı. Klasik zamanlara kadar *Hekademeia* olarak isimlendirilerek, en azından Milattan Önce 6. yüzyılın başlangıcına kadar evrim geçirerek, Atinalı bir kahraman olan "Akademos"un efsanesi ile ilişkilendirilerek *Academia'*a dönüştü. Eflâtun felsefesine ait Akademi, çoğunlukla Aristo'nun yarattığıyla çelişki içinde gezginci olmuştur[643].

Sürgündeki akademinin öğrencileri, yeni platoncu ve önemli olan bir okulu en azından 10. yüzyıla kadar ayakta tutarak, 7. yüzyılda alanı İslami güçler ele geçirinciye kadar Yunan bilim ve tıbbının korunmasına yardımcı olmuşlardır. İlk akademilerden birisi de İran'da Sesani'de 7. yüzyılda kurulmuş olan Gundishapur Akademidir. Akademinin bulunduğu yer 20. yüzyılda yeniden keşfedilmiş, bu konuda önemli kazılar yapılmıştır. Atina'daki, Kolokynthou caddesinde bulunan St. Triton kilisesi, Milattan Önce 500 yılına ait bir sınır taşını keşfederek, 1966'da doğrulanan akademinin güney köşesini ortaya çıkarmıştır. 19. yüzyılın başında "akademi" bir kolejden biraz daha ileride olan bir ilköğretim okulundan daha önemli olan bir okul olarak, (öğrencileri hazırlayabilmesi amacıyla) Almanca konuşan ülkelerde "gymnasium" yani liseyi çağrıştıran bir anlam kazandı. Bunun ilk örneği, Andover ve Phillips Exeter Akademileri ile görülmüştür. Amherst Akademisi, zamanla Amherst Kolejine dönüşmüştür. Akademiler 20. yüzyılda, bir akademinin alacağı ismin tartışıldığı ve üç haftalık dersler dizisinden ibaret oluncaya kadar çoğalmıştır. Buna ek olarak, "akademi" terimi, bazen

[640] Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, a.g.e., s. 32.
[641] Bolay, a.g..e., s. 7.
[642] Yalt, a.g.e., s. 15.
[643] Alan Cameron, "The last days of the Academy at Athens", **Proceedings of the Cambridge Philological Society,** vol. 195, 1969, ss. 7-29.

Atinalılardan kalan Akademilerin global bir halefi olarak düşünülerek, bütünüyle akademiye yönelik olarak kullanılmaktadır[644].

Akademiler, her şeyden önce kendilerine bilimsel hedefler koyarlar. Buna göre üniversitelerin başaramadığı şeyler, akademilerin gönüllü çalışmalarıyla sonuçlandırılmaktadır. Bu arada öncelikle doğa bilimleri ama aynı zamanda dil, edebiyat ve tarih de, yani her şeyi yapabilen ilahiyat ve hukuk fakültelerinin yanında güç bela bir yan bilim dalı olarak yaşamını sürdüren alanlar da söz konusudur. Dilin korunması için 1635'te kurulan Fransız Akademisi (Académie Française), doğa bilimleri için 1666'da kurulan Bilimler Akademisi (Académie des Sciences) ve tarih bilgisi için 1663'te kurulan Yazıtlar ve Edebiyat Akademisi (Académie des inscriptions et des belles Lettres) gibi. Fransız akademileri özel girişimlere dayanmaktaydı; ancak kısa bir süre sonra devlet, bu akademileri devralıp finanse etmiş ve ayrıca katı bir örgütlenmeyle bunlar için bağış toplamıştı. Başkentin dışındaki Fransız taşra eyaletlerinde, sonraları birçok akademi kurulmuştur[645].

Bilimsel akademinin amaçları şunlardır[646]: **a) Bilginin Geliştirilmesi:** En dar anlamıyla akademinin ilk amacı, en elitist olanıdır, dahası gerçeği keşfetmenin en temeli: bilgili olmak için ve bilgili olarak bilginin geliştirilmesi. **b) Düşünmeye Saygı Duymak:** Bu amaç, modern biçimde, bilgiye katkıda bulunan seçkinler olarak kendilerini ayırt eden yetenekli, küçük entelektüel elitin üyeleri arasındaki fikir ve keşiflerin değişimi için bir forum sağlayıcı olarak tanımlanabilir. **c) Yükseköğretim:** Kalvinist gelenekte, akademinin ikinci amacı, on sekizinci yüzyılda, "üniversite" terimi onun yerini alıncaya kadar devam eden yükseköğretim verme amacına dönük bir eğitim kurumu olmasıydı. Günümüzde bu amaç, askeri, müzik ve güzel sanatlarla ilgili kurumların isimlerinde devam etmektedir. **d) Yararlı Bilgiye Öncülük Etmek:** Akademinin üçüncü amacı, uygulama çabasının daha da iyileştirilmesi için bütünüyle toplum içindeki bilgi branşının geliştirilmesi olmaktadır. **e) Gerçeklere Dayalı Olayları Tartışarak Karar Vermek:** Akademinin dördüncü ve en nadir amacı, "Bilgi Yüksek

[644] Academy, http://en.wikipedia.org/Academy, 2005, (Er. Tarihi, 03.04.2006).
[645] Hof, a.g.e., ss. 89-90.
[646] Phyllis Vine, 'The Social Function of Eighteenth Century Higher Education', **The History of Higher Education,** ASHE Reader Series, New York: Simon & Schuster Custom Publishing, 1997, s. 116.

Mahkemesi" ne benzer şekilde, gerçeğin kesin ifadelerle sunulması konusudur. Ulusal Bilimler Akademisi, bu varsayılan fonksiyona, en birincil örnek olarak son dönemdeki global ısınma ile ilgili olarak aldığı kararla sahip olmaktadır. Bu elit bilim adamı grubu, yöntemlerinin tarafsızlığı ve konularının aciliyeti ile en geniş olası izleyici kitlesinin dikkatine hükmetmektedir.

1.4. MESLEKİ AKADEMİ

Mesleki eğitim ve yetiştirme, bir iş veya iş grubunu icra etmek için gerekli ve yeterli olan bilgi, beceri ve yetenekleri insanlara sağlamayı amaç edinen- belirlenmiş bir niteliği ortaya çıkarsa da çıkarmasa da az çok örgütlü ve yapılandırılmış faaliyetlerden oluşur. İlk baştaki veya devam eden eğitimde eğitilenler, böylelikle, işe hazırlık yapmayı veya değişen gereksinmelere onların becerilerini uyarlamaya girişirler. Mesleki eğitim ve yetiştirme, düzenlendiği yerden, önceki nitelik düzeyinden, katılımcıların yaş ve diğer karakteristiklerinden bağımsızdır. Mesleki eğitim ve yetiştirme'nin içeriği, işe özgü, daha geniş kapsamlı işlere veya mesleklere yönelik veya her ikisinin de bir karması olabilir. Mesleki eğitim ve yetiştirme, aynı zamanda, genel eğitimin bileşenlerini de içine alır[647].

Endüstri Devrimi'nden önce, çıraklık sistemi ve ev, mesleki eğitimin temel kaynağıydı. El işinin çöküşüyle birlikte toplum zorlandı ve mesleki fonksiyonların uzmanlaşması mesleki eğitim kurumlarını geliştirdi. El aletlerinin kullanımı ile genel eğitimi için alan elle yapılan eğitim, Friedrich Froebel ve Johann Pestalozzi'nin doktrinlerine tepki olarak, ilk olarak, 1866 yılında, İskandinavya'da geliştirildi ve 1880 yılından sonra Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ilköğretim okullarında popüler hale geldi. Bu eğitimin doğrudan hedefi, mesleki değilken, endüstriyel eğitimde derece derece uzatılmış kurslar geliştirildi. Hem kamu hem de özel sektördeki, muhasebecilik, stenografi ve ortak aile işletmesi kursları, mesleki eğitimin ilk formlarıydı[648].

Akademik ve mesleki müfredat programlarının bütünleşik hale getirilmesi, ne yeni ne de taze bir fikir olmaktadır. Eğitimin bu alanlarının birleştirilmesi kavramı 75

---

[647] Louise Moran and Greville Rumble (ed.), **Vocational Education and Training through Open and Distance Learning**, New York: Routledge, 2004, s. 4.
[648] The Columbia Encyclopedia, a.g.e., s. 49830.

yıldan beri tartışılmakta ve tekrar tekrar ele alınmaktadır. Birinci Dünya Savaşı'ndan önce, mesleki okullar, imalat becerisinin ekonomik gelişim için hayati olduğu ilkesine dayalı olarak yaygın biçimde kamusal bir destek kazanmıştır. Akademik ve mesleki konuların bütünleşik duruma gelmesi, öğretim elemanları, destek personeli, yöneticiler ve iş dünyası liderleri tarafları için büyük bir çaba ve çok zaman harcanmasını gerektirmektedir[649].

Bunlardan politeknik eğitimin yükselişi, 1960 ve 1970'lerde farklı ulusal sistemlerde çeşitli şekillerde ifade edildi fakat bu sosyalist eğitimin köklerinin, gerçekten faydası olan bilgiye dayandığı kesinlikle doğrudur. Biri diğeri ile bir arada olarak, iş ve pedagoji fikrine dayalı, potansiyel olarak ilerici olan, bilgiye daha demokratik yaklaşan, işletme ve endüstrinin gereksinmelerine daha yakın şekilde sıralanan politeknikler, alternatif bir yükseköğretim söylemini de temsil ettiler. Üniversitelerden daha az bir uzaklıkta özerkliğe sahip olmaları, üniversitelerin tümüyle statü ve yararlarını edininceye kadar gereksinilen, en sonunda da benzer kurumların ayıklandığı görülen artan akademizmi durdurmaya eğilimliydiler. Gerçekten bu yeni yükseköğretim türü, modern endüstri ve işletme tarafından gereksinilen teknokratları eğitirken o kadar çok bilgi üretilmesini düşünmeyen ve üniversitenin çalışmasını tamamlayıcı bir kurum olarak varsayılmıştır[650].

Mesleki akademinin bu şekildeki gelişimi ile birlikte iş dünyası ve bilimsel akademi arasındaki uygulamaya dönük boşluğu doldurmaya eğilimli bir kurumlar seti şekillenmiş olmaktadır. Bunlar, birbirini izleyen derslerin tutarlı olmasıyla söz konusu hedeflerin başarılmasına yönelik olarak rehberlik etmiş olacaklardır. Bu dersler, öğretim elemanları, yönetici personel, topluluk liderleri ve iş dünyası arasında gerçekleştirilecek iş birliğinin doğrudan bir sonucu olacaktır. Şu anda, çalışmanın güçlü bir temelini ve başarı için iyi bir temel oluşturduğu anlaşılan bu öğreti türüne iki popüler yaklaşım bulunmaktadır[651]: *İlki akademik ve mesleki çalışmanın bütünleşik duruma getirilmesidir*. Bu modelde, sınıfta bulunması gerekecek olan matematik alanındaki öğretim elemanları,

[649] Norton W. Grubb, "The Challenge to Change", **Vocational Education Journal**, Feb. 1991, ss. 24-26.
[650] Symes, a.g.e., s. 241.
[651] Ford, Jim, "Integration Of Academic And Vocatıonal Programs", February 11, 2002, www.ccny.Cuny.edu/education/Admined, htm/HTML, 2002 (Er. Tarihi, 22.05.2006).

gerçekte, belirli bir mesleki sıralamanın gerektirdiği becerilerle ilişkili olarak bu dersini vermiş olacaktır. Bu öğretim yönteminin uyarlanabilirliği, öğretim elemanları, farklı mesleklere farklı şekilde eğitim verecek olduğunda karşımıza çıkmaktadır. *İkinci model, "akademi" modeli ile ilgilidir.* Bu bütünleşik modelde, öğretim elemanları, hem akademik hem de mesleki alanlarda bir sınıftan diğerine, öğrencilerin izlenerek, ortak bir proje üzerinde ekip çalışması yapmaktadırlar. Öğretim elemanları bu akademi modelinde iş birliği halinde ortaklaşa çalışırlar.

1.5. AKADEMİSYEN

Akademisyen sözcüğü, Türkçede akademi üyesi anlamına gelmektedir[652]. Klasik mesleklerden biri olan akademisyenlik 'profesyonel' ve entelektüel terimlerine karşılık gelmektedir. Yaklaşık olarak yüzyıl önce Emile Durkheim ve Max Weber'in çalışmalarında profesyonel ve entelektüel bir işgücüne verilen önemli pozisyonlar söz konusuydu. Söz gelimi, Weber için bir meslek olarak politika ve bilim yazılarında entelektüel olma işi bilime karşı bir sorumluluk ve adanmışlığı içeriyordu[653].

Akademisyen unvanı, bir sanat, edebiyat veya bilimsel akademinin tamamen bir üyesi bulunulduğunun göstergesidir. Söz konusu unvan çok sayıda ülkede fahri bir unvan olmaktadır. Yine "akademisyen" unvanı, akademinin ulusal-bilimsel yaşam üzerinde güçlü bir etkisinin olduğu, özellikle eski Sovyetler Birliği gibi ülkelerde, Ulusal Bilimler Akademisi'nin fonksiyonel ve kadrolu bir üyesi olduğunu göstermektedir. Bu gibi ülkelerde, "akademisyen", akademik birisinden söz edildiğinde (Doktor, Profesör vs. gibi) yüceltici bir kavram olarak kullanılır. "Akademisyenliğin bu biçimde kullanıldığı ülkeler, Ukrayna, Rusya, Azerbaycan, Litvanya, Romanya, Hırvatistan ve diğer benzer ülkeler olmaktadır. Söz konusu kavramın aşağı yukarı, İngiliz Kraliyet Akademisi Topluluğu (Fellow of the Royal Society)'nun verdiği onur nişanına denk geldiği düşünülür. Bununla beraber, Almanca konuşulan dünyada,

[652] Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, a.g.e., s. 32.
[653] Dent and Whitehead, a.g.e., ss. 138-157.

Akademiker (edebi olarak, akademisyen) bir unvan değildir ve akademik düzeyi olan herkesle ilişkili olarak kullanılır[654].

Geniş anlamda ifade edilirse, akademisyenlerin her yerdeki temel fonksiyonları, yeni bilgi yaratılması, yayılması ve muhafaza edilmesi olmaktadır. Bununla beraber, bu görevler, öyle çeşitli ve karmaşıktır ki İngilizce'de işlevleri olan böylesi bir kişi için kesin, kapsamlı bir kelime yoktur. Uzmanlar, her alandaki hem öğretim hem de araştırmaya katılırlar. 'Öğretmen' ve 'profesör' kelimeleri, diğer türdeki çabaları ihmal ederken, öğrenmenin yayılması anlamına gelmektedir. 'Bilim adamı' kelimesi, kültürel keşif veya icat anlamına gelir fakat muhafaza etme ve yayma konularına çok az vurgu yapar[655].

Akademisyenler, bildiğimiz şey hakkında, eleştiride bulunan ve sorgulayan, bilmediğimiz şeyi de doymak bilmez bir merakla araştıran, bilginler, araştırmacı kişiler ve bilgi toptancıları olarak algılanır. Akademisyenler, bilgi ve bilgiyi kullanma yönteminde uzmandırlar. Bilimsel araştırmanın kalite ve bütünlüğünü devam ettirmek bilim adamlarının en başta gelen sorumluluklarıdır. Bu sorumluluk, meslektaşlarının çalışmasını değerlendirmek için kullandıkları benzersiz yeteneklerden ve çalışmalarını yönetmede bilim adamlarının özerklik isteğinden gelmektedir. Diğer taraftan, bunların açık yürekli davranarak, hata ve anlaşmazlığa neden olma arasında seçici olmaları beklenir ve öte yandan da dürüst olmayan davranış ve yanlış sapmalar, kabul edilen bilimsel standartlardan ve uygulamalardan dolayı ortaya çıkabilir. Bilimsel dergiler, bilimsel topluluklar ve araştırma kurumları, bilimsel araştırmayı izlemek için inisiyatif üstlenmiştir[656].

Akademisyenleri üç şekilde gruplandırmak mümkündür[657]: **1)** ***A tipi akademisyenler***, muhtemelen, birkaç biçimde en çok da köklü bir geçmişe sahip olan üniversitelerde, çalışma yaşamının çoğunluğunu akademide harcamaktadırlar. A tipi akademisyenlerin mantıksal düşünme, araştırma ve bilim adamlığı değeri, diğer hepsinin

[654] Academician, http://en.wikipedia.org/wiki/Academician, 2006, (Er. Tarihi, 04.04.2006).
[655] Wilson, a.g.e., s. 4
[656] Ali A. Al-Kazemi ve diğerleri, "Moral Positions and Academic Conduct: Parameters of Tolerance for Ethics Failure", **Journal of Higher Education**, Volume: 73, Issue: 4, 2002, s. 461.
[657] T. S. Roberts T. S., "Academics in Academia: The Forgotten Resource in the Rush to New Technologies", **Educational Technology & Society,** 5 (2): April 2002, ss. 164-171.

üzerindedir ve dergilerdeki makaleler ve konferans bildirileri ile meslektaşlarından daha fazla tatmin ve statü kazanırlar. **2)** ***B tipi akademisyenler***, kariyerlerinin büyük bölümünü, muhtemelen daha sonra kurulan üniversitelerden birinde veya bir kolejde, geçirirler ve bunların öncelikli odağı ise zamanlarının büyük bölümünü lisans öğrencilerinin eğitimine harcamaları olmaktadır. Elde ettikleri tatmin ve statü ise yüksek giriş oranları ve düşük başarısızlık oranlarından, doğrudan takdir ifadelerinden, kendilerine maddi olarak sunulan armağanlardan ve öğrencilerinin öğrendiklerinin anlaşılmasından ortaya çıkar. **3)** *C tipi akademisyenler*, kariyerlerinin önemli bir bölümünü**,** hükümet veya özel sektör için çalışarak harcarlar. Aynı zamanda, karşılarına çıkan danışmanlık fırsatlarıyla devamlı şekilde ilişkili olabilirler. Bu tipteki akademisyenlerin odağı, B tipi akademisyenlere göre düşük başarısızlık oranı ve A tipi akademisyenlerin durumundan daha az sayıda yayın yaparak, öğrencilere en etkili ve etkin bir tarzda pratik becerileri ve gerçek dünyanın uzmanlığını sunmaktır.

Akademisyenlerin geniş anlamda yerine getirdikleri fonksiyonlara göre, karşımıza iki temel akademisyen modeli çıkmaktadır[658]: **a) Bir karakter modeli olarak akademisyen:** Bu model altında akademisyen, akıl ve değerlerin bir şekillendiricisi ve merkezi olarak da kendi rolüyle ilgilenen, sevilen ve etkili bir karakter rehberi olabilir. Bu rolde akademisyen, toplum içinde bir dereceye kadar, bir rahipler sınıfı üyesi veya anne baba gibi güven ve saygı pozisyonunu devam ettirerek çalışır. **b) Bir araştırma girişimcisi olarak akademisyen:** Akademide, öğretim, araştırma ve hizmet verme arasında sürekli bir gerilim vardır. Bu üçlü içerisindeki gücün dağılımı, kurumdan kuruma değişir fakat araştırma ve bilim adamlığı faaliyetleri, kolej ve üniversitelerin çoğunda ilerleme için bir zorunluluktur. Akademisyenlerin şöhreti, aşırı derecede, araştırma yayınlarına dayalıdır. Araştırma başarıları, karakter modeline taşınır. Araştırma modeli akademisyene, bürokratik yönetim yapısı içinde imtiyazlar ve sözleşmelerle büyük bir özerklik verir fakat karakter modelinin rolü, aşağıya doğru hareket etmeye eğilimlidir.

[658] Ali A. Al-Kazemi ve diğerleri, a.g.e., s. 461.

1.6. AKADEMİK TEKNOKRATLAR

Teknokrat kelimesi Türkçede "devlet yönetiminde son sözün yönetim ve ekonomi uzmanlarına bırakılmasına dayanan siyasi yöntem" anlamına gelen teknokrasi sözcüğünden türetilmiş olup, **1**. Teknokrasiden yana olan, **2**. Ekonomik mekanizmaların teorik incelemesine dayanan, ama insan etkenini her zaman yeterince göz önünde bulundurmayan devlet adamı veya memur anlamlarına gelmektedir[659]. Bir teknokrat, oldukça eğitimli bir uzman ve büyük örgütlerin yöneticisidir. Sorumluluğundaki karmaşık sistemin geliştirilmesini yönlendirmesi gereken ayrıntılı projeleri hazırlama gücü ve stratejik düşünme göreviyle çoğu pozisyon kendisini destekler. Böylece teknokratların uzmanlaşılan akademik eğitim düzeyi yüksek kişiler olduğu anlaşılmaktadır[660].

Teknokrasi terimi, parlamento, bürokrasi veya teknokrasi tarafından modern devlette paylaşılan, yönetim gücünü göstermek için kullanılmaktadır. Teknokratik düşünce, rasyonelliği, sergileme anlamında bilimsel bir şema alır: teorik ve yalnızca yazılı kurallara dayalı olmayan, teknik operasyonlar alanını değerlendirmeye dayalı olan belirli değişkenlerin manipülasyonunu içine alan, belirli olan ve belirleyici olma düşüncesidir. Resim, pratik, teknolojik ilerlemelerde, saf şekilde bilimin entelektüel yanının kökenlerini vurgulamaktadır[661]. Bu noktada sorun: herhangi bir akademik programın, çok özel, entelektüel ve politik hedefle birlikte uygulansa da hiçbir şey ifade etmediğini, bütünüyle formal, bürokratik bir ölçütle mükemmelliğinin değerlendirilebileceğidir. Bu durum, belli başlı kaygısı verimliliği ve etkinliği en üst düzeye çıkarmak olan üniversite yönetimlerindeki teknokratların perspektifinden, mükemmelliğin güzel tarafını göstermektedir[662].

Genç bilim adamları ve daha yüksek düzeyde eğitime sahip olanlar daha teknokratik olmaktadırlar. Üniversite, örgütlü bilim adamını sosyalleştirirse, bilim adamı bu konuda daha fazla zaman harcamakta, yönetsel problemleri çözmek için sahip olduğu

[659] **Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük**, a.g.e., s. 1443.
[660] Silva, Patricio, "Technocrats and Politics in Chile: from the Chicago Boys to the CIEPLAN Monks", **Journal of Latin American Studies**, 23(2), 1991, ss. 385-410.
[661] Kilminster and Varcoe (ed.), a. g.e., s. 82.
[662] Michael Bérubé, "The Abuses of the University", **American Literary History**, Volume: 10, Issue: 1., 1998, s. 149.

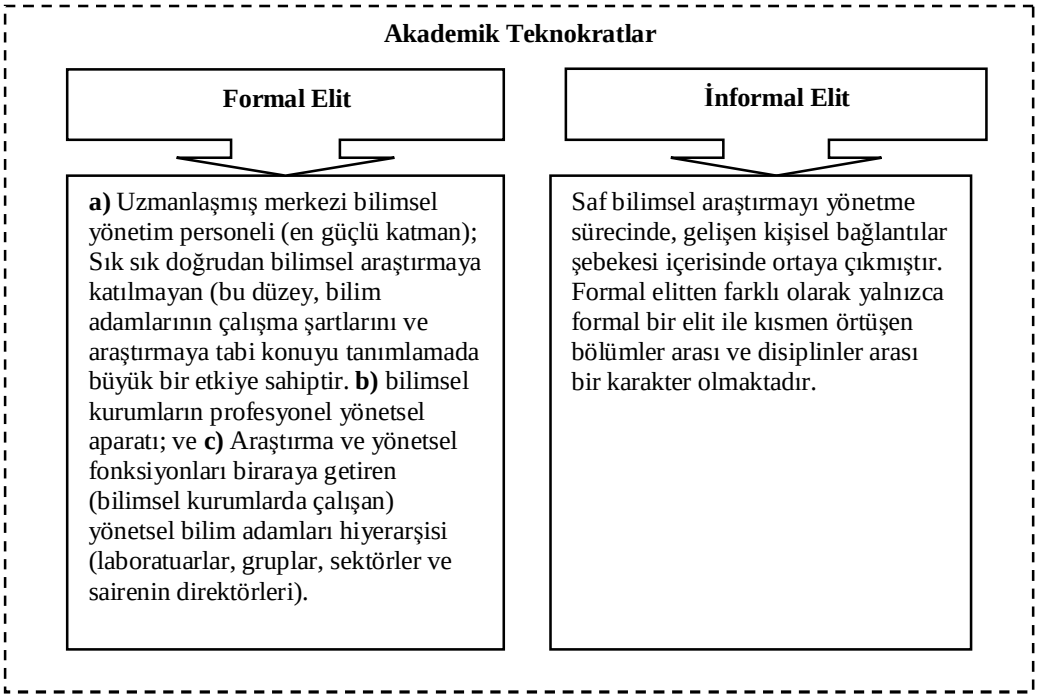
teknik uzmanlık yeteneğine güvenmekte ve yine özellikle yüksek düzeyde motivasyon ve eğitimiyle birlikte yalnızca bilim adamları arasında bir kariyerini seçmek suretiyle, tatminsizliğin yanında, teknokratik davranışlar da sergilemektedir. Yıllar içerisinde ortaya çıkan gelir ve istihdam faydasına göre, uzmanlık teknolojisini desteklemek anlamında, kariyer seçimi ile tatminsizlik veren teknokratik ideolojinin ilişkisi, birbirini bütünleyen bilim adamları arasında çok daha güçlüdür[663].

Özellikle, akademinin bürokratikleşmesi, fakülte ve bunların kurumları arasındaki ilişkiyi karmaşık duruma getirmiştir. Çok sayıda kampüste, özellikle, araştırma odaklılığın güçlü olduğu kampüslerde, fakülte faaliyetinin akademik olmayan yönlerine çok aşırı yüklenilmesi, araştırmaya daha fazla zaman ayrılmasını hedefleyen fakülteler için haberlerin hoş karşılanmasına yol açmıştır. Bu birimlerin yönetici ve mensupları bazen, lisans yaşamıyla olağan görevlerin aynı olarak görüldüğü bakış açısından kurtulduklarına sevinmişlerdir. Bununla beraber, akademik bürokrasinin büyümesi, problematik olan iki değişime de neden olmuştur[664]: Bunlardan ***birincisi,*** bürokratik yönetimler, örgütsel kültüre yeni teknikler getirdiler. Yönetsel kültürde güç ve otorite, dikey odaklı olmaya eğilim kazandı. En çok kurumsal gereksinimler ve etki üzerinde duruldu. Önceleri, birçok yönetsel görevler, akademisyenlerce yerine getirilmiştir. Bunlar, mutlaka iki grup arasında, aşılmayı gerektirmeyen akademik bir kültürle tutarsızlık yaratmaktadır. Bununla birlikte, zamanla akademisyenlerden ziyade yönetsel uzmanlar olarak, bu görevlerden birçoğunu yerine getirererek, ayrı şekilde genişlemişlerdir. ***İkincisi,*** aynı zamanda, fakültenin profesyonelleşerek ve yönetsel bürokrasinin de yükselerek ortaya çıkışı, iki karar alma yapısı da bir arada olan örgütler yaratmıştır. Zamanla, faaliyetlerin operasyonel ve yönetsel tarafı, akademik topluluk içerisinde, uygun ve doğru olan şeye göre farklı algılama ve normlar yaratacaktır. Fakülte ve yönetsel personel, görünüşte, otoriteyi farklı alanlarda kullanmaktadırlar. Sonuçta, bilimsel topluluk içerisinde ve dolayısıyla üniversitede birbiriyle örtüşen iki tür

[663] Howard P. Greenwald, "Scientists and Technocratic Ideology", **Social Forces**, Volume: 58, Issue: 2, 1979, ss. 638-644.
[664] Gordon B. Arnold, The Politics of Faculty Unionization: The Experience of Three New England Universities, Westport, CT.: Bergin & Garvey, 2000, s. 25.

elit gelişmiş bulunmaktadır: *formal* ve *informal*. Akademik teknokratlar olarak bu iki tür elitin özellikleri aşağıda, Şekil 29'da açıklanmaya çalışılmıştır.

Şekil 29. Akademik Teknokratların Üniversitedeki Konumları

Kaynak: Boris Doktorov, Vladimir Shlapentokh and Christopher Vanderpool (ed.), **The New Elite in Post-Communist Eastern Europe**, College Station, TX.: Texas A&M University Press, 1999, s. 305.

2. AKADEMİK ENTELEKTÜEL YÖNETİCİLERİN ORGANİZASYONU

Üniversite karmaşık bir organizasyondur. Baldridge, Curtis, Ecker ve Riley, üniversite ve kolejlerin kendilerini, diğer hükümet organizasyonlarının yanı sıra özel girişimden de ayıran çeşitli karakteristiklere sahip olduklarını ortaya çıkarmıştır. Bu yazarlar, rektör ve diğer üniversite liderlerinin rolünü, bazı özel üst düzey yöneticilerin (CEO's) 'kendi yolları' olmasından ziyade birleştiricilik ve kolaylaştırıcılık olarak tanımlamaya devam ettiler. Baldridge ve diğer yazarlar, 'kolaylaştırma' rolünün söz konusu olduğu yerdeki çevreyi, örgütlü anarşi olarak tanımlayarak, kararların alınmasından ziyade, bunların ortaya konulduğu bir çevreye liderlik ederek, üniversite ile ilgili bir kararın alınması olarak tanımladılar. Politik olarak bu çevre, çok akıcı, kırılgan bir katılımın olduğu, çoğunlukla, pasifliğe eğilimi bulunan bir çevre olmaktadır.

Rektör, kampüsteki güç blokları arasında bir aracı, "eşitler arasında birinci" olarak varsayılmaktadır[665]. Bu sistemin temel teorisi, çok sayıda özel örgütün benimsemiş olduğu askeri bir ideal olan "disiplinli bir donanma"dan farklı olarak, örgütün her birimi arasında "daha yumuşak" gevşek ikili sistemlere sahip olmasıdır. Yapının anlamı, kurumun organizasyon şemasında görülebilir fakat bu gevşek veya daha yumuşak olan bağlantılar, yapının akademik yönü ile ilgili olarak özellikle her birimin kendi kimlik duygusuna sahip olmasına olanak verirken, birimler arasındaki karşılıklı ilişkilere de izin verir[666]. İlerleyen başlıklarda akademik entelektüel yöneticilerin organizasyonu olarak üniversitedeki yönetsel pozisyonlar ve bunların entelektüalite ile bağlantıları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

2.1. REKTÖRLÜK

İngilizcede papazlık unvanı, bir hiyerarşi içinde sıralanmış olan ve sadece erkeklerden oluşan bir örgütlenmeydi. Bu örgütün çok az üyesi, o zaman daha üst sınıflardan seçilmekteydi fakat üniversitelerdeki eğitimli, tam zamanlı uzmanların yozlaşmış işgücünden uzaklaşması gibi İngiliz papazlar da akla uygun şekilde sıralanmıştı. Anlamlı şekilde, İngiltere Kilisesi'ndeki papazlar, "rektör"ler olarak isimlendirilmişti (hala da öyledir). Kelime, Latince "doğru" *(right)* kelimesinden gelmemekte; Latince *(regere)* "yönetmek" (to govern) anlamından gelmektedir[667]. Rektör sözcüğü[668], **1)** *Alman ve Almanca literatürde*: Özellikle, bir ibadethanenin lideri, bir kurumun yöneticisi için kullanılan statü unvanı. Almanca "Richter" kelimesinin, Amerikan İngilizcesi'ndeki biçimi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Richter ise, Almanca: Orta Çağ Almancasında ('doğru yapmak' *rihten*) *rihtære,* yargıç veya hakem için kullanılan mesleki bir isim veya statü olmaktaydı. Bu terim, Orta Çağ'larda yasal olarak kısmi zamanlı olarak çalışan bir memuru belirtmek için kullanılmıştı. Böylesi toplumsal aracılar, çiftçilik yapan topluluklarda, dikkate değer bir saygı görmüştü. **2)**

---

[665] J. V. Baldridge ve diğerleri, "Alternative models of governance in higher education", **Governing Academic Organizations**, Berkeley: McCutchan Publishing, 1982, ss. 2-25.
[666] K. E. Weick, "Education systems as loosely coupled systems", **Administrative Science Quarterly**, Volume: 21, 1976, ss. 1-19.
[667] Helen C. Rountree, "Powhatan Priests and English Rectors: World Views and Congregations in Conflict", **American Indian Quarterly**, Volume: 16, Issue: 4, 1992, s. 488.
[668] Patrick Hanks, **Dictionary of American Family Names**, Oxford University Press, May 2003.

İbranice (Ashkenazic): modern Almanca *Richter* 'jugge' den gelen haham yargıç için kullanılan mesleki bir unvandır. Rektör (chancellor) unvanının eğitimsel olmasının yanı sıra hem yönetimsel hem de dini olarak uzun süreli ve değişik bir tarihi vardır. Büro büyük önemine karşın bir zamanlar önemsizdi. Genelde değeri azalıyordu. Unvan, papaz Edward tarafından İngiltere'ye taşınmıştır. Rektör, bağışlar, yazışmalar, gönüllülerin görevlendirilmesi ve iktidarın resmi yazılarından sorumlu olan sekreterdi. Kilisede ve şövalyelik düzeninde de bu kelimenin yeri vardı. Daha önceki dönemlerde rektör, çoğu kez papa ve üniversite arasındaki bağlantıyı kuruyordu. Bu terim, 1509 yılının başlarına kadar Oxford, Brasenose'de kullanılmıştı. Yine rektörlük terimine özellikle, kilise tarafından kurulan kolejler ile kadınlar kolejinde yaygın şekilde rastlanılmaktadır. Bu unvan, Amerika'da çoğunlukla, akademi veya yüksek okulun başı olunması ile sınırlandırılmıştır[669].

Rektörlük ise; **1.** Yönetim, yol gösterme. **2.** Rektörlük, bir rektörün kademesi veya rektörlük düzeyi anlamına gelmektedir. Rektörlük, (rectorate) rektörlükle ilişkili bir sözcük olarak, rektörlük makamı, düzeyi veya konumu, rektörlük anlamlarını içermektedir[670]. Üniversite veya kolejin, söz konusu çeşitli organlarının kurallarla, yasalarla ve düzenlemelerle uyum içinde olmasının nihai sorumluluğu kurumun en üst yöneticisi ile söz konusu olmaktadır. Bu kişiye başkan (president), müdür (provost) veya çoğu kez birden fazla kampüs/kolej olması durumunda rektör (chancellor) denilebilir. Kurumun büyüklüğü ve türüne bağlı olarak, en üst yöneticinin görevleri geniş ölçüde değişebilir. Çoğu kez, en üst yönetici, istihdam edilen birbirinden farklı başkan yardımcıları veya dekanların görev ve sorumluluklarını başarmalarında yardımcı olur[671].

Alman üniversiteleri, Fransız ve İtalyan modelini izler fakat bir takım değişiklikler mevcuttur. Berlin'de, rektör unvanı tümüyle övülürken Gniessen'de olağanüstü bir şey olarak görülür. İsveç benzer bir geleneği benimser. Hollandada rektör, daha olağan bir unvandır. Madrid, Barselona ve diğer İspanyol üniversitelerinde, yine İspanyol temelli Güney Amerika Üniversiteleri'nde, aynı terim yani rektör terimi kullanılır. Rus üniversitelerinin yanı sıra, tarihi Atina Üniversitesi de rektör unvanını

[669] Charles Franklin Thwing , **The College President,** New York: Macmillan, 1926, ss. 4-7.
[670] J. Cassidy, "Rectorship, rectorate", **Webster 1913 Dictionary,** Patrick, 1913.
[671] Hotes, Miller and Terry Jr. (ed.), a.g.e., s. 13.

kullanır. Dünya üniversitelerinin en üst düzeydeki yöneticilerinin unvanlarını incelerken, terimin yani 'rektör' teriminin en tarihsel ve genel başkanlık unvanı olduğu ortaya çıkmaktadır[672].

Rektör, üniversitenin tepe yöneticisi (chief administrative officer) olmaktadır. Kurul tarafından belirlenen görevlerin tamamını yerine getireceği gibi üniversite yönetim kurulunun (Board of Regents) başkanı (chief executive officer) olmaktadır. Herhangi bir hükümet ve onun bütün birimleri için ve tüm üniversite sisteminin düzenlenmesi ve işletilmesi için kurul tarafından benimsenen bütün kararların, politikaların ve kuralların hemen ve etkili olarak yürütülmesinden yönetim kuruluna karşı sorumludur. Onun isteğine bağlı olan güçleri, bu sorumlulukları yerine getirmesi için kendisine gerekli olanağı vermektedir. Rektör, bütün yönetim kurulu toplantılarına ve onun oluşturduğu komitelerin bütün toplantılarına oylama imtiyazı olmadan katılacak ve bu toplantılarda hazır bulunacaktır. Yine rektör, oy kullanma yetkisi olmadan bütün komitelerin görev icabı üyesidir. Rektör üniversite sisteminin, çeşitli kurumlarının araştırılması, personelin görev süresinin uzatılması ve diğer bütün çalışanların, öğretim üyelerinin, yöneticilerin atanması konusunda tavsiyelerde bulunmakta; atamalar, terfiler, maaşlar, transferler, durdurmalar ve işten çıkarmalar konusunda bütünüyle tavsiyelerde bulunan tepe yöneticisi olmaktadır[673].

2.1.1. Rektör: Güç, İktidar ve Otorite Alanı

Üniversitede, yöneticiliğe ilişkin olarak en önemli atama şüphesiz, akademik bir yönetici veya bir rektörün söz konusu olduğu atamadır. Genellikle atama, tanınmış bir bilim adamı, rektör, dekanlar, bölüm başkanları ve fakülteyle ilişkilidir. Rektör, fakülte, personel ve öğrenci temsilcisi ile birlikte iş birliği halinde hazırlık yaparak, yaratıcı ve savunulabilir bir akademik planın yapılandırılmasından sorumludur. Rektör, fakülte kuralları ve düzenlemelerden sorumludur ve fakülte haklarının da savunucusudur[674]. Çok sayıda faktör, karmaşık bir kampüs ve toplum ortamında, nelerin konuşulacağını ve

[672] Thwing, a.g.e., s. 10.
[673] Lyman A. Glenny, **Autonomy of Public Colleges: The Challenge of Coordination**, New York: McGraw-Hill, 1959, s. 305.
[674] Gene A. Budig, **A Game of Uncommon Skill: Leading the Modern College and University**, Westport, CT.: Oryx Press, 2002, s. 29.

rektörlerin nasıl liderlik edeceklerini şekillendirir. Öncelikle rektör, sınırsız bir özerkliğe ve yetkiye sahip değildir. Bazı sınırlamalar, rektörlerin üstlenmesi gereken rollerde tuhaf sayılacak paradokslar yaratır. Diğer kamu şahsiyetleri gibi kolej ve üniversite liderleri olarak düşüncelerini özenerek açıklamaları beklenir. Ne var ki bütün liderler gibi pozisyonun gerçekleri ve sorumlulukları, onların inancını serbestçe ifade etme özgürlüğü konusundaki gerçek yeri belirler[675]. Üniversite yöneticileri, göreve geliş biçimleri bakımından başlangıçta birer statü lideri durumundadırlar. Formal yetkilerini kullanan yöneticiler, bu yetkilerden güç alan üst durumundadırlar. Yöneticinin biçimsel yetkileri yanında, sosyal ve teknik yetkiler kazanması onu kolayca bir lider durumuna getirir. Yöneticinin *sosyal yetkisi*, içinde bulunduğu grupla ve insanlarla olan ilişkileri sonucunda, *teknik yetki* ise yönetim bilgisi ve becerisiyle sağlanır[676].

Piramidin tepesinde, rektörler vardır. Tepedeki kişi rektör veya rektör vekilidir ve sonra da çeşitli yardımcılar bulunur. Yine dekanlar da yüksek mevkide bulunurlar. Söz konusu tepe yöneticileri, tam zamanlı çalışan yöneticilerdir. Bunların gücü, öğretim veya terfi uygulamalarını sağlamada önayak olmaları, önemli komitelere atanmış olan akademisyenlere ekstra seyahat ücreti sağlayarak ve yeni personel atanabilen bölümlere, görevleri ile ilgili olarak para ve kaynak tahsisini etkilemelerinden gelmektedir. Bireysel olarak akademisyenler, düş kırıklığının önlenmesi için sabırsızca hareket ederek yönetim içerisinde düşmanlar kazanırlar. Modern akademi, insanlara güç vererek yükseltebilen araştırma sistemi aracılığıyla rekabet sisteminin söz konusu olduğu diğer bazı bürokrasiler dışında çok farklı olmayabilir. Konferans ve ziyaretlerle disiplin içinde lider olarak bilinen ve saygın dergilerde yayın yapan bir akademik o münasebetle güç kazanabilir. Bu güç, para ve kaynaklar üzerinde kontrol sahibi olmaktan ziyade, akademik katkılarına olan güvene dayalıdır[677].

Güç, iktidar ve otorite alanı olarak rektörlüğün, işleyen bir kampüs yaratmadaki temel başarı göstergeleri şunlar olmaktadır[678]: **a)** *Pedagoji ve epistemoloji:* Daha geniş bir kurumsal sorumluluğun temelinde, aktif olarak vatandaşlık sorumluluğunu teşvik

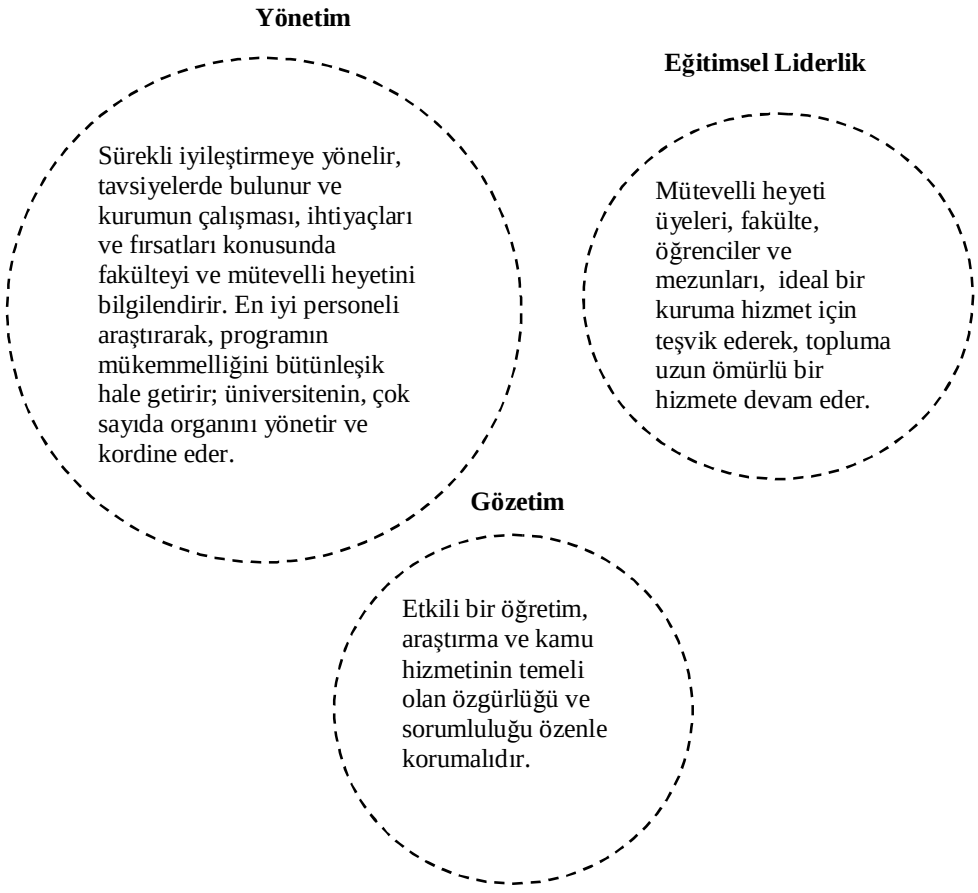
[675] Nelson, a.g.e., s. 20.
[676] H. Korkut, a.g.e., s. 164.
[677] Brian Martin, a.g.e., http//www.uow.edu.au/arts/sts/,htm/HTML, 2004, (Er. Tar: 12,11, 2005).
[678] Thwing, a.g.e., s. 1.

ederek, öğretim, öğrenme ve bilginin niteliğine teşvik eden akademik bir sorumluluk yatmaktadır. **b)** *Fakülteyi Geliştirme:* Kampüste, topluluğa-dayalı eğitimi sürdürmek için fakültenin, yeni öğretim becerilerini geliştirme fırsatlarına ve bu becerilere sahip olması gerekir. **c)** *Mekanizmalara olanak tanımak:* Topluluğa dayalı eğitime olanak veren en önemli bir tek mekanizma, geniş çapta çok sayıda fonksiyonu yerine getiren merkezi bir ofis olmaktadır. **d)** *İçsel kaynak tahsisinin yapılması:* Potansiyel olarak daha mükemmel programlar, tek başına dışarıdan fonlama kaynakları kuruduğundan, bağışlar yardımıyla başlatılmış olmaktadır. Bundan dolayı, içeriden kurumsal fonlama, kurumun sorumluluk altına girmesinin önemli bir ölçüsü olmaktadır. **e)** *Dışsal kaynak tahsisinin yapılması:* Topluluk-binası için kampüs dışındaki kaynakları yatırıma dönüştürerek, 1) kampüs topluluğu iş ortaklığıyla, karşılıklı bir değerden sorumlu olunduğunu sergileme, ve 2) kampüs ve topluluk arasındaki sınırların aşındığını kabul etme konusunda güçlü bir etki olmaktadır. **f)** *Fakülte rolleri ve ödülleri:* Fakülte, herhangi bir yükseköğrenim kurumunun çekirdeğindedir ve fakülte rolleri ile verilen ödülleri, fakülte yaşamının da merkezinde yer alır. **g)** *Disiplinler, bölümler, disiplinler arasında bütünleştirici olma:* Hiç kimse, hemşirelik, öğretmen eğitimi ve sosyolojide ekip halinde çalışmaya dayalı kalitenin önemini inkâr etmeyecektir. **h)** *Topluluğun sözcüsü olma:* Daha geniş kapsamlı bir yurttaşlık vizyonunun parçası olarak anlamlı bir iş ortaklığının oluşturulması ve devam ettirilmesi, tümüyle içinde yer alınan uzun dönemli, gerçek ve biçimsel yükümlülükleri gerektirir. Bu yükümlülükleri üniversite adına rektör yerine getirir. **ı)** *Yönetsel ve akademik liderlik:* Yukarıdan liderliğin, burada tanımlanan tüm göstergelerin başarılması için sorumlu olunan çabaları aktif olarak desteklemesi ve teşvik etmesi esastır. **i)** *Misyon ve amaç:* Tek başına yurttaşlık sorumluluğunu destekleyen bir misyonun varlığı söz konusu olmaz. Elbette, böyle bir misyonun üniversite ve toplum yaşamına gerçek ve dinamik bir etki yapması da sağlanır.

Akademik entelektüel yönetici olarak rektör, gerek uzmanlığı ile bilgi lideri olması ve gerekse de yasalardan aldığı güçle, organik ve gevşek ilişkilerden oluşan bilimsel organizasyonun en başta gelen sözcüsü olmaktadır. Tepe yöneticisi olarak gücünü, öğretim ve araştırma ile topluma hizmet alanlarında kullanmaktadır. Sahip olduğu akademik entelektüel birikimle, üniversitede alışılagelen uygulamaların,

geleneklerin ve bürokratik kararların tartışılmaya açılmasından, çok kültürlülüğün teşvik edilerek çeşitliliğin potansiyelinden yararlanılmasından, üniversitenin bilimsel araştırma ve olanaklarının etkin bir finans gücüne dönüştürülmesinin sağlanmasından sorumlu olan ve önde gelen en üst düzeyde yönetici olmaktadır. Rektörlük güç, iktidar ve otorite alanı olarak, kaynakların kamu adına kullanıldığı bilimsel bir platform olarak iş görmektedir. Bundan dolayı kamu sorunlarının yüksek sesle dile getirildiği, evrensel değerlerin özümsenerek uygulamaya geçirildiği, toplumun entelektüel birikiminin odağının da temsilcisi olmaktadır. Güç, iktidar ve otorite alanı olarak rektörlüğün çerçevesini oluşturan temel görevler aşağıdaki şekil 30'da ifade edildiği gibidir.

Şekil 30. Güç, İktidar ve Otorite Alanı Olarak Rektörlüğün Çerçevesini Oluşturan Temel Görevler

Kaynak: Clarence R. Decker and Mary Bell Decker, **A Place of Light: The Story of a University Presidency**, New York: Hermitage House, 1954, s. 41.

2.1.2. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Rektörün Üniversitedeki İşlevleri

Yirmi birinci yüzyılın şafağında, akademik yöneticilik, şimdiye kadar olduğundan çok daha fazla karmaşıktır. Bir başka deyişle, karmaşıklığın artmasından dolayı, akademik yöneticilik herkesin iş yapma yeteneğinin ötesinde değişen, yönetilemez ve savunulamaz bir pozisyon olmuştur[679]. En önemli ve yine en zor görevlerden birisi, kurumun misyonunun tanımlanması ve hedefinin geliştirilmesidir. Yani bu rektörün ilk görevidir. Herkes bunu izleyecek ve buna bağlı kalacaktır. Misyon ve hedefler, kampüsü oluşturanların çıkar ve gereksinimlerine uygun ve coşkulu, ayırt edici olmalıdır. Rektörün görevi, yalnızca, vizyon, misyon ve hedeflerin geliştirilmesini sağlamak değildir. Aynı zamanda, bir kere bunların geliştirilmesi için bayrağın taşınmasıdır. Rektörün görevi, vizyonu sulandırmak değil, pozitif önerileri bir araya getirerek, sorunları ilişkilendirerek, tartışmaya önayak olarak, anlayışı teşvik etmektir[680].

Akademinin gerçek dünyasında, rektörlere, kamusal entelektüeller, yurttaşlık ile ilgili liderler ve ekonomik gelişmeyi teşvik eden liderler olmalarının yanı sıra akademik liderler, finansal yöneticiler ve fon sağlayıcılar olarak da başvurulur. Tüm alanlarda, etik, etkili liderlik ortaya konulması istenilir. Ailelerle bağlantı kurarak ve yetenekleri teşvik ederek, olanakları geliştirerek, profesyonel faaliyetlerde bulunarak, topluluklara hizmet ederek, öğrenci ve mezunlarla zaman harcayarak, yönetime katılarak, akademik programlarda fakülteyle birlikte çalışarak her şeyi yapmaya çalışması gerekir[681]. Rektörlükle ilgili liderlik, üniversite ve kolejlerin, tarihi ve gelenekleri ile yakından ilişkilidir. Çok sayıda okul, rektörün vizyoner liderliği ile misyonunun temel fikirleri ve kültürü ile zengin kurumsal kültürü bir araya getirirler. Rektörün etkisi, kurumsal hafızayı ve efsaneyi yaratarak devam ettirir. Rektör, efsaneden kaynaklanan bu temeli üniversiteyi ve temel ilkelerini güçlendirmek için kullanır[682].

---

[679] Bornstein, a.g.e., s. 3.
[680] Frank Rhodes, "The Art of the Presidency"**, The Presidency**, Spring 1998, s. 2-3.
[681] Rita Bornstein, "Redefining Presidential Leadership in the 21st Century", **The Presidency** , Fall 2002, s. 11.
[682] Nelson, a.g.e, s. 37.

Akademik entelektüel yönetici olarak başarılı bir rektör, bazen birbirinden nefret eden oldukça farklı kişileri ve görüşleri bir araya getirme yeteneğine sahiptir. Akademik topluluk, üniversite ve kolejdeki tüm gruplar arasındaki insani değerleri takdir etme ve fakültenin araştırma yeteneklerini arttırarak öğrenciler için öğrenmeyi geliştirecek olan rektörün hedeflerini öğrenmeleri gerekir[683]. Rektörler, entelektüel nitelikleri ağır basan bir yönetici olarak, paylaşılan değer ve ilkelerin tartışılmasında, kampüs topluluklarına liderlik etmekten de sorumludurlar. Hedef, kaçınılmaz olan bireysel farklılıklar ve sosyal çeşitliliğe karşın akıl ve nezaketle iş görülmesi ve politika bütünlüğü için gerekli olan ortak bir anlayışın geliştirilmesidir. Bir işaret direği olarak kendi kırılganlığı olmadan, kutsal bir görevi olduğuna inanır. Rektörler, dışsal ahlâki bir otoritenin varlığının farkında olarak, geçerli tüm değerlerin eşit şekilde bir araya getirildiği bir çevrede, ahlâki tartışma için gerek duyulan dil ve ahlâki değerleri yaratmaya başlamalıdır. Entelektüel olarak eleştirici yapıda olan kolej ve üniversitenin kültürel yapısının, bilimsel genişlemesinin karşılığı olarak ideolojik tartışmaları da beraberinde getirmesi kaçınılmaz olmaktadır[684].

Kolej ve üniversite rektörleri, her zaman büyük ümit ve beklentiler ile ilgili liderlik pozisyonlarına sahip olmaktadırlar. Harvard'dan Charles Eliot'un sözüyle "dünyada bir benzeri olmayan iş" her zaman rektöre düşmektedir. Günümüzde rektörlerin, aynı miktarda entelektüel ve bilim adamlığını takip etmeye -daha çok profesörlük hayatı- zaman ayırıp ayırmadığını göz önüne almadan, kendilerinden öncekiler gibi öğretim elemanlığı rolünü aynen sürdürdükleri görülmektedir. Rektörler, öğretim elemanları olarak öğrencilerle ilişki kurmaya gereksinirler. Öğretme zamanınının önemini değerlendirmek isterler. Öğretim, rektörlere, öğrencilerle doğrudan temas kurma olanağı verir ve sınıf ve yönetsel görevler arasındaki mesafeyi azaltma olanağı sunar. Thomas Gerety, bu faydalarına ek olarak öğretimin, entelektüel canlanmayı sağlayarak okuma ve yazma disiplinini gerekli kıldığını kaydetmektedir[685].

Rektörlerin sahip olduğu sorumluluk alanları, **(1)** kurumsal değerlerin, hedef ve misyonun ifade edilmesini ve yansıtılmasını; **(2)** toplumu etkileyen konularda, yerel ve

[683] Budig, a.g.e., s. 50.
[684] Nelson, a.g.e., s. 159.
[685] Nelson, a.g.e., s. 171.

bölgesel bir topluluk lideri olarak hareket etmeyi; **(3)** yükseköğretimin şimdiki ve gelecekteki durumunu konusunda ulusal bir sözcülük yaparak, eğitimsel bir lider olarak katkıda bulunmayı içine alır. Hem içsel hem de dışsal olarak, rektör kurumun baş sözcüsü olarak, bir bütün halinde kurumu ile ilgili olarak, yükseköğretim ve daha geniş sosyal konularda etkili ve kamusal olduğu düşünülen bir pozisyona sahiptir. Kolej ve üniversite rektörlüğü, konuşmalar, başyazılar ve bilimsel olarak hazırlanılan dergilerdeki makalelerle, rektörlüğü, güçlü bir konuşma platformuna ve kamu ofisine dönüştürebilir. Bu platformdan rektörün fikirleri, geniş ölçüde bu konularda ulusal bir tartışma yapılmasına ve bunların yayılmasına katkıda bulunur[686].

Bu kapsamda, rektörün en başta gelen özelliği, geleneksel şekilde, nezaket, adalet, çeşitlilik ve özgür söylemin değerinin sorumluluğunu içine alan kolej doğasını tanımlamasıdır. İki kritik ve çok önemli ilke –akademik özgürlük ve özgürce konuşma—herhangi bir kolejin ve örgütsel yaşamın kritik öncülü olmaktadır. Kampüs topluluğu içerisinde, bireysel özgürlük konusundaki kavramlar hem bireysel hem de iş birliği sorumluluğu büyük ölçüde bu temel ilkelerden türemiştir. Akademik özgürlük ve özgürce konuşma ile ilgili olarak çoğunlukla yaygın olan şimdiki durum, kampüs hayatının ahlâki ve etik yapısıyla yakından bağlantılı olan bu konuların akla dayalı yaşamı oluşturduğu beklentisinden kaynaklanmaktadır. Fakat yine bunlar rektörün devam ettirmekle sorumlu olduğu en temel değerler arasında olmaktadır[687].

Yukarıdaki açıklamaları akademik entelektüel tepe yöneticisi olarak rektör için üstlenilmesi gereken işlevler listesi haline getirdiğimizde, aşağıdaki Tablo 42, göze çarpan öncelikler seti olarak karşımıza çıkmaktadır.

[686] Lenoar Foster, Dean Mcgovern and Kelly Ward, "College Leadership: Learning from Experience, Contributors", **Journal of Leadership Studies**, Volume: 8, Issue: 3, 2002, s. 29.
[687] Nelson, a.g.e., s. 91.

Tablo 42. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Rektörün Üniversitedeki İşlevleri

Entelektüel İşlev	Yerine Getireceği Faaliyetler
Misyon ve Hedeflerin Belirlenmesi	Misyon ve hedefler, kampüsü oluşturanların çıkar ve gereksinimlerine uygun ve coşkulu, ayırt edici olmalıdır.
Kurumsal Hafızayı ve Efsaneyi Yaratarak Sürdürmesi	Birçok kolej için sahip oldukları efsane kurumu şekillendirir ve bir araya getirir. Rektör, efsaneden kaynaklanan bu temeli üniversiteyi ve temel ilkelerini güçlendirmek için kullanır.
Farklı Görüş ve Kişileri Biraya Getirmesi	Başarılı bir rektör, bazen birbirinden nefret eden oldukça farklı kişileri ve görüşleri bir araya getirme yeteneğine sahiptir. Akademik topluluk, üniversite ve kolejdeki tüm gruplar arasındaki insani değerleri takdir etme ve fakültenin araştırma yeteneklerini arttırarak öğrenciler için öğrenmeyi geliştirecek olan rektörün hedeflerini öğrenmeleri gerekir.
Paylaşılan Değer ve İlkelerin Tartışılmasında Liderlik Etmesi	Entelektüel olarak eleştirici yapıda olan kolej ve üniversitenin kültürel yapısının, bilimsel genişlemesinin karşılığı olarak ideolojik tartışmaları da beraberinde getirmesi kaçınılmaz olmaktadır.
Öğretim Elemanı Olarak Ders Vermesi	Rektörler, öğretim elemanları olarak öğrencilerle ilişki kurmaya gereksinirler. Öğretme zamanının önemini değerlendirmek isterler. Öğretim, rektörlere, öğrencilerle doğrudan temas kurma olanağı verir ve sınıf ve yönetsel görevler arasındaki mesafeyi azaltma olanağı sunar.
Rektörlüğü Güçlü Bir Kamu Sözcülüğü Platformuna Dönüştürmesi	Kolej ve üniversite rektörlüğü, konuşmalar, başyazılar ve bilimsel ve hazırlanılan dergilerdeki makalelerle, rektörlüğü, güçlü bir konuşma platformuna ve kamu ofisine dönüştürebilir. Bu platformdan rektörün fikirleri, geniş ölçüde bu konularda ulusal bir tartışma yapılmasına ve bunların yayılmasına katkıda bulunur.
Akademik Özgürlüğü ve Konuşma Özgürlüğünü Savunması	Akademik özgürlük ve özgürce konuşma ile ilgili olarak çoğunlukla yaygın olan şimdiki durum, kampüs hayatının ahlâki ve etik yapısıyla yakından bağlantılı olan bu konuların, akla dayalı yaşamı oluşturduğu beklentisinden kaynaklanmaktadır. Fakat yine bunlar rektörün devam ettirmekle sorumlu olduğu en temel değerler arasında olmaktadır

2.1.3. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Rektör ve Akademisyen İlişkisi

Rektör, kendisinin akademik rolünü kurumun yönetimiyle bir araya getirmiştir. Bu yüzyılda güçlü veya geniş bir meslektaşlar bütünüyle baş etmek zorunda olmayan bir rektör, rektörlüğe atandığında çok büyük bir güç kendisine delege edilmiş olmakta ancak daha görevinin başlangıcından itibaren yaptığı işlerde, meslekten olmayan yönetim kurulu üyeleri ile çalışmak durumunda olmaktadır. Geride kalan akademik personelin çoğunluğu sözleşmeli olarak işlerini yürütmektedir. Bir kolej veya üniversite

rektörü (kurumda böyle bir atama olup tekrar profesörlüğe geri dönse de) en azından rektör olarak asla sözleşmeli değildir. Ofiste, kurulun kendisine delege ettiği geniş kapsamlı bir güçten sorumlu olarak sözleşmeye bağlı olmadan faaliyet göstermesine karşın bu yetkisi çoğu kez yapılmış olduğu gibi tekrar her zaman geri alınabilir[688]. Rektör, kişilikten kişiliğe, gelirden masrafa, bir iş yapmaktan diğerine zorlamaya, bölümden bölüme ilişkiyi anlayabilen, en iyi nitelikte entelektüel bir yönetici veya gözetimci olarak resmi kadronun bir üyesi olmaktadır. Rektör yalnızca, kolejin insanlara veya insanların koleje karşı görevini dikkate almaları için çağrıda bulunur. Rektör azınlık durumlarında ve azınlıklar için bir sözcü olmaktan ziyade kendisine sessiz bir aracılık fırsatı verilmesi gereken bir peygamber olmaktadır. Rektör idareci veya yönetici olarak isimlendirilir. Yine kendisini bir düşünür olarak kabul etmemiz için bir alim olacaktır. Bazen en ünlü heykel tıraşlardan birisi olan Rodin'i hatırlatacak kadar da iyi olmak zorundadır[689].

Rektörlük, bir akademik olarak rektör için birçok biçimde en keyifli ve ayrıcalıklı uğraşlardan birisidir. Yeni konular sürekli çoğalmakta ve meydan okuyucu olmakta, özellikle araştırma konusunda bu durum gözlenmektedir. Entelektüel çalışma gerçekten heyecan verici olabilir. Daha da önemlisi, çok sayıda akademisyen, proje yayınlanmaya hazır ve bunlar tamamlandığında, rahatladıklarında ve çalıştıklarında, araştırma konularını seçerek iş yapma tarzı üzerinde büyük bir kontrol sahibi olmaktadırlar. Entelektüel meydan okuma ve çalışma özgürlüğü kombinasyonunun alt edilmesi zordur. Bu kombinasyonu akademik yaşama etkin şekilde uyarlayacak olan kişiler de akademik entelektüel yöneticiler olarak rektörlerdir [690].

Akademinin doğası, aklın doğası ve özgürce konuşma arasında özel ve güçlü bir ilişki olduğu varsayılmaktadır. Rupp, zararlı ve nefret uyandırdığında bile, felsefi olarak sınırsızca konuşma özgürlüğünü savunmuştur. Yine yazar, böyle bir konuşmanın çok daha fazla konuşmaya karşı bir panzehir olduğunu ileri sürdü. Muhalif sesler, rasyonellik ve nezakete dayalı karşıt görüşler geliştirmek sorumluluğuna sahiptir. Kolej ve üniversiteler ve onların temel değerlerinin, insani farklılıkları ve anlaşmazlıkları aşan

[688] Altbach, Berdahl and Gumport (ed.), a.g..e., s. 274.
[689] Thwing, a.g.e., s. 209.
[690] Martin, a.g.e., http//www.uow.edu.au/arts/sts/,htm/HTML, 2004, (Er. Tar: 12,11, 2005).

bir platform olmaları gerekir. Akademik entelektüel yönetici olarak rektörler, bu platformun çok defa kampüsteki anlaşmazlıklara ve görüşmelere rehberlik edecek kadar yeterince güçlü ve gözle görülür bir kurumsal efsane içerisinde yer almasını sağlamaktan sorumludurlar[691].

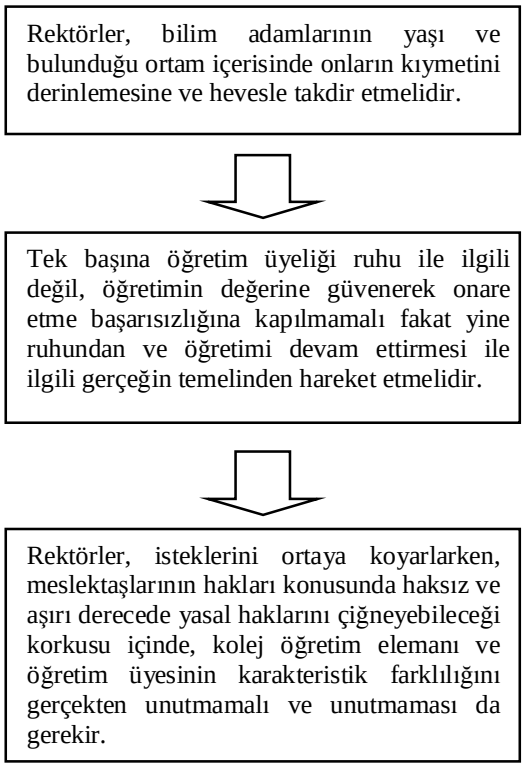
Ancak rektör bir bilim adamı olsun ya da olmasın, başkanlığı altındaki üniversitenin üyeleri ile ilişkilerinde, en azından sempatik olmalı ve sürekli olarak onları temsil ve yaşamsal şekilde kurumuna hizmet ederken büyük amaçlar geliştirmeye istekli olmalıdır. Zira bilim adamı, üniversitenin veya kolejin amacını güvenceye almanın ya sonu ya aracı veya yöntemini oluşturmaktadır. Fakat bütün bu olaylarda, rektörün yalnızca üst düzeyde bilim adamlığı ilgilerini geliştirmek için güce ve yönteme gereksinimi olduğunu kabul etmesi gerekir[692].

Akademik entelektüel yönetici olarak rektör, akademisyenlerle ilişkilerinde sempati, güler yüz ve demokratik değerleri daha da geliştirici ve eşitliğe önem veren bir yapıda olmak durumundadır. Pozisyonunun çekiciliği ve sorumluluk alanının genişliği, entelektüalitesinin güçlü olmasını gerektirir. Akademisyenlerle ilişkilerinde, klasik yöneticilerin sürekli yaptığı gibi kolay yolu seçerek otoriter davranmak yerine, gücünü entelektüel birikiminden alarak ve zor olanı gerçekleştirerek demokratik bir davranış içersinde olmalıdır. Tartışmaları ve eleştirileri pozisyonuna yönelik düşmanca refleksler şeklinde değerlendirerek cezalandırıcı bir güdülenmeyle harekete geçmeyi değil, göremediği eksikliklerini tamamlayan ve ödüllendirilmesi gereken ciddi öneriler şeklinde algılayarak yoluna devam etmeyi seçmek zorundadır.

Aşağıda, Şekil 31'de akademik entelektüel yönetici olarak rektörün akademisyenlerle ilişkilerinde göz önünde tutması gereken faktörler gösterilmektedir.

[691] Nelson, a.g..e., s. 105.
[692] Thwing, a.g.e., s. 130.

Şekil 31. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Rektörün Akademisyenlerle İlişkilerinde Gözönünde Tutması Gereken Faktörler

Kaynak: Charles Franklin Thwing, **The College President,** New York: Macmillan, 1926, s. 36.

2.1.4. Akademik Entelektüel Düzeyin Rektörlüğe Katkısı

Hem özel hem de kamu üniversiteleri rektörleri için yirminci yüzyıldan sonraki önemli bir meydan okuma, üniversite, kolejler ve toplumun hem hizmetinde faaliyette bulunarak, hem de eleştirici konumda onlar için bir vizyonu ve amaç duygusunu devam ettirmesi olmaktadır. Çağdaş ortamı oluşturan vatandaşlar, mezunlar, mütevelli heyeti üyeleri ve diğerleri, toplumun kurumlarından verimli ve somut sonuçlar talep etmektedirler. Fakat bu kontrolsüz düşünce, ahlâki ve ruhsallık düşüncesinin pahasına maddesellik uğruna eğitimin değerini hızla azaltmaktadır. Shapiro'nun geleneğinde başkanın istediği ve rektör için gerekli olan şey, eğitimin vizyonu ve üniversitenin rolünün daha çok ve geniş olarak aydınlatılması gerektiğini savunmasıdır. Rektör, bu

kritik rolü üstlendiğinde, kurumsal bir efsaneye katkıda bulunarak ve üniversitenin amacının kamusal anlayışı şekillendirmesi için eğitim felsefesini kullanabilecektir. [693]

Rektörler, akademik entelektüel yöneticiler olarak ilk olarak, üniversitelerindeki yönetsel faaliyetlere kendi değerlerini yansıtacaklardır. Bu bağlamda [694]: **a)** Her insana hoşgörüyü öğretirken, onların farklılıklarına saygı duyarak, bütün insanları sıcak olarak karşılayarak, demokratik bir geleceği kendilerine sunarak, demokratik bir yaşam tarzının değerli olduğunu gösterir. **b)** Daha iyi bir geleceği sağlayan, araştırma kapasitesine göre yeni bilgiyi keşfedeceği inancını ortaya koyarak, kendi çalışanları ve dünya için yeni bilgi yaratır. **c)** Toplum içinde özellikle, kendisini destekleyen topluluk için, iş gücü eksikliğine cevap olarak eğitimli bir iş gücüne katkıda bulunma yükümlülüğü olduğunu kabul eder. **d)** Kendisini destekleyen topluma hizmet eder. **e)** Akademik entelektüel yönetici olarak, kurumsal engeller olmadan, her çalışanın, kişisel ve profesyonel hedefleri izleyebileceği şekilde iş gücünün insani gelişimine yatırım yapmanın akıllılık olduğunu kabul eder. Büyük bir üniversitenin yöneticisi olarak *cam tavana* sahip olunmasına izin vermez. **f)** Gelecekte kendi üniversitesi içinde çalışacak ve araştırma yapacak yeni kuşağa geçecek olan tesisleri ve fiziksel düzenlemeleri fiziksel bir miras olarak kabul ederek, bunların sayısını arttırır, bakımını yapar ve korur. **g)** Eğitim, araştırma ve hizmet etmesine olanak veren kamu ve özel sermayeyi koruma sorumluluğu olduğunu kabul eder. **h)** Başarısı için tedarik ettiği gerekli kaynakları, önceliklerine yönlendirmek için yeterince bilgiyle bunları tanımlayan ve planlayan bir üniversite olmasına çaba gösterir.

Eğitim, insan varoluşunun ahlâki taleplerini ve etiğini bir araya getirmelidir. Bu ahlâki amaç duygusu, öğrencilerin, eğitimli insanlar ve dünyadaki liderlerden beklenilen tercihleri ve kararları almalarına olanak verir. Rektörler, öğrencilerin hayatlarının bu yönünü aktif olarak geliştirmelidirler[695]. Akademik entelektüel düzeyi yüksek bir rektör öğrenci yaşamının daha da aktif olmasına özen gösterecektir. Diğer taraftan, üniversite düzeyinde entelektüel bir iş ortamı için elverişli şartlar yaratılmasına dönük olarak çaba

[693] Nelson, a.g. e., s. 40.
[694] Kansas University, http://www.chancellor.ku.edu/speeches/Convocation/,htm/HTML,2005, (Er. Tarihi, 13.02.2006).
[695] Nelson, a.g.e., s. 24.

gösterecektir. Bu gibi şartlar altında, akademik entelektüel yönetici olarak rektör, en azından dört eleman veya atmosferin somut hale getirilmesi arayışında olmaktadır[696]. *İlk olarak,* kendisini politikalarına ve çalışmalarına muhalif olarak, eleştirenlerin yerine koymaya çalışarak entelektüel bir özgeciliği temsil etmesidir. *İkincisi,* sonuçların gerçekleşmesini bekleme istekliliği olarak Panamalı Gorgas'ın yaptığı gibi sabırlı bir ahlâki ruha sahip olmasıdır. *Üçüncüsü,* bütün ayıplarından kurtulmaya çalışması gerekir. Kırıcı veya suçlu olursa, bu şekilde düzeltmeye ve kabullenmeye alışması gerekir. *Dördüncüsü,* rektör ayrıca, yönetimle ilgili olarak yapıcı bir gücü uygulamaktadır. Tüm bu güçler bir nezaket atmosferi içerisinde kullanılmış olabilirler.

Liderlik hem entelektüel bir çaba hem de irade ile ilgili bir erdem olmaktadır. Liderlik, sahip olduğu sempatiyle lider olarak ve etrafını kuşatan zorlukların farkında olarak, liderlik ettiği hedefi işaret ederek, liderliği altındaki şartları anlayarak, diğer kalite ve güçler arasında temsilciğini yapar. Topluluk içinde derin şekilde değer verilen ve arzu edilen akademik olarak da daha derinlemesine takdir edilir ve hatta daha hevesli şekilde gereksinilir. Halk demokrasisi arasında olan kolejde liderlik ne otokratik ne de aristoratik olabilir. O demokratik, dahası şüphesiz ve kararlıdır. Radikal değil, ilerici olabilir, ortaya konulanları bir araya getirir ve geçmişi temsil eder dahası ne ağırkanlı ne de hareketsizdir. Bütün sınıflara saygı göstererek ilgilenmiş olur. Popüler olur, kararsız olmaz. Taraflı değil, güçlü, sinirli değil, kolay anlaşılan bir kişi olur dahası ne gösterişli ne de bağırıp çağıran birisidir[697].

Rektörün, entelektüel düzeyinin yüksek olması, kurumsal uyumun sağlanmasında da etkili olur. Bu durum yeni ölçüler ortaya koymasında, rektör tarafından, sahip olunan nazik ve kurumsal bir erdem olmaktadır. Böylesi ölçüler olabilir ve çoğu kez de muhalefete yol açabilir. Muhalefet zorluysa, doğal olarak ölçüler de akıllıca olsa da genellikle bunu muhalifler arasında doğru dürüst çalışmaya yansıtarak iyice aydınlatması beklenilir. Fakat herhangi bir olayda, karşılıklı güven ve iyi

[696] Thwing, a.g.e., s. 41.
[697] Thwing, a.g.e., s. 140.

arkadaşlığı devam ettirmede, daha da önemli olan şey, kısa dönemdeki amacı güvenceye almada, ruh hali veya düzeltme veya düzenleme arzusu en başta gelen değerdir[698].

Diğer taraftan akademik entelektüel düzeyi yüksek bir rektör, örgütleme bağlamında üniversitedeki adaleti, demokrasiyi ve özgürlüğü aşağıdaki ilkelerle geliştirebilecektir[699]: **1)** ***Bağımsız bir kamu alanı ve kültürünü geliştirme:*** Böylesi bir deneyim, üniversite ve ötesindeki işleyen statükoya meydan okumak için ideolojik ve pratik bir sıçrama tahtası deneyimi olmaktadır. **2)** ***Katılımcı demokrasi:*** Bu katılımcılar için toplum içinde eylemi gerçekleştirdiği ve barışçı biçimde yaşayabildikleri için demokrasiyi uygulama ve yaratma sorumlulukları olduğu anlamına gelmektedir. **3)** ***Kitlesel bilinci arttırma:*** Böyle bir enerji aktivitesi sıralaması, çok defa yeniden güç kazanma ve diğer geleneksel formları protesto etmeden yoksun olan, sürekli kitlesel bilincin arttırılmasına olanak vermektedir. **4)** ***Güç-oluşturulması:*** Akademik entelektüel düzeyi yüksek olan bir rektör, üniversitedeki, gücü tahsis etme ve karar alma sürecini demokratikleştirmesi için öğrenci gücünü biraraya getirme plaformu olmaya başlamaktadır. **5)** ***Eğitim görme hakkı:*** Akademik entelektüel düzeyi yüksek olan bir rektör, insanların, ırk, sınıf, cinsiyet/cinsel kimlik, cinsel yönelim, sakatlık v.s., gibi özellikleri dikkate alınılmaksızın eğitim alabilmesini savunur.

Tüm bu açıklamalar etrafında, aşağıdaki Tablo 43'te, akademik entelektüel düzeyi yüksek olan rektörlerin kendi pozisyonlarına yapacakları olası katkılar özetlenmektedir.

---

[698] Thwing, a.g.e., s. 162.

[699] Lena Posner, "Education is a Right!", Tent State University National Conference, July 21-24, 2005., ss.1-2., http://ru.tentstate.com/organizing/,htm/HTML,2005 (Er. Tarihi, 09.09.2006).

Tablo 43. Akademik Entelektüel Düzeyi Yüksek Olan Rektörlerin Bulundukları Pozisyona Yapacakları Katkılar

Entelektüel Faaliyeti	Rektörlüğe Katkısı
Entelektüel Değerleri Vurgulaması	Hoşgörüyü, demokrasiyi, yeni bilgi yaratılmasını, iş gücünün eğitimine olanak sağlayarak, toplumun ve çevrenin korunmasına, kadın erkek eşitliğine fiziksel aktiflerin geliştirilmesine, kamu ve özel sermayenin korunarak etkinliğinin sağlanmasına, üniversite kaynaklarının planlı ve öncelikli alanlarda kullanımına öncülük eder.
Ahlâki Bir Amaç Duygusunu Yaratması	Bu ahlâki amaç duygusu, öğrencilerin, eğitimli insanlar ve dünyadaki liderlerden beklenilen tercihleri ve kararları almalarına olanak verir. Rektörler, öğrencilerin hayatlarının bu yönünü aktif olarak geliştirmede etkili olurlar.
Entelektüel Bir İş Ortamı Yaratılmasına Dönük Çaba Göstermesi	Muhaliflerin eleştirilerine bilimsel bir özgecilik ile cevap vererek, sabırlı bir ahlâki ruha sahip olarak, kişisel ayıplarından arınarak, yönetim düzeylerinde yapıcı bir nezaketi ön plana çıkartır.
Entelektüel Liderlik Özelliklerini Her Fırsatta Sergilemesi	Radikal değil, ilerici, ortaya konulanları bir araya getirir ve geçmişi temsil eder dahası ne ağırkanlı ne de hareketsizdir. Bütün sınıflara saygı göstererek ilgilenir, Popüler olur, kararsız olmaz. Taraflı değil, güçlü, sinirli değil, kolay anlaşılan bir kişi olur, dahası ne gösterişli ne de bağırıp çağıran birisidir.
Muhalifliği ve muhalifleri Değer Olarak Algılaması	Bu durum yeni ölçüler ortaya koymasında, rektör tarafından sahip olunan nazik ve kurumsal bir erdem olmaktadır. Muhalefet zorluysa, doğal olarak ölçüler de akıllıca olsa da genellikle bunu muhalifler arasında doğru dürüst çalışmaya yansıtarak iyice aydınlatması mümkün olur.
Yazma ve Konuşma İşlevini Yerine Getirmesi	Rektör, eğitimsel işlevin yorumlanması, yeni eğitim teorilerinin değerlendirilmesi, doğru dürüst eğitim fikirleri ve yöntemleri üzerinde durulması, farklı eğitim biçimleri ve düzenleri arasındaki ilişkiler gibi çok sayıda alandan bir kaçına topluluğun dikkatini vermesini sağlayarak verimli şekilde geliştirebilir. Toplum için rektörün kalemi, bir savaşçının kaleminden daha faydalıdır.

2.2. DEKANLIK

Dekan, Üniversitelerde bir fakültenin yönetiminden sorumlu profesör anlamına gelmektedir[700]. Dekan sözcüğü özellikle, Anglikan kilisesinde çeşitli kilise ve papazlardan sorumlu olan daha üst düzeydeki bir papaz anlamına gelmektedir. Yine dekan sözcüğü, bir üniversitede, bir araştırma alanından sorumlu veya öğrenciler ile onların davranışlarından sorumlu olan birisini ifade etmektedir[701]. Etimolojik olarak

[700] http://www.tdk.org.tr/tdksozluk/sozbul.asp?kelime, 2006, (Er. Tarihi, 02.09.2006).
[701] Longman, Dictionary of Contemporary English, Longman Group, Barcelona, 1995, s. 348.

dekan sözcüğü, Orta Çağ İngilizcesinde *deen,* Anglo-Fransızcada *deen, deien,* Geç Dönem Latince, bir kişinin yöneticisi anlamına gelen *decanus*'tan Yunanca *dekanos, deka*'den gelmektedir. Buna göre dekan, **1.a:** Üniversite veya katedral kilisesi bölümünün başkanı, **b:** Ayrı bir piskoposluk bölgesini denetleyen bir Roma Katolik papazı olmaktadır. **2.a:** Bir üniversitenin, bölümü, fakültesi, koleji veya okulunun başkanı, **b:** Öğrencilere danışmanlık ederek onları disipline etmekten sorumlu olan bir kolej veya orta dereceli okul yöneticisi anlamına da gelmektedir[702].

Dekan, üniversite öğrencilerini koruyan, savunan ve danışılan birisi olarak bir Amerikan buluşudur. Oxford ve Cambridge'in her ikisi de işledikleri suçların nicelik ve niteliğine göre, öğrencilerin herhangi bir kusurları olursa onları sert bir biçimde cezalandıran, öğrencilerin tarz ve davranışına bakarak atanmış olan, "temel görevi denetçilik yapmak veya dekanlar olarak öğrencileri bir araya toplayarak bilim adamlarını maceraya teşvik etmek olan" kişileri istihdam etmiştir. Orta Çağ manastırlarındaki dekanlar, idaresi altındaki genç rahiplere katı bir yönetim uyguladılar; Anglikan katedralinde, askeri bir dekanlık olmadan uzun süre önce, kilise heyeti üyelerinin bir bölümü üzerinde de benzer bir davranış tarzı sürdürmüşlerdi. Dekan (decanus) astlarına bağırarak emirler veren bir tür çavuştu[703].

Dekan, akademik bir kavram olarak değişik ülkelerde farklı anlamlarda kullanılabilmektedir[704]: **(1)** Amerika Birleşik Devletleri'nde, çok sayıda yeni ve mevcut olan yüksekokullar öğrenci disiplini ve bazı derecede yönetsel hizmetlerin yerine getirilmesinden sorumlu olan, bir dekan olarak kendisine danışılan bir öğretmen veya yöneticiye sahiptir. Kurumdan kuruma değişik olarak kullanılsa da dekan genellikle üniversite içindeki birim veya bölümler ya da önemli bir bölümün başı olmaktadır. **(2)** İngiltere'deki üniversitelerde, dekan, biribiriyle ilişkili akademik bölümlerin bütünü olan fakültenin başkanı olmaktadır. Dekanın görevleri, disiplin ve cezalandırmalarla bir

---

[702] Merriam-Webster Online Dictionary, http://www.m-w.com/dictionary/dean,htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 23.08.2006).
[703] W. Storrs Lee, **God Bless Our Queer Old Dean**, New York: Putnam, 1959, s. 48.
[704] Nicola C. DiFronzo, The Academic Dean, http://www.newfoundations.com/htm/HTML, 2004, (Er. Tarihi, 03.08.2006).

arada olan bir dekan figürü oluşturarak, kolejin kurallarını uygulama ve düzenleme etrafında toplanmaktadır. Kolej dekanı, genellikle, finanstan sorumlu muhasebecisi ile akademik konulardan sorumlu olan kolejdeki kıdemli hocalarının kavramsal sorumluluğuna eşit bir statüye sahiptir. **(3)** Kanada Üniversitesi'ndeki bir dekan, kendine özgü olarak, çeşitli akademik bölümleri içine alabilen bazen (okul adı verilen) bir fakültenin başkanı olmaktadır. Kendine özgü pozisyonlar, Mühendislik Dekanı, Bilim Dekanı ve İşletme Dekanı gibi pozisyonlardan oluşur. İç Savaş sonrasında yükseköğretimde yönetim konusunun gelişmesiyle birlikte, dekanlık pozisyonunun uygulandığı görülmüştür. Gould (1964), dekanın rolünün, kayıt ve arşivleme görevlerine yardım edecek birisine ihtiyaç olduğunda ortaya çıktığını göstermektedir. O dönemde, dekanların en başta gelen rolü artan bilim adamlığı ve uzmanlaşma atmosferinde temel üniversite ve insani değerleri devam ettirmek olmuştur. Dekan, öğrencilerin, yaşamı konusunda bilgi almak ve onların sıkıntılı ve başarılı dönemlerinde gidebileceği bir kişiydi. Bu dönemde dekanlar, kurumlara ampiriksel meslektaşları hakimken kendileri tamamen hümanist nitelikteki kişiler olmuştur.

2.2.1. Dekanlık: Güç, İktidar ve Otorite Alanı

Dekanlar, yükseköğrenim kurumlarının akademik yapısında duyarlılığı sağlamakta fakat üniversitenin karar almasının "kritik bir omurgasını" oluşturmaktadırlar. Dekanlar, herhangi bir diğer akademik yöneticiden daha çok akademik bölümlerle merkezi yönetimi birbirine bağlamaktadır. Bu şekildeki karşılıklı ilişkiler yoluyla, dekanların belirlenmiş durumlarda kendi davranışlarına karar verdiği anlaşılmaktadır. Dekanlar, hiyerarşik düzenlemelerde yöneticiler olarak, çalışmalarında kendilerine durumsal olarak akademisyenlerce belirlenmiş olan talepler ve beklentiler uygun göründüğü bir tarzda davranırlar. Gerçekten günümüzde dekanların vizyonu huzur verici ve bir bilim adamı-lider olan -politik olarak zeki ve ekonomik olarak yetenekli –bir yöneticiyi ifade eden dekan imajında belirlenmiştir[705].

Dekan, kendine özgü şekilde kariyerini takibe fakülteye belirli bir görev süresi ile atanmasıyla başlar. Çoğu dekanın özgeçmişi, akademisyen olarak, erken yaşta

[705] Gmelch, Wolverton and Wolverton, a.g.e., s. 80.

profesör kademesine yükselerek zamanında bir şekilde hareket ederek, güçlü dosyalar biriktirerek kendilerini geliştirmesiyle ortaya çıkacaktır. Çok sayıda dekan da birim başkanı, direktör veya bölüm başkanı gibi kendilerine liderlik etmesi için başvurulan ve dekanlık görevini bu nedenle kabul eden bireyler olmaktadır. Dekanlar, organizasyonlarına önem vererek, kalite ve verimliliği ile derinden ilgilenirler. Bir dekan tarafından alınan her karar bir koleji, hafiften yeniden şekillendirir ve rekabet avantajının ya iyileşmesine ya da gerilemesine hizmet eder[706].

Dekanlar, mütevelli heyetinin fikir birliği ile üniversite rektörünce atanır. Mevcut dekanlık pozisyonunda boşluk olduğunda, Akademik İlişkilerden sorumlu Rektör Yardımcısı, bir dekan atanması ile ilgili tavsiyelerde bulunması için akla uygun bir ölçütle, tüm fakülteyi temsil edecek biçimde ilgili okulun hali hazırdaki bölümlerinden oluşan bir komiteyi belirleyecektir. Komite, akademik ilişkilerden sorumlu Rektör Yardımcısı'na üniversitenin rektörüne arz etmesi için tavsiyelerde bulunacaktır. Nadir durumlar ve zorlayıcı sebepler dışında, dekanlıkla ilgili olarak fakülte komite üyelerinin muhalefetine karşılık bir atama gerçekleşmez[707].

Dekanlar, "kaya gibi ve zor olarak" bilinen bir alanda hizmet ederler. Diğer yandan, dekanlar, kendi eş dekanlarına, yönetici komitesine, bölüm başkanlarına veya temsilcilerine, fakülte üyelerine, öğrencilere ve personele duyarlı olmalıdırlar. Öte yandan bir dekan, yalnızca üniversiteninkilerle dekanlık biriminin vizyon, misyon ve hedeflerinin birbirinin içine geçmesiyle yetinmemeli, rektörle bir *iş ortağı* da olmalıdır. Dekanlık, hem talep edilen hem de meydan okumaktan mütevellit görev olmakta fakat dekanlar, günlük faaliyetleri ve bunlar konusunda bilgi verilmesine gereksinim duyarlar, rol ve değerlerini anlayarak daha da rahat hale gelirler. Dekanlar, rektöre paralel olarak öncelikle, kendi personelini motive ederek, bunları değerlendirerek ve yönettiği kolej ve fakültelerini temsil ederek hizmet etmiş olurlar[708].

---

[706] Gary S. Krahenbuhl, **Building the Academic Deanship: Strategies for Success**, Westport, CT.: Praeger, 2004, ss. 3-4.
[707] The University Academic And Administrative Structure, http://www.fordham.edu/images/admin, htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 12.03.2006).
[708] Bob Smith, "Why A Dean?", **All Things Academic**, *5* (3), September 2004, s. 2.

Bir dekanın çok sayıda sorumluluğunun olması problemi, günümüzün modern eğitim düzenlemelerinde çok fazla görülmektedir. Robillard, bu noktayı, 10 Eylül 1999'da, The *Chronicle of Higher Education* dergisinde yayınlanan iş ilanlarını göstererek, dekan olarak bu pozisyon uğrunda mücadele eden kişiler için listelenen görevlerin çokluğuyla ortaya koymuştur. Bir kuruluş, adayın "liderlik sorumluluğu, müfredat planlama ve geliştirme ve bütçeyle ilgili yönetim görevlerini" üstlenmesi gerektiğini kaydetmişti. Diğer birisi de program değerlendirme, iç ve dış kuruluşlar arasında iş ortaklığı geliştirme ve çatışma yönetimi gibi görevleri sıralamıştır. Bütçe konularındaki uzmanlık, olağanüstü önemdedir ve yönetim ve denetim becerileri ile ilgili deneyim, dekan bireyi işe aldığı ve fakülteyi değerlendirdiği için temeldir[709].

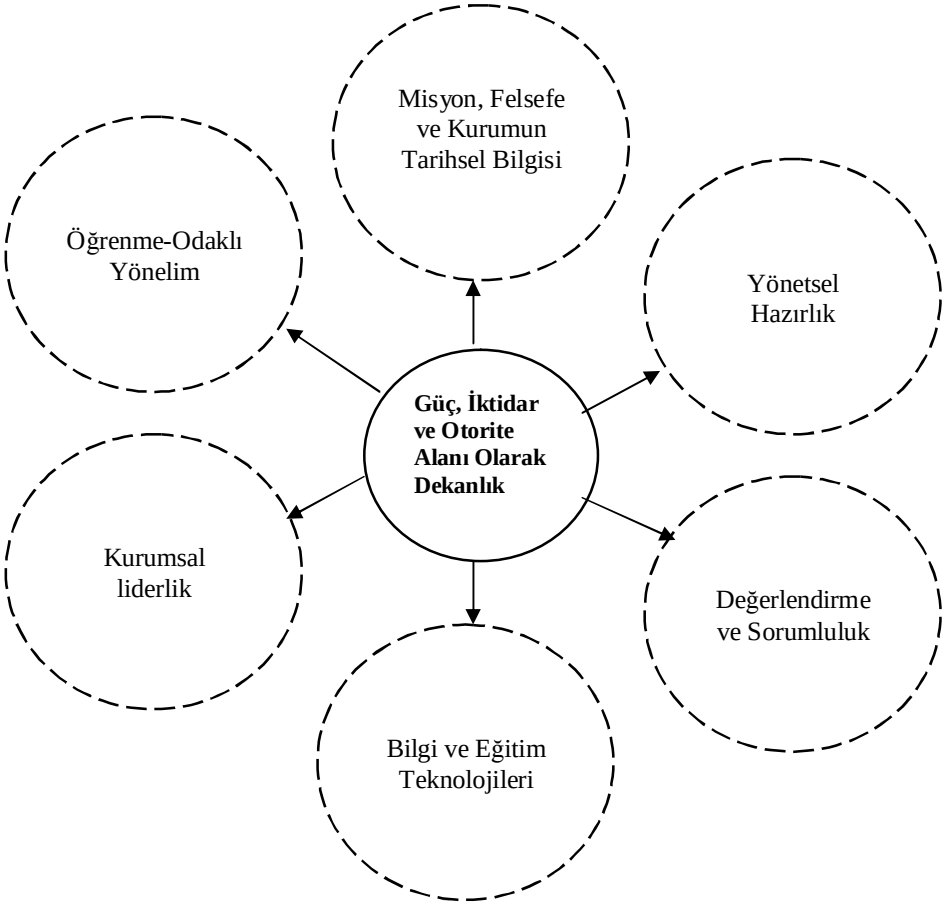
Akademik entelektüel yönetici olarak dekanlar, ikilemleri, kampüs vatandaşlığı ve profesyonel ilerlemeye kendilerini liderlik yapmaya teşvik eden ve büyük üniversite ve onların bölümleri arasındaki ilişkileri kavrayarak fakülteye yardım ederek, akademik bütünlüğü geliştirerek kararlara dönüştürmektedirler[710].

Dekan, fakültenin tavsiyesi ile entelektüel bütünlüğü ve çağdaş uygunluğu olan ders tekliflerini, branşları, kolejin gereksinmelerini sağlamaya çalışır. Bilgi gelişirken ve içerikler değişirken, değişime ayak uydurmak için akademik teklifler sunulmalıdır. Dekan bu istikrarlı gelişimi gözetirken şunları dengelemeye çalışır[711]: **(a)** gelenekle sunulan güvenlik ve konforu, **(b)** acil kamu hizmeti bilgisini yayınlamaya yönelik baskılar.

Dekan, kolejin-fakültenin akademik tekliflerini şekillendiren sürecin bir parçası olan yol göstermeye yardımcı olur. Bragg, bir dekan için gerekli olan altı çekirdek faaliyet alanı olduğunu ileri sürmüştür. Bu alanlar aşağıdaki Şekil 32'de gösterilmektedir.

[709] D. Robillard (ed.), **New Directions for Community Colleges**, San Francisco: Jossey Bass, 2000, ss. 87-94.
[710] Pence, a.g.e., s. 38.
[711] Gary S. Krahenbuhl, a.g.e., s. 20.

Şekil 32. Dekanın Temel Faaliyet Alanları

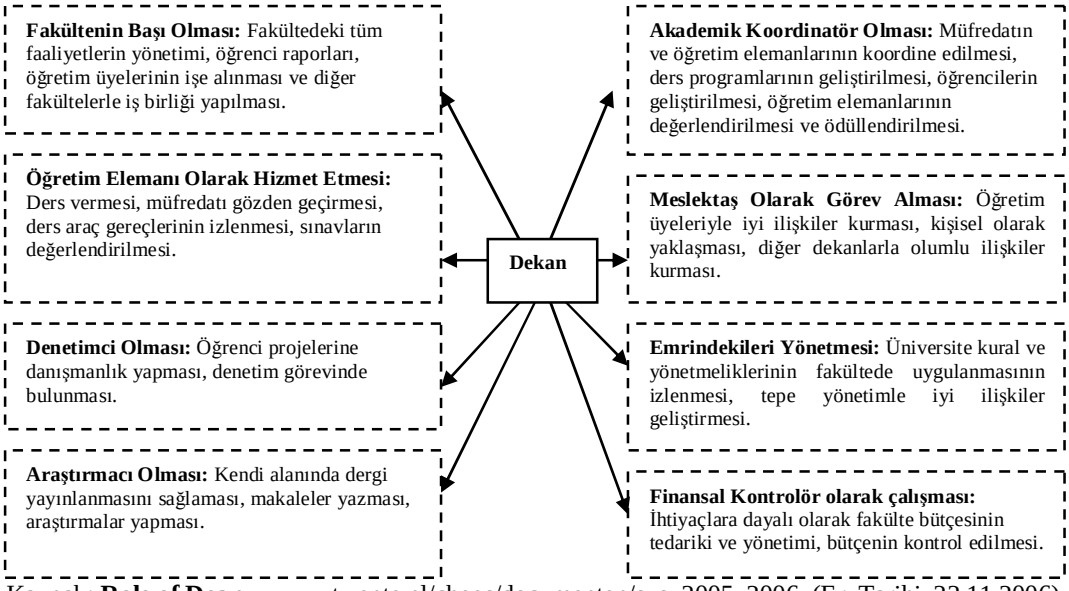

Kaynak: D. Robillard (ed.), **New Directions for Community Colleges**, San Francisco: Jossey Bass, 2000, s.109.

2.2.2. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Dekanın Fakültedeki İşlevleri

Araştırmacılar dekanlığın, hiyerarşik veya teknik olmaktan daha çok, arka planda politik ve sosyal bir liderlik rolü olduğu sonucuna varmaktadırlar. Dekanlar, çıkarlar, bireyler ve gruplar dizisi ile birlikte iş yapmalıdırlar. Dekanlar, aslında her iki perspektife katılan ve köprü olması beklenilen iki uzmanlık alanına –üst düzey yönetim ve fakülte yönetimi—hizmet ederler. Bu örgütsel bağlamda, dekanlar, değişik şekilde, fakültede yaşayan ve çalışan insanları teşvik ederek, onlara rehberlik eden, diplomatlar olmakta ve köşeye sıkıştıran içsel ve dışsal tehditleri devam ettiren savaşçı hizipleri oluşturanlar arasında aracılık yapan *şahinler* ve *güvercinler* olarak

tanımlanmaktadırlar[712]. Dekanların, her gün ortaya çıkan çeşitli zorluklara ve değişik durumlara çözümler bulmaları beklenir. Dekanlar, yalnızca kendi kurumlarında değil, fakat diğer kolej ve üniversitelerde de ortaya çıkan yükseköğretim ve değişimler dünyası ile bir arada bulunmaya gereksinim duyarlar. Bir fakülte dekanının, günümüzde sürekli sahip olması gereken en iyi becerilerinden bazıları, şimdiye kadar yükseköğretim dünyasında gelişen değişimi kucaklamayı teşvik etmesi, yaşam boyu öğrenme sorumluluğu ve sürekli bilgiye susamışlığı olmaktadır[713]. Dekanların rolü, üniversitenin misyon ve gereksinimleriyle iyi bir şekilde tutarlı olan, fakülte tarafından iyi biçimde başarılabilecek olan, en azami etkiye sahip olan kararları almaktır[714]. Akademik entelektüel yöneticiler olarak dekanlar, aldıkları kararlarla fakültelerinin entelektüel gelişimine öncülük ederler. Çeşitliliğe önem vermeleri, akademisyenlerin entelektüel yönlerinin daha da geliştirilmesini sağlamaları, öğrencilerin ve müfredatın sürekli iyileştirilmesi çabalarını teşvik etmeleri gibi konular söz konusu alınan kararlarda başlıca gündemi oluşturacaktır. Aşağıda Şekil 33'te, akademik entelektüel bir yönetici olarak dekanın rol analizi yapılmaktadır.

Şekil 33. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Dekanın Rol Analizi

Kaynak: **Role of Dean,** www.utwente.nl/cheps/documenten/susu2005, 2006, (Er. Tarihi, 22.11.2006)

[712] Heck, Johnsrud and Rosser, a.g.e., s. 1.
[713] D. Robillard (Ed.), a.g.e., ss. 87-94.
[714] Krahenbuhl, a.g.e., s. 75.

Çoğu insan, dekanın işinin, entelektüel ilgi alanı içinde yöneticilik yapmak olarak düşünür. Bununla birlikte, dekanın etkili bir entelektüel lider olarak yerine getirmesi gereken işlevler konusunda ortaya çıkan genel düşünceler aşağıda sıralanmaktadır[715]: **(1)** *Gözetimci Yönetici(Chief Administrative Officer):* Gözetimci yönetici olarak dekan, personel, bütçe, akademik programlar, tesisler ve mekan, öğrenci ilişkileri, geliştirme gibi kolej ilişkilerini ve onun birçok boyutunu yönetmekten sorumludur. **(2)** *Gözetimci Akademik Yönetici (Chief Academic Officer):* Bilgi yayılır ve içerikler değişirken, akademik teklifler değişime ayak uydurmalıdır. Dekan bu düzenli gelişimi izleyerek; bilginin doğrudan işe yarama özelliğini zorlayarak, geleneğe göre güvenlik ve konforunu dengelemeye çalışır. **(3)** *Gözetimci Geliştirici Yönetici (Chief Development Officer):* Dekan, personeli geliştirebilir fakat en sonunda fakültenin fon arttırma çabalarının başarı ya da başarısızlığından sorumlu olan kişidir. **(4)** *Gözetimci İletişim Yöneticisi (Chief Communication Officer):* Dekan, medya ile ilişkilerinde, yer alan üniversite personeli ile ve kendi kadrosundaki üyelerle çalışarak kamunun anlaşılmasını istediği yüksek önceliği olan mesajlara karar vermelidir. **(5)** *Farklılık Hakemliği Yöneticisi (Chief Adjudicator of Differences):* Bazı durumlarda dekanın, tavsiyelerinin neden izleneceğini veya izlenmeyeceğini tüm yönleri ile anlamaları için tavsiye eden kurul üyeri ile iletişim kurması akıllıca olacaktır. **(6)** *Üst Düzey Ahlâki Yönetici (Chief Morale Officer):* Dekan, fakültenin tonunu ayarlayan kişidir. Zorluklara rağmen, başarılmış olandan daha çok başarı ve güzel çalışmaya dikkat çekmektedir. **(7)** *Baş Koordinatör (Principal Steward):* Dekanın, önemli akademik gelenekleri desteklemesi ve saygı göstermesi beklenir. Dekan, akademik özgürlüğün en başta gelen savunucusudur. **(8)** *Önderlik Eden Bir Mentor Olması (Lead Mentor):* Dekan, karmaşık problemlerin nasıl üstesinden gelineceği konusunda rehberlik ederek ve bunların içinde yer alan kişileri nazikçe ikaz ederek, ortaya çıkan şey üzerindeki düş kırıklığını göstererek, zorluğa dikkat çekmede çekingen kalmamalıdır. **(9)** *Tören Ustası (Master of Ceremonies):* Dekan, duruma uygun düşüncelerini ifade ederek hazırlanmalı ve programın akışıyla benzer olarak, doğru tanıtımları ve gerekli kabulleri yapacak bireyleri belirlemelidir.

[715] Krahenbuhl, a.g.e., s. 19.

Aşağıda Tablo 44'te, akademik entelektüel yönetici olarak dekanın fakültedeki işlevleri sistematik biçimde sıralanmaya çalışılmıştır.

Tablo 44. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Dekanın Fakültedeki İşlevleri

Entelektüel İşlevi	Yerine Getireceği Faaliyetler
Öğretim üyelerinin Yayın Yapmalarını Teşvik Etme	Dekan, fakültenin ulusal ve uluslararası düzeydeki konular hakkında yayın yapması için gerekli olanak ve ödüllendiricileri sağlar. Metin üretmenin entelektüelin temel işlevi olduğu anlayışını yerleştirir.
Diplomat Olarak Çok Taraflı İlişkileri Geliştirme	Öğrencilerle, öğretim üyeleri ile rektör ve mütevelli heyeti ile yakın ilişkiler kurulmasını sağlar. Çatışmalarda ve anlaşmazlıklarda hakemlik görevini üstlenir.
Farklılıkları Bir AradaTutarak Çeşitliliğe Önem verme	Akademik bir organizasyon olarak fakültenin çeşitlilik yönetiminde etkin ve tarafsız olmasını sağlar. Tartışmaları teşvik ederken, farklı düşüncelerin dile getirilmesini de sağlamış olur.
Bürokrasi ve Kayırmacılıkla Mücadele Etme	Akademinin esnek ve bilimsel araştırmaya yatkın doğasına uygun olarak, fakültedeki bürokratik işlemlerin en aza indirilmesini sağlar ve kayırmacılığın bilimsel değerlendirme ölçütlerinin önüne geçmesine engel olur.
Öğretim Elemanı Olarak Ders Verme	Yöneticilik faaliyetinin yanı sıra öğretim faaliyetlerini de yürütür. Bu anlamda disiplini içerisine giren dersleri yürütür, öğrencilerini değerlendirir ve ders ortamlarının iyileştirilmesi için kaynak tahsisi yapar.
Kamusal Çıkarları Gündeme Getirme	Fakültenin yayın yapma, bilimsel toplantılar ve kongreler gibi faaliyetlerle kamunun gündemindeki problemlerin çözümüne dönük çalışmalar yapmasında organizatör olarak çaba gösterir.
Global düşünceler Geliştirme ve Bunları Paylaşma	Fakülte dekanı olarak, uluslararası dergilerdeki makaleler ve çeşitli medya araçları yoluyla, global toplumun önündeki sorunlara eğilir ve uluslararası platformda bunları dile getirir ve tartışılmasına öncülük eder.
Akademik özgürlüğü Geliştirme	Öğretim üyelerinin özgürce konuşmalarını teşvik eder ve yeni düşünceler geliştirmeleri için gerekli ortamı sağlar. Özgürce düşünme ve konuşmanın önündeki engellerle ve engelleyicilerle mücadele eder.
Yaşam Boyu Öğrenme ve Bilgiye Susamışlık	Dekan, yönetsel pozisyonunun sağladığı avantajları geri plana iterek, sürekli öğrenme sorumluluğuna sahip olan bir yöneticidir. Sürekli yeni bilgi kaynaklarına ulaşır ve bilgiye susamış sembolik bir düşünce tarzı sergiler.

2.2.3. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Dekan ve Akademisyen İlişkisi

Akademik entelektüel yönetici olarak dekan, öğretim elemanları ve diğer personelin güvenine hakim olabilen birisi olmalıdır. Dekan, hem bir bütün olarak kendi fakültesinin hem de çeşitli bölümlerin çalışması, gücü, eksiklikleri ve gereksinimleri konusunda geniş bir kavrayışa sahip olmalıdır. Fakülte ve öğrencileri ile öğrencilerle

öğrenciler arasında ihtilaflar ortaya çıktığında bir hakem olarak görev yapar. Tek tük engelleri ortadan kaldırarak, yeni prosedürleri başlatarak, düzenlemeler önererek ve fakülteyi güçlendirerek, çalışmayı iyileştirmek amacıyla araçlar tasarlar. Rektör ve onun arkadaşı olarak dekanlar, başka fakültelerle kendi fakültesinin çalışmasını koordine etmesinde yardımcı olur[716].

Akademik entelektüel yönetici olarak dekanlar iş birliğini ve karşılıklı ilişkileri güçlendirecek faktörler üzerinde dururlar. Sekiz anahtar örgütsel özellik, iş birlikçi bir çalışma için yardımcı olan kurumsal çevreyi karakterize etmektedir[717]: **(1) Misyon:** Misyon iş birliğinin teşvik edilmesi ve saygı duyulması için kritiktir. Her kampüs, formal olarak, Paolo Freire'ın "özgürleştirici öğrenme" adını verdiği (dönüşüme yol açan kritik bir kendini yansıtma süreci) şey veya hizmeti öğrenme, iş birlikçi öğrenme gibi etkili pedegojik uygulamalara neden olan ve geleneksel bireyci öğrenme görüşlerine meydan okuyan öğrenme felsefesini benimsemiştir. **(2) İlişkiler:** Bir zamanlar network (şebeke-ilişkiler) kavramı, misyon aracılığı ile insanların iş birliğine olanak sağlamada merkez olduğunu ortaya koymuştur. **(3) Yapıları Bütünleştirme:** Bir misyon fikri ve yerinde bir insan ilişkisi genellikle izole edilmiş olan çalışmanın ilişkilendirilmesi ve iş birliğinin sürdürülmesi için anahtar olmaktadır. **(4) Ödül ve teşvikler:** Aynı zamanda ödüller, iş birliğini geliştirmede, önemli bir role hizmet etmektedir. Bir fakülte üyesi, bu konuda şu açıklamayı yapmıştır: "Ödüller, iş birlikçi misyonu ve felsefeyi yaşamın içine getirmek için kritik hale gelmiştir. Yapılar, iş birliğini kolaylaştırıyor fakat ödüller kolaylaştırmıyorsa, iş birliği tek başına kurumun başından sonuna ortaya çıkmayacaktır." **(5) Üst düzeydeki insanlardan önceliklerin ne olduğunun algılanması:** İnsanlar, iş birliğinin çok iyi desteklendiğine inanmalarına rağmen fakülte tarafından sahiplenildiklerinde daha başarılı olacaklardır. Personelin iş birliğinin üst düzey yöneticiler arasında önemli olmadığı kuşkusu doğduğunda ise uzun dönemde bunun devam ettirilmesinde başarısız kalınacaktır. **(6) Dışarıdaki Gruplar:** Disiplinle

[716] E. B. Andrews, "The Organization of the University and the Distribution of Authority and Function Therein", University of Nebraska, Transactions and Proceedings of the National Association of State Universities in the United States of America, 1907. s. 120.
[717] Adrianna Kezar, "Moving From I To We: Reorganizing For Collaboration In Higher Education", **Change**, Nov-Dec, 2005, ss. 2-10.

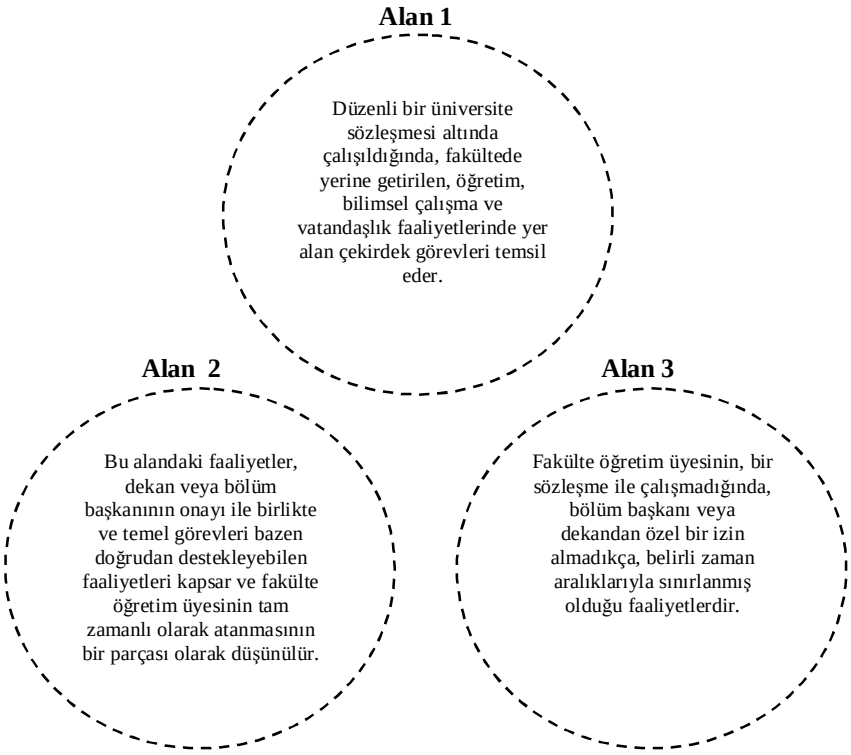
ilgili topluluklar, vakıflar, akredite ajansları ve devlet koordinasyon kurulları gibi dışarıdan gruplar iş birliği için baskı yaratırlar. Bir yöneticinin sözleriyle: " Kampüsümüz proaktif bir yaklaşımı benimsemiştir. Fakülte veya personelinin, yalnızca disiplinle ilgili dergileri, gazetelerde iş birliğinin önemi konusunda okumalarını veya akreditasyon süreci yoluyla da iş birliği yapmalarını beklemeyiz. Günümüzde ve gelecekte, gereksinilen iş birliği konusunda tamamen kamuoyuna hitap ettiğimizden emin oluruz. Yeni çalışma paradigmasının bu olduğunda oldukça ısrarlıyız." **(7) Değerler:** Kampüsler, öğrenci merkezli yenilikçi ve eşitlik taraftarı olarak, diğerlerinden daha kolay olarak iş birliğini teşvik eder görünmektedir. Bu değerler, başka insanların çalışmasındaki değeri görme eğilimini ve iş birliği için gerekli ahlaki deneyimi ve rasyonel bir iş birliğini meydana getirir. **(8) Öğrenme:** İnsanlar örnek olarak, iş birliğinin nasıl yapılacağı konusunda konuştuklarında, genellikle, iş birliği becerileri konusunda formal bir eğitimden ziyade iş birliğinin yararları konusunda bilgilendirilmiş olmaya odaklanır. Her üniversite tek başına ilgi eksikliği ile karşılaşmakla yetinmeyerek bu eksikliği gidermek amacıyla formal olarak fakültelerinin ve kişisel olarak da akademisyenlerinin gelişimini sağlamaya çalışır.

Ayrıntılı biçimde hazırlanmış olan katı bir yönetsel hiyerarşi, fonksiyonların ve konuların delege edilerek düzenlenmesi yeteneğini imkânsız duruma getirir. Ahlâk, disiplin, iş gücünün bölümlere ayrılması oldukça arzu edilir fakat bunlar belirlenmiş kurallardan ziyade genel rehberlik eden ilkelere göre olmalıdır. Uzmanlar, ayrıntılı bir gözetim altında olamazlar ve en fazla genel bir gözden geçirmeye tabi olurlar. Üniversitenin fakültesi, ideal tipe göre "bir eşitler bütünü" olarak görülür[718]. Söz konusu "eşitler bütünü"nün bir parçası olarak, fakülte de en üst düzeydeki yönetici olarak dekan, akademisyenlerle olan ilişkilerini gerçekler ve çevredeki değişime göre organize eder. Akademik entelektüel düzeyi yüksek bir dekan, "eşitlerine" yani öğretim üyelerine muazzam bir entelektüel birikimle cevap vermeye hazır olarak görevini yürütmek durumundadır. Diğer taraftan dekan, ilişki yönetimini karşılıklı anlayış ve sempati bağlamında yönetirken, kişisel özellikleri görmezden gelerek duygularına hakim olmayı bilmek durumundadır. Çabuk sinirlenmek, birbirlerine muhalif akademisyenlerin

[718] Wilson, a.g.e., s. 73.

kolayca etkisi altına girmek, fakülte personeline otoriter bir tarzla davranmaya çalışmak, akademik entelektüel bir paradigmanın dışında gelişen kalitesiz davranışlar olacaktır. Dolayısıyla dekan, akademisyenler olarak fakülte öğretim üyeleri ile ortak bir faaliyet alanını değişik boyutları ile paylaşmayı öğrenerek bu alanlardaki entelektüel performansını kanıtlama gerçeği ile yüzleşmek zorundadır. Akademik entelektüel yönetici olarak dekanın, fakülte öğretim üyeleri ile birarada faaliyet gösterdiği alanlar aşağıda şekil 34'te ifade edilmektedir:

Şekil 34. Dekan ve Öğretim Üyelerinin Ortak Faaliyet Alanları

Kaynak: Expectations of a Faculty Appointment, Brigham Young University, December,1995,http://techtransfer.byu.edu/forms/expect.2.htm#Appointment,htm /HTML,1995, (Er. Tarihi, 20.01.2006).

2.2.4. Akademik Entelektüel Düzeyin Dekanlığa Katkısı

Akademik entelektüel düzeyi yüksek bir dekan, faaliyetlerde önceliğini bilimsel araştırma ve bilim adamlığı formlarının geliştirilmesi konularına verecektir. Üniversite, dolayısıyla fakülte, öğretim elemanlarının kariyerlerinin başından sonuna kadar aktif bir

araştırma programını devam ettirmelidir. Okulun genel beklentisi, alt alanlarda bilim adamlığı formunun değişecek olmasına rağmen, fakültenin, başka belirlenmiş alanlardaki yaratıcı çalışma durumunda veya bilimsel basınla birlikte profesyonel dergilerde çalışmalarını yayınlamada, sürekli bir konum ve öncelikli temelde bir araştırma ve bilim adamlığını yöneteceği beklentisi olmaktadır. Entelektüel olarak hayati ve uluslararası olarak hatırı sayılır olan araştırma, üniversiteyi oluşturmada temeldir. Diğer bilimsel uğraşlar-danışmanlık, toplulukla ilişki kurulması, popüler yazılar yazma ve öğrencilerle iş birlikçi çalışma-orijinal bir araştımanın temeli üzerine kurulmalıdır[719].

Diğer taraftan, akademik entelektüel düzeyi yüksek olan dekanlar, fakültelerindeki çok kültürlülüğü önemli bir değer olarak göreceklerdir. Bundan dolayı, çok kültürlülük, insani faklılığa saygıyı isteyerek geliştirecek biçimde, pozitif, anlamlı karşılılıklı eylem veya ilişkiler seti olarak düşünülmektedir. Daha kendine özgü şekilde, çok kültürlülük, başkaları konusunda öğrenme arzusu ve araştırmalarında empatik oldukları için herhangi bir kültürde herhangi bir durumda insanlarla iletişimde kendilerini rahat hissetmeleri durumu olarak anlaşılabilir. Bu nedenle, çok kültürlü bir organizasyon, karşılaştığı sorunlara cevap vermede otantik olan ve sürekli operasyonlarında, amaçlı biçimde çeşitli kültürlerden elemanlara yer veren ve bu doğrultuda çalışan, açık, destekleyici ve tepki verici bir ortamı devam ettirmeye duyarlı olan, üyeliğinin çeşitliliğinden gerçekten sorumlu olan bir organizasyondur[720].

Yönetsel özerklik, sistemdeki diğer birimlerle, birimin görevlerini koordine etme ve sistem içindeki birimin faaliyetlerini yönetme sorumluluğundan oluşur. Ayrıca, bu içsel fonksiyon, yönetsel özerklikten sorumlu elemanlar (örneğin, dekanlar ve bölüm başkanları) aynı zamanda, dışsal bir fonksiyona yani kendi birimleri ve verdikleri hizmetlerin olası kullanıcıları (örneğin, iş dünyası) arasında aracılık ederler. Yine bunlar, stratejik düzeyde ifade edilen sistem doğrultusunda tepki göstererek üniversite çapında politikaya katkıda bulunurlar. Veblen, "özerk bir elitin öncelikli olduğunu,

[719] Susan Ernst, "Tradition and Innovation: A Strategic Plan for Scholarship in the School of Arts and Sciences of Tufts University", http://ase.tufts.edu/faculty-info/TraditionandInnovation.pdf,htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 23.03.2006).
[720] R. Strong, "New strategies, new visions", **Educational Leadership**, 44(2), 1986, ss. 52-54.

bilimsel çalışma ve bilim adamlığının bitip tükenmez bir zorunluluk olduğunu" ileri sürmüştür[721]. Dolayısıyla akademik entelektüel yöneticiler olarak dekanlar, fakültelerinin yönetsel özerkliğini sağlarken, öğretim üyeleri için de bilimsel özerklik sağlanması yolunda mücadele edeceklerdir.

Akademik entelektüel düzeyi yüksek olan dekanlar, fakültelerindeki girişimcilik ve inisiyatif alma davranışlarını motive edeceklerdir. Genel olarak, fakülte öğretim üyeleri ve öğrenci girişimciler, bu şekildeki faaliyetlere üniversitenin açık şekilde desteği alınırken bu girişimlerde, onların katılımları için akılcı zaman sınırlamalarını ve dışarıdaki yükümlülüklerini kabul ettiklerini göstermelidirler. Girişimci kültür için sorumluluk ve vizyon, yukarıdan aşağıya gelmelidir. Günümüzün önde gelen girişimci üniversitelerinde, bir mühendislik dekanı veya bölüm başkanı için fakülte girişimcilerince kurulan yeni bir açılışa teknik veya iş danışmanı olarak hizmet etmek sıradan bir davranış olmaktadır. Gerçekte, Maryland ve UCLA üniversitelerinde elektrik mühendisliği bölümü başkanı, üniversite yönetiminin tümüyle kendisi ve kamu yararı için başarıyla kurulan yüksek teknoloji şirketlerini yönetmektedir[722].

Akademik entelektüel yönetici olarak dekan, akademisyenlerin gelişmesi için çaba gösteren bir yönetici olacaktır. Bunun için de aşağıdaki adımları atacaktır[723]: **(1)** *İşletme ve Endüstri İlişkilerinin Geliştirilmesi:* Dekanlar, gerek tam zamanlı gerekse de kısmi zamanlı olsun işletme, endüstri, hastaneler, toplum kuruluşları ve diğer yerlere başvuru fırsatları, teknik yenilenme ve güncelleme için mükemmel araçlar sunarlar. **(2)** *Araştırma Çabalarının Teşvik Edilmesi:* Dekanlar, kendi disiplinleri ile ilgili coşkulu ve şu anda da fakültelerinin bunu devam ettirmesinin bir aracı olan ve bilimselliğin bütünleyici bir boyutunu oluşturan laboratuvar ve sınıflardaki araştırma çabalarını teşvik edeceklerdir. **(3)** *Fakülteler Arası Değişim Programlarının Uygulanması:* Yöresel, bölgesel ve uluslararası değişimler, kısa dönemli olsa da fakülteye yenilenme için yeni perspektifler ve oransız fırsatlar sunarlar. **(4)** *Okuma Çabasının Teşvik Edilmesi:* Okumanın teşvik edilmesinde kesinlikle temel bir faktör uygun disiplinlerin yanı sıra

[721] Joseph A. Raelin, "Should faculty be "managed"?" **Academe,** May-Jun 2003, ss. 5-6.
[722] Theodore S. Rappaport, "Adopting the entrepreneurial model", **ASEE Prism,** Mar 2003, s. 2.
[723] Robert Sullins, "Traditional and New Opportunities for Faculty Development: A View Toward the Twenty-first Century", **VCCA Journal**, Volume 3, Number 1, Spring-Summer 1988, ss. 8-15.

öğretim ve öğrenmeye yakışan geniş kapsamlı profesyonel bir kütüphanenin sürdürülmesi olmaktadır. **(5)** *Fakültenin Gelişmelere Ayak Uydurmasını Kolaylaştırması:* Dekanlar, akademisyenlerin gelişmeleri izlemesini teşvik etmek durumundadır. Dolayısıyla, başka fakülteler, eyalet, bölge ve devlet ile ulusal profesyonel derneklerde hazır bulunmaya ve katılımın desteklenerek genişletilmesine ihtiyaç duyacaktır. **(6)** *Lisansüstü Programlarından Zengin Bir Kaynak Olarak Yararlanılmasını Sağlamak*: Üniversite liderleri, yavaş şekilde olsa da üniversitenin sınıf içinde ve yönetsel ofislerdeki liderlik rollerine en iyi şekilde hazırlanmış olmasını güvence altına almak için ileri düzeyde programlar izleyerek, "en parlak" ve en iyi olan fakültenin desteklenmesine gereksinim duyacaklarının farkına varmaya başlamaktadırlar.

Bunlardan başka akademik entelektüel yönetici olarak dekan, fakültedeki akademisyenlerin entelektüel yönlerinin geliştirilmesine odaklanacaktır. Bu bağlamda etkin bir iletişim ve tartışma platformu oluşturmaya yönelecektir. Günümüze kadar bilimsel çalışma ve araştırma kültürlerinin dışında seyreden entelektüel birikimin fakülteye kazandırılması böylece mümkün olacaktır. Entelektüel olarak dekan kendisine yapılan eleştirileri daha da teşvik edecek, muhalif gördüklerini fakülteden sürgün etmek yerine etkin bir uzlaşma formülü yaratacak ve olumlu bir akademik ortam yaratılmasının temellerini de atacaktır. Dekan fakültenin formal ve informal entelektüel lideri olarak, fakültenin entelektüel birikimini uluslararası değerlerin, adaletin, bilimsel ahlakın, özgürlüklerin ve akademisyenlerin farklılıklarının her düzeyde geliştirilmesine çaba göstermiş olacaktır. Sosyal duyarlılığı ve entelektüel mizacı gelişkin bir dekan, fakültenin entelektüel sermayesinin geliştirilmesine de katkıda bulunacaktır.

Aşağıdaki Tablo 45'te, akademik entelektüel düzeyi yüksek olan dekanların bulundukları pozisyona yapacakları katkılar sıralanmaya çalışılmıştır.

Tablo 45. Akademik Entelektüel Düzeyi Yüksek Olan Dekanların Bulundukları Pozisyona Yapacakları Katkılar

Entelektüel Faaliyet	Dekanlığa Katkısı
Hatırı Sayılır Bilimsel Araştırmaların Yapılmasını Sağlar.	Akademik entelektüel düzeyi yüksek olan dekan, fakültenin ciddi bilimsel çalışmalar yaparak, gerek ulusal gerekse de uluslararası platformlarda hatırı sayılır araştırmalarla gündeme gelmesini sağlar. Böylelikle hem bilginin yaratılması hem de onun paylaşılarak evrensel değerlere katkıda bulunulması söz konusu olmuş olur.
Yaratıcılık Ve Keşfetme Potansiyelini Harekete Geçirir.	Fakültenin temel işlevi olan bilgi üretme kapasitesini harekete geçirmede entelektüel kişilik özelliklerini kullanacaktır. Öğretim üyeleri ve bölüm başkanları ile bütünleşik bir ortamda entelektüel yaratıcı bir atmosferde bilgi üretiminin temel kaynaklarının kullanılmasını sağlar.
Fakültenin Yeni Fikirleri Tartışması İçin Programlar Düzenler.	Değişik isimlerle ve üniversite dışından katılımcıların olacağı bu programlarla hem dış çevre ile ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunur hem de öğretim üyelerinin daha da sosyalleşerek kamu sözcülüğü yeteneklerinin gelişmesini sağlar.
Çok Kültürlülüğe Önem Verir.	Çok kültürlü bir organizasyon olarak, fakültenin karşılaştığı sorunlara cevap vermesinde, kendine özgü şekilde hareket etmesini ve sürekli operasyonlarında, amaçlı biçimde çeşitli kültürlerden elemanlara yer vererek ve bu doğrultuda çalışarak, açık, destekleyici ve tepki verici bir ortamı devam ettirmeye duyarlı olarak öğretim üyeliğinin çeşitliliğinden sorumlu olur.
Yönetsel Ve Bilimsel Özerkliği Sağlar.	Yönetsel ve bilimsel özerkliği sağlayarak, özgür bir bilimsel çalışma ortamı ile iş dünyası ve fakülte arasındaki ilişkilere katkıda bulunur, üniversite düzeyinde politika ve strateji belirlenmesine katkıda bulunur.
Entelektüel Girişimciliği Geliştirir.	Girişimcilik ve risk kültürü ile bir arada entelektüel girişimciliğin tüm fakülteye yayılmasına öncülük eder ve iş dünyasının kaynaklarını araştırma-geliştirme faaliyetleri ile etkin biçimde kullanır ve danışmanlık eder.

2.3. BÖLÜM BAŞKANLIĞI

Akademik bölümlerin geçmişi on dokuzuncu yüzyıla kadar uzanır. İç savaştan önce rektörler, Amerikan kolejlerini şahsen yönetti ve fakülte dahil herkes bunlara doğrudan rapor verdi. Rektörler, bilim adamı, lider, öğretim elemanı, disiplin başkanı ve işletme yöneticisi olarak hizmet etti. Öğrenci sayısı artarken, karmaşıklaşan organizasyonda rektöre yardımcı olması için çeşitli dekanlık pozisyonları oluşturuldu. Fakültenin büyümesi, akademik alanların organizasyon ve yönetiminin iyileştirilmesini gerektirdi ve on dokuzuncu yüzyılın sonuna doğru akademik bölümler oluşturulmuş

oldu[724]. Ön hat yöneticileri olarak, bölüm başkanları, bir seçim bölgesinden daha çok bölüm başkanlarının çok sayıdaki rolllerinin varsayılması durumuna hizmet eder. Başkanlar, fakültenin bölümü, personeli ve öğrencileri için en önde gelen sözcüler olarak hizmet ederler. Aynı zamanda, yükseköğretim kurumları, merkezi yönetim için kurumun misyonu ve kampüs politikasını uygulamak ve başarmak için bölüm başkanlarına giderek artan bir güvene sahip olmaktadır. Başkanlar, bölüm üyeleri için merkezi yönetimin temsilcileri olurlar ve yönetime bölüm üyelerinin gereksinimlerini iletirler[725].

2.3.1. Bölüm Başkanlığı: Güç, İktidar ve Otorite Alanı

Organizasyonun etkinliği ve etkililiği, ortaya konulan politika ve prosedürlere sadakate bağlıdır. Bürokratik sistemler arasındaki bağlılığın derecesi, onun yapısına tabi olmaktadır. Sistem karateristiklerinden bakıldığında, "sistemler, birbirini etkileyen unsurlardan oluşurlar." Bir kolej veya üniversitedeki birbirini etkileyen bileşenler veya alt sistemler, iki temel formdan, yönetsel ve teknik formlardan oluşur. Teknik alt sistem, girdileri çıktılara dönüştüren elemanlardan oluşurken, yönetsel alt sistem kurumun işleyişine yardım eden elemanlarla ilgilidir. Yönetsel alt sistem, yönetim ve bölüm başkanlarını içine alırken, teknik alt sistem, fakülte ve bölüm başkanlarından oluşur. Böylece, bölüm başkanı, her iki yönetsel ve teknik alt sistemin veya bir başka deyişle yönetim ve fakültenin bir üyesi olmaktadır[726].

Günümüzde, çok sayıda kurum, hala bölüm başkanlarının bilim adamlığı ve yayın yapması kaydını şart koşarken, tüm kurumlar başkanların, kukla bir rolden daha fazlasını yerine getirmesini beklemektedirler. Fakültenin bölümü, güçlü bir savunmacı, bir konsensüs oluşturucu, bir bütçe sihirbazı ve mükemmel bir yöneticiye gereksinim duymaktadır. Akademik dekanlar ve müdürler, üniversitenin politikalarını ve direktiflerini uygulayabilecek ve mükemmel bir yönetsel ve iletişim becerisi olan bölüm

[724] Ronald C. Mcarthur, "Leadership and Faculty Empowerment at the Community College: A Theoretical Model for the Department Chair", **Community College Review**, Volume: 30, Issue: 3, 2002, s. 1.
[725] Irene W. D. Hecht ve diğerleri, "Roles and Responsibilities of Department Chairs", Phoenix, AZ: ACE Oryx Press, 1999, s. 1.
[726] R. Birnbaum, **How Colleges Work,** San Francisco, CA: Jossey-Bass, 1988, s. 31.

başkanları aramaktadır[727]. Carroll, bölüm başkanlarının seçiminde yararlanılan beş değişik seçim yöntemi olduğunu ortaya koymuştur: **1)** Dönemlere göre değişim, **2)** Dekan tarafından atanma, **3)** Fakülte tarafından seçilme, **4)** Fakültenin seçmesi ve dekan tarafından onaylanması, **5)** Diğer yöntemler[728].

Bu beş yöntem, iki ayrı kategoriye ayrılır: *fakülte merkezli sistemler* ve üst *yönetim odaklı sistemler*. İstatistikler, başkanların yarısından fazlasının fakülte-merkezli süreç yoluyla seçilmekte olduğunu göstermektedir. Meslektaşlarınca seçilmiş olan başkanlar, kurum için en iyi seçenek olmasına karşın, başkanı olduğu fakültesini ve bölümünün çıkarlarını düşünmeye odaklanarak, kendilerini seçmiş olan fakülteye daha fazla sadık olmaya eğilimlidirler. Bununla beraber, rotasyonla çalıştıklarında, fakülteyi savunurken kendi rollerini daha fazla vurgulamakta ve yönetimin temsilcileri olarak daha az iş görmektedirler. Her şeye rağmen söz konusu başkanlar, birkaç yıl içinde fakültede öğretim elemanı olarak çalışmaya devam etmiş olacaklar ve meslektaşlarınca kendileri konusunda alacakları kararlara tabi olacaklardır[729].

Genel olarak vurgulanılan düşünce, yükseköğretim yöneticilerinin, dolayısıyla bölüm başkanlarının gücünün, nasıl ve nereden edinilmiş olduğuna bağlı olarak -yani otoriteden, pozisyon gücünden ve kişisel güçten –üç tür kategoriye ayrılabileceğidir[730]: **a)** *Otoriteden gelen güç:* Otorite, resmi olarak, formal otorite denilen, bürokrasideki daha yüksek bir düzeyden elde edilir. Herhangi bir resmi otoriteye sahip olan başkanlara, sahip oldukları otorite, dekanları tarafından delege edilmiş olmaktadır. Fakülte öğretim üyeleri, bölüm başkanının resmi otoritesi olduğuna inanırlarsa, bölüm başkanının kendi davranışlarını etkilemesine ve ondan etkilenmeye izin verecektir. **b)** *Pozisyon gücü:* Güç, pozisyon gücü adı verilen, uygun bir unvana sahip olunmasından gelir. Bölüm başkanları, unvanı elinde bulundurduklarından yalnızca kendi bölümlerinde bulunan fakülte üyelerini etkilemekle kalmayabilir fakat aynı zamanda içeride ve dışarıdaki otoritesi veya yetki alanında olmayan kişiler üzerinde de etkili

[727] Irene W. D. Hecht ve diğerleri, a.g.e., s. 2.
[728] J. Carroll, "Career Paths of Department Chairs: A National Perspective", **Research in Higher Education,** *32* (6), 1990, ss. 669-688.
[729] A.F. Lucas and Associates, **Leading Academic Change: Essential Roles for Department Chairs**, San Francisco CA: Jossey-Bass Publishers, 2000, s. 13.
[730] Irene W. D. Hecht ve diğerleri, a.g.e., ss. 12-14.

olabilirler. **c)** *Kişisel Güç:* Başkanlar, sahip olabildikleri, herhangi bir kişisel gücü kullanabilirler. Kişisel güç, meslektaşlarının başkana karşı saygı duymaları ve kendilerini sorumlu hissetmelerinden ortaya çıkar. **d)** *Liderlik Gücü:* Liderlik kapasitesini, kişisel gücün altında yatan güvenilirliği geliştirmede önemli hale getiren, kişisel güç tabanının pekiştirilmesinden ortaya çıkmasıdır. Güç, üç alanda büyük bir etkide bulunmada kullanılabilir: Bölümde diyalog kurulması, bölümün kültürü ve faaliyetleri.

2.3.2. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Bölüm Başkanının Bölümdeki İşlevleri

Akademik entelektüel yönetici olarak bölüm başkanları, bu akademik liderlik pozisyonuna fakülte mevkilerinden gelirler. Bu konuyu ortaya koymak için yapılan bir literatür incelemesi, akademik kariyerlerine fakülte öğretim üyesi olarak başlamamış olan bölüm başkanı örneğinin olmadığını göstermiştir. Fakülte çeşitli mekanizmalar yoluyla bölüm başkanının sorumluluğu olduğunu varsayar. Onlar fakülte içinden görevlendirilebilir. Bu durumda görev alınan süre, kendine özgü şekilde üç yıldan beş yıla kadar olur ve fakülte öğretim üyesi, çoğu kez pozisyonunu bir başka fakülte öğretim üyesi ile değiştirmeden önce bir veya iki dönem hizmet eder[731].

Gmelch and Miskin, bölüm başkanlarının üstlendiği başlıca dört rol olduğunu belirlemiştir. Bunlar, *fakülteyi geliştirme, yöneticilik rolünü üstlenme, liderlik etme* ve *bilim adamlığı yapmadır*. Fakülteyi geliştirme rolü, ahlâki ve profesyonel gelişimi arttıran liderliğin yanı sıra işe alma, seçme ve fakültenin değerlendirilmesi görevlerini kapsar. Yöneticilik rolü, bölüm bütçelerinin hazırlanması, kayıtların tutulması, finansman ve ekipmanın sağlanmasından oluşur. Liderlik rolü, bölümün vizyonunun ve uzun dönemli planlamasının yapılması ile akademik disiplinlerdeki güncelliği devam ettirerek bilim adamı olarak öğretime katılma fonksiyonu ile ilgilidir[732].

---

[731] S. L. Hoppe, "Identifying and Nurturing Potential Academic Leaders", **New Directions for Higher Education,** 124, 2003, ss. 3-12.
[732] Ronald C. McArthur, "Democratic Leadership and Faculty Empowerment at the Community College: a Theoretical Model for the Department Chair", **Community College Review**, Winter, 2002, s. 2.

Akademik entelektüel yönetici olarak bölüm başkanı, dekan ve fakülte arasında akademik entelektüel değerlerin yayılması ve üniversite yaşamında etkili hale getirilmesinde stratejik bir önem taşımaktadır. Fakültenin başı olarak dekanın vurguladığı amaçlara erişmede, müfredatın geliştirilmesinde ve öğretimin verimli biçimde sürdürülmesinde de bölüm başkanlarının önemli işlevleri bulunmaktadır. Fakültenin giderek karmaşık ve organik hale gelen günümüz bilgi çağında, bölüm başkanlarının entelektüalitesinin yüksek olması bir zorunluluk durumuna gelmiştir.

Öğretim üyeleri ve bölüm arasındaki ilişkilerin entelektüel bir zemine taşınması, fakültenin bilimsel araştırmalara, fikirlerin çeşitliliğine ve akademik tartışmalara fırsat verilmesinde bölüm başkanları önemli bir misyon sahibi olmaktadır. Bölüm başkanı üniversitenin izlediği entelektüel vizyona uygun olarak bürokratik süreçlerin dışında düşünmek sorumluluğunu da taşımaktadır. Bu bağlamda, bölümün entelektüel zenginliğini arttırmaya dönük bilimsel çalışmaları ve uluslararası araştırma projelerini bir takım halinde yaşama geçirmek için çaba göstermelidir.

Diğer taraftan, öğrencilerin entelektüel yönlerinin geliştirilmesi amacıyla çeşitli programları da başlatmak durumundadır. Yine bölüm başkanı, akademik entelektüel bir çalışma ortamı yaratmak ve akademisyenlerin daha çok motive edilmelerini sağlamak için hali hazırda süregelen kişisel çatışmaları en aza indirmeye çalışmak ve farklılıkların daha fazla hoşgörülmesine dönük psikolojik ve sosyal yönleri gelişkin bir uzlaştırma sürecini başlatmalıdır. Bölüm başkanı, kendi özellikler yelpazesini sürekli güncellerken, meslektaşlarının ve bölümdeki öğrencilerin gelişimlerini sağlarken bir yandan da dış çevre ve sorumluluğu altındaki bölümün ilişkilerine odaklanacaktır. Bu bağlamda, üniversite ve dış çevre arasında bilgi üretimi süreçlerine hizmet edecek, evrensel standartları yüksek bilgi çıktısı sağlamaya dönük projelerin geliştirilerek uygulamaya geçirilmesine katkıda bulunacaktır. Aynı zamanda entelektüalitesinin kendisine sunduğu beceriler setini kullanarak, çevrenin üniversiteden beklentilerine uygun bir değer modeli yaratması gerekecektir. Bu açıklamalar doğrultusunda, aşağıda Tablo 46'da, akademik entelektüel yönetici olarak bölüm başkanının bölümdeki işlevleri sıralanmış bulunmaktadır.

Tablo 46. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Bölüm Başkanının Bölümdeki İşlevleri

Entelektüel İşlevi	Gerçekleştireceği Faaliyetler
Bölümün Bilimsel Etkinliklerinin Çeşitlendirilmesini Sağlama	Akademik entelektüel yönetici olarak bölüm başkanı, müfredatın ve öğretimin geliştirilerek, bilimsel araştırmalarda model oluşturarak meslektaşlarının bilimsel etkinliklere katılımını sağlar ve bu etkinliklerin değişik alanlarda yürütülmesinde öncü olur.
Bölümdeki Öğretim Elemanlarının Değerlendirilmesinde Entelektüel Nitelikleri Sergileme	Bölümde çalışan meslektaşlarının performanslarının değerlendirilmesinde, kayırmacılığı ve subjektif değerlendirmeleri önleyerek, üniversite yönetiminin belirlediği bilimsel kriterlerin ve evrensel değerlerin referans alınmasını sağlar. Adaleti, eşitliği ve dürüstlüğü rehber edinir.
Bölümdeki Öğrencilerin entelektüel Gelişimini Sağlama	Bölümde öğenim gören öğrencilerin benlik potansiyellerini farketmelerini, becerilerini çeşitlendirmeleri için müfredatta değişiklikler yapılması için öneriler getirir. Sorunlarına çözüm bularak ve bilimsel etkinliklere yönelmelerini teşvik ederek onların aldığı hizmetlere değer katar.
Kamuoyu İle İlişkiye Geçerek Kamusal Sözcülük Yapma	İş dünyası, sivil toplum kuruluşları, devlet birimleri ve basın organları ile sıkı ilişkiler kurar. Kamuoyunun lehine sorunlara çözüm bulunmasında etkin bir sözcü olur. Meslektaşlarının çalışmalarını kamuya tanıtır.
Meslektaşlarının Farklı Fikirleri Savunmalarını Teşvik Etme	Akademinin işleyişine uygun olarak, bölümün farklı düşünce parçalarından oluşan sembolik bir takım olarak algılanmasına öncülük eder. Bilgi üretiminin kaynağının fikirlerin çeşitliliği olduğu bilinciyle hareket ederek meslektaşlarının akademik özgürlüğünü savunur.
Üniversitenin Mükemmelliğine Katkıda Bulunma	Entelektüel ve objektif tutumu ile yönetsel ve mali mükemmelliğe katkıda bulunarak, akademik ve evrensel değerleri savunarak bölümün sürekli gelişimine katkıda bulunur.

2.3.3. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Bölüm Başkanı ve Akademisyen İlişkisi

Akademik entelektüel yönetici olarak bölüm başkanı, bölümü, klasik hiyerarşik ilişkiler pramidinin tersine, kendi kendine yönetimin yaşama geçirildiği, entelektüel girişimciliğin teşvik edildiği üniversitenin yetenek parçacığı haline getirir. Bölüm başkanları, tüm bu faaliyetlerinde tüm gücünü ve otoritesini uzmanlık yetkisi olan entelektüel özelliklerinden almak durumundadır. Başkan, bölümün ortamı, beklentileri, ilkeleri ve hedefleri üzerinde oldukça doğrudan ve güçlü bir etkiye sahiptir. Başkanın davranışı bağlamında, kurumun geçmişini unutturarak, mevcut, pozitif kişiler arası kendine güveni arttırararak, vizyon ve misyonu açıklayarak, fakülte ve öğrenci çeşitliliğini meşru hale getirerek ve sistemi teşvik ederek operasyonları sürdürmek

önemlidir. Güçlü, fark gözeten bir teşvik süreci, çevresel desteği hazırlayarak, çok rollü yetenek modeli olarak iş görmeyi, hedefleri operasyonel hale getirmeyi, fakülteyi savunarak ve kuralları uygulayarak geliştirmeyi içine alır[733]. Başkan, her şeyden önce örnek bir entelektüel yönetici olarak, davranış zincirinin ilk adımlarının performansını harekete geçirmek için sözlü yönlendirmeleri yapabilir. Günlük konuşma dilinde bu "kişinin aklında yeşeren bir fikire" benzer. Düşünce mevcut çevresel teşvikin altında yönlendirilen bir düşünce değildir ve düşünce yalnızca kendisinin zincirin ortasında yer alan bir düşünce olmaktadır. Bu aynı zamanda kritik bir adım olarak sonuçta, uç bir davranışa götürebilir ve nihai güçlendirici böylesi tepkiler için canlandırıcı fırsatların belirlenmesi bu arada ortaya konulmuş olmaz. Yönlendirmenin hedefi, davranış zincirindeki ilk tepkilerin belirenmesidir ve bundan sonra doğal fonksiyonel ilişkiler performansa rehberlik eder[734].

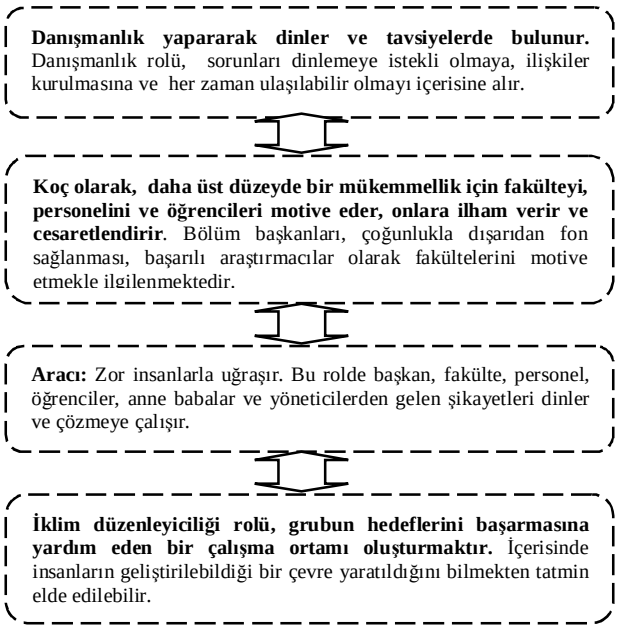
Başkan, fakülte kendilerini çatışma durumlarında savunmalarını istediğinde güçlü, pozitif bir değer edinmeye yönelecektir. Doğal biçimde, başkan, körü körüne her çatışma durumuna-dekana muhalif olarak ün kazanmaya veya öğrenci sorunlarına kayıtsız kalma gibi bir duruma hizmet etmeyecektir. Yine de başkan siyah-beyaz olarak ortaya konulan şeyin incelenmesi ile ortaya çıkarılan, gri katmanlarda yer alarak, çatışma çözümü sürecinin parçası olarak, pozitif ve oldukça yararlı bir şöhreti olarak fakültenin çıkarlarını ve perspektiflerini ileriye götüren ve bunlara empatiyle bakan bir kişi olarak tanınacaktır[735]. Başkan, büyük zaman baskısı ve görev taleplerine rağmen, teknolojik olarak özenli bir destekleyici olarak veya öğretimi geliştiren etkili bir entelektüel yönetici olarak, meslek ve/veya disiplinin göze çarpan bir üyesi, aktif bir bağış arayıcısı, verimli bir araştırma veya klinik gözetimcisi, bilinçli ve etkili bir öğretim üyesi olarak bölüme ve üniversiteye katkıda bulunacaktır. Başkanın, bir önceki çıktı düzeyi sürdürülemese bile birkaç bilim adamı yetiştirmeye devam etmesi oldukça önemlidir[736].

---

[733] Richard F. Rakos, "Department chair: Antecedent and Postcedent Stimulus Control", **The Behavior and Social Issues,** Fall 2001, s. 6.
[734] Rakos, a.g.e., s. 13.
[735] Rakos, a.g.e., s. 16.
[736] I. W. D. Hecht, "Transitions and Transformations: The Making of Department Chairs", **To Improve the Academy**, Vol. 19, 2001, ss. 17-31.

Bölüm başkanı, akademik entelektüel yönetici olarak, akademisyenlerin performansları konusunda gerçeklerle yüzleşmelerini sağlamalıdır. Böylece geleceğin fakültesini yaratmak için önemli bir adım atmış olacaktır. Bu bağlamda akademik entelektüel yönetici olarak bölüm başkanı, olumlu düşünen ve kendisini sürekli geliştirerek bilgi ve bilim insanı olma isteğine sahip akademisyenleri daha da teşvik edici olacaktır. Bölümde günlük yaşayan, aldığı maaşla yetinen, prosedürlere uyarak sözleşmesinin yenilenmesini bekleyen ve bilimsel çabadan uzaklaşmış olan akademisyenleri yeniden entelektüel hale getirme misyonu da bölüm başkanınca üstlenilecektir. Sonuçta bölüm başkanı akademik entelektüel niteliğiyle performans kültürünün geliştirilmesine öncülük edecektir. Aşağıda Şekil 35'te, akademik entelektüel yönetici olarak bölüm başkanının akademisyenlerle olan ilişkileri gösterilmektedir.

Şekil 35. Bölüm Başkanlarının Akademisyenlerle İlişkileri

Kaynak: Pamela Benoit, The Role Of Chair, ss. 10-11., http://www.firefly.ryerson.ca/hr,htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 28.10.2006).

2.3.4. Akademik Entelektüel Düzeyin Bölüm Başkanlığına Katkısı

Akademik entelektüel yönetici olarak bölüm başkanı, uğraş alanı olan pozisyonuna farklı ve yeni değerler katabilecektir. Global vizyonları ifade etmesi, başkana ilerici değerleri geliştirmesi için oldukça önemli bir fırsat verebilir. Örneğin, çok sayıda fakülte ve üniversitedeki üst düzey yöneticiler, şimdilerde topluma hizmeti kuşatsa da bütünleşme, uygulama ve öğretim de dahil, keşfedilen geleneksel değerlerin ötesine geçen daha kapsamlı bir bilim adamlığı kavramsallaştırılması için mücadele içindedirler. Bu geniş perspektif, psikolojinin de içinde yer aldığı birçok sanat ve bilimlerde yaygın biçimde kabul görmektedir[737]. Bölüm başkanı, akademik entelektüel niteliklerini kullanarak, fakültenin ilgili bölümündeki komite üyeliği yoluyla bölüme, koleje ve üniversiteye hizmet etmelidir. Ayrıca fakülte, yerli işletmeler için eğitim, danışmanlık faaliyetleri ve öğrenci projeleri aracılığıyla istihdam edilen topluluğa da hizmet etmelidir[738]. Akademik entelektüel yönetici olarak başkan, bütün faaliyetleri tasarlarken ve yürütürken, kamu adına hareket etme özelliği ön plana çıkmaktadır. Bulunduğu disiplin ve fakülte dışındaki ilişkilerinde kamusal sorunların çözümünü gözönünde tutarak hareket etmiş olacaktır.

Diğer taraftan bölüm başkanının akademik entelektüel perspektifi sayesinde, akademisyenler, akademik özgürlüğün temeli olarak, denetim veya engellenmeden uzak, güvenle görüşlerini dile getirme yeteneği olduğunu görecektir. Bir akademisyenin, entelektüel sorunları kalbinde hissetmesinden daha fazla tutkuyla tartışmaya yönlendiren birkaç şey vardır. Ayrıca, akademisyenler, oldukları ve yaptıkları şeyin temelini oluşturan bir hakikat gerçeğinin olduğunu düşünmektedirler. Gerçekten, uzman akademisyenler veya arzu edilen hiç kimse, felsefi, bilimsel veya entelektüel sorunlar konusundaki temel görüş farklılığının üzerinde uzlaşmak isteğinde değildirler. Bu şekilde akademisyenler, bu kaliteler için ödüllendirilmekteler ve hem açık sözlü hem de

[737] D. F. Halpern, and J. N. Reich, Scholarship in Psychology: Conversations About Change and Constancy", **American Psychologist**, 54, 1999, ss. 347-349.
[738] Randall P. Settoon, David C. Wyld, "The Leader Of The Band: The Pivotal Role Of The Academic Department Head In The Pursuit Of Continuous Improvement And Innovation In Business Education", **College Student Journal**, Sept, 2004, s. 2.

uzlaşmaz olmaya alışkın olmaktadırlar[739]. Bilgi çağının kritik değer yaratan temel kurumu olan üniversitelerde faaliyetini devam ettiren yeni fakülte, önceki kuşağın üyelerince yaratılan disiplinler arası programlardan etkilenmiş olmak için yeterince gençtir. Söz konusu fakültelerde görev yapan yeni kuşak akademisyenlerin yetiştirilme tarzı ve geldikleri kültürlerde çeşitlilik arz etmektedir. Merkezi ve otoriter olmayan bir dünyada çalışmaya uygun donanımlara sahiptirler ve entelektüel özellikleri de yüksektir. Aynı zamanda, yeni enformasyon teknolojileri tarafından da etkilenmeleri için yeterince genç olmaktalar. Bunların düşünceleri çok-katmanlı ve beklentileri de oldukça yüksektir. Bunlar, faaliyetlerini ve karşılıklı ilişki alanlarını sınırlamayı istememektedir. Bu yeni bilim adamları, kendi kültürel kökenlerini veren ve kökeni olduğu ülkedeki gibi etkili olarak hizmet ettikleri güçlü bölümler istemektedir. Gereksinilen şey, akademik dünyanın tümüyle birbirleriyle ilişkili vatandaşları olarak ve kendi alanlarının aktif üyeleri olarak, başka ülkelere yolculuk eden çok dilli ve çok kültürlü akademik vatandaşlığı teşvik eden, yeni bir örgütsel çerçeve olmaktadır[740].

Akademik entelektüel yöneticiler olarak bölüm başkanları, yeni kuşak akademisyenleri, bilgi çağına uygun yeni yönetim yaklaşımları ile motive ederek onları entelektüel performans için isteklendirmede pozitif nitelik taşıyan potansiyel bir destekleyiciler setini kolayca geliştirecektir Bunlar şu araçlardan oluşacaktır [741]: **1)** Doğrudan ve en yakın sosyal destekleyiciler (bir komiteye seçilerek öne çıkması v.s.). **2)** Dolaylı ve istikrarlı bir sosyal destek (bir sonraki dekan tarafından fakülte üyelerine sunulma ümidi ve fakültenin dekanla başarıyla gerçekleştirdiği iletişimi fakülte üyelerine de başarıyla uygulaması). **3)** Profesyonellikten gönüllülüğe geçmesi. **4)** Para ve maddi gereçler. **5)** Öğrenci asistanları tahsisi. **6)** Her zaman sergilenen davranışlar (istenilmeyen bir dersin öğretiminden vazgeçme v.s.) **7)** Ders programları. **8)** Ders vermekten vazgeçme (komite liderliği için). **9)** Destek mektupları yazma. **10)** Erdemi yükseltecek/sürpriz öğütlerde bulunma. **11)** Komitelere atanma veya diğer yönetsel çalışmaları terk etme. **12)** Kamuca tanınma (kampüs yayınlarındaki bildirilerde yer

[739] Michael L. Seigel, "On Collegiality", http://www.law.ufl.edu/faculty/ htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 13.10.2006).
[740] Cristina,González, Debbie A. Nemeier, and Alexandra, Navrotsky, The New Generation of American Scholars, Acedeme, http://www.aaup.org/htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 03.06.2006).
[741] Rakos, a.g.e., s. 20.

alma, ödüllere aday gösterilme). **13)** Kişisel veya kişiye özgü gereksinim ve problemlerde uzlaştırıcı olma ve bunları gözönünde tutma. Aşağıdaki Tablo 47'de, akademik entelektüel düzeyin bölüm başkanlığına yapacağı çeşitli katkılar özetlenmiş olmaktadır.

Tablo 47. Akademik Entelektüel Düzeyin Bölüm Başkanlığına Katkısı

Entelektüel Faaliyet	**Bölüm Başkanlığına Katkısı**
Global Entelektüel Vizyonla Bölümün Dönüşümünü Sağlama	Günümüz akademisyenleri, bütünleşme, uygulama ve öğretim de dahil, keşfedilen geleneksel değerlerin ötesine geçen daha kapsamlı bir bilim adamlığı kavramsallaştırılması için mücadele içindedirler. Bölüm düzeyinde bu taleplere uygun çözüm modellerini akademik entelektüel prototipe sahip başkanlar sunacaktır.
Entelektüel Bir Yaklaşım ve Bilgiyle Hizmet Etme	Yüksek nitelikte entelektüel donanımlara sahip başkanlar, fakültenin yönetiminde görev alarak ve gerekli çevrelere istenilen enformasyonu sağlayarak hizmet etmiş olurlar.
Akademisyenlerin Entelektüel Sorunları Hissetmelerini Sağlama	Akademisyenler, entelektüel sorunlara duyarlı olarak, bu kaliteler için ödüllendirilmekteler ve hem açık sözlü hem de uzlaşmaz olmaya alışkın olmaktadırlar. Bölüm başkanı, sağlayacağı çalışma ortamı ve fırsatlarla bu tartışma ve yaratıcılık platformuna öncülük etmiş olacaktır.
Yeni Kuşak Akademisyenlere Gereksindikleri Çalışma Şartlarını Sağlama	Yeni kuşak genç akademisyenler, kendi kültürel kökenlerini veren ve kökeni olduğu ülkedeki gibi etkili olarak hizmet ettikleri güçlü bölümler istemektedir. Bu isteğe akademik entelektüel paradigmayı benimseyen ve yaşama geçiren bölüm başkanları etkin cevap vermektedir.
Özgürce Konuşmayı Sağlama	Akademik entelektüel bölüm başkanları, meslektaşlarının görüşlerini ve düşüncelerini güven içerisinde dile getirerek tartışabilecekleri bir ortam sağlayacaktır.

2.4. ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ

On dokuzuncu yüzyılın sonundaki akademik liderler, lisans ve lisansüstü eğitimin birbirine tezat olduğunu öngörerek, kararlı bir şekilde bunların birbirinden ayrılmasını savunmuşlardır[742]. UMI (University Microfilms Company)'ye göre, ilk Amerikan doktora programı, Yale Üniversitesi'nde 1860 yılında başlatıldı. Öğrenci olarak ilk kabul edilen kişi de tezini Latince 'Brevis vita, ars long' atasözü üzerine sunan James Morris Whiton'du ve söz konusu tez 1861 yılında kabul edilmişti. Bu doküman

[742] Earl J. McGrath, The Graduate School and the Decline of Liberal Education, "Bureau of Publications Teachers College", New York, 1959, s. 16.

altı uzunca sayfadan oluşmuş ve el yazısı ile yazılmıştı. Enstitüde öğrenci olarak içinde bulunulan dönem, "kendini inkâr etme ve şiddetli bir cezalandırma" dönemidir. Enstitüye göre, araştırma bittiğinde, bir savunmayla sonuçlanan, yorucu, kendini izole edici ve kendi eleştirisini yapan, uzun dönemlerin ürünü olan bir sürecin yaşanması gerektiğidir[743].

Temelde, master ve doktora olmak üzere iki lisansüstü okul derecesi vardır. Master derecesi, bir veya üç yıllık bir mezuniyet çalışmasını gerektiren ve çoğu kez bir tez yazılmasını gerektiren- fakat her zaman bu olmayabilir- bir öğretimdir. En yaygın master derecelerinden birisi, işletme yönetimi alanındaki MBA (Master of Business Administration) olmaktadır. Bir başka yaygın master derecesi de Sosyal Çalışma alanında yapılan MSW (Master of Social Work) olmaktadır. Fakat master dereceleri, yüzlerce farklı program ve alanda, genellikle Sanat Master'ı 'Master of Arts' (MA) veya Bilim Master'ı 'Master of Science' (MS) alanlarında verilmektedir. Doktora derecesi, Amerikan kolej ve üniversitelerinde verilen en yüksek derece olmaktadır. Herhangi bir yerde bir doktora derecesinin alınması, çalışmanın alanına bağlı olarak, üç yıldan yedi yıla kadar bir süreyi bulabilmektedir[744]. Enstitüde bulunan bölümler ve programlar, lisansüstü araştırma dersleri süresince, lisansüstü öğrencilerine danışmanlık ve mentorluk yapılmasını sağlamaktan ve bunun etkili olarak sağlanmasından sorumludur. Bir mentor, lisansüstü öğrencileriyle profesyonel ilişkileri zenginleştirici olarak teşvik eden ve entelektüel teşvike katkıda bulunarak, bilim adamı geliştirilmesine yardımcı olan bir fakülte öğretim üyesi olmaktadır[745].

2.4.1. Enstitü Müdürü: Güç, İktidar ve Otorite Alanı

Enstitünün misyonu, lisansüstü eğitim ve araştırmadaki mükemmelliğin ileriye götürülmesidir. Okul, üniversitede, eyalette, ülkede ve dünyada lisansüstü eğitimin önemini savunur. Entelektüel sorgulama, yenilik, üniversiteli olma, bütünlük ve etkinlik

[743] Ursula Goldsmith, "Yesterday, Today, And Tomorrow", http://docs.ndltd.htm/HTML, 2004, (Er. Tarihi, 23.03.2006).
[744] Deciding To Attend Graduate School, http://www.gradschooltips.com/htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 02.07.2006).
[745] Washington State University, Proposed Changes to Graduate Faculty and Graduate, Representatives November, 2003, http://www.wsu.edu/~gradsch,htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 11.03.2006).

değerlerinin rehberlik ettiği enstitü, öğretim, öğrenme, araştırma, bilim adamlığı ve sanat eserlerini bünyesinde barındırma dahil meydan okumanın teşvik edilmesini araştırır. Lisansüstü öğrencileri ve fakülte topluluğundaki çeşitliliği geliştirerek, üniversitenin eğitiminde mükemmellik sorumluluğuna katkıda bulunur. Enstitü, bir bütün olarak üniversitenin çıkarlarını temsil ederek, akademik disiplinlerle, disiplinlerarası programın yaratılmasını kolaylaştırır ve lisansüstü programlara, kurum çapında bir perspektiften bakar. Enstitü, öğrencilerini bir dizi kariyer ve vatandaşlık sorumluluğuna hazırlar ve bir araştırma üniversitesinin hareketli yaşamı içinde çaba göstermeleri için teşvik eder[746].

Lisansüstü eğitiminde, yönetsel yapılar, ileri düzeyde merkeziyetçilikten ademi merkezi olmayana doğru sıralanır. Müdürler, örgün programların geliştirilmesiyle ilgilenmektedir. Değişik yapılar görülürken, yapının önemli bir konu olmadığına inanılmaktadır fakat bundan ziyade enstitü müdürü için kaynakların varlığı ve üniversite içinde enstitünün statüsü değişimi etkilemektedir. Lisansüstü öğrenci desteği, fakülte gelişimi ve araştırmayı fonlama faaliyetini teşvik etmede, bütçeyle ilgili kontrolünün olmasından dolayı müdür, kurumun politika ve öncelikleri üzerinde etkili olmaya eğilimlidir. Bu faktörlerin, müdürün etkileme çabası içinde, iyi görünüm ve ikna etme yeteneği ile sempatik kişiliğinin kombinasyonundan daha önemli olduğuna inanılır[747].

Güç, iktidar ve otorite alanı olarak, enstitü müdürünün pozisyonunun, ülkeler arasında değişiklik gösterdiği anlaşılmaktadır. Örneğin, Avrupa'da Finlandiya'da, her dört yılda bir herhangi bir bilimsel disiplin veya herhangi bir üniversitenin lisansüstü okul açılması teklifi üzerine ilgili okul açılmaktadır. Öneriler, doktora öğrencisinin çalışmasını destekleyecek en iyi uygulamaların yanı sıra transfer edilebilir içerikteki alanlarda önerilen eğitimin kalitesi ile rekabet içindedir. Araştırma Konseyleri, önerileri değerlendirir, okullar ile ilgili resmi kararlar verildikten sonra Eğitim Bakanlığı tarafından kurulmuş olur. Okulların yönetimi yalnızca dört yıllığına onaylanır. Yönetimin yenilenmesi için her dört yılda bir öneri getirilmesi gerekir. Okulun gerekli

[746] Edie Goldberg, "Graduate School Review Report", University Of Maryland, February 4, 2005, s. 5.
[747] Donald G. Brennan, "Midwestern Association Of Graduate Schools, The Role Of Structure And Policies in Promoting New Directions", School, Saint Louis University, http://associations.missouristate.edu/mags, htm/HTML, 1999, (Er. Tarihi, 03.06.2006).

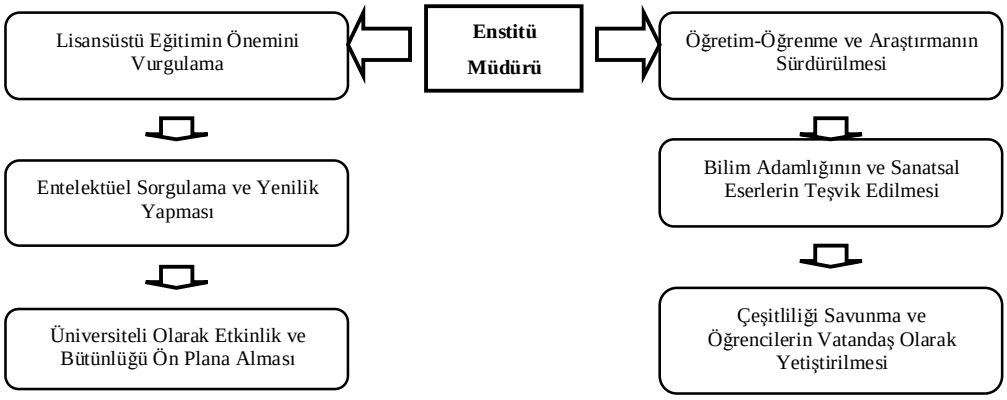
performansı tatmin edici bulunmazsa, mevcut statüsünü kaybetmiş olmaktadır[748]. Enstitü ile ilgili örgütsel düzenlemelere bir başka yaklaşım, Kuzey Amerika Devlet üniversitelerinde karşımıza çıkmaktadır. Bu üniversitelerde, lisansüstü araştırmalarının örgütlenmesi ve yönetiminde etkili olabilecek çeşitli seçeneklerin olduğu görülmektedir. Enstitü, birkaç yönetim yapısıyla belirli bir norm alırken, sorumluluklar, kendine özgü şekilde fakülte ve okullardaki her program için sorumlu olunmasından başlayarak, yalnızca Ph.D ve doktora amaçlı, Master odaklı araştırma programlarını vurgulamaya dönük tüm lisansüstü programlarına nezaret etmeye kadar değişiklik göstermektedir. Bu durum çoğu kez fon düzenlemeleri, tarih ve gelenekle ilişkili olarak değişiklik göstermektedir[749].

Akademik entelektüel yönetici olarak enstitü müdürünün yetki ve sorumlulukları şunlar olmaktadır[750]: **1)** *Yönetime kumanda edilmesi:* Müdür, enstitünün, yönetsel yapısı ve personelini, planlama, örgütleme ve yöneltmeden sorumludur ve yönetim kurulu, rektör ve rektör yardımcılarına programla ilgili ve yönetimsel gereksinimler konusunda tavsiyelerde bulunur. **2)** *Lisansüstü araştırmalar yöneticisinin atanması:* Müdür, her lisansüstü programının araştırma yöneticisini atama ve uzaklaştırma yetkisine sahiptir. **3)** *Lisansüstü programların statüsünün belirlenmesi:* Müdür, lisansüstü programını resmen kararlaştırarak tavsiyede bulunduktan sonra geleceğin teklif edilen öğretim üyelerini onaylama görevinin yanı sıra lisansüstü okulundaki bir üyeliğe son vermek ya da değiştirmek yetkisine de sahiptir. **4)** *Bütçe:* Müdür, rektöre enstitünün bütçe tekliflerinin geliştirilerek sunulması ile enstitünün yıllık bütçesinin yönetim ve kullanımından sorumludur. **5)** *Akademik faaliyetlerin planlanması ve desteklenmesi:* Müdür, görevli yöneticiler ve enstitüyle birlikte, elde ettikleri sonuçları tartışarak ve periyodik görüşmeleri koordine ederek, öğretim fikirlerinin ve programlarının geliştirilmesinde politika formüle edilmesinde liderlik yapar. **6)** *Derece programları:* Müdür, mevcut Politika ve İnceleme Konseyi ile yönetici komitesinin tavsiyesi üzerine,

[748] Marja Makarow, "Managing The University Community Graduate Schools in Europe: How Can They Enhance University Research?" London: Case Study: Finland, 11-12 November 2005, ss. 3-7.
[749] Vivek Goel, Discussion Paper, Graduate Education Task Force, April 2005, s. 6, http://www.provost.utoronto.ca/userfiles,htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 06.06.2006).
[750] University of Minnesota, "Responsibilities of the Graduate School", http://www.grad./htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 02.04.2006).

lisansüstü derece ve sertifika programlarının sona erdirilmesi veya mevcut olanların değiştirilmesi, yönetim kurulunun oluşturulması ile rektöre tavsiyelerde bulunmaktan sorumludur. **7)** *Komitelerin atanması:* Müdür, yapısal koşullar gereğince, özel amaçlı lisansüstü komitelerinin atanması ve devam ettirilmesinden sorumludur. **8)** *Öğrencilerin kabulü ve statüsü:* Müdür, lisansüstü sertifika ve dereceler için gerekli olan, sertifikalama veya lisansüstü dereceler için aday kabulü, sınav ve kabul komitelerinin ve başkanlarının atanması, lisansüstü danışmanlarının atanması ve lisansüstü dereceye öğrenci kabulünden bütünüyle yetkili olarak hizmet etmeye devam eder. **9)** *Danışma:* Müdür, yönetim kurulu, rektör ve rektör yardımcısının onayıyla ve lisansüstü programların yönetiminde, kolej, okul ve bölümlerle lisansüstü okulunun etkili olarak iş birliği yapmasını sağlar. **10)** *Toplum ilişkileri:* Bu programlar, toplum gereksinmelerini araştırma ve lisansüstü kurumla ilişki içinde ve toplumun kaynaklarını kapsayabilirken, Müdür, okul ve kolejlerle iş birliği içinde, lisansüstü programları, kurumlar, hizmetler ve kişiler arasındaki karşılıklı ilişkiyi teşvik eder. **11)** *Periyodik ve periyodik olmayan hedef program incelemesi:* Müdür, periyodik iç ve dış inceleme, yıllık akademik performans denetimi dahil, sertifika programları ile lisansüstü derecenin gözden geçirilmesinden yönetici sorumluluğu ile sorumludur. Aşağıdaki Şekil 36'da, akademik entelektüel yönetici olarak enstitü müdürünün pozisyonuna ilişkin görevlerin neler olduğu gösterilmektedir.

Şekil 36. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Enstitü Müdürünün Pozisyonuna İlişkin Görevler

2.4.2. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Enstitü Müdürünün Enstitüdeki İşlevleri

Enstitü müdürü aşağıdaki işlevleri yerine getirerek performansı arttırmaya odaklanacaktır[751]: **(a)** Mevcut lisansüstü eğitimi derece programlarını -özellikle doktora programları- güçlendirmek ve iyileştirmek. Lisansüstü bursluluk ve bilim adamlığının finansal olarak güçlendirilmesine devam etmek. **(b)** Araştırma için hem maddi hem de sembolik olarak güçlü bir destek sağlamak. Enstitü müdürünün sponsorlarla kurumsal ilişkileri, dış iletişimi, fakültenin doğasını ve dağılımını vs. (insani/fiziksel) desteklemede, potansiyel müdahaleleri gözönüne alarak ana kampüsteki araştırmanın finansal olarak desteklenmesinde önemli bir artışı teşvik etmesi beklenmektedir. **(c)** Enstitü atamalarının altında yatan stratejik düşünceyi yeniden incelemek. Üniversitenin geleceğini oluşturmanın kalbinde olmasıyla bir arada, kaynaklara göre her bir pozisyonun şekillendirilmesi ve enstitü pozisyonlarının paylaştırılması. **(d)** Fon arttırma çabalarına yoğunlaşma: Stratejik fon toplama çabaları, enstitü başarılı olacaksa, özellikle, şirketlere, kurumlara ve hükümet kuruluşlarına yönelmek temel olacaktır. **(e)** Yenilikçi ve girişimci eğitim programlarının keşfedilmesi. **(f)** Enstitü müdürünün, en önemli kalitelerinden birisi, kurumun mevcut güçlerinden herhangi birisini azaltmadan, büyümeyi teşvik etmesi ve liderlik etme kapasitesi olacaktır.

Enstitü müdürü, akademik entelektüel bir yönetici olarak, kısa dönemli görevlerinin yanı sıra uzun dönemli bir düşünme perspektifi doğrultusunda geleceğe dönük olarak da şu işlevleri üstlenecektir[752]: **1)** Programı büyütmek, ödüllendirmek, yenilemek ve lisansüstü gelişmiş bir programı destekleyerek bunu devam ettirmek için güçlü bir sorumluluk üstlenmek. **2)** Tüm öğrenciler için daha iş birlikçi ve hoşgörü atmosferi yaratmak için insan çeşitliliğine saygı, anlayış ve tolerans gösteren bir üniversite ve topluluk kültürü yaratmak. **3)** Lisansüstü ve profesyonel öğrenciler için bilimsel gelişme ve onare edilme hizmetlerini sağlamak. **4)** Diğer kurumlarla, iş birliği ve lisansüstü profesyonel disiplinlerarası programlar için verilen desteğin düzeyini

[751] Georgetown University, "Dean, Graduate School of Arts and Sciences", January 2006, ss. 4-6., https://www3.georgetown.edu,htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi, 30.10.2006).
[752] "Provide Scholar Development And Recognition Services For Graduate Students", http://gpsga.okstate.edu/download,htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi, 02.08.2006).

arttırmak. **5)** Lisansüstü profesyonel öğrenciler için tecrübi eğitim ve araştırma fırsatları kazandırmak için akademik olmayan iş ortaklarıyla daha fazla iş birliğini teşvik etmek. Akademik entelektüel yönetici olarak enstitü müdürü, rektör ve öğretim üyeleri ile ilişki içerisinde, enstitüdeki entelektüel işlevlerini yerine getirmeye çalışır. Yukarıda değinilen doğal ve resmi görevlerini yerine getirmesinin yanı sıra, kamu çıkarlarını gündeme getirmek için sözcülük görevini yapma, ders verme, yayın yapma ve global düşünce organizatörlüğü işlevlerini de yerine getirecektir. Buraya kadar yapılan açıklamalardan hareketle aşağıda, Tablo 48'de akademik entelektüel yönetici olarak enstitü müdüründen yerine getirmesi beklenilen entelektüel işlevler anahatları ile özetlenmektedir.

Tablo 48. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Enstitü Müdürünün Enstitüdeki İşlevleri

Entelektüel İşlev	Yerine Getireceği Faaliyetler
Araştırma Yapılmasını Desteklemek	Enstitünün araştırma misyonunu etkin olarak yerine getirmesi için hem sembolik hem de maddi destekleri tedarik etmek. Entelektüel ilgileri güçlü öğrencileri araştırma için enstitüye çekmek.
Entelektüel Yapıyı Güçlendirmek	Atamalarda enstitünün stratejik düşüncesinin ardında yatan gerekçeleri entelektüel niteliklerle ilişkilendirerek, geleceğin akademik entelektüel pozisyonlarına uygun kişilik ve çalışma içinde olması beklenilen kadro yapısını planlamak.
Uluslararası Platformda Tanınmışlığı Arttırmak	Uluslararası bilimsel platformlarda, yayınlarda ve bilimsel toplantılarda yapılan araştırmaların sunularak tanınmışlığın arttırılmasını sağlamak. Global entelektüel düşüncelere öncülük ederek, evrensel düşünceye ve çeşitliliğe hizmet etmek.
Farklı Düşüncelerin Tartışılmasını Teşvik Etmek	Enstitü öğretim üyelerinin ve öğrencilerinin özgür şekilde düşüncelerini savunarak tartışabilecekleri olumlu bir ortam yaratmak. Özgürlüğü, akademik düşüncenin gelişimini, bilimsel ahlâkı gündeme getirerek, muhalif düşüncelere saygı göstererek yenilikçi bir tutum takınmak.
Kamusal İlişkileri ve Kamu Adına Sözcülüğü Teşvik Etmek	Enstitünün üniversite dışı kuruluşlarla ilişkilerini daha da geliştirerek, söz konusu ilişkilerin içeriğini zenginleştirerek entelektüel bir platformun temsilciliğini yapmak. Kurulan ilişkileri kamusal çıkarlar için kullanmada öncülük etmek.
Öğrencilerin Entelektüel Davranışlarını Onare Etmek	Enstitünün misyonuna uygun şekilde öğrencilerin entelektüel başarılarının onare edilmesi. Yayın yapmalarının, bilimsel araştırmalara katılmalarının ve bilimsel faaliyetlerde entelektüel liderlik özelliklerini sergilemelerinin teşvik edilmesi.
İş birlikçi Bir Ortam Yaratmak	Bilimsel araştırmalar için ekip sinerjisini harekete geçirmek. Öğretim üyelerinin birbirlerinin görüşlerine değer vermelerini sağlayarak, farklı görüşleri hoşgören bir takım atmosferi yaratmak.

2.4.3. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Enstitü Müdürü ve Akademisyen İlişkisi

Müdür, liderliğinin en başta gelen ortakları olan, dekanlar, bölümler, program başkanları ve öğrencileri dahil tüm bunlara danışmanlık yapmanın doğası ile ilgilenmelidir. Bu şekilde hareket etmekle, enstitü, üniversitenin birbiriyle ilişkisiz fakülte, bölüm ve programlar toplamından daha fazlasını oluşturduğu ilkesini geliştirir. Enstitü müdürü ve personelinin, çağdaş yönetim ve bilgi işleme yöntemleriyle tutarlı olarak hizmetlerini modernize etme çabası içinde olması gerekmektedir. Merkezi bir üniversite birimi olarak, okul, aktif şekilde iş birliği yaptığı birimlerle, program geliştirme, etkililik ve etkinlik ile ilgili fikirleri paylaşmak ve ortak sorunlarla baş etmek için gerekli stratejileri oluşturmak amacıyla çalışır[753].

Mary Ann Mason'a göre, müdürlerin profesör olmalarının önemi, her zaman inandıkları şeyi desteklemelerindendir. Bu bağlamda enstitü müdürü[754]; **a)** Gündelik yönetimden geri kalmamalı fakat daha geniş hedefler konusunda düşünmek de yine önemlidir. **b)** Yine müdür, fakülte öğretim üyesi olduğundan, bütün bölümlerde, bilginin yayılmasına çok fazla değer vermelidir. **c)** Yine öğrencilerle veya başka konularla ilgili sorular sorulduğunda veya bir şey istenildiğinde yerine getirmeye çalışması gerekir. Kendi bölümü aracılığıyla kısmen de olsa fakülteyle bağlantısını devam ettirmeli fakat aynı zamanda, bölüm başkanlarıyla ve yönetim kurulu ile sık sık görüşmelerini sürdürmelidir. **d)** Yine bu kişilerle e-mail yoluyla da iletişim kurabilirler. Dolayısıyla çok fazla zamanda da bölümlerinin dışında olmamaktadırlar.

Enstitü müdürü, akademisyenlerle ilişkilerinde performansı teşvik edecektir. Enstitü öğretim üyeleri, değişik tarzlarda performans geliştirme programlarına katılırlar. Bu kişiler mentor olarak, doktora öğrencilerinin, öğretim, araştırma ve profesyonel hizmet becerilerini geliştirmelerine yardımcı olurlar ve sınıf uygulamaları, pedagoji, sunumlar ve akademik mesleğin diğer yönleriyle ilgili olarak öğrencilere danışmanlık yaparlar. Müdürler, doktora öğrencileri ve iş ortağı kurum arasındaki karşılıklı ilişkileri

[753] Edie Goldberg, a.g.e., s. 5.
[754] Lisa Harrington, "Introducing Our Graduate Deans", **A Publication Of The Graduate Division University Of California, Berkeley**, Volume XVI, Number 1, Spring 2001, s. 6.

kolaylaştırırlar. Performans geliştirme programlarına katılarak akademik kariyerle ilgilenenleri teşvik etmek ve öğrencileriyle fakültedeki rollerini tartışabilirler[755].

Diğer taraftan, akademik entelektüel yönetici olarak enstitü müdürü, akademisyenlerin kişisel felsefelerini sorgulamalarına yardımcı olacaktır. Giderek, üniversite ve kolejlerde, yeniden atanma, sözleşmeli istihdam edilme ve terfi etme için gerçekleştirilen gözden geçirme sürecinin bir parçası olarak, öğretim üyelerinden kişisel öğretim felsefelerini ifade etmeleri istenilen sorular sorulmaktadır. Kişisel öğretim felsefelerini ifade etmeleri istenilen birçok enstitü öğretim üyesi için normalde, itirazsız kabul edebilecekleri şeyi kendilerinden ifade etmeleri istenerek, benzersiz ve cesurane olabilecek bilgi ve öğrenme ile ilgili inançları ve uygulamaları, öğretim üyesi olarak bu role sahip olmalarını sağlamaktadır[756].

2.4.4. Akademik Entelektüel Düzeyin Enstitü Müdürlüğüne Katkısı

Çok sayıda asistan, bir yükseköğretim kurumu içinde, eğitim, öğretim ve hizmet sunmanın ciddi pratik ve entelektüel meydan okumaları ile boğuşmaları için fırsat sahibi yapılmamakta ve liderlik tartışma oturumları, mezuniyet yazışmaları ve laboratuvar gözetmenliği gibi daha alt düzeydeki atanmalarla yerinden edilmektedir. Akademi, öğretim ve profesyonel hizmet genellikle doktora öğretiminin bileşenleri olmadığından, artan enstitüye hazırlık kalitesinin meydan okumasıyla karşı karşıya kalmaktadır[757]. Bu durum, genelde yüksek öğretim kurumları, özelde ise enstitülerin gelecekteki akademik entelektüel işgücü havuzunun bugünden oluşturulmasına olumsuz yönde etki etmektedir. Akademik entelektüel kişiliğe sahip akademisyenlerin yetiştirilmesi, geleceğe hazırlanması ve olumlu bir çalışma ortamında motive edilerek istihdam edilmeleri, bilimsel araştırmaların odağı durumundaki enstitüler için kritik ve önceliği olan bir konudur.

---

[755] University of Illinois, Chicago, "Strategies for Establishing a PFF Program", www.preparing-faculty.org/PFFWeb.,htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi, 22.04.2006).

[756] D.J. Sokal ve diğerleri, "Teaching Philosophies Reconsidered: A Conceptual Model for the Development and Evaluation of Teaching Philosophy Statements", **The International Journal for Academic Development**, 7 (1), 2002, ss. 83-97.

[757] "A New Vision of Graduate Preparation for Science and Mathematics Faculty", http://www.preparingfaculty.,htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 20.10.2006).

Akademik entelektüel bir kişilik yapısına sahip olan bir enstitü müdürü, enstitüdeki entelektüel ortama şu faaliyetleri ile katkıda bulunacaktır[758]: **(1)** *Programı ifade etme ve bütünleştirme:* İş birliği düzeyinin yanı sıra kurumsal düzeyde de zengin çeşitlilik programlarının ortaya konulması, en önemli adımın bunların etkililiğinin en üst düzeye çıkarılması gerektiğini göstermektedir. **(2)** *Lisansüstü öğrenci forumları:* Bu forumun amacı, akademik kariyerlerinin izlenmesi için ve azınlık doktora öğrencilerinin PhD'yi bitirmeleri için yeniden motive edilmeleri ve yeniden güçlendirilmeleri olacaktır. Azınlık öğrencilerinin özel durumları ve gereksinmelerine düzenli ve doğrudan bir destek sağlayan mekanizmalar, öğrencinin başarı için umutlarına karşı başka türde oluşabilecek durumlardan kaçınılmasına yardımcı olacaktır. **(3)** *Çeşitlilik yönetimi için Web kullanımı:* Çeşitlilik için web kaynaklarının kullanımı –kendi sayfalarına ve konu ile ilgili sitelere bağlantıları sağlar. Bu sistem, aşağıdaki enformasyon türlerine erişimi sağlayacaktır: Lisans araştırma fırsatlarına, lisansüstü derece programları tekliflerine, öğrenci kabul şartlarına, finansal yardım fırsatlarına, akademik ve profesyonel pozisyonlara, yeni gruplara, sözü edilen çeşitlilik girişimi envanterlerine ve mentorluk programlarına. **(4)** *En iyi uygulama konferansları:* İdeal kampüs topluluğunun geliştirilmesini teşvik eden bir kampüs çevresi yaratmak, lisans ve lisansüstü müfradat pedagojisi ile içeriği güçlendirmek ve genişletmek; yönetim altındaki azınlık ve kadınları, işe alma, tutma ve geliştirmek için üniversitelerdeki en iyi uygulamaları kurumsallaştırarak ve tanımlayarak, benimsemek suretiyle, fakülte ve personeline yardım etmek için bir dizi en iyi uygulamalar konferansı devam ettirilmelidir.

Diğer taraftan, entelektüel bakış tarzını enstitü düzeyinde yaygın hale getirmek amacıyla farklı üniversitelerde çeşitli programların uygulandığına rastlanılmaktadır. Örneğin, Teksas'ta bulunan Austin Üniversitesi'nde uygulanmakta olan entelektüel girişimcilik programı, keşfetme, sahiplik ve sorumluluk değerlerini geliştiren bir lisansüstü eğitim felsefesi ve programıdır. Entelektüel girişimcilik programı, hem akademi hem de topluma katkıda bulunan, yurttaş-bilim adamları olarak-bir disiplinler

[758] Ernest Boyer, "Campus Life: In Search of Community and A Vision of an Equitable University", The Penn State Commission for Women, 1991, ss. 93-94.

arası programın parçalarının toplamından daha büyüğü olarak öğrencilere meydan okuyan bir girişimci yaklaşımıdır. Aynı zamanda, bu yaklaşım, yükseköğretim programlarının geleneksel alışkanlıklarına meydan okumakta, çeşitliliği arttırmaya çalışarak, şimdiki lisansüstü öğrencilerin, neden ileri düzeyde karar verdiklerini sorgulamaya başlamaktadır[759]. Aşağıda Şekil 37'de, akademik entelektüel düzeyin yüksek olmasının enstitü müdürlerine ne gibi katkılar sağlayabileceği özetlenmeye çalışılmıştır.

Şekil 37. Akademik Entelektüel Düzeyi Yüksek Olan Müdürlerin Enstitüye Yapabilecekleri Katkılar

2.5. YÜKSEKOKUL MÜDÜRLÜĞÜ

4 yıllık yüksekokul, öğrencilerine fakülte diploması veya lisansüstü okulu diploması veren bir kurum anlamına gelmektedir. 2 yıllık yüksekokul ise en yüksek diploma türü olarak fakülte öncesi, 4 yıllıktan daha düşük bir derecede veya buna eş değer derecelerde diploma veren bir kurum olmaktadır. Buradaki 2 yıldan az olmasına dönük nitelendirme ise 2 yıldan daha kısa bir zamanda ön lisans sertifikası veren kurum olduğu anlamına gelmesindendir. Orta öğretim sonrası mesleki eğitim programları şu

[759] Richard A. Cherwitz and Susan Alvarado Boyd, "Intellectual Entrepreneurship", Vol. 79, No.3, **College and University Journal,** Wınter 2004, s. 39.

okullardan oluşmaktadır[760]: **a)** 4 yıllık devlet okulları, **b)** 2 yıllık devlet okulları (bazen toplum kolejleri olarak söz edilir), **c)** 2 yıldan daha az süreli devlet okulları (bazen mesleki eğitim enstitüleri olarak adlandırılır) **d)** Özel, ancak kar amaçlı olmayan 4 yıllık okullar, **e)** Özel ancak kar amaçlı olmayan 2 yıllık okullar (4 yıllık okullardan daha kısa bir öğrenim süresi olan kar amaçlı bütün özel kurumlar dahil) **f)** Özel, kar amaçlı okullar.

Yüksekokulları, günümüzde daha da önemli hale getiren birtakım eğilimler söz konusudur. Bunlardan bazıları[761]: *İlki* Amerika Birleşik Devletleri ve diğer ileri toplumların kişisel insan sermayesi ve bilgi teknolojisi tarafından desteklenen sürekli yeniliğe dayalı hareket etmeleridir. *İkincisi*, bilgi işinin giderek, çalışma, öğrenme ve yaşamın doğasının gelişimini hızlandırsa da ileri yazılım yetenekleri içinde ve rasyonelleşmiş hale gelecek olmasıdır. *Üçüncüsü*, bilgi çalışanı yeteneklerinin dijitalleşmesinin, çiftçiler, mavi yakalı fabrika işçileri ve şimdiki bilgi çalışanları gibi daha önceki iş güçlerinde büyük bir azalışa yol açan uzun dönemli bir sürecin parçası olmasıdır. *Dördüncüsü*, dijital bilgi işinin, ileri yazılımla birlikte, çoğu çalışanı ve öğrencileri karmaşık proaktif ilişkilere zorlaması ve buna olanak verecek olmasıdır. *Beşincisi*, önceden mevcut veya hali hazırdaki faktörlerin, şu anda insan sermayesini sürekli arttırarak yenilikçi bir toplumun formüle edilmesine yönelik momentumu hem engellemesi hem de teşvik etmesidir. *Sonuncusu* ise eğitim sistemlerinin hedefinin, itibarlı olarak yaşayan ve tek başına başarıyla rekabet edebilen, kendilerini geliştirebilen esnek, hareketli, yazılım-destekli, öğrenciler, çalışanlar ve vatandaşların yetiştirilmesidir. Yüksekokullar, bilgi işinin giderek önem kazanması ile birer stratejik ve kritik kurum haline dönüşmektedir. Bu gelişmenin, yüksekokul yöneticilerinin entelektüel yönlerinin geliştirilmesi zorunluluğunu daha da arttırdığı ileri sürülebilir. Çalışmanın bu kısmında akademik entelektüel yönetici olarak yüksekokul müdürü ve entelektüalite bağlantısı incelenecektir.

---

[760] Dawn Nelson, "Vocational Education in The United States: Toward The Year 2000", National Center for Educatıon Statistics, February 2000, s. 9.

[761] Arthur M. Harkins, "The Futures of Career And Technical Education in a Continuous Innovation Society", **Journal of Vocational Education Research**, 27(1), 2002, ss. 37-64.

2.5.1. Yüksekokul Müdürü: Güç, İktidar ve Otorite Alanı

Akademik entelektüel yönetiler olarak yüksekokul müdürleri, okullardaki tepe yöneticiler olarak, çoğu durumda, merkezden yani rektörlükten atanmakta veya kendisi dışında herhangi bir yöneticiden onay almadan cevap verme yeteneğine sahip olmaktadır. Müdürler, yüksekokul ve öğrencilerinin performansından sorumlu tutularak, performansı iyileştirmek amacıyla programlar üzerinde değişiklik yapma yetkisini de taşımaktadır. Müdürler, rektörlüğün çok az bir müdahalesi ile okullarının günlük operasyonlarını yönetme yetki ve sorumluluğuna sahip olmalıdırlar. Yine müdürlerin, öğrencilere eşit ölçüde davranılması amacıyla, üniversite çapında belirlenmiş olan politika ve prosedürlere göre hareket ederek bunlara bağlı kalması önemlidir[762].

Öğrenci başarısının üst düzeyde olması için baskılar giderek artarken, müdürler zamanlarını, öğretim kalitesini arttırarak, sorumluluk üstlenen politik çevreleri yöneterek, kaynakların arttırılmasını savunarak, dışarıdan gelen sorumluluk ölçüsü taleplerini dengelemeye çalışmaktadırlar. Müdürler işlerini, öğrencilerden ziyade okulun öğrenciler adına yönetilmesi olarak görmektedir. Akademik entelektüel yöneticiler olarak müdürler, kararların iş birliği ile verilmesine önem vermekte ve liderliği öğretim elemanlarına paylaştıran kişiler olmaktadır. Entelektüel yöneticiler olarak müdürler, okulun değerlerini, politika ve amaçlarını açıklayarak, öğrencilerin enerji, yetenek ve düşüncelerinden yararlanarak iş ortaklığı yapan yöneticiler olmaktadır[763].

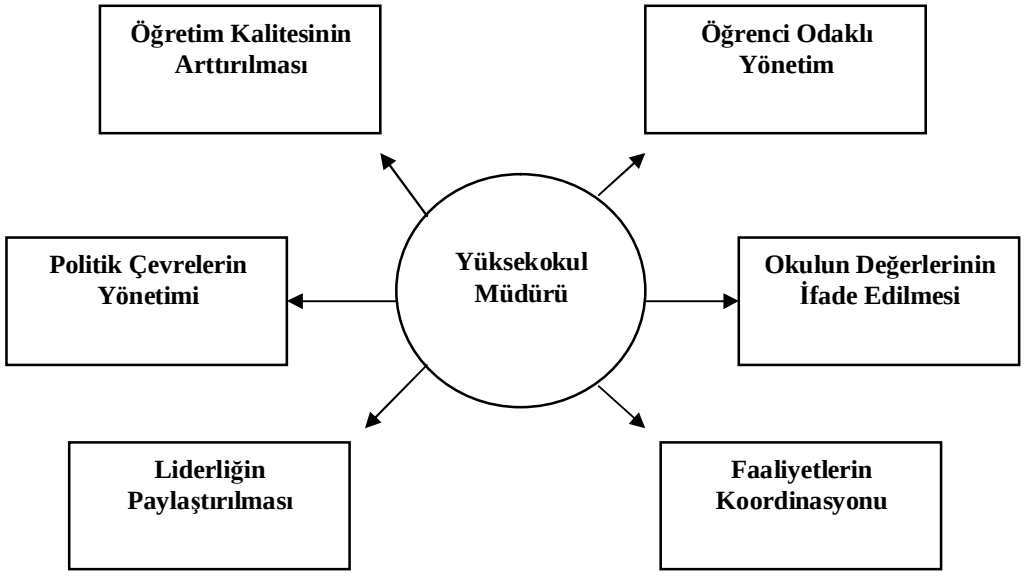
Beck ve Murphy'e göre, "Müdürlerin, çok daha iyi yönetim ve sosyal bilim araştırmalarından yararlanarak, okulların etkin ve etkili biçimde yönetilmesinden sorumlu oldukları kabul edilmektedir." Cordeiro, çoğu araştırmanın, müdürlüğün okulları ile birlikte, başarı sağlayan birtakım ilkelere bağlı olmadığını iddia etmekte; ne var ki kültürlü olarak, iş birlikçi şekilde yeteneklerini geliştirerek, liderlik fırsatlarını paylaştırmayı ve koordine etmeyi sağlayacak bir müdürlüğü de desteklemektedir[764].

---

[762] Bradford County School District, "Management Structures" April 2003, http://www.oppaga.state/ htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 13.05.2006).
[763] Jeff Place, "Rural School and Community Trust", **Rural Roots**, Volume 3, No. 6, December 2002, s. 2.
[764] Ibtesam Halawah, "The Relationship Between Effective Communication of High School Principal and School Climate", **Education**, Volume: 126, Issue: 2, 2005, s. 334.

Söz konusu müdürlük şekli de akademik entelektüel bir nitelik taşımaktadır. Bu yönleri ile müdürler, entelektüalitesi yüksek prosedürler içerisinde, aşağıdaki ilkeleri izleyebilirler[765]: **1)** Personel ve öğrencilerin güvenliğini sağlamayı amaçlayan bir kurul oluşturulmalı ve sürekli toplantılar düzenlenmelidir. **2)** Herhangi bir özel kategoriye sahip öğrenciler olduğunda, (fiziksel veya mantık olarak engeli olan gençler gibi) farklı standartların uygulanacağı, özel kuralların uygulandığı bir ortam yaratılmalıdır. **3)** Okulun kaynaklarının kullanımında, yasal bir zemine dayanarak hareket edilmesi sağlanmalıdır. **4)** Okuldaki öğrencilerin ders ve diğer sosyal faaliyetlerde danışman öğretim elemanları ile ilişki içerisinde olması sağlanmalıdır. **5)** Müdür, kendisinin olmadığı zamanlarda rutin müdürlük faaliyetlerini kimin üstleneceği konusunda görevlendirme yapmalıdır. Akademik entelektüel yönetici olarak yüksekokul müdürü, rektörün kendisine delege ettiği yetki ve otorite içerisinde ve özellikle entelektüel uzmanlığından kaynaklanan gücüyle hareket eden etkin bir eğitim-öğretim lideridir. Aşağıda Şekil 38'de akademik entelektüel yönetici olarak yüksekokul müdürlerinin faaliyet alanları gösterilmektedir.

Şekil 38. Yüksekokul Müdürlerinin Faaliyet Alanları

[765] Ward Sybouts and Frederick C. Wendel, **The Training and Development of School Principals: A Handbook**, Westport, CT.: Greenwood Press, 1994, ss. 73-74.

2.5.2. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Yüksekokul Müdürünün Yüksekokuldaki İşlevleri

Akademik entelektüel yöneticiler olarak, müdürlerin eylemlerinin, öğrenciler, fakülte ve topluma göre yapısal olarak hem zamanla hem de geniş çaplı bakılması gereken belirgin idealler olması gerektiği ileri sürülmektedir. Çoğunlukla, verimli liderlik, düzenli ve su götürmez şekilde öğrencilerin, psikolojik, entelektüel ve sosyal gelişimine hizmet eden ideallere doğru herkesi teşvik eden bir liderlik olmaktadır. Grant, okulun, "çoğu kez örnek ve hikâyeler yoluyla daha az formal yöntemlerin yayıldığı idealler" olduğunu ileri sürmektedir. Müdürün en büyük gücünü, daha az sayıdaki formal faaliyetleri içerisinde, okulun çaba göstermesi gerektiği şeyin ne olduğunu okul topluluğunun tüm üyelerine iletmesinden alması söz konusudur. Burada, idealler, günlük rutin, davranış ve tavırlara cevap vermeli ve daha iyi uygulamaya doğru küçük, somut tarzlarda, bunları cesaretlendirmeye ve rehberlik etmeye dönük olabilmelidir[766].

Bu bakımdan yüksekokul müdürü, idealler bütününden oluşan akademik entelektüel bir vizyonu okuldaki herkese ileten ve bu yönde misyonlar geliştiren kritik bir lider olmaktadır. Akademik ve teknolojik bir kurum yöneticisi olan yüksekokul müdürlerinin en çok da öğretim konusundaki sorunlara, toplumla ilişkili görevlere, disipline ve tesislerin yönetimine zaman harcadıkları belirtilmektedir. Müdürler, kurumsal liderliğin önemine inansalar da gerçekte çok az bir zamanı, kurumsal liderliğe tahsis etmektedirler. İşiyle ilgili olarak, önde gelen üç önemli sorumluluğunun ne olduğu sorulduğunda müdürler şunları sıralamıştır[767]: **a)** Destekleyici bir öğrenme ortamının oluşturulması, **b)** Personel sorunlarıyla baş edilmesi, **c)** Sınıfta öğretim faaliyetini sürdürmek de dahil öğretici bir liderliğin sürdürülmesi.

Akademik entelektüel yönetici olarak yüksekokul müdürleri gerçekte okulun entelektüalitesini arttırma doğrultusunda; yaşayan, çok renkli, demokratik, entelektüel, çok yönlü ve yüksek performanslı bir kurum yaratabilecektir. Ancak günlük akademik sorunların sayısının entelektüel yönleri zayıf akademisyenler ve öğrencilerin sayıca çok

[766] Gordon A. Donaldson Jr., **A. Learning to Lead: The Dynamics of the High School Principalship**, New York: Greenwood Press, 1991, s. 14.
[767] Patricia George, "Priorities and Barriers in High School Leadership: A Summary of Findings Principal Leadership", December 2001, s. 2.

olmasından dolayı fazla olduğu da bir gerçek olmaktadır. Fakat entelektüel olarak güçlü ve yeteneklerini sürekli geliştiren, entelektüel hafızasını sürekli güncelleyen bir müdür için rutin sorunların çözümü pek de zor olmayacaktır.

Akademik entelektüalitesi güçlü ve problemler ile çevredeki değişimlere kolayca cevap verebilme potansiyeline sahip olan esnek bir kurum yaratmada aşağıdaki işlevler son derece önem taşımaktadır. Akademik entelektüel yönetici olarak yüksekokul müdürü bu işlevleri akademik yaşama geçirmek suretiyle, üniversitenin vizyonundan payına düşen görevi yerine getirebilecektir. Müdürün sözü edilen işlevleri şunlardır[768]: **1)** Müdür, öğrenci başarısı sonuçlarını etkileyen günlük, haftalık ve yıllık davranışlarla ilgilenmelidir. Müdürün, kurum için kendisini müdür yapan konularda hem sembolik hem de pratik düzeylerle ilgili olarak büyük sonuçlar ortaya koyması önemli olmaktadır. **2)** Müdürün ikinci işlevi, okulun amaçlarının, faaliyetlerinin doğru dürüst gerçekleştirilmesi için gerekli insanları belirlemesi ve bunları donatmasıdır. **3)** Müdürlerin üçüncü işlevi, okulla ilgili iş ortaklarıyla ilişkilerin biçimlendirilmesidir. Müdür, okulun lideri olarak, çok sayıda vatandaşla en azından sembolik bir ilişki kurar ve okula gelen her yetişkin ve öğrenciyle bir iş ilişkisine sahiptir.

Yüksekokul müdürü, akademik entelektüel yönetici olarak öğretici bir liderlik tarzı ile hareket ederek entelektüel düzeyi yükseltme görevini üstlenmelidir. Bu doğrultuda, pedagojik olarak mükemmel bir öğrenme çevresi oluşturulması için zaman ayırmalıdır. Öğrenci-öğretim elemanları ilişkilerini olumlu bir gelişime yöneltmelidir. Ders araç gereçleri ve müfredatın daha gelişkin olmasına yönelik çaba harcamalıdır. Yine öğretim elemanlarının kendilerini sürekli öğrenme ve geliştirmeyle kariyerlerinde ilerleyebilecekleri konusunda ikna etmelidir. Onların akademik kariyerlerinin önündeki engelleri kaldırarak motive edici olmalıdır.

Akademik entelektüel bir yüksekokul müdürü, liderliği altındaki kurumun felsefe ve değerlerinin teknoloji ve çevredeki değişikliklere uygun şekilde yeniden sorgulanmasını sağlamalıdır. Akademik ve teknolojik alanlarda yeni araştırmalara girişilmesinde öncülük ve yol göstericilik yapmalıdır. Kurumsal değerleri entelektüel bir

[768] Donaldson Jr., a.g.e., ss. 7-9.

perspektiften ele alarak şekillendirmeli, terfi ve atamalarda kayırmacılıkla mücadele etmenin araçlarını geliştirmeli, mevcut kayırmacılığa yol açan uygulamalara da son vermelidir. Statüko ile mücadele etmeli, akademisyenlerin çabalarına ve becerilerine değer katan entelektüel davranışları ödüllendirmelidir. Akademik entelektüel yönetici olarak, etkin bir performans yönetimini gerçekleştirmelidir.

Bu doğrultuda, müdürün performansla ilgili sorumlulukları aşağıda Tablo 49'da sıralandığı gibidir:

Tablo 49. Yüksekokul Müdürünün Performansla İlgili Sorumlulukları

1. Personele ve topluma vizyoner bir liderlik sergilemek, **2**. Kamu Kurumu Bürosu ve Mütevelli Heyeti tarafından geliştirilmiş bulunan standartlar ve rehber ilkeler içerisinde, kaliteli bir eğitim programını geliştirmek ve yönetmek, **3**. Öğretim elemanları ve profesyonel personelin performansını değerlendirmek ve sınıf öğretimini izlemek, **4**. Başkalarıyla pozitif, iş birlikçi ve etkili olarak çalışmak, **5**. Öğrenci öğrenimine odaklanmaya devam etmek, **6**. Öğrenciler, okul personeli, ana-babalar ve toplum dahil bütün taraflarla yakın temasa geçmek ve bunu devam ettirmek, **7**. Müfredat ve değerlendirme stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanmasına yardımcı olmak. **8**. Öğrenci ve toplumun bugünkü ve gelecekteki gereksinmelerini karşılamak için yüksekokulun yeniden yapılandırılması bilgi ve anlayışını göstermek. **9**. Müdür ve öğrenci danışmanlarına pozitif bir kolaylaştırıcı olarak hizmet etmek. **10**. Kriz durumlarında açık bir liderlik sergilemek. **11**. Okul programını etkileyen okul dışındaki faktörlerin farkında olmaya devam etmek. **12**. Yön belirleyerek, hedef oluşturarak, motivasyon ve değerlendirme yaparak atanmış olan yönetsel takımın etkili bir performans göstermesini sağlamak. **13**. İfade edilen eğitim hedeflerine yönelik olarak, öğrenci gelişimini değerlendirmeye yönelik olarak yöntemler geliştirmek. **14**. Okulun günlük yönetimini, Yönetim Kurulu politikalarını, yönetsel düzenlemeleri, bütçe kısıtlamalarını, çalışanları ve diğer sözleşmeleri izlemek.

Kaynak: Missoula County Public Schools, High School Principal, http://www.mcps/htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 23.04.2006).

2.5.3. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Yüksekokul Müdürü ve Akademisyen İlişkisi

Eğitime dahil olarak bunu uygulamak isteyen bir yüksekokul müdürü, öğretim elemanlarıyla düzenli biçimde bir okul kültürü yaratmalıdır. Bu amaçla**: 1)** Meslektaşlarıyla profesyonel bir diyaloğa girmeli, **2)** Fikir, bilgi ve teknikleri paylaşmalı, **3)** Sınıftaki konular etrafında ortaklaşa problem çözümüne katılmalıdır. Bir

yüksekokulda eğitime dahil olmak değişim anlamına gelir. Müdür, insanlar değişime açık hale gelecekse, yeni ve yaratıcı bir liderlik yaklaşımı benimsemelidir. Bu durum, müdürün, liderliği, bilgiyi ve enformasyonu paylaşarak, okul kültürünü kapsayan bir vizyon oluşturmasını gerektirir[769].

Bu entelektüel ve öğretici lider türü, kendi etkinliğinin, bütünleşik bir gruba bağlı olduğunun farkındadır. Ortak hedeflere ulaşmak için herkesle ortaklaşa çalışır. Sahiplik duygusu, dönüşümcü liderliğin uygulandığı bir örgüt içerisinde yaşar. Öğretici liderler, okul hedefleri için gerekli kaynakları ve destekleri elde ederek, personelin geliştirilmesi faaliyetlerini teşvik ederek, öğretim elemanları için kaynak sağlayarak, kurumsal kaynaklar konusunda da bilgi sahibidirler. Performans değerlendirmeleri, kurumun iyileştirilmesine öncelikle bir vurgu yapan öğretici liderlerce yapılır. Öğretici liderler, eğitim problemlerini çözmede, çeşitli strateji ve yöntemlerin kullanılmasında, ölçme ve değerlendirmede öğretim elemanlarına yardım ederler[770].

Akademik entelektüel lider olarak müdür, ilişkilerde, insan odaklı bir yönelimi benimseyecektir. Bunlar, durumlara uyabilme yeteneğini, sözlü iletişim becerilerini, kişiler arası ilişkilerde yansıtıcılığı, grup süreci ve karar alma becerilerini, belirsizlik ve strese tolerans göstermeyi içine alacaktır. Bu yönelim ve yapı içinde hareket eden müdür, kurumsal faaliyetlerin ve karar almanın hangi hususta gerçekleştirileceğini de kolaylaştırmış olacaktır. Liderlik paylaşılmış olacaktır. Sonuç, Hilda Taba'nın kaydettiği gibi yapının elit liderlikten demokratik bir liderliğe dönüştürülmesi olacaktır[771].

İdeal olarak, öğrenciler geleceğin entelektüelleri olarak düşünülmektedir. Üniversiteye girer girmez becerilerin ele alınması gerekir ve yüksekokul bilgisini edinmeleri gerekir. Bu arada, teori şüpheli olduğunda, uygulama kalitelidir ve eğitimin iş için referans özelliği azalır, devrimci lisans öğretiminin öğrencilerin entelektüel olma kapasitelerini geliştirme amacı olması gerektiğinde ısrarcıdır. Bu hedef, hakim bir sınıf

---

[769] Anne M. Bauer and Glenda Myree Brown (Ed.), **Descents and Inclusion: Transforming Secondary Schools**, Seattle: Paul H. Brookes Publishing Co., 2001, ss. 300-310.
[770] Ward Sybouts and Frederick C. Wendel, **The Training and Development of School Principals: A Handbook**, Westport, CT.: Greenwood Press, 1994, s. 17.
[771] J. Dan Marshall, Amy Otis-Wilborn and James T. Sears, "Leadership and Pedagogy: Rethinking Leadership in Professional Schools of Education", **PJE. Peabody Journal of Education**, Volume: 66. Issue: 3., 1991, s. 98.

yaratmaya eşit değildir fakat kitle eğitimi, vatandaşların, akıllıca ve eleştirici olarak düşünmesi için söz konusudur. Bu durum her vatandaşın, bunu başarması için genel durumda, tek başına soyutlanırsa, toplumdaki yerini belirlemesi ve yönetebilmesi anlamına gelmelidir[772].

Akademik entelektüel bir yönetici olarak yüksekokul müdürü, okuldaki öğretim elemanları ile ilişkilerde güvenilen ve farklılıklara önem veren bir yönetici niteliğini sergileyecektir. Öğreten, paylaşan, geliştiren, motive eden kişilik özelliklerini ortaya koyarak bunları okulun akademik yaşamına taşıyacaktır. İletişim kurmada otoriter değil, uyumcu ve dinleyen, takım çalışmalarında entelektüel-vizyoner, karar almada paylaşımcı ve demokratik, kriz ve belirsizliklerde dinamik ve yenilikçi olarak örnek bir liderlik tarzını uygulayacaktır.

Bürokrasi, rutinleşme, yeteneksizleşme ve sıradan bir çalışan prototipi ile mücadele ederek, sürekli kendisini güncelleyecek, tüketici değil üretici, öven ve kayıran değil, övülen ve kayırmacılıkla mücadele eden birisi olacaktır. Akademik özgürlüğü kurum içinde yaygın hale getirecek, akademisyenlerin eleştirilerini önemseyecek, fikir tartışmalarını renkliliğin ve akademik yaşamın bir göstergesi olarak algılayabilecek, farklı ideoloji, düşünce, inanç ve ülkelerden akademisyenleri ortak bir yetenek potasında buluşturarak, sahibi oldukları değerleri ve düşünceleri kurumun artıları olarak kullanabilecektir.

Bütün bu özellikleri ile akademik entelektüalitesi yüksek akademik entelektüel bir yönetici olarak yüksekokul müdürü, okulda görev yapan akademisyenlere objektif davranarak ve onlarla sürekli fikir tartışmalarına girerek ilişkilerini daha da olumlu bir düzeye getirebilecektir. Aşağıda Tablo 50'de, yüksekokul müdürü ile akademisyenler arasındaki ilişkileri geliştirmede yol haritası olabilecek kritik bir öncelikler listesi sunulmaktadır.

[772] Antonio Gramsci, "In Search of the Educational Principle", New York: Monthly Review Press, 1978, ss. 51-59.

Tablo 50. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Yüksekokul Müdürü ve Akademisyen İlişkisine Dönük Bir Öncelikler Listesi

(1) Hem mesleki hem de akademik öğretim elemanlarının, amaç ve hedeflerin geliştirilmesinde yer almaları, **(2)** Öğretim elemanlarının, iş birliği yapma çabalarının sonuçlarını önceden öngörmek ve ana-baba, öğrenciler ve toplum için kamusal hale getirmek, **(3)** Tüm akademik ve mesleki öğretim elemanlarını içine alan ve okulun günlük faaliyetlerinin dikkati dağıtan yönlerinden uzak olarak personelin gelişimini sağlamak. **(4)** Mesleki ve akademik öğretim elemanlarının paylaşmaları için rahat bir atmosfer içinde, açık, kısıtlanmamış bir zamana olanak vermek. **(5)** Hem mesleki hem de akademik öğretim elemanlarının birbirleriyle kolayca görüşmeleri için gerekli ortamı yaratmak. **(6)** Akademik öğretim elemanlarının, mesleki sınıflarda hangi becerilerin kullanılacağını belirleyebilmesi için akademik öğretim elemanlarıyla birlikte mesleki öğretim elemanlarının öğrencilerce gerçekleştirilen çalışmaları paylaşmalarını sağlamak. **(7)** Mesleki ve akademik öğretim elemanları, öğrencilerin bilmesi veya başka sergilenmesi gereken yetenekleri öğrenebilmeleri için gerekli yetenek listelerini paylaşırlar. **(8)** Mesleki ve akademik öğretim elemenlarına, birbirlerinin sınıflarındaki faaliyetleri aktarmaları, gözlemeleri ve yaşamaları için gereksindikleri zamanın tahsis edilmesi. **(9)** Öğretimlerinde, gerçek dünyadan örnekleri bir araya getirmek için akademik öğretim elemanları için yeterli zamanın planlanmasının yapılması. **(10)** Mesleki ve akademik öğretim elemanları, öğrencilerin karşılaştırılabilir temel becerileri uygulayabilmelerini sağlama düşüncesiyle çiftler halinde çalışırlar. **(11)** Yöneticiler, yönlendirme aşamasına gereksinirler fakat öğretim elemanları, bu iş birlikçi çabaların nasıl gerçekleştirileceğini belirlemeye gerek duyarlar. **(12)** Mesleki ve akademik öğretim elemanları, bilgi paylaşıldığında, bilgiyi daha büyük gruplardan daha iyi paylaşmış olurlar. Bu amaçla yüksekokulu, bilginin paylaşılmasına uygun hale getirmek.

Kaynak: Morton Inger, "Teacher Collaboration in Secondary Schools", Center Focus Number 2, December 1993, http://vocserve.berkeley/htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 23.07.2006).

2.5.4. Akademik Entelektüel Düzeyin Yüksekokul Müdürlüğüne Katkısı

Öğretici bir lider olarak müdürün görevleri, bütünlük, araştırma ve sorgulama ile sürekli bir iyileştirme iklimi yaratarak ve bütün öğretim elemanları için sürekli profesyonel gelişimi destekleyerek; karar almayı paylaşan, öğrenen bir topluluk oluşturarak, etkin bir öğretime odaklanan kişi olma şeklinde sıralanmaktadır. Önde gelen okul araştırmacıları, etkili bir okulun anahtar unsurunun etkili bir müdür olduğunu kavramaktadır. Öğrenci başarısını arttırma ve pozitif bir okul ortamı arasında bir ilişki söz konusudur. Müdürün performansı, okul ikliminin aracılık etme etkisi ile bilişsel davranış dahil, öğrenci başarısını etkilemektedir[773]. Diğer taraftan öğretim elemanlarının başarı ve motivasyonları da müdürün performansından etkilenecektir. Akademik

[773] Halawah, a.g.e., s. 334.

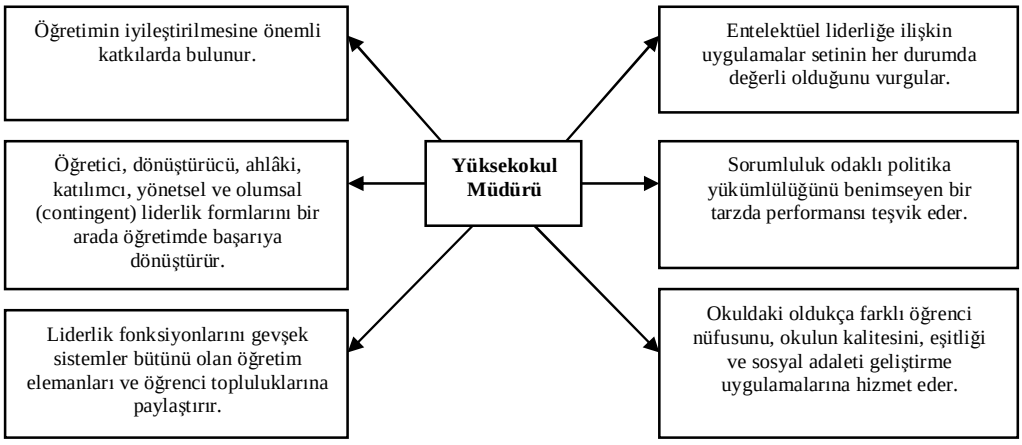
entelektüel yönetici profili sergileyen bir yüksekokul müdürü, aşağıdaki özellikler seti ile diğer akademik yöneticilere de örnek oluşturacaktır[774]: **a)** *Etkili bir Sözcü Olarak Okul Yöneticisi:* Başarılı okul yöneticisi, görünürde kamuda, etkili olarak konuşabilen birisidir. Bu kişi, toplumdaki örgütlü gruplara hitap ederken, okulların ne olduğunu, neleri yaptıklarını, nereye gideceklerini ve neye gereksinim duyduklarını onlara resmeder. **b)** *Eş-koordinatör Olarak Okul Yöneticisi:* Üniversitenin en üst düzeydeki yöneticisi olarak rektörün, güçlü, zayıf ve vasat olduğu yönleri bilmesi gerekir. Müdür, rektörün güçlü yönlerini örnek alarak zayıf ve vasat yönlerini tamamlamaya çalışmalıdır. Fiziksel ifadelerinin ve duygusal düzeylerinin değişimine izin vermelidir. **c)** *Sosyal Bir Kişi Olarak Okul Yöneticisi:* Bu türde eylemleri sınıflandırma davranışı, okul yöneticisi sıfatı olmaksızın da yapılır. Bu şekilde tanımlayıcı bir ifadeye yer vermek için Griffiths, şu sınıflandırmayı yapmıştır: Müdür çok güvenilir birisidir. (Sözünden geri dönmez). Bu durum onun yaradılışına uygundur (aniden tepesi atmaz). O, kibar ve dostça davranır. Bu incelenen yöneticilik tarafının ortak bir özelliği anlamına geldiği olarak yorumlanmalıdır. Bu davranış, yöneticinin sorumlu olduğu tüm davranış biçimleri ile ilgilidir.

Akademik entelektüel lider olarak yüksekokul müdürünün, başarılı okul liderliği, öğrenci başarısının iyileştirilmesinde, önemli katkılarda bulunur. Liderlik öncelikle, sınıf öğretimi ve müfredatla ilişkili olan değişkenlerle, okulun misyon ve hedefleri aracılığıyla yapılan işi etkiler[775]: Bu bağlamda, **1)** Akademik entelektüel özelliği ile yüksekokul müdürü, başarılı liderliğin temel kaynaklarının, kendi nitelikleri ve öğretim elemanları olduğunun bilincindedir. **2)** Liderliğin öğretim elemanlarına ek olarak, okul ve okul topluluğundaki diğerlerine paylaştırılması gerektiğini bilir. **3)** Entelektüalite, temel liderlik uygulamalarının çekirdek bir seti olarak değerlidir. Entelektüel çekirdek liderlik uygulamaları seti, neredeyse bütün bağlamlarda değer taşır. Bu set, talimatları düzenlemeyi, örgütün yeniden tasarlanmasını ve insanların geliştirilmesini içine alır. **4)** Başarılı entelektüel liderler, neredeyse bütün çalışmalarda, sorumluluk odaklı politik

[774] Griffiths, a.g.e., ss. 251-252.
[775] Bill Mulford and Juan Manuel Moreno, "Leadership: A True Story of Sustainability (or the Lack Thereof)", **The Educational Forum**, Volume: 70, Spring 2006, s. 210.

yükümlülüğü kabul etme bağlamında hareket etmeleri gereğinin farkındadır. **5)** Çok sayıda başarılı entelektüel liderler, okullardaki öğrenci nüfusunun çeşitlendirilmesine hizmet ederek, okullar tarafından değer verilen sosyal sermaye olarak öğrencilerin değerini –kalite, eşitlik ve sosyal adaleti arttırmaktadır. Bu uygulamalar, eğitim kültürlerinin geliştirilmesini teşvik ederek ve okulda, güçlü topluluklar yaratarak, güçlü öğretim ve öğrenme formları oluşturmaktadır. Akademik entelektüel yönetici olarak yüksekokul müdürü, bağlı bulunduğu üniversitenin vizyonuna, misyonuna, hedef ve değerlerine uygun olarak, yüksekokulun akademik olarak işlevselleşmesini sağlayacaktır. Kendi entelektüel vizyonu ile yüksekokulun akademik vizyonunu öğretim elemanları ve okulun yararına biraraya getirecektir. Değer katan, keşefeden, araştıran, sorgulayan, ifade özgürlüğünü genişleten, baskı ve otoriteye meydan okuyan ancak performansı ile de örnek bir liderlik biçimi sergileyen entelektüel özellikleri ağır basan bir yüksekokul müdürü başta kendi okulu olmak üzere önce üniversite çevresi ve sonra da dış çevre için önemli değişimlerin başlatıcısı olabilecektir. Yukarıdaki özelliklere sahip akademik entelektüel bir yüksekokul müdürü, okuluna ve çevreye aşağıda Şekil 39'da ifade edilen değişimlerle katkıda bulunacaktır:

Şekil 39. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Yüksekokul Müdürünün Yüksekokula Katkıları

Kaynak: Kenneth A. Leithwood and Carolyn Riehl, "What Do We Already Know About Successful School Leadership?", March 2003, ss. 10-26, http://www.cepa.gse/htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 23.07.2006).

2.6. MESLEK YÜKSEKOKULU MÜDÜRLÜĞÜ

Meslek yüksekokulları, ya dört yıllık bir yüksekokula geçiş hakkı veya ön lisans diploması veren, iki yıllık bir müfredatla tanımlanmış olan okullardır. Geçiş yapma programı, dört yıllık bir yüksekokulun ilk iki yılına paralel olmaktadır. Ön lisans programı olarak, öğrencileri doğrudan bir mesleğe yönelik olarak hazırlar. Düşük öğretim ücreti, yöresel olarak kurulmaları ve giriş şartlarının oldukça kolay olması dolayısı ile Amerika Birleşik Devletleri'nde, II. Dünya Savaşı sonrasında eğitim fırsatlarının artmasında, önemli bir güç olmuştur[776]. Günümüzde iki yıllık kolejler, (kamu veya özel) toplum, teknik veya genç yaştaki öğrenci kolejleri olsun, öncelikle akademik misyonlarına odaklanmaktadırlar. Amerikan Toplum Kolejleri Birliği (The American Association of Community Colleges) bu okulları, ortaöğretim sonrası ortak bir derece kazandıran ve bölgesel olarak akredite olan kurumlar olarak kabul etmiştir[777]. Çalışmanın ilerleyen başlıklarında akademik entelektüel bir yöneticilik pozisyonu olan meslek yüksekokulu müdürlüğü ve entelektüalite bağlantısı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

2.6.1. Meslek Yüksekokulu Müdürü: Güç, İktidar ve Otorite Alanı

Akademik entelektüel yöneticilik görevi olarak, meslek yüksekokulu müdürlüğünde, okul içindeki ve dışındaki adaylar için önemli konular olarak bunların müdürlüğe hazırlanması, bağlanması, objektiflik, erişilebilirlik ve keşfedilmesi olmaktadır. Bu konular değişiklik gösterse de üniversite yönetim kurulu ve adaylarca etkilenmiş olabilecek seçim sürecini yönlendiren ikincil faktörlerin kapsamı araştırmada doğal olarak karşımıza çıkmaktadır. Vaughan ve Weisman tarafından yapılan son dönemdeki bir araştırma, rektörlerin üçte birinin, pozisyonlara içeriden adayları atadıklarını göstermektedir. Müdürün, istihdamı, yönetim kurulunun en önemli görevi

[776] The Columbia Encyclopedia, a.g.e., s. 1476.
[777] American Association of Community Colleges, **Constitution of the American Association of Community Colleges,** Washington, DC : Community College Press, 2001, s. 203.

olduğundan araştırma süreci, örgüt için en iyi olan kişinin, seçimini geciktirecek ikincil faktörlerin varlığının en aza indirilmesi olmaktadır[778].

Meslek yüksekokulu müdürü, genel yönetim sorumluluğuna sahiptir. Bu sorumluluk, havacılık, teknoloji, yapı inşaat yönetimi, bilgisayar, bilgi teknolojisi, bilgisayarlı grafik teknolojsi, elektrik ve bilgisayar mühendisliği teknolojisi, endüstriyel teknoloji, mekanik mühendislik teknolojisi, örgütsel liderlik ve denetim alanlarında öğrenme, keşif ve sorumluluğa rehberlik edilmesinden oluşur. Müdürün organizasyonundan; **1)** İşletme ve toplumun iyileşmesi için teknoloji kullanımına odaklanılan uygulamalı araştırmaların yönetimi; **2)** Teknoloji odaklı eğitim programları için yörenin talepleri ve bilgi hakkındaki talepler konusunda gerekli veri ve enformasyonun sağlanması amacıyla eğitim araştırmasının yönetimi; **3)** Vatandaşlar için yaşam kalitesini iyileştirmek ve bulunduğu çevrenin ekonomisini geliştirmek amacıyla etkili bir iş ortaklığının oluşturularak bölge çapındaki kaynakların ve uzmanlığın yönetilmesi beklenir[779].

Akademik entelektüel yönetici olarak meslek yüksekokulu müdürünün belli başlı görevleri şunlar olmaktadır[780]: **a)** Her misyon ve bu misyonlar arasındaki önceliklerin ne olacağının belirlenmesi. **b)** Okulun hedeflerinin somut faaliyetlere dönüştürülmesi için stratejik planların (formal veya informal) geliştirilmesi. **c)** Müdür tarafından yerine getirilecek görevlerin tanımlanması dahil uygulanacak planların hazırlanması. Müdür, meslek yüksekokulunda akademik yaşama geçirilmesi istenilen entelektüel misyonları yaratmakla sorumludur. Meslek yüksekokulu müdürü, üniversitenin vizyonunu destekleyen bir bakış açısı yaratarak, çok taraflı ilişkilerde ve özellikle toplum içinde sözcülük görevini etkin şekilde yürütecek olan birisidir. Diğer taraftan, entelektüel kapasitesi yüksek bir okul müdürü, okulun faaliyetleri için gerekli planlamaların yanında entelektüel zenginliği için gerekli araçları sağlamakla da yükümlü olacaktır. Öğretim elemanlarının kolayca erişebilecekleri akademik kütüphanelere internet bağlantısı

[778] Dan W. Moore, The Two Doors to the Community College Presidency, **Community College Review,** Volume: 26. Issue: 1., 1998, s. 55.
[779] College of Technology Administration, Http://www.itap.purdue.edu/htm/HTML, 2004, (Er, Tarihi, 28.5.2006).
[780] Lou Jacobson ve diğerleri, **The 21st-Century Community College: A Strategic Guide To Maximizing Labor Market Responsiveness,** Washington, D.C.: Research Appendices, 2005, s.10.

kurulması, mevcut kitapların ve yayınların okulun ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi, teknik eğitimin araştırmacılık yönlerinin vurgulanması, okuldaki kitap ve yayın sayısının arttırılması bunlardan bazıları olmaktadır.

Fields, toplum ve gençlik kolejlerini ele aldığı analizinde, söz konusu okulların benzersiz olduğunu düşündüğü beş temel karakteristiği şöyle sıralamaktadır[781]: **a)** *Demokratik*—öğretim ve diğer maliyetler düşüktür; seçimi gerektirmeyen öğrenci kabul politikaları, coğrafik ve sosyal olarak erişilebilir olmaları ve çok geniş öğrenci kitlesi için popüler bir eğitim olması. **b)** *Geniş kapsamlı olması*—çok farklı kesimlerden gelen öğrencilerin, geniş kapsamlı gereksinmelerini karşılamak için ayrıntılı bir müfredat, geniş kapsamlı değişen yetenekler, eğilimler ve ilgileri olan çok geniş öğrenci kitlesine sahip olmaları. **c)** *Toplum odaklı olması-* eğitim amaçlarına göre yerel kaynaklardan yararlanması, desteklenmesi ve kontrol edilmesi. Toplum hizmetini iyileştirmek için faaliyet göstermeleri. **d)***Yaşam boyu eğitime odaklanma:* Tüm yaşlardaki eğitim gereksinmeleri ve eğitim programlarına yönelik olmaları. **e)** *Uyarlanabilir olma:* öğrenciler, toplumlar ve bireyler arasındaki farklılıklara, toplumun değişen gereksinmelerine uyarlanabilir olmalarıdır.

Güç iktidar ve otorite alanı olarak meslek yüksekokul müdürlüğü, kendisini başka akademik kurumlardan ayıran ve yukarıda sıralanmış olan karakteristiklerin akademik yaşama geçirildiği yöneticilik pozisyonu olmaktadır. Bu pozisyona ilişkin görevleri yürütmekle sorumlu olan meslek yüksekokulu müdürünün entelektüel düzeyinin yüksek olması zorunludur. Meslek yüksekokulu müdürünün demokratik bir kurumun yöneticisi olarak demokrasiye, çeşitliliğe, çatışmaları fırsata dönüştürmeye önem veren bir kişilik yapısı sergilemesi başarıyı daha da arttırabilecektir. Bulunduğu konumdaki uygulamalara dışarıdan bir bakış açısı geliştirerek onları eleştirmesi, yenilikçi ve yaratıcı olması beklenir. Diğer taraftan akademik ortamın belirli kesimlerin çıkarlarına değil, okul içi demokrasiye ve toplumun çıkarlarına hizmet etmesi için çaba göstermelidir. Akademik entelektüel yönetici olarak meslek yüksekokulu müdürü, geçmişten devraldığı akademik mirası ve müfredatı sürekli iyileştirerek güncelleme

[781] Blocker, Plummer and Richardson Jr., a.g..e., s. 35.

görevini etkin şekilde yerine getirebilecektir. Kavramsal ve çok yönlü düşünmesi, olayların gidişine müdahale ederek içsel kontrol odaklı bir kişiliğe bürünmesi ve sürekli bilgisini artırmaya olan isteği, sorunların çözümünü ve çok yönlü ilişkilerin verimliliğini arttıracaktır. Yine entelektüel bir yönetici olarak yüksekokul müdürü, rektörlüğün meslek yüksekokullarına dönük kararlarında toplum ve akademisyenler adına muhalif ve eleştirici bir yaklaşım sergileyerek kamusal çıkarları dile getirebilecektir. Böylesi muhalif bir duruş hem üniversitedeki demokrasiyi güçlendirecek hem de kaynakların kullanımında ortaya çıkabilecek israfları önleyecektir.

2.6.2. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Meslek Yüksekokulu Müdürünün Meslek Yüksekokulu'ndaki İşlevleri

Cohen ve Brawer, yöneticiler ile ilgili olarak en başta gelen talebin, yönetim tarzı ve yaklaşımında esnek olmaya gereksinim duyulması olduğunu kaydetmektedirler. Meslek yüksekokulu liderlerinin tamamı, kurumlarını yönetmeleri için bir vizyon sahibi olmalıdırlar. Vizyon, söz konusu yöneticilerin şu andaki iş görme tarzını ve nasıl daha iyi iş görebileceğine ilişkin bütüncül bir yaklaşımı kapsamalıdır[782]. Müdürlerin, rol ve fonksiyonları, kullandıkları unvanlardan daha değişik ve çeşitli olabilir. Day, Teksas Üniversitesi ve Teksas Teknoloji Koleji'nde, ön lisans eğitimi veren bu kurumlardaki akademik yöneticilerin 168 görevi olduğunu ortaya koymuştur. Yazar aşağıdaki görevler listesi üzerinde yoğunlaşmaktadır[783]: **1)** Yeni okul araştırma ve önerisinde bulunma; **2)** Yeni alınan öğretim elemanlarının uyum programlarını yönetme; **3)** Okul performansını değerlendirme; **4)** Bütçeleme, uzun dönemli planlama ve eğitim politikalarının geliştirilmesi; **5)** Okulun geliştirilmesi, **6)** Rektörle danışma halinde çalışma yapması; **7)** Profesyonel toplantılara liderlik etmesi; **8)** Yoğun profesyonel okuma; **9)** Başka okulların kampüslerini ziyaret etmesi. Robillard, ayrıca müdürün pozisyonu ile bir arada olan farklı görevleri olduğunu bildirmektedir. Bunlar sırasıyla[784]:

---

[782] Charles Finley, Richard I. Miller and Candace Shedd Vancko, **Evaluating, Improving and Judging Faculty Performance in Two-Year Colleges**, Westport, CT.: Bergin & Garvey, 2000, s. 5.
[783] W. E. Day, "An analysis of Selected Duties of Academic Deans of Public Junior Colleges Factors" , (Doctoral dissertation, Texas Technological College, 1968).
[784] D. Jr. Robillard, **Dimensions of Managing Academic Affairs in the Community college**, San Francisco: Jossey-Bass, 2000, s. 3.

a) Fakülte ile yakın olarak çalışmak ve bu çalışmalara liderlik etmek;

b) Okulun akademik programlarını yönetmek;

c) Müfredatı planlayarak geliştirmek;

d) Kadrolama;

e) Okulu değerlendirmek;

f) Çatışmaları yönetmek;

g) Programı değerlendirmek;

h) İş ortaklarını teşvik etmek;

i) Bütçeyi yönetmek;

j) Eğitim teknolojisini uygulayarak yönetmek.

Anderson, Murray, and Olivarez, müdürlerin, daha çok üç role ağırlık verdiklerini belirlemiştir[785]: *liderlik*, *ilişki kurucu olma* ve *bilgi dağıtıcılığı*. Sonuç olarak, müdürler, etkili şekilde bilgiyi toplayarak analiz etmeli ve onu dağıtan kişiler olmalıdır. Müdürler, hem sözlü hem de yazılı olarak iyi iletişimciler olmalıdır. Şimdiki problemler ve meydan okumalara ilişkin öncelikli düşünce, geçmişe kulak vererek, bugünü kavrayarak, geleceği ümit etmek ve buna ilişkin planlar yapmaktır. İleriyi düşünme, geleceğin şimdikinden daha iyi olacağına ilişkin iyimser olunmasını gerektirir[786].

Akademik entelektüel yönetici olarak meslek yüksekokulu müdürü, bilgi üretimi için akademisyenleri teşvik etmede farklı araç ve ödüllendirmeler de kullanacaktır. Ulusal ve küresel sorunlar hakkında metin üreterek makale, kitap ve diğer alanlarda bilimsel çalışma yapmalarını sağlayacaktır. Meslek yüksekokulu müdürü, ilişkilere çok boyutlu ve çeşitlilik yönetimi perspektifinden bakmış olacağından etkin bir koordinatör ve ilişki yöneticisi olarak hareket etmiş olacaktır. Akademik entelektüel yönetici olarak meslek yüksekokulu müdürlerinin, kendi okullarının misyonunu akademik ve teknik eğitime uygularken aşağıda Tablo 51'de sıralanan görevler listesine odaklanmaları gerekecektir.

---

[785] P. Anderson, J. P. Murray and A. Olivarez, "The Managerial Roles of Public Community College Chief Academic Officers", **Community College Review**, 2002, 30(2), ss. 1-26.
[786] Finley, Miller and Vancko, a.g.e., ss. 113-117.

Tablo 51. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Meslek Yüksekokulu Müdürünün Görevleri

1-Endüstri ve işletme alanında gereksinilen mesleki eğitim programlarının açılması, 2-Öğrencilerin istihdam edilebilir olması için gerekli bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi eğitiminin verilmesi, 3-Teknik alanlarda, diploma ve sertifikaların verilmesi, 4-Öğrencilere arzu edilen iş ahlâkının kazandırılması, 5-Öğrencilere yeterli rehberlik verilmesi, 6-Yarı becerikli, işten çıkarılanlara, işsiz ev kadınlarına, tek velisi olanlara, akademik, fiziksel ve ekonomik olarak dezavantajlı olanlara, bütün nitelikli adaylara kaydolma olanağı sunulması, 7-Endüstri ve işletmede kullanılması için benzer ekipmanların eğitiminin verilmesi, 8-Halen çalışmakta olan kişilere, başka bilgi ve becerilerini kullanma olanağı verilmesi, 9-Yetenekli olan öğrenciler için daha da iyileştirici programlar açılması fakat öğretim yeteneğinden yoksun olanlara da öğretim programlarında ilerlemeleri için programlar düzenlenmesi, 10-Kampüste yüksekokul diploması olmayanlar için hazırlık eğitiminin verilmesi, 11-Literatür, kısa iş toplantıları ve hizmet içi programlar aracılığıyla, teknik alanlardaki değişimlerin aynı anda sürdürülmesi, 12-Mesleki eğitimde ön lisans diplomalarını takip etmeleri için derecesi olmayan öğretim elemanlarına fırsatlar verilmesi, 13-Zaten kurumsallaşmış olan programların etkinliği ile toplumun gereksinmelerini kavrayarak amaçlara ulaşılması için el yapımı sanatı toplantıları ile işletme ve endüstri ziyaretlerinde bulunulması, 14-İlgili kurullarla iş birliği yaparak sınırlı sayıdaki yüksek okul öğrencisine kayıt ve eğitim olanağı sunulması, 15-Öğrencilerin işe yerleştirilmesinde yardımcı olunması.

Kaynak: Charlesetta D. Andrus, "Louisiana Technical College", www.lctcs.state/htm/HTML, 2004. (Er. Tarihi, 02.06.2006).

2.6.3. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Meslek Yüksekokulu Müdürü ve Akademisyen İlişkisi

Yüksekokullardaki öğretim üyeleri, genelde, uzmanlaşmaya ve teorik araştırmaya gerek duymazlar. Öğretim elemanları bunlardan ziyade sınıf içindeki görevlere odaklanırlar. Yüksekokul el kitaplarının gözden geçirilmesi, çoğu öğretim görevlilerinin, on ikiden on beş saate kadar dersle görevlendirildiğini, haftada on beşle yirmi saat laboratuvarda çalıştığını göstermektedir. Los Angeles Şehir Koleji'nde, öğretim elemanlarının sorumluluğu, öğretim fonksiyonu ile ilişkili olan teorik ve uygulamalı araştırma arasındaki açık bir tarifin yapılmasında gösterilmektedir. Bu öğretim elemanları, öğrenci araştırmalarının izlenmesi, öğretim yöntemleri, öğrenci başarısı ile ilgili araştırmalara katılmaktadır[787].

[787] Johnson B. Lamar, "Institutional Research in Western Junior Colleges," **Junior College Journal**, March 1962, ss. 70-79.

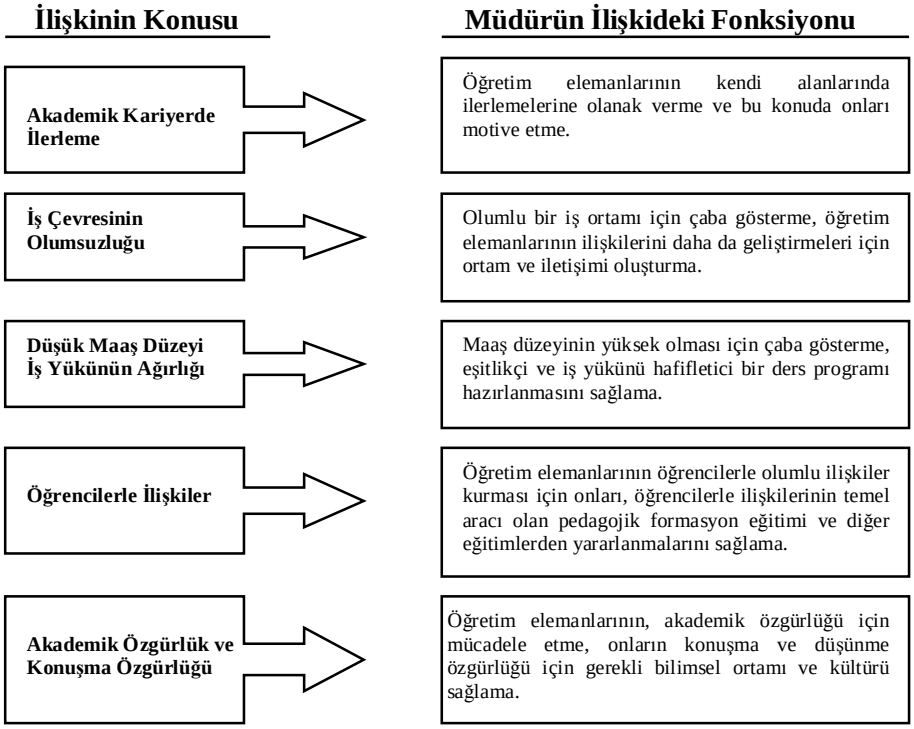
En ciddi problem, profesyonel ilerleme fırsatının çok az olduğu inancında yatmaktadır. İlerleme olasılıkları sınırlı olursa, profesyonel şekilde dinamik öğretim elemanı, iki yıllık meslek yüksekokullarını dört yıllık yüksekokullara geçmek için bir atlama taşı olarak görebilir. Sonuç, daha iyi öğretim elemanlarının, iki yıllık meslek yüksekokullarından dört yıllık meslek yüksekokullarına sürekli akışı olarak ortaya çıkabilir. Meslek yüksekokulu yöneticilerini ilgilendirmesi gereken diğer konular şunlar olmaktadır: maaşlardaki tatminsizlik, iş yükü, iş çevresi ve öğrencilerle ilişkiler. Meslek yüksekokulu öğretim elemanlarının, profesyonel ilerleme ve çalışma şartları konusundaki fırsatlarla beklentilerinin tatmin edilmedikleri anlaşılmaktadır. Birçok örnekte olduğu gibi, düşük maaşlar, yönetimle ilgili faaliyet alanının ötesinde uzun ömürlü bir problem olmaya devam etmektedir fakat iş yükü ve çalışma ortamına ilişkin sorunlar, yükseköğretim kurumlarında yaşanılan örneklerde de olduğu gibi, çok daha yakın bir uyumla düzeltilebilir[788]. İki yıllık meslek yüksekokulu, araştırma ve düşünmeye konu olan tartışmalı problemlerden kaçınamamıştır. Brode tarafından, akademik özgürlük ve eğitim arasında bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur: Bilim adamları, konuşma ve düşünce özgürlüğünü sürdürür ve bunları eğitim sistemine aşılarlarsa akıllı ve yaratıcı bir toplum geliştirmek mümkün hale gelecektir. Bir öğretim elemanı, kendi inanç ve düşüncelerini ifade etmede bunlara kısıtlamalar konulursa haklı olarak konuşamaz. Bir öğrenci, aynı zamanda, kendi inanç ve görüşlerini ifade etmede özgür olmalıdır. Düşünme özgürlüğü yalnızca, kişisel düşünme ve inanma hakkı değil, yine aynı zamanda kişinin düşüncelerini başkalarına iletme hakkı olduğu anlamına gelir[789].

Bir meslek yüksekokulu veya üniversitedeki öğretim elemanı, eğitim kurumunun personeli olan bir vatandaş ve öğrenme mesleğinin de bir üyesi olmaktadır. Bir vatandaş olarak konuştuğu veya yazdığı zaman kurumsal bir sansürden veya disiplinden uzak olmalı fakat onun toplumdaki özel pozisyonu, kendine özgü yükümlülüklere de zorlamalıdır. Bir eğitim ve öğrenme insanı olarak, öğretim elemanı düşüncelerini dile getirerek, kurum veya mesleğinde hakemlik edebilen bir kamu üyesi olmalıdır. Bundan

[788] Blocker, Plummer and Richardson Jr., a.g.e., s. 158.
[789] Brode Robert B., **The Responsibilities and Freedoms of the Scholar, Issues in University Education,** New York: Harper & Row, Publishers, 1959, ss. 80-97.

dolayı, her zaman doğru olarak mesleğin gereklerine özgü uygun bir kısıtlama olması gerekir ancak diğerlerinin görüşlerine de saygı duymalı ve kurumsal bir sözcü olmadığını her çabasında göstermesi gerekir[790]. İki yıllık meslek yüksekokulları, başarmayı hedefledikleri amaçları ortaya koyarlarsa, öğrencilere ve topluma orta derecede düşünülen, hizmet veren meslek odaklı kurum olmaya gücü yetmeyebilir. İdeal olarak, öyle ki bu iki sıra dışı statü olan kişisel ve kurumsal statü arasındaki denge karşılıklı yarar ilişkisi içinde başarılmalıdır. Meslek yüksekokulu ile birlikte fakülte ilişkileri, sürekli olarak liberal muhafazakar bir bağlam içinde aynı problemle karşılaşmaktadır. İki yıllık meslek yüksekokulları, kabul edilebilir transfer programları düzenlerken, kendi benzersiz rolünü geliştirmek için biraz da ortayı bulmalıdır. Gelenekçilik ve deneysellik arasında başarılı bir denge kurulmalıdır[791]. Aşağıda Şekil 40'ta, akademik entelektüel yönetici olarak meslek yüksekokulu müdürünün akademisyenlerle olan ilişkileri anahatları ile özetlenmektedir.

Şekil 40. Akademik Entelektüel Yönetici Olarak Meslek Yüksekokulu Müdürünün Akademisyenlerle Olan İlişkileri

[790] **AAUP Bulletin, XLIX** , "Academic Freedom and Tenure, 1940 Statement of Principles," June 1963, ss. 192 -93.
[791] Blocker, Plummer and Richardson Jr., a.g.e., s. 165.

2.6.4. Akademik Entelektüel Düzeyin Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü'ne Katkısı

İki yıllık meslek yüksek okullarındaki öğretim elemanlarının, akademik çalışma için entelektüel referans olarak, minimum master derecesine veya çoğunlukla doktora (PhD) derecesine sahip olması gerekir. Nitelikli öğretim elemanlarına gereksinimi olan yüzlerce meslek yüksekokulu vardır. Yükseköğretimde yeni bir öğrenci topluluğu ile karşı karşıya bulunmaktayız. Bu topluluğun çeşitliliği bir çoğunun işyeri deneyimi olduğu, son dönemde herhangi bir yerde akademik çalışma yeteneğine sahip olan, fakat özel yüksekokul veya üniversitelere ekonomik gücü yetmeyen, çalışan kesimdeki aileler, göçmenler, azınlıklar, yetişkin öğrenciler-arasından gelen birinci yüksekokul kuşağı bize meydan okumaktadır[792]. Bu meydan okumanın yarattığı sosyal baskı, meslek yüksekokullarında görev yapan akademik yöneticilerin ileriye dönük entelektüel bir bakış tarzı geliştirmelerini zorunlu hale getirmektedir.

Çağdaş bir toplumda, meslek yüksekokulları, bir dizi fonksiyonu yerine getirme yeteneğine sahiptir. Bu fonksiyonlar ise şunlar olmaktadır[793]: **1)** Fonksiyonel anlamda, eğitimli olanlar ve olmayanlar arasında, belirli alanlardaki sınır çizgisini oluşturabilir. **2)** Profesyonel uzman kişilerin yardımıyla üstesinden gelinebilecek olan yavaş okuma, yazılı iletişimde yetersizlik, finansal kaynak temininde güçsüzlük veya olgunlaşmamışlık gibi eğitimin önünde engel olan bir ortam oluşabilir. Okul, tüm bu engelleri kaldırmada güçlü bir kurumsal başarı ortaya koyabilir. **3)** Fakülte diploması iç entelektüel yetenekten yoksun olan öğrenciler için teknik veya uzmanlık yeteneğini vurgulayarak, toplumdaki fonksiyonel okur-yazar olmamanın azaltılmasına yardımcı olabilir. **4)** İyi geliştirilmiş genel bir eğitim programıyla, önemli kültürel yönleri yaymak için etkin bir ortam oluşturabilir. **5)** Toplum tarafından, yaratılan problemlerle daha etkili olarak baş etmek için yeni bilgi geliştirebilir. **6)** Son olarak, iki yıllık yüksekokul, özgür bir toplumda, öğrencilerinin yetişkin vatandaşlık görevlerini düşünmeleri konusunda kavramlar geliştirmesine katkıda bulunarak, öğretimde başarısızlığı ortadan kaldırarak veya dersler vererek başarılı olabilir. Akademik entelektüel yönetici olarak

[792] Mark Reynolds, "The Intellectual Work of Two-Year-College Teaching", **ADE Bulletin**, 121, Winter 1998, ss. 37-40.
[793] Blocker, Plummer and Richardson Jr., a.g.e., s. 6.

meslek yüksekokulu müdürü, yukarıda sıralanan fonksiyonları okulun farklı programlarından oluşturabileceği entelektüel bir takımla yerine getirecektir.

Yöresel bilgi global olmalıdır. İki yıllık yüksekokuldaki öğretim elemanları, daha çok kamu forumlarıyla bilgilerini paylaşmalı ve teoriyi uygulamaya dönüştürmelidirler. Bunlar kendilerini, bir bütün olarak, akademiyle değerli bilgiyi üretenler olarak kabul etmelidirler. Akademi, entelektüel uğraşının değerini ve bilgi üretimini gözönüne alma istekliliğini göstermelidirler. Son dönemdeki ortaya çıkan trendler, iki yıllık meslek yüksekokulu öğretim üyelerinin sahip olduğu bütün uzmanlık alanları olan tüm sınıflarda artan teknoloji kullanımına dönük olarak, edebi eğitime ve değere yönelik şekilde sınıf temelli araştırmanın giderek benimsendiğini göstermektedir[794]. Akademik entelektüel yönetici kişiliğine sahip bir meslek yüksekokulu müdürü, entelektüel birikimi ve yüksek performansı ile öğretim elemanlarının kamu ile daha çok ilişki kurmasını teşvik ederek, okulun çevresindeki bilgi potansiyelinin daha fazla kullanılabilmesini sağlayacaktır.

İki yıllık yüksekokulun alanının ve misyonunun farklı olduğunu kabul ederken, tüm okul elemanlarının, entelektüel yaşamlarını yenilemek ve devam ettirmek için bilimsel projeler içinde faaliyet göstermeye gereksinim duydukları kabul edilmektedir. İki yıllık yüksekokullarda, öğretime misyon ve uzun dönemli ödüllendirmenin hakim olduğu yerde, okul öğretim elemanları, bilimsel öğretimi canlandırmadaki yolların desteklenmesi ihtiyacı duymaktadırlar[795]. Stephen North, "uygulamalı bilim adamı" adını verdiği bilim adamlığı kavramını ortaya atmıştır. Şüphesiz, iki yıllık yüksekokulda görev yapan öğretim elemanlarının ürettikleri bilgi türü, onların sınıfta anlattıkları ve birbirleriyle konuşarak okuldaki öğretimden ortaya çıkan bir bilgi olduğundan, bilim adamlığı konusunda çok daha sorumludurlar. Yüzlerce, iki yıllık yüksekokul öğretim elemanı, yalnızca konuşarak değil, karmaşık formları, okunabilir ve uygulanabilir formlara dönüştürerek, sınıf içi deneyimden değerli ders kitapları ortaya çıkarmaktadırlar[796]. Akademik entelektüel yönetici olarak meslek yüksekokulu müdürü,

[794] Reynolds, a.g.e., ss. 37-40.
[795] Frank Madden and John Lovas, "Research and Scholarship in the Two-Year College", Two-Year College English Association Executive Committee, November 20, 2004, s. 4.
[796] Reynolds, a.g.e., ss. 37-40.

“uygulamalı bilim adamlığını” sürekli teşvik ederek okulun entelektüel sermayesinin etkin kullanımını sağlayabilecektir. Aşağıda Tablo 52’de, akademik entelektüel düzeyin meslek yüksekokulu müdürlüğüne katkısının neler olabileceği sıralanmaktadır.

Tablo 52. Akademik Entelektüel Düzeyin Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü’ne Katkısı

Entelektüel Katkı	Entelektüel Katkının İfadesi Olan Faaliyetler
Araştırma ve sorgulama yapmak için gerekli olan yararlı araçları sağlama	Öğretim elemanları ve öğrencilerin geleneksel düşünme yöntemleri yerine entelektüel tarzda düşünmeyi öğrenecekleri literatür ve kaynaklar ile diğer araçları tedarik etmesi. Öğretim elemanlarının farklı düşüncelere, paradigma ve görüş açılarına önem verecek bir kişilik yapısının gelişimine yardımcı olması.
Yeni entelektüel yaşama hazırlama	Öğretim elemanlarının yeni entelektüel tarzda bir yaşama başlayacakları bilimsel projeleri başlatarak uygulanmasına rehberlik etmesi.
Öğretim deneyimlerini entelektüel birikime dönüştürme	Müfredata paralel olarak ortaya çıkan yeni bilgileri ve uygulamaları kalıcı hale getirecek entelektüel bir içeriğin ders kitapları ve diğer faaliyetler şeklinde birikimi için teşvik ve motive edicileri kullanması. Öğretim elemanlarının beceri bolluğunu ve birden çok alanda uzmanlaşmalarını sağlayarak, entelektüel birikimin arttırılmasında liderlik etmesi.
Özgür bir toplum için vatandaşlar yetiştirilmesi	Öğrencilerin, demokratik, çoğulcu, özgürlükçü bir toplumun değerlerini savunacak nitelikte yetiştirilmesi için müfredatın değiştirilerek, öğretim elemanlarının buna hazırlık yapmalarını sağlaması.
Kamu yararına tartışmalar için gerekli ortamı sağlaması	Öğretim elemanlarının kendi aralarında ve üniversitenin başka birimlerinden akademisyenlerle bilimsel ve teknolojik alanlardaki gelişmelerin ve değişmelerin tartışıldığı platformlar düzenlenmesine destek olması.
İstihdam odaklı paradigmanın ötesine geçebilmesi	Meslek yüksekokullarının günümüze değin klişeleşmiş olan, istihdam edilebilir beceriye sahip öğrenciler yetiştirmesi misyonunu aşan ve globalleşen işgücü piyasasına entegre olabilecek yetenekler yaratmaya dönük olarak müfredatta ve uygulamalarda değişime yönelmesi.

3. AKADEMİK ENTELEKTÜEL YÖNETİCİLERİN EĞİLİMİ

Üniversitelerdeki fakültelerin farklı disiplinleri ile ulusal ve uluslararası şekilde birbirinden farklı üniversite türleri arasında, mevcut global, sistematik veya ulusal düzeyde uygulanmakta olan ticari anlayışlarda değişimler yaşanmaktadır. Shils, 20. yüzyıl üniversitelerindeki yükümlülük ve üniversitelerin rolü konusunda 'akademik etik' başlıklı bir deneme yazmıştır. Bu denemesinde Shils, endüstri, kilise ve meslekler dahil, üniversite ve onun dış paydaşları arasındaki ilişkilerde, farklı uluslardan üniversitelerin faaliyetlerinde, hükümetlerin nüfuzunu kullanarak müdahalede bulunması konusunda önemli değişimlerin olduğunu ileri sürmektedir[797]. Aynı zamanda Trow, giderek yaygınlaşan kitlesel eğitimi, "üniversitelere ek sorumluluk getiren, geleneksel öğrencilerden ziyade bir çoğu, daha az bilgiye sahip olan ve edebi yönü düşük seviyede kalmış, kısmi zamanlı bir işte çalışan, geleneksel olmadık şekilde olgun olmayan öğrencilerin kabul edilmesiyle ortaya çıkan durum" olarak tanımlamaktadır. Akademisyenler ve gerçek dünya, üniversitelerin kitle üzerindeki etkilerini tartışmakla ilgilenmemektedirler. Ne üniversitelerde değişen iş ve tatmin kavramları, bu görevlerle ilgili kurumlar yoluyla üniversitelerin öğretim ve araştırma monopolüne karşı ortaya çıkan meydan okumalar ne de golaballeşme ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler gibi üniversitelerin dış çevresindeki diğer değişmelerin etkisi üzerinde durulmamaktadır[798]. Ortaya çıkan bu gelişmeler karşısında, akademisyenlerin bilimsel değerlerin ve bilginin üretildiği entelektüel bir kurumda mı yoksa işletmeler gibi piyasanın temel öznesi ve ticari bir kurum olan işletme anlayışı içerisinde mi istihdam edilecektir sorusuna bugünden cevap aranması gerekmektedir. Bu bölümde giderek kitleselleştiği ve piyasanın bir parçası olduğu ileri sürülen üniversitelerde görev yapan akademisyenler olarak, akademik entelektüel yöneticilerin yukarıda sözü edilen gelişmeler karşısında nasıl bir konumda bulundukları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

[797] Edward Shils, "The Academic Ethic", **Minerva**, 20, Spring--Summer 1982, ss. 127-128.
[798] Martin Trow, "From Mass Higher Education to Universal Access: The American Advantage", **Minerva**, 37(4), 1999, ss. 303-328.

3.1. AKADEMİSYENLİĞİN PAZAR/PİYASA OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR

İki yüzyıldan daha uzun bir zaman öncesinde Adam Smith, son otuz yılda yetişen bilim adamı ve yükseköğretim gözlemcilerinin sayısını tahmin ederek, piyasa rekabeti aracılığıyla fakülte verimliliğinin ve akademik yönetimin performansının arttırılıp arttırılamayacağı üzerinde kuramsal olarak düşünmüştü. Ne var ki burada öncelikli sorun, yükseköğretim sistemini tanımlamada "piyasa" nın ne kadar iyi çalışacağı olmaktadır. Öte yandan, yükseköğretimin değişik yönlerine tereddütle uygulanan kavram, yaygın olarak her yerde karşımıza çıkmaktadır. Terim, kolej ve üniversitelerde yapılan çalışmayı "aydınlatma" olarak nitelendirerek, fiyat ve rekabet etme kavramlarının önemini, mal ve hizmetlere erişimi, tüketici bilgisinin önemini, tedarikçilerin giriş ve çıkışlarını, geniş anlamda, arz ve talep anlayışını içermektedir[799]. 1950'li yıllardan bu yana, yükseköğretim çevresi çarpıcı biçimde değişmiştir. O zamanlar, akademik piyasa giderek farklılaşmış ve eşi görülmedik oranda genişlemeye başlamıştı. PhD.'ye yani doktoraya olan talep yüksekti; bundan başka, piyasada yer alanlar, ezici sayıda beyaz ve erkekti. Günümüzde piyasa küçülmekte, katılımcıların sayısı, kadın ve azınlıklara doğru genişlemektedir. Şimdilerde piyasa, yeni yönetim formları içerisinde, artan bir esneklikle uyumcu bir davranış sergilemekte, özellikle, daha yüksek statüde kurumsal bir sorgulama yapılmasına hizmet etmektedir[800].

Duderstadt, üniversitenin gelecekteki yapısına dayalı olan bir model olarak Nike Şirketi'nden söz etmiştir. Böylesi bir vizyonda, pazarlama ve derslerin verilmesi ayrı şirketlerce üstenilmiş olacak, içeriğin sağlanması ise özgür bir üniversiteye bırakılacaktı. Lehigh Üniversitesi rektörü Gregory C. Farrington, iş gücü piyasasını yeniden yapılandırma ve iş gücü maliyetleri üzerine teknolojinin etkisinin olduğuna benzer bir yaklaşım geliştirdi. Farrington'a göre, kurumsal teknolojinin kullanımında, temel ekonomik etken fakülte verimliliğinin arttırılmasıdır. Bu hedef, fakültenin kullandığı teknolojiyi başka kurumlarla paylaşım halinde kullanmasıyla başarılabilir ve böylece,

---

[799] Brian Pusser, Dudley J. Doane, "Public Purpose And Private Enterprise", **Change**, Sept, 2001, ss. 1-2.

[800] Dolores L. Burke and Theodore Caplow, **A New Academic Marketplace**, New York: Greenwood Press, 1988, s. 16.

öğretim sürecinde insanların yerini dijital teknolojinin alması için karşılıklı etkileşimli teknolojiyi kullanmak veya öğretimdeki ihtiyaç fazlası kapasiteyi elimine etmek de mümkün olacaktır[801].

3.1.1. Akademi-Bilgi Teknolojisi Parkı İlişkisi

Bilgi Teknolojisi (BT) parkları, Teknopark, Siber Park veya Bilim Parkları olarak değişik şekillerde tanımlanmaktadırlar. Bu belirlemede, BT Parkları (biyoteknoloji, medya ürünleri ve hizmetleri ve hatta çağrı merkezleri dahil, başka ürün ve hizmetleri üretmek için bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımına yoğunlaşılan veya (yazılım vs.) bilgi ve üretim teknolojilerinin üretimine yoğunlaşılarak içinde bunların içinde yer alan kullanıcılar olarak yorumlanmış olmalıdır[802]. Diğer bir deyişle, BT parkı kavramı, kamu ve özel araştırma ve yeniliği arasında güçlü ve karşılıklı bir ilişkinin kurulmuş olduğu, profesyonel bir biçimde yönetilen, kaliteli kullanım alanları olan, esasen yasal bir bağımsızlığı olan, "hizmet yapısı" olarak tanımlanmaktadır. Bu alanlar, genelde akademik bir çevre tarafından etkilenerek, üniversite içinde veya kampüse yakın bir yerde kurulu bulunan alanlar olmaktadır[803].

BT parkı veya kuluçka modellerinin temelinde, doğrusal bir model içerisinde, teknolojilerin nasıl yaratıldığı, transfer edildiği ve ticarileştirildiği hususunda altı çizilen bir görüş bulunmaktadır. Model, temel bilimsel araştırmayla başlamakta ve yeni ürün ve süreç fikirlerinin geliştirilmesi için uygulamalı ve daha da geliştirici araştırma faaliyetleriyle ilerlemekte, ürünün ticarileştirilmesine yönelik olarak, prototiplerin test edilerek değerlendirilmesi ve bunların izlenerek nihayet yayılması ile sona ermektedir[804]. Bilim, yeni teknolojik ürünlerle atılımlar sağlanarak ortaya çıkabilir.

---

[801] James J. Duderstadt, **'Can Colleges and Universities Survive in the Information Age?' In Dancing with the Devil: Information Technology and the New Competition in Higher Education,** San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1999, ss. 1-25.

[802] The World Bank, **An Assessment of International Best Practice for the Establishment of Sustainable Information Technology Parks, Including Three Country Studies**, March 21, 2006, s.1. www.infodev.org/files/3027,htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi,, 11.10.2006).

[803] M.Rubiralta and M.Vendrell, "Benchmarking Of Science Parks, A New Model Of Science Park: Barcelona Science Park", **Biospain**, November 29, 2004, s. 4.

[804] L.J. Gibson, "Science Cities or Technopolis, Science Parks and Technology Parks: Alternative Models for University Participation", **Proceedings of the Development Strategies for Science Town**, 1992, ss. 25–47.

Böylece BT parkı modeli, teknolojik yeniliğin bilimsel araştırmadan kaynaklandığı varsayımına dayanmaktadır[805].

Akademi –BT parkı ilişkisinde altı değişik ilişki türü olduğu anlaşılmaktadır: Bir dizi üniversitenin yan ürünü olan şirketler (ÜYÜŞ) günümüzdeki şebekelere önceki oluşumlardan daha çok katkıda bulunmaktadır. Bu şebekeler, üniversiteler, ÜYÜŞ ve bölgesel iş ortakları ile üniversite ve bulunduğu bölge arasındaki ilişkilerden oluşmaktadır[806]: **1)** Akademisyenler için doğrudan destek sağlanması ve bu yolla akademik girişimciliğe olanak tanınması. **2)** Mobil yazılım şebekeleri ile iş birliğine gidilmesi. **3)** Finansal kaynakların teşviki. **4)** Desteklenilebilir ticarileşmeyi sağlamak. **5)** Başka işletmeler için yeni büyüme serisi oluşturulması. **6)** Bölgesel teknoloji politikalarının teşvik edilmesi. BT parklarındaki ve başka yerlerdeki ileri teknoloji girişimleri çoğunlukla, geleneksel firmalarda olduğundan çok daha etraflı sosyal ilişkilere, yönetim yapısına, işgücü sürecine göre radikal farklılığa sahip olan örgütlenme ve istihdam tarzına örnek teşkil etmektedir. İleri teknoloji iş çevresinde, hiyerarşiler, düşük düzeyde desteklenmekte ve örgütler esnek olmaktadırlar. İş, yüksek statülü -dolayısıyla tartışma yaratan- ve oldukça özerk şekilde yaratıcılık istemektedir. Çalışanlar, akademik olarak iyi yetişmiş, iş yerleri ve fabrikada çalışanlardan ziyade üniversite laboratuarlarında çalışanlara benzemektedir[807]. Kesin olan bir gerçek, bilim parklarındaki çalışanların yüksek oranda akademik ve entelektüel niteliklere sahip olduklarıdır.

Bu parklarda çalışanların, öne çıkan bazı entelektüel ve ahlaki özellikleri aşağıdaki Tablo 53'te sıralanmaktadır [808].

[805] Doreen Massey, Paul Quintas and David Wield, **High-Tech Fantasies: Science Parks in Society, Science, and Space**, New York: Routledge, 1992, s. 56.
[806] Paul Benneworth, Who Buılds "Science Cities" And "Knowledge Parks"? Hıgh Technology Firms Mobilising Heterogeneous Commercialisation Networks, (Upon Tyne, Institute For Policy And Practice University Of Newcastle) 2006, ss. 4-11.
[807] Massey, Quintas and Wield, a.g.e., s. 86.
[808] Massey, Quintas and Wield, a.g.e., ss. 91-101.

Tablo 53. Bilgi Teknolojisi Parkı Çalışanlarının Akademik Entelektüel Özellikleri

Entelektüel Özelliği	Davranışları
Amatör Entelektüellik Ruhu	Zamana veya ücrete göre değil, kendiliğinden adanmışlık kültürü içerinde hareket etmesi. Enerjisini, kişiliğini, kapasitesini ve diğer tüm becerilerini yaptığı işe odaklaması ve bunu amatörce yapması.
Çalışma Özgürlüğü	Haftanın tamamında gece gündüz proje süreci içerisinde özgürce çalışması. Belirli bir takvime bağlı kalmadan ve sürekli performans sergilemesi.
Bürokratik Kayıt ve Sürecin Bilgi Verme İçin İzlenmesi	Çalışma süresi, park harcamaları ve benzeri kayıtlar, yalnızca projelerin izlenmesi için tutulurlar. Ticari veya resmi bir nitelik taşımazlar. Akademik entelektüalitesi yüksek çalışanlar olarak bürokrasiyi dışlarlar.
Kendini Yöneten Takımlarda Çalışması	Her park çalışanı proje süresine bağlı olarak kurulan ve sonra da kendiliğinden dağılan bir sonraki projede tekrar bir araya gelen dinamik takımlarda çalışır.
Ahlâki ve Entelektüel Standartların İş Ortağı Şirkete de Taşınması	Bilgi Teknolojisi parkında çalışan bilim adamları ve diğer elemanların entelektüel davranış ve kültürlerini iş birliği yapılan şirket içerisine de taşımaları söz konusudur. İş ortağı olan şirketler böylece çalışanlarını eğitme ve olgunlaştırma maliyetinden kurtulurlar. Akademik entelektüel çalışanlar eğitimci, öncü ve etkileyici olurlar.

3.1.2. Akademiklerin Sömürgeleştirme Unsuru (Proletirizasyonu) Olarak Değerlendirilmesi

"…Kapitalizm geliştikçe, sınıf ayrımları azalmış, geleneksel işçi sınıfı burjuvalaşarak, profesyonel çalışanlar ve daha geniş sektörleri oluşturan yeni sınıflar ortaya çıkmış" olduğundan, Marks ve Engels'in *Komünist Manifestosu'nda* baskı ve sınıf mücadelesini açıklamada yanılgıya düşmüş oldukları iddia edilmektedir. Görünürde, bilgisayarlar gibi yeni teknolojiler, ekonomik patlama ve sınıf mücadelesinden etkilenmeyen oldukça eğitimli ve becerikli bir iş gücü talebi doğmasına yol açmıştır. Sınıf kutuplaşması, yalnızca kapitalist ve proleterya toplulukları arasında mevcut olmuş, söz konusu kutuplaşma ileri kapitalist toplumlarda azalmış durumdadır[809]. Akademik çalışmanın profesyonelleşmeden uzaklaşmasına (deprofessionalization) yönelik trendler Wilson tarafından ortaya konulmuş ve

[809] S. Avineri, "The Communist Manifesto at 150", **Dissent,** Winter 1998, s. 103.

üniversitelerdeki Fordist kitle üretim sürecinin ortaya çıkış sorunu da Parker ve Jary tarafından ileri sürülmüştür[810].

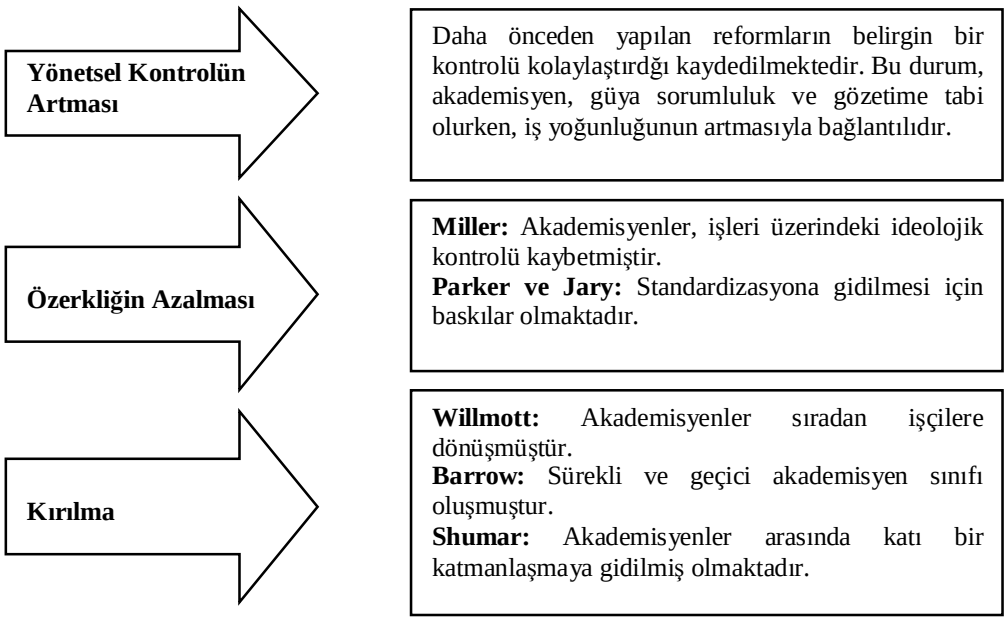
Bu görüş doğrultusunda üniversite, muhafazakar iş adamları ve ezici zenginlikten oluşan kendi mütevelli heyetini sürdürerek, kendisi atayarak, başka herhangi bir ayrıcalıklı şirket gibi yönetilmiş olacaktır. Mütevelli heyeti üyeleri, fakülte personeli ve yönetimin işe alınması, işten çıkarılması ve terfi ettirilmesi ile sermaye fonlaması, yatırım, bütçe, akademik müfredat, bilim adamı yetiştirme ve okul parası gibi bütün sorunlarda son sözü söylemiş olacaktır. Bu üyeler, demokrasi adı verilen herhangi bir şeyle uğraşmak için gereken zamana hiç sahip olmayacaktır. Bunlar, özgür olmayan, bağımsız, seçimsiz, muhalif politik eleştiriler ve performans ve politika konusunda hiçbir sorumluluk taşımadan bu gelişmelerle karşı karşıya geleceklerdir. Bu oligarşik yönetim konusunda, mükemmel olarak sorunsuz görünen zorlayıcılığa karşı muhafazakâr eleştirmenler, "politik olarak düzeltme" talep etmektedirler[811]. Miller, iş gücü süreci (proleterleşme) görüşünün, üniversitelilik, profesyonalizm ve hizmet ideolojilerini kuşatarak daha da genişletilebileceğini ileri sürmektedir. Willmott, akademik çalışmanın, artı değer yaratmamasına rağmen, bu iş gücü süreci yaklaşımının, faaliyetlerini fonlamak için dolaylı olarak kar elde etme baskısı altındaki çalışanlar olarak üniversitelerin incelenmesiyle ilgili olduğunu ileri sürmektedir. Yazar, şunu söylemektedir; "Üniversiteler, kapitalist devletlerin gelişimi ve faaliyetinin kuşattığı meşruiyet ve birikim arasındaki gerginliklerin yüzer-gezeri değildir[812]."

Benzer tartışmalar, diğer çalışmalara da yansımıştır. Wilson, proleterleşme sürecine doğru götüren, değişimin güven ve statü kaybı olarak bir kontrol formu olduğunu ileri sürmektedir[813]. Schumar'ın çalışması, Amerikan Üniversitelerinin, iş gücünden sürekli esneklik talep ederek rekabete devam ettiklerini ve bunu başarmak için de proleterleşmiş olan çalışanlar ile geçici, kısmi-zamanlı çalışanlar, sürekli öğretim

[810] M. Parker and D. Jary, "The McUniversity: Organisation, Management and Academic Subjectivity", **Organisation** , 2(2), 1995, ss. 319-338.
[811] Michael Parenti, "The Myth of the Liberal Campus", **The Humanist**, Volume: 55. Issue: 5., September-October 1995, s. 20.
[812] H. Willmott, "Managing The Academics, Commodification and Control in The Development of University Education In The UK", **Human Relations,** 48(9), 1995, ss. 993-1027
[813] T. Wilson, "The Proletarianisation of Academic Labour", **Industrial Relations Journal**, 22, 1991, ss. 250-262.

elemanları, sürekli araştırmacılar halinde katmanlaşmaya yöneldiklerini ortaya koymaktadır[814]. Aşağıda Şekil 41'de, 1990'lı yıllarda akademisyenlerin proleterizasyonuna ilişkin eğilimlerin neler olduğu gösterilmektedir.

Şekil 41. 1990'lı Yıllarda Akademisyenlerin Proleterizasyonuna İlişkin Ortaya Çıkan Eğilimler

Kaynak: C..Bryson, N. Barnes And S. Kirk, "The Multiversity of Labour Processes"**,** Paper Prepared For The 17th Annual International Labour Process Conference, Royal Holloway University, 29-31 March, 1999, ss. 1-6.

3.1.3. Akademiklerin Rutinleştirilmesi Olarak Değerlendirilmesi

Yönetimle ilgili olarak, teknik destek ve bölüm el kitapları, endüstriyel davalar ve şikayetlerin sayısı ve potansiyelin altında-kullanım, işi yerine getirme ve kariyer fırsatından yoksunluk olarak kanıtlanmış olduğu gibi, etkili iş çevrelerinin tanımladığı ve katı yönetselcilik ile düşük güven ve rutinleşme söz konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Katı yönetimselcilik baskılarının bozulmaya zorladığı, rutinleştirilmiş çalışma, daha az iş güvenliği olan sözleşmeli çalışma, kısa hizmet süresi, hizmetin kısalması yönünde bir eğilim göstermekte, çoğu kez kadın personel ve başka çalışanlar,

[814] W. Shumar, **Higher Education and the State: The Irony of Fordism in American Universities, Academic work: The Changing Labour Processes In Higher Education,** Buckingham: SRHE/OUP, 1995, s. 94.

bu şekildeki baskılardan kendilerini daha çok korumaya devam ederlerken, kendileri herhangi bir ahlaki bozulmaya uğramadan işlerini değiştirebilmektedirler[815].

Reich tarafından, iş gücünün üç ana piyasaya bölündüğü (sembolik-analitik çalışanlar, bireysel olarak tek başına çalışanlar ve rutin üretim çalışanları şeklinde) ileri sürülmektedir. Modern ekonomilerde, bunlardan ödüllendirilen ve en önemli olanı, problem çözme, problemi tanımlama ve stratejik olarak aracılık etmede uzmanlaşmış olan çalışanlardan oluşan *sembolik-analitik* sektör olmaktadır[816].

Bir kez daha bu yeni rejim altında, endüstriyel kapitalizmden bu yana her endüstrideki becerikli çalışanlara benzer olarak eğitimciler de sancılı şekilde, mal üretiminin acımasız gerçekleriyle karşı karşıya gelmektedir: üretim artışı, işin rutinleşmesi, daha çok iş disiplini ve yönetsel denetim, özerkliğin azalması, güvensizlik, emek gücünün getirilerini patronun kendisine mal etmesi ve yukarıdakilerin tamamı, bir kar elde etmek için iş gücü maliyetlerini azaltmak amacıyla devam eden yönetsel baskılar olmaktadır. Bu şekilde, eğitimin metalaştırılması devamlı şekilde "proleterizasyon"a veya daha nazikçe ifade edilecek olursa, profesörlüğün "gözden düşmesine" yolaçmaktadır[817].

Harnish ve Creamer, fakültenin, beş alanında rutinleşme problemi olduğundan söz etmektedirler. Bu problemler sırasıyla; öğretimin içeriği, müfredat ve ders yükü, öğretim süreci, profesyonel roller ve müşteriler (öğrenciler) şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Fakültenin temsil edildiği bu dört kesim, öğretim üyelerinin işlerinin bir veya daha çok boyutunda rutinleşmeye karşılık gelmektedir. Harnish ve Creamer, yaptıkları bir araştırmada, akademi içerisindeki rutinleşmenin aşağıda, Tablo 54'te gösterilen sonuçları yarattığını ortaya koymuşlardır[818]:

---

[815] Steve Shelley, "Conflicts and Contrasts: Managerialism and the Labour Processes in Universities", University of Hertfordshire Business School, 2005, s.2. http://www.rhul.ac.uk/Management/.htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 24.08.2006).

[816] R. Reich, **The Work of Nations: Preparing Ourselves for 21st Century Capitalism,** New York: Vintage Books, 1992, s.177.

[817] David F. Noble, "Technology and the Commodification of Higher Education" **Monthly Review**, Volume: 53. Issue: 10., March 2002, s. 26.

[818] D. Harnish and D. G. Creamer, "Faculty Stagnation and Diminished Job Involvement.." **Community College Review,** Winter 1986, ss. 33-39.

Tablo 54. Akademinin Rutinleşmesinin Olumsuz Etkileri

1-İşin rolünün rutinleşmesi, işin içeriği, süreci, programı, profesyonel rolleri veya müşteri bileşenleri içinde, çeşitliliğe daha az fırsat vererek, öğretim işleriyle daha büyük bir uzantı meydana getirecektir. Fakülte öğretim üyeleri, çeşitlilik ve meydan okuma için öncelikli tatmin edici gereksinimleri olduğu algısında bulunmayacaklardır.
2-Bir fakülte öğretim üyesi, daha çok rutinleşerek, düşük işe bağlılık düzeyi ile bir arada olan bir davranış ve tutum sergileyecektir.
3-Fakültenin, mevcut fırsatları aşan, iş görevleri ve becerileri içerisinde, çeşitliliğe gereksinimi olduğunda, bu gereksinmeleri karşılamak için çalışmaları içinde, iş, rol, görevlerin, normların, çalışma şartlarının, eş-çalışanların veya öğrencilerin, eleştirmecilik formunu üstlenebilecek olan yabancılaşma veya hayal kırıklığı yaşanacaktır.
4- Çalışanların rollerindeki değişiklik arzusu fakülteyi aşmış olduğunda, işin görevleri ve gerekli beceriler içerisinde, değişim ve çeşitlilik fırsatını iş veya şartlar kapsadığında fakülte üyeleri, psikolojik olarak gerileme ve yabancılaşma yaşayacaklardır.
5-İş görevleri ve becerileri içerisinde, değişiklik fırsatı olduğunda fakülte yeterince değişim ve çeşitlilik gereksinmelerini karşılayacak, işe yabancılaşma deneyimi, fakültenin çeşitliliğe olan gereksinim düzeyine bağlı olacaktır.
6- Hem fakülte gereksinimi hem de değişiklik için iş fırsatının yüksek, katılımın ve fakültenin iş üzerindeki ağırlığının yüksek olduğu durumlarda fakültenin iş içerisindeki yeri yüksek olacaktır.
7- Hem fakültenin gereksinimi hem de iş fırsatı değişiklik için düşük olduğunda fakültenin işin üzerindeki önemi düşük olacaktır.

Kaynak: D. Harnish and D. G. Creamer, "Faculty Stagnation and Diminished Job Involvement.." **Community College Review,** Winter 1986, ss. 33-39.

3.1.4. Akademiklerin Bürokratikleştirilmesi Olarak Değerlendirilmesi

İster dinsel ister eğitimsel veya ekonomik ilgi alanı olsun, Weber genellikle bürokratik örgüt türünü kabul etmiş ve hiyerarşinin en tepesinde, yönetim araçlarının yoğunlaştığını, büyük ölçekli örgütlerin çoğaldığını gözlemlemiştir. Modern ordu, kilise ve üniversite giderek geleneksel boyutlarını kaybetmektedirler. Bu kuruluşlar, maksimum etkinliği amaçlayan gayrişahsi ve rasyonel kurallarla yönetilmektedir. Bu bağlamda, büyük ölçekli girişim en dikkat çekici örnek olmaktadır. Artık üretim araçları, imalatçı-çalışanın elinde değildir ve bütün örgüt yapısı, bilinçli biçimde rasyonel ilkelere göre tasarlanmış bulunmaktadır[819].

Toplumdaki hakim bir örgütsel form olarak bürokrasi, hemen herkesin davranışını kısıtlayarak ve şekillendirerek, çoğu günlük faaliyetin içerisinde yer alan bir çerçeve oluşturur. Bundan dolayı, bürokrasi içinde çalışmayı öğrenme, sosyalizasyonun önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Dahası, bürokratik rollere uyum sağlamak, her

[819] Nicos P. Mouzelis, **Organisation and Bureaucracy: An Analysis of Modern Theories**, New York: Aldine de Gruyter, 1967, s. 18.

zaman kolay değildir. Özellikle, müşteriler ve sıradan çalışanlar gibi örgütteki düşük düzeyde katılımcılar için bu durum daha da geçerlidir. Düşük düzeydeki katılımcılar kendilerini güçsüz, kırtasiyecilikten, değişmez iletişim tutukluğuna kadar sıralanan bir dizi fonksiyon bozukluğu nedeniyle hayal kırıklığına uğramış ve kafası karışmış bulmaktadır[820]. Sonuç olarak, yaşamak için çalışmak, çalışmak için araçlara erişmek, bunlara erişmek için de bürokrasilerce istihdam edilmiş olmak gerekmektedir. Bu anlamda bürokratikleşme, tıpkı feodalite sonrası ordudaki gibi, üstünlük araçlarından tamamen ayrı olmayı gerektirerek, modern devlet veya komünist devlet girişiminde (yüzyılın ortasındaki değişiklikte olduğu gibi) yaşandığı gibi, üretim araçlarından kişilerin kopmasına yol açmaktadır. Kendine özgü şekilde, çalışan artık ne kendi araçlarına sahip bir çalışandır ne de asker artık kendi silahlarına sahip olan bir askerdir. Bu belirli anlam içinde, giderek insanlar, ya beyaz yakalı veya mavi yakalı veya absürd gömlekli hale gelmektedir. Örneğin, yeni bilimsel çalışan tipi, kendi teknik ekipmanından kopmuş olan bir bilim adamı olarak, genellikle kendi kiklotron'una sahip olmayan bir bilim adamıdır. Araştırmasını yapması için laboratuvar kaynakları olan bir bir bürokrasi tarafından istihdam edilmiş olması gerekir[821].

Üniversite, iktidar sahiplerinin, iktidarlarına meşruiyet kazandırma işlevi ile, onların meşruiyetini sorgulama işlevini yerine getirmeye çalışan bir kurum olarak gelişmiştir. İktidar ve/veya güç bilgi ile sıkı bir şekilde ilişkilidir. Pozitivizmin birbirinden bağımsız gördüğü bilgi ve iktidar, Fransız düşünürü Foucault tarafından birbiriyle bağlantılı şekilde yorumlanmıştır. Güç ilişkileri bilginin gelişmesine neden olurken, bilgi de güç kullanımına imkan tanımaktadır. Güç bilgiyi oluşturur. Bunun nedeni yalnızca kendisine hizmet etmesinden ötürü, bilgiyi özendirmesi veya yararlı olmasından dolayı onu uygulaması değildir. Bir bilgi alanının karşılıklı oluşumuna dayanmayan bir güç ilişkisi bulunmadığı gibi, güç ilişkisi öngörmeyen veya oluşturmayan herhangi bir bilgi alanı da olamaz[822].

---

[820] Van Maanen J., Organizational Socialization In Handbook of Work Organization and Society, Chicago: Rand McNally, 1976, ss. 67-130.
[821] Robert K. Merton, **Social Theory and Social Structure**, Glencoe, IL: Free Press, 1957, ss. 195-206.
[822] M. Foucault, **Hapishanenin Doğuşu,** Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara: İmge Yayınları, 1992, s. 22.

Akademiklerin bürokratikleştirilmesine ve özerklik alanlarının kısıtlanmasına bir eleştiri de Fransız filozof Jean Paul Sartre'den gelmiştir. Sartre, "diyalektik aklın eleştirisi"nde bilgi ve bilimin postmodernistler tarafından mutat düzen versiyonlarca kullanılamayacağını ortaya koyar. Gerçekten de eğer bilgi, dil kullanımından doğuyorsa olgu ve ilgili diğer fenomenler düzenden çıkarılamaz. Çünkü düzen insani bir eylemden ayrılamaz. Dolayısıyla özerk değildir. Topluma da dil aracılık ettiği için postmodernistler dile düzenin cisimlenişi olarak atıfta bulunurlar. Kollektif bilinçten çok kollektif praksis yoluyla topluma aracılık eden yaklaşımlarda bulunmak gerekir. Postmodernistler hiyerarşik olmayan bir örgütler sonrası dönemin ortaya çıkması nedeniyle devrimci bir toplumsal düşü davet etmektedirler. Sartre, bürokrasinin akıl ve düzenin müjdecisi olduğunu varsayarak o meşhur özdeyişini söyler: "insanlar kendilerini düzenleyen bürokratik prosedürler ve her türlü standartlar altına soksalar bile yine de özgür olmaya mahkûmdurlar"[823].

3.2. AKADEMİSYENLERİN YETENEKSİZLEŞTİRİLMESİ (DESKILLING) EĞİLİMİ

Braverman, yeteneksizleştirme sürecinin, bilimsel yönetim ilkelerinin uygulanmasıyla birlikte sonuca ulaştığını iddia etmiştir. Kapitalistler, kendi iş sürecinin kontrolünü daha da genişletmiştir. Onlar iş gücünü, yalnızca yönetim tarafından tasarlanmış olan planların yürütülmesine dönüştürerek, yönetimin elindeki bilime yoğunlaşmasına, bilginin kontrolünü çalışanların elinden almasına yönelmişlerdir. Dolayısıyla kapitalistler, üretim sürecinde kavramın uygulamadan ayrılmasında etkili olmuşlardır. Bu söz konusu kavramsal fonksiyonun zorla elllerinden alınmasının sonucu olarak, büro işleriyle ilgilenen ve mavi yakalı olarak nitelendirilen uğraşılar yeteneksizleştirilmiş oldular. Yönetim bu kavramsal fonksiyonu eline aldı. Bu durum, yönetim ve iş gücü arasındaki kutuplaşmanın artmasıyla sonuçlandı[824]. Touraine, Wieviorka ve Dubet'in, sosyolojik müdahalesi, teknolojideki gelişmelerin bir sonucu olarak, yeteneksizleştirilmiş olan, özerkliğini kaybedenlerin yetenekli çalışanlar olduğu

[823] Murphy, a.g.e., s. 303.
[824] Thomas A. Diprete, "The Upgrading and Downgrading of Occupations: Status Redefinition vs. Deskilling as Alternative Theories of Change", **Social Forces**, Volume: 66. Issue: 3., 1988. ss. 726-728.

sonucuna götürmektedir: "işçi sendikasında merkezi figür olan yetenekli çalışanların rolü, üretim ve iş örgütlerinin yöntemlerinde ortaya çıkan değişimlerle marjinalleşmektedir[825].

Bundan dolayı modern imalatçının önemli hedefi, bilim ve sermayenin bir araya getirilmesiyle, ustalık ve çevikliği uygulayarak, çalışan insanların görevlerini azaltmaktır". Benzer şekilde, öğretimde yeteneksizleştirme girişimleri, geçmişte asla başarılı olmamıştır fakat birçok gözlemci, yeni teknolojilerin iş bitirici olduğuna inanmaya başlamıştır. Belki de birkaç yıldız profesörün performanslarını kaydederek ve bunları internet üzerinden sunarak, çeşitli eğitim araçlarından yararlanmak suretiyle yeni bir sistemin yaratılması mümkün olacaktır. Daha sonra da öğrencilere, mevcut materyallerin ve testlerin ve bunların son teslim tarihlerinin öğrencilere duyurulması gibi kalan birkaç görev de düşük düzeydeki personel tarafından yerine getirilecektir[826]. Çalışmanın bu kısmında, yukarıdaki açıklamalardan hareket ederek, üniversitelerdeki akademisyenlerin yeteneksizleştirilmesi eğilimi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

3.2.1. Aylıklı İşçiler Olarak Akademisyenler

Hiçbir uğraşın, görüldüğü kadar gözünde büyütülerek, proleterleşme süreciyle sonuçlanan çalışma şartlarındaki hızlı değişimlerden mutlaka izole olması gerekmez. Kuzey Amerika'daki üniversite ve kolej profesörleri, kendi şartları içerisinde proleterleşmiş olarak, eğitsel yöneticilerin politika yetenekleri ile ilgili olarak gerçekçi görünmektedir. Hükümet, üniversite ve kolejlerden finansal desteğini çekerken örneğin, görev süresi ile hem akademik özgürlük hem de iş güvencesi akademik piyasa mantığına tabi olmaktadır. Yetenek, beceri ve profesyonel sorumluluk iş güvencesini ve yeterli ücretleri, kaliteli eğitimi devam ettirmek ise çalışma şartlarını garanti etmemektedir[827].

Birçok entelektüelin günümüzde basit olarak, bu veya o kurum için çalışan ücretli çalışanlar olduğu kaydedilmekte veya kendilerini geliştirmek için kendi kurumlarına bağlandıkları ve kendilerini istihdam eden kurumların aksine görüşlerini

[825] Mateo Alaluf and Carlos Prieto (ed.), **The Rise and Decline of Collective Bargaining as a Mechanism of Employment Regulation in Britain**, Brussels: ETUI, 2001, ss. 462-463.
[826] Andrew Ure, **The Philosophy of Manufactures**, London: Charles Knight, 1835, s.18.
[827] J. Wiener, "Tenure Trouble", **Dissent,** Winter 1998, s. 64.

ifade etmeleri beklenemeyecektir. Bunlar, zengin veya güçlü bir himayeye bağımlı olmasalar da geçmişin başından sonuna yaşanmış olduğu gibi ya muazzam bir mülkiyet sahibi değildir veya 19. yüzyıl entelektüeli için mümkün olduğu gibi herhangi bir konuda yeterince güçlü bir sesi olan bağımsızlığa da sahip değildir. Teorik olarak, profesör bir konuda ifade edilmemiş pozisyonlar ortaya çıktığında veya bunun tersine herhangi bir kurum, onun fikirlerini en azından biraz tolere edecekse, sınıfın içinde veya dışında sahip olduğu görüşü bağımsız olarak dile getirebilir[828].

Olası şekilde öğretim elemanlarının yaygın olarak kullanılması ve sömürülmesi yine ciddi pedagojik etkileri içermektedir: Esnek öğretim şartları - düşük ücret, yüksek çalışan dönüşüm oranı, kurumsal gizlilik, araştırma ve profesyonel gelişim için biraz veya hiç fon olmaması - hayal kırklığı yaratan bilimsel gelişme, pedagojik yenilenme ve öğrencilere kişisel özen gösterme. Yeni şirket üniversitesinde giderek artan şey, bilginin sunulmasında uzun süreli olarak, öğretim elemanı-öğrenci bağlantısının yüz yüze gerçekleştiği, on-line, esnek, müşteri odaklı bir eğitim olmaktadır. Ayrıca, ağır okuma ödevleri ve sıkı sınıflandırmalara eşlik edebilen direniş riski veya tartışmalı konuları öğretmekten kaçınarak aynı özgürlüğe sahip olmamaktadırlar. Olası şekilde, fakülte üyeleri sömestr sözleşmeleriyle çalıştıklarından, hem öğrenci şikayeti hem de yönetimin ikaz içeriğindeki şikayeti onları savunmasız bırakmaktadır[829]. Dolayısıyla üniversite çevresine hakim olan bu gelişim, akademisyenlerin kendini savunmaktan aciz, sıradan ve aylıkçı çalışanlara dönüşmesine yol açmaktadır. Rutin, bürokratik ve yeteneksizliğin ileri düzeyde olduğu mekanik yükseköğretim süreçlerinin giderek belirgin hale gelmesi, akademisyenlerin imalat işçisi pozisyonunda istihdam edilmesi ile sonuçlanmaktadır.

3.2.2. İş Yükü Ağırlığı

Fakültede, çalışmaya ilişkin faaliyetlerin, ayrıntlı ve hiyerarşik kontrolü ile artan iş yükü, akademik çalışmanın rutin bir iş haline dönüşmesine neden olmaktadır. Bu şartlar altında da emekliye ayrılmış ancak usulen Kaliforniya Üniversitesi'nde görev yapan liberal bir profesör şunu söylemeyi zorunlu hissetmektedir: " Yetersiz bir ücret ve

[828] Nazrul Islam, "Towards a Theory of the Intellectuals and their Political Ideology in the Post-Soviet Global Society", **Bangladesh e-Journal of Sociolog,** Vol.2, No. 2, July 2005. s. 17.
[829] Josh Duboff, **Aid Policy May Change Again**, Published: Wednesday, December 07, 2005**,** http://www.yaledailynews.com/htm/HTML, , (Er. Tarihi, 12.10.2006).

kısmi-zamanlı çalışma şeklindeki istihdam merkezlilik Amerikan akademik yaşamındaki proleteryayı oldukça güçsüzleştirmektedir"[830]. Geçen on yılda veya bundan daha az bir zaman zarfında, Ontario'daki kolej profesörleri, çoğu üniversitedeki meslektaşlarından farklı olarak, iş yükü ve maaşlar gibi sınırlı konularda yöneticilerle karşı karşıya gelmektedirler. Bu durum, sıkı pazarlık, karşılanmış olması gereken standartları tanımlamada kendi niteliklerini kullanma yetenekleri ve öğretim elemanlarının profesyonelliklerini inkar eden bir savaş hali ile sonuçlanmış olmaktadır[831]. İster bilinçli olarak planlansın, isterse akademisyenliği gözden düşürme kampanyası olarak öngörülmüş olsun, belki de öğretim elemanları, öğretim ve müfredat proleterleştirilmiş olmaktadır. Sendika faaliyetlerine bağlı olduğu düşünülmeksizin, fakültenin büyük çoğunluğu bu değişimlerin, eğitim kalitesinin ciddi bir çöküşüyle sonuçlandığının farkına varmıştır ve öğretim elemanlarına karşı akademik konularda karar verme ve profesyonel sorumlulukları ile ilgili olarak yönetim tarafından planlı bir saldırı yürürlüğe konulmuştur[832].

Böylece, 1980'lerde, aynı sayıda fakülte, daha fazla sayıda öğrenci, sınıf başına daha az ders saati ile karşı karşıya kalmış fakat bu durum daha önceden olduğundan çok daha fazla sınıfla karşımıza çıkmıştır. Fakülte örtülü olarak, daha büyük sınıflara uygun şekilde, esnek olarak tasarlanmış olan yeni teknolojileri savunmakta olan üst düzey yöneticilerin yaklaşımını ve iş yükü artışları ile eğitim kalitesindeki düşüş arasındaki ilişki algılalamalarını desteklemiştir. Gerçekte, bu tekniklerden bazıları, her sorun gibi daha karmaşık, subjektif tekniklerin yerine, basit, zaman tasarrufu sağlayan, bilgisayar tarafından puanlanılan çoktan seçmeli sorular üzerine yoğunlaşmaktadır. Fakülte, objektif değerlendirme tekniklerini istihdam ederek ve atamaların sayısını azaltarak, yeni iş yükü talepleriyle baş etmeye çalışmaktadır[833]. Yükseköğretimin kitleselleşerek, toplumun temel istihdam aracına dönüşmesi tehlikesi, beraberinde akademisyenlerin iş yükünün artmasıyla sonuçlanmaktadır. Akademisyenlerin bir yandan piyasa koşulları

[830] B. R. Clark, "Small Worlds, Different Worlds: The Uniqueness and Troubles of American Academic Professions", **Daedalus**, 126 (4), Fall:21-42, 1997, s. 35.
[831] W. Roberts, W., **Don't Call Me Servant: Government Work and Unions in Ontario 1911-1984**, Toronto: Ontario Public Service Employees Union, 1994, s. 14.
[832] M. Skolnik, Survival or Excellence: A Study of Instructional Assignments in Ontario's Colleges of Applied Arts and Technology, Toronto: Ontario Institute for Studies in Education, 1985, s. 124.
[833] Skolnik, a.g.e., s. 64.

içerisinde düşük maaşla çalışmaya zorlanması, diğer taraftan verdikleri derslerin ve diğer rutin faaliyetlerin sayıca artması onları verimsiz duruma getirmekte ve dolayısıyla üniversitenin temel fonksiyonu olan *bilimsel araştırma* faaliyetinden giderek uzaklaşılmaktadır. Bu durum hem ülkenin bilimsel kalitesinin düşmesine neden olmakta hem de üniversitelerde küskün, yükseköğretim görmüş fakat entelektüel düzeyi düşük yeni ve farklı bir çalışan sınıfının ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

4. AKADEMİ EĞİLİMİ

Bazıları için yeni akademinin ortaya çıkışı, tıpkı bir devrim gibi olmaktadır. Denial, değişime karşı direnişi, bir çoğunun profesyonel bir yaşam tarzının merkezi olarak gördüğü akademik değerlerin korunmasının bir yolu olduğuna inanmaktadır. Milton Greenberg, kredi saati gibi yükseköğretim faaliyetlerini veya fantazilerini tartışmakta, "Üniversite İşletme Değildir" isimli eserinde "…Önemli yükseköğretim kurumları, yoldan sapma durumuyla karşı karşıyadır. Öğretim ve öğrenmeyi, eskiden beri kullanılagelen aynı yüz yüze ilişkiler kavramını kullanarak eski alanların aynısında sürdürmektedir." demektedir[834]. Yeni akademi, ne doğrusal ne de tekrarlayıcı değildir. Bir deprem gibi şok edici, yıkıcı, kafa karıştırıcı, doğasında dönüşümcüdür. Bu akışa yol açan sistemik karışıklık, heyecan verici bir cesaret veya biraz gülünç ve görünüşte tahmin edilemeyen güçlerden, statükonun engelleyiciliğinden korunmak için diğerleriyle mücadele edilmesidir[835]. Yükseköğretimin yukarıda sözü edilen gelişmelerle karşı karşıya bulunduğu anlaşılmaktadır. Konjonktürel olarak farklı durumlarla karşılaşmış olsalar da üniversitelerin temelde, bilimsel yayın etkinliği, yenilik-buluş ve keşif yapma ile öğrenci-müşteri eğilimleri olduğunu görmekteyiz. Tüm bu eğilimler aşağıdaki başlıklarda incelenmeye çalışılacaktır.

4.1. BİLİMSEL YAYIN ETKİNLİĞİ

Akademik yayın yapılması, başlıca üç role hizmet etmektedir: bilim adamının çalışmasının onaylanması, fikirlerin iletişimi ve söz konusu çalışmanın başkaları

[834] Milton Greenberg, "A University Is Not a Business (and Other Fantasies)," **Educause Review**, vol. 39, no. 2., March-April 2004, ss. 10–16.
[835] Carole A. Barone, **Educause Review**, September-October 2003, ss. 44-47.

tarafından ulaşılabilmesi amacıyla arşivlenmesi. Baskı yayınlama modeli, bu temel gereksinmeleri tatmin etmekte fakat artık maliyet etkin şekilde veya zamanında bir tarzda bu durum söz konusu olmamaktadır. Çıktının elektronik dağıtımının sağlanması, iletişim süresini hızlandırmakta fakat henüz maliyet kapsamını veya geçerlilik sürecinin hızını iyileştirmiş olmamaktadır. Baskıyı yayınlama modeline göre, halktan birisi bir kütüphaneye kadar gidebilir veya küçük bir kısıtlama ile yayınlanmış materyale erişebilir[836]. Bilimsel, teknik ve tıbbi alanlarda, yayın yapma, araştırma sürecinin bütünleyici bir parçası olmaktadır. Araştırmacılar, çalışmalarının geniş ölçüde dağıtımını sağlamak amacıyla bunların geliştirilmiş, tartışılmış ve değerlendirilmiş olduğu yerde ve öncelikle de kendi meslektaşlar topluluğu içerisinde bulgularını yayınlamaktadırlar. Yayın yapma, yazarın, terfi beklentilerine yardım ederek, araştırma bulgularına destek sağlayarak, yazarın ününü arttırmak için gerekli potansiyele sahip olmaktadır. Yayıncılar Birliği, yayın yapma ve bunun dağıtımının, üniversiteye fon sağlama ve bağış toplama kapasitesi ve öğretim üyesinin görev süresinin uzatılması ile mesleki topluluk için kesinlikle hayati olduğunu açıklamıştır[837].

Yayın yapmak suretiyle, araştırmacı (lar) dan daha büyük bir gruba bilgiyi ileterek, bilimin ilerlemesinde kritik bir rol yerine getirilebilir. Yayın, kamu malı olarak zamanında yayınlanmış oluncaya kadar, ilgili bilimin gerçekte var olduğunu söylemek mümkün değildir. Yayın aracılığı ile enformasyon alış-verişi, bazıları için ahlaki bir zorunluluk ve bir kamu malı, bilim yapmanın temel bir parçasıdır. Yayın yapma faaliyeti bilimsel topluluklar için önemlidir. Bilimsel çalışmaları yayınlayan yayıncıların büyük bölümü, araştırmayı onaylama ve dağıtma sürecinin bütünlüğünü sağlamak için girişimler üstlenmiş olur[838]. Bir bilim adamının yayın yapması için iki temel motive edici faktör şunlardır: **(1)** Araştırma bulgularının paylaşılması, **(2)** Kariyerinde ilerleme. Araştırma bulgularını paylaşarak, bilimde ilerleme yapılması bilim adamının sorumluluğu olmaktadır. Kamusal olarak, fikirleri sunarak ve bir araya gelerek,

[836] Maxine Brodie, "Trends And Issues In Academıc Publishing", Macquarie University: Paper For Library Committee 3 March 2005, s. 2, http://www.copyright/htm/HTML, (Er. Tarihi, 23.10.2006).
[837] House Of Commons, Science And Technology Committee, "Scientific Publications: Free For All?, April 2003, s.1, http://www.publications/htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 13.10.2006).
[838] "The Role and Activities of Scientific Societies in Promoting Research Integrity", Washington, DC : A Report Of A Conference, April 10, 2000, s. 9 http://www.aaas.org/spp/dspp/sfrl/projects, (Er. Tarihi, 02.10.2006).

eleştirerek ve başkalarının fikirlerini yayarak, gelişim için bir forum sağlayarak, fikirleri düzelterek, kombine bir çabayla araştırma süreçleri altında her fenomenin bilgisi içinde bir çevre yaratılması da yine bilim adamının sorumluluk alanına girmektedir[839].

4.2. YENİLİK, BULUŞ VE KEŞİFLER

Üniversiteler, toplum içerisinde çok fazla role sahiptir. Bilim ve teknolojinin ortaya çıktığı yeni alanlar, eğitim kurumlarından büyük araştırma kuruluşlarına doğru gelişim göstermektedir. Yeni bilimsel ve teknolojik gelişimin kutupları olarak, günümüzde bunların rolü iyi örgütlenmiştir ve kamu otoriteleri üniversite sisteminden, artan bir şekilde rekabetçi duruma gelen bilim ve teknoloji dünyasında, para kazanmaları için değer sunulmasını beklemektedir. Araştırma çıktısı sürekli olarak ölçülmekte ve fonlama, gerçekleştirilen araştırmanın kalitesine bağlı olarak yapılmaktadır. Araştırma performansının, tanımlanması, değerlendirilmesi ve izlenmesine ilişkin hakim bir tasarım ortaya konulmuştur [840].

Üniversitenin Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) miktarını destekleyebilmesi veya daha genel bir deyişle ileri teknoloji yaratılmasına katkıda bulunmasını sağlayan en az beş mekanizma bulunmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir[841]: **1) Eğitimci olarak üniversite:** Bu mekanizma, üniversitenin, çok sayıda yetenekli genç lisansüstü mezun vermesi ve istikrarlı bir yöresel ekonomi yaratılmasına katkıda bulunması ile ilgili olmaktadır. **2) Yenilikçi olarak üniversite:** Bu mekanizma, özel sektörden bağımsız biçimde, tarafsızca çalışan üniversiteler tarafından bilginin doğrudan yaratılması ve ticarileştirilmesine yöneliktir. **3) İş ortağı olarak üniversite:** İş ortağı olarak üniversite, sahip olduğu patentli bir ürünün ticarileştirilmesi için çok defa özel sektörün üniversite ile ilgilenerek yardım etmesi, onunla daha çok ortak girişimde bulunması ve üniversite profesörlerine ücretli hizmet sözleşmeleri ile az sayıda formal danışmanlık

---

[839] John A. Daly and Mark L Knapp, **A Guide to Publishing in Scholarly Communication Journals**. Mahwah, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates, 2004, s. 7.

[840] M. Luwel, E.C.M. Noyons, and H. Moed, "Bibliometric Assessment of Research Performance in Flanders: Policy Background and Implications", **R&D Management,** Vol. 29, No. 2., 1999, ss.133-141.

[841] Julian R. Betts And Carolyn W.B. Lee, "Universities As Drivers Of Regional And National Innovation: An Assessment Of The Linkages From Universities To Innovation And Economic Growth", The John Deutsch Institute Conference On "Higher Education In Canada, Held February, 13-14, 2005, http://jdi.econ.queensu.ca/Files/htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 12.09.2006).

yaptırmalarıyla yöresel veya ulusal firmalara teknik bilgi (know how) sağlayan iş ortağı olmaktadır. **4) Bölgesel bir yetenek mıknatısı olarak üniversite:** Yetenek mıknatısıyla, bir bölgede üniversitenin var olmasıyla, bir bütün olarak yetenek sahibi, yenilikçi girişimciler, bilim adamları ve mühendisler olarak bölgenin çekiciliğini herhangi bir biçimde arttırması ifade edilmektedir. **5) Kolaylaştırıcı olarak üniversite:** Üniversitelerin oynadığı diğer bir rol, kamu ve özel sektörden firmalar ile ileri teknoloji firmaları arasında şebekeleşmenin kolaylaşması için bir alan yaratılması olmaktadır.

Akademik araştırma, giderek üretim fonksiyonu haline, araştırma, bilgi üretimi fonksiyonu haline (girdilerin Ar-Ge personeli ve Ar-Ge harcamalarına göre tanımlanmış bulunduğu) dönüşürken, akademik araştırmanın rolü, refahın yaratılmasında yaygın olarak dikkat çekmekte ve yenilik yapmaya katkıda bulunmaktadır. Bunun bir sonucu olarak, üniversitelerin yalnızca bilim ve teknolojide aktif bir rol oynamaları talep edilmemekte, yine olanaklar ve olasılıklar ne olursa olsun, bu gelişmeleri faydalı yeniliklere dönüştürmeleri beklenmektedir. Kurulu firmaların genel başarısızlığı göz önünde tutulursa, üniversiteler, piyasaya yeni teknolojilerin sunulmasında giderek yeni girişimler için kuluçkalar olarak görülmektedir[842].

Üniversitelerin, hızla değişen global dünyadaki ekonomik meydan okumaları çözmelerine katkıda bulunmaları ve yeniliklerin geliştirilmesinde artan rolü konusundaki belli başlı düşünceler, açık ve kesin olarak şu başlıklarla ifade edilebilir[843]: **a)** Endüstri ve refah sektöründeki firmalarla iş birliği yaparak üniversite öğretim üyelerinin motive edilmeleri, **b)** Üniversitelerin araştırma verimliliği, finansal sonuçlarla (endüstri bilim ilişkilerinin kıyaslanarak) daha sistematik olarak değerlendirilmelidir. **c)** Üniversite ve firmalar arasındaki başarılı Ar-Ge iş birliği stratejileri ve yenilik yapma şebekeleri, daha fazla analiz edilmek ve değerlendirilmek (bilim ve teknoloji konusundaki en iyi uygulamaların transfer edilmesi) zorundadır. **d)** Üniversite öğretim üyelerinin yeni ürün ve teknolojilerin geliştirilmesi konusunda yeni bir firma bulmaları

[842] R. Baptista, and P. Swann, Do firms in Clusters İnnovate More? **Research Policy**, Vol. 27, 1998, ss. 525-540.
[843] J. Adams, J., Z. Griliches, **Research Productivity in a System of Universities, The Economics and Econometrics of Innovation, Boston, Dordrecht, London**, 2000, ss. 105-140.

amacıyla motive edilmeleri (üniversitelerdeki yan ürün şirketlerinin kurulması) ve etkili biçimde finansal, örgütsel ve teknik destekle teşvik edilmeleri gereklidir.

4.3. ÖĞRENCİ (MÜŞTERİ)

Slaughter, akademik kapitalizmi, "kurumsal veya profesyonel bir piyasa içerisinde veya dışarıdan da olsa piyasa çizgisinde para kazanmaya çaba gösterilmesi" olarak tanımlamaktadır. Slaughter ve Rhoades, son dönemde bu tanımlamayı, yükseköğretim kurumları tarafından, bilginin yaratılarak, üretilmesinden, fakültenin müfredat ve öğretimine kadar sıralanan bir dizi temel öğretim, araştırma ve hizmet verme fonksiyonlarından gelir elde etmeleri ile şekilldendirilen "bilgi/öğrenme/tüketim rejimi"ne işaret ederek daha da genişletmişler ve anlaşılır hale getirmişlerdir. Üniversite ve piyasa arasındaki sınırlar giderek geçirgen hale geldikçe, üniversiteler, gitgide bilgi piyasasında kar arayan örgütlere benzemektedirler[844].

Amerika Birleşik Devletleri yükseköğretim piyasasını inceleyen Brewer, Gates ve Goldman, yaptıkları ulusal bir çalışmada, hem kamu hem de özel kurumların, öğrenci yeteneği ve akademik erdemle öğretim masraflarını ilişkilendirerek, okula kabul edilme sürecinin seçiciliğini arttırmak için yoğun yatırımlar tasarlayarak bunu arttırdıklarını ortaya çıkardılar. Ayrıca bu kurumlar, kendilerine yüksek düzeyde yeteneği olan öğrencileri çekmelerine yardımcı olması için fiber optik bilgisayar ağları ve konforlu yatakhaneler, çekici yemek tesisleri gibi öğrenci tüketimi avantajlarına yatırım yapmaktadırlar. Araştırmacılar, "öğrenci piyasasının kaymağını alma" ile prestij sağlamaya çalışmanın, verilen eğitimin kalitesinde bir iyileşmeye yol açmayacağını ileri sürmektedirler[845].

Bazı yazarlar, ticarileşmenin, geniş çapta davranış ve trendleri de içine aldığını açıkça dile getirmektedirler. Söz konusu trendler şunlardır[846]: **(1)** Üniversiteler üzerine ekonomik güçlerin etkisi (büyük bilgisayar bölümlerinin ve bölümlerin gelişmesi v.s.); **(2)** Etrafı çevreleyen şirket kültürünün etkisi (marka adı, kar elde etme, CEO (Gözetimci

[844] Larry Hanley, **Radical Teacher**, Summer, 2005, s.1.
[845] D. Brewer, S.M. Gates and C. A. Goldman, In **Pursuit of Prestige: Strategy and Competition in US Higher Education**., New Brunswick, NJ: Transaction Press, 2002, s. 12.
[846] Derek Bok, **Universities in the Marketplace**, Princeton University Press, 2003, s.3.

Genel Yönetici) gibi kavramların, kampüslerde giderek daha çok kullanılması); **(3)** Özgeçmişle ilgili olarak kariyer ilgilerine öğrencinin etkisi (daha çok mesleki dersler vs.); **(4)** Üniversite harcamalarında ekonomikleşme çabaları (daha ikinci dereceden öğretim elemanlarının işe alınması) veya işletmeden uyarlanılan yöntemlerin kullanılması; **(5)** Değer sorunlarını, kalitatif olmaktan ziyade parasal terimlere göre açıklamaya çalışma gibi gerçekten üniversite içinde niceliksel olmayan konuların nicel hale getirilmeye çalışılması dikkat çekici olmaktadır.

Tüketici olarak öğrenci kavramı, kurumlardaki stratejik planlamaya çok defa bilgi verici mahiyette olmakta ve kampüs yaşamının her yönünde kanıtlanmış olmaktadır. Örneğin, birçok önde gelen kurum değişen önceliklere göre spora veya ders programı dışındaki faaliyetlere daha çok para harcamakta ve öğretime (tam gün fakülteye istinaden veya sınıfın az ya da kalabalık oluşuna göre) daha az para harcamaktadır. Öğrencileri *tüketici* olarak görme etkisi, araştırma gündemlerinde, pedagojik yöntemlerde ve fakültenin sınıflandırma politikalarında görülebilmektedir. Bunun somut kanıtıysa, öğrenci öğrenimi veya bunun sonuçlarının kurumsal olarak değerlendirilmesinde yararlanılan araçlarda görülmektedir[847].

Soldaki profesörler, rutin olarak akademik ideallerden para uğruna ödün verildiğini, üniversitelerin bilgi fabrikalarına dönüştürüldüğünü iddia ederek, yükseköğretimin metalaştırıldığından şikayet etmektedirler. Sosyolog Stanley Aronowitz'e göre, "öğrenen girişimin" toleranslar haricinde fakülte ve öğrencilere giderek tepki vermeyen, yönetimin artan gücüne tabi olan bir kurum haline geldiğini, bunun yanı sıra politikaya ve piyasaya hakim olan güçlerin yükseköğretime de hakim olduğunu ileri sürmektedir. Kültür antropoloğu Wesley Shumar için *öğrenme ve araştırma*, estetik veya eğlence hazzı gibi herhangi bir biçimde tatmin vermeyen, ticarete veya nakte dönüştürülebilme yeteneğine göre değerli hale gelebilen bir faaliyet olmaktadır. Sonuçta, değerin başka türlerinin olmadığı düşüncesi ortadan kalkmaktadır"[848].

[847] Roy M. Vestrich, "The Academy Under Siege: Threats to Teaching and Learning in American Higher Education", American Academic, Volume 2., Number 1, March 2006, s .63.
[848] Bok, a.g.e., s. 3.

5. ÜNİVERSİTE MEŞRUİYETİ

Meşruiyet; bir düşünce veya eylemin bir ana ilkeden veya ana sebepten hareket ederek haklılığını ispat etme arayışıdır. Bir ilk sebep arayışı olarak 'ideal' bir düzeni, sağlam bir temellendirmeyi, aşkın bir değer veya ilkeyi ve gelecek için davranış kalıplarını, dürtülerini içeren devletin popüler bir iktidar ve kuşatıcı bir bütünlük arayışı olan meşruiyet, bir düşünce ve eylemin haklı bir kökene dayandırılıp rasyonelliğinin ispatlanması çabası olarak da değerlendirilebilir. Meşruiyet, kavram olarak eylemlerin, ilişkilerin ve iddiaların toplumsal kabul görecek hukuki, rasyonel, zorunlu, makul, doğal gerekçelere dayandırılmasıdır[849].

Üç ayrı psikoloji literatürü, meşruluğun, grup otoritelerini oluşturma düzeyini etkilediğini ortaya koymaktadır[850]: **a)** İlk literatür, otoriteyi otoritelerin bakış açısından incelemekte ve grubun davranışının şekillenmesinde, otoritelerin etkili olduğunu gözönünde tutmaktadır. **b)** İkinci literatür, otoriteyi, dezavantajlı grup üyelerinin perspektifinden incelemektedir. Birey veya grup olarak, kaynak ve fırsatların dağılımındaki eşitsizliğe insanların davranışsal tepkilerinin doğasının, otoritelerin meşru olarak görülüp görülmediğini şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. **c)** Benzer bir şekilde, otoriteye itaat etme konusundaki literatür, gruplar halindeki insanların, daha en başında mevcut otoritenin meşruiyetini kabul ettiğini ve sosyal değişimin bir sonucu olarak, insanların, durumu gayri meşru olarak yeniden tanımlamaya gereksinim duyduğunu açıklamaktadır. Bunun sonucu olarak, algılanan meşruiyetin sürdürülmesi, statükoyu haklı çıkaran, bir çerçeve ortaya koyarak, sosyal düzeninin sürdürülmesini kolaylaştırmaktadır.

Modern üniversite, iki anlamda bilgiyi üreten bir kurumdur. Diğer taraftan, profesyonel toplumun yükselişi bağlamında, ulus devletin yararına kendisine giderek meşruiyet kazandıran yararlı bilgiyi kullanarak, akademik bilimsel bilginin en önde

[849] Halis Çetin, "Demokratik Meşruiyet Versus Karizmatik Meşruiyet", C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Cilt No: 27, No:1, Mayıs 2003, ss. 91-108.
[850] Tom R. Tyler, "The Psychology of Legitimacy: a Relational Perspective on Voluntary Deference to Authorities", **Personality and Social Psychology Review**, Volume: 1, Issue: 4, 1997, s. 324.

gelen yerlerinden birisi olmuştur[851]. Üniversitelerin kendilerini toplumda kabul gören kurumlar haline getirmede birbirinden farklı araçlar setine başvurdukları görülmektedir. Çalışmanın bu kısmında, üniversitelerin meşruiyet arayışında başvurmak durumunda kaldığı belli başlı araçlar ortaya konulmaya çalışılacaktır.

5.1. YASADAN GÜCÜNÜ ALAN MEŞRUİYET

Kurumsal demokrasiler, hükümetin vatandaşın desteğini sağlayarak, yasallık ve meşruiyet temellerini oluşturmasını sağlayarak, bu iki kavramın birlikteliğini gerçekleştirmektedir. Yasal bir sistem, meşru ise bundan sonra yasallık, anayasal hükümeti meşru hale getirmenin en iyi koruyucu ilkesi olarak görünmektedir. Yasallık, demokratik politik sistemin meşruiyeti ve kamu desteğini arttırma yolunda, hükümete güvenilmesine neden olarak yurttaşların beklentilerini meşru hale getirir ve yasal kesinliği sağlar[852].

Yasadan gücünü alan meşruiyetin gelişimi aşağıdaki evrelerle birlikte şekillenmiştir: **a)** Modern meşruiyet kavramı prototipi, Antik ve Orta Çağlara dayandırılabilir ve bu kavram, toplum içerisindeki bireylerce yasal kanunların gönüllü olarak benimsenmesi için onları harekete geçirerek, savunulur yasal-politik sistemleri oluşturarak akli veya ahlâki olarak en üst düzeyde Tanrı'ya adanmış olmakla bir aradadır[853]. **b)** Aydınlanma dönemi boyunca, yasal düzen ve politik sistemin uyumu temel bir meşruiyet kaynağı olarak, doğal hukukun gözönünde tutulmasıyla birlikte başlar. Yasaya uygunluğun kökenleri, kralın, atalarının kanun koyuculuğa katılmaları gibi monarşik egemenliğin, teori ve pratikte, kanunu genişletip yaydığı antik ve Orta Çağlarda organik olarak hukukun gelişmesine rastlanılabilmektedir[854]. **c)** Politik meşruiyet problemleri, kurumların meşruiyeti ve kamu alanı, yasal sistemin önünde savunulan ve Fransız Devrimi'nin arifesinde, Rousseau, Montesqueu ve Sieyes tarafından ortaya çıkan yeni ahlâki ve rasyonel alanlara doğru genişletilmiştir[855]. **d)**

---

[851] Delanty, a.g.e., s. 185.
[852] J. Blondel, **Comparative Government, An Introduction** , 2nd Edition, London, 1988, ss. 62-66.
[853] C. J. Friedrich, "Constitutional Reason of State", **Providence**, 1957, ss. 4-5.
[854] H.J. Berman, **Law and Revolution, The Formation of Western Legal Tradition**, Harvard University Publishing, 1983, ss. 536 – 537.
[855] A.E.Dick Howard, **The Road from Runnymede, Magna Carta and Constitutionalism in America**, Charlottesville, 1968, s. 9.

Genel hukuk sistemi içinde, klasik ve modern kanun kavramlarının ulusal egemenlik modellerince paylaşılan ortak özelliği, meşruiyet ve yasallık arasındaki uygunluk olmaktadır[856]. **e)** Politik ve yasal meşruiyet teorisi, farklı yaklaşımlar kullanılarak tanımlanmaktadır. Bunlardan ikisi, en ortak olanı ve dikkate layık olanıdır. Anayasal demokrasinin savunulması bağlamındaki meşruiyet, politik sistemin kendi özeleştirisi ve ahlâki, ideolojik veya felsefi kimliğinin bir formülü olarak göz önünde tutulmaktadır[857]. Anayasal demokrasideki kanun ilkesi kuralına göre, optimal durum, yasal normlarla birlikte kendilerinin ve toplumun çıkarına en uygun olanın meşruiyet anlayışı olduğu inancını taşıdıklarından dolayı, bütün yasal konularda kanuna gönüllü olarak itaat edilmesidir. Bu durum, kurulmuş yasal düzenin meşruiyetinin yasallığın etkinliğini elde etmede olmazsa olmaz bir şey olduğu anlamına gelmektedir[858].

Üniversitenin yasal meşruiyetini sağlamada üç araç olduğu görülmektedir. Bunlar[859]: **1) Akademik yönetim:** Kamu kolej ve üniversitelerindeki akademik yöneticilerin profesyonelleşmeleri, otorite ve ölçekteki büyüme yönetim bilimi ve örgütsel araştırmanın, bu kuruluşların ideolojisi ve pozisyonlarının tanımlanması üzerinde durulmasına neden olmuştur. Bu literatürün temel öncülleri, örgütsel sağlığın teşhisini yaparak, reçetesini oluşturan yöneticiler olarak, kampüs liderleri ve anahtar yöneticilerin pozisyonu olmaktadır. **2) Akademik tüketim:** Tüketici egemen bir endüstri olarak, kamu yükseköğretim fikrinin meşru hale getirilmesine katkıda bulunan ikinci bir mekanizma, akademik tüketimdir. Akademik tüketimin artışı, İkinci Dünya Savaşı sonrası, demokratik kazançların elde edildiği ve kitleselleşmenin yaşandığı on yıllar sonrası ortaya çıkan bir fenomen olarak görülebilir. **3) Akademik katmanlaşma:** Üçüncü mekanizma, belirli piyasalardaki değer alış-verişi ve daha geniş olarak toplumdaki belirli bilginin artan kullanım değerine dayalı olarak, akademik personelin ve akademik konuların yeniden katmanlaşmasına neden olmuştur. Bu perspektiften,

---

[856] W.Bockenforde, **State, Society and Liberty, Studies in Political Theory and Constitutional Law,** Berg, Oxford, 1991, ss. 47-70.
[857] C.Schmitt, "The Legal World Revolution, Special Issue on C.Schmitt", **Telos**, Number 72., Summer 1987.
[858] Jürgen Habermas, **Lifeworld and System: A Critique of Functionalist Reason, The Theory of Communicative Action**, Boston: Beacon Press, Vol. 2, 1987, s. 315.
[859] Patricia J. Gumport, "Academic Restructuring: Organizational Change And Institutional", **Higher Education,** 39, 2000, ss. 67-91

kamu kolejleri ve üniversiteleri, Durkheim'cı bütünleşme anlamında, topluma katkıda bulunan sosyal bilgi organizasyonları olarak görülebilir.

Özel ve kamu yükseköğretim kurumlarına uygulanan kanun, bazı konularda farklı olmaktadır. Kamu kurumları, yönetsel düzenlemeleri desteklemeleriyle birlikte eyalet ve federal statülerinin yanı sıra, federal ve anayasal sınırlamalarına tabidirler ve böylelikle de devletin otoriteleri olarak varsayılırlar. Diğer taraftan özel kuruluşlar, kamu kurumlarında amaçlanılan eyalet statüsü ve anayasal şartlara tabi değildirler fakat diğer federal ve eyalet statülerine tabi olarak yine destekleyici düzenlemelere sahip olabilirler. İstihdam ve öğrenci kayıtları gibi konuları kapsayan diğer statüler, genellikle tüm kamu ve özel kurumlara uygulanabilir bir nitelik taşımaktadır. Hem kamu hem de özel kurumlar, devletin örf ve adet hukukuna tabidirler[860].

Ülkemizde üniversitelerin yasal meşruiyeti 2547 sayılı ve 4/11/1981 tarihli Yükseköğretim Kanunu 'na dayalıdır. Bu kanunun amacı; yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeleri belirlemek ve bütün yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayım, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esasları bir bütünlük içinde düzenlemektir. Bu kanun; yükseköğretim üst kuruluşlarını, bütün yükseköğretim kurumlarını, bağlı birimlerini ve bunlarla ilgili faaliyet ve esasları kapsar[861].

Yasal meşruiyet, üniversitelerin toplumdaki yerlerini ve performanslarını meşru hale getirmede temel varlık gerekçesi olmaktadır. Üniversitelerin topluma eğitim-öğretim vermesinin, bilimsel araştırmalar yapmasının ve topluma hizmet sunmasının nedeni yasal bir zemine dayalı olmasından dolayıdır.

Aşağıdaki Tablo 55'te, yasadan gücünü alan meşruiyet ve üniversite üzerine etkileri konusu özetlenmeye çalışılmıştır.

[860] Rachel S. Blechman and Norma M. Goonen, **Higher Education Administration: A Guide to Legal, Ethical, and Practical Issues**, Westport, CT.: Greenwood Press, 1999, s. 2.
[861] 2547 sayılı ve 4/11/1981'Tarihli Yükseköğretim Kanunu, www.yok.gov.tr., (Er. Tarihi, 12.10.2006).

Tablo 55. Üniversite Meşruiyeti Olarak Yasadan Gücünü Alan Meşruiyet ve Üniversite Üzerine Etkileri

Meşruiyet Kaynağı	Özellikleri	Araçları	Üniversite Üzerine Etkileri
Yasadan Gücünü Alan Meşruiyet	Bu meşruyet durumu, kurulu yasal düzenin meşruiyetinin, yasallığın etkinliğini sağlamada olmazsa olmaz bir şey olduğu anlamına gelmektedir.	**1)** Akademik yönetim, **2)** Akademik tüketim, **3)** Akademik katmanlaşma	Kamu kurumları olarak üniversiteler, yönetsel düzenlemelerle beraber anayasal sınırlamalara tabidirler, bunlar devletin otoriteleri olarak varsayılırlar.

5.2. ADAM KAYIRMACILIĞA DAYALI OLARAK ORTAYA ÇIKAN MEŞRUİYET (NEPOTİZM)

Nepotizm, hak etmekten ziyade, aile statüsü pozisyonlarına ait olarak atanma yapılması veya işe alınması olarak tanımlanır. Nepotizm, geçmişte problemler yaratmış olup, günümüzde izin verildiği yerlerde de problemlere neden olmaktadır. Söz konusu problemler, kişisel çalışma problemlerinin diğer aile üyelerine yansıtılması, aile tatile gittiğinde zorlukların ortaya çıkması, kıskançlık, uygunsuz biçimde gizli bilgi paylaşımı, aileden olmayan çalışanların dışlanması ve işe aile problemlerinin yansıtılması olmaktadır. Adam kayırma ve eşitsizlik, aileden olmayan çalışanlardan gelen ortak şikayetler olmaktadır[862]. Fukuyama'ya göre, bağımlı birey yaratan geleneksel aile değerleri, toplumun gelişmesine ve insanların yaratıcılıklarına engel olmaktadır. Salt aile ve girift akrabalık ilişkilerinin sürmesi, ekonomik kalkınmayı engellemektedir. Sadece ailesi ve akrabalarına güven duyan, dolayısıyla hiç kimseye güven duymayan bireyler, gönüllü sivil beraberlikler kuramamaktadırlar. Aile içi yardımlaşmanın ve çıkar bilincinin; mesleki görev duygusu, kollektif yaşama yönelik sorumluluk gibi etik değerlerden önce geldiği ve üstün tutulduğu toplumlarda "nepotizm" yani akrabaları kayırma ve gözetme toplumsal yapıda etkin olmaktadır. Aile, akraba, hemşehri, kabile,

[862] Linda C. Wong and Brian Kleiner, "Nepotism" Work Study, London: Vol. 43, Issuse: 5., Sep-Oct 1994, s. 10.

siyasi parti yandaşı, ideoloji ya da dinsel cemaat birlikteliği bütün sosyal ilişkileri belirlemektedir[863].

Nepotizm, bir zenginlik pratiği düşüncesiyken, doğal olarak zengin adamın oğlu için yalnızca bir iş adamı şansı olması durumunda kurumsallaşmış nepotizmin söz konusu olduğu ileri sürülmektedir. Aslında Bellow, hanedanlığın muhtemelen en çok kök salmış olduğu profesyonel alanlar arasında imalat, sigortacılık, itfaiyecilik, marangozluk ve elektrik işinde faaliyet gösteren kuruluşlar, sendikalar ve beyaz-yakalı işlerde söz konusu olduğunu bildirmektedir. Nepotizm, yaygın doğasının ışığında, en az elitist ve en az da sinsi görünen bir durumdur. Bu durum ülkenin haksız olarak adam kayırma ile cezalandırıldığı anlamına gelmez. Bunlar kazara olmuş değildir. Bunlar, yalnızca elit alanlarda değil, çoğu kez birçok meslekte önemli olarak görülen, akrabalıkla işlerin görülmesi düşüncesini güçlendiren bir durum olarak görünmektedir[864].

Akraba kayırmacılık yoluyla meşruiyet biçiminde temel gösterge, kayırmacılığı yapan bireylerin kendi aralarındaki ilişkilerin genetik bağlara dayanması olsa da bazı durumlarda üniversitedeki Hoca-Öğrenci ilişkisindeki kayırmacılık davranışında olduğu gibi bir kayırma biçimine dönüştüğü ileri sürülebilmektedir. Doçentlik ve profesörlük gibi kişisel unvanların, yasa ve yönetmeliklerle hangi koşulları yerine getiren kişilere verileceği bellidir. Örneğin; mevcut yasa ile üniversitede iyi bir öğrenci olunmasa bile uslu, hocasına veya yöneticilerine karşı saygıda kusur etmeyen, biat eden bir aday, iyi bir çocuk olarak 'Araştırma Görevlisi' olarak alınabilinmektedir. Söz konusu kişi, hasbel kader dil sınavından geçerse önce Doçent, beş yıl sonra da Profesör olur. Maalesef bu durumda olan sayısız akademisyen sayılabilir. Tabii alınan Doç. veya Prof. gibi kişisel unvanlar ile bilim adamlığı gibi toplumsal ve onursal unvanların farkı olması gerekir. Çünkü akademik unvan verilir, ancak bilim unvanı alınır[865].

Türkiye açısından üniversitelerin hala bir geçim ve iktidar kurumları olarak değerlendirilmeleri, üniversitelerin varoluş felsefeleri ve toplumsal işlevleri açısından

[863] Nur Vergin, "Evrensel Değerler Karşısında Akrabanın Akrabaya Yaptığı" , **Yeni Yüzyıl**, 19.10.1997, s. 9.
[864] Brendan Conway, "The New Nepotism", **Public Interest**, Issue: 154, Winter 2004, s. 130.
[865] İbrahim Ortaş, a.g.e., http//www.elyadal.org/pivolka/ htm, 2005, (Er. Tarihi, 12, 09, 2006).

bakıldığında önemli çelişkilere uğramaktadırlar. Bu durum da statüko yanlısı, iktidar gruplarının amaçlarına hizmet etmektedir. Topluma maliyeti ise güvensizlik, yalnızlık ve niteliksizliktir[866]. Fakat ne olursa olsun üniversiteler, adı üstünde evrensel kurumlar olup geçmişten günümüze otoriteden bağımsız olarak bilgi üretmek ve yaymak konusunda çetin bir mücadeleden geçerek ve halen de bunun içinde olarak bugünlere kadar geldiler. Üniversiteler bu bağlamda hep otoriteye karşın, özgür tartışma ortamında, eleştirel düşünmeyi savunmuşlardır. Bu tartışmanın yapılması, her türlü düşüncenin otoriteye, tabulara ve kişilere bağlı olmaksızın, korku ile değil, sevgi ve paylaşımla tartışılmasını gerektirmektedir. Bundan dolayı da söz konusu kurumlara genellikle bu tartışma ortamını yürütebilecek belirli bir felsefi görüşü gelişmiş ve bunu bir yaşam biçimi olarak kabul etmiş seçkin kişiler alınmaktadır. Bu bağlamda üniversite herhangi bir iş kapısı değildir[867].

Aşağıda Tablo 56'da, üniversite meşruiyeti olarak adam kayırmacılığa (nepotizm) dayalı meşruiyet ve üniversiteye etkilerinin neler olduğu özetlenmektedir.

Tablo 56. Üniversite Meşruiyeti Olarak Adam Kayırmacılığa (Nepotizm) Dayalı Meşruiyet ve Üniversiteye Etkileri

Meşruiyet Kaynağı	Özellikleri	Araçları	Üniversite Üzerine Etkileri
Adam Kayırmacılığa Dayalı Olarak Ortaya Çıkan Meşruiyet (Nepotizm)	Nepotizm, hak etmekten ziyade, aile statüsü pozisyonlarına ait olarak atanma yapılması veya işe alınması olarak tanımlanır.	-Akrabalık bağları, -Entelektüel olmayan kişilerin himayesine girme, -Hakim güç odaklarını referans olarak alma, -Statükoya göre davranma.	Klişeleşmiş ideolojik vurguları, akraba kayırmacılığı ve konformizmi besleyerek performans kültürünü yok eder. Üniversitenin akademik kapasitesini zayıflatır.

5.3. KARİZMATİK MEŞRUİYET

*The American Heritage Dictionary'*de karizma, liderlere popüler şekilde coşkulu bir sadakati yaratmalarına katkıda bulunan değerli, kişisel bir kalite olarak ifade edilmekte ve karizmanın, çok sayıda insanın sadakatini kazandıran bir kalite veya güç

[866] Behçet Batur, Bilgi Toplumunda Üniversite, www.universite-toplum.org/htm/HTML 2004, (Er. Tarihi, 22.04.006).
[867] İbrahim Ortaş, a.g.e., http//www.elyadal.org/pivolka/ htm, 2005, (Er. Tarihi, 12, 09, 2006).

olduğu eklenmektedir. Karizma terimi, eski Yunanca'da anlamı hediye olan bir kelimeden gelmektedir. Daha sonraları, ilk Hristiyan kilisesinde kullanıldığı gibi, türetilen etkileyicilik özellikleri, kendisine verilenlere, kehanet veya iyileştiricilik gibi beceriler sağlayan Tanrı'dan alınan hediyeler olarak tanımlanmıştır. Bu karizma kavramının, kişinin geliştirebilmesinden ziyade doğuştan bir karakter özelliği anlamına gelen Tanrı'dan bir hediye olduğuna dikkat edilmesi gerekir[868]. Karizma, ister gerçek ister yakıştırma, isterse iddia olsun herhangi bir kimsenin olağanüstü bir yeteneği olarak anlaşılmalıdır. O halde, 'karizmatik otorite', yönetilenlerin belli bir kişideki olağanüstülüğe inandıkları için itaat ettikleri insanlar üzerinde ister dış, ister iç etkisi baskın olsun bir hakimiyeti ifade eder[869]. Karizma, iktidarını siyasal iktidara meşruiyet kazandırmış temel ilkelerden alır. Fakat çoğu zaman bu kişilik, kendi meşruiyetini ve iktidarını kendisi oluşturur. Oluşan bu iktidar, toplumsal meşrulaştırma ile otoriteye dönüşür. Toplumsal meşrulaştırma ya geleneksel ya dinsel ya da ideolojik bir kaynaktan beslenir. Bu kaynaklar lidere mitolojik, kutsal, üstün insan özellikleri kazandırır. Bu özellikler olmasa liderin toplumsal meşruiyeti gerçekleşmez. Çünkü, onu itaat edenlerden ayıran bu kaynaklardan aldığı güçtür. "Bu güç onları beslendikleri meşruiyetten çoğu zaman bağımsız ve özgür kılar[870]."

Carlyle, her zaman ve her yerde var olduğunu iddia ettiği "büyük adamlara ve kahramanlara tapınma" teorisini, karizmatik otoritenin niteliklerinden çok toplumsal meşruiyet kaynaklarına dayandırır. Carlyle, dünya tarihini ve siyasal iktidar ilişkilerini "kahramanlık" olgusuna indirger. Carlyle kahramanları, Tanrı, peygamber, şair, din adamı, edebiyatçı ve kral olarak sınıflandırır. Ona göre, kahramana tapınmak, bir büyük insana sınırsız hayranlık duymaktır. "Toplum, kahramana tapınma üzerine kurulmuştur. İnsan toplumunun dayanakları olan bütün büyük rütbeler "Heroarşi" diyebileceğimiz kahramanlar saltanatını veya kendi başına yeteri kadar kutsal olan bir hiyerarşiyi

[868] Charles W. Blackwell, Jane Whitney Gibson and John C. Hannon, "Charismatic Leadership: The Hidden Controversy", **Journal of Leadership Studies**, Volume: 5, Issue: 4, 1998, s. 11.
[869] Max Weber, **Sosyoloji Yazıları**, Çev. Taha Parla, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, 1993, ss. 207-218.
[870] Achille Ardigo, "The Moral Question and Legitimation", **Current Sociology**, Volume:5-2, Sum. 1987, s. 33.

oluşturur[871]. Platon'un kahramanı, uzun süre en zorlu eğitimi alarak yetiştirilen en bilgili ve en cesur kişiler arasından seçilen bir "filozof kral"dı. Bu kahraman, hiç değişmeden kalan şeylerin bilgisine varabilen, devletin kanunlarını ve kurumlarını koruyabilen, her şeyin aslını bilen, güzelin, iyinin, doğrunun kanunlarını koyan, düşünce ile bilgiyi birleştiren, Tanrı ve insan işlerini bütünüyle kavrayan ve birbirinden ayıran, şeref ve sevgi tutkunu, doğruluk, ölçülülük, yiğitlik ve adalete inanan bir insandır[872]. Machiavelli'nin kahramanı ise İtalya halkını kendi etrafında birleştirecek bir krallığın kurucusu olan Prens'tir[873]. Hegel, kahramanlara, idenin gerçekleşmesi için halkın iradesini kendi iradesine bağlayan kişiler misyonunu yükler[874].

Orta Çağ sonrası aydınlanma dönemi ile birlikte toplumların kahramanı entelektüel olmuştur. Üniversitelerin ve medyanın gelişmesi entelektüel kişiyi toplumun yeni kahraman modeli haline getiren başlıca dinamikler olsa da yeni entelektüeller tabakasının yaratılması, herkeste var olan eleştirici entelektüel faaliyete özen gösterilmesiyle söz konusu olacak kitlesel entelektüel ilerlemeye bağlı olmaktaktadır. Nüfusun yetenek ve becerilerinin büyük ölçüde gelişmesi, yeni toplum türü için yeni bir entelektüel türü olan organik entelektüelin yaratılmasının ön şartı olmuştur. Gramsci'nin organik entelektüel kavramı, karmaşık ve zengindir ve parti kadrosuna indirgenemez[875]. Foucault'nun spesifik entelektüel kavramı, çağdaş politikalar için bir dayanak noktası olmakta, onun devleti ve partiyi yeniden konumlandıracağı ümit edilmekte ve yeni sosyal hareketlere yönelik olarak postmodern politikalara dönüş yapılmasına eşlik etmektedir. [876]. Üniversiteler, medya ve kültür endüstrisi, eleştirici entelektüeller olarak sözü edilmekte olan çok sayıda akademik entelektüel için yer tedarik etmektedir. Belirli bir kurumsal bağlamda problemlerden birisi, eleştirici entelektüelin, beşeri ve sosyal bilimlerde, aynı zamanda sık sık tanınmış bir teknisyen olmasıdır[877].

---

[871] Thomas Carlyle, **Kahramanlar**, Çev: Behzat Tanç, İstanbul: Kutluğ Yayınları, 1976, ss. 33-37.
[872] Platon, **Devlet**, Çev: Sebahattin Eyüboğlu-M. Ali Cimcoz, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1995, ss. 171-173.
[873] Niccole Machiavelli, **Prens**, Çev: Nazım Gönenç, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi, 1994, s. 69.
[874] G.W.F. Hegel, **Tarihte Akıl**, Çev: Önay Sözer, İstanbul: Ara Yayınları, 1991, s. 92.
[875] Sasson, a.g.e., s. 31.
[876] Kellner, a.g.e., http://www.gseis.ucla.edu, htm/HTML,2005, (Er.Tar:25, 07, 2006).
[877] Michael, a.g.e., s. 3.

Cherwitz'in görüşünü hatırlatan Rochester rektörü Thomas Jackson, son günlerde şunları söylemiştir: " En iyi öğretim üyeleri ve araştırmacılar, tamamen entelektüel girişimcilerdir. Bu kişiler, belirli bir disipline yeni bir tarzla bakma, yeni yollar düşünme, yeni enformasyon yaratma işinde çaba göstermektedirler.[878] Üniversiteler kendilerini toplumda meşru duruma getirmede karizmatik meşruiyete de başvurabilmektedir. Bu bağlamda üniversitenin meşruiyeti, entelektüel girişimci niteliği taşıyan mensuplarının karizmatik kişilik özellikleri ile söz konusu olabilir. Aşağıdaki Tablo 57'de, üniversite meşruiyetinin kaynağı olarak karizmatik meşruiyet ve üniversite üzerine etkileri sıralanmaya çalışılmıştır.

Tablo 57. Üniversite Meşruiyeti Olarak Karizmatik Meşruiyet ve Üniversite Meşruiyeti Üzerine Etkileri

Meşruiyet Kaynağı	Özellikleri	Araçları	Üniversite Üzerine Etkisi
Karizmatik Meşruiyet	Karizmanın meşruluğu, normal insan yeteneklerinin ötesinde olduğu, doğaüstü sanıldığı için saygı duyulan olağanüstülüğe inanış ve bağlanıştan gelir.	**1)** Sihirli güçler, **2)** Vahiylere ve kahramanlara hayranlık	Akademik yöneticiler, doğa üstü yeteneklere, kişisel özellikler setine sahip olduğundan onların sorgulanması ve eleştirilmesine olanak yoktur.

5.4. EKONOMİK SERVETİN KULLANIMINDAN GELEN MEŞRUİYET

Fakülte, kurumun entelektüel kalitesini arttırabildiği alanlardan ziyade mevcut federal ve şirket fonlamasının gerçekleştirildiği alanlarda, çalışmayı amaçlamaktadır. Çok defa, sözleşmeler yapma veya büyük bağışlar elde etme kapasitesine sahip olan fakülte üyelerine çekici işe başlama paketleri teklif edilmektedir. Kendileri gelişme potansiyeline sahip olan veya önemli patentleri elinde bulunduran, çekici bir fakülte ümidi ile yeni araştırma binaları yapılması için yüzlerce milyon dolarlık taahhüt altına giren üniversiteler için bu günler olağan dışı olmamaktadır[879]. Son dönemde yapılan bir araştırmada, kolej ve üniversiteler, kar amacı güden sektörle bağlantılarını güçlendirmiş

[878] T. Jackson, "Fostering Intellectual Creativity: An interview with Thomas Jackson", Ewing Marion Kauffman Foundation, www.kauffman.org/items.cfm/504.htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 10.11.2006).
[879] Donald G. Stein (ed.), **Buying in or Selling Out?The Commercialization of the American Research University**, New Brunswick, NJ.: Rutgers University Press, 2004, s. 4.

olurken, sonuçta yeni kamu bilgisi konusunda araştırma ve geliştirme sponsorları endüstrisi tarafından daha uygulamalı araştırma ve sınırlandırmalarda bir değişikliğin olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, fakültenin, bir işletmeyi yönetmekle eş anlama gelen sorumluluklarının aynı anda yönetilmesini araştırırken, akademik yöneticilerin öğretim elemanı ve bilim adamı olarak, dikkatlerini öncelikle yerine getirmeleri gereken görevlerinden yeni girişimlere yönlendirebileceği ile ilgili kanıt da vardır[880]. Akademik çalışma temposu, dışarıdan gelir elde edilmesi için çaba harcanması, geniş şebeke ağları kurulması, ulusalararası yayıncılık ve iş birliği için çaba gösterme, stratejik planlar ve bölümsel profiller hazırlama v.s. gibi birçok yeni talep olduğundan giderek artmaktadır[881].

Üniversiteler, tüm bu yönelimlere en başta gelir sağlamak amacıyla başvurmuş olsalar da bu amaçla piyasa ya da diğer aktörlerle kurdukları çok taraflı ilişkiler kendilerine arka planda bir meşruiyet de sağlayabilmektedir. Dolayısıyla üniversitenin toplumdaki meşruiyet kaynaklarından birisi de sahip olduğu ekonomik kapasite olmaktadır. Bu bağlamda meşruiyetini ekonomik gücünden alan yükseköğretim kurumları olarak üniversiteler, fon sağlamada şu yöntemlerden yararlanarak meşruiyetini devam ettirmektedirler: **a)** Öğrenci merkezli seçenek gerçekte, talebe en dayalı olan sistemdir. Öğrenci, kamu parasını burs olarak aldığı üniversiteyi seçer. Programlardaki maliyet farklılığı, farklılaştırılan ücretlerle ifade edilir. **b)** İkinci olarak, kurumlar, program tedariki yoluyla kendilerini diğerlerinden farklılaştırmaya çalışırlar ve nitelikli bir kamu fonlamasından yararlanmak amacıyla akredite edilen programları elde etmeye çalışırlar. **c)** Program-odaklı seçeneğin, hükümet tarafından, planlanma düzeyi en yüksektir. Ekonomik ve sosyal nedenler temelinde (karlılık oranı, iş gücü piyasası gereksinimleri, kültürel/bölgesel çeşitlilik v.s.) hükümet, fonlanacak yerlerdeki öğrenci sayısına karar verir. Fonlanmayan programlar, piyasadan çekilirler.

[880] Joshua B. Powers, "Commercializing Academic Research: Resource Effects on Performance of University Technology Transfer", **Journal of Higher Education**, Volume: 74, Issue: 1., 2003, s. 26.
[881] O. H., Ylijoki and H. Mäntylä, "Conflicting Time Perspectives in Academic Work", **Time & Society**, 12:1, 2003, ss. 55-78.

Tedarikçilerin hepsi de belirlenmiş miktarlardaki öğrencilere sunulacak sözleşmeler için rekabete girebilirler[882].

Diğer taraftan, üniversiteler, teknoloji piyasalarındaki önemli ticari aktörler haline dönüşmektedirler. Böyle bir iş ortaklığının potansiyel yararları şunlar olmaktadır: **(1)** Finansal destek ve ileri teknoloji de dahil endüstri kaynaklarına erişilmesi; **(2)** Öğrenciler için üstün bir eğitim ve yerleştirme fırsatları sağlanması; **(3)** Günümüzün endüstriyel problemlerinin ortaya çıkarılmasının teşvik edilmesi; **(4)** Ticari olarak değerli fırsatlardan gelir elde edilmesi. Endüstri için böylesi bir iş ortaklığı şu yararları ortaya çıkarabilir: **(a)** İleri düzeyde akademik araştırma, uzmanlık ve prestije erişilmesi; **(b)** Yüksek kalitede öğrencilerin işe alınması için fırsatlar yaratılması[883]. Ortaya konulan tüm bu araştırma ve gerçekler, üniversitelerin meşruiyet kazanmada ekonomik gücünü kullandığının bir kanıtı olarak düşünülebilir. Dolayısıyla sağlanılan fonlar, piyasa gerçeklerine göre gelir yaratmaya çalışan akademik yöneticilerin bu yöndeki stratejileri ve çok sayıda işletme ile kurulan sıkı bağlar, üniversitenin toplumdaki varlığını ve sahip olduğu prestijin devam ettirilmesine katkıda bulunan temel gerekçeler haline dönüşmektedir. Aşağıda Tablo 58'de, ekonomik servetin kullanımından gelen meşruiyet ve bunun üniversite meşruiyeti üzerine etkileri özetlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 58. Ekonomik Servetin Kullanımından Gelen Meşruiyet ve Üniversite Üzerine Etkileri

Meşruiyet Kaynağı	Özellikleri	Araçları	Üniversite Üzerine Etkisi
Ekonomik Servetin Kullanımından Gelen Meşruiyet	Çekici bir üniversite yaratmak için yapılan büyük harcamalar, iş çevresi ile kurulan iş ortaklıkları, sağlanan kamusal fonlar ve akreditesi olan programlar açılması belirleyicidir. Harcamaların genişlemesi üniversiyeti daha da meşrulaştırır.	-Akademik çalışma temposu, - Gelir elde edilmesi için çaba harcanması, - Geniş şebeke ağları, - İş çevresi ile kurulan sıkı ilişkiler ve dostluklar, - Hükümetin tahsis ettiği fonlama araçları.	Akademik araştırma, uzmanlık ve prestije erişilmesi; yüksek kalitede öğrencilerin işe alınması. Üniversitenin iş çevresinin bir parçası olması, toplumda güç sahibi bir finansal aktör haline gelmesi.

[882] B.W.A. Jongbloed and J.J. Vossensteyn, "Keeping Up Performances: an International Survey of Performance Based Funding in Higher Education", **Journal of Higher Education Policy and Management**, Volume: 23, 2001, ss. 127-145.

[883] Richard L. Dunn and Joshua, "A. Newberg Keeping Secrets in the Campus Lab: Law, Values and Rules of Engagement for Industry-University R&D Partnerships", **American Business Law Journal**, Volume: 39, Issue: 2., 2002. s. 187.

5.5. ENTELEKTÜEL MEŞRUİYET

Bir bütün olarak üniversite, toplumun iş görme yöntemi ve belirleyici bir tarzla ifade edildiği gibi sosyal bir kurumdur. Bir kurum olarak üniversite içinde, bir bütün olarak toplum bölümlerinin ve sözleşmelerinin yansıması olan çok sayıda çatışan fikirlerin, davranışların ve projelerin varlığı söz konusudur[884]: **(1)** *Manastır tarzında* topluma kapalı bir üniversite, belirli bir toplumda bilgiyi kavrama tarzını ifade etmekte; **(2)** *Militan* bir üniversite, belirli bir toplum kesiminde, bilginin belirli politikalara hizmet ettiğini iddia etme tarzı olmaktadır. **(3)** *Fonksiyonel ve operasyonel bir üniversite*, piyasayı, sosyal yaşamın en gerekli şeyi olarak gören bir toplumun yansıyan bir piyasa işi için uzmanların eğitildiği bir yer olmaktadır. Diğer taraftan, bir üniversite, üniversite yaşamının ahlâki ve politik bir zorunluluğu olan demokratik vatandaşlık değerleri içinde, bir toplumu yansıtan demokratikleşme konusunda rağbet gösterilen bir yer olmakta ve kişiliksizleştirmeye engel olabilen şeyi yaparak, vatandaşın hakkının kaldıraçlanarak, bunun bilgiyle ele alındığı bir kurum olmaktadır.

Gramsci'yen bakış açısından entelektüeller, tarihsel güçler içinde kök salan belirli geleneklerin az çok tutarlı ifadeleri olarak görülebilir. Böylece entelektüeller, meşru duruma getirilen bir değerler paradigmasını ve sosyal ilişkileri ortaya koyarlar veya belki de hâkim sosyal düzeni gayri meşru hale getirirler. Tek başına geleneksel anlamı içinde bilgiyi değil, fakat aynı zamanda, entelektüeller için mevcut olan değişik uzmanlık formlarını oluşturan insani veya ideolojik sermayeyi ve değer sistemleri ile kültürel faaliyeti de meşru hale getirirler[885]. 1950'lerden beri ülkedeki entelektüel yaşam, genellikle kampüs üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ulusun kültürel yaşamında entelektüellerin hâkim olması, aşağı yukarı 1940'larda yıldızı parlayan, tek tük iyi okumuş, iyi eğitimli entelektüel türüyle söz konusu olmuştur. Akademi giderek uzmanlaşmaktadır[886]. Başarılı üniversitelerde, binalar ve yönetsel yapılar kurmaktan ziyade, insanların ve programların önceliğini ileri süren bölüm liderlerine doğru bir eğilim olduğu anlaşılmaktadır. Liderler, yeni programları veya entelektüel bağlantıları

[884] Carmen García Guadilla, "Conocimiento, Educación Superior Y Sociedad En América Latina," Translation To English: Carlos Tünnermann Bernheim And Marilena De Souza Chaui Cendes, **Nueva Sociedad**, Caracas, 1996, s. 122.
[885] Gagnon (ed.), a.g.e., s. 101.
[886] Robbins, a.g.e., s. 7.

ortaya koyduklarında, yapılar, gereksinimler, piyasa gerçekleri veya doğal olarak yer alan diğer faktörlerden ziyade uğraş vermeye neden olan kişisel bilim adamının bilgisinin izlenmesinin üzerinde durmaktadır. Bu konuda, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki en prestijli üniversitelerden birinde, her toplantıyı fiziki yapıların meşgul etmesinden daha çok gerçekleştirilen entelektüel çalışma üzerine vurguda bulunulur[887].

Üniversite burada, bu defa ortaya konulan insani kırılganlığı olmayan, insan olarak, insanın sürekli sorunlarının öğrenilmesine adandığında özel ve kamu diğer bütün kurumlardan farklılaşır. Bu durum üniversitenin, işini doğru dürüst yaptığında, prensipte toplumun temel inançlarına (ve sonuç olarak onun sosyal önceliklerine) her zaman meydan okuduğu anlamına gelir. Bu görüşe göre, üniversitenin sosyal fonksiyonu, kendisi için belirlenmiş olan çizgiler boyunca olsa da bunlar hizmet ettiği toplumun değildir. Doğrusu, üniversite topluma, sorgulayarak, muhalif olarak ve alçak gönüllülükle hizmet eder[888].

Bir meşruiyet kaynağı olarak entelektüel meşruiyet, üniversitenin toplumda kendisini sahip olduğu entelektüel birikim ve mensuplarının da entelektüel özellikler sergilemesi ile meşru duruma getirmesiyle ilgili olmaktadır. Medyadaki tartışmalarda, kamusal ve evrensel sorunlarla ilgili olarak akademisyenlerin yaptığı yayınlarda, entelektüel meşruiyetin işaretleri görülmektedir. Bilim adamı olarak entelektüeller, toplumsal ve evrensel değerlere hizmet ederek bunların ileriye taşınmasında önemli roller üstlenmektedirler. Üniversite aracılığıyla konumlandıkları bilimsel platform içerisinde, eleştirici ve yol gösterici bir tutumla hem akademik süreçlerde yüksek performans elde edilmesini hem de üniversite ve toplum ilişkilerinin güçlenmesini sağlamaktadırlar. Tüm bu araçlar ve bilimsel çabalar, üniversitenin toplum içerisinde vazgeçilmez bir kurum olmasına hizmet etmektedir. Aşağıda Tablo 59'da, üniversite meşruiyetinin kaynağı olarak entelektüel meşruiyet ve onun üniversite üzerine etkileri sıralanmaya çalışılmıştır.

---

[887] S. H. Frost, R. S. Chopp and P. M. Jean, "What's Old is New Again: Alternative Strategic for Supporting Faculty", **Change**, Volume: 33, No. 6, 2001, ss. 43-46.
[888] Sidney Hook, Paul Kurtz and Miro Todorovich (ed.), The **University and the State: What Role for Government in Higher Education?**, Buffalo, NY.: Prometheus Books, 1978, s. 240.

Tablo 59. Üniversite Meşruiyetinin Kaynağı Olarak Entelektüel Meşruiyet ve Üniversite Üzerine Etkileri

Meşruiyet Kaynağı	Özellikleri	Araçları	Üniversite Üzerine Etkileri
Entelektüel Meşruiyet	Üniversite içinde, çok sayıda çatışan fikirler, davranışlar ve projelerin varlığı söz konusudur. Akademisyenler entelektüel nitelik taşımakta ve yapılan çalışmalar da yeni bilgi üretimine hizmet ederek meşruiyet sağlamaktadır.	-Sorgulama, muhalif olma ve alçak gönüllülükle entelektüel vurgu yapma. -Akademisyenlerin entelektüel olarak ders vermesi, yayın yapması, kamu sözcüsü olması ve global düşünceler geliştirmesi.	Ticari ve geleneksel kaygılar yerini entelektüel kaygılara ve performansa bırakır. Entelektüel kurum olarak üniversite toplumun bilimsel ve kültürel açılardan yenilik yapmasının odağı haline gelir.

6. AKADEMİK YÖNETİCİLERİN ENTELEKTÜEL DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLERİ

Kolej ve üniversite öğretiminde mükemmelliğin sorgulanması, şimdilerde dünya çapında sık sözü edilen bir konu olmaktadır. Üniversite, profesörlerin etkili olarak nasıl öğretim yapacaklarını değerlendirmeye ve sınıflarında uyguladıkları pedagojinin kalitesine giderek daha çok özen göstermektedir. Aynı zamanda, eğitimciler ve araştırmacılar da öğretimin etkililiği konusunda, bilgiyi artırmanın yollarını aramaktadırlar[889]. Diğer taraftan üniversitelerde, akademik sorgulama yapmanın doğası belirlenmiş olduğundan, tek başına açık, zorlu ve hakikatin sorgulanmasını destekleyecek bir konuşma için gereksinim duyulan zorlu ve eleştiriye açık bir ortam da şekillenmektedir. Aynı zamanda üniversiteler, insan haysiyeti, şerefi, saygısı ve nezaketi ile özgürce konuşmanın gerekliliklerini dengelemesi gereken topluluklardır. Özellikle kamu üniversiteleri, konuşma alanları üzerine çatışma için zengin zeminler olmaktadır[890]. Üniversite için söz konusu olan kampüs demokrasisi kavramı, kampüsün kendine özgü yapısını etkilemektedir fakat daha geniş bir toplumun tamamlayıcı bir

[889] Rachel Barak, Nira Hativa and Etty Simhi, "Exemplary University Teachers: Knowledge and Beliefs Regarding Effective Teaching Dimensions and Strategies", **Journal of Higher Education**, Volume: 72. Issue: 6., 2001, s. 699.

[890] Kermit L. Hall, "Free Speech Public Universities and Colleges Campuses", http://www.firstamendmentcenter.org/htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi, 02.10.2006).

parçası olarak topluma hizmet etmektedir. Bir adım daha atar ve kamu çıkarını temel değerlerin savunulması olarak tanımlarsak, bundan sonra kampüsün özgürlük, demokrasi, eşitlik ve adalet örneği olması gerektiğini söyleyebiliriz. Kampüsün oluşturulmasında, en iyi sınıfı oluşturarak şekillendirme çabaları ve en önemlisi de pedagojisinin düşünülmüş olmasının gerekmesidir. Toplululuk yaklaşımı, hem öğretim hem de araştırma için bağlamı değiştirecektir[891]. Üniversite içinde tüm bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde, akademik entelektüel nitelikteki yöneticilerin varlığı belirleyici olabilecektir.

Entelektüel yönetici tutumu, akademisyenlikle yöneticiliği, entelektüel özellikler platformunda buluşturan, üniversiteye renklilik katan canlı bir dinamizmi getiren, agresif olmayan ancak bütünleyen bir tarzı da içine almaktadır. Paradigma oluşturan ancak dogmacılığa yabancı kalan, mevcut iktidarı meşru hale getiren meşruiyet kaynaklarına başvurmadan kendi bilgisiyle meşruiyet edinen kişiler olmaktadır. Söz konusu kişiler, bilgi lideri olan ancak bilgiyi baskı aracı haline getirmeyen bir yönetici niteliği sergilemektedir. Üniversiteye yabancı olan baskıcılık, tepeden yönetim, klişeleşmiş yaklaşım ve davranışlar ile hareket etmeyen kişiler olarak, akademik özgürlüğü, adaleti, çeşitliliği, bilimsel sınırlar içerisinde tartışmaları teşvik eden, yerinde duramayan ve bilgi üretimini günlük yaşamının sıradan bir parçası durumuna indirgeyen vizyoner bir yönetici olmaktadır. Aşağıdaki başlıklar altında, akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin ölçüleri açıklanmaya çalışılacaktır.

6.1. DERS VERMEK

Akademik entelektüel yöneticiliğin ölçülerinden birincisi ders vermektir. Daha önce de vurgulanmış olduğu üzere, günümüzde her ne kadar akademisyenlerin üniversitedeki iş yükleri artmış ve üniversitelerde piyasa mantığı süreçlere hakim olmaya başlamış görünse de akademik entelektüel düzeyi yüksek yöneticilerin ilk fonksiyonu olan ders vermenin özü ve ruhundaki idealizmin varlığını devam ettirdiğini söyleyebiliriz.

---

[891] Richard Moser, "Campus Democracy, Community and Academic Citizenship, Strategy Stream", **COCAL VI**, April 2004, s. 5.

Üniversitede ders veren öğretim elemanının sorumluluğu, öğrencilerin öğrenmesini sağlamaktır. Öğretim, belirli öğrenim tazları ve stratejileri varken çok kişisel bir faaliyettir. Bir öğretim elemanı, bir öğrenci için uygun olabilirken bir diğerine tümüyle uyum sağlayamayabilir. Öğrencilere öğretmenin bir tek yolu yoktur. Onlar için, çeşitli yaklaşımlar ve stratejiler geliştirilerek etkili bir öğrenme ortamı yaratılabilir. Öğretim tarzları, bireyden bireye ve gruptan gruba değişiklik göstermektedir. Öğretim, yaratıcı düşünmeyi ve problem çözmeyi gerektiren sürekli bir faaliyettir. Etkili öğretim şunları gerektirir[892]:

a) Öğretim elemanı, kendisini veya konuyla ilgili bilgisini öğrenmeye yol açan davranışlara dönüştürmelidir;

b) Öğrenme yaşantısı, öğretim elemanı tarafından öğrencinin gereksinmelerine uygun olarak yapılandırılmış olmalıdır;

c) Öğrencilere meydan okumayı gerektiren zorluklara karşı onların başarı şanslarının dengelenmesi gerekir;

d) Öğretim elemanının, öğrencilerin öğrenme tarzlarını oluşturan ve önemli olan faktörlerin hepsini sıralayarak, bunların son derece karmaşık olan karşılıklı ilişkilerini ortaya koyması gereklidir.

Kolej ve fakülte düzeyinde yapılan araştırmalar, oldukça örgütlü, derslerini dikkatle planlayan, açık hedefler belirleyen ve öğrencilerinden yüksek beklentileri olan örnek öğretim elemanlarının bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu kişiler, öğrencilerin elde ettiği sonuçlardan kendilerinin sorumlu olduklarını kabul etmekte ve özel şekilde iyileştirici tavsiyelerde bulunmakta, öğrencilere dersteki ilerlemeleri konusunda geri besleme vermektedirler. Söz konusu öğretim elemanları, öğrencilere konu ile ilgili ders içeriğini örneklerle vererek, dersin hedeflerini öğrencilerin deneyim ve beklentileriyle ilişkilendirirler. Öğrencilere sınıfta birey olarak davranır, onları teşvik eder, entelektüel olarak meydan okur, ilgiyi artırmak için çeşitli öğretim stratejilerini kullanır ve pozitif

[892] Gill Nicholls, **Developing Teaching and Learning in Higher Education**, London: Routledge Falmer, 2002, s. 8.

bir sınıf ortamı yaratırlar[893]. Bu nitelikteki öğretim elemanları, akademik entelektüel bir tutum sergileyen ve başarı odaklı bir yaşam tarzını benimseyen kişiler olmaktadır.

Bununla beraber, entelektüalitesi yüksek olan öğretim elemanları, sınıf içindeki tartışmada etkili katılımcılar olarak yer alırlar ve kendilerinin sahip oldukları bilgiyi öğretmeden önce öğrenciler tarafından gereksinilen arka plandaki enformasyonu, fikirleri, temel kavramları ve yöntemleri sağlamaya gereksinir görünürler[894]. Melbourne Üniversitesi'nin, dokuz eğitim ilkesi, öğretim ve öğrenme hedeflerini desteklemektedir. Üniversite içindeki birinci-sınıf bir yükseköğretime katkıda bulunan, süreç ve şartların paylaşılan bakış açısını temsil eden bu ilkeler, günümüz akademik entelektüel yöneticilerinin ders vermelerinde bir yol haritası niteliğini taşımaktadır. Söz konusu ilkeler aşağıda sıralandığı gibidir[895]:

> **(1) Entelektüel bir heyecan atmosferi:** Üniversite öğretim elemanları, fikirler konusunda tutkuludurlar. Bu kişiler, öğrencilerin entelektüel ilgilerini ortaya çıkarırlar ve yapılandırılmış bir çerçeve içerisinde, öğrencilerinin meraklarını teşvik ederler.
>
> **(2) Öğretim faaliyetlerine yoğun bir araştırma kültürünün yayılması:** Sürekli yeni bilgi yaratmaya devam ederek, süreçte yer alınması konusunda bilgi sahibi olarak, bu bilginin geçici doğasının kabul edilmesi, belirli alanlarda mevcut bilgi ve bilimsel geleneklere saygılı olarak ve bu anlayıştan hareket ederek, araştırmada üniversitenin ayırt edici bir karaktere öncülük etmesiyle bütün düzey ve disiplinlerde eğitime devam edilmesidir.
>
> **(3) Heyecanlı ve kucaklayıcı bir ortamın oluşturulması:** Yapılan eğitim araştırması, sosyal öğrenme çevresininin önemi ile ilgili olarak üç zorunlu uygulamanın olduğuna işaret etmektedir. *Birincisi,* öğrenciler, üniversitenin bütünündeki yaşantıyı ve öğretimin kalitesini temsil ettiklerinden, sürekli olarak

[893] V. Hilgemann, and J. Blodget, "Profile of an Excellent Teacher", 1991.
[894] Heather Fry, Steve Ketteridge and Stephanie Marshall, **A Handbook for Teaching & Learning in Higher Education**, London: Kogan Page, 2003, s. 76.
[895] Richard James and Gabrielle Baldwin, "Nine Principles Guiding Teaching and Learning in the University of Melbourne", 18 April 2002, ss. 4-30.

kadronun personelle bütünleşmesi, hazır olması ve her zaman kendilerine ulaşarak onlara gösterilen saygıya odaklanmaktadırlar. Bu yüzden öğrencilere özel bir önem verilerek onlara saygı gösterilmelidir. *İkincisi*, öğrencilerin birbirlerinden öğrenmeleri yararlı olmaktadır. Nihayet, uluslararası bir araştırma, büyük üniversite kampüslerinde tümüyle yer alan öğrenme sonuçları ve öğrenci devamlılığının önemli bir belirleyici olduğunu bütünüyle ortaya koymaktadır.

(4) Müfredatın ve öğrenen topluluğun uluslararası nitelik ve kültürel çeşitlilik arz etmesi: Belirgin bir özenle teşvik edici bir eğitim ortamı için çok sayıda çağdaş zorunluluk bulunurken, belirlenmiş ulusal ve uluslararası perspektifler, yalnızca eğitimsel bir özdeyişle ifade edilecek olan önemli bir eğitimsel yararı sağlayacaktır: *öğrenme, farklılık ve değişime açık olmayı* gerektirir.

(5) Kişisel gelişime açık bir ilgi ve desteğin olması: Öğrenciler, belirli yetenekleri, özgeçmişleri, kişiliğine göre önemli ölçüde değişen, anlayışlarına göre farklı tarzlarda ve farklı oranlarda öğrenirler. Bu değişim, yeni bilginin üretilmesine ve yaratıcılığa katkıda bulunur.

(6) Açık akademik beklentiler ve standartlar: Öğrenme çevrimindeki ilk aşama, öğrenmenin değerlendirilmesi ve bireysel ilerleme konusunda geri besleme sağlanması için temel bir öncü olan beklentilerin açıklığıdır.

(7) Öğrenmede deneyim, geri besleme ve değerlendirme çevrimleri: Yükseköğretimde öğrenme süreci, belirlenmiş geri beslemenin hem sıklığı hem de kalitesince artırılan bu türden tekrarlayıcı döngülerden oluşur. Bu öğrenme çevrimleri boyunca, deneme ve yanılmadan birisi olarak eğitim sürecinin bütünlüğü olmadan bilgi ve deneyim için öğrenciler biraz özgürlüğe gereksinirler.

(8) Kaliteli öğrenme kaynakları ve teknolojilerin getirileri: Enformasyon ve iletişim teknolojileri, yükseköğretimin her alanında karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu meydan okumalar, enformasyonu onlardan önce bilgiye dönüştürerek ve yeni öğrenme formlarını onlara yaşatırken, öğrencilere destek olmakta; belirli

durumlar için en iyi öğretim kaynakları ve faaliyetlerinin seçilerek ve tasarlanarak, bütünüyle müfredata yeni öğrenme tarzlarını entegre etmiş ve etmeye de devam etmektedir.

(9) Uyumcu bir müfredat: Üniversiteler, sosyal olarak konu ile ilgisi olan ve etkisi kanıtlanmış olan bir müfredata gereksinim duyarlar. Öğrenciler, hızla artan uzmanlık bilgisine hakim olmaya, geleceğin daha kapsamlı ve global iş yeri için transfer edilebilir becerilere sahip olmaya çalışırlar. Sosyal değişime uyum sağlamak amacıyla yükseköğretimde alınacak müfradat kararları, ünlü olmaya dönük ortaya çıkabilecek eğilimleri de önlemelidir.

Akademik entelektüel yöneticiler ders vermek suretiyle, üniversitenin temel bir işlevi olan eğitim-öğretim faaliyetlerine doğrudan katkıda bulunacaklardır. Söz konusu işlevi yerine getirmede gerekli stratejileri, ortamı ve teknolojileri üniversitedeki diğer akademisyenlere de tahsis ederek bütünleşik bir bakış açısını geliştirmiş olabileceklerdir. Öğrencilere klasik tepeden aşağı öğretim modeli yerine entelektüel takım çalışması uygulayarak ders verme modelini uygulayabilirler. Böylece de akademik entelektüalitenin gerektirdiği fikir çeşitliliğini teşvik edebilirler. Mevcut kalıplaşmış ders içerikleri yerine yeni bilgi geliştirmeye odaklanabilecek bir yaklaşım sergileyebileceklerdir. Ders verme, bir öğretim etkinliği olsa da üniversitenin öğrencilerle kurabileceği güçlü bağlar yaratmada önemli bir potansiyel taşımaktadır. Akademik entelektüel nitelik taşıyan yöneticiler, bu potansiyeli kullanabilmek amacıyla başlıca entelektüel özellikleri olan eleştirme, sorgulama ve keyif kaçırıcı olma niteliklerini müfredatı şekillendirmede kullanabileceklerdir. Diğer taraftan, üniversitedeki akademisyenler için ders verme faaliyenin bir kazanç aracı olmaktan çıkarılıp gerçek bilimsel konumuna kavuşturulmasında da etkili olabileceklerdir. Öğretim elemanlarının derslerle ilgili entelektüel birikimlerini güncelleme konusunda da akademik entelektüel yöneticiler liderlik edebilecektir. Akademisyenlerin bulundukları pozisyondan daha üst düzeyde bir akademik pozisyona geçmeleri için kariyer teşviki de böylece mümkün olacaktır. Aşağıdaki Tablo 60'ta, akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin bir ölçüsü olarak ders verme faaliyetinin entelektüel yönleri değişik boyutlarıyla ele alınmaya çalışılmıştır.

Tablo 60. Akademik Yöneticilerin Entelektüel Düzeylerinin Bir Ölçüsü Olarak Ders Verme

Entelektüel Düzeyin Ölçüsü Olarak Ders Verme	Ders Vermenin Entelektüel Boyuttaki Yeri
Özellikleri	Entelektüel bir heyecanla, araştırma, öğrencilerle yakın ilişkiler, değişime açık, kişisel gelişime odaklı, kaliteli kaynak ve teknolojilerin getirilerini sağlaması, sosyal değişimlere uyum sağlayacak bir müfredat olması.
Üniversitenin Performansına Etkisi	Müfredatın ve bu konudaki çabaların, tüm meslektaşlar ve öğrencilerle birlikte nasıl değerlendirileceğine ve öğretim üyelerinin neyi nasıl öğreteceklerine ilişkin temel felsefelerin belgelendirilmesini sağlaması.
Ülkenin Akademik Gelişimine Katkısı	Öğrencilerin uzun dönemde gelişimlerini sağlaması, araştırma ve öğretimin bir araya getirilmesini sağlaması, bilgi endüstrisinde rekabet edilebilecek kalitede çıktıyla uzun dönemdeki akademik gereksinmelere odaklanılmasını sağlaması. Ülkenin entelektüel avantajını arttırması.
Evrensel Değerlere Katkısı	Entelektüel kaliteyle özgürlüğü, evrensel adaleti ön plana alarak, evrensel sorunları gündeme getirerek çözüm için mücadeleye girişecek nitelikte evrensel vatandaşlar yetişmesini sağlaması. Müfredatın evrensel değerlerle bütünleşmesini ve insanlığın ortak malı haline gelmesini sağlaması.

6.2. YAYIN YAPMAK

Yükseköğretim kurumları merkezi misyonlarını yeni bilginin yaratılması, dağıtılması ve uygulanması olarak belirleyerek, öğretim elemanları, araştırmacılar ve daha geniş olarak kamu için bütün disiplinlerde konuyla ilgili yapılmış olan bütün yayınlara erişim olanağı verecek sistemlerin yaratılmasına çalışacaktır. Bunu gerçekleştirmek için üniversite yöneticileri ve profesyonel topluluklar, gerçekte bilimsel yayıncılık maliyetlerini azaltacak, bazı durumlarda bunu kapsama alacak sistemleri bir arada yaratmaya çalışmalıdır. Her fakülte öğretim üyesi, bulunduğu alandaki konuyla ilgisi olan ve yayınlanmış bütün araştırmalara erişmesi gerekeceğinden, mevcut bütçe içinde yayının genişleyen hacmine uygun olarak maliyeti düşmesini sağlayacak yolları bulmak zorunluluk olmaktadır[896]. Akademisyenler için bilimsel yayın yapma faaliyeti, bir adayın dosyasında özellikle bir istisna olmazsa, seçim komitesi için muhtemelen en önemli alan olmaktadır. Bilimsel verimlilikteki yetersizliğin belgelendirilmesi, hizmeti yürütme veya öğretim yapmaktan daha kolay olmaktadır. Bu nedenle, öğretim

[896] Shirley K. Baker, "Principles For Emerging Systems Of Scholarly Publishing", June 6, 2000, http://www.arl.org/htm/HTML, , 2000, (Erişim Tarihi, 23.10.2006).

elemanları, görev süresi oyununda kazanma olasılığını en üst düzeye çıkarmak için hem diğer meslektaşların üniversiteli olarak hareket edilmesinin sorgulanmasına neden olmayacakları bir tarzda davranmalı hem de en alt düzeyde beklentileri aştığı açıkça ortada olan bir yayın dosyası için çaba göstermelidirler[897].

Akademik yöneticiler, entelektüel özelliklerini yayın performansına taşıdıklarında yazarlık yönleri ön plana çıkmış olmaktadır. Foucault, yeni bir ufuk açan denemesinde, "Yazar nedir ?" diye sorarak, yazarın fonksiyonuna ışık tutmaktadır. Foucault, " yazarın adı metinlerin biçimlendirilmesinde devam eder, söylemin içinden hareket ederek onu ortaya koyan gerçek kişinin dışına doğru hareket ederek, var oluş tarzını karakterize ederek, bir diğerinden kendi formunu ayırarak—gerçek bir isimden farklı olduğu sonucuna varabiliriz" demektedir. Foucault, yazarın rolünü, toplumdaki belirli bir söylemin var olmasını, aktarılmasını ve kullanımını karakterize etmek" şeklinde ortaya koyarken, yazarın sınır olma işlevinin üzerinde durmaktadır. Böylece yazar, doğrudan yaratıcılıkla ilişkisi olmayan bir işlev görür. Yazar, metnin hem bir sınırı hem de bir kontrol edeni olmaktadır. Yazar, kitap üretim sisteminin kontrol edilmesine yardım etmektedir. Yazarların bazen okunması bazen de önemsenmemesi gerektiği yerde, literatür böyle bir sistemle yaratılmış olur[898]. Bununla beraber yazarlık, stabil, tek boyutlu bir kavram olmayacaktır. Yazarlık, karmaşık, endişe verici ve gerilimli bir konudur. İnsanların çoğu, yazarın kimliğini addedebilirler. Yazarlar, yüzyılın en etkili edebi romanını yazabilirler veya onlar, daha çok kitap yazmak için geri dönüşümlü hikaye satırlarıyla hayal ürünü ucuz romanlar yazıyor olabilirler. Modern anlamda yazarlar, yaratıcı çalışmalarından, bir yaşam ortaya çıkaran kişiler olarak tanımlanmış olmaktadırlar. Yazarlığın entelektüel mülkiyetle ne kadar iç içe olduğu ortaya konulan bir ilişki olmaktadır[899].

Bilgi üreticisi ve dağıtıcısı bir yazar kişiliğini taşıyan akademik entelektüel yöneticilerin yayın yapma süreçleri çeşitli aşamalardan oluşur. Bu süreçlerin her biri üniversitenin temel rollerinden olan bilimsel araştırma ve yayın yapma faaliyetine

[897] Franklin H. Silverman, **Publishing for Tenure and Beyond**, Westport, CT.: Praeger, 1999, s. viii.
[898] Debora J. Halbert, **Intellectual Property in the Information Age: The Politics of Expanding Ownership Rights**, Westport, CT: Quorum Books, 1999, s. 123.
[899] Halbert, a.g.e., s. 121.

katkıda bulunur. Gerek ulusal gerekse de uluslararası yayın sayısı akademik entelektüel yöneticilerin ve dolayısıyla akademik yönetimin entelektüel olarak meşruiyetinin güçlenmesinde etkili olur. Belli başlı yayın yapma faaliyetleri şunlar olmaktadır:

(1) Ders kitabı yazma: Ders kitabı yazma, gerçekleştirilen her şey konusunda, merkezi, duyarlı ve bulgu niteliğinde bir çalışma olmaktadır. Ders kitapları, tekno-politik bir güç ve kamu malı olarak, bilgili birisiyle birlikte kişisel güçlendirme ve tatmin gibi bir bilgi vizyonu ve ekonomisi ile de eğitimden araştırmaya kadar ilgili öğretimin doruk noktasını oluşturarak kullanılmakta ve bunun kapsamına dahil olmaktadır. Ders kitapları, araştırılan bütün konuların, belirli farklılığı içerisinde genelde somutlaştırılan, konu kavramının olduğu yerdeki başlıca arayüzü oluşturmaktadır. Böylece ders kitapları, uzmanlık bilgi ve yeteneğinin olduğu, ulaşılabilmenin yanı sıra genel olarak bunlardan sorumlu bulunulduğu ve bir araya toplanıldığı bir araç olmaktadır[900].

(2) Bilimsel dergilerde yayınlanmak üzere makaleler yazma*:* İyi bir bilimsel yazarlığın en başta gelen kriteri, kesinlik ve açıklık olmaktadır. Yazılan makale ilginç ve tarzı güzelse yazılmalıdır. Fakat bunlar ikinci derecede erdemlerdir. Birincisi kesinlik ve açıklıktır. Bilimsel dergiler, konusuna hakim okurlar için ortak asli bir bilgi ve metodolojik uzmanlık temelinde hazırlanır ve içeriğini oluşturan makalelerin ilgililerce paylaşılması için yayınlanırlar. İyi bir yazı hazırlanmak isteniliyorsa bu gerçek gözardı edilmemelidir. Bir makalede yazma tekniklerinin birçoğu ortaya konulur. Böylece, makaleyi makul en geniş olası izleyiciye hazırlamak için öğretim teknikleri tasarlanmış olur. Bilinçaltı pedagoji ile yazıyı telkin etmek suretiyle, okuyuculara şeffaf veya görünebilirlik için tasarlanmış olma durumu söz konusu olur. İyi yazmak demek iyi öğretim yapmak demektir[901].

[900] **Rob Pope**, "Writing Textbooks in a Cold – But Changing? – Climate", **Teaching Forum 50**, Autumn 2002, s.52.
[901] M. P. Zanna, and J. M. Darley, **Managing The Research Relationship With Graduate Students**, The Compleat Academic A Career Guide, Washington, DC: American Psychological Association, 2004, ss. 117-131.

(3) Bilimsel kongre ve toplantılar için bildiriler yazma: Çok defa bilim adamları, benzer ilgileri olan diğer insanlarla – akademisyelerle - buluşmak için profesyonel kongrelere katılırlar. Kongreler, takip edilen araştırmayı tartışma fırsatı sunar. Fikirler paylaşılarak, eleştirilir hatta birbirlerinin çalışmaları konusundaki özellikler tartışılmış olur. Bu şekildeki yazıların da akademik ağırlığı olmaktadır. Bundan başka, örgütlerin birçoğu yıllık kongrelerde sunulan bildirileri yayınlamakta veya söz konusu çalışmalar, bir başka medya tarafından da yayınlanmış olmaktadır[902].

(4) Kitap incelemeleri Yazma: İdeal olarak, kitap eleştirmenleri, tarafsız ve nitelikli bilim adamlarıdır. Bir inceleme, önde gelen bir dergide yayınlandığında, disipline ilişkin benlik kavramını ve araştırma hedeflerini yeniden tanımlayan bilim adamları teorik kitaplara rehberlik edebilir.Eleştirmenler, sınıf ders kitaplarının seçimine yardım ederek ve yararlı sınıf referanslarını ortaya koyarak öğretim elemanlarına rehberlik edebilirler. Genel bir ilke olarak, öğretim üyesinin içinde bulunduğu topluluk için önemli görünen kitaplar seçilmeye çalışılmalıdır. Yalnızca etkili bir kitabın seçilerek incelenmesi, bunun beraberinde ilgili kitabın satış temsilciliğini de yapmak anlamına gelmez. Ayrıca, fazlaca hevesli deneyimli okuyucuların incelemeyi bir medyatik ürün olarak görmeleri halinde ona iyi gözle bakmayacakları da bilinmelidir[903].

(5) Lisansüstü öğrencilerine danışmanlık etme: Danışman olarak, tez izleme komitesine öğrenci tarafından araştırma önerisinin sunulması için hazırlık yapmasında rehberlik eder. Seminer ve makale incelemelerinin hazırlığı ve sunumunda (hem bilimsel toplantılar hem de lisansüstü dersi durumlarında) rehberlik eder. Tezlerin, bilimsel makalelerin ve özetlerin hazırlanmasında yol gösterici olur. Danışman, araştırma projesini tamamlamak için gerekli ön şart

[902] Jeffrey A. Cantor, **A Guide to Academic Writing**, Westport, CT.: Praeger, 1993, ss. 83-89.
[903] Joseph M. Moxley, **Publish, Don't Perish: The Scholar's Guide to Academic Writing and Publishing**, Westport, CT: Praeger Publishers, 1992, ss. 80-81.

olan teknik becerilerin kazanılmasında yardımcı olur ve bilimsel literatürün incelenmesi ve yorumlanmasında tavsiyelerde bulunur[904].

Diğer taraftan, akademik entelektüel yöneticilerin araştırmalarında, yayın sürecinde belirli ilkelere bağlı kalması, meslektaşlarını da bu yönde etkilemesi gerekmektedir. Objektiflik, dürüstlük, açık sözlülük ve entelektüel olmanın diğer tüm yönlerini yayın yapma sürecinde ortaya koymaları kendilerinden beklenilen özellikler olmaktadır. Akademik entelektüel yöneticiler, yayın yaparken şu sıralanan temel ilkelere de bağlı olmak durumundadırlar[905]: **a)** Araştırmanın tasarımı ve yürütülmesinde en yüksek standartlara sahip olunması; **b)** Araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve bulguların analizi sürecinde dürüstlük ve açıklık ilkelerine bağlı kalınması; **c)** Benzer araştırmaları yapan araştırmacıların fikir ve bulgularına saygılı olunması, yayın aşamasında gerekli atıflarda bulunulması; **d)** Bilimsel araştırmanın ve yayının her aşamasında objektif olunması, ahlâki kurallara ve dürüstlüğe bağlı kalınması gerekir.

Akademik entelektüel yöneticiliğin temel ikinci ölçüsü olarak karşımıza çıkan yayın yapma faaliyeti, ders verme işlevinden daha geniş bir çevreye yönelik olmakta, bu yönüyle entelektüalitesi daha yüksek bir bilimsel süreç olmaktadır. Ders kitabı, bilimsel bir makale veya bir bildiri niteliğinde olsa da akademik çevrede herhangi bir yayın yapma faaliyeti, bilgi üretimi sürecinin kritik bir aşamasını oluşturmaktadır. Akademik entelektüel yöneticiler, yayın yaparak fikirlerle belirli oyunlar oynama özelliklerini sergilemiş ve bu bağlamda bilinmeyenleri ortaya çıkarmaya çalışmış olacaktır. Diğer tarftan, yayın yapma yoluyla hayallerini, eleştirilerini ve farklı düşüncelerini önce akademik çevreye sonra da topluma ulaştırabileceklerdir.

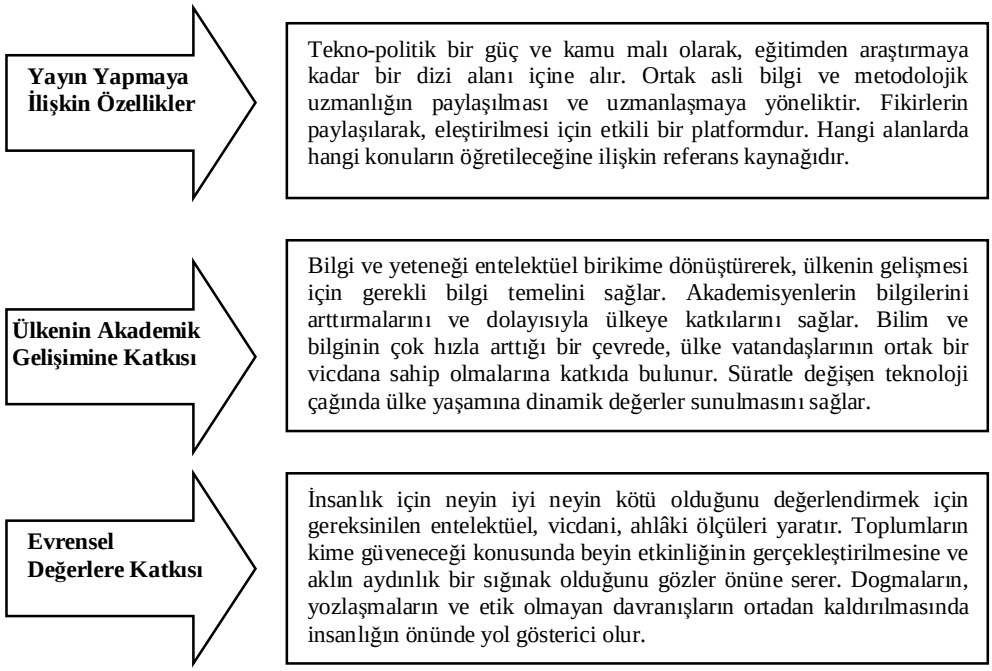
Bu bakış açısından, akademik entelektüel bir yönetici, akademik entelektüel yöneticiliğin vurgularından olan inceleme, kafa yorma, merak etme, teorik hale getirme ve durumu analiz etme gibi yetenek ve becerileri ile üniversitenin ve kamunun gereksindiği yeni paradigmaları üretme başarısını gösterebileceklerdir. Akademik entelektüel yöneticiler, son yıllarda üniversite üzerine piyasa gerçeklerinin ve iş

---

[904] "Responsibilities Of The Graduate Supervisor", The University Of Western Ontario, Faculty Of Graduate Studies, http://www.uwo.ca/htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 23.03.2006).
[905] Emin Kansu, ''Bilimsel Araştırmalar ve Araştırma Etiği, **TÜBA Günce Dergisi**, Sayı: 35, Kasım 2006, s. 15.

çevrelerinin yaptığı birtakım olumsuz baskıları da uygulamalı bilgiden ziyade salt bilgi üretimine odaklanmaları dolayısıyla dengeleyici olacaklardır. Böylelikle, üniversite çevresinin yalnızca piyasanın beklentilerine dönük olarak konumlandırılmasının önüne geçilmiş olabilecek ve dolayısıyla hem piyasa hem de kamusal beklentilerin kamu lehine karşılandığı akademik bir yapılanma ortaya çıkabilecektir. Akademik entelektüel yöneticiler yayın yapmak suretiyle, danışmanlık yaptıkları lisansüstü öğrencilerine etkin ve mükemmel bir örnek teşkil edeceklerdir. Aşağıdaki Şekil 42'de, akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin bir ölçüsü olarak 'yayın yapma' faaliyeti farklı boyutlarıyla ele alınmaya çalışılmıştır.

Şekil 42. Akademik Yöneticilerin Entelektüel Düzeylerinin Bir Ölçüsü Olarak Yayın Yapma

6.3. KAMU SÖZCÜLÜĞÜ YAPMA

Üniversiteler toplumda, öğretim, araştırma ve hizmet verme faaliyetlerinden oluşan klasik üçlünün ötesinde, tıbbi tedavi, ekonomik gelişme, eğlence (üniversiteler arası koşular), sosyal hareketliliğe olanak verme ve değişim yaratma, ulusal güvenliği devam ettirme, kendi yaşamı veya sorunun temel doğası ya da okyanusun veya uzayın uzak mesafedeki derinliklerine ulaşmaya çalışmak gibi bir dizi rol yüklenmektedir. Günlük yaşantımızda üniversitelerin önemli olması kadar, başarı, güvenlik ve sosyal mutluluk –gibi bilgisini ve eğitimli vatandaşlık kapasitesini akıllıca uygulayarak, bilgi kaynaklarının tedarik edilmesinde, anahtar oyuncular olarak gelecekte daha da kritik rol oynayacakları anlaşılmaktadır[906].

Son günlerde, Henry Giroux ve Bell Hooks gibi daha çok politik bir statüsü olan bilim adamları, hizmet ederek öğrenmede eleştirel düşünmenin yaşamsal olduğu biçiminde düşünmektedir. Hem Giroux hem de Hooks, eğitimi, öğrencileri demokratik yaşama hazırlama misyonu olan bir kültür politikası formu olarak düşünmektedir. Yazarlar, öğretim elemanlarının kaçınılmaz ve zorunlu olan rolünün, öğrencilerin kendi eleştirel bilinçlerini geliştirmesine katkıda bulunarak, günümüzdeki sosyal ve politik oluşumlara meydan okunmasını sağlayarak, eleştirel düşünmelerini geliştirmek olduğunu ileri sürmektedirler. Giroux'a göre, Amerika'da demokrasinin başarısızlığı, demokratik kamu yaşamının yeniden yapılanması için ve bu konuda mücadele etmeleri konusunda halkın aktif ve eleştirici vatandaşlık yeteneğine sahip olarak, eğitim sürecinin devam ettirilmesinde önemli bir rolü olan kamusal okullaşmaya fon ayrılmasının reddedilmesinden kaynaklandığını ortaya koymaktadırlar. Hooks'a göre de eğitim, pedagojik hedeflerin başarılmasının temel aracıdır ve öğrenciler, eleştirel düşünerek, egemenlik ve ayrımcılık sistemlerini eleştirerek ve bunu kullanarak, öğrenmek suretiyle özgürlük uygulaması ile ilgilenmelidir[907].

---

[906] James J. Duderstadt, **The Future of the University in an Era of Change,** The Association of the Collegiate Schools of Planning, Georgia Institute of Technology College of Architecture, March 7, 1997, s. 11.

[907] Andrea Lewis and Kathryn Palmer, "A Critical Thinking/ Discipline Specific Model for Teaching Writing through Service Learning", s.3. http://wac.colostate.edu/llad/htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi, 22.04.006).

Kolej ve üniversitelerin yenilenmiş olan düşünce iklimi içinde lisans öğrencilerinin kamuya hizmet etme sorumluluğundan yoksun olmaları ve daha büyük bir topluluğun problemlerine özen göstermemeleri (son günlerde kent dışındaki öğrencilerin kullanmaları için ayrılan fonlar konusunda kamusal düşünceler de dahil) genelde kamusal düşüncelere duyarlılıktan yoksun olmakla eleştirilmektedir. Bu eleştiriler üniversiteler içinde, amaçlar, değer, etkililik ve kalitenin dışarıdan yapılan tanımlamlarına direnilerek baskılara karşı konulmasını teşvik etmektedir. Bu muhalif düşünceler, araştırma üniversiteleri ve bunların kamuları arasındaki sosyal ve politik sözleşmeleri giderek istikrarsız duruma getirmektedir ve bu durum, kamu hizmeti programlarının planlanması, yönetimi ve değerlendirilmesi konusunu hem daha problematik hem de daha önemli bir konuma taşımaktadır[908].

Kamu hizmeti verilmesi, üniversiteler için vazgeçilmez bir işlev olmaktadır. Bu yönüyle akademik entelektüel bir yöneticide olması gereken ders verme ve yayın yapma ölçülerine göre de daha kapsamlı ve daha geniş bir çevreye (topluma) yönelik olmaktadır. Bu bağlamda akademik entelektüel yöneticiler kamu çıkarını dile getirmek amacıyla kamu adına sözcülük ederken aşağıdaki süreçlerden yararlanabilirler[909]:

a) **Değerli olan şey ölçülür:** Yükseköğretimin, çok defa "değerli olan şeyi" ölçmekten ziyade, ölçülen şeyin değerli olduğunu inandığı kabul edilir. Gerçek performans hakkında, iyi, doğru veri olmaksızın, iyileşmeler, imkansız olmasa da pek mümkün değildir. Akademik liderler, mezun olan öğrencileri için ne kadarına derslerin etkili yararlar sağladığını, derslerin onları ne kadar ileriye götürdüğünü, ne kadarının fakülteyi tamamlayamadığını ve hangilerinin iyi sonuçlar elde ettiklerini bilmek isterler. Yükseköğretim bir girişim olarak, değerli olanı ölçmeye başladığında - öğretim, elde tutma, iş gücü ve yurttaşlıkla ilgili sonuçlar - stratejik seçenekler, ortaya konulabilir ve görünür duruma getirilebilir.

---

[908] Jon Wagner, "Social Contracts and University Public Service; the Case of Agriculture and Schooling", **Journal of Higher Education**, Volume: 64, Issue: 6, 1993, s. 696.

[909] Frank Newman, Lara Couturier and Jamie Scurry, **The Future of Higher Education: Rhetoric, Reality, and the Risks of the Market,** Jossey-Bass, September 2004, ss. 7-10.

b) **Öğretim ve öğrenme için sorumluluk üstlenme:** Çok defa öğretim, akademinin kamusal veya bozulan ikliminde, en düşük öncelik ve en az prestije mahkum edilmektedir. Fakat öğrencilerin derslerini, fakültenin belirsiz planları temelinde değil, öğrenme deneyiminin kalitesi temelinde seçebilmeleri için daha özel ve daha çok şeffaf çabalar göstererek, hayal edilenin dışında öğretim ve öğrenme faaliyetini gerçekleştirmek için yeterli zaman vardır.

c) **Terfi elde etme çabasının ötesine geçme:** Günümüzde yükseköğretim, orta sınıfa giden başlıca yol olmaktadır. Ne var ki yükseköğretime erişimin gelişmesi, aynı zamanda buna katılımı daha da zorlaştırarak ekonomik mobiliteyi yavaşlatmaktadır. Kolej ve üniversiteler, kazanma kültürü yaratılması için kabul mektuplarının postaya verilmesinin ötesinde sosyal sorumluluklarının genişletilmesi gereğini kabul etmelidirler.

d) **Etkinlik ve verimlilik problemlerine odaklanma:** Devlet kolej ve üniversiteleri, kamu güveni ve yatırımlarının yöneticileri olarak, kamu fonlarını kamu gereksinmelerine en etkili tarzda cevap verecek biçimde harcamakla yükümlüdürler. Bu durum, bakış açısını maliyet ve etkinliğe yöneltmeyi gerektirmektedir. Son dönemdeki çalışmalar, satın alma, kütüphane materyalleri, teknoloji alt yapısı ve daha bir çok alanda, kurumlar ve bölümler arası yapılan iş birlikleriyle, önemli maliyet taarruflarının gerçekleştirilebildiğini ortaya koymaktadır. Benzer tasarruflar, teknoloji alt yapısının devam ettirilmesi gibi bu şekildeki görevler için kitap satışı ve yemek hizmetinin ötesinde dış kaynak kullanımının genişletilmesiyle de olasıdır.

e) **İlk ve orta derecedeki eğitimin desteklenmesi**: Bu alanda yükseköğretimin, okul reformlarını destekleyerek ve yararlı araştırmalara katkıda bulunarak eğitim elemanları ve okul liderleri gibi bir sorumluluk listesi bulunmaktadır.

f) **Çıkar çatışmalarının azaltılması:** Üniversite araştırmasının güvenilirliği, Amerikan başarısının çok önemli bir temelidir. Araştırmaya şirket sorumluluğunun yüklenmesi, bilimselliğin bütünlüğünün yerini almasına izin vermektedir. Yükseköğretim, araştırmacılar, kurumlar ve üniversiteler tarafından

elde bulundurulan bütün finansal getiriler, tümüyle patent hakkına dönüştürülmeli ve yayın ve denetim hakları üzerindeki kontrol devam ettirilmelidir. Üniversite-tabanlı araştırmaya olan güven bir defa kaybedildiğinde tekrar kazanılması zor olacaktır.

g) **Toplumsal eğilim ve değerlerin yapıcı şekilde eleştirisinin yapılması:** Toplumlar, bu kurumları yeni fikirler, taze perspektifler ve konjonktürel problemler konusunda objektif araştırmalar yapabilmeleri için dönüştürmektedir. Gerçekten, akademik özgürlük kampüsün, tam olarak kritik sosyal konuların aydınlatılmasına yardım ederek - hatta teşvik ederek - hoş göreceği ve akademisyenlerin tartışmalı konular hakkında serbestçe konuşarak, öğretim yapacağı bir ortamı sağlamak için birçok fonksiyonun korunması amacıyla tasarlanmıştır. Ancak kampüste meydana gelen tartışmanın türü ve miktarında dikkat çekici bir değişim olmaktadır. Yönetmelikler, çok defa istisna getirerek, kampüs konuşmalarının içeriğine ayrıcalık getirmekte fakat çok daha büyük problemler belli belirsiz ortaya çıkmaktadır.

h) **Demokrasinin devam ettirilmesi amacıyla politik ilginin yeniden yaratılması:** Yükseköğretimin toplumdaki rolü, öğrencilerin, vatandaşlar ve toplumun üyeleri olarak, kendi rollerini anlamalarına yardım edilmesini kapsayan iş gücü becerilerinin oluşturulmasının ötesine uzanmaktadır. Yükseköğretim, ülkenin politik sisteminin değerlendirilmesi ve bunun daha geniş bir anlayışının geliştirilmesi için gerekli yetenek ve sorumluluğa da sahiptir.

Akademik entelektüel yöneticiler, bilimsel ahlak ve akademik evrensel değerler temelinde, kamu lehine davranarak üniversitenin işleyişini ve yapılan araştırmaların objektifliğini ve açıklığını sağlayabileceklerdir. Ne var ki mevcut statüko ile birlikte harekete geçilmesinin tatmin edici olmayacağından emin olunmalıdır. Akademik entelektüel yöneticilerin kamusal sorunların gündeme getirilmesinde kendiliğinden etkin bir sözcü olmayı benimsemeleri doğal bir hareket tarzıdır. Bu durumun olumlu tarafı, üniversitelerin zaten bütünüyle akademik özgürlüğü kucaklama ilkesi içinde sorgulandıklarından eylemlerin somut olmasıdır. Üniversiteler, kamusal sorunları tartışırken aşağıdaki adımları atarak, kendilerini bu faaliyetlere karşı oluşacak olan kamu

reaksiyonundan koruyabileceklerdir[910]: **(1)** Fakülte ve derslerinin akademik profesyonelliğinin güçlendirilmesi; **(2)** Entelektüel çeşitlilik ve değerlerin teşvik edilmesi. Üniversiteye kamunun yaklaşımı, bir fikirler piyasası olduğu şeklinde olması gerekir. Üniversiteler, liberal sanatlarda, beşeri ve sosyal bilimlerde, profesyonel standartları ve entelektüel çeşitliliği teşvik ederek güçlendirirlerse, politik ve kültürel alanların her ikisinden de kamusal bir destek bulacaklardır.

Akademik entelektüel yöneticilerin varlığı, üniversitelerin toplumla bütünleşik programları uygulamasını daha da kolaylaştıracaktır. Söz konusu yöneticilerin, üniversiteyi kamusal bir tartışma platformuna dönüştürebilecek olması akademisyenlerin toplumla ilgili sorunlara daha çabuk tepki vermesini ve bu konuda oldukça duyarlı olmalarını sağlayabilecektir. Bu şekilde topluma dönük ve kamusal çıkarlara odaklanan stratejilerin geliştirilmesi hem toplumun geleceğini devam ettirmesinde hem de evrensel değerlerin, adaletin, baskıya karşı özgürlüğün ve çeşitliliğin daha da geliştirilmesini kolaylaştıracaktır. Aşağıda Tablo 61'de, akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin bir ölçüsü olarak kamu sözcülüğü yapma misyonu değişik boyutlarıyla özetlenmeye çalışılmıştır.

[910] David Horowitz, "Defending Academic Values"**, Presidency Magazine**, Spring 2006, http://www.studentsforacademic/htm/HTML,2006, (Erişim Tarihi, 11.03.2006).

Tablo 61. Akademik Yöneticilerin Entelektüel Düzeylerinin Bir Ölçüsü Olarak Kamu Sözcülüğü Yapma

Entelektüel Ölçü Olarak Kamu Sözcülüğü	Kamu Sözcülüğünün Entelektüel Boyutları
Kamu Sözcülüğü Faaliyetleri	Öğrencilerin kamuya hizmet ederek öğrenmede eleştirel düşünmesini sağlama, kamuya hizmet etme sorumluluğuna sahip olmasını ve daha büyük bir topluluğun problemlerine özen göstermeleri için çaba göstererek eğitim verilmesini sağlama, entelektüel bilinç ve sosyal ilişkinin dengelenmesi.
Kamu Sözcülüğüne İlişkin Süreçler	Değerli olanı ölçmeye dönük stratejik araçların geliştirilmesi, öğrenme deneyiminin kalitesi temelinde, öğretimin kalitesinin yükseltilmesine çalışılması, etkinlik ve verimliliğe odaklanılması, finansal getirilerin tümüyle patent hakkına dönüştürülmesi, öğrenci ve öğretim elemanlarının becerilerinin klasik vatandaşlık perspektifinin ötesine taşınması için etkin bir öğretim yapılmasının sağlanması.
Kamu Sözcülüğünün Üniversitenin Performansına Etkisi	Toplumsal sorunlara, akademik verimsizliğe, etik olmayan davranışlara dönük eleştirilerin yapılması toplumun üniversiteye güvenini arttıracaktır. Üniversitenin, kamuya fikirler piyasası olarak sunulması onun entelektüel kapasitesini güçlendirecektir.
Kamu Sözcülüğünün Ülkenin Akademik Gelişimine Katkısı	Müfredatın entelektüel kalite ve çeşitliliği teşvik edici bir içeriğe kavuşturulması toplumun akademik bilgi birikimine yönelik çabaları arttıracaktır. Kamusal desteğin sağlanması için akademik özgürlüğün teşviki, kaynakların kamusal yarar için dikkatli kullanımı, kamusal karmaşık sorunlara odaklanılması üniversite ve kamuyu ortak bir platformda buluşturacaktır.
Kamu Sözcülüğünün Evrensel Değerlere Katkısı	Entelektüel değerlere ve müfredatın kalitesine verilen önem evrensel çeşitliliği ve vatandaşlık sorumluluğunu teşvik edecektir. Kamusal sorunların çözümü için yapılan çabalar dolaylı yoldan evrensel çıkarlara hizmet edecektir. Kamusal sözcü olarak üniversite evrensel bir söylemin de aracısı olacaktır.

6.4. GLOBAL DÜŞÜNCE ORGANİZATÖRLÜĞÜ YAPMA

Çok sayıda entelektüel, kendilerini kapitalizmin kurumlarını iyileştirerek, reformlar yapacak olan hükümet kurumlarına liderlik edecek veya danışmanlık yapacak olan en önemli adaylar olarak görmektedirler. Frank Knight, 1935 yılında "Advocacy of extensive reform" yani "Geniş Bir Reform Savunusu" başlığını taşıyan ve "pratik olarak reformcuyu kral pozisyonuna getirdiği" çalışmasını yazmıştı. Paul Johnson, Büyük Depresyon'un entelektüellere "yeni bir güç duygusu" kazandırmaya giriştiğini gözlemişti. Richard Pipes, on sekizinci yüzyıl Fransız sosyalistlerini, "kendilerine eşşiz olarak bahşedildiğine inandıkları entelektüel yeteneklerinden, elde edecekleri güç ve

mükemmel biçimde eşitliğin, üstün sosyal statünün olduğu bir maddi aktifler dünyası için yazan" kişiler olarak tanımlamıştır[911]. Habermas'a göre, üretimin hakim yapısı olarak kapitalizmin güçlenmesi ve bölgelerüstü alanların gelişmesi, "basit olarak, en önemli örneği ulus devlet tarafından verilen, bütünleşmenin gerçekleştirilmesi fonksiyonunun devam ettirilmesi olmaktadır". Globalizasyon, "eşi görülmedik ölçüde, ulus-sonrası toplumlara doğru istikrarsız bir yolda bir ayrıma doğru ilerlemesine rağmen", yazar, "çok tarihsel bir modelden, süper bir ilerleme noktasında" olduğumuzu ileri sürmektedir. Habermas, ulusal bir vatanseverlikten ziyade "anayasal" bir arayışta, Cumhuriyetçiliğin kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenmesi gerektiğini ileri sürmekte, "devlet vatandaşlığı ve dünya vatandaşlığı" nın, "zaten mevcut olan, en azından hatları belirlenmiş bütünleşik bir form" halini alması gereğini ortaya koymaktadır[912].

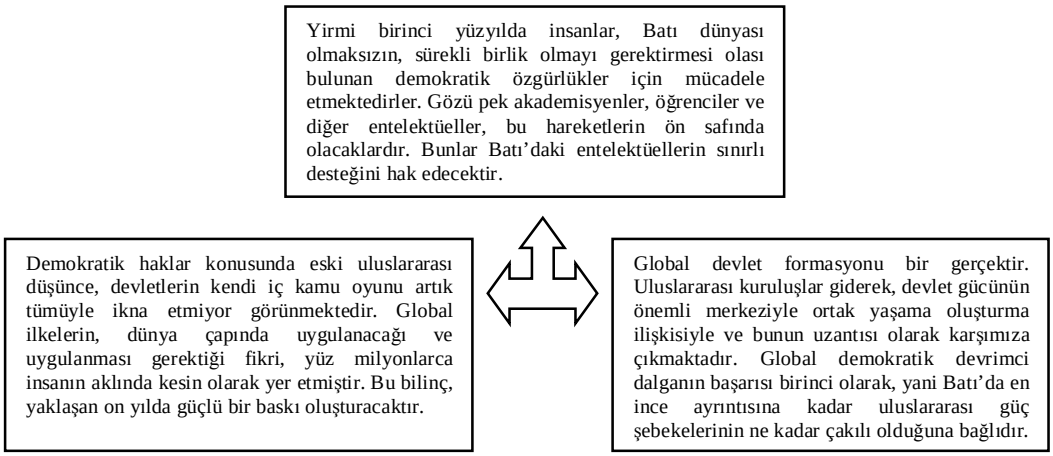
Margaret Keck and Kathryn Sikkink, uluslarüstü eylemcilerin oluşturdukları şebekeleri inceledikleri çalışmalarında, Habermas'a dayanarak aksini ispat etmeseler de benzer bir mantığı ortaya koymaktadırlar. Yazarlar, "yeni şebekelerin, 1960'ların, kültürel mirası olarak gelişen, yeni bir tür global kamu (veya sivil toplum) yaratılmasına bağlı olduğununu" söylemektedirler. James Bohman'ın sözleriyle, kozmopolitan kamusal alan, tek başına bir yapı değil fakat devam eden bir süreç yani, kamuları çoğunluk olarak örgütleyerek, kurumları değiştiren bu şekilde ilerleyerek, dünya vatandaşlığının izlenmesiyle ilgili kollektif aktörleri ortaya çıkaran bir süreç olmaktadır. Dünya vatandaşlığını benimsemiş olan eleştirmenler ve uluslararası kollektif aktörler, demokrasinin yaşamsallığını devam ettirerek ve karar alma örgütlerinin esnekliğini sağlayarak, yeni kamuların ortaya çıkmasında rol oynayabilirler[913].

Bohman ve Lutz-Bachmann'ın sözleriyle, "Uluslararası hukukta, yaptırım için hiçbir neden yoksa bu durumda devletlerin, egemenliklerini belirli politik, dinsel veya ulusalcı hedefler için kötüye kullanmalarına karşı insan haklarının tam olarak

[911] Herbert J.walberg and Joseph L. Bast, "Education and Capitalism: How Overcoming Our Fear of Markets and Economics Can Improve America's Schools", Hoover Institution Press Publication, (Paperback), 2003, s. 174.
[912] Jürgen Habermas, **Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse of Law and Democracy**, Cambridge, MA: MIT Press, 1996, s. 514.
[913] James Bohman, **'The Public Spheres of the World Citizen', Perpetual Peace: Essays on Kant's Cosmopolitan Ideal,** Cambridge, MASS.: MIT Press, 1997, s. 196.

uygulanması" gerekir. Global kamusal literatürün çoğu, "akıl" ve "güç" arasında üzerinde düşünülen kamusal alandaki muhalif geleneği yansıtarak, geleneksel Hobbesyen stratejik karşılıklı ilişki ve potansiyel savaşa muhalefet ederek, dünyanın, Habermas'çı iletişimcilik söylemiyle karakterize edilen bir alana bölünmesine bağımlıdır. Hill ve Montag tarafından açıklandığı gibi, "kamusal alan, gücün kullanımına asla başvurmadan ve hatta tehdidini bile yapmadan …katılımcıların aklın izin verdiği içerikte karar verdiği, tek başına ve eylem halinde iletişimde bulunulduğu sürece rasyonel iletişim ve düşünme yeri olarak kalabilir"[914]. Bundan dolayı, uluslararası yeni ilişkiler politikası, akademik disiplinin yarı-anarşist geleneklerinin yanı sıra, entelektüel solun, antiemparyalizmin ötesine geçmesini gerektirmektedir. Akademik entelektüel yöneticiler, yukarıdaki gelişimleri, entelektüel ve evrensel değerlerin süzgecinden geçirerek üniversitedeki çalışmaları için veri olarak kullabilecektir. Bilgi çağının güçlü ve stratejik kurumu olan üniversiteler aynı zamanda global değerlerin taşıyıcısı ve şekillendiricisi olarak belirleyici duruma gelmektedir. Bu bağlamda akademik entelektüel yöneticiler, Aşağıdaki Şekil 43'te açıklanan üç temel gerçeği kabullenerek akademik ve evrensel platformda tartışılmasına öncülük edebilecektir.

Şekil 43. 21. Yüzyılda Akademik Entelektüellerin Karşılaştığı Global Gerçekler

Kaynak: Martin Shaw," Intellectuals and the new politics of international relations", s. 38, http://www.sussex.ac.uk/Users/htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 10.10.2006).

[914] Mike Hill and Warren Montag, **'What Was, What Is, the Public Sphere? Post-Cold War Reflections', Masses, Classes, and the Public Sphere**, London: Verso, 2000, s. 6.

Akademik entelektüel yöneticiler, global düşünce organizatörlüğü faaliyetini oldukça zor koşullarda yürütecektir. Uluslarüstü veya global düzeyde sorunlar ve olaylar, aynı zamanda yerel olanların da benzeridirler. Onun için terörizm, çevresel bozulma veya feminist hareketler, entelektüellerin bulunduğu yerel düzeylerde daha önemli olmakta, daha doğrudan seslerini yükseltmektedirler. Ancak bu sorunlardan her birinin, bazen global düzeyde, çok defa yerel düzeylerde olmasıyla belirli bir konu bir başkasının pozisyonunu etkilediğinden, her entelektüelin katılabileceği veya katılamayacağı belirli bir konuda olduğu gibi entelektüel toplululuktan ortak bir sesi çıkaramayan din, etniklik veya bölgesel düşmanlık gibi diğer konularla birlikte karıştırılması söz konusu olmaktadır. Böylece entelektüelin pozisyonu, herhangi bir konuyu, ırk, din, etniklik, kültür, dil, yakın politik ilişkiler vs. gibi diğerlerinden ayırırken, kendi pozisyonunu diğerleriyle uzlaştırmaktır[915]. Diğer taraftan, global devrimin türbülansının, hem sosyal ilişkiler hem de devlet otoritesinin demokratik, çoğulcu uluslararası şebekeleri içinde ne kadar güçlendirilebileceğini düşünmeye gerek duyulmaktadır. Trajik bir şekilde sürekli tekrarlanan politik krizlerin, Batılı hükümetleri dünya kuruluşlarını yeniden yapılandırma zorunluluğuna doğru ittiğinin bilinmesine gerek vardır. Şu anda altı çizilen şey, büyük bir meydan okumanın olduğu; fakat global devrimin yarattığı hayal kırıklıklarının, yeni yozlaşmış soykırım savaşlarının, belki de nükleer çatışmaların önüne geçmek için bir alternatif olarak görülmelidir. Endişeli bütün vatandaşlar için pratik meydan okuma ile uluslararası ilişkiler, politikalar konusunda öğrenim gören öğrenciler için teorik ve analitik meydan okumalar birbirlerinin içine geçmiş durumdadır[916].

Paul Starr, son dönemdeki bir çalışmasında, 1970'lerden bu yana sonuçta, en azından muhafazakar entelektüellerin, düşünce kuruluşları (think tanks) ve yatırım fonlarından etkilendiğini ve bu yılların sonucunda, muhafazakarlar, vakıflar, iletişim ağları ve yayınlardan oluşan, akademik dünyanın dışında ona karşılık bir oluşuma yöneldiğini ileri sürmektedir. Bu düşünce kuruluşları, vakıflar ve iletişim ile yayın şebekeleri günümüzde, globalizasyonun şampiyonları olan Dünya Bankası ve

[915] Islam, a.g.e., s. 21.
[916] Martin Shaw, a.g.e., s. 41, http://www.sussex.ac.uk/Users/htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 10.10.2006).

Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi uluslarüstü organizasyonlarla birlikte, muhafakarların beğenisine uygun bir dünyayı örgütlemektedirler. Entelektüeller, muhtemelen bu örgütlerin çıkarlarını geliştirmekteler ve dışarıdaki entelektüellerle karşılaştırıldığında onlardan ilgisiz olarak, bu örgütlerle iş birliği yapmaktadırlar. Entelektüeller, söz konusu örgütler için çalışırken bu global veya uluslarüstü örgütlerden sağlanılan fonlarla iş yapmaktadırlar. Bu özellikle, dünyanın her yanındaki sürgünde bulunan entelektüellerin gerçeği olacaktır[917]. Global düzeyde akademik entelektüel yöneticilerin gerçeği olacak böylesi bir ortamda, insan haklarını, evrensel değerleri, global vatandaşlık kavramını daha da geliştirecek biçimde orijinal düşüncelerin dile getirilmesi önem kazanmaktadır. Kirlenen, dengeleri alt üst olan doğal çevreyi, yok edilen oksijen ve su kaynaklarının birgün insanlığın önüne büyük tehditler getireceği bilinerek, bugünden yarına bütün bu olumsuzluklara çözüm olabilecek uygulanabilme özelliği olan stratejilerin önerilmesi misyonu da akademik entelektüellere ait olmaktadır. Tüm bu sorunlara çözümler bulunması için akademik entelektüel yöneticilerin genelde toplumsal alanda, özelde ise kendi üniversitesinde bilimsel eserler yazmaları, kongreler ve diğer toplantı türlerinden yararlanmaları, öğretim elemanlarını ve öğrencileri bu konulara dönük eylem içine yöneltmeleri adeta bir ön koşul durumuna gelmiştir.

Akademik entelektüel yöneticilerin, üniversiteyi kar amaçlı olsun ya da olmasın topluma değer katan, topluma önceliklerinin neler olması gerektiğini sunan, sorunlara çözümler geliştiren öncü bir kurum olarak görmeleri çözümlere giden ilk adımı oluşturacaktır. Tüm bu çabalarda tek ortak paydanın evrensel entelektüel bir perspektifle biçimlenmiş olan akademik bir vizyon olduğu anlaşılmaktadır. Akademik entelektüel yöneticiler, hızla global hale gelen dünyada bir "kırılmayı" da temsil etmektedirler. İki dünya savaşı geçirmiş, yöresel düzeyde bazı bölgelerde savaş ve anlaşmazlıkların süregeldiği, insan hakları, demokrasi ve diğer özgürlük süreçlerinde belirgin bir iyileşmenin işaretlerinin yaşandığı bir tarihsel dönemde akademik entelektüel yöneticiler bunalımlar ve paradoksları aşmada yeni perspektiflerle global gündeme uzlaştırıcı ve barışçı bir kültürü taşıyacaklardır. Bu vizyon, tüm insanlık için iyimser bir gelecek vaadi olmaktadır.

[917] Islam, a.g.e., s. 20.

Aşağıda Tablo 62'de, akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin bir ölçüsü olarak global düşünce organizatörlüğü yapma faaliyeti özetlenmektedir.

Tablo 62. Akademik Yöneticilerin Entelektüel Düzeylerinin Bir Ölçüsü Olarak Global Düşünce Organizatörlüğü Yapma

Global Düşünce Organizatörlüğü Faaliyetleri	Devlet vatandaşlığı ve dünya vatandaşlığı'nın bütünleşik bir form olduğunu her platformda dile getirme. Demokrasinin yaşamsallığını devam ettirerek ve karar alma örgütlerinin esnekliğini sağlayarak, yeni kamuların ortaya çıkmasında rol alma. Kamusal alanın, gücün kullanımına asla başvurulmadığı, katılımcıların aklın izin verdiği içerikte karar verdiği sürece tek başına ve eylem halinde iletişimde bulunulduğu sürece rasyonel iletişim ve düşünme platformu olduğunu savunma. Herhangi bir konuyu, ırk, din, etniklik, kültür, dil, yakın politik ilişkiler vs. gibi diğerlerinden ayırırken, kendi pozisyonunu diğerleriyle uzlaştırmak şeklinde belirleme. Genelde toplumsal alanda, özelde ise kendi üniversitesinde global konularla ilgili bilimsel eserler yazma, kongreler ve diğer toplantı türlerinden yararlanma, öğretim elemanlarını ve öğrencileri bu konulara dönük eylem içine yöneltme.
Global Düşünce Organizatörlüğünün Üniversitenin Performansına Etkisi	Kamuları çoğunluk olarak örgütleyerek, kurumları değiştirerek ve bu şekilde ilerleyerek, dünya vatandaşlığının izlenmesiyle ilgili kollektif değerlerin üretimine odaklanır. İnsan haklarının tam olarak uygulanması sorumluluğunu kendi süreçleriyle içselleştirmeyi sağlar. Akademik entelektüel yöneticilerin, üniversiteyi kar amaçlı olsun ya da olmasın topluma değer katan, globalleşme sürecinde, topluma önceliklerinin neler olması gerektiğini sunan, sorunlara çözümler geliştiren öncü liderler olmasını sağlar.
Global Düşünce Organizatörlüğünün Ülkenin Akademik Gelişimine Katkısı	Ülkedeki akademik kurumların, global devrimin yarattığı hayal kırıklıklarının, yeni yozlaşmış soykırım savaşlarının, belki de nükleer çatışmaların önüne geçmek için bir alternatif olarak etkili çalışmalar yapmalarını sağlar. Muhafazakar entelektüellerin üniversite dışı kuruluşların yanında üniversitelerde de düşünce üretmeleri için fırsat sunar. Global gündemin belirlenmesi için etkili araç ve stratejilerin üretimine zemin oluşturur.
Global Düşünce Organizatörlüğünün Evrensel Değerlere Katkısı	Evrensel demokrasinin, insan haklarının, hayal kırıklarının ve yozlaşmaların önlenmesi için global düzlemde farklı fikirler yaratılmasını sağlar. Muhafazakar entelektüel paradigmaya alternatif vizyon ve değerleri besler. Global gücü elinde bulunduranların bu gücü ve insanlığın kendilerine olan güvenini kötü niyetle kullanımlarını gözler önüne serilmesini sağlar. Terörün globalleşerek, kitleleri korku ve baskı altına almasını önlemek için kalkınma alternatifleri sunulmasına kaynak teşkil eder. Yetersiz beslenme, açlık, salgın hastalıklar ve global işsizlik gibi insanlığın kronik problemlerini aşmalarına yardımcı olacak öneriler için zemin oluşturur. Demokrasinin yöresel olmaktan çıkıp global hale gelmesine katkıda bulunur. Tüketimin değer olmaktan çıkarılmasını sağlayarak, günlük yaşamın global şirketlerin reklamları tarafından yönlendirilmesini, bu anlamdaki yozlaşma ve klişeleşmeyi önler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1. PROBLEMİN TANIMI

Türkiye'de faaliyet gösteren devlet ve vakıf üniversitelerinde rektör, rektör yardımcısı, dekan, bölüm başkanı, enstitü müdürü, yüksekokul müdürü ve meslek yüksek okulu müdürlüğü görevlerini yürüten akademik yöneticilerin entelektüel düzeyleri nedir ve akademik yöneticilerin entelektüel düzeyleri bulundukları yöneticilik konumuna göre bir farklılık göstermekte midir?

2. ALT PROBLEMLER

1. Devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin demografik özellikleri ve akademik nitelik taşıyan çalışmalarının durumu nedir?
2. Devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin akademik entelektüel düzeyde yaptıkları çalışmaların sayısı ve yüzde olarak oranları nelerdir?
3. Devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin entelektüel faaliyet olan ders verme konusundaki görüş ve düşünceleri nelerdir?
4. Devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin entelektüel faaliyet olan yazarlık ve yayın yapma konusundaki düşünce ve uygulamaları nelerdir?
5. Devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin bulundukları topluluğun ve ülkenin sorunlarını gündeme getirmede entelektüel bir davranış olarak nitelendirilen kamu sözcülüğünü yürütme konusundaki davranış ve düşünceleri nelerdir?

6. Devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin global düşünce organizatörlüğü yapma konusundaki görüş ve faaliyetleri nelerdir?
7. Devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin akademik entelektüel kişilik özelliklerini akademik yaşama geçirme konusundaki davranışları nelerdir?
8. Devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin akademik yöneticilik pozisyonlarına göre akademik entelektüel düzeyleri farklılık göstermekte midir?

3. HİPOTEZLER

Uygulanan hipotezler şunlardır:

Hipotez 1:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde toplumsal problemlere odaklanmaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde toplumsal problemlere odaklanmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 2:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde fikirlerin tartışılarak yeni bilgilere dönüştürülmesine olanak tanımaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde fikirlerin tartışılarak yeni bilgilere dönüştürülmesine olanak tanımaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 3:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde her zaman alışılmadık yöntemleri kullanmaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde her zaman alışılmadık yöntemleri kullanmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 4:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde tüm görüşlere eşit mesafede kalmaya özen göstermeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde tüm görüşlere eşit mesafede kalmaya özen göstermeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 5:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde öğrencilerin heyecanlı tartışmalar yapmalarını önemsemeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde öğrencilerin heyecanlı tartışmalar yapmalarını önemsemeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 6:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derste öğrencilerin sıra dışı fikirleri dile getirmelerini önemsemeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derste öğrencilerin sıra dışı fikirleri dile getirmelerini önemsemeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 7:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derste öğrencilerinin eleştirme alışkanlığını geliştirmeye çalışmaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derste öğrencilerinin eleştirme alışkanlığını geliştirmeye çalışmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 8:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde öğrencilerinin kamusal sözcülük görevini üstlenmelerini teşvik etmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde öğrencilerinin kamusal sözcülük görevini üstlenmelerini teşvik etmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 9:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile öğrenmeyi etkileyen faktörleri bir araya getirmeye dikkat etmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile öğrenmeyi etkileyen faktörleri bir araya getirmeye dikkat etmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 10:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derste öğrencileri için bir model olmaya çaba göstermeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derste öğrencileri için bir model olmaya çaba göstermeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 11:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derse katılan öğrencileri için sürekli geri besleme ile entelektüel canlılık kazanmalarını sağlamaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derse katılan öğrencileri için sürekli geri besleme ile entelektüel canlılık kazanmalarını sağlamaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 12:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders öncesinde bilgiler vererek bunların tartışılmasına öncelik vermeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders öncesinde bilgiler vererek bunların tartışılmasına öncelik vermeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 13:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın farklı kesimlere yönelmeyi gerektirdiğini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın farklı kesimlere yönelmeyi gerektirdiğini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 14:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın kendi bilim alanlarıyla sınırlı kalmadığını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın kendi bilim alanlarıyla sınırlı kalmadığını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 15:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın mevcut sistemi ve değerleri eleştirmek olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın mevcut sistemi ve değerleri eleştirmek olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 16:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın toplumun baskıya maruz kesimlerini gündeme getirmek olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın toplumun baskıya maruz kesimlerini gündeme getirmek olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 17:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayın yapma misyonlarının mevcut bilgi düzeyinin eleştirilmesi olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayın yapma misyonlarının mevcut bilgi düzeyinin eleştirilmesi olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 18:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yeni fikirlerin bilimsel yayınla geliştirilebileceğini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yeni fikirlerin bilimsel yayınla geliştirilebileceğini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 19:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayınlarını kendi motivasyonları ile hazırlama düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayınlarını kendi motivasyonları ile hazırlama düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 20:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayınlarında toplumsal gerçekleri dile getirmeye odaklanma düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayınlarında toplumsal gerçekleri dile getirmeye odaklanma düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 21:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayınlarından olan ders kitabı yazmayı metin üretimi olarak nitelendirmeleri düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayınlarından olan ders kitabı yazmayı metin üretimi olarak nitelendirmeleri düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 22:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders kitabı yazarken bilgiyi kamusal paylaşıma açmış olduklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders kitabı yazarken bilgiyi kamusal paylaşıma açmış olduklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 23:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders kitabı yazarken herhangi bir ödül beklentisi içinde oldukları düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders kitabı yazarken herhangi bir ödül beklentisi içinde oldukları düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 24:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders kitabı yazarken toplumsal bilgiyi evrensel bilgiyle bütünleştirmek amacıyla hareket ettikleri düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders kitabı yazarken toplumsal bilgiyi evrensel bilgiyle bütünleştirmek amacıyla hareket ettikleri düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki ilişki vardır.

Hipotez 25:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazdıkları bilimsel makalelerin toplumun bilgi yönetimine değer kattığını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazdıkları bilimsel makalelerin toplumun bilgi yönetimine değer kattığını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 26:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazdıkları bilimsel makalelerin toplumun kaynaklarının daha iyi nasıl kullanılacağına yol gösterdiğine inandıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazdıkları bilimsel makalelerin toplumun kaynaklarının daha iyi nasıl kullanılacağına yol gösterdiğine inandıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 27:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel makalelerini hali hazırdaki geçerli paradigmaları eleştirmek amacıyla yazmış olduklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel makalelerini hali hazırdaki geçerli paradigmaları eleştirmek amacıyla yazmış olduklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 28:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel makalelerini dogmalarla mücadele için yazdıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel makalelerini dogmalarla mücadele için yazdıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 29:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelere bildiri hazırlamayı yeni fikirlerin tartışılmasına bir hazırlık olarak görmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelere bildiri hazırlamayı yeni fikirlerin tartışılmasına bir hazırlık olarak görmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 30:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelere bildiri sunulmasını bilgi paylaşımı olarak düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelere bildiri sunulmasını bilgi paylaşımı olarak düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 31:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelerde bildiri sunulmasını topluma yeni fikirler kazandırılması olarak düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelerde bildiri sunulmasını topluma yeni fikirler kazandırılması olarak düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 32:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelere güç sahiplerinin görmezden geldiği konuları gündeme taşımak için bildiri yazdıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelere güç sahiplerinin görmezden geldiği konuları gündeme taşımak için bildiri yazdıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 33:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesi yapmayı bilimsel faaliyet olduğu için önemsemeleri durumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesi yapmayı bilimsel faaliyet olduğu için önemsemeleri durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 34:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesi yapmanın üst düzeyde akademisyenlere özgü bir faaliyet olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesi yapmanın üst düzeyde akademisyenlere özgü bir faaliyet olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 35:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesini yeni fikirlere erişmek amacıyla yaptıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesini yeni fikirlere erişmek amacıyla yaptıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 36:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesini başka akademisyenlerin farkında olmadığı marjinal konuları tartışmaları amacıyla yaptıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesini başka akademisyenlerin farkında olmadığı marjinal konuları tartışmaları amacıyla yaptıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 37:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, öğrencilere tavsiyede bulunma aracı olarak görmesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, öğrencilere tavsiyede bulunma aracı olarak görmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 38:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, yeni bilimsel tartışmalar için konu yaratılması faaliyeti olarak düşünmesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, yeni bilimsel tartışmalar için konu yaratılması faaliyeti olarak düşünmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 39:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, bilgi kaynaklarını çeşitlendirme olarak görmesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, bilgi kaynaklarını çeşitlendirme olarak görmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 40:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, yeni kuşak entelektüel liderlerin yetişmesine hizmet amacıyla yerine getirdiklerini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, yeni kuşak entelektüel liderlerin yetişmesine hizmet amacıyla yerine getirdiklerini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 41:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların üniversite ortamında gündeme getirilmesinin gerek duyulan eleştirel tepkileri yaratacağını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların üniversite ortamında gündeme getirilmesinin gerek duyulan eleştirel tepkileri yaratacağını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 42:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların çözümünün bunların üniversite ortamında tartışılması ile mümkün olduğu konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların çözümünün bunların üniversite ortamında tartışılması ile mümkün olduğu konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 43:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların akademisyenlerce tartışılması için periyodik faaliyetler düzenlenmesi konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların akademisyenlerce tartışılması için periyodik faaliyetler düzenlenmesi konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 44:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin kamusal konulara yoğunlaşmasının üniversitenin yönetsel esnekliğini arttıracağına ilişkin düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin kamusal konulara yoğunlaşmasının üniversitenin yönetsel esnekliğini arttıracağına ilişkin düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 45:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin kamusal konulara yöneliminin her zaman teşvik edilmesi konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin kamusal konulara yöneliminin her zaman teşvik edilmesi konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 46:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üniversitede kamusal konuları ele alabilecek uzman sayısının yeterli olduğu konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üniversitede kamusal konuları ele alabilecek uzman sayısının yeterli olduğu konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 47:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların gündeme getirilmesinde akademik alt yapının yeterli olduğu konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların gündeme getirilmesinde akademik alt yapının yeterli olduğu konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 48:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların gündeme getirilmesinde üniversite yönetimlerinin destekleyici olması konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların gündeme getirilmesinde üniversite yönetimlerinin destekleyici olması konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 49:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların çözümü için üniversite içi yayınlara ve bültenlere özel bir önem verilmesi konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların çözümü için üniversite içi yayınlara ve bültenlere özel bir önem verilmesi konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 50:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunları sivil toplum kuruluşlarında görev alarak tartışma düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunları sivil toplum kuruluşlarında görev alarak tartışma düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 51:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların dünya üniversiteleri ile bir araya gelinerek tartışılmasını sağlama düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların dünya üniversiteleri ile bir araya gelinerek tartışılmasını sağlama düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 52:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların çözümü için başka üniversitelerle iş birliği yapılmasına öncülük etme düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların çözümü için başka üniversitelerle iş birliği yapılmasına öncülük etme düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 53:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üniversite içerisinde kamu ile ilgili sorunlara yer verilmesinin üniversiteye prestij kazandıracağı konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üniversite içerisinde kamu ile ilgili sorunlara yer verilmesinin üniversiteye prestij kazandıracağı konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 54:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların akademisyenlerce tartışılmasının üniversite ve toplum arasındaki ilişkiyi güçlendireceği konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların akademisyenlerce tartışılmasının üniversite ve toplum arasındaki ilişkiyi güçlendireceği konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 55:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların akademisyenler tarafından tartışılmasının evrensel değerlere hizmet edeceği konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların akademisyenler tarafından tartışılmasının evrensel değerlere hizmet edeceği konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 56:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların üniversiteye taşınmasının üniversiteyi topluma öncü bir kurum haline dönüştüreceğine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların üniversiteye taşınmasının üniversiteyi topluma öncü bir kurum haline dönüştüreceğine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 57:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin evrensel konularda konuşmalarının gerekli olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin evrensel konularda konuşmalarının gerekli olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 58:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin evrensel değerleri ileriye götürmelerinde motive edici olduklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin evrensel değerleri ileriye götürmelerinde motive edici olduklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 59:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerinin evrensel konularda konuşmaları için dünyadaki değişik üniversitelerde görev almalarını sağladıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerinin evrensel konularda konuşmaları için dünyadaki değişik üniversitelerde görev almalarını sağladıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 60:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin evrensel konulara ilgilerini arttırmak amacıyla akademik ödüllendirmeye gittiklerini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin evrensel konulara ilgilerini arttırmak amacıyla akademik ödüllendirmeye gittiklerini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 61:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üniversitenin evrensel değerlere katkıda bulunması için toplantılar düzenlenmesine öncülük etme konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üniversitenin evrensel değerlere katkıda bulunması için toplantılar düzenlenmesine öncülük etme konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 62:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile global konulardaki görüşlerini uluslararası medyada sürekli yazılar yazarak dile getirme konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile global konulardaki görüşlerini uluslararası medyada sürekli yazılar yazarak dile getirme konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 63:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile global sorunlara ilişkin uluslararası toplantı ve etkinliklere sürekli katılma konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile global sorunlara ilişkin uluslararası toplantı ve etkinliklere sürekli katılma konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 64:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile global olarak geliştirdikleri görüşlerini dünyadaki diğer entelektüel kişilerle düzenli olarak tartışmaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile global olarak geliştirdikleri görüşlerini dünyadaki diğer entelektüel kişilerle düzenli olarak tartışmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 65:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyen olarak tüm enerjilerini toplumdaki haksızlıkları giderme faaliyetine harcamaları konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyen olarak tüm enerjilerini toplumdaki haksızlıkları giderme faaliyetine harcamaları konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 66:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile marjinal bir akademik yaşamı tercih etme konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile marjinal bir akademik yaşamı tercih etme konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 67:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yönetimleri altındaki akademisyenlerin risk almalarını teşvik etmeleri konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yönetimleri altındaki akademisyenlerin risk almalarını teşvik etmeleri konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 68:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üst yöneticiler için keyif kaçırıcı nitelikteki konulara daha çok önem vermeleri konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üst yöneticiler için keyif kaçırıcı nitelikteki konulara daha çok önem vermeleri konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 69:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile güç sahibi üniversite yönetimine karşı itirazcı kişilikleri teşvik etmeleri konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile güç sahibi üniversite yönetimine karşı itirazcı kişilikleri teşvik etmeleri konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 70:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile otorite ve gücün kullanımına ilişkin olarak kendilerine yöneltilen eleştirileri olumlu karşılama konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile otorite ve gücün kullanımına ilişkin olarak kendilerine yöneltilen eleştirileri olumlu karşılama konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 71:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin kendi yönetim tarzlarına muhalefet etmelerine hoşgörüyle bakmaları konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin kendi yönetim tarzlarına muhalefet etmelerine hoşgörüyle bakmaları konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 72:

$H_{0:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin fikir çeşitliliğine özen göstermeleri konusunda istekte bulunma durumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

$H_{1:}$ Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin fikir çeşitliliğine özen göstermeleri konusunda istekte bulunma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Akademik yöneticilerin ankete verdikleri cevaplar, onların gerçek düşüncelerini yansıtmaktadır. Entelektüel düzeylerinin ölçülmesi konusunda da herhangi bir çekimserlik içinde kalmadan yanıt verdikleri kabul edilmiştir.

5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmamızın bir dizi sınırlılığı söz konusudur. Son dönemlerde, entelektüellere kılavuzluk eden öncüller araştırılmaktadır. Ancak her şeye rağmen, aşılamayan bir eşik vardır. Eşiği birtakım sorunlar oluşturur. Söz konusu sorunlar, henüz uzlaşı sağlanacak şekilde çözülememiştir. Kuşkusuz onlar, entelektüel araştırıcısının hareket alanını daraltmaz ancak ulaştığı sonuçları görecelileştirir. Bu sorunlar şöylece özetlenebilir[918]: **a)** Entelektüellerin ülkelere, hatta dönemlere göre farklılığı, **b)** Entelektüel statünün belirsizliği ve problematikliği, **c)** Bir sosyal grup gibi düşünüldüğünde, entelektüeller topluluğunu gözleme zorluğu, **d)** Entelektüeller konusunda entelektüel söylemlerin çokluğu, **e)** Macar Kondrad ve Szelényi'nin belirtmiş olduğu gibi ilgili konuda araştırmacının sübjektif olarak hareket etmesi, **f)** Grubun mu yoksa bireyin mi entelektüel olduğuna ilişkin anlaşmazlık, **h)** Entelektüellerin kendilerini ideolojik olarak tanımlamaları; onları, istatistiksel, sosyolojik ve sosyo-

[918] Özcan, a.g.e., ss. 37-41.

profesyonel terimlerle betimleme zorluğu, **ı)** Günümüzde entelektüel hareketin son bulduğu iddiaları.

Diğer bir sınırlılık ise araştırma konusundaki metodolojik sorunlardır. Kavramsal sorunların çözülemeyiş nedenleri şunlardır: Bu problemi nasıl ele almalıdır? Soruyu araştırmacılar farklı şekillerde ele almışlardır. O nedenle entelektüeller probleminin incelenme biçiminde uzlaşma yoktur. Her araştırmacı kendi bakış açısına, metodolojisine, entelektüel anlayışına göre konuyu incelemektedir. Yine entelektüellik üzerine yapılan çalışmalarda rastlanılan ve yapılan araştırmada da etkili olan bir başka sınırlılık ise kategori sorunlarıdır. Entelektüeller bir sosyal sınıf olamaz. Onlar, istatistiksel bir kategori gibi de düşünülemez. Entelektüeller, belirli, homojen ve kolayca tanınabilen bir grup değildir. Entelektüellerin bazen entelektüel aktivite yerine sosyal, politik, kültürel ve başka birçok faaliyette bulunduklarını görürüz. Bu nedenlerden, entelektüelleri kategorileştirmekte zorluk çekilmektedir.

Araştırmanın akademik entelektüelliğin kavramsallaştırılması probleminin yanında bir diğer önemli sınırlılığı da akademik yöneticilerle ilgili özellikleri, entelektüel kişilik modellerine yaymayı amaçlayan çalışmaların bulunmayışıdır. Literatür incelendiğinde, entelektüel özelliklerin, ya belirli kişilerin kimliklerine mal edilmesi amacıyla ele alındığı ya da belirli dönemlerdeki entelektüel kişilikleri incelemekle sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Gelecek dönemlerde üniversitelerin ve akademisyenlerin incelendiği çalışmaların artmasıyla daha sağlıklı bilgiler edinilmiş olacaktır. Araştırmada ortaya çıkan bir sınırlama da anketin uygulandığı üniversitelerdeki akademik yöneticilerin, bürokratik işlerinin yoğunluğu ve aşırı ders yükleri nedeniyle anket formunu doldurmaya zaman ayıramamaları olmaktadır. Araştırmada son bir sınırlılık ise, sözü edilen kişilerin, üniversitelerin yönetim düzeylerinde görevli olmaları dolayısıyla, araştırma sorularını cevaplamada ön yargılı bir tutum takınarak sorulara üst yönetimlerin düşüncelerini de göz önünde tutarak cevap verebilme olasılığıdır.

6. ARAŞTIRMANIN AMACI

Günümüzde toplumlar hızlı bir entelektüelleşme sürecinden geçmektedir. Bu süreçte temel teknoloji internet, stratejik aktör ise entelektüel niteliklere sahip olan yöneticilerdir. Bilgi toplumunun esnekliğe, hıza, özgüvene, bilgi tüketimine, bilgiyi değer odaklı olarak üreterek yaymaya dayalı olan yapısında, üniversiteler tasarımcı ve yol gösterici kurumlar haline dönüşmektedir. Üniversiteler için demokrasinin, özerkliğin, çeşitliliğin ve entelektüel liderliğin belirleyici parametreler olması karşısında entelektüel özelliklere sahip akademisyenlerin yönetim sorumluluğunu üstlenmeleri temel bir öncelik olmaktadır. Bu gelişmeler karşısında araştırmanın amacı, Türkiye'deki vakıf ve devlet üniversitelerinin bilgi toplumu süreçlerinde etkin olarak yöneticilik yapabilmelerini kolaylaştıracak derecede yeterli entelektüel düzeye ve niteliklere sahip olup olmadıklarının ve entelektüel kişilik özelliklerini akademik yaşama geçirme konusundaki görüş ve davranışlarının incelenmesidir.

7. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE BEKLENTİLER

Çalışmanın teorik kısmında değinildiği üzere, günümüzde üniversiteler, entelektüel özellikleri yüksek düzeyde olan akademik personeli istihdam etmektedir. Bilgi toplumundan bilgili topluma (Knowledgable Society) doğru ilerlediğimiz günümüzde, bu toplumun üyeleri, başka her toplumda olduğundan daha ileri derecede[919], İnsana, doğaya ve topluma ilişkin inanışların temellerini araştırırlar; reel gerçeğin, nesnel standartlarına uyar, eğitimde ve öğretimde, yükseköğretimde, araştırma yaparken, bilimsel açıklıkla sonuç çıkarma kurallarını izlerler, çıkardıkları anlamları, çizdikleri hedefler istikametinde, kullanmak üzere bilgileri sebatla biriktirir, düzenler, organize eder ve yorumlarlar ve bu bilgileri; sahip oldukları değerleri, çizdikleri hedefleri aydınlatmak, geliştirmek, hatta değiştirmek amacıyla kullanırlar. Bu bağlamda aydınlanma ve sanayi toplumu paradigması ile biçimlenen geleneksel üniversite yapısı işlevini yitirmekte, temelinde entelektüel değerlerin bulunduğu "bilgili toplum"a ilişkin üniversite paradigması biçimlenmektedir.

[919] Cihan Dura ve Hayriye Atik, **Bilgi Toplumu, Bilgi Ekonomisi ve Türkiye,** İstanbul: Literatür Yayınları, 2002, s.137.

Bilgi fabrikası ve toplumda istikrar sağlayıcı rolleriyle tanımlanan üniversite, bilgiyi örgütleyen ve istikrar bozan konumuna yükselmekte, profesyonel akademisyen modeli yerini entelektüel akademisyen prototipine bırakmaktadır. Üniversitelerin yeni dönemde ortaya çıkan sorunlara çözüm geliştirmelerinde entelektüel düzeyleri yüksek olan yöneticilerin kolaylaştırıcı bir işlev üstlenebileceklerinin ortaya konulması araştırmayı önemli kılmaktadır. Araştırmayı önemli hale getiren bir diğer faktör ise üniversitelerin karmaşık, küresel, internet odaklı ve postmodernizm sonrası yönetim yaklaşımlarının hakim olduğu, çok kaygan ve hızla değişen bir çevrede bulunmaları ve dolayısıyla onları ayakta tutabilecek yöneticilik ve liderlik setinin akademik entelektüellik olduğunun sergilenmesi oluşturmaktadır.

Araştırmanın beklentileri olarak en başta, Türkiye'de faaliyet gösteren üniversitelerde, akademik yöneticilerin üniversitelerinin vizyonu doğrultusunda hem kendi entelektüel düzeylerini hem de birimlerinde çalışan akademisyenlerin entelektüel düzeylerini yükseltmeleri yönünde çaba göstermelerinin bir öncelik olduğunun anlaşılmasının sağlanması olmaktadır. Bu bakımdan bu araştırmanın, şimdiye kadar yapılmış ve bundan sonra da yapılması muhtemel çeşitli araştırmaların bulguları ile birlikte, akademik yöneticilerin entelektüel niteliklerine dönük değerlendirmelerde kullanılmak üzere, daha geçerli ve güvenilir ölçü araçları geliştirme ve kullanma yönünde ilgilileri çeşitli araştırmalar yapmaya yöneltebileceği beklenmektedir. Ayrıca, entelektüel olarak farklılıklara değer veren, akademik ilişkilerde olumlu ve bütünleyici ilişkileri teşvik eden, entelektüel takım çalışmasını benimseyen, üretilen bilgiyi organize etme ve eleştirme konularında aktif olan akademik entelektüel liderlerin teşvik edilmesine katkı sağlayacağı umulmaktadır. Özet olarak araştırmadan, üniversitelerin gelişiminde önem taşıyan dinamik, yetenekli, sürekli kendisini güncelleyerek, ürettiği bilgiyi ve gücü elinde bulunduranları eleştirme cesaretine sahip akademik entelektüel yöneticilere gereksinim olduğu gerçeğini ortaya çıkarması beklenmektedir.

8. ARAŞTIRMANIN ANA KÜTLESİ

Araştırmanın ana kütlesi, Türkiye'de faaliyette bulunan devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yönetim düzeylerinde çalışan;

- 93 devlet ve vakıf üniversitesi rektörü,
- 178 devlet ve vakıf üniversitesi rektör yardımcısı,
- 638 devlet ve vakıf üniversitesi fakülte dekanı,
- 3028 devlet ve vakıf üniversitesi fakülte bölüm başkanı,
- 276 devlet ve vakıf üniversitesi enstitü müdürü,
- 230 devlet ve vakıf üniversitesi yüksekokul müdürü
- 640 devlet ve vakıf üniversitesi meslek yüksekokulu müdürü olmak üzere toplam 5083 kişiden oluşmaktadır.

Yukarıda yararlanılan ana kütleye ilişkin veriler, Yükseköğretim Kurulu'nun internet sitesinde yayınlamış olduğu "Üniversite Yöneticileri ve Adresleri" dosyasından alınmıştır. Yine ana kütleye ilişkin bilgilerin, geçerlilik ve güvenilirlik düzeyinin örneklem modelini oluşturmadaki önemi ve etkisi gözönüne alınarak, **Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'na** bağlı olan **İstatistik Dairesi** yetkilileri ile görüşülmüş, yukarıda belirtilen sayıların doğruluğu bir kez daha onaylatılmıştır. Ancak ilgili yetkililerce, üniversitelerdeki bölüm başkanlıklarına ilişkin herhangi bir istatistik tutulmadığı belirtilerek bunlara ilişkin sayının tam olmasa da **ÖSYM**'nin her yıl yayınladığı **Üniversite Seçme Sınavı Tercih Rehberi**'nden aşağı yukarı tespit edilebileceği söylenmiştir. Sonuçta bölüm başkanlarına ilişkin sayı 2006 Yılı Öğrenci Seçme Sınavı Kitapçığı'ndan elde edilmeye çalışılmıştır. Diğer taraftan, araştırmaya tabi üniversitelerin internet sitelerine de ulaşılmaya çalışılarak ana kütlede yer alan tüm pozisyonlardaki yönetici sayısına ilişkin sağlıklı bilgilere ulaşılmasına özen gösterilmiştir.

9. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Örnekleme yöntemleri üç grupta ele alınmaktadır[920]:

- Evreni oluşturan birimlerin hepsine eşit seçilebilme şansının verildiği örnekleme türü olasılıklı örnekleme olarak tanımlanmaktadır.

[920] Yahşi Yazıcıoğlu ve Samiye Erdoğan, **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Detay Yayıncılık, 2004, ss. 35-43.

- Ana kütleyi temsil etmek amacıyla seçilecek örneğe girecek birimlerin tesadüfi olarak seçilmeyip, araştırıcının kendi inisiyatifi ile seçtiği birimlerden oluşan örneklemelerin her biri olasılıklı olmayan örnekleme olarak tanımlanmaktadır.
- Karışık örnekleme ise aynı anda hem olasılıklı hem de hem de olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinin bir arada kullanılarak, örneklem çekildiği örnekleme yöntemidir. Bilimsel olarak kullanılması pek arzu edilmez.

Araştırmada kullanılan örnekleme yöntemi, "olasılıklı örnekleme yöntemi" olmaktadır. Bunun nedeni ise evreni oluşturan birimlerin hepsine eşit seçilebilme şansının verildiği örnekleme türü olmasıdır. Bu yararından dolayı araştırmada, olasılıklı örnekleme yöntemlerinden birisi olan "basit tesadüfi örnekleme yöntemi" kullanılmıştır. Bu örneklemede evren bir bütün olarak ele alınır. Yani evren herhangi bir şekilde tabakalara veya kümelere ayrılmaz. Basit tesadüfi örnekleme kura yöntemi kullanılarak veya tesadüfi sayılar tablosundan yararlanılarak ya da bilgisayarda tesadüfi sayılar üretilerek yapılacağı gibi araştırıcının örnek seçmeye başlarken, kuralını koyacağı ve seçim bitinceye kadar kendi kuralını koymuş olduğu kuralı titizlikle uygulayacağı tesadüfi bir yönteme göre de yapılabilir[921]. Bu veriler ışığında, araştırmanın ana kütlesini temsil edecek örneklem büyüklüğü olasılıklı örnekleme yöntemi kullanılarak % 95 güvenilirlik düzeyi ve %5 hata oranı ile 360 akademik yönetici olarak tespit edilmiştir.

10. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada amaca bağlı olarak, "olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların "ne" olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemeler" biçiminde tanımlanan "betimleme yöntemi" kullanılmıştır. Veri toplama tekniği olarak da, "kalem kâğıt yoluyla objenin, bireyin ya da grubun kendisi hakkında bilgi vermesi[922]" şeklinde tanımlanan anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket sorularının hazırlanmasında birçok avantajı olan ve aynı zamanda literatürde daha sık olarak kullanıldığı görülen Likert Ölçeği model alınmıştır. Likert tipi ya da "dereceleme" toplamaları tekniğine uygun bir ölçekten alınan puan, genel olarak,

[921] Yahşi Yazıcıoğlu ve Samiye Erdoğan, a.g.e., s. 35.
[922] Saim Kaptan, **Bilimsel Araştırma ve Gözlem Teknikleri,** Ankara: Tekışık A.Ş., 1989, ss. 34-75.

kapsamındaki maddelere gösterilen tepkilere verilen ağırlıkların toplamından ya da teknik deyişle puanların toplamından oluşur. Likert tarafından geliştirilen dereceleme toplamlarıyla ölçekleme yaklaşımında, ölçülmek istenen durum ile ilgili çok sayıda olumlu ve/veya olumsuz ifade, çok sayıda cevaplayıcıya uygulanır. Cevaplayıcılar ifadenin kapsadığı durum öğesine en uygun derecesini 5 seçenekten birini tercihle bildirmiş olur[923].

Araştırmamızda uyguladığımız anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde akademik yöneticilerin bazı demografik özellikleri, mesleğe ilişkin deneyim süreleri, anketin uygulandığı döneme kadar yaptıkları bilimsel çalışmalar gibi konulara ilişkin soruları kapsamaktadır. İkinci bölümde akademik yöneticilerin, entelektüel olarak nitelendirilebilecek ve kendi alanları dışındaki birtakım organizasyonlarla kurdukları ilişkiler ve faaliyetleri esas alan sorulardan oluşmaktadır. Anketin üçüncü bölümünde sağlıklı bir değerlendirme yapılabilmesi amacıyla evet-hayır gibi katı bir ölçek yerine 5'li ölçek kullanılmasının yerinde olacağı düşünülmüştür. Üçüncü bölümde örneklemi oluşturan akademik yöneticilerin ders verme, yayın yapma, kamu sözcülüğü yapma ve global düşünce organizatörlüğü yapma faaliyetlerini değerlendirerek, akademik entelektüel kişiliklerini üniversite yaşamına yansıtmalarına dönük olarak önceden belirlenen yargılara cevap vermeleri istenmiştir. Ölçekteki ifadelerin puanlanması aşağıdaki gibi yapılmıştır:

1. Kesinlikle katılmıyorum
2. Katılmıyorum
3. Kararsızım
4. Katılıyorum
5. Tamamen katılıyorum

Anket formları belirlenen örneklem kapsamındaki akademik yöneticilere üç farklı kanaldan ulaştırılmaya çalışılmıştır. İlk olarak, araştırmacı doğrudan Afyon, Uşak, Denizli, Manisa, Aydın, İzmir ve Kütahya'da bulunan üniversitelere yüz yüze görüşme yöntemi ile anket uygulamıştır. Bu uygulamada, sayısız prosedür ve bürokratik

[923] A. Ata. Tezbaşaran, **Likert Tipi Ölçek Geliştirme kılavuzu,** Ankara: Türk Psikologlar Derneği, 1997, ss. 5-9.

gerekçelerle deneklerin ankete cevap verme oranı oldukça düşük gerçekleşmiş ve rektörler dışında 25 denekle görüşme imkanı sağlanmıştır. Bu durum karşısında mevcut yüz yüze yöntemle yeterli örneklem büyüklüğüne ulaşılmayacağı anlaşılarak, ikinci bir yöntem olan posta yoluyla anket yapılmasına karar verilmiştir.

Posta yoluyla yapılan ankette ise iki aylık bir süreç içerisinde yaklaşık 30 anketin döndüğü görülmüştür. Ulaşılan örneklem büyüklüğünün bu yöntemle de tatmin edici bir düzeye ulaşamaması karşısında üçüncü ve son bir yönteme başvurularak internet üzerinden üniversitelerin web sayfalarına ulaşılmıştır.

Üniversitelerin akademik kadrolarının yer aldığı web sayfalarındaki e-mail adreslerine anket formları gönderilmiştir. Örnekleme yönteminin kota örneklemesi olması ve ilk karşılaşılan deneğin örnekleme dahil edilmesi ilkesinden hareket edilerek Türkiye'de faaliyet gösteren Devlet ve Vakıf Üniversitelerindeki akademik yöneticilerden yaklaşık 370'ine e-mail yoluyla anket formu iletilmiştir. Bu yöntemin gelen telefonlar ve diğer geri beslemeler ile diğerlerinden daha etkin olduğu anlaşılmıştır.

E-mail yoluyla elde edilen ve cevap verilen anket sayısı 70 olmuştur. Böylece üç aşamalı bir modelle elde edilen cevaplanmış durumdaki anketlerin sayısı 125 olmuştur. Bu anketlerden 6'sı değerlendirmeye uygun bulunmayarak elimine edilmiş, kalan 119 anket işleme alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan 360 akademik yöneticinin 119'undan değerlendirmeye uygun anket formları elde edilmiştir.

Bu sayı bize % 33 gibi kabul edilebilir bir geri dönüşüm oranını sağlamıştır. Araştırmayı yapan kişinin akademik konularda deneyimli olmasının, çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliğine katkıda bulunduğu söylenebilir. Anketi dolduran yöneticilerin hiçbir etki altında kalmadan anketi doldurabilmeleri için kesinlikle isim yazmamaları belirtilmiştir. Uygulanan ankette yer verilen soru ve yargılara ilişkin dağılım aşağıda Tablo 63'te verilmektedir.

Tablo 63 . Akademik Yöneticilerin Entelektüel Düzeylerinin Ölçülmesi Anketi Soru Matrisi

Araştırmanın Boyutu	Anket Bölüm Numarası	Anket Soru Numarası
Akademik yöneticilerin demografik ve akademik yönlerinin değerlendirilmesine dönük sorular	**I**	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19.
Akademik yöneticilerin akademik entelektüel faaliyetlerinin değerlendirilmesine dönük sorular	**II**	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15.
Akademik yöneticilerin akademik entelektüellik ölçülerine Göre değerlendirilmesine dönük sorular	**III**	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33-34-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73.

11. ÖLÇEĞİN GÜVENİRLİĞİ

Anket formundaki sorular hazırlanırken öncelikle araştırma konusu ile tutarlı olmasına önem verilmiştir. Bu bağlamda hazırlanan taslak anket formu, Uşak Üniversitesi'nin çeşitli birimlerinde görev yapan 15 akademik yönetici tarafından gözden geçirilmiş, eleştiri ve önerileri alınmıştır. Bu öneri ve eleştiriler doğrultusunda bazı ifadeler düzeltilerek tekrar yazılmış ve anket formu tekrar düzenlenmiştir. Taslak anket formu ile elde edilen veriler araştırma dışında tutulmuştur. Ankette yer alan araştırma değişkenlerinin güvenirliği, literatürde yaygın olarak kullanılan Cronbach Alfa değerleri ile araştırılmıştır. Nunally[924]'e göre 0,70 ve daha yukarı Alfa değerine sahip değişkenlerin güvenilir bir şekilde ölçümlendiği kabul edilmektedir. Bu çalışmada araştırma değişkenlerinin Alfa değeri 0,7342 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçla birlikte, araştırmaya ilişkin ölçme aracını oluşturan maddelerin iç tutarlılık anlamında güvenilir bulunduğu söylenebilir.

[924] J. C. Nunally, **Psychometric Theory** (Second Edition), New York: McGraw-Hill, 1978, s. 18.

12. VERİ ANALİZ YÖNTEMİ

Anket uygulamasından sonra ankete katılan örneklem grubundan alınan bilgiler doğrultusunda veriler, çetele tutularak bilgisayar girdisi haline getirilmiş, verilerin bilgisayara aktarılmasında ve değerlendirilmesinde; bu tip bir araştırmadaki değişkenler nitel yapıda olduğu için parametrik olmayan istatistik metotlarının uygulanabileceği programlardan biri olan SPSS 11,5 (Statistical Package for Social Scientists - Sosyal Bilimciler İçin İstatistik Paketi) - adlı anket programı kullanılmıştır. Ayrıca sözü edilen programda yapılan istatistiksel analizler sonucu elde edilen düz ve çapraz frekans dağılım tablolarının ve grafiklerinin oluşturulması noktasında ise yardımcı program olarak MICROSOFT/EXCEL-2003'ten de faydalanılmış ve sözü edilen istatistiksel verilerin MICROSOFT/WORD-2003 ortamında sözel değerlendirmeleri yapılmıştır. Araştırmada, betimsel (parametrik olmayan) istatistik teknikleri içerisinde değerlendirilen "ki-kare (chi-square) hipotez test etme tekniği kullanılarak 0,05 (%5) anlamlılık düzeyi veya başka bir ifadeyle 0,95 (%95) güven düzeyine göre anlamlılık sınamaları yapılmış ve elde edilen veriler çapraz tablolar halinde düzenlenerek değerlendirmeye alınmış, araştırma konusu örneklem gruba ilişkin farklılıkların analiz edilmesinde tek yönlü varyans analizi (Anova) ve güvenirlik analizi kullanılmıştır. Anketin güvenirliği 0,7342 olarak bulunmuştur.

13. BULGULAR ve YORUM

Yapılan anketin istatistiksel sonuçları genel olarak aşağıdaki başlıklar altında incelendiği gibidir. İlk aşamada araştırmaya ilişkin genel sonuçlar tablo ve grafiksel olarak ifade edilmiştir. Daha sonra da ki-kare ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

13.1. Birinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin demografik özellikleri ve akademik nitelik taşıyan çalışmalarının durumu nedir? Sorusuna yanıt aranmıştır. Bu bağlamda, elde edilen veriler, aşağıda sıralanan başlıklar halinde frekans analizine tabi tutulmuş ve ortaya çıkan sonuçlar, tablolar ve grafikler halinde gösterilmiştir.

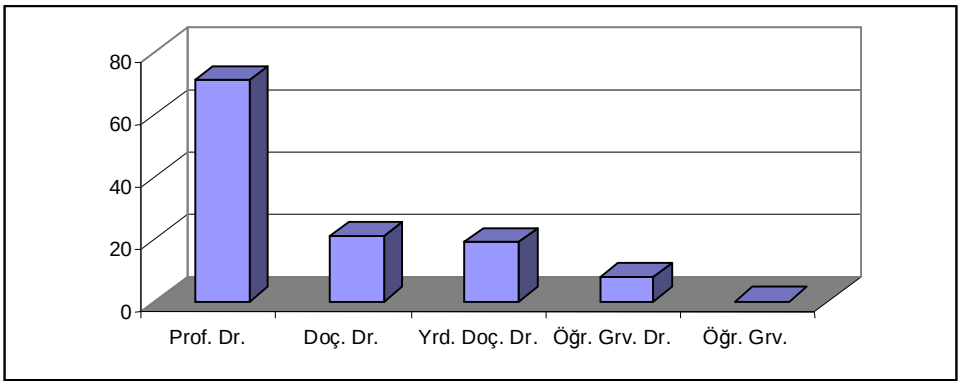
13.1.1. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Unvanlarına Göre Dağılımı

Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin unvanlarına göre dağılımı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Akademik yöneticilerden ankete cevap verenlerin % 60'ı Profesör Doktor, % 18'i Doçent Doktor, % 16'sı Yardımcı Doçent Doktor, % 7'si Öğretim görevlisi Doktor olmuştur. Bunların yüzde olarak değerleri ve grafiksel olarak durumu aşağıdaki Tablo 64 ile Grafik 1'de gösterilmiştir.

Tablo 64. Akademik Yöneticilerin Unvanlarına Göre Dağılımları

Akademik Yöneticinin Unvanı		
	Frekans	**%**
Prof. Dr.	71	60
Doç. Dr.	21	18
Yrd. Doç. Dr.	19	16
Öğr. Grv. Dr.	8	7
Öğr. Grv.	0	0
Toplam	*119*	*100*

Grafik 1. Akademik Yöneticilerin Unvanlarına Göre Durumu

13.1.2. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Hali Hazırda Yürüttükleri Yönetim Görevlerine Göre Dağılımı

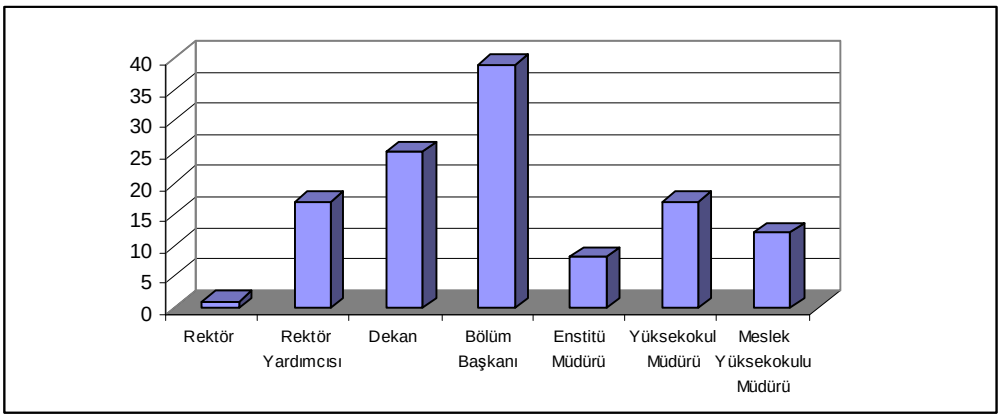
Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin hali hazırda yürüttükleri yönetim görevleri ve bunların dağılımı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırmaya tabi

akademik yöneticilerden ankete cevap verenler incelendiğinde, %1'inin rektör, % 14'ünün rektör yardımcısı, % 21'inin dekan, % 33'ünün bölüm başkanı, %7'sinin enstitü müdürü, %14'ünün yüksekokul müdürü ve kalan % 12'sinin ise meslek yüksekokulu müdürlüğü görevlerinde bulunduğu anlaşılmıştır. Bunların yüzde olarak oranları ve sayısal dağılımı aşağıdaki Tablo 65 ve Grafik 2'de ortaya konulmuştur.

Tablo 65. Akademik Yöneticilerin Yönetim Pozisyonlarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Yöneticilik Görevi		
	Frekans	***%***
Rektör	1	1
Rektör Yardımcısı	17	14
Dekan	25	21
Bölüm Başkanı	39	33
Enstitü Müdürü	8	7
Yüksekokul Müdürü	17	14
Meslek Yüksekokulu Müdürü	12	10
Toplam	119	100

Grafik 2. Akademik Yöneticilerin Yönetim Pozisyonlarına Göre Grafiksel Durumu

13.1.3. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Sürdürdükleri Yöneticilik Görevi Süresine Göre Dağılımı

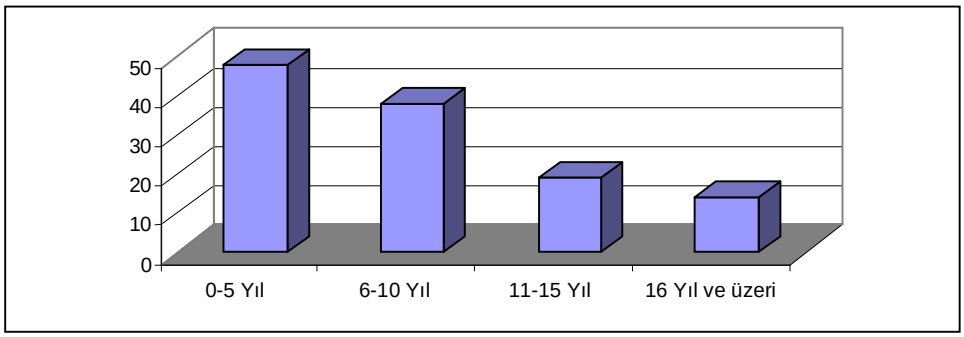
Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin bugüne kadar sürdürdükleri yöneticilik görevi süresi nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırmaya katılan akademik

yöneticilerden ankete cevap verenler incelendiğinde, % 40'ının 0-5 yıl arasında değişen yönetim görevinde bulunduğu, % 32'sinin 6-10 yıl arasında değişen yönetim görevini sürdürdüğü, %16'sının 11-15 yıllık zaman diliminde yönetim görevi üstlendiği, %12'sinin de 16 yıldan fazla bir süre yönetsel görevlerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Kümülatif olarak bakıldığında, akademik yöneticilerin büyük bölümünün (% 72) 0-10 yıllık bir zaman sürecinde yöneticilik yaptıkları ortaya çıkmaktadır. Bunların yöneticilik sürelerine göre yüzde olarak oranları ve grafiksel şekilde dağılımı aşağıdaki Tablo 66 ve Grafik 3'te gösterilmiştir.

Tablo 66. Akademik Yöneticilerin Yöneticilik Yaptıkları Sürelere Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Bugüne Kadar Yaptığı Yöneticilik Süresi		
	Frekans	**%**
0-5 Yıl	48	40
6-10 Yıl	38	32
11-15 Yıl	19	16
16 Yıl ve üzeri	14	12
Toplam	*119*	100

Grafik 3. Akademik Yöneticilerin Yöneticilik Yaptıkları Sürelere Göre Grafik Olarak Durumu

13.1.4. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Yaşlarına Göre Dağılımı

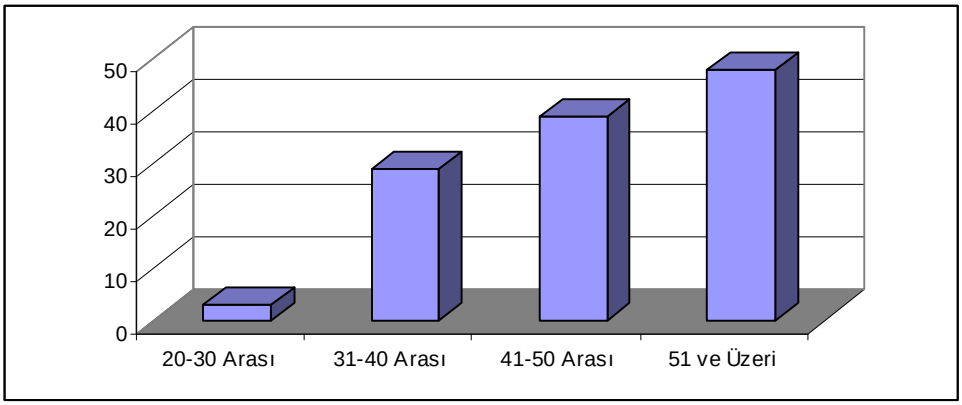
Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin yaşı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerden ankete cevap verenlere

bakıldığında, % 3'ünün 20-30 yaş arasında oldukları, % 24'ünün 31-40 yaş diliminde bulunduğu, % 33'ünün 41-50 yaş döneminde oldukları, % 40'ının ise 51 yaşından büyük oldukları ortaya çıkmaktadır. Toplam olarak ele alındıklarında akademik yöneticilerin büyük bölümünün (%73) 40 yaşın üzerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu durum üniversitelerin yaş itibariyle yaşlı sayılabilecek bir kuşak tarafından yönetildiği gerçeğini karşımıza çıkarmaktadır. Bunların yaşlarına göre yüzde oranları ve grafik olarak durumu aşağıdaki Tablo 67 ve Grafik 4'te verilmiştir.

Tablo 67. Akademik Yöneticilerin Yaşlarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Yaşı		
	Frekans	**%**
20-30 Arası	3	3
31-40 Arası	29	24
41-50 Arası	39	33
51 ve Üzeri	48	40
Toplam	119	100

Grafik 4. Akademik Yöneticilerin Yaşlarına Göre Durumu

13.1.5. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

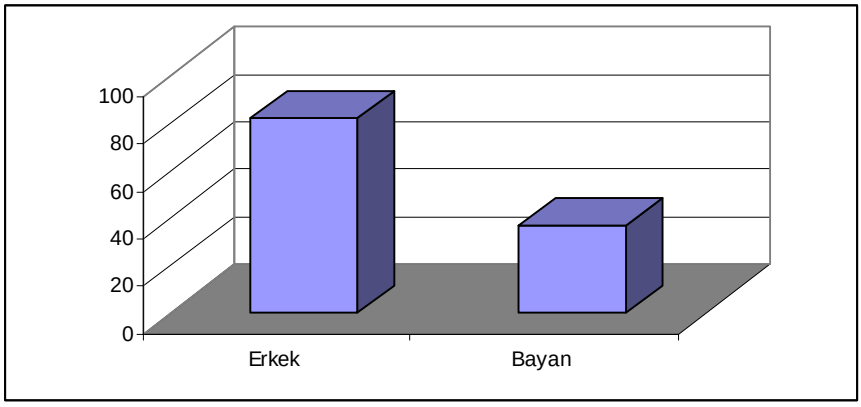
Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin cinsiyeti nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerden ankete yanıt verenlere bakıldığında, % 69'unun erkek, % 31'inin kadın oldukları görülmektedir. Bunların

cinsiyetlerine göre yüzde oranları ve grafiksel olarak durumu aşağıdaki Tablo 68 ve Grafik 5'te gösterildiği gibidir. Toplam olarak inceleme yapıldığında, araştırmaya konu akademik yöneticilerin büyük çoğunluğunun (yaklaşık % 70) erkek oldukları, böylece üniversite yönetimlerinin erkeklerin ezici bir egemenliği altında yönetildiği gerçeği karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 68. Akademik Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Cinsiyeti		
	Frekans	**%**
Erkek	82	69
Bayan	37	31
Toplam	*119*	100

Grafik 5. Akademik Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre Grafiksel Durumu

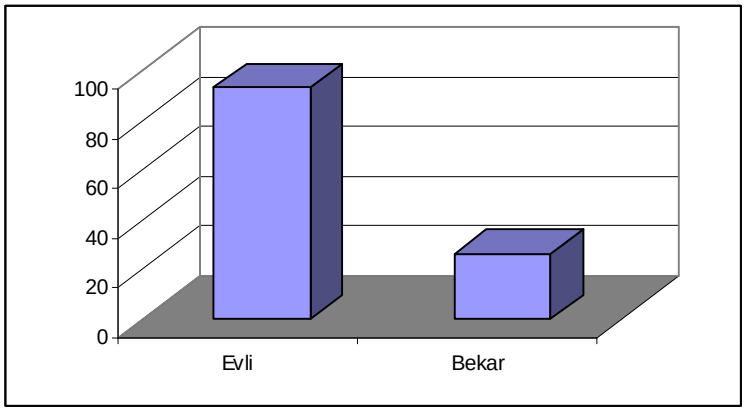

13.1.6. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin medeni durumu nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerden ankete yanıt verenler incelendiğinde % 78'inin evli, % 22'sinin bekar oldukları görülmektedir. Bunların medeni durumlarına göre yüzde oranları ve grafiksel olarak durumu aşağıdaki Tablo 69 ve Grafik 6'da gösterilmiştir.

Tablo 69. Akademik Yöneticilerin Medeni Durumlarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Anketi Dolduran Akademik Yöneticinin Medeni Durumu		
	Frekans	%
Evli	93	78
Bekâr	26	22
Toplam	*119*	100

Grafik 6. Akademik Yöneticilerin Medeni Durumlarına Göre Grafiksel Olarak Dağılımı

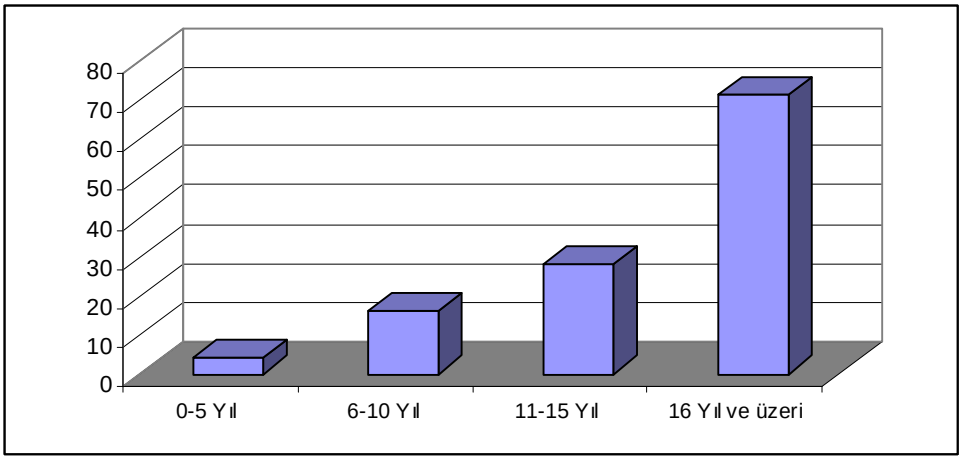

13.1.7. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Üniversitede Çalıştıkları Sürelere Göre Dağılımı

Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin, üniversite ortamında çalıştığı süre nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerden ankete yanıt verenler analiz edildiklerinde, % 3'ünün 0-5 yıllık bir dönemde üniversite içinde görev aldığı, % 13'ünün 6-10 arası bir dönemde üniversite içinde çalıştığı, % 24'ünün 11-15 yıllık bir zaman diliminde üniversite mensubu olarak çalıştıkları, % 60'ının ise 16 yıldan fazla bir süredir üniversitede çalıştıkları görülmektedir. Genel toplam olarak incelendiğinde, akademik yöneticilerin büyük çoğunluğunun (yaklaşık % 85) 11 yılı aşkın bir süredir üniversitede görev yapmaya devam ettikleri anlaşılmaktadır. İnceleme konusu akademik yöneticilerin üniversitede çalıştıkları süreye göre yüzde olarak ve grafiksel olarak dağılımları aşağıda Tablo 70 ile Grafik 7'de gösterilmektedir.

Tablo 70. Akademik Yöneticilerin Üniversite Ortamında Çalıştıklar Sürelere Göre Yüzde Olarak Dağılımları

Akademik Yöneticinin Üniversite Ortamında Çalıştığı Süre		
	Frekans	**%**
0-5 Yıl	4	3
6-10 Yıl	16	13
11-15 Yıl	28	24
16 Yıl ve üzeri	71	60
Toplam	*119*	100

Grafik 7. Akademik Yöneticilerin Üniversite Ortamında Çalıştıklar Süreye Göre Grafiksel Durumu

13.1.8. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Üniversite Dışında Bir Kurumda Çalıştıkları Sürelere Göre Dağılımı

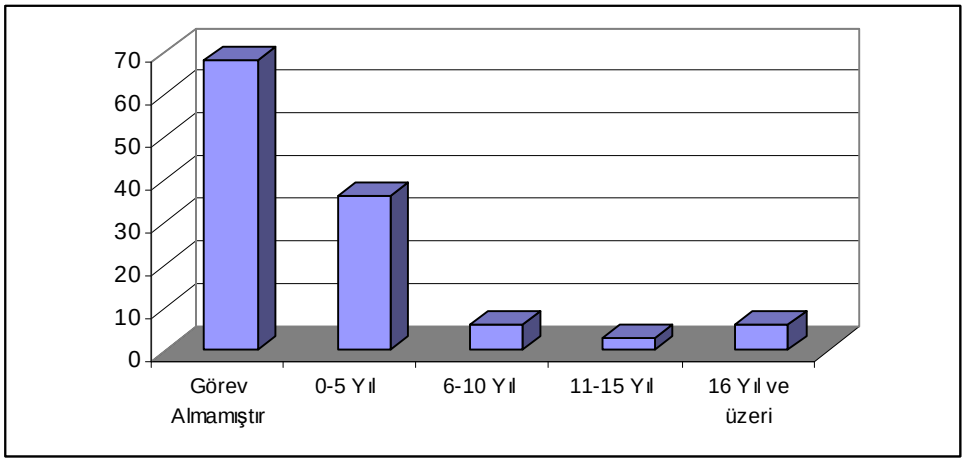
Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin, üniversite dışında bir kurumda çalıştığı süre nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerden ankete yanıt verenlerin yanıtları analiz edildiğinde, % 57'sinin şimdiye kadar üniversite dışında hiçbir kurumda görev almamış olduğu, % 30'unun 0-5 yıllık bir dönem içinde üniversite dışı bir kuruluşta çalıştığı, % 5'inin 6-10 yıllık bir zaman aralığında üniversite dışı bir kuruluşta görev aldığı, % 3'ünün 11 ile 15 yıllık bir dönemi üniversite dışında çalışarak geçirdiği ve son olarak ise % 5'lik bir kesimin üniversite dışı bir görevde bulunduğu anlaşılmaktadır. Kümülatif olarak bakıldığında ise araştırmaya

katılanların yarıdan fazlasının (% 57) şimdiye kadar üniversite ortamında çalıştıkları ve dolayısıyla entelektüel bir süreçten geçtikleri ortaya çıkmaktadır.

Tablo 71. Akademik Yöneticilerin Üniversite Dışında Bir Kurumda Çalıştıklar Sürelere Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Üniversite Dışında Bir Kurumda Çalıştığı Süre		
	Frekans	**%**
Görev Almamıştır	68	57
0-5 Yıl	36	30
6-10 Yıl	6	5
11-15 Yıl	3	3
16 Yıl ve üzeri	6	5
Toplam	*119*	100

Grafik 8. Akademik Yöneticilerin Üniversite Dışında Bir Kurumda Çalıştıkları Sürelere Göre Grafiksel Durumları

13.1.9. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Yönetimleri Altındaki Akademisyen Sayısına Göre Dağılımı

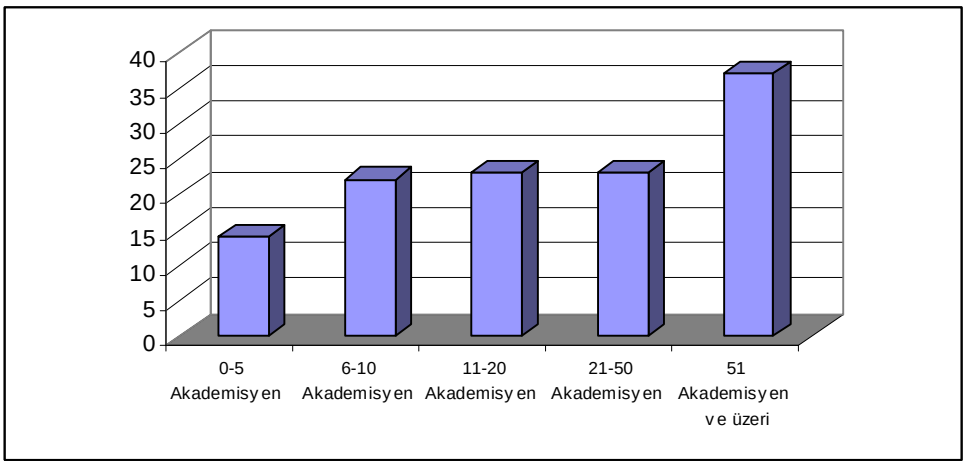
Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin, yönetimleri altındaki akademisyen sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerden ankete yanıt verenlerin yanıtlarına bakıldığında, % 12'sinin 0-5 kişilik bir akademisyen grubunu yönetmekte olduğu, % 18'inin 6 ile 10 kişi arasında değişen bir

akademik grubun başında bulunduğu, % 19'unun, 11-20 kişiden oluşan bir akademik kadroyu yönettiği, yine inceleme konusu akademik yöneticilerin % 19'unun, 21-50 arasında değişen sayıda bir akademisyen grubunu yönetimi altında bulundurduğu ve son olarak da % 31'inin 51 kişiden fazla bir akademisyen gurubunu yönetmekte olduğu anlaşılmaktadır. Genel toplam olarak bakıldığında, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarısının (% 50) 21 kişiden fazla akademisyenlerden oluşan grupları yönettikleri ortaya çıkmaktadır. Bu durum ilgili yöneticilerin kontrol alanlarının geniş olduğunu göstermektedir. Araştırma konusu akademik yöneticilerin, yönetimleri altındaki akademisyen sayılarına göre yüzde olarak ve grafiksel olarak dağılımları aşağıdaki Tablo 72 ile Grafik 9'da ayrı şekillerde ifade edilmiştir.

Tablo 72. Akademik Yöneticilerin Yönetimleri Altında Bulunan Akademisyen Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Yönetimi Altında Bulunan Akademisyen Sayısı		
	Frekans	**%**
0-5 Akademisyen	14	12
6-10 Akademisyen	22	18
11-20 Akademisyen	23	19
21-50 Akademisyen	23	19
51 Akademisyen ve üzeri	37	31
Toplam	*119*	100

Grafik 9. Akademik Yöneticilerin Yönetimleri Altında Bulunan Akademisyen Sayılarına Göre Grafiksel Durumları

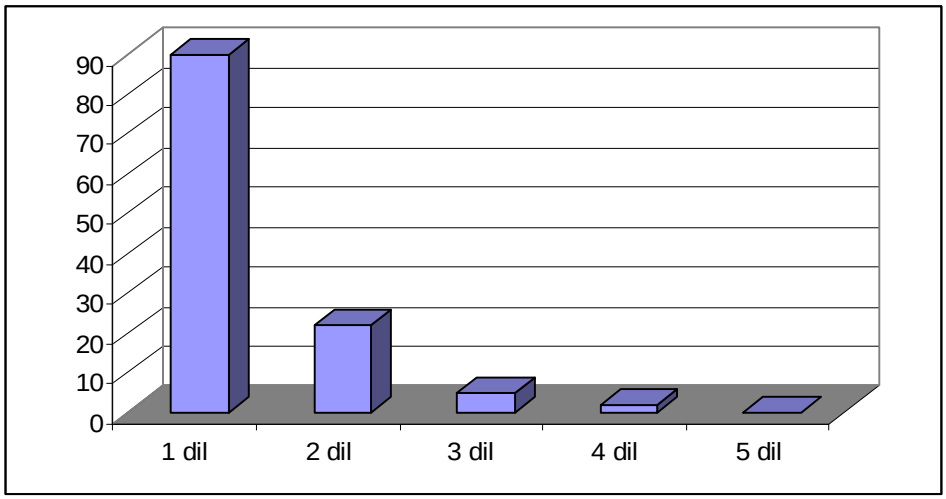
13.1.10. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bildikleri Yabancı Dil Sayısına Göre Dağılımı

Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin, bildikleri yabancı dil sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerden gelen yanıtlarda, % 76'sının 1 yabancı dili bildiği, % 18'inin 2 yabancı dili bildiği, % 4'ünün 3 yabancı dili bildiği, kalan 2 yöneticinin de 4 yabancı dil bildiği anlaşılmıştır. 5 veya daha fazla sayıda yabancı dil bilen hiçbir yönetici olmadığı ortaya çıkmıştır. Genel toplam olarak bakıldığında, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin büyük bölümünün (% 76) tek bir yabancı dili bildikleri anlaşılmaktadır. Araştırma konusu akademik yöneticilerin, bildikleri yabancı dil sayısına göre yüzdelik ve grafiksel olarak dağılımlarının neler olduğu aşağıdaki Tablo 73 ile Grafik 10'da ayrı şekillerde gösterilmiştir.

Tablo 73. Akademik Yöneticilerin Bildikleri Yabancı Dil Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Bildiği Yabancı Dil Sayısı		
	Frekans	**%**
1 dil	90	76
2 dil	22	18
3 dil	5	4
4 dil	2	2
5 dil	0	0
Toplam	*119*	100

Grafik 10. Akademik Yöneticilerin Bildikleri Yabancı Dil Sayılarına Göre Durumlarının Grafiksel Görünümü

13.1.11. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Yazdıkları Kitap Sayısına Göre Dağılımı

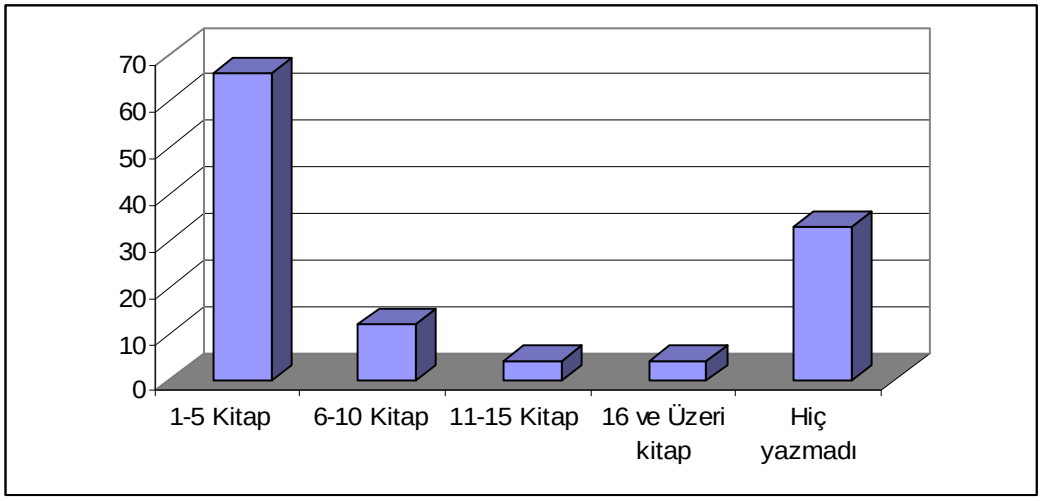
Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin, bugüne kadar yazdıkları kitap sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin % 55'inin 1 ile 5 arası kitap yazdıkları, % 10'unun 6 ile 10 arası sayıda kitap yazdıkları, % 3'ünün 11 ile 14 arası sayılarda kitap yazdıkları % 3'ünün 16'dan çok sayıda kitap yazdıkları ve son olarak da % 28'lik bir yönetici grubunun hiç kitap yazmadıkları gerçeği ortaya çıkmıştır. Genel bir değerlendirme yapıldığında, araştırmaya katılan söz konusu yöneticilerin yarıdan fazlasının (% 55) 1-5 arası ve az sayıda olarak nitelendirilebilecek sayıda bir kitap yazdıkları, yaklaşık üçte birinin (% 28) de hiçbir bir kitap yazmadıkları görülmektedir.

Araştırma konusu akademik yöneticilerin, yazdıkları kitap sayısına göre yüzde olarak durumu ve grafiksel olarak dağılımlarının neler olduğu aşağıdaki Tablo 74 ile Grafik 11'de ayrı şekillerde gösterilmiştir.

Tablo 74. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yazdıkları Kitap Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Bugüne Kadar Yazdığı Kitap Sayısı		
	Frekans	**%**
1-5 Kitap	66	55
6-10 Kitap	12	10
11-15 Kitap	4	3
16 ve Üzeri kitap	4	3
Hiç yazmadı	33	28
Toplam	*119*	100

Grafik 11. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yazdıkları Kitap Sayılarına Göre Durumlarının Grafiksel Görünümü

13.1.12. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Uluslararası Hakemli Dergilerde Yayınlanan Makale Sayısına Göre Dağılımı

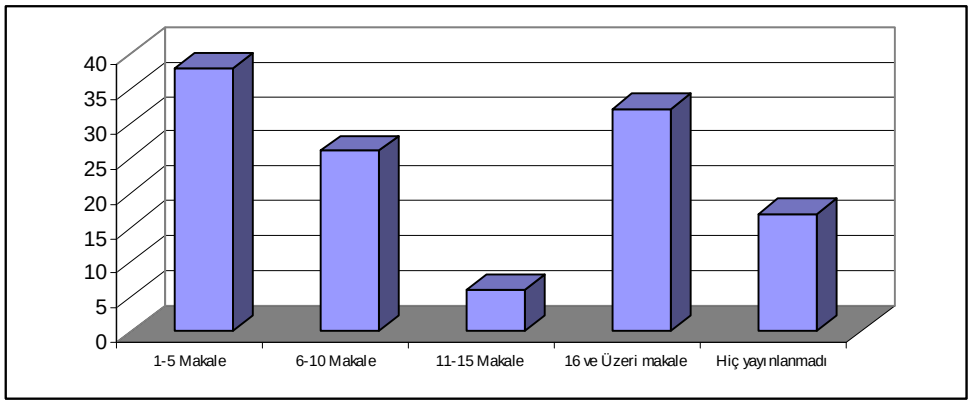
Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin, uluslararası hakemli dergilerde yayınlanan makale sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin % 32'si 1-5 arası sayıda bir makale yazdığını, % 22'si 6 ile 10 arası sayıda bir makale yazdığını % 5'i 11-15 arası sayılarda değişen bir makale yazdığını, % 27'si, 16'dan çok sayıda uluslararası bilimsel platformda kabul edilmiş bir nitelikte makale yazdığını, % 14'ü ise uluslararası düzeyde geçerliliğe sahip olan hiçbir makale

yazmadığını belirtmiştir. Kümülatif olarak ele alındıklarında, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarıdan fazlasının (% 54) 1 ile 10 arasında değişen sayılarda uluslararası nitelikte kabul gören nitelikte makale sahibi oldukları anlaşılmıştır. Araştırma konusu akademik yöneticilerin, yazdıkları uluslararası nitelikteki makalelere göre yüzdelik ve grafiksel olarak dağılımları aşağıdaki Tablo 75 ile Grafik 12'de ayrı olarak gösterilmiştir.

Tablo 75. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yazdıkları Uluslararası Nitelikteki Makale Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Uluslar arası Hakemli Dergilerde Yayınlanan Makale Sayısı		
	Frekans	**%**
1-5 Makale	38	32
6-10 Makale	26	22
11-15 Makale	6	5
16 ve Üzeri makale	32	27
Hiç yayınlanmadı	17	14
Toplam	*119*	100

Grafik 12. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yazdıkları Uluslararası Nitelikteki Makale Sayılarına Göre Durumlarının Grafiksel Görünümü

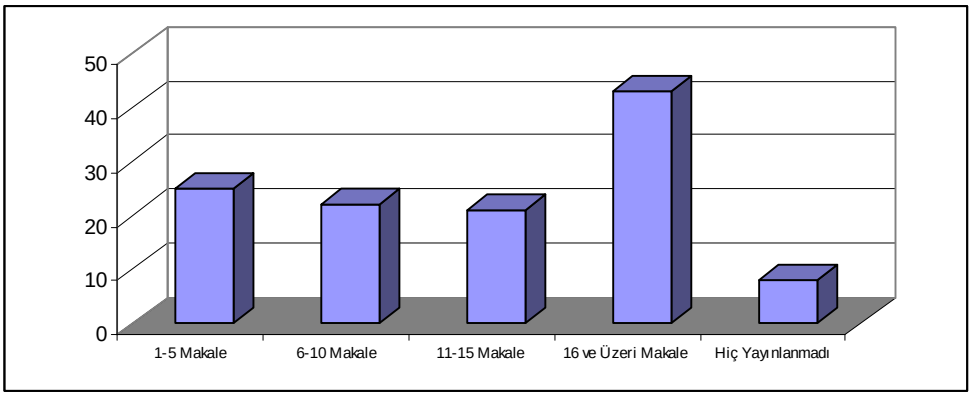
13.1.13. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Ulusal Hakemli Dergilerde Yayınlanan Makale Sayısına Göre Dağılımı

Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin, ulusal hakemli dergilerde yayınlanan makale sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin % 21'i 1-5 arası değişen sayılarda bir makale yazmış olduğunu, % 18'i 6 ile 10 arası sayıda bir makale yazdığını % 18'i 11-15 arası sayıda bir makale yazdığını, % 36'sı, 16'dan çok sayıda ulusal nitelik taşıyan bir makale yazdığını, % 7'si ise ulusal düzeyde de olsa hiçbir makale yazmadığını belirtmiştir. Genel toplam olarak ele alındıklarında, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarıdan fazlasının (% 57) 1 ile 15 arasında değişen sayılarda ulusal nitelikte makale sahibi oldukları anlaşılmıştır. Araştırmaya konu akademik yöneticilerin, yazdıkları ulusal düzeydeki makalelere göre yüzde olarak ve grafiksel olarak dağılımları aşağıdaki Tablo 76 ile Grafik 13'te ayrı olarak gösterilmiştir.

Tablo 76. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yazdıkları Ulusal Nitelikteki Makale Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Ulusal Hakemli Dergilerde Yayınlanan Makale Sayısı		
	Frekans	**%**
1-5 Makale	25	21
6-10 Makale	22	18
11-15 Makale	21	18
16 ve Üzeri Makale	43	36
Hiç Yayınlanmadı	8	7
Toplam	*119*	100

Grafik 13. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yazdıkları Ulusal Nitelikteki Makale Sayılarına Göre Grafiksel Görünümü

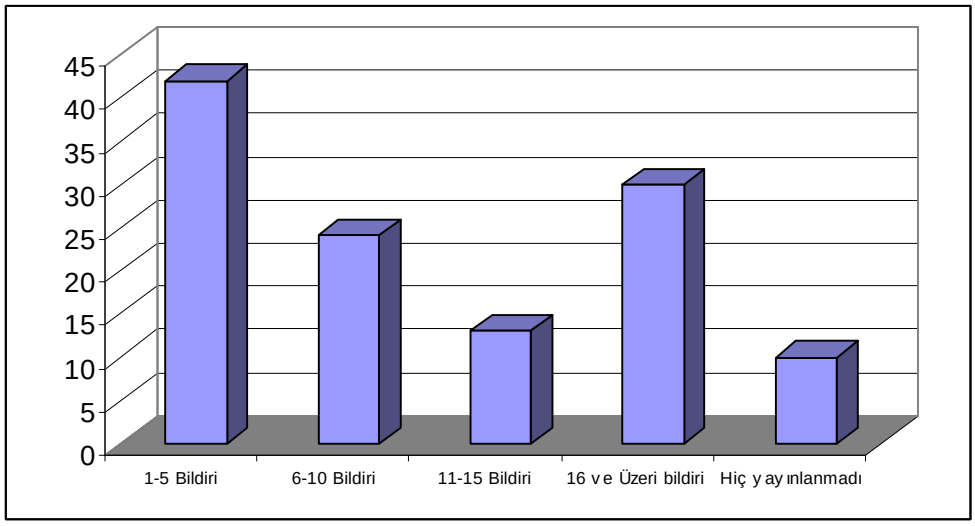

13.1.14. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Uluslararası Kongrelere Sundukları ve Bildiriler Kitabında Basılan Bildiri Sayısına Göre Dağılımı

Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin, uluslararası kongrelere sundukları ve bildiriler kitabında basılan bildiri sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin % 35'i 1-5 arası değişen sayılarda bildiri sahibi bulunduğunu, % 20'si 6 ile 10 arası bir sayıda bildiri sunmuş olduğunu, % 11'i 11-15 arasında bildiri sunduğunu, % 25'i 16 ve daha çok sayıda bildiri sunmuş olduklarını % 8'i ise hiçbir bildiri sunmamış olduğunu belirtmiştir. Genel olarak ele alındığında ise, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarısından çoğunun (% 55) uluslararası planda geçerliliği olan ve bildiri kitabında basılmış bulunan 1 ile 10 arasında değişen rakamlarda bildiri sunmuş olduklarını göstermektedir. Araştırmaya konu akademik yöneticilerin, uluslararası kongrelere sundukları bildiri sayısına göre yüzdesel ve grafiksel olarak dağılımları aşağıdaki Tablo 77 ile Grafik 14'te ayrı olarak gösterilmiştir.

Tablo 77. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Uluslararası Nitelikteki Kongrelere Sundukları Bildiri Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Uluslararası Kongrelere Sunduğu Bildiri Sayısı (Bildiri Kitabında Basılan)		
	Frekans	**%**
1-5 Bildiri	42	35
6-10 Bildiri	24	20
11-15 Bildiri	13	11
16 ve Üzeri bildiri	30	25
Hiç yayınlanmadı	10	8
Toplam	*119*	100

Grafik 14. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Uluslararası Nitelikteki Kongrelere Sundukları Bildiri Sayılarına Göre Grafiksel Görünümü

13.1.15. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Ulusal Kongrelere Sundukları ve Bildiriler Kitabında Basılan Bildiri Sayısına Göre Dağılımı

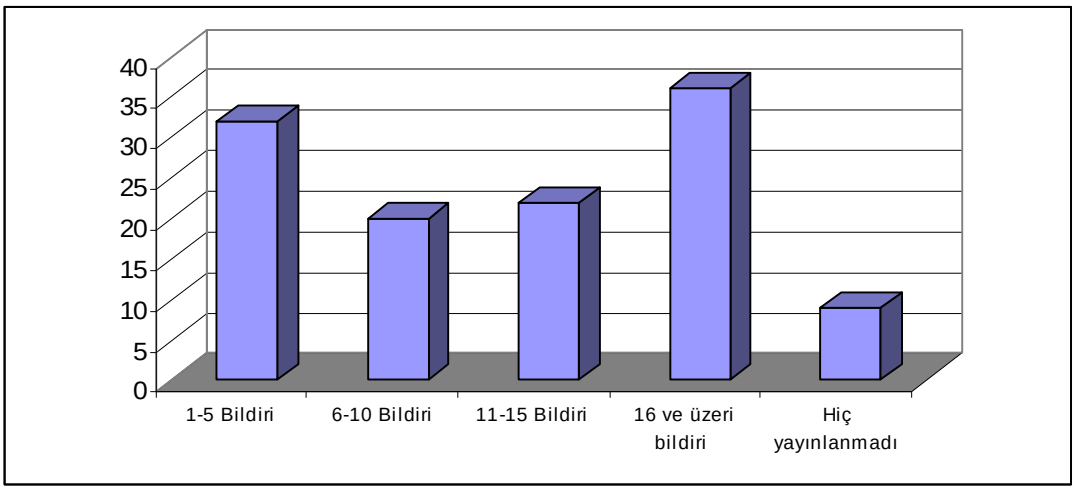
Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin, ulusal kongrelere sundukları ve bildiriler kitabında basılan bildiri sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin % 27'si 1-5 arası değişen sayılarda bildiri sahibi bulunduğunu, % 17'si 6 ile 10 arası bir sayıda bildiri sunmuş olduğunu, % 18'i 11-15

arasında bildiri sunduğunu, % 30'u 16 ve daha çok sayıda bildiri sunmuş olduğunu, % 8'i ise hiçbir bildiri sunmadığını belirtmiştir. Genel olarak ele alındığında ise, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yaklaşık üçte birinin (% 27) 1 ile 5 arasında değişen bir sayıda ulusal bildiri sahibi olduğu, yine yaklaşık üçte birinin (% 35) 6-15 arasında bir miktarda bildiri sahibi olduğu, son olarak yaklaşık üçte birinin (% 30) de 16 ve üzeri bildiri sunumu yaptığı ortaya çıkmaktadır. Yani araştırma konusu akademik yöneticilerin büyük çoğunluğunun (% 65) 6'dan çok bildiri sunmuş olduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Araştırmaya konu akademik yöneticilerin, ulusal kongrelere sundukları bildiri sayısına göre yüzdesel ve grafiksel olarak dağılımları aşağıdaki Tablo 78 ile Grafik 15'te ayrı olarak gösterilmiştir.

Tablo 78. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Nitelikteki Kongrelere Sundukları Bildiri Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Ulusal Kongrelere Sunduğu Bildiri Sayısı (Bildiri Kitabında Basılan)		
	Frekans	**%**
1-5 Bildiri	32	27
6-10 Bildiri	20	17
11-15 Bildiri	22	18
16 ve üzeri bildiri	36	30
Hiç yayınlanmadı	9	8
Toplam	*119*	100

Grafik 15. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Nitelikteki Kongrelere Sundukları Bildiri Sayılarına Göre Grafiksel Görünümü

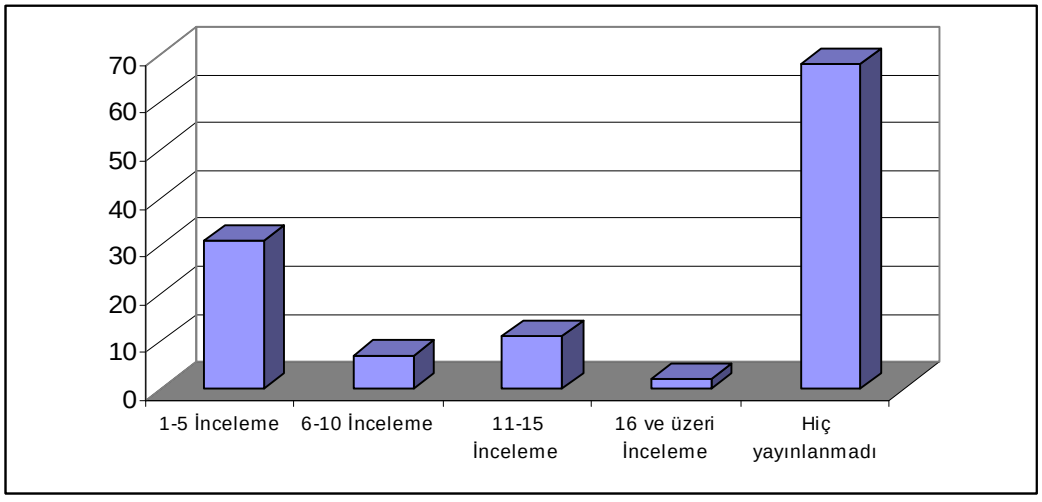

13.1.16. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yayınlanan Kitap İncelemelerinin Sayısına Göre Dağılımı

Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin, bugüne kadar yayınlanan kitap incelemelerinin sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin % 26'sı 1-5 arası bir çalışma diliminde kitap incelemesi yaptığını, % 6'sı 6 ile 10 arasında değişen sayılarda kitap incelemesi gerçekleştirdiğini, % 9'u, 11 ile 15 arasında bir inceleme sahibi olduğunu, % 2'si 16 ve üzerinde bir kitap incelemesi çalışması yaptığını, geriye kalan % 57'si ise hiçbir kitap incelemesinde bulunmadığını belirtmiştir. İncelenen akademik yöneticilerin geneli ele alındığında, yarıdan fazlasının entelektüel bir faaliyet olan kitap incelemesi yapmadığı gerçeği ile karşılaşmaktayız. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, bugüne kadar yayınlanan kitap incelemelerinin sayısına göre yüzdelik ve grafiksel olarak dağılımları aşağıdaki Tablo 79 ile Grafik 16'da ayrı olarak verilmiştir.

Tablo 79. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yayınlanan Kitap İncelemelerinin Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Bugüne Kadar Yayınlanan Kitap İncelemelerinin Sayısı		
	Frekans	**%**
1-5 İnceleme	31	26
6-10 İnceleme	7	6
11-15 İnceleme	11	9
16 ve üzeri İnceleme	2	2
Hiç yayınlanmadı	68	57
Toplam	*119*	100

Grafik 16. Akademik Yöneticilerin Bugüne Yayınlanan Kitap İncelemelerinin Sayısına Göre Grafiksel Görünümü

13.1.17. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yönetmiş Oldukları Master ve Doktora Tezlerinin Sayısına Göre Dağılımı

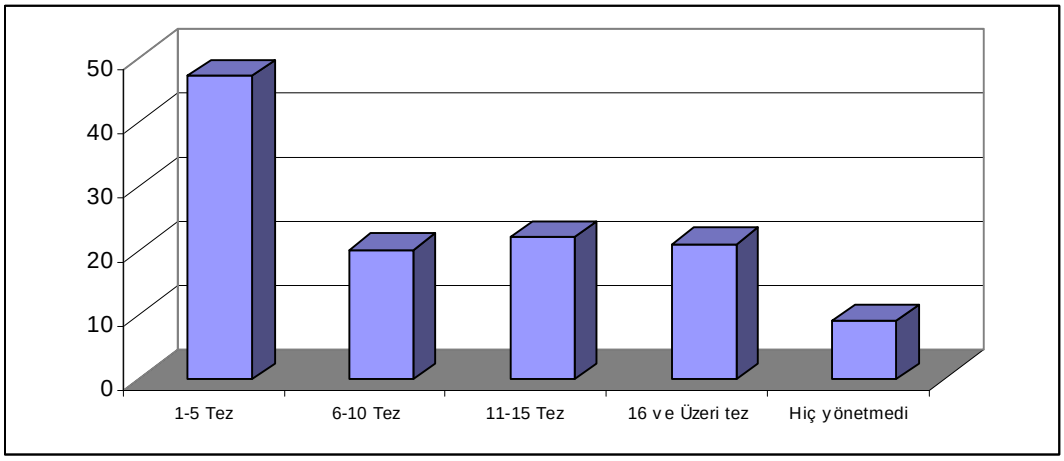
Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin, bugüne kadar yönetmiş oldukları master ve doktora tezlerinin sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin % 39'u, 1 ile 5 arasında değişen bir sayıda tez yönetiminde bulunduğunu, % 17'si 6-10 rakamları aralığında değişen miktarda tez yönettiğini, % 18'i 11-15 rakamları arasında bir tezi yönettiğini, % 18'i 16 ve üzerinde

değişen sayılarda master ve doktora tezi yönetmiş olduğunu ortaya koymuştur. Kalan % 8'lik akademik yönetici grubu ise hiçbir tez yönetiminde bulunmadığını belirtmiştir. Genel bir inceleme yapıldığında ise araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarısından fazlasının (% 56) 1 ile 10 arasında değişen miktarlarda master ve doktora tezi yönetimi gerçekleştirmiş olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, bugüne kadar yönetmiş oldukları master ve doktora tezleri sayısına göre yüzdesel ve grafiksel olarak dağılımları aşağıdaki Tablo 80 ile Grafik 17'de ayrı olarak verilmiştir.

Tablo 80. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yönetmiş Oldukları Master ve Doktora Tezlerinin Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Bugüne Kadar Yönetmiş Olduğu Master Ve Doktora Tezlerinin Sayısı		
	Frekans	**%**
1-5 Tez	47	39
6-10 Tez	20	17
11-15 Tez	22	18
16 ve Üzeri tez	21	18
Hiç yönetmedi	9	8
Toplam	*119*	100

Grafik 17. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yönetmiş Oldukları Master ve Doktora Tezlerinin Sayısına Göre Grafiksel Görünümü

13.1.18. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yürütmüş Oldukları Bilimsel Dergi Editörlüğünün Sayısına Göre Dağılımı

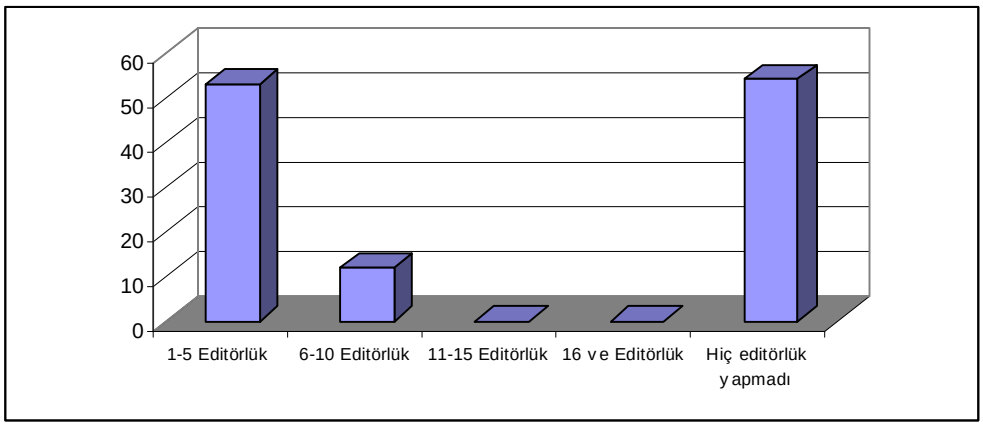
Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin, bugüne kadar yürütmüş oldukları bilimsel dergi editörlüğünün sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin % 45'i 1-5 arasında editörlük görevinde bulunduğunu, % 10'u 6 ile 10 arası değişen bir rakamda bu görevi üstlenmiş olduğunu ve son olarak % 45'i de hiçbir dergide editör olarak görev almadığını belirtmiştir. Genel bir analize gidildiğinde, araştırma konusu akademik yöneticilerin yarısından fazlasının (% 55) 1 ile 10 arasında değişen sayılarda editörlük görevini üstlendiği, yaklaşık yarısının (% 45) bu görevde bulunmadığı ortaya çıkmaktadır.

Araştırma konusu örneklemi oluşturan akademik yöneticilerin bugüne kadar yürütmüş olduğu bilimsel dergi editörlüğü görevini üstlenmiş olmalarına göre durumları aşağıda Tablo 81 ve Grafik 18'de hem yüzdelik olarak hem de grafiksel biçimde gösterilmektedir.

Tablo 81. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yürütmüş Oldukları Bilimsel Dergi Editörlüğü Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Bugüne Kadar Yürütmüş Olduğu Bilimsel Dergi Editörlüğü		
Unvan	**Frekans**	**%**
1-5 Editörlük	53	45
6-10 Editörlük	12	10
11-15 Editörlük	0	0
16 ve Editörlük	0	0
Hiç editörlük yapmadı	54	45
Toplam	*119*	100

Grafik 18. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Yürütmüş Oldukları Bilimsel Dergi Editörlüğü Sayısına Göre Grafiksel Görünümü

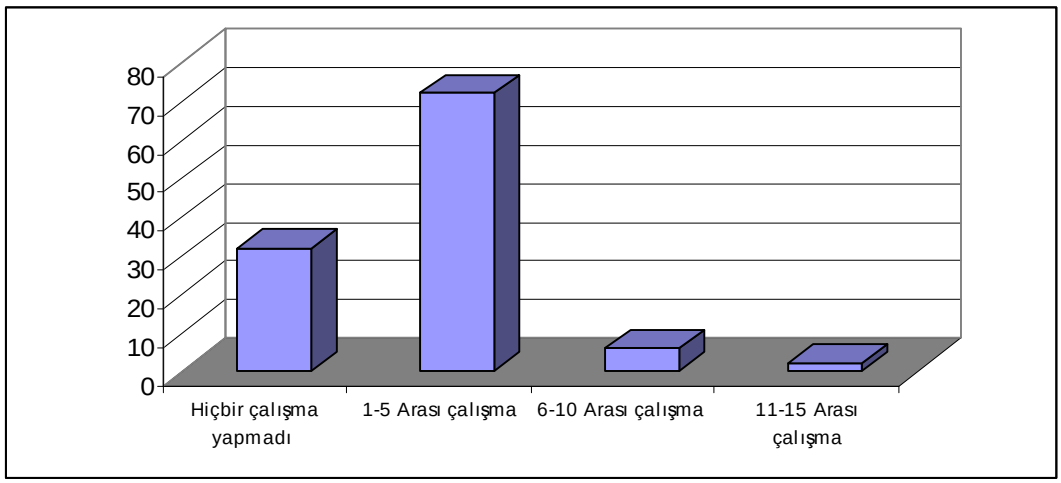

13.1.19. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Yurt Dışında Alanıyla İlgili Akademik Çevrelerde Yaptığı Çalışmaların (Doktora Sonrası Araştırma vb.) Sayısına Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, yurt dışında alanıyla ilgili akademik çevrelerde yaptığı çalışmaların (Doktora sonrası araştırma v.s.) sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin % 29'u bu tür bir faaliyette bulunmadığını, % 64'ü 1 ile 5 arasında değişen sayılarda bu nitelikte bir çalışma yaptığını, % 5'i 6 ile 10 arasında böyle bir çalışmada bulunduğunu, % 2'si ise 11 ile 15 arasında değişen sayıda böylesi bir çalışmayı yürüttüğünü belirtmiştir. Kümülatif olarak ele alındığında ise araştırma konusu akademik yöneticilerin çoğunluğunun (64) yurt dışında alanıyla ilgili olarak 1-5 arası değişen sayıda bir çalışmada bulunduğu anlaşılmaktadır. Yaklaşık 1/3 'lük bir kesimin (%29) ise böylesi nitelikte bir çalışmada bulunmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yurt dışında alanlarıyla ilgili akademik çevrelerde yaptıkları çalışmaların yüzde olarak oranları ve grafiksel görünümü aşağıdaki Tablo 82 ve Grafik 19'da verilmektedir.

Tablo 82. Akademik Yöneticilerin Yurt Dışında Alanlarıyla İlgili Akademik Çevrelerde Yaptıkları Çalışmaların Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Yurtdışında Alanıyla İlgili Akademik Çevrelerde Yaptığı Çalışmaların (Doktora Sonrası Araştırma Vb.) Sayısı		
Unvan	**Frekans**	**%**
Hiçbir çalışma yapmadı	32	29
1-5 Arası çalışma	72	64
6-10 Arası çalışma	6	5
11-15 Arası çalışma	2	2
Toplam	*112*	*100*

Grafik 19. Akademik Yöneticilerin Yurt Dışında Alanlarıyla İlgili Akademik Çevrelerde Yaptıkları Çalışmaların Sayısına Göre Grafiksel Durumları

13.2. İkinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin akademik entelektüel düzeyde yaptıkları çalışmaların sayısı ve yüzde olarak oranları nelerdir? Sorusuna yanıt aranmıştır. Elde dedilen bulgular ve analizi aşağıda verilmiş bulunmaktadır.

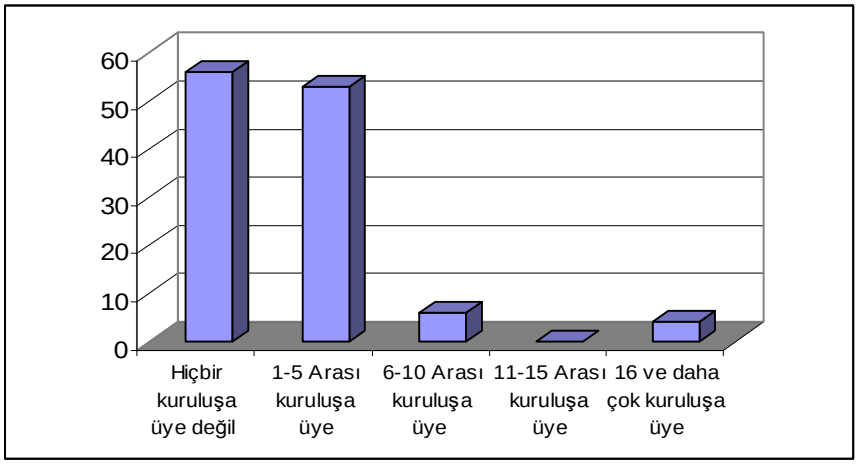
13.2.1. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Üyesi Bulundukları Uluslararası Düşünce Kuruluşlarının Sayısına Göre Dağılımı

Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin üyesi bulundukları uluslararası düşünce kuruluşlarının sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Ankete cevap vermiş olan akademik yöneticilerden % 47'si hiçbir uluslararası düşünce kuruluşuna üye bulunmadığını, % 45'i 1-5 arası bir düşünce kuruluşuna üye olduğunu, % 5'i 6 ile 10 arasında değişen bir sayıda düşünce kuruluşuna üye olduğunu, geride kalan % 3'ü ise 16 ve daha fazla sayıda uluslararası düşünce kuruluşuna üye bulunduğunu belirtmiştir. Genel bir değerlendirmeye gidildiğinde, inceleme konusu akademik entelektüel yöneticilerin yaklaşık yarısı (% 47) hiçbir uluslararası düşünce kuruluşuna üye bulunmamakta, kalan yarısının da 1-10 arasında sayıları değişen kuruluşlara üye olarak global fikirler geliştirme uğraşısı içinde oldukları ortaya çıkmaktadır. Araştırma kapsamındaki akademik entelektüel yöneticilerin üyesi oldukları uluslararası düşünce kuruluşlarının sayısına göre dağılımları hem yüzde olarak hem de grafiksel olarak aşağıda Tablo 83 ve Grafik 20'de verilmektedir.

Tablo 83. Akademik Yöneticilerin Üyesi Bulundukları Uluslararası Düşünce Kuruluşlarının Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımı

Akademik Yöneticinin Üyesi Bulunduğu Uluslararası Düşünce Kuruluşlarının Sayısı		
	Frekans	**%**
Hiçbir kuruluşa üye değil	56	47
1-5 Arası kuruluşa üye	53	45
6-10 Arası kuruluşa üye	6	5
11-15 Arası kuruluşa üye	0	0
16 ve daha çok kuruluşa üye	4	3
Toplam	119	100

Grafik 20. Akademik Yöneticilerin Üyesi Bulundukları Uluslararası Düşünce Kuruluşlarının Sayısına Göre Grafiksel Durumları

13.2.2. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Uluslararası Sorunlara Çözüm Aramayı Amaçlayan Katıldıkları Toplantıların Sayısına Göre Dağılımı

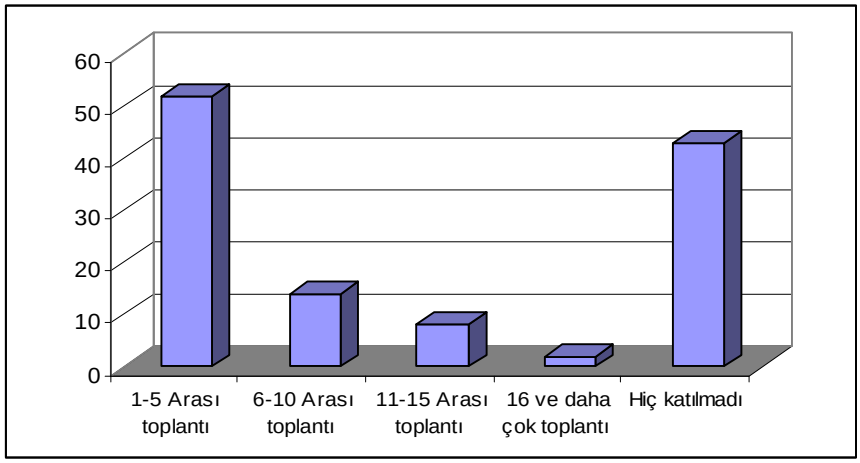
Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin bugüne kadar uluslararası sorunlara çözüm aramayı amaçlayan katıldığı toplantıların sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Ankete cevap veren akademik yöneticilerin % 44'ü uluslararası sorunlara çözüm arama amaçlı olarak düzenlenen toplantılardan 1 ile 5 arasında değişen sayılarda toplantılara katıldığını, % 12'si söz konusu toplantıların 6-10 arasında değişen sayılardaki toplantılara katıldıklarını, % 7'si 11-15 arasında değişen sayıda toplantılara katıldığını, % 2'si uluslararası sorunlara çözüme odaklanan bu toplantılardan 16 ve daha fazlasına katılmış olduğunu, kalan % 36'lık bir akademik yönetici grubu da bu türden hiçbir toplantıya katılmadığını belirtmiştir. Genel bir analiz yapıldığında anket uygulanan akademik yöneticilerin yarısından fazlasının (% 56) 1 ile 10 arasında değişen sayılarda uluslararası sorunlara çözüm arayışındaki toplantılara katılmış olup, yaklaşık 1/3'ü ise bu nitelikteki hiçbir uluslararası toplantıda bulunmamıştır. Araştırma yapılan akademik yöneticilerin, bugüne kadar uluslararası sorunlara çözüm aramayı amaçlayan

katıldıkları toplantılara göre yüzdelik olarak dağılımları ve grafik olarak da gösterimleri aşağıdaki Tablo 84 ve Grafik 21'de verilmektedir.

Tablo 84. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Uluslararası Sorunlara Çözüm Aramayı Amaçlayan Katıldıkları Toplantıların Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları

Akademik Yöneticinin Bugüne Kadar Uluslararası Sorunlara Çözüm Aramayı Amaçlayan Katıldığı Toplantıların Sayısı		
	Frekans	**%**
1-5 Arası toplantı	52	44
6-10 Arası toplantı	14	12
11-15 Arası toplantı	8	7
16 ve daha çok toplantı	2	2
Hiç katılmadı	43	36
Toplam	119	100

Grafik 21. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Uluslararası Sorunlara Çözüm Aramayı Amaçlayan Katıldıkları Toplantıların Sayısına Göre Grafiksel Olarak Görünümleri

13.2.3. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Kişisel Olarak Düzenlenmesine Öncülük Etmiş Olduğu Uluslararası Sorunları Çözüme Dönük Toplantı Sayısına Göre Dağılımı

Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin bugüne kadar kişisel olarak düzenlenmesine öncülük etmiş olduğu uluslararası sorunları çözüme dönük

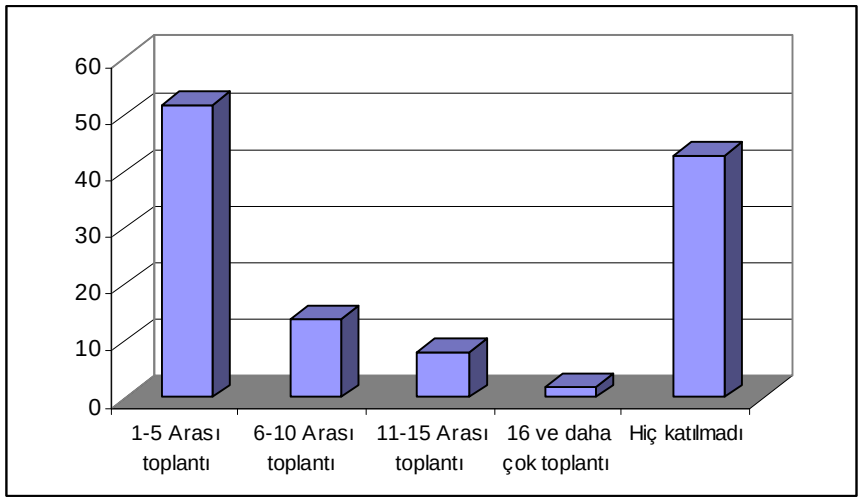
(sempozyum, kongre, panel v.b.) toplantı sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin % 53'ü söz konusu nitelik taşıyan 1-5 arası çalışmanın gerçekleştirilmesine kişisel olarak öncü olduğunu, % 6'sı 6 ile 10 arasında bir sayıda toplantı düzenlenmesine öncülük ettiğini, % 3'ü 11-15 arasında değişen bir sayıda öncülük ettiğini, % 3'ü 16'dan fazla uluslararası toplantı düzenlenmesinde öncü olarak görev aldığını ve geriye kalan % 36'sı da hiçbir uluslararası soruna çözüm için odaklanan toplantı düzenlemede öncü olmadığını belirtmiştir. Genel bir değerlendirmeye gidildiğinde, anketin uygulandığı akademik yöneticilerin yarıdan fazlasının (% 53) entelektüel bir özellik taşıyan ve uluslararası sorunlara çözüm araştırılmasını amaçlayan toplantılara liderlik etmiş oldukları anlaşılmaktadır. Önemli sayılabilecek bir akademik yönetici kesiminin (% 36) ise hiçbir uluslararası sorunu ele almaya dönük toplantı yapılmasına öncülük etmediği gerçeği karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin bugüne kadar kişisel olarak düzenlenmesine öncülük etmiş oldukları ve uluslararası sorunların çözülmesine dönük olarak gerçekleştirilen (sempozyum, kongre, panel v.b.) toplantılara göre yüzde ve grafiksel olarak dağılımları aşağıda Tablo 85 ve Grafik 22'de ayrı olarak gösterilmiştir.

Tablo 85. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Kişisel Olarak Düzenlenmesine Öncülük Etmiş Oldukları Uluslararası Sorunları Çözüme Dönük Toplantı Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları

Akademik Yöneticinin Bugüne Kadar Kişisel Olarak Düzenlenmesine Öncülük Etmiş Olduğu Uluslararası Sorunları Çözüme Dönük (Sempozyum, Kongre, Panel Vb.) Toplantı Sayısı		
	Frekans	**%**
1-5 Arası toplantı	63	53
6-10 Arası toplantı	7	6
11-15 Arası toplantı	3	3
16 ve daha çok toplantı	3	3
Hiç Düzenlemedi	43	36
Toplam	119	100

Grafik 22. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Kişisel Olarak Düzenlenmesine Öncülük Etmiş Oldukları Uluslararası Sorunları Çözüme Dönük Toplantı Sayısına Göre Grafiksel Olarak Görünümleri

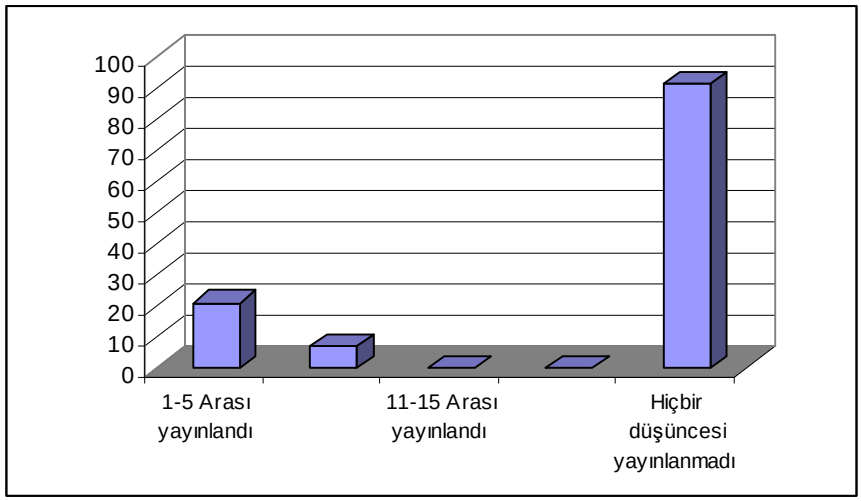

13.2.4. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Uluslararası Sorunlarla İlgili Olarak Uluslararası Medyada Yayınlanan Yazı Ve Röportajlarının Sayısına Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, bugüne kadar uluslararası sorunlarla ilgili (insan hakları, yoksulluk, küresel ısınma vb.) olarak uluslararası medyada yayınlanan yazı ve röportajlarının sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Ankete yanıt veren akademik yöneticilerin % 18'i, söz konusu konularda, 1-5 arasında değişen sayılarda yazı ve röportajlarının yayınlanmış olduğunu, % 6'sı 6-10 arasında yazı ve röportajlarının yayınlandığını, % 76'sı ise ilgili konularda hiçbir düşüncesinin yayınlanmamış olduğunu belirtmiştir. Genel toplamda ise araştırmaya katılan yöneticilerin büyük çoğunluğunun (% 76) bugüne kadar uluslararası sorunlarla ilgili (insan hakları, yoksulluk, küresel ısınma vb.) olarak uluslararası medyada yayınlanan yazı ve röportajlarının olmadığı anlaşılmaktadır. Araştırma konusu akademik yöneticilerin bugüne kadar uluslararası sorunlarla ilgili (insan hakları, yoksulluk, küresel ısınma vb.) olarak uluslararası medyada yayınlanan yazı ve röportajlarının sayısına göre durumlarının ne olduğu yüzde ve grafikler halinde aşağıda Tablo 86 ve Grafik 23'te gösterilmektedir.

Tablo 86. Akademik Yöneticilerin, Bugüne Kadar Uluslararası Sorunlarla İlgili Olarak Uluslararası Medyada Yayınlanan Yazı ve Röportajlarının Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları

Akademik Yöneticinin Bugüne Kadar Uluslararası Sorunlarla İlgili Olarak Uluslararası Medyada Yayınlanan Yazı Ve Röportajlarının Sayısı		
	Frekans	**%**
1-5 Arası yayınlandı	21	18
6-10 Arası yayınlandı	7	6
11-15 Arası yayınlandı	0	0
16 ve Üzeri yayınlandı	0	0
Hiçbir düşüncesi yayınlanmadı	91	76
Toplam	119	100

Grafik 23. Akademik Yöneticilerin, Bugüne Kadar Uluslararası Sorunlarla İlgili Olarak Uluslararası Medyada Yayınlanan Yazı ve Röportajlarının Sayısına Göre Grafiksel Olarak Durumları

13.2.5. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Üyesi Bulunduğu Ulusal Düşünce Kuruluşlarının Sayısına Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, üyesi bulunduğu ulusal düşünce kuruluşlarının sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Anket kapsamındaki akademik yöneticilerin % 49'u ulusal olarak düşünce üreten, bu konularda faaliyet gösteren kuruluşlardan 1 ile 5 arasında değişen sayıda kuruluşa üye olduğunu, % 4'ü 6 ile 10

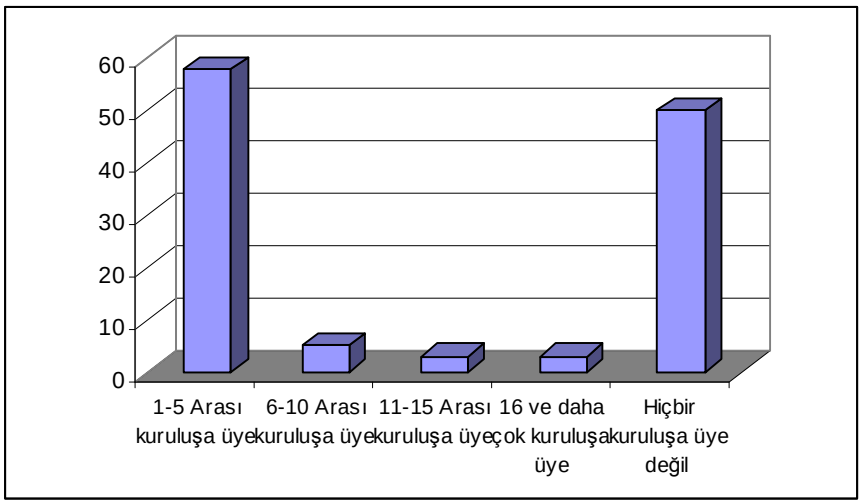
arası bir kuruluşa üye bulunduğunu, %3'ü 11-15 arasında değişen sayılarda kuruluşlara üye olduğunu, % 3'ü 16 ve daha çok sayıda ulusal düşünce kuruluşlarına üye bulunduğunu belirtmiş, kalan % 42 oranında bir akademik yönetici grubu ise hiçbir ulusal düşünce kuruluşuna üye olmadığına işaret etmiştir. Kümülatif bir değerlendirme yapıldığında, araştırmaya katılan yöneticilerin yaklaşık yarısının (% 49) 1 ile 5 arasında değişen sayılarda ulusal düşünce kuruşlarına üye oldukları ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan, hiçbir ulusal düşünce kuruluşuna üye olmayan akademik yönetici sayısının azımsanmayacak bir oranda (% 42) olduğu da anlaşılmıştır.

Araştırma konusu akademik yöneticilerin, üyesi bulunduğu ulusal düşünce kuruluşlarının sayısı sayısına göre durumlarının ne olduğu yüzde ve grafikler halinde aşağıda Tablo 87 ve Grafik 24'te gösterilmektedir.

Tablo 87. Akademik Yöneticilerin Üyesi Bulunduğu Ulusal Düşünce Kuruluşlarının Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları

Akademik Yöneticinin Üyesi Bulunduğu Ulusal Düşünce Kuruluşlarının Sayısı		
	Frekans	**%**
1-5 Arası kuruluşa üye	58	49
6-10 Arası kuruluşa üye	5	4
11-15 Arası kuruluşa üye	3	3
16 ve daha çok kuruluşa üye	3	3
Hiçbir kuruluşa üye değil	50	42
Toplam	119	100

Grafik 24. Akademik Yöneticilerin Üyesi Bulunduğu Ulusal Düşünce Kuruluşlarının Sayısına Göre Grafiksel Olarak Durumları

13.2.6. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Ulusal Sorunlar Hakkında Bugüne Kadar Kişisel Olarak Düzenlenmesine Öncülük Ettiği Sempozyum, Kongre ve Panel Gibi Toplantı Sayısına Göre Dağılımı

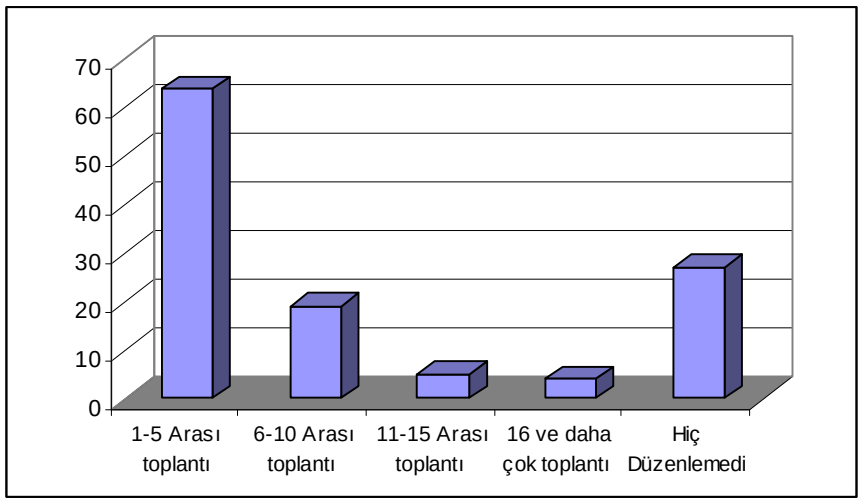
Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, ulusal sorunlar hakkında bugüne kadar kişisel olarak düzenlenmesine öncülük ettiği sempozyum, kongre ve panel gibi toplantı sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Ankete katılan akademik yöneticilerin % 54'ü ulusal sorunlar hakkında bugüne kadar kişisel olarak 1-5 arasında değişen sayılarda bir toplantı düzenlemeye öncülük ettiğini, % 16'sı 6-10 aralığında bir toplantıya öncülük yaptığını, % 4'ü, sayısı 11-15 arasında değişiklik gösteren bir toplantıya öncülük ettiğini, % 3'ü 16'dan fazla sayıda toplantı düzenlenmesinde kişisel olarak öncülük yaptığını belirtmiş, geri kalan % 23 oranında bir yönetici grubu ise hiçbir toplantı düzenlenmesinde öncülük görevi yapmadığını ortaya koymuştur. Genel bir değerlendirmeye gidildiğinde, araştırma konusu akademik yöneticilerin yarıdan çoğunun (% 54) ulusal sorunlar hakkında bugüne kadar 1-5 arasında bir sayıda toplantı düzenlenmesine öncülük ettiği anlaşılmaktadır. Ulusal sorunların tartışılması için toplantı düzenlenmesinde öncülük etmediği görülen yönetici oranının ise % 23 olması

dikkate alınması gereken bir diğer gerçek olmaktadır. Araştırmada yer alan akademik yöneticilerin, ulusal sorunlar hakkında bugüne kadar kişisel olarak düzenlenmesine öncülük ettikleri sempozyum, kongre ve panel gibi toplantı sayısına göre durumları yüzde ve grafik olarak aşağıda Tablo 88 ve Grafik 25'te gösterilmektedir.

Tablo 88. Akademik Yöneticilerin Ulusal Sorunlar Hakkında Bugüne Kadar Kişisel Olarak Düzenlenmesine Öncülük Ettikleri Sempozyum, Kongre ve Panel Gibi Toplantı Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları

Akademik Yöneticinin Ulusal Sorunlar Hakkında Bugüne Kadar Kişisel Olarak Düzenlenmesine Öncülük Ettiği Sempozyum, Kongre ve Panel Gibi Toplantı Sayısı		
	Frekans	**%**
1-5 Arası toplantı	64	54
6-10 Arası toplantı	19	16
11-15 Arası toplantı	5	4
16 ve daha çok toplantı	4	3
Hiç Düzenlemedi	27	23
Toplam	119	100

Grafik 25. Akademik Yöneticilerin Ulusal Sorunlar Hakkında Bugüne Kadar Kişisel Olarak Düzenlenmesine Öncülük Ettikleri Sempozyum, Kongre ve Panel Gibi Toplantı Sayısına Göre Grafiksel Olarak Durumları

13.2.7. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlara Çözüm Aramayı Amaçlayan Katıldığı Toplantıların Sayısına Göre Dağılımı

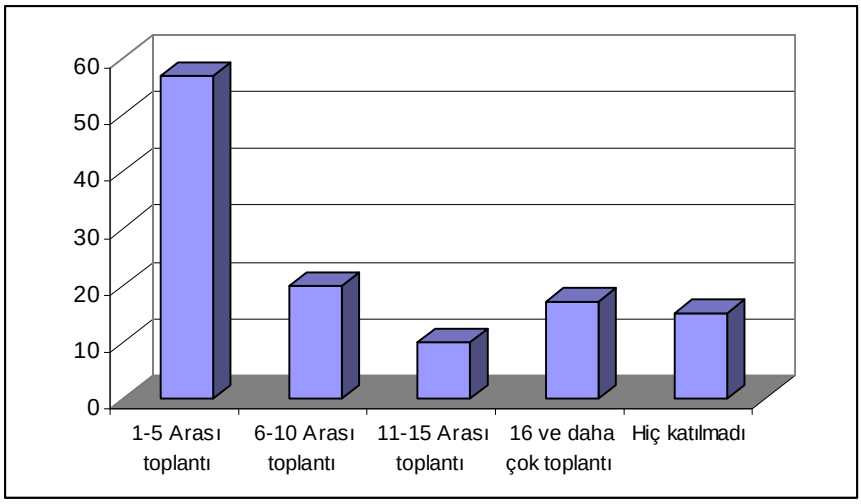
Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, bugüne kadar ulusal sorunlara çözüm aramayı amaçlayan katıldığı toplantıların sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Ankete cevap veren akademik yöneticilerin % 48'i bugüne kadar ulusal sorunlara çözüm aramayı amaçlayan 1-5 arası bir toplantıya katılmış olduğunu, % 17'si 6-10 aralığında bir toplantıya katıldığını, % 8'i 11-15 arasında değişen sayıda bir toplantıya katılmış bulunduğunu, % 14'ü bu tür toplantılardan 16 ve daha çoğuna katıldığını, kalan % 13'lük bir akademik yönetici grubu da hiç katılmamış olduğunu belirtmiştir. Genel olarak bakıldığında araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarıdan fazlasının (% 65) 1-10 arasında değişiklik gösteren sayılarda ilgili toplantılara katılımda bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

Araştırmaya konu olan akademik yöneticilerin bugüne kadar ulusal sorunlara çözüm aramayı amaçlayan katıldığı toplantıların sayısına göre durumları yüzde ve grafik olarak aşağıda Tablo 89 ve Grafik 26'da gösterilmektedir.

Tablo 89. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlara Çözüm Aramayı Amaçlayan Katılmış Bulundukları Toplantılara Göre Yüzde Olarak Dağılımları

Akademik Yöneticinin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlara Çözüm Aramayı Amaçlayan Katıldığı Toplantıların Sayısı		
	Frekans	**%**
1-5 Arası toplantı	57	48
6-10 Arası toplantı	20	17
11-15 Arası toplantı	10	8
16 ve daha çok toplantı	17	14
Hiç katılmadı	15	13
Toplam	119	100

Grafik 26. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlara Çözüm Aramayı Amaçlayan Katılmış Bulundukları Toplantılara Göre Grafiksel Olarak Durumları

13.2.8. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlarla İlgili Olarak Ulusal Medyada Yayınlanan Yazı ve Röportajlarının Sayısına Göre Dağılımı

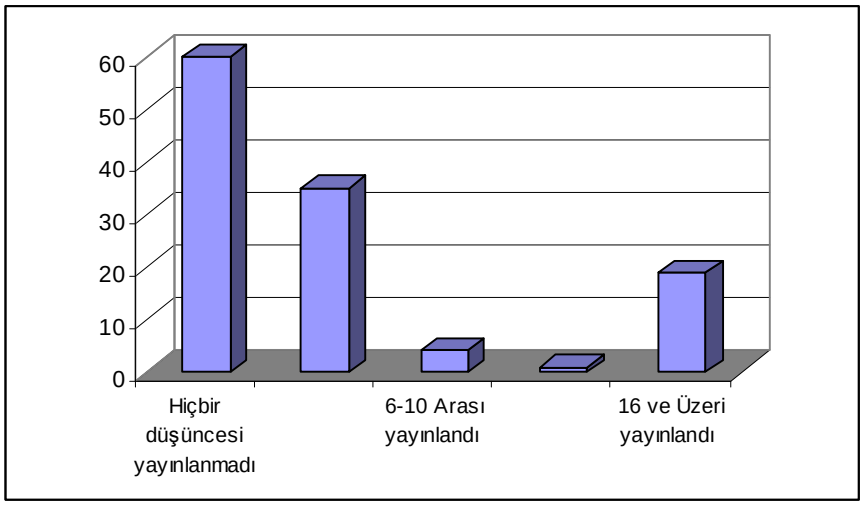
Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, bugüne kadar ulusal sorunlarla ilgili (insan hakları, yoksulluk, küresel ısınma vb.) olarak ulusal medyada yayınlanan yazı ve röportajlarının sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Ankete cevap veren akademik yöneticilerin % 50'si ilgili konularda hiçbir düşüncesinin yayınlanmamış olduğunu, % 29'u 1-5 aralığında bir sayıda bu tür yazı ve röportajlarının yayınlandığını, %3'ü 6 ile 10 arasında değişen bir sayıda böylesi bir görüşünün yayınlandığını, %1'i 11-15 arasında bir düşüncesinin yayınlandığını, kalan % 16'sı ise 16 ve üzeri sayıda görüşlerinin ulusal medyaya yansıdığını ve yayınlandığını belirtmiştir. Kümülatif olarak ele alındığında ise araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarısının (% 50) ulusal sorunlara değinen görüşlerinin ulusal medya ortamında yayınlanma durumunun olmadığı, % 29'luk bir kısmının da sayısı 1 ile 5 arasında değişen biçimde yayınlanmasının söz konusu olduğu ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin bugüne kadar ulusal sorunlarla ilgili (insan hakları, yoksulluk, küresel ısınma vb.) olarak ulusal medyada

yayınlanan yazı ve röportajlarının sayısına göre dağılımları yüzde ve grafik olarak aşağıda Tablo 90 ve Grafik 27'de gösterilmektedir.

Tablo 90. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlarla İlgili Olarak Ulusal Medyada Yayınlanan Yazı ve Röportajlarının Yüzde Olarak Dağılımları

Akademik Yöneticinin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlarla İlgili Olarak Ulusal Medyada Yayınlanan Yazı ve Röportajlarının Sayısı		
	Frekans	**%**
Hiçbir düşüncesi yayınlanmadı	60	50
1-5 Arası yayınlandı	35	29
6-10 Arası yayınlandı	4	3
11-15 Arası yayınlandı	1	1
16 ve Üzeri yayınlandı	19	16
Toplam	119	100

Grafik 27. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlarla İlgili Olarak Ulusal Medyada Yayınlanan Yazı ve Röportajlarının Sayısına Göre Grafiksel Olarak Durumları

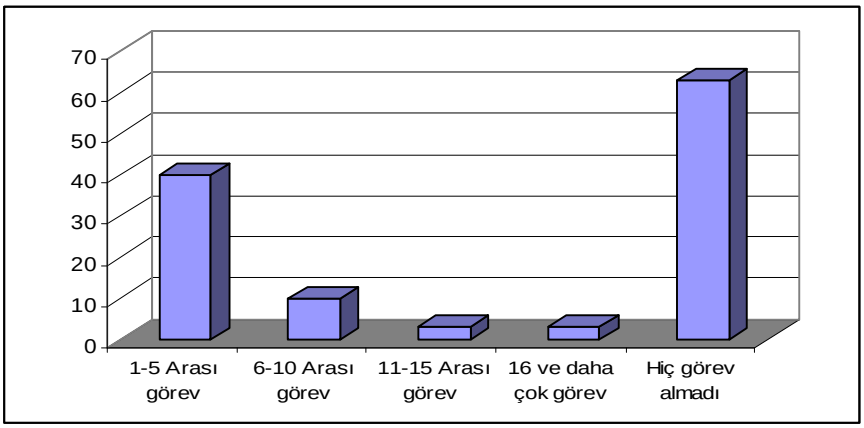
13.2.9. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Ulusal Sorunlarla İlgili Olarak Ulusal Medyada Yayınlanan Yazı ve Röportajlarının Sayısına Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, bugüne kadar dünyadaki çeşitli üniversitelerin oluşturdukları akademik birlikler ve benzeri örgütlenmelerde aktif olarak üstlenmiş oldukları görev sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Ankete cevap veren akademik yöneticilerin % 34'ü bu tür organizasyon ve faaliyetlerde 1 ile 5 arası bir görev aldığını, % 8'i 6-10 arasında değişen sayıda görev üstlenmiş olduğunu, % 3'ü 11-15 arasında bir görev aldığını, % 3'ü 16'dan fazla görev aldığını, geride kalan % 53 oranındaki akademik yönetici grubu ise hiçbir görev almadığını belirtmiştir. Alınan cevaplara ilişkin olarak genel bir analiz yapıldığında, araştırma konusu akademik yöneticilerin yarısından fazlasının (% 53) bugüne kadar dünyadaki çeşitli üniversitelerin oluşturdukları akademik birlikler ve benzeri örgütlenmelerde aktif olarak görev üstlenmedikleri anlaşılmaktadır. Önemli sayılabilecek bir akademik yönetici grubunun da (% 42) bu şekildeki görevlerde 1-10 arası değişen sayılarda bulundukları gerçeği de ortaya çıkmış olmaktadır. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, bugüne kadar dünyadaki çeşitli üniversitelerin oluşturdukları akademik birlikler ve benzeri örgütlenmelerde aktif olarak üstlenmiş oldukları görev sayısına göre dağılımları yüzde ve grafik olarak aşağıda Tablo 91 ve Grafik 28'de yer almaktadır.

Tablo 91. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Dünyadaki Çeşitli Üniversitelerin Oluşturdukları Akademik Birlikler ve Benzeri Örgütlenmelerde Aktif Olarak Üstlenmiş Oldukları Görev Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları

Akademik Yöneticinin Bugüne Kadar Dünyadaki Çeşitli Üniversitelerin Oluşturdukları Akademik Birlikler ve Benzeri Örgütlenmelerde Aktif Olarak Üstlenmiş Olduğu Görev Sayısı		
	Frekans	**%**
1-5 Arası görev	40	34
6-10 Arası görev	10	8
11-15 Arası görev	3	3
16 ve daha çok görev	3	3
Hiç görev almadı	63	53
Toplam	119	100

Grafik 28. Akademik Yöneticilerin Bugüne Kadar Dünyadaki Çeşitli Üniversitelerin Oluşturdukları Akademik Birlikler ve Benzeri Örgütlenmelerde Aktif Olarak Üstlenmiş Oldukları Görev Sayısına Göre Grafiksel Olarak Durumları

13.2.10. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Evrensel Değerleri Geliştirecek ve İnsanlığa Yarar Sağlayacak Derecede Yaptığı Buluş-Araştırmalarının Sayısına Göre Dağılımı

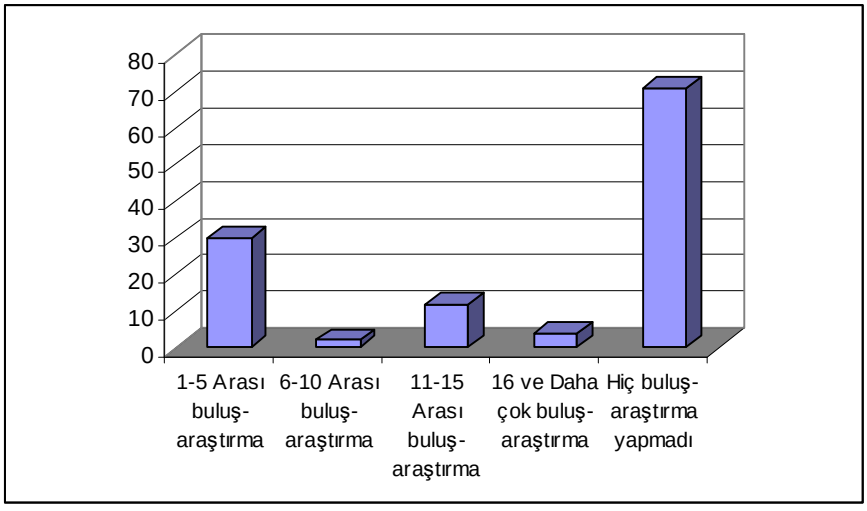
Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, evrensel değerleri geliştirecek ve insanlığa yarar sağlayacak derecede yaptığı buluş-araştırmalarının sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Ankete cevap veren akademik yöneticilerin % 25'i 1-5 arası sayıda böylesi nitelikte bir çalışma yaptığını, % 2'si 6-10 arasında değişen sayılarda buluş-araştırma yaptığını, % 10'u 11-15 arasındaki bir sayıda evrensel ve insani değerlere katkısı olacak nitelikte buluş-araştırma gerçekleştirdiğini, % 3'ü 16 ve daha çok sayıda buluş araştırma yaptığını belirtmiş, geri kalan % 60'lık yönetici grubu ise evrensel değerleri geliştirecek ve insanlığa yarar sağlayacak derecede hiçbir buluş-araştırma yapmadığını ortaya koymuştur. Genel toplam olarak bir değerlendirme yapıldığında ise araştırmaya katılan yöneticilerin büyük bölümünün (% 60) evrensel değerlere ve insanlığa hizmet edecek nitelikte hiçbir buluş-araştırma sahibi olmadığı anlaşılmaktadır. % 27 oranında bir grubun ise 1-10 arası sayılarda bu tür çalışmalarda bulunduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, evrensel değerleri geliştirecek ve insanlığa yarar sağlayacak derecede yaptığı buluş-

araştırmalarının sayısına göre dağılımları yüzde ve grafik olarak aşağıda Tablo 92 ve Grafik 29'da yer almaktadır.

Tablo 92. Akademik Yöneticilerin Evrensel Değerleri Geliştirecek ve İnsanlığa Yarar Sağlayacak Derecede Yaptığı Buluş-Araştırmalarının Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları

Akademik Yöneticinin Evrensel Değerleri Geliştirecek ve İnsanlığa Yarar Sağlayacak Derecede Yaptığı Buluş-Araştırmaların Sayısı		
	Frekans	**%**
1-5 Arası buluş-araştırma	30	25
6-10 Arası buluş-araştırma	2	2
11-15 Arası buluş-araştırma	12	10
16 ve Daha çok buluş-araştırma	4	3
Hiç buluş-araştırma yapmadı	71	60
Toplam	119	100

Grafik 29. Akademik Yöneticilerin Evrensel Değerleri Geliştirecek ve İnsanlığa Yarar Sağlayacak Derecede Yaptığı Buluş-Araştırmalarının Sayısına Göre Grafiksel Olarak Durumları

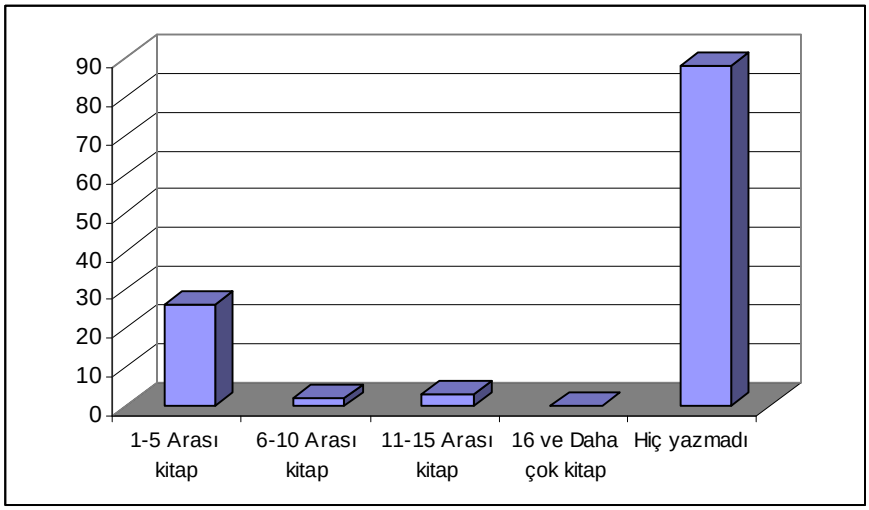
13.2.11. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Kendi Bilimsel Alanları Dışındaki Konularda Yazdığı Kitapların Sayısına Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, kendi bilimsel alanları dışındaki konularda yazdığı kitapların sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Ankete cevap veren akademik yöneticilerin % 22'si 1-5 arası kitap yazdığını, % 2'si 6-10 arası sayılarda kitap yazdığını, %3'ü 11-15 arası bir dilimde kitap yazdığını ve son olarak da % 74'ü kendi bilimsel alanı dışında hiçbir kitap yazmadığını belirtmiştir. Genel toplam olarak incelendiğinde ise araştırmaya katılan akademik yöneticilerin büyük çoğunluğunun (% 74) kendi bilimsel alanları dışında bir kitap yazmadıkları anlaşılmaktadır. Yalnızca % 24 oranında bir kesimin 1 ile 10 arasında değişen sayılarda kendi alanları dışında bir kitap yazdıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, kendi bilimsel alanları dışındaki konularda yazdığı kitapların sayısına göre dağılımları yüzde ve grafik olarak aşağıda Tablo 93 ve Grafik 30'da yer almaktadır.

Tablo 93. Akademik Yöneticilerin Kendi Bilimsel Alanları Dışındaki Konularda Yazdıkları Kitapların Sayısına Göre Yüzde Olarak Dağılımları

Akademik Yöneticinin Kendi Bilimsel Alanı Dışındaki Konularda Yazdığı Kitapların Sayısı		
	Frekans	**%**
1-5 Arası kitap	26	22
6-10 Arası kitap	2	2
11-15 Arası kitap	3	3
16 ve Daha çok kitap	0	0
Hiç yazmadı	88	74
Toplam	119	100

Grafik 30. Akademik Yöneticilerin Kendi Bilimsel Alanları Dışındaki Konularda Yazdıkları Kitapların Sayısına Göre Grafiksel Olarak Durumları

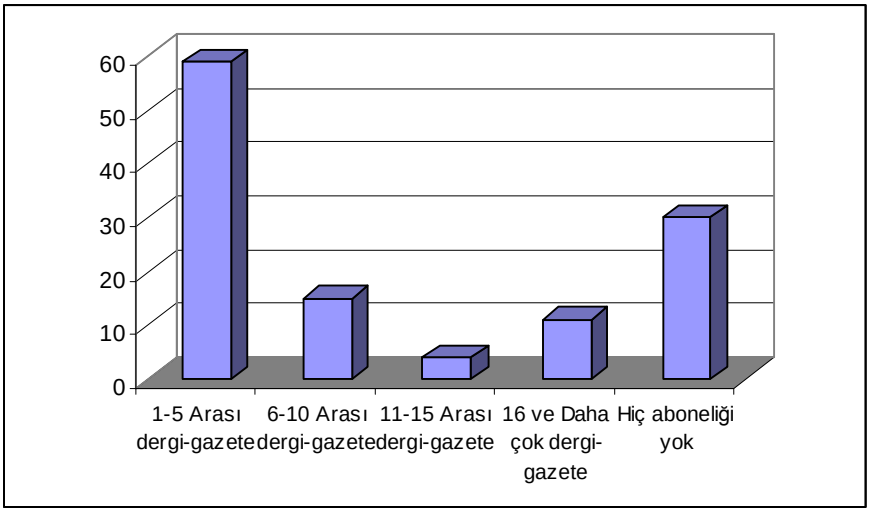

13.2.12. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Abone Olduğu Uluslararası Dergi-Gazete (İnternet Dahil) Sayısına Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, abone olduğu uluslararası dergi-gazete (internet dahil) sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Ankete cevap yazan akademik yöneticilerin % 50'si 1-5 arası sayıda uluslararası dergi-gazete abonesi olmakta, % 13'ü 6 ile 10 arasında bir sayıda uluslararası dergi-gazete abonesi olmakta, % 3'ü 11-15 arası sayıda uluslararası dergi-gazete abonesi olmakta, % 9'u 16 ve daha çok sayıda uluslararası dergi-gazete abonesi olmakta ve son olarak da % 25 oranındaki bir yönetici grubu da hiçbir uluslararası dergi-gazete abonesi olmamaktadır. Araştırma yapılan akademik yönetici grubunun verdiği yanıtlara göre kümülatif bir değerlendirmeye gidildiğinde, inceleme konusu akademik yöneticilerin yarısından çoğunun (% 63) 1-10 arasında uluslararası dergi-gazetelere abone oldukları, % 25 oranında ve önemli sayılabilecek bir grubun da hiçbir aboneliği olmadığı anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, abone oldukları uluslararası dergi-gazete (internet dahil) sayısına göre dağılımları yüzde ve grafik olarak aşağıda Tablo 94 ve Grafik 31'de gösterilmektedir.

Tablo 94. Akademik Yöneticilerin Abone Oldukları Uluslararası Dergi-Gazete (İnternet dahil) Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımları

Akademik Yöneticinin Abone Olduğu Uluslararası Dergi-Gazete Sayısı (İnternet Dahil)		
	Frekans	**%**
1-5 Arası dergi-gazete	59	50
6-10 Arası dergi-gazete	15	13
11-15 Arası dergi-gazete	4	3
16 ve Daha çok dergi-gazete	11	9
Hiç aboneliği yok	30	25
Toplam	119	100

Grafik 31. Akademik Yöneticilerin Abone Oldukları Uluslararası Dergi-Gazete (İnternet Dahil) Sayılarına Göre Grafiksel Olarak Durumları

13.2.13. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Kendi Bilimsel Alanı Dışındaki Konularda Yılda Okuduğu Kitap Sayısına Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, kendi bilimsel alanı dışındaki konularda yılda okuduğu kitap sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerden % 35'i, 1-5 arası sayıda kendi bilimsel çalışma alanı dışında bir kitap okumakta, % 22'si 6-10 arası bir sayıda kendi bilimsel alanı dışına çıkarak kitap okumakta, % 17'si 11 ile 15 arasında bir sayıda bilimsel faaliyet alanı dışında kitap

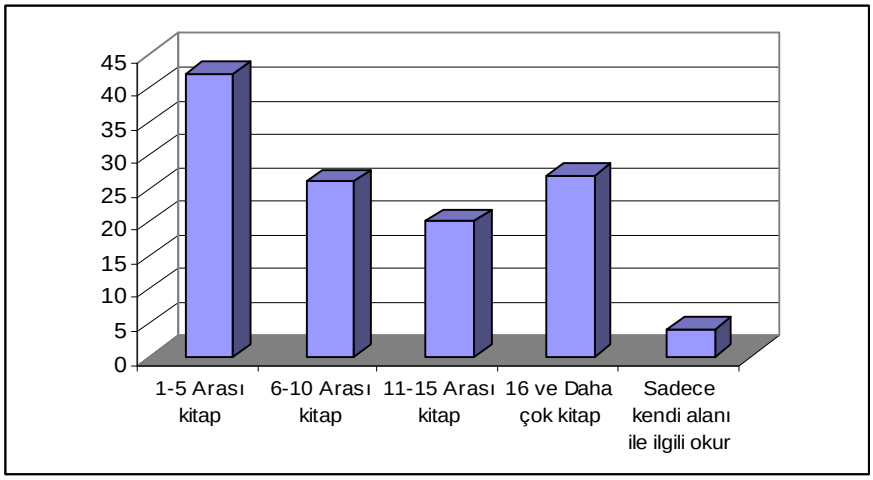
okumakta, % 23'ü kendi bilimsel alanı dışında 16 ve üzeri kitap okumakta ve geriye kalan % 3'ü de sadece kendi bilimsel alanı ile ilgili kitaplar okumaktadır. Anketi dolduran ve değerlendirmeye alınan akademik yöneticilerin verdiği yanıtlar genel bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda, yarısından çoğunun (% 57) kendi bilimsel alanları dışında yılda 1 ile 10 arasında değişen sayılarda herhangi bir kitabı okudukları anlaşılmaktadır. Dikkate değer sayıda bir akademik yönetici grubunun da (% 40) yılda kendi bilimsel alanı dışında yılda 11'den fazla kitap okuduğu ortaya çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, kendi bilimsel alanı dışındaki konularda yılda okuduğu kitap sayısına göre dağılımları yüzde ve grafik olarak aşağıda Tablo 95 ve Grafik 32'de gösterilmektedir.

Tablo 95. Akademik Yöneticilerin Kendi Bilimsel Alanı Dışındaki Konularda Yılda Okuduğu Kitap Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımları

Akademik Yöneticinin Kendi Bilimsel Alanı Dışındaki Konularda Yılda Okuduğu Kitap Sayısı		
	Frekans	**%**
1-5 Arası kitap	42	35
6-10 Arası kitap	26	22
11-15 Arası kitap	20	17
16 ve Daha çok kitap	27	23
Sadece kendi alanı ile ilgili okur	4	3
Toplam	119	100

Grafik 32. Akademik Yöneticilerin Kendi Bilimsel Alanı Dışındaki Konularda Yılda Okuduğu Kitap Sayılarına Göre Grafiksel Olarak Durumları

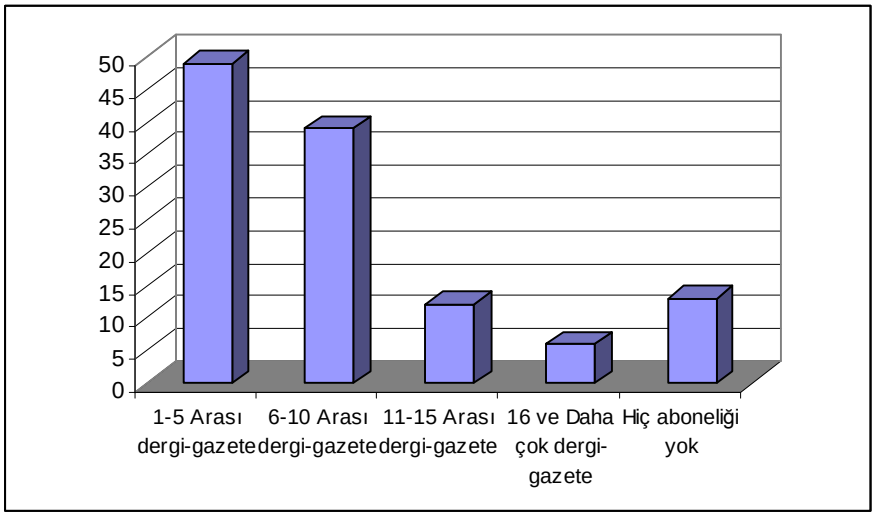

13.2.14. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Abone Olduğu Uluslararası Dergi-Gazete (İnternet Dahil) Sayısına Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, abone olduğu ulusal düzeydeki dergi-gazete (internet dahil) sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin % 41'i ulusal düzeyde yayınlanan dergi ve gazetelerden 1-5 arasında değişen sayılarda abone olduklarını belirtmiş, % 33'ü 6-10 arasındaki grupta yer alan herhangi bir dergi ve gazeteye abone olduğunu bildirmiş, % 10'u 11-15 arasında bir sayıda ulusal dergi-gazete aboneliğine sahip olduğunu belirtmiş, % 5'i 16 ve daha çok ulusal bir dergi ve gazete abonesi olduğunu işaretlemiş ve kalan % 11'lik dilim ise herhangi bir ulusal dergi-gazete aboneliğine sahip olmadığını ortaya koymuştur. Anketin bu kısmındaki soruya cevap veren akademik yöneticiler tüm olarak değerlendirildiğinde, büyük çoğunluğun (%74) 1-10 arasında değişen sayılarda ulusal bir dergi ve gazeteye abone olmakta, önemli sayılmayacak bir grup ise (%11) herhangi bir abonelik sahibi olmamaktadır. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, abone olduğu ulusal düzeydeki dergi-gazete (internet dahil) sayısına göre dağılımları yüzde ve grafik olarak aşağıda Tablo 96 ve Grafik 33'te gösterilmektedir.

Tablo 96. Akademik Yöneticilerin Abone Olduğu Ulusal Düzeydeki Dergi-Gazete (İnternet dahil) Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımları

Akademik Yöneticinin Abone Olduğu Ulusal Düzeydeki Dergi-Gazete Sayısı (İnternet Dahil)		
	Frekans	**%**
1-5 Arası dergi-gazete	49	41
6-10 Arası dergi-gazete	39	33
11-15 Arası dergi-gazete	12	10
16 ve Daha çok dergi-gazete	6	5
Hiç aboneliği yok	13	11
Toplam	119	100

Grafik 33. Akademik Yöneticilerin Abone Olduğu Ulusal Düzeydeki Dergi-Gazete (İnternet dahil) Sayılarına Göre Grafiksel Olarak Durumları

13.2.15. Araştırma Kapsamındaki Akademik Yöneticilerin Yurt Dışında Bulunduğu Yıl Sayısına Göre Dağılımı

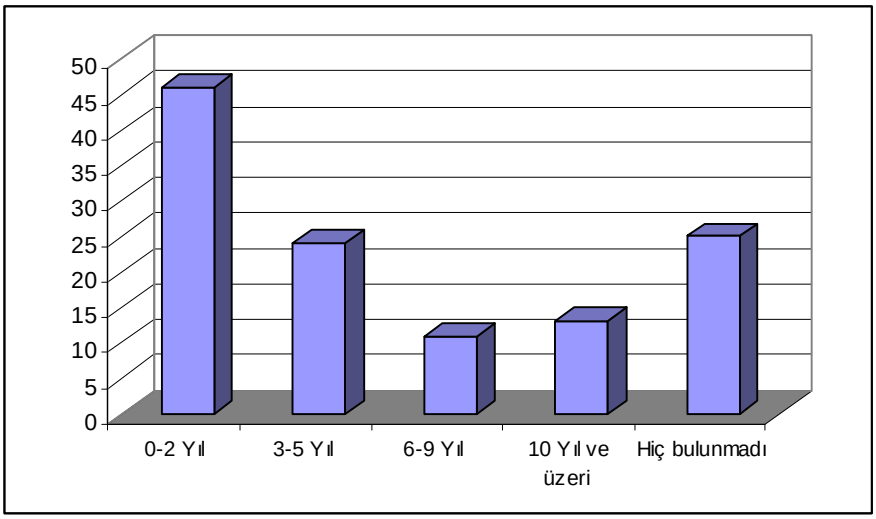
Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, yurt dışında bulunduğu yıl sayısı nedir? Sorusuna yanıt arandı. Gönderilen ve işleme konulan anketlere cevap veren akademik yöneticilerin % 39'u 0-2 yıllık bir zaman dilimini yurt dışında geçirdiğini belirtmiş, % 20'si 3 ile 5 yıl arasında değişen bir dönemde yurt dışında bulunmuş, % 9'u, 6 ile 9 yıl arası bir dönemde yurt dışında yaşamış, % 11'i 10 yıl e üzeri bir dönemi yurt dışında geçirdiğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin % 21'lik

kalan bölümü hiç yurt dışına çıkmadığını ifade etmiştir. Bütün bu rakamları genel bir değerlendirmeden geçirdiğimizde, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin büyük bölümünün (% 59) 0-5 yıllık bir dönemi yurt dışında geçirdikleri anlaşılmaktadır. Ancak önemsenecek durumda (% 21) bir akademik yönetici grubunun da hiçbir yurt dışı yaşantısına sahip olmadığı gerçeği de karşımıza çıkmaktadır. Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerin, yurt dışında bulundukları yıl sayısına göre dağılımları yüzde ve grafik olarak aşağıda Tablo 97 ve Grafik 34'te gösterilmektedir.

Tablo 97. Akademik Yöneticilerin Yurt Dışında Bulunduğu Yıl Sayılarına Göre Yüzde Olarak Dağılımları

Akademik Yöneticinin Yurt Dışında Bulunduğu Yıl Sayısı		
	Frekans	**%**
0-2 Yıl	46	39
3-5 Yıl	24	20
6-9 Yıl	11	9
10 Yıl ve üzeri	13	11
Hiç bulunmadı	25	21
Toplam	119	100

Grafik 34. Akademik Yöneticilerin Yurt Dışında Bulunduğu Yıl Sayılarına Göre Grafiksel Olarak Durumları

13.3. Üçüncü Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin entelektüel faaliyet olan ders verme konusundaki görüş ve düşüncelerinin neler olduğu öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için de oluşturulan hipotezler, çapraz tablolama ve ki-kare testi ile analiz edilmiş ve ulaşılan sonuçlar aşağıda yorumlanmıştır.

13.3.1. Akademik Yöneticilerin Entelektüel Niteliklerini Ders Ortamına Yansıtmalarına İlişkin Görüş ve Değerlendirmeleri

Araştırmanın bu bölümünde, akademik yöneticilerin entelektüel niteliklerini ders ortamına yansıtmaları ile ilişkilendirilen hipotezler test edilmiştir.

Tablo 98. Akademik Yöneticilerin Derslerinde Toplumsal Problemlere Odaklanmaları Durumu

		3.1					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	1	0	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	3	5	2	0	7	17
	Dekan	2	7	3	4	9	25
	Bölüm Başkanı	2	6	12	14	5	39
	Enstitü Müdürü	1	2	1	3	1	8
	Yüksekokul Müdürü	0	2	8	6	1	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	3	2	4	3	12
Toplam		8	26	28	31	26	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde toplumsal problemlere odaklanmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	Bulunan Değ.	Güvenirlik Düz.	Serbest. Der.	Tablo Değ.	Kab. Hip.
Pearson	0,047	0,95	4	9,488	H_1

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 98'den de görülebileceği gibi, Pearson Ki-kare değeri olan 0.047 < 0.05 olduğundan H_1 hipotezi kabul, H_0 hipotezi ret edilmiş olmaktadır. Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde

toplumsal problemlere odaklanmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu sonuç, akademik yöneticilerin derslerinde toplumsal sorunları öğrencilerine aktardığını ve böylelikle onların topluma ilişkin problemlerde bir takım çözümler üretme yeteneği kazanmalarını sağladığını göstermektedir. Yine böyle bir davranış tarzı, geleceğin entelektüel kişiliklerinin yetişmesinde etkin bir yol olarak kabul edilebilir. Bu konuda akademik yöneticilerin sorumluluklarını yerine getirdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 99. Akademik Yöneticilerin Derslerinde Fikirlerin Tartışılarak Yeni Bilgilere Dönüştürülmesine Olanak Tanımaları Durumu

		3.4					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	0	6	4	7	17
	Dekan	0	2	8	5	10	25
	Bölüm Başkanı	0	5	14	11	9	39
	Enstitü Müdürü	0	0	3	4	1	8
	Yüksekokul Müdürü	1	1	8	3	4	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	0	4	4	4	12
Toplam		1	8	43	31	36	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde fikirlerin tartışılarak yeni bilgilere dönüştürülmesine olanak tanımaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,702	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 99'daki sonuçlara bakıldığında Pearson Ki-kare değeri olan 0,702 > 0,05 olduğundan H_0 hipotezi kabul ve H_1 Hipotezi ise ret edilmiştir. Buna göre Akademik yöneticiler, entelektüel bir yaklaşım göstermemekte ve derslerinde fikirlerin tartışılarak bunların yeni bilgi olarak ortaya çıkması konusuna olanak vermemektedirler. Akademik yöneticilerin derslerinde sosyal ve toplumsal konularda yeni bilgilerin gelişmesinin önünü açması akademik entelektüel kültürün gelişmesinde etkili olabilecek bir durumdur. Ancak incelenen yönetici grubunun fikir

tartışmalarına olanak vermemesi yeni bilgi türlerinin ve kaynaklarının keşfedilmesini de olumsuz etkilemektedir.

Tablo 100. Akademik Yöneticilerin Derste Her Zaman Alışılmadık Yöntemleri Kullanması Durumu

		3.9					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	1	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	2	5	5	0	5	17
	Dekan	3	7	7	5	3	25
	Bölüm Başkanı	6	12	11	7	3	39
	Enstitü Müdürü	1	3	3	0	1	8
	Yüksekokul Müdürü	5	6	2	4	0	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	1	5	4	2	0	12
Toplam		18	38	33	18	12	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde her zaman alışılmadık yöntemleri kullanmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,518	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 100'deki sonuçlar incelendiğinde, Pearson Ki-kare değeri olan 0, 518'in araştırmanın manidarlık düzeyin olan 0,05'ten büyük çıktığı anlaşılmaktadır. Bu durumda H_0 hipotezi kabul edilirken H_1 Hipotezi ret edilmektedir. Buna göre araştırmaya katılan akademik yöneticiler, derslerinde her zaman alışılmadık yöntemleri kullanmamaktadırlar. Yani entelektüel bir perspektifi sergileme konusunda çekimser kalmakta ve geleneksel pedagojik yöntemlerle derslerini işlemektedirler. Bu şekilde izlenilen klasik ders işleme anlayışının temel çıktısı ise öğrenmeyi içselleştirme becerisini kazanamamış, entelektüel bakış tarzından uzak vatandaşların yetiştirilmesidir. Oysa ki geçmişin kayboluşunu önceden görerek gelecek için çözümler yaratabilecek kişiler yetiştirilmesini amaçlayan yeni yöntemlerin benimsenmesi öğretimin verimliliğini daha da arttırabilecektir.

Tablo 101. Akademik Yöneticilerin Derste Tüm Görüşlere Eşit Mesafede Kalmaya Özen Göstermeleri Durumu

		3.12					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	0	0	9	8	17
	Dekan	2	2	3	7	11	25
	Bölüm Başkanı	2	2	11	12	12	39
	Enstitü Müdürü	0	0	2	3	3	8
	Yüksekokul Müdürü	0	0	7	5	5	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	3	3	3	3	12
Toplam		4	7	26	39	43	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde tüm görüşlere eşit mesafede kalmaya özen göstermeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,226	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 101'den de görüleceği üzere, Pearson Ki-kare değerinin anlamlılık düzeyi olan 0.05'ten büyük çıktığı ve dolayısıyla Ho hipotezinin kabul edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Akademik yöneticilerin derslerinde tüm görüşlere eşit mesafede kalmadıkları gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Bu durum yöneticilerin objektif olarak fikir tartışmalarından kaçındıklarının da bir işaretidir. Etkin bir öğreticinin ön yargılardan arınmış bir kişiliğe sahip olması zorunlu bir niteliktir. Diğer taraftan entelektüeller olarak akademik yöneticilerin derslerinde tüm görüşlere eşit olarak yaklaşması, doğruları onaylaması, yanlış olanları ise entelektüalitenin kendilerine sağladığı araçlarla düzeltmeleri gerekir. Yapılan araştırmanın ortaya koyduğu sonuçla birlikte, öğretici olmada objetif davranmanın pedagojik bir araç olduğu düşünüldüğünde, akademik yöneticilerin ders verme performansının olumsuz etkilendiği ve işlenilen konuların tartışılmadan birer klişe halinde öğrencilere sunulduğu söylenebilir.

13.3.2. Akademik Yöneticilerin Ders Sırasında Öğrencilerin Entelektüel Yönlerini Geliştirmeye İlişkin Değerlendirmeleri

Burada akademik yöneticilerin ders sırasında öğrencilerin entelektüel yönlerini geliştirmeleri ile ilişkilendirilen hipotezler test edilmiştir.

Tablo 102. Akademik Yöneticilerin Öğrencilerin Derste Heyecanlı Tartışmalar Yapmalarını Önemseme Durumu

		3.2					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	1	0	1
	Rektor Yardımcısı	5	3	1	3	5	17
	Dekan	10	3	2	4	6	25
	Bölüm Başkanı	13	9	4	2	11	39
	Enstitü Müdürü	3	1	1	1	2	8
	Yüksekokul Müdürü	9	3	0	1	4	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	5	1	2	1	3	12
Toplam		45	20	10	13	31	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde öğrencilerin heyecanlı tartışmalar yapmalarını önemsemeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,816	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri yukarıdaki Tablo 102 incelendiğinde, akademik yöneticilerin öğrencilerinin derslerinde entelektüel yönlerini geliştirmek amacıyla heyecanlı tartışmalar yapmalarını önemseme durumları görülmektedir. Pearson Ki-kare değeri olan 0,816 araştırmada anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük olduğundan H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre akademik yöneticilerin derslerinde öğrencilerine heyecanlı tartışmalar yapmaları için fırsat vermedikleri kanıtlanmış olmaktadır. Entelektüel bir heyecan atmosferinin yapılandırılmayışı öğrencilerin tek yönlü bilgi alan kişiler haline dönüşmelerine yol açmaktadır.

Tablo 103. Akademik Yöneticilerin Derste Öğrencilerin Sıra Dışı Fikirleri Dile Getirmelerini Önemseme Durumu

		3.5					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.	Rektor	0	0	0	1	0	1
2	Rektor Yardımcısı	0	2	3	3	9	17
	Dekan	0	3	6	11	5	25
	Bölüm Başkanı	5	4	11	9	10	39
	Enstitü Müdürü	0	0	4	1	3	8
	Yüksekokul Müdürü	0	2	4	5	6	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	1	5	4	2	12
Toplam		5	12	33	34	35	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derste öğrencilerin sıra dışı fikirleri dile getirmelerini önemsemeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,349	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 103'de verilen bilgiler, Pearson Ki-kare değerinin araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük olduğunu göstermektedir. Bu durumda H_0 hipotezi kabul edilmiş ve H_1 hipotezi ret edilmiş olmaktadır. Yani akademik yöneticiler, derslerinde öğrencilerin sıra dışı fikirlerini dile getirmelerini engellemektedir. Müfredatın dışında gelişen süreçlerin, teknolojinin ve pedagojik kültürün oldukça zengin ve değişken bir ortama taşındığı günümüzde öğrencilerin, işlenilen konuların dışında görünse de tüm sıra dışı fikirleri önemsemedikleri yönünde bir varsayım, öğretimin kalitesi konusunda da kuşkulara yol açabilir. Diğer taraftan akademik yöneticiler, yürüttükleri derslerde klişeleşmiş ders sunum yöntemlerini teknoloji desteği ile ve entelektüel birikimin avantajlarını kullanarak çeşitlendirmeyi bilmelidirler. Bunun yanında entelektüel bir tutumla, sınıf içi demokrasiye olanak verilmesi ve aykırı görünen fikirlere şans tanınması yeni ve keşedilmemiş düşüncelerin dile getirilmesinde etkin bir strateji olabilir.

Tablo 104. Akademik Yöneticilerin Derste Öğrencilerin Eleştirme Alışkanlığını Geliştirmelerine Çalışmaları Durumu

		3.10					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	0	3	8	6	17
	Dekan	1	3	6	9	6	25
	Bölüm Başkanı	5	3	8	11	12	39
	Enstitü Müdürü	1	0	5	0	2	8
	Yüksekokul Müdürü	4	1	2	7	3	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	1	2	2	3	4	12
Toplam		12	9	26	38	34	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derste öğrencilerinin eleştirme alışkanlığını geliştirmeye çalışmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,366	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 104'te verilen bilgilerden, Pearson Ki-kare değeri olan 0,366'nın H_0 hipotezinin kabul edilmesine neden olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda akademik yöneticilerin derslerinde öğrencilerin eleştirme alışkanlığını geliştirmeye çalışmadıkları ortaya çıkmaktadır. Entelektüelliğin en kritik göstergelerinden birisi olan eleştirme davranışının kazanılmasının teşvik edilmemesi, gelecekteki vatandaşların eleştirme ve sorgulama niteliklerini kazanmalarını olumsuz etkileyebilecektir. Diğer yandan, eleştiriden uzak, tartışılmayan ve sıradan hale gelen müfredatın gerçek yaşamla olan ilişkisinin düşük olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Buradan hareketle akademik yöneticilerin derslerinde klasik anlatım yöntemini bir kenara bırakıp, tartışmaya olanak veren, fikirleri teşvik eden, muhalif eleştirilere önem veren bir yaklaşımı uygulamaya geçirmeleri gerektiği söylenebilir.

Tablo 105. Akademik Yöneticilerin Derste Öğrencilerin Kamusal Sözcülük Görevini Üstlenmelerini Teşvik Etmeleri Durumu

		3.13					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	4	3	6	4	17
	Dekan	4	1	5	10	5	25
	Bölüm Başkanı	4	4	6	14	11	39
	Enstitü Müdürü	1	0	3	3	1	8
	Yüksekokul Müdürü	2	1	2	7	5	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	2	2	2	5	1	12
Toplam		13	12	21	45	28	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde öğrencilerinin kamusal sözcülük görevini üstlenmelerini teşvik etmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,868	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve yukarıdaki Tablo 105'te görülebileceği gibi, Pearson Ki-kare değeri olan 0,868'in anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük olduğu için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Dolayısıyla, akademik yöneticiler, öğrencilerin kamusal konularda sözcülük üstlenmelerini teşvik etmemektedirler. Kamusal sorunlara, kamusal konulara ilgi göstermesi teşvik edilmeyen öğrencilerin gelecekteki toplumsal entelektüel birikime katkıları da düşük düzeyde olacaktır. Kamusal alanla ilgili sorunları her platformda çekinmeden dile getirebilecek nitelikte vatandaşların yetiştirilmesine hem ülke için hem de evrensel değerlerin korunması ve daha da geliştirilmesi için büyük gereksinim duyulmaktadır. Bu bakımdan incelenen akademik yöneticilerin böylesi bir perspektiften uzak kaldıkları anlaşılmaktadır.

13.3.3. Akademik Yöneticilerin Ders Sırasında Entelektüel Bir Rol Modeli Oluşturabilme Becerisi Konusundaki Değerlendirmeleri

Araştırmanın bu bölümünde, akademik yöneticilerin ders sırasında entelektüel bir rol modeli oluşturabilme becerileri ile ilişkilendirilen hipotezler test edilmiştir.

Tablo 106. Akademik Yöneticilerin Öğrenmeyi Etkileyen Faktörleri Bir Araya Getirmeye Dikkat Etmeleri Durumu

		3.3					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	2	5	5	5	17
	Dekan	0	5	6	6	8	25
	Bölüm Başkanı	4	5	4	14	12	39
	Enstitü Müdürü	0	1	2	3	2	8
	Yüksekokul Müdürü	2	1	2	9	3	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	2	0	1	4	5	12
Toplam		8	14	20	41	36	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile öğrenmeyi etkileyen faktörleri bir araya getirmeye dikkat etmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,649	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 106'da akademik yöneticilerin öğrenmeyi etkileyen faktörleri bir araya getirmeye dikkat etmeleri durumu incelenmektedir. Tablodaki, Pearson Ki-kare değerinin anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük olması nedeni ile H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre akademik yöneticiler, öğrencileri için etkili bir öğretim tasarımı sürecinde onların öğrenmelerini etkileyen faktörleri bir araya getirmeye özen göstermemektedirler. Dolayısıyla geleneksel, yukarıdan aşağıya ve tekdüzeliğe dayalı bir öğrenme ortamı belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 107. Akademik Yöneticilerin Derste Öğrencileri İçin Bir Model Olmaya Çaba Gösterme Durumu

		3.6					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	0	4	5	8	17
	Dekan	0	0	11	8	6	25
	Bölüm Başkanı	0	3	14	11	11	39
	Enstitü Müdürü	0	0	3	3	2	8
	Yüksekokul Müdürü	1	2	7	2	5	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	3	4	2	3	12
Toplam		1	8	43	31	36	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derste öğrencileri için bir model olmaya çaba göstermeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	Bulunan Değ.	Güvenirlik Düz.	Serbest. Der.	Tablo Değ.	Kab. Hip.
Pearson	0,438	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 107'de verilen bilgilerden araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05 ile, Pearson Ki-kare değeri olan 0,438 karşılaştırıldığında H_0 hipotezinin kabul, H_1 hipotezinin ise ret edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre araştırma kapsamındaki akademik yöneticiler, öğrencileri için bir model olma çabası içinde bulunmamaktadır. Vizyoner, entelektüel ve kendisini geliştirmeye adayan kişilik özelliklerini sergileme noktasında akademik yöneticilerin isteksiz davrandıkları ortaya çıkmaktadır. Bu durum akademik ve yönetsel süreçlerin işleyişinde vizyonu, eleştirici kişiliği ve cesareti ile entelektüel liderliğin ortaya çıkmasını da engellemektedir. Geleceğin entelektüel liderliğini oluşturma amacından uzak bir ders işleme eğiliminin ne kadar etkin olduğu da tartışmalı bir durumdur.

Tablo 108. Akademik Yöneticilerin Derse Katılan Öğrencileri İçin Sürekli Geri Besleme İle Entelektüel Bir Canlılık Kazanmalarını Sağlama Durumu

		3.7					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	1	3	0	7	6	17
	Dekan	0	7	0	8	10	25
	Bölüm Başkanı	6	3	9	10	11	39
	Enstitü Müdürü	0	2	0	4	2	8
	Yüksekokul Müdürü	1	1	8	3	4	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	1	4	3	4	12
Toplam		8	17	21	35	38	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derse katılan öğrencileri için sürekli geri besleme ile entelektüel canlılık kazanmalarını sağlamaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,023	0,95	4	9,488	H_1

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 108'de verilen bilgilerden, Pearson Ki-kare değeri olan 0,023'ün araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir. Bu durumda, H_0 hipotezi ret edilmekte ve akademik yöneticilerin derse katılan öğrencileri için sürekli geri besleme ile entelektüel bir canlılık kazanmalarını sağlama davranışında başarılı oldukları anlaşılmaktadır. Ders ortamında sürekli geri beslemenin, öğrenmeyi ve entelektüaliteyi pekiştirici bir özellik olmasının yanında, verimli bir öğretimin temel ilkelerinden birisi olduğu düşünüldüğünde akademik yöneticilerin bu konuda gerekli performansı gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan geri beslemenin tek taraflı bir düşünce ve uygulama olmasının ötesine geçilmeli, anlatılan konuların tekrarı yerine yeni fikirlerle geri beslemelerin olduğu entelektüel nitelikte bir davranışlar seti de uygulamaya konmalıdır.

Tablo 109. Akademik Yöneticilerin Ders Öncesinde Bilgiler Vererek Bunların Tartışılmasına Öncelik Vermeleri Durumu

		3.8					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	0	3	8	6	17
	Dekan	0	2	7	10	6	25
	Bölüm Başkanı	4	10	4	11	10	39
	Enstitü Müdürü	1	0	2	2	3	8
	Yüksekokul Müdürü	5	2	3	4	3	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	4	3	0	4	1	12
Toplam		14	17	19	39	30	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders öncesinde bilgiler vererek bunların tartışılmasına öncelik vermeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,047	0,95	4	9,488	H_1

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 109 incelendiğinde, çalışmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in, Pearson Ki-kare değeri olan 0,047'den düşük olması, H_1 hipotezinin kabulüne yol açmıştır. Bu sonuç, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin öğrencilerine ders öncesinde dersle ilgili bilgiler vererek bunların ders sırasında tartışılmasına önem verdiklerini göstermektedir. Dolayısıyla öğrenmenin başlangıç aşaması olan hazırlık aşamasına önem veren akademik yöneticilerin entelektüel yönlerinin bu bakımdan yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

13.4. Dördüncü Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin entelektüel birer faaliyet olan yazarlık ve yayın yapma konusundaki düşünce ve uygulamaları nelerdir? Sorusuna yanıt aranmıştır. Bu amaç için de çapraz tablolama ve

ki-kare testi yapılmış ve bu probleme ilişkin oluşturulan hipotezlerle birlikte ortaya çıkan sonuçlar yorumlanmıştır.

13.4.1. Akademik Yöneticilerin Topluma Öncülük Edecek Yazarlar Olarak Yazarlık Etme Konusundaki Değerlendirmeleri

Araştırmanın yukarıdaki başlığı altında akademik yöneticilerin topluma öncülük edecek yazarlık potansiyeline sahip olup olmadıkları oluşturulan hipotezlerle test edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 110. Akademik Yöneticilerin Yazar Olmanın Farklı Kesimlere Yönelmeyi Gerektirdiğini Düşünmesi Durumu

		3.16					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	2	1	3	6	5	17
	Dekan	2	6	6	4	7	25
	Bölüm Başkanı	6	10	6	10	7	39
	Enstitü Müdürü	0	2	1	4	1	8
	Yüksekokul Müdürü	5	2	3	4	3	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	4	0	2	3	3	12
Toplam		19	21	21	31	27	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın farklı kesimlere yönelmeyi gerektirdiğini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,588	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 110'daki bilgilerden, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in tablodaki Pearson Ki-kare değeri olan 0,588'den küçük olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Bu durum ankete yanıt veren akademik yöneticilerin yazar olmak için toplumun farklı kesimlerine yönelmeyi gerektirmediği düşüncesini benimsediklerini göstermektedir. Böylece elde elde edilen sonuç, yazar olarak akademik yöneticilerin, entelektüel bir perspektifle

toplumun farklı kesimlerinin karmaşık ve çözülemez olarak nitelendirilen problemlerini ele almada gerekli görülen perspektiften yoksun kaldıklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 111. Akademik Yöneticilerin Yazar Olmanın Kendi Bilim Alanıyla Sınırlı Kalmadığını Düşünmesi Durumu

		3.17					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	1	0	1
	Rektor Yardımcısı	0	2	2	4	9	17
	Dekan	1	3	4	8	9	25
	Bölüm Başkanı	4	8	9	5	13	39
	Enstitü Müdürü	1	1	3	2	1	8
	Yüksekokul Müdürü	2	3	6	2	4	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	1	3	4	1	3	12
Toplam		9	20	28	23	39	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın kendi bilim alanlarıyla sınırlı kalmadığını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,668	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 111'deki verilerden, Pearson Ki-kare değeri olan 0,668'in araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük çıktığını ve H_0 hipotezinin kabul edildiğini göstermektedir. Bu bağlamda araştırmaya katılan akademik yöneticiler, yazarlığı ve dolayısıyla entelektüel bir özellik olan metin üretimini kendi bilim alanlarıyla sınırlı görmektedirler. Böylece akademik yöneticilerin kamusal entelektüellerin temel özelliği olan üniversite içerisinde faaliyet gösteren ancak toplumun sorunlarıyla ilgilenen kişiler olma niteliğinden uzakta oldukları ortaya çıkmaktadır. Bu durum akademik yöneticilerin önce üniversitenin kendi içsel süreçlerinden daha sonra da toplumun sorunlarından kopmasına neden olmaktadır. Kendi bilim alanının dışına çıkarak toplumu izleyen, yenilikleri özümseyen ve en önemlisi de üniversiteyi global kurum olarak yapılandıran yönetici profilinin akademik işleyişe daha çok katkısı olabileceği unutulmamalıdır.

Tablo 112. Akademik Yöneticilerin Yazar Olmanın Mevcut Sistemi Ve Değerleri Eleştirmek Olduğunu Düşünmeleri Durumu

		3.19					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	1	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	0	0	3	5	9	17
	Dekan	0	0	5	9	11	25
	Bölüm Başkanı	2	4	9	13	11	39
	Enstitü Müdürü	0	1	2	3	2	8
	Yüksekokul Müdürü	4	1	4	3	5	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	1	1	3	4	3	12
Toplam		7	7	27	37	41	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın mevcut sistemi ve değerleri eleştirmek olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,400	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 112'deki bilgilerden hareketle, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in, tabloda gösterilen Pearson Ki-kare değeri 0,400'dan küçük olduğu bu nedenle de H_0 hipotezinin kabul edildiği ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç, akademik yöneticilerin yazarlığı, mevcut sistemi ve değerleri eleştirmek olarak görmediklerinin işareti olmaktadır. Dolayısıyla akademik yöneticiler, eserlerini klişeleşmiş ve dogmalar haline gelen birtakım değerleri ve sistemleri eleştirerek yeni fikirlere zemin hazırlamaktan uzak bir tutum içerisinde hareket etmektedir. Böylelikle de toplumun yeni gelişmelere uyum için önceden kestirimde bulunabilme potansiyeli azalmakta, indirgeyici, çeşitlilikten ve kapsayıcılıktan uzak bir yönetim tarzı belirmekte, mevcut değerler giderek yozlaşmakta ve bürokrasi hakim yönetim şekli olmaktadır. Tüm bu olumsuzlukları en aza indirmede akademik yöneticilerin eleştiri yöntemini keşfetmesi ve kendi kişisel tutumları ile içselleştirmeleri en önemli faktördür.

Tablo 113. Akademik Yöneticilerin Yazar Olmanın Toplumun Baskıya Maruz Kesimlerini Gündeme Getirmek Olduğunu Düşünmeleri Durumu

		3.24					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	1	0	1
	Rektor Yardımcısı	0	0	2	4	11	17
	Dekan	0	0	0	10	15	25
	Bölüm Başkanı	4	3	11	6	15	39
	Enstitü Müdürü	1	0	2	2	3	8
	Yüksekokul Müdürü	1	4	4	3	5	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	0	4	2	6	12
Toplam		6	7	23	28	55	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın toplumun baskıya maruz kesimlerini gündeme getirmek olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,029	0,95	4	9,488	H_1

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 113'ten elde edilen bulgular, Pearson Ki-kare değeri olan 0,029'un araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten küçük olduğunu ve dolayısıyla H_1 hipotezinin kabul edildiğini göstermektedir. Bu sonuç incelenen akademik yöneticilerin, yazar olmanın toplumun baskıya maruz kalan kesimlerinin gündeme getirilmesi olduğu düşüncesinde olduklarını göstermektedir. Bu bağlamda akademik yöneticilerin entelektüel bir perspektife sahip oldukları anlaşılmaktadır.

13.4.2. Akademik Yöneticilerin Yayın Yapma Misyonları ve Bu Konudaki Uygulamaları Konusundaki Genel Değerlendirmeleri

Akademik yöneticilerin yayın yapma misyonlarını yeni bilgi yaratılmasına odaklayıp odaklamadıkları farklı açılardan araştırılmaya ve bu bağlamda yöneticilerin

bir yandan yeni bilgi yaratırken diğer yandan da içinde bulundukları toplumsal gerçekleri dile getirme konusundaki görüşleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Tablo 114. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Yayın Yapma Misyonunun Mevcut Bilgi Düzeyinin Eleştirilmesi Olduğunu Düşünmeleri Durumu

		3.14					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	1	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	3	6	3	2	3	17
	Dekan	7	8	6	3	1	25
	Bölüm Başkanı	14	13	6	6	0	39
	Enstitü Müdürü	3	2	2	1	0	8
	Yüksekokul Müdürü	6	4	5	1	1	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	7	3	1	0	1	12
Toplam		40	36	24	13	6	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayın yapma misyonlarının mevcut bilgi düzeyinin eleştirilmesi olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,617	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 114'te ortaya konulan veriler, çalışmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in tablodaki Pearson Ki-kare değeri olan 0,617'den küçük olduğunu ve H_0 hipotezinin geçerli olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yayın yapma misyonunun mevcut bilgi düzeyinin eleştirilmesi olmadığı ortaya çıkmıştır. Entelektüel bir faaliyet olan yayın yapmada, mevcut araştırma ve paradigmaların eleştirilmemesine odaklanan bir misyonun varlığı, yeni çalışmaların yönünün metin üretimine değil, mevcut literatürün pekiştirilmesine hizmet etmeye odaklanıldığının bir göstergesidir. Böylesi bir sonuç, eleştiren ve yenilikleri üreten bir odaktan daha çok sadık ve muhafazakar bir görüş açısına sahip olunduğunu kanıtlamaktadır.

Tablo 115. Akademik Yöneticilerin Yeni Fikirlerin Bilimsel Yayınla Geliştirilebileceğini Düşünmeleri Durumu

		3.15					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	1	0	1
	Rektor Yardımcısı	1	1	6	9	0	17
	Dekan	5	4	9	5	2	25
	Bölüm Başkanı	4	10	9	9	7	39
	Enstitü Müdürü	0	2	1	1	4	8
	Yüksekokul Müdürü	0	3	5	5	4	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	1	3	2	5	1	12
Toplam		11	23	32	35	18	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yeni fikirlerin bilimsel yayınla geliştirilebileceğini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,165	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 115'ten görülebileceği gibi, Pearson Ki-kare değeri olan 0,165 çalışmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten yüksektir. Bu sonuç, akademik yöneticilerin, yeni fikirlerin bilimsel yayınla geliştirilebileceğine inanmadıklarını ve dolayısıyla H_0 hipotezinin geçerliliğini göstermektedir. Bilim merkezi yöneticileri olarak akademik yöneticilerin bilimsel yayınlar dışındaki araçlarla da yeni fikirler geliştirilebileceğine inançları olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, akademik yöneticilerin yaptıkları bilimsel çalışmalarını yeni fikirleri geliştirme ve bunları topluma sunma aracı olarak görmediklerinin de işareti olmaktadır. Böyle bir sonuç, akademik yöneticilerin bir yandan bilimsel çalışmaların entelektüel kalitesine güvenmediklerini diğer yandan da yeni bilgilerin bilimsel standartlarda olmayan araçlarla da geliştirilebileceğine inandıklarını kanıtlamaktadır. Akademik yöneticilerin üniversitelerinde yapılan yayınların entelektüel bir tutku ve gönüllülük ortamı içerisinde yapılmasını sağlamaları hem bilimsel yayın kalitesinin arzu edilen düzeye çıkmasını

hem de yapılan yayınların hak ettiği entelektüel düzeye yükseltilmesinde etkin bir yöntem olabilecektir.

Tablo 116. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Yayını Kendi Motivasyonları İle Hazırlama Durumu

		3.18					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	0	1	6	10	17
	Dekan	0	0	3	9	13	25
	Bölüm Başkanı	1	4	9	13	12	39
	Enstitü Müdürü	0	0	1	5	2	8
	Yüksekokul Müdürü	0	0	5	7	5	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	1	3	3	5	12
Toplam		1	5	22	43	48	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayınlarını kendi motivasyonları ile hazırlama düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,666	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 116'nın incelenmesinden Pearson Ki-kare değerinin (0,666) araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük çıktığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda geçerlilik kazanan hipotez H_0 hipotezidir. Yani araştırmaya katılan akademik yöneticiler, bilimsel yayınları kendi motivasyonları ile hazırlamadıklarını kabul etmektedirler. Böyle bir durum, akademik ve entelektüel kurumlar olarak üniversitelerde görev yapan yöneticilerin yayın yapma konusunda içsel bir motivasyondan uzak olduklarını göstermektedir. Yapılan bilimsel yayınların ise akademik kariyer aracı olarak algılandığı söylenebilir. Yani üniversitelerde yapılan yayınlar, içsel ve entelektüel bir motivasyonla değil, dışsal ve maddi nitelikteki motivasyon araçlarıyla gerçekleştirilmektedir.

Tablo 117. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Yayınlarında Toplumsal Gerçekleri Dile Getirmeye Odaklanmaları Durumu

		3.22					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	1	0	1
	Rektor Yardımcısı	0	1	5	5	6	17
	Dekan	3	3	5	8	6	25
	Bölüm Başkanı	6	7	13	8	5	39
	Enstitü Müdürü	2	2	2	1	1	8
	Yüksekokul Müdürü	1	6	5	2	3	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	1	4	2	2	3	12
Toplam		13	23	32	27	24	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayınlarında toplumsal gerçekleri dile getirmeye odaklanma düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,588	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 117'de verilen rakamlar, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in tablodaki Pearson Ki-kare değeri olan 0,588'den küçük çıktığını göstermektedir. Bu anlamda geçerli olan hipotez H_0 hipotezidir. Yani incelenen akademik yöneticiler, bilimsel yayınlarında toplumsal gerçekleri dile getirmeye odaklanmamaktadırlar. Bu şekildeki bir bakış açısı yapılan uygulama ve yayınlanan bilimsel çalışmaların toplumun içinde bulunduğu şartlardan uzak olduğu düşüncesinin oluşmasına yol açmaktadır. Akademik entelektüel yöneticiler, toplumun sorunlarını kendi kişilik ve söylemleri ile içselleştirmek isteğinde değildirler. Bu bakış açısı ve hareket tarzı topluma öncülük yapmaları gereken akademik yöneticilerin kendilerine biçilen rolleri yerine getirmediklerini göstermektedir. İdeolojilerden, ön yargılardan, kişisel ihtiraslardan uzak ve entelektüel bir heyecan içeren yönetsel anlayışın benimsenmesi bu konudaki sonucu değiştirebilecektir.

13.4.3. Akademik Yöneticilerin Akademik Entelektüel Bir Faaliyet Olan Ders Kitabı Yazma Konusundaki Değerlendirmeleri

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin mevcut pozisyonlarının entelektüel bir faaliyet olan ders kitabı yazma konusuyla ilişkilendirildiği hipotezler test edilmiştir.

Tablo 118. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Yayınlarından Olan Ders Kitabı Yazmayı Metin Üretimi Olarak Nitelendirmeleri Durumu

		3.20					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	0	0	7	10	17
	Dekan	0	0	3	10	12	25
	Bölüm Başkanı	4	3	2	17	13	39
	Enstitü Müdürü	0	0	2	3	3	8
	Yüksekokul Müdürü	3	3	1	4	6	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	1	2	1	5	3	12
Toplam		8	8	9	46	48	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayınlarından olan ders kitabı yazmayı metin üretimi olarak nitelendirmeleri düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,315	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 118'den de görülebileceği gibi, Pearson Ki-kare değeri olan 0,315'in, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durumda geçerli olan hipotez H_0 hipotezidir. Bu sonuç, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin ders kitabı yazarken herhangi bir entelektüel kaygıyla hareket etmediklerini göstermektedir. Dolayısıyla akademik yöneticiler, ders kitabı yazmayı entelektüelliğin temel göstergesi olan metin üretme olarak görmemektedir.

Tablo 119. Akademik Yöneticilerin Ders Kitabı Yazarken Bilgiyi Kamusal Paylaşıma Açmış Olduklarını Düşünmeleri Durumu

		3.21					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	0	1	7	9	17
	Dekan	0	0	5	7	13	25
	Bölüm Başkanı	0	3	10	10	16	39
	Enstitü Müdürü	0	0	1	3	4	8
	Yüksekokul Müdürü	3	1	3	4	6	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	1	2	6	3	12
Toplam		3	5	22	37	52	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders kitabı yazarken bilgiyi kamusal paylaşıma açmış olduklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,161	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 119'da ortaya konulan bilgilere göre Pearson Ki-kare değeri olan 0,161'in araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten yüksek çıktığını ortaya koymaktadır. Bu durumda geçerli olan hipotez H_0 hipotezidir. Böylesi bir sonuçla, araştırmaya katılan akademik yöneticiler, ders kitabı yazarken bilgiyi kamusal paylaşıma açmış olduklarını düşünmemektedirler. Ders kitabı yazmanın bilgiyi kamusal paylaşıma açmanın en etkili yollarından birisi olduğu düşünüldüğünde, inceleme konusu akademik yöneticilerin bu doğrultuda bir çabadan uzak kaldıkları görülmektedir. Ders kitabı yazmanın gerek bilimsel gerekse de toplumsal sonuçları olduğu ve temelde üniversitenin bilgi üretmesinin kritik bir aracı olduğu kabul edildiğinde, akademik yöneticilerin bu aracı kullanma sürecinin dışında kaldıkları söylenebilir.

Tablo 120. Akademik Yöneticilerin Ders Kitabı Yazarken Herhangi Bir Ödül Beklentisi İçinde Olmaları Durumu

		3.61					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	1	0	0	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	5	5	3	2	2	17
	Dekan	12	6	2	2	3	25
	Bölüm Başkanı	16	10	5	4	4	39
	Enstitü Müdürü	3	2	1	1	1	8
	Yüksekokul Müdürü	8	4	1	2	2	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	5	3	1	3	0	12
Toplam		50	30	13	14	12	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders kitabı yazarken herhangi bir ödül beklentisi içinde oldukları düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,999	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 120'den de görülebileceği gibi, Pearson Ki-kare değeri olan 0,999'un, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük çıktığı anlaşılmaktadır. Bu sonuçla birlikte, geçerli olan hipotez H_0 hipotezidir. Bu sonuç, akademik yöneticilerin ders kitabı yazarken herhangi bir maddi-manevi ödül beklentisi ile hareket etmediklerini ortaya koymaktadır. Böylesi bir sonuç, akademik yöneticilerin ders kitabı yazmada fedakarlık gösterdiklerini, entelektüel niteliklerini ders kitabı hazırlama sürecine yansıttıklarını göstermektedir. Böylece akademik yöneticilerin karşılık beklemeksizin metin üretmeleri, onların entelektüel liderliğini ön plana çıkarmada da etkili olacaktır. Yine akademik yöneticilerin bilgiyi kamusallaştırma aracı olan ders kitabına ilişkin gönüllü yaklaşımları, başka akademisyenler için de örnek teşkil edebilecektir. Bu bakımdan entelektüel liderlik modelini akademik yaşama geçirmeleri de kolaylaşmış olabilecektir.

Tablo 121. Akademik Yöneticilerin Ders Kitabı Yazarken Toplumsal Bilgiyi Evrensel Bilgiyle Bütünleştirmek Amacıyla Hareket Etmeleri Durumu

		3.65					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	2	3	4	4	4	17
	Dekan	0	7	6	6	6	25
	Bölüm Başkanı	3	7	9	14	6	39
	Enstitü Müdürü	2	1	2	2	1	8
	Yüksekokul Müdürü	0	5	3	7	2	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	1	2	3	4	2	12
Toplam		8	25	27	37	22	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders kitabı yazarken toplumsal bilgiyi evrensel bilgiyle bütünleştirmek amacıyla hareket ettikleri düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	Bulunan Değ.	Güvenirlik Düz.	Serbest. Der.	Tablo Değ.	Kab. Hip.
Pearson	0,843	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 121'deki verilere göre Pearson Ki-kare değerinin, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, H_0 hipotezi kabul edilmiş ve araştırılan akademik yöneticilerin, ders kitabı yazarken içinde yaşadıkları toplumun bilgisiyle evrensel düzeyde geçerli olan bilgiyi bütünleştirmek amacıyla hareket etmedikleri anlaşılmıştır. Ders kitabı yazmanın bilgiyi kamusal paylaşıma açma aracı olduğu kadar ona evrensel bir nitelik kazandırma stratejisi olduğu kabul edildiğinde akademik yöneticilerin bu konuda evrensel bakış tarzına sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

13.4.4. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Çalışma Olarak Makale Yazmaya İlişkin Değerlendirmeleri

Bu başlık altında akademik yöneticilerin bilimsel bir faaliyet olan makale yazmadaki amaçları ve bu süreçteki davranışlarının entelektüel düzeyinin ne olduğu

incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaca ulaşmak için de oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Tablo 122. Akademik Yöneticilerin Yazdıkları Bilimsel Makalelerin Toplumun Bilgi Yönetimine Değer Kattığını Düşünmeleri Durumu

		3.23					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	0	2	7	8	17
	Dekan	0	0	3	7	15	25
	Bölüm Başkanı	1	3	6	14	15	39
	Enstitü Müdürü	0	0	1	2	5	8
	Yüksekokul Müdürü	3	2	1	4	7	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	1	2	1	5	3	12
Toplam		5	7	14	39	54	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazdıkları bilimsel makalelerin toplumun bilgi yönetimine değer kattığını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,475	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 122'den elde edilen bilgilere göre, Pearson Ki-kare değeri 0,475, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyüktür ve geçerli olan hipotez de H_0 hipotezidir. Bu sonuç, araştırma konusu akademik yöneticilerin, yazmış oldukları bilimsel makalelerin toplumun bilgi yönetimine değer kattığını düşünmediklerini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla entelektüel bir davranış olarak bilimsel makaleleri topluma mal etme ve böylece bilginin yayılımını teşvik etme durumunda olan akademik yöneticilerin entelektüel bir bakış açısından uzak kaldıkları söylenebilir. Bilim merkezi olarak üniversitelerde üretilen bilgilerin ve yapılan araştırmaların toplumun entelektüel sermaye stokuna önemli katkısı olacağı ve bilgi yönetimine ilişkin toplumsal süreçleri daha da kaliteli duruma getireceği göz ardı edilmemesi gereken bir durumdur.

Tablo 123. Akademik Yöneticilerin Yazdıkları Bilimsel Makalelerin Toplumun Kaynaklarının Daha İyi Nasıl Kullanılacağına Yol Gösterdiğine İnanmaları Durumu

		3.25					Total
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	1	0	3	6	7	17
	Dekan	2	0	3	9	11	25
	Bölüm Başkanı	1	4	2	16	16	39
	Enstitü Müdürü	1	0	2	2	3	8
	Yüksekokul Müdürü	0	4	1	6	6	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	0	2	5	5	12
Total		5	8	13	44	49	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazdıkları bilimsel makalelerin toplumun kaynaklarının daha iyi nasıl kullanılacağına yol gösterdiğine inandıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,570	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 123'ün incelenmesinden Pearson Ki-kare değeri olan 0,570 rakamının araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten yüksek çıktığı, bu sonuçla da H_0 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla araştırmaya katılan akademik yöneticiler, yazdıkları makalelerin toplumun kaynaklarının nasıl daha iyi olarak kullanılabileceğine yol gösterdiği düşüncesine inanmamaktadırlar. Akademik yöneticilerin, entelektüel bir değerlendirme bağlamında böyle bir düşünce yapısına sahip olmaları, yazdıkları makalelerin kamusal amaçlara hizmet ettiği görüşü konusunda şüphe uyandırıcı olmaktadır. Diğer taraftan entelektüeller olarak akademik yöneticilerin toplumsal zenginliklerin yeni dönemde hangi alanlarda kullanılabileceği yeteneğini sergilemekten kaçınmış olmaları, onların topluma yol gösterici olma rollerinin ortadan kalkmasına neden olmaktadır.

Tablo 124. Akademik Yöneticilerin Yazdıkları Bilimsel Makaleleri Hali Hazırdaki Geçerli Paradigmaları Eleştirmek Amacıyla Yazmaları Durumu

		3.27				Toplam
		1	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	3	6	8	17
	Dekan	0	8	9	6	23
	Bölüm Başkanı	4	11	13	11	39
	Enstitü Müdürü	1	2	3	2	8
	Yüksekokul Müdürü	3	5	4	5	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	3	3	3	3	12
Toplam		11	32	38	36	117

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel makalelerini hali hazırdaki geçerli paradigmaları eleştirmek amacıyla yazmış olduklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,691	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 124'teki bilgilerden hareket ederek araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in, Pearson Ki-kare değeri olan 0,691'den küçük çıktığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonuç, H_0 hipotezinin kabul edildiğini göstermektedir. Bu anlamda, araştırmaya konu akademik yöneticilerin yazdıkları makaleleri hali hazırda geçerli paradigmaları eleştirmek amacıyla yazmadıkları gerçeğiyle karşılaşmaktayız. Akademik yöneticilerin mevcut paradigma ve uygulamalara eleştirel ve muhalif bir odakla yaklaşmamaları, değişim için gerekli yeni fikirlere ulaşmalarına da engel oluşturacak bir bakış tarzı sergilemelerine yol açabilir. Diğer taraftan yazılan makalelerin, yeni paradigmaların ve değişimlerin ifade aracı olmaları nedeniyle eleştirel bir nitelik taşımaları gerekmektedir. Ancak araştırmaya katılan akademik yöneticilerin makalelerini değişim ve yenilik konusuna odaklamadıkları söylenebilir. Böylece geçerli paradigmaların onaylayıcısı rolünü benimsemiş görünmektedirler.

Tablo 125. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Makalelerini Dogmalarla Mücadele İçin Yazmaları Durumu

		3.30					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	1	0	3	4	9	17
	Dekan	4	0	4	7	10	25
	Bölüm Başkanı	5	1	5	15	13	39
	Enstitü Müdürü	0	1	2	2	3	8
	Yüksekokul Müdürü	0	2	0	7	8	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	2	1	5	4	12
Toplam		10	6	15	40	48	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel makalelerini dogmalarla mücadele için yazdıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,541	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 125'e bakıldığında, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in tablodaki Pearson Ki-kare değeri olan 0,541'den küçük çıktığını ve bu anlamda H_0 hipotezinin geçerli olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda ortaya çıkan sonuç, araştırılan akademik yöneticilerin, yazdıkları makalelerde dogmalarla mücadele etmedikleri olmaktadır. Dogmalarla, klişeleşmiş ve toplum için yaratıcılık potansiyelini yitirmiş değerlerle mücadele etmekten uzak bilimsel çalışma ve makalelerin yaratacağı toplumsal ve evrensel katkının değeri de az olacaktır.

13.4.5. Akademik Yöneticilerin Bilimsel ve Entelektüel Bir Çalışma Olarak Bildiri Yazmaya İlişkin Değerlendirmeleri

Bu başlık altında, akademik yöneticilerin bilimsel ve entelektüel bir uğraş olan bildiri hazırlama ve sunma konusundaki görüş ve düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Tablo 126. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Kongrelere Bildiri Hazırlamayı Yeni Fikirlerin Tartışılmasına Bir Hazırlık Olarak Görmeleri Durumu

		3.26					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	2	3	6	6	17
	Dekan	2	3	6	8	6	25
	Bölüm Başkanı	5	6	12	9	7	39
	Enstitü Müdürü	1	1	1	4	1	8
	Yüksekokul Müdürü	1	4	5	4	3	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	1	3	2	5	1	12
Toplam		10	19	29	36	25	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelere bildiri hazırlamayı yeni fikirlerin tartışılmasına bir hazırlık olarak görmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,893	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 126'dan Pearson Ki-kare değerinin (0,893) araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten yüksek olduğu ve dolayısıyla H_0 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bu anlamda araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, bilimsel kongrelere bildiri hazırlamayı yeni fikirlerin tartışılmasına bir hazırlık olarak görmedikleri ortaya çıkmıştır. Entelektüel bir faaliyet olarak bildiri hazırlamanın özüne ve misyonuna uygun bir davranıştan uzak tutuma sahip olan akademik yöneticilerin yeni fikirlerin tartışıldığı platformlar olarak bilimsel kongrelerdeki etkinliğinin düşük olması da kaçınılmaz bir durum olabilecektir. Böyle bir sonuç, akademik yöneticilerin başarı kriterlerini karşılamada yetersiz oldukları kanısını uyandırmaktadır. Akademik yöneticilerin, hem örnek kişilikleri ile hem de bilimsel çalışmalardaki başarıları ile entelektüel düzeylerinin niteliğini sergilemeleri mümkündür. Bilimsel çalışmalara ve burada özellikle kongrelere özel bir önem atfederek, bunlara öncülük etmenin kritik bir performans göstergesi olduğu unutulmadan hareket edilmesinin üniversiteye önemli katkıları olacaktır.

Tablo 127. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Kongrelere Bildiri Sunulmasını Bilgi Paylaşımı Olarak Düşünmeleri Durumu

		3.28					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	0	2	6	9	17
	Dekan	2	0	3	6	14	25
	Bölüm Başkanı	2	5	5	12	15	39
	Enstitü Müdürü	0	0	2	1	5	8
	Yüksekokul Müdürü	1	2	1	7	6	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	2	1	3	6	12
Toplam		5	9	14	35	56	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelere bildiri sunulmasını bilgi paylaşımı olarak düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,860	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 127'den görülebileceği gibi, Pearson Ki-kare değeri olan 0,860, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük çıkmıştır. Yani H_0 hipotezi kabul edilmiş ve incelenen akademik yöneticilerin düzenlenen bilimsel kongrelere bildiri sunulmasını bilgi paylaşımı olarak düşünmedikleri ortaya çıkmıştır. Böylesi bir sonuç, üniversitelerin yönetim organlarında bulunan kişilerin, bilimsel bilgi üretiminin ve yayılmasının temel platformlarından birisi olan bilimsel kongrelere pozitif olarak yaklaşmadıklarını göstermektedir. Bilgiyi üretmeyen, paylaşmayan ve yeni gelişmelerden kopuk bir akademik yaşamı tercih eden akademik yöneticilerin üniversitenin zengin değerlerine yeni katkılar yapması çok zayıf bir olasılıktır. Bu bağlamda entelektüel düzeyin düşük ve sorgulanabilir derecede olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 128. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Kongrelerde Bildiri Sunulmasını Topluma Yeni Fikirler Kazandırılması Olarak Düşünmeleri Durumu

		3.29					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	2	0	3	6	6	17
	Dekan	2	2	4	10	7	25
	Bölüm Başkanı	0	7	6	14	12	39
	Enstitü Müdürü	0	1	1	4	2	8
	Yüksekokul Müdürü	0	2	3	6	6	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	1	5	4	2	12
Toplam		4	13	22	44	36	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelerde bildiri sunulmasını topluma yeni fikirler kazandırılması olarak düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,723	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve araştırmaya katılan akademik yöneticilerin verdiği cevaplara göre düzenlenen Tablo 128'de, Pearson Ki-kare değeri olan 0, 723'ün, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuçla birlikte, H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Bu durum, akademik yöneticilerin bilimsel kongrelere bildiri sunulmasını topluma yeni fikirler kazandırılması olarak görmediklerini ifade etmektedir. Bilimsel kongrelerde sunulan bildirilerin ve tartışılan konuların kamuoyuna yansımasında önemli bir işlevi olması gereken akademik yöneticilerin bu şekilde bir düşünceye sahip olmaları entelektüel yönlerinin zayıf olmasınının bir göstergesidir.

Tablo 129. Akademik Yöneticilerin Bilimsel Kongrelere Güç Sahiplerinin Görmezden Geldiği Konuları Gündeme Taşımak İçin Bildiri Yazmaları Durumu

		3.40					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	1	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	6	4	2	2	3	17
	Dekan	10	5	4	3	3	25
	Bölüm Başkanı	19	11	4	3	2	39
	Enstitü Müdürü	5	2	0	1	0	8
	Yüksekokul Müdürü	10	4	2	1	0	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	8	2	1	0	1	12
Toplam		58	28	14	10	9	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelere güç sahiplerinin görmezden geldiği konuları gündeme taşımak için bildiri yazdıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,735	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 129'dan elde edilen veriler doğrultusunda, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in tablodaki Pearson Ki-kare değeri olan 0,735'in altında kaldığı anlaşılmaktadır. Bu sonuçla birlikte H_0 hipotezinin kabul edildiği görülmektedir. Araştırmaya katılan akademik yöneticiler, bilimsel kongrelere güç sahiplerinin görmezden geldiği konuları gündeme taşımak için bildiri yazmamaktadırlar. Bu sonuç, karmaşık ve çözümü zor sorunları toplumun gündemine taşıyarak güç sahiplerine karşı görmezden gelinen kesimlerin sözcülüğünü üstlenmeleri beklenen akademik yöneticilerin entelektüalitesinin düşük olduğunun da bir işareti olmaktadır. Yine akademik yöneticilerin böyle bir tutum içinde olmaları, sürgün, marjinal ve yabancı olarak toplumun baskıya maruz kalan kesimlerinin sorunlarının üstesinden gelinmesinde zorluklar yaratabilecek bir durum oluşturmaktadır.

13.4.6. Akademik Yöneticilerin Bilimsel ve Entelektüel Bir Çalışma Olarak Kitap İncelemesi Yapmaya İlişkin Değerlendirmeleri

Araştırmanın bu kısmında, akademik yöneticilerin bilimsel ve entelektüel bir çalışma olarak kitap incelemesi yapma konusundaki görüş ve düşünceleri araştırılmıştır. Bu amaçla da oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Tablo 130. Akademik Yöneticilerin Kitap İncelemesi Yapmayı Bilimsel Faaliyet Olduğu İçin Önemsemeleri Durumu

		3.31					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	3	2	3	7	2	17
	Dekan	3	3	5	7	7	25
	Bölüm Başkanı	10	9	8	9	3	39
	Enstitü Müdürü	2	2	2	2	0	8
	Yüksekokul Müdürü	2	5	3	4	2	16
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	2	1	4	3	2	12
Toplam		22	22	25	32	17	118

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesi yapmayı bilimsel faaliyet olduğu için önemsemeleri durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,692	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve yukarıdaki Tablo 130'da verilen bilgilerden Pearson Ki-kare değerinin (0,692) araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük çıktığı görülmektedir. Bu durumda H_0 hipotezi kabul edilmiş ve akademik yöneticilerin kitap incelemesi yapmayı bilimsel faaliyet olduğu için önemsemedikleri gerçeği ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle üniversitelerin entelektüel ve yönetsel pozisyonlarını temsil eden akademik yöneticilerin, kitap incelemesi yapmayı bilimsel ve rutin bir çalışma olduğu için tercih etmedikleri dolayısıyla kendiliğinden salt entelektüel bir uğraş olduğu için yaptıkları anlaşılmaktadır. Bu anlamda entelektüel düzeyleri yüksek görünmektedir.

Tablo 131. Akademik Yöneticilerin Kitap İncelemesi Yapmanın Üst Düzeyde Akademisyenlere Özgü Bir Faaliyet Olduğunu Düşünmeleri Durumu

		3.32					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	2	3	9	3	17
	Dekan	4	3	6	9	3	25
	Bölüm Başkanı	8	4	8	13	6	39
	Enstitü Müdürü	1	2	2	2	1	8
	Yüksekokul Müdürü	3	0	5	6	3	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	4	1	2	3	2	12
Toplam		20	12	26	42	19	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesi yapmanın üst düzeyde akademisyenlere özgü bir faaliyet olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,825	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 131'de verilen bilgilerden hareketle, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05 rakamının Pearson Ki-kare değeri olan 0,825'ten düşük olduğu ve bu yüzden H_0 hipotezinin kabul edildiği görülmektedir. Yani araştırmaya katılan akademik yöneticiler, kitap incelemesi yapmanın yalnızca üst düzeyde akademisyenlere özgü bir faaliyet olduğunu kabul etmemektedirler. Bu anlamda entelektüel bir yaklaşım gösteren akademik yöneticiler, yeni fikirlere, tartışmalara ve yararlı bilgilere varabilmek için kitap incelemesinin her düzeydeki akademisyenlere özgü bir çalışma olduğunu düşünmektedirler. Böyle bir düşünce yapısı, yeni kuşak entelektüel adaylarının istenilen süreçlerden geçmelerini olumsuz etkileyecektir. Özellikle üniversitelerde mesleğe yeni başlayan genç akademisyenlerin kitap incelemesini yapmalarının teşvik edilmemesi onların entelektüelleşme sürecini yaşamalarını engelleyebilecektir.

Tablo 132. Akademik Yöneticilerin Kitap İncelemesini Yeni Fikirlere Erişmek Amacıyla Yapmaları Durumu

		3.33					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	2	4	4	3	4	17
	Dekan	5	4	5	5	6	25
	Bölüm Başkanı	10	7	10	5	7	39
	Enstitü Müdürü	3	1	1	1	2	8
	Yüksekokul Müdürü	8	1	6	0	2	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	2	1	5	2	2	12
Toplam		30	18	31	16	24	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesini yeni fikirlere erişmek amacıyla yaptıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,749	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 132'deki verilerden, Pearson Ki-kare değeri olan 0,749'un anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük olduğu için H_0 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bu durum akademik yöneticilerin, bilimsel ve entelektüel bir uğraş olan kitap incelemesini yeni fikirlere ulaşmak amacıyla yapmadıklarını göstermektedir. Akademik yöneticilerin, entelektüel yönelimlerinin bir işareti olan kitap incelemesini yeni bilgi kaynağı olarak görmedikleri gerçeği karşımıza çıkmaktadır. En başta evrensel düzeyde kabul görmüş akademik değer taşıyan eserlerin incelemelerinin yapılması, diğer taraftan üniversite içinde yeni fikirlerin geliştirilmesi için ilham verecek nitelikteki kitapların incelemelerinin gerçekleştirilmesi hem üniversite hem de toplum içerisinde yeni fikirlere kaynaklık edebilecek bir faaliyet olacaktır. Bu anlamdaki faaliyetleri organize etmek bir yana bizzat gerçekleştirmeyen akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 133. Akademik Yöneticilerin Kitap İncelemesini Başka Akademisyenlerin Farkında Olmadığı Marjinal Konuları Tartışmaları Amacıyla Yapması Durumu

		3.37					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	1	0	1
	Rektor Yardımcısı	1	2	5	4	5	17
	Dekan	5	5	5	6	4	25
	Bölüm Başkanı	6	8	8	12	5	39
	Enstitü Müdürü	1	2	2	1	2	8
	Yüksekokul Müdürü	3	5	2	5	2	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	3	2	3	2	2	12
Toplam		19	24	25	31	20	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesini başka akademisyenlerin farkında olmadığı marjinal konuları tartışmaları amacıyla yaptıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,982	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 133'te verilen bilgilerden, Pearson Ki-kare değeri olan 0,982'nin, araştırmanın anlamlılık düzeyini oluşturan 0,05'ten büyük olduğu için H_0 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bu sonuçtan hareket ederek araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, entelektüel bir faaliyet olan kitap incelemesini başka akademisyenlerin farkında olmadıkları marjinal konuları tartışmaları amacıyla yapmadıkları anlaşılmaktadır. Bu durum, entelektüel arayışı devam ettirmekle yükümlü bulunan akademik yöneticilerin, marjinal, toplumun ve akademisyenlerin gözünden kaçan konuları gündeme getirmede istekli davranmadıklarını ortaya koymaktadır. Böylesi bir isteksizlik, üniversite içerisinde yeni fikirlerin geliştirilmesi için gerekli motivasyon ortamını olumsuz etkileyebilecek ve üniversitenin entelektüel kalitesini düşürebilecek bir nitelik taşımaktadır.

13.4.7. Akademik Yöneticilerin Yeni Bilgi Kaynaklarına Ulaşmak İçin Öğrenci Danışmanlığı Yapmalarının Değerlendirilmesi

Bu kısımda, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yeni bilgi kaynaklarına ulaşmada akademik entelektüel bir faaliyet olan öğrenci danışmanlığının kendilerine sağlayacağı olası fırsatlardan yararlanıp yararlanmadıkları konusundaki bilgi ve görüşlerinin neler olduğu öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Tablo 134. Akademik Yöneticilerin Akademik Danışmanlığı, Öğrencilere Tavsiyede Bulunma Aracı Olarak Görmesi Durumu

		3.34					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	1	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	1	2	3	7	4	17
	Dekan	2	2	5	12	4	25
	Bölüm Başkanı	5	4	8	12	10	39
	Enstitü Müdürü	0	1	2	3	2	8
	Yüksekokul Müdürü	3	3	2	5	4	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	2	1	3	4	2	12
Toplam		13	13	24	43	26	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, öğrencilere tavsiyede bulunma aracı olarak görmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	Bulunan Değ.	Güvenirlik Düz.	Serbest. Der.	Tablo Değ.	Kab. Hip.
Pearson	0,989	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 134'te verilen bilgilerden Pearson Ki-kare değeri (0,989) araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten yüksek çıktığı anlaşılmaktadır. Bu durumda H_0 hipotezi kabul edilmiştir. H_0 hipotezinin geçerli olması, araştırılan akademik yöneticilerin entelektüel bir davranış ve bilgiye erişim aracı olan öğrenci danışmanlığını tek başına öğrencilere tavsiyede bulunulan bir süreç olarak görmediklerini göstermektedir. Bu bağlamda entelektüel düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Tablo 135. Akademik Yöneticilerin Akademik Danışmanlığı, Yeni Bilimsel Tartışmalar İçin Konu Yaratılması Faaliyeti Olarak Düşünmesi Durumu

		3.35					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	2	2	4	9	17
	Dekan	2	2	3	6	12	25
	Bölüm Başkanı	1	8	9	6	15	39
	Enstitü Müdürü	1	0	3	2	2	8
	Yüksekokul Müdürü	1	3	3	2	8	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	1	3	3	1	4	12
Toplam		6	18	23	21	51	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, yeni bilimsel tartışmalar için konu yaratılması faaliyeti olarak düşünmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,922	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 135'te verilen bilgilerden, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05 rakamının Pearson Ki-kare değeri olan 0,922 ile karşılaştırıldığında H_0 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda elde edilen sonuç, araştırma konusu olan akademik yöneticilerin, akademik danışmanlığı, yeni bilimsel tartışmalar için konu yaratılması faaliyeti olarak düşünmediği şeklindedir. Araştırmaya konu akademik yöneticiler, entelektüel bir yaklaşım sergileyerek akademik danışmanlığın kendilerine sağlayabileceği olası fırsatları kullanamamaktadırlar. Bu fırsatlardan yararlanmanın bir yolu da akademik yöneticilerin öğrenci danışmanlığını iki yönlü entelektüel bir süreç şeklinde yapılandırmalarıyla mümkün olabilecektir. Bu anlamda, öğrencilere mentorluk gibi hizmetlerin sunulması, gelecekte etkili olacak yeni kuşak entelektüel liderlerin yetiştirilmesinde entelektüalitesi yüksek bir davranış olacaktır.

Tablo 136. Akademik Yöneticilerin Akademik Danışmanlığı, Bilgi Kaynaklarını Çeşitlendirme Olarak Görmesi Durumu

		3.36					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	1	0	1
	Rektor Yardımcısı	1	2	3	5	6	17
	Dekan	3	7	5	5	5	25
	Bölüm Başkanı	7	8	8	9	7	39
	Enstitü Müdürü	1	1	3	2	1	8
	Yüksekokul Müdürü	1	3	6	4	3	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	2	5	3	2	12
Toplam		13	23	30	29	24	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, bilgi kaynaklarını çeşitlendirme olarak görmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,920	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 136'ya bakıldığında, Pearson Ki-kare değeri olan 0,920'nin araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05 sayısından büyük çıktığı ve bu durumda H_0 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Yani araştırmaya katılan akademik yöneticiler, akademik öğrenci danışmanlığını bilgi kaynaklarını çeşitlendirme olarak görmemektedirler. Bu durumda akademik yöneticilerin yönetimindeki lisansüstü tezlerin ve diğer araştırma projelerinin, yeni bilgilere erişim aracı olarak görülmek yerine rutin şekilde hazırlanılması gerekli olan bürokratik süreçlere ilişkin modeller olarak ele alındığı söylenebilir. Oysaki araştırma projeleri, tezler ve seminer çalışmaları yeni gelişmelerin izlenmesinde etkin bir araç olmaktadır. Bu kaynakların üniversite için bilim üretme aracı olduğu düşünüldüğünde entelektüel kaynakların israf edildiği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 137. Akademik Yöneticilerin Akademik Danışmanlığı Yeni Kuşak Entelektüel Liderlerin Yetişmesine Hizmet Amacıyla Yerine Getirmeleri Durumu

		3.63					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	1	1	9	6	17
	Dekan	0	3	5	8	9	25
	Bölüm Başkanı	2	2	6	11	18	39
	Enstitü Müdürü	1	0	2	2	3	8
	Yüksekokul Müdürü	2	1	2	4	8	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	1	0	2	5	4	12
Toplam		6	7	18	39	49	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, yeni kuşak entelektüel liderlerin yetişmesine hizmet amacıyla yerine getirdiklerini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,916	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 137'den de görülebileceği gibi, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in, Pearson Ki-kare değeri olan 0,916 değerinden küçük olduğu ve H_0 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Yani akademik yöneticiler, yürütmekte oldukları öğrenci danışmanlığı görevini yeni kuşak entelektüel liderlerin yetiştirilmesine hizmet etmek amacıyla yerine getirmemektedirler.

13.5. Beşinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde, devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin bulundukları topluluğun ve ülkenin sorunlarını gündeme getirmede entelektüel bir davranış olarak nitelendirilen kamu sözcülüğünü yürütme konusundaki davranış ve düşünceleri nelerdir? Sorusuna yanıt aranmıştır.

13.5.1. Akademik Yöneticilerin Kamusal Sözcülük Görevini Yerine Getirmeye İlişkin Görüş Ve Düşüncelerinin Değerlendirilmesi

Burada akademik yöneticilerin, kamusal kamusal sözcülük görevini yerine getirmeye ilişkin görüş ve düşüncelerinin değerlendirilmesi amacıyla oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Tablo 138. Akademik Yöneticilerin Kamusal Sorunların Üniversite Ortamında Gündeme Getirilmesinin Gerek Duyulan Eleştirel Tepkileri Yaratacağı Beklentisi

		3.38					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	1	1	3	3	9	17
	Dekan	2	2	2	3	16	25
	Bölüm Başkanı	6	3	5	8	17	39
	Enstitü Müdürü	1	1	1	1	4	8
	Yüksekokul Müdürü	3	1	2	4	7	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	2	2	1	1	6	12
Toplam		15	10	14	20	60	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların üniversite ortamında gündeme getirilmesinin gerek duyulan eleştirel tepkileri yaratacağını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,999	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 138'den de görülebileceği gibi, Pearson Ki-kare değeri olan 0,999, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük çıkmıştır. Bu durumda H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani akademik yöneticiler için kamusal sorunların üniversite ortamında gündeme getirilmesi bunlar için gerekli eleştirel nitelikteki tepkileri doğurmayacaktır. Bir diğer deyişle, akademik yöneticilere göre, kamusal sorunların üniversitede tartışılmasına dönük çabalara toplumun farklı kesimlerinden gereksinim duyulan olumlu-olumsuz herhangi bir tepki gelmeyecektir.

Tablo 139. Akademik Yöneticilerin Kamusal Sorunların Çözümünün Bunların Üniversite Ortamında Tartışılması İle Mümkün Olduğu Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.39					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	2	4	4	7	17
	Dekan	4	2	5	4	10	25
	Bölüm Başkanı	4	3	8	12	12	39
	Enstitü Müdürü	1	1	2	1	3	8
	Yüksekokul Müdürü	1	5	1	6	4	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	2	3	1	2	4	12
Toplam		12	16	21	29	41	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların çözümünün bunların üniversite ortamında tartışılması ile mümkün olduğu konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,790	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 139'daki bilgilere göre, Pearson Ki-kare değeri olan 0,790'ın araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç H_0 hipotezinin kabul edildiğini göstermektedir. Yani araştırmaya katılan akademik yöneticilere göre kamusal sorunların çözümünün bunların üniversite ortamında tartışılması ile mümkün olacağı inancı geçersizdir. Dolayısıyla kamusal sözcülük rolünü üstlenmesi beklenilen akademik yöneticilerin, yönetim pozisyonunda bulundukları üniversiteyi kamusal sorunlar için tartışma alanı olarak düşünmemesi entelektüel yönlerinin zayıf olduğu kanısına yol açmaktadır. Diğer taraftan, üniversitenin topluma öncü bir kurum olarak ortaya çıkan sorunların çözümünde aktif bir görev üstlenmediği kanısını uyandırmaktadır. Böyle bir sonuç, toplumun gözünde üniversitenin başarısının sorgulanmasına neden olabilecek bir nitelik arz etmektedir.

Tablo 140. Akademik Yöneticilerin Kamusal Sorunların Akademisyenlerce Tartışılması İçin Periyodik Faaliyetler Düzenlenmesi Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.43					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	1	0	1
	Rektor Yardımcısı	2	0	3	5	7	17
	Dekan	4	0	4	8	9	25
	Bölüm Başkanı	5	2	7	10	15	39
	Enstitü Müdürü	2	0	1	1	4	8
	Yüksekokul Müdürü	2	3	2	4	6	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	3	1	2	6	12
Toplam		15	8	18	31	47	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların akademisyenlerce tartışılması için periyodik faaliyetler düzenlenmesi konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,636	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 140'tan elde edilen veriler, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in, tablodaki Pearson Ki-kare değeri olan 0,636'nın altında kaldığını göstermektedir. Bu durumda, H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Buradan hareketle, araştırma yapılan akademik yöneticilerin, üniversite içerisinde kamusal sorunların tartışılması için düzenli ve belirli takvime bağlı faaliyetler düzenlemedikleri gerçeği ortaya çıkmaktadır. Üniversitelerin tüm yönetim düzeylerinde görev alan akademik yöneticilerin entelektüel bir boyut olan kamusal konulara ilgi duymayışı sonuçta toplumla üniversiteler arasındaki ilişkilerin daha da geliştirilmesi konusundaki düşüncelere olumlu bir etki yapmayacaktır. Bu bakımdan akademik yöneticilerin kamusal konulara ilgi duyulmasını sağlayan faaliyetlere odaklanmaları, düzenli programları koordine etmeleri ve akademisyenleri bu içerikteki çalışmalar için motive etmeleri olumlu sonuçlar yaratabilecektir.

Tablo 141. Akademik Yöneticilerin, Akademisyenlerin Kamusal Konulara Yoğunlaşmasının Üniversitenin Yönetsel Esnekliğini Arttıracağına İlişkin Düşüncelerinin Durumu

		3.50					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	3	3	4	7	17
	Dekan	3	5	5	3	9	25
	Bölüm Başkanı	2	6	7	7	17	39
	Enstitü Müdürü	0	1	2	1	4	8
	Yüksekokul Müdürü	2	2	4	2	7	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	1	1	4	6	12
Toplam		7	18	22	21	51	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin kamusal konulara yoğunlaşmasının üniversitenin yönetsel esnekliğini arttıracağına ilişkin düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,983	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 141'den elde edilen verilere göre Pearson Ki-kare değeri olan 0,983, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten yüksektir. Bu durumda H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Bunun anlamı, araştırma konusu akademik yöneticilerin, yönettikleri birimdeki akademisyenlerin kamusal konulara ve sorunlara yoğunlaşmalarının üniversitenin yönetsel esnekliğine herhangi bir katkısı olmayacağına inanmalarıdır. Bu ifadeden hareket ederek, akademik yöneticilerin kendilerinin yanı sıra yönetimleri altındaki akademisyenlerin de kamusal sorunlarla ilgilenmelerini istemedikleri ya da bu durumu göz ardı ettikleri söylenebilir. Üniversite yönetimindeki esnekliğin ve dolayısıyla başarının hem iç hem de dış esneklik ölçülerindeki başarıya bağlı olduğu düşünüldüğünde, dış esnekliği sağlama anlamında kamusal konulara yoğunlaşılması bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

13.5.2. Akademik Yöneticilerin Üniversiteyi Kamusal Sözcülük Alanı Olarak Nitelendirmeleri ile Kamusal Konuların Üniversitede Tartışılmasının Desteklenmesine İlişkin Görüş ve Düşüncelerinin Değerlendirilmesi

Burada, akademik yöneticilerin üniversiteyi kamusal sözcülük alanı olarak nitelendirmeleri ile kamusal konuların üniversitede tartışılmasının desteklenmesine ilişkin görüş ve düşüncelerinin değerlendirilmesine çalışılmıştır. Bu amaçla oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Tablo 142. Akademik Yöneticilerin, Akademisyenlerin Kamusal Konulara Yöneliminin Her Zaman Teşvik Edilmesi Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.41					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	1	3	6	7	17
	Dekan	0	1	3	9	11	24
	Bölüm Başkanı	3	7	4	11	14	39
	Enstitü Müdürü	1	1	1	2	3	8
	Yüksekokul Müdürü	2	1	4	5	5	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	2	2	2	3	3	12
Toplam		8	13	17	36	44	118

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin kamusal konulara yöneliminin her zaman teşvik edilmesi konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	Bulunan Değ.	Güvenirlik Düz.	Serbest. Der.	Tablo Değ.	Kab. Hip.
Pearson	0,922	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 142'de ortaya konulan bilgilerden, Pearson Ki-kare değeri olan 0,922 rakamının araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük olduğundan H_0 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Buna göre, incelenen akademik yöneticiler, üniversitelerindeki akademisyenlerin kamusal konulara yönelimini her zaman teşvik etmemektedirler. Entelektüel bir organizasyon olarak

üniversitelerde görev yapan akademisyenlerin kamusal konulara eğilmelerinin teşvik edilmesi hem bilimsel platformlarla hem de kamusal çevrelerle olan ilişkileri güçlendirici olabilecektir. Ne var ki ankete cevap veren yöneticiler, ilgili konuda akademisyenler için önemli bir fırsat olan bu duruma gerekli özeni göstermemektedirler.

Tablo 143. Akademik Yöneticilerin, Üniversitede Kamusal Konuları Ele Alabilecek Uzman Sayısının Yeterli Olduğu Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.42					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	4	6	2	5	17
	Dekan	4	4	8	4	4	24
	Bölüm Başkanı	13	4	11	5	6	39
	Enstitü Müdürü	2	2	2	1	1	8
	Yüksekokul Müdürü	9	1	5	2	0	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	3	3	4	0	2	12
Toplam		31	18	36	14	19	118

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üniversitede kamusal konuları ele alabilecek uzman sayısının yeterli olduğu konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,327	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 143'te görüldüğü gibi, Pearson Ki-kare değeri 0,327, araştırmanın anlamlılık düzeyinden (0,05) yüksektir. Bu sonuç, H_0 hipotezinin kabulüne yol açmıştır. Araştırmada yer alan akademik yöneticiler, vermiş oldukları yanıtlarla, üniversitelerinde kamusal konularda görüş bildirecek niteliklere sahip uzman sayısının yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Entelektüel bir ortamın yaratılması ve fikir üretiminin harekete geçirilmesi noktasında akademik yöneticilerin uzman ve çok yönlü özellikleri olan akademisyenlerin istihdamına özen göstermedikleri gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 144. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Konuların Gündeme Getirilmesinde Akademik Alt Yapının Yeterli Olduğu Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.44					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	1	0	1
	Rektor Yardımcısı	1	2	5	4	5	17
	Dekan	3	3	10	5	4	25
	Bölüm Başkanı	7	2	14	9	7	39
	Enstitü Müdürü	1	1	2	3	1	8
	Yüksekokul Müdürü	3	1	2	6	5	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	3	0	4	4	1	12
Toplam		18	9	37	32	23	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların gündeme getirilmesinde akademik alt yapının yeterli olduğu konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,914	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 144'te verilen bilgilerden, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in, Pearson Ki-kare değerinin (0,914) altında kaldığı ve bu yüzden H_0 hipotezinin kabul edildiği görülmektedir. Bu durum araştırmaya konu olan akademik yöneticilerin, üniversitelerde kamusal konuların gündeme getirilmesinde gereksinim duyulan alt yapı olanaklarının yeterli olmadığı düşüncesinde olmadıklarını göstermektedir. Dolayısıyla akademik yöneticiler, üniversitelerin kamusal tartışma platformu olabilmesi için gerekli maddi ve maddi olmayan tüm alt yapı unsurlarından yoksun bulunduklarına inanmaktadırlar. Böyle bir gerekçeyle hareket eden akademik yöneticiler entelektüaliteden uzak bir tutum sergilemektedirler. Akademik yöneticilerin, üniversiteyi kamusal sorunların tartışılması için etkin bir platform haline dönüştürmeleri bir zorunluluk olmaktadır. Böylesi bir yaklaşım hem kamu ve üniversite arasındaki ilişkilere olumlu katkılar getirebilecek hem de üniversitenin kamu için öncü olma misyonunu yerine getirmesini kolaylaştırabilecektir.

Tablo 145. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Konuların Gündeme Getirilmesinde Üniversite Yönetimlerinin Destekleyici Olması Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.46					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	2	5	4	3	3	17
	Dekan	7	8	4	3	3	25
	Bölüm Başkanı	14	9	8	3	5	39
	Enstitü Müdürü	5	1	1	0	1	8
	Yüksekokul Müdürü	4	2	3	5	3	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	2	2	3	1	4	12
Toplam		34	27	23	15	20	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların gündeme getirilmesinde üniversite yönetimlerinin destekleyici olması konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,480	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 145'te ortaya konulan veriler, Pearson Ki-kare değeri olan 0,480'nin araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten yüksek olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Bu durum inceleme konusu olan akademik yöneticilerin, üniversitelerinde kamusal konuların gündeme getirilmesinde destekleyici olmadıklarını göstermektedir. Ankete cevap veren yöneticiler, kamusal konulara eğilmemekte ve bu konudaki faaliyetlerde de destekleyici bir program geliştirmemektedir. Dolayısıyla üniversiteler, kamusal gündemden uzak kalmakta ve bilimsel süreçlerin sonuçlarını kamuya mal etmede yetersiz kalmaktadır. Bu sorunu gidermede akademik yöneticilerin liderlik etmeleri kaçınılmazdır. Söz konusu yöneticilerin entelektüel niteliklerini geliştirmeleri, kamusal konulara ilgilerini yöneltmeleri, toplumun vicdanı, aynası ve öncüsü misyonunu üstlenmeleri zorunlu görünmektedir.

13.5.3. Akademik Yöneticilerin Kamusal Sorunların Üniversitede Tartışılmasına İlişkin Görüş ve Yargılarının Değerlendirilmesi

Burada, akademik yöneticilerin kamusal sorunların üniversitede tartışılmasına ilişkin görüş ve yargılarının değerlendirilmesine çalışılmıştır. Bu amaçla oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Tablo 146. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Sorunların Çözümü İçin Üniversite İçi Yayınlara Ve Bültenlere Özel Bir Önem Verilmesi Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.45					Total
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	1	0	1
	Rektor Yardımcısı	1	2	5	4	5	17
	Dekan	1	7	8	3	6	25
	Bölüm Başkanı	8	8	9	8	6	39
	Enstitü Müdürü	1	2	2	2	1	8
	Yüksekokul Müdürü	3	2	3	7	2	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	3	3	3	2	1	12
Total		17	24	30	27	21	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların çözümü için üniversite içi yayınlara ve bültenlere özel bir önem verilmesi konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	Bulunan Değ.	Güvenirlik Düz.	Serbest. Der.	Tablo Değ.	Kab. Hip.
Pearson	0,769	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 146'da verilen bilgilerden, Pearson Ki-kare değeri olan 0,769'un, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük çıktığı yani H_0 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bu sonuçla birlikte, araştırılan akademik yöneticilerin, kamusal sorunların üniversite içi tartışma konularının bir listesi olarak devam etmesi için üniversite içinde yapılan yayınların ve bültenlerin özel bir önem taşıdığı düşüncesini benimsemedikleri ortaya çıkmıştır. Akademik yöneticiler, üniversite içi yayın ve bültenlerinde kamusal konulara yer verilmesi düşüncesinde

değildirler.

Tablo 147. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Sorunları Sivil Toplum Kuruluşlarında Görev Alarak Tartışmaları Durumu

		3.47					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	1	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	2	3	3	5	4	17
	Dekan	1	5	5	6	8	25
	Bölüm Başkanı	4	12	9	8	6	39
	Enstitü Müdürü	2	1	1	1	3	8
	Yüksekokul Müdürü	2	3	4	4	4	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	3	3	3	1	2	12
Toplam		14	27	26	25	27	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunları sivil toplum kuruluşlarında görev alarak tartışma düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	Bulunan Değ.	Güvenirlik Düz.	Serbest. Der.	Tablo Değ.	Kab. Hip.
Pearson	0,913	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 147'deki bilgilere göre, Pearson Ki-kare değerinin (0,913), araştırma için anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük olduğu ve H_0 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bu sonuçla birlikte, ankete katılan akademik yöneticilerin kamusal sorunları üniversite dışındaki sivil toplum kuruluşlarında görev alarak tartışmaları söz konusu olmamaktadır. Dolayısıyla akademik yöneticiler, kamunun gündemini işgal eden sorunlardaki görüşlerini ve bunlarla ilgili çalışmalarını üniversite dışındaki kuruluşlarda dile getirmeyi tercih etmemektedirler. Böylesi bir hareket ve düşünme tarzı akademik yöneticilerin ve üniversitenin tüm birimleri ile çevresinden uzaklaşmasına neden olan br faktör haline dönüşmektedir. Akademik yöneticilerin başta sivil toplum kurumları olmak üzere gerek ulusal gerekse de küresel kuruluşlarla sağlıklı ilişkiler geliştirmesi üniversitenin topluma sunabileceği katkıları daha da arttıracaktır.

Tablo 148. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Sorunların Dünya Üniversiteleri İle Bir Araya Gelinerek Tartışılmasını Sağlamaları Durumu

		3.48					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	4	4	2	3	4	17
	Dekan	13	4	2	2	4	25
	Bölüm Başkanı	20	3	4	4	8	39
	Enstitü Müdürü	4	1	1	0	2	8
	Yüksekokul Müdürü	6	1	3	3	4	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	9	0	1	0	2	12
Toplam		56	13	13	12	25	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların dünya üniversiteleri ile bir araya gelinerek tartışılmasını sağlama düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,733	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 148'de ortaya konulan verilere bakıldığında, Pearson Ki-kare değeri olan 0,733'ün araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük çıktığı ve böylece de H_0 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bu sonuçtan hareketle, akademik yöneticilerin, kamusal sorunlara ilişkin görüşlerin dünyadaki başka üniversitelerden akademisyenlerle bir araya gelinerek tartışılmasına ortam sağlama düşüncesinde olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla araştırma konusu akademik yöneticilerde, ülke sorunlarının dışarıdan bir bakış açısıyla değerlendirilerek, bunların alanında uzman dünya akademisyenleriyle birlikte tartışılmasına ve yeni fikirlerin geliştirilmesine dönük bir olanak sağlama durumu söz konusu değildir.

Tablo 149. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Sorunların Çözümü İçin Başka Üniversitelerle İş Birliği Yapılmasına Öncülük Etmeleri Durumu

		3.64					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	2	4	5	6	17
	Dekan	3	2	10	6	4	25
	Bölüm Başkanı	0	6	18	9	6	39
	Enstitü Müdürü	1	1	4	1	1	8
	Yüksekokul Müdürü	3	1	7	3	3	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	1	1	5	2	3	12
Toplam		8	13	48	26	24	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların çözümü için başka üniversitelerle iş birliği yapılmasına öncülük etme düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,726	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 149'dan da görülebileceği gibi, elde edilen bulgulardan Pearson Ki-kare değeri sonucu olan 0,726'nın, çalışmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten yüksek çıktığı görülmektedir. Bu durumda H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Akademik yöneticiler, kamusal sorunların çözümünde yol göstericilik yapmak için ülkedeki başka üniversitelerle işbirliği yapmaya istekli görünmemektedirler. Ortaya çıkan bu sonuç, akademik yöneticilerin üniversitelerarası liderlik yapma yeteneklerinin zayıf olduğunun veya böyle bir amacı gerçekleştirmede gerekli motivasyondan yoksun olduklarının bir kanıtıdır. Üniversitelerin kendi aralarında işbirliğine giderek çözüm arayışına girmeleri hem yeni öğretim elemanı arzının arttırılmasında hem de ülkenin sahip olduğu entelektüel potansiyelin gerektiği gibi kullanılmasında etkin bir strateji olacaktır.

13.5.4. Akademik Yöneticilerin Kamusal Sorunların Üniversitede Tartışılmasının Üniversiteye Sağlayacağı Yararlar Konusundaki Görüş ve Düşüncelerinin Değerlendirilmesi

Burada, akademik yöneticilerin, kamusal sorunların üniversitede tartışılmasının, üniversiteye sağlayacağı yararlar konusundaki görüş ve düşüncelerinin neler olduğu araştırılmıştır. Bu amaç için oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Tablo 150. Akademik Yöneticilerin, Üniversite İçerisinde Kamu İle İlgili Sorunlara Yer Verilmesinin Üniversiteye Prestij Kazandıracağı Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.49					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	1	3	7	6	17
	Dekan	1	1	6	9	8	25
	Bölüm Başkanı	0	7	9	13	10	39
	Enstitü Müdürü	1	0	1	3	3	8
	Yüksekokul Müdürü	1	4	1	7	4	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	1	4	3	4	12
Toplam		3	14	24	42	36	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üniversite içerisinde kamu ile ilgili sorunlara yer verilmesinin üniversiteye prestij kazandıracağı konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,737	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 150'de de gösterildiği gibi, Pearson Ki-kare değeri olan 0,737, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük çıkmıştır. Bu durumda H_0 hipotezi kabul edilmiş bulunmaktadır. Bu sonuçtan hareketle, akademik yöneticilerin, üniversite içerisinde kamusal konulara ilgi gösterilerek tartışılmasının kendi üniversitelerine prestij kazandıracağı konusunda herhangi bir inançları yoktur. İncelemeye konu akademik yöneticilerin, üniversitelerin yönetim organlarına liderlik eden kişiler olması dolayısıyla da üniversitelerin kamusal sorunları tartışmaya

açmalarının kendi yapılarına bir yarar sağlayacağı beklentisinden uzak olduklarını söyleyebiliriz.

Tablo 151. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Konuların Akademisyenlerce Tartışılmasının Üniversite ve Toplum Arasındaki İlişkiyi Güçlendireceği Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.51					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	1	0	1
	Rektor Yardımcısı	0	1	2	6	8	17
	Dekan	1	3	3	8	10	25
	Bölüm Başkanı	2	2	9	12	14	39
	Enstitü Müdürü	0	1	2	2	3	8
	Yüksekokul Müdürü	0	2	3	6	6	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	0	1	2	5	4	12
Toplam		3	10	21	40	45	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların akademisyenlerce tartışılmasının üniversite ve toplum arasındaki ilişkiyi güçlendireceği konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,998	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 151'den elde edilen verilerden, Pearson Ki-kare değeri olan 0,998'in, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük çıktığı anlaşılmakta ve bu durumda H_0 hipotezi kabul görmektedir. Bu sonuç, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, kamusal konuların akademisyenlerce tartışılmasının üniversite ile toplum arasındaki ilişkileri güçlendireceğine inanmadığı anlamına gelmektedir. Bu bakımdan üniversitelerdeki akademik yöneticiler tarafından yönetimleri altındaki akademisyenlerin kamusal konular olarak gündeme gelen alanlarda bilimsel çalışmalarını yoğunlaştırmalarının toplumla üniversite arasındaki ilişkilerde olumlu bir etki yaratmayacağı düşünülmektedir.

Tablo 152. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Konuların Akademisyenler Tarafından Tartışılmasının Evrensel Değerlere Hizmet Edeceği Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.54					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	2	2	3	6	4	17
	Dekan	2	4	4	9	6	25
	Bölüm Başkanı	5	4	6	16	8	39
	Enstitü Müdürü	0	2	2	2	2	8
	Yüksekokul Müdürü	5	3	0	5	4	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	2	2	2	4	2	12
Toplam		16	17	17	42	27	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların akademisyenler tarafından tartışılmasının evrensel değerlere hizmet edeceği konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,941	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 152'deki verilerden Pearson Ki-kare değerinin (0,941), araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük çıktığı ve dolayısıyla H_0 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Buna göre araştırmaya katılan akademik yöneticiler, kendi yönetimleri altındaki akademisyenlerin kamusal konuları tartışmalarının evrensel değerlere hizmet etmeyeceği düşüncesini taşımaktadırlar. Bu ifadeden hareketle akademik yöneticilerin kamusal bir perspektiften olayları analiz ederek, bunları evrensel bir görüş açısıyla bir araya getirmeye istekli olmadıkları söylenebilir. Bu durum akademik yöneticilerin evrensel düzeyde yeni şekillenmekte olan kamulara uyum sağlanmasını engellemelerine yol açmaktadır. Özellikle, çevre kirliliği, küresel ısınma, ekolojik yapıların çözülmesi, ortalama yaşam standardının düşmesi ve yoksu ülkelerin ağır sorunlarına yönelik olarak son yıllarda ortaya çıkan küresel oluşumların öneminin henüz kavranamadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 153. Akademik Yöneticilerin, Kamusal Konuların Üniversiteye Taşınmasının Üniversiteyi Topluma Öncü Bir Kurum Haline Dönüştüreceğine İlişkin Görüşlerinin Durumu

		3.55					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	1	1	3	5	7	17
	Dekan	3	4	5	6	7	25
	Bölüm Başkanı	3	4	7	10	15	39
	Enstitü Müdürü	1	0	1	2	4	8
	Yüksekokul Müdürü	2	1	5	3	6	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	4	0	2	2	4	12
Toplam		14	10	23	28	44	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların üniversiteye taşınmasının üniversiteyi topluma öncü bir kurum haline dönüştüreceğine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,937	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 153'teki verilere göre Pearson Ki-kare değeri 0,937, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük çıkmıştır. Bu sonuç H_0 hipotezinin kabul edilmesine yol açmıştır. Yani incelenen akademik yöneticiler, kamusal konuların üniversiteye taşınmasının üniversitelerini toplumda öncü bir kurum haline dönüştüreceği fikrine katılmamaktadır. Bilgi çağı üniversitesinin toplumla bütünleşik ve organik bir model üzerinde geliştiği düşünüldüğünde, akademik yöneticilerin hali hazırda böylesi yaklaşımlara uzak kaldıkları söylenebilir.

13.6. Altıncı Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın altıncı problem cümlesi olarak devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin global düşünce organizatörlüğü yapma konusundaki görüş ve faaliyetleri nelerdir? Sorusuna yanıt aranmıştır.

13.6.1. Araştırmaya Katılan Akademik Yöneticilerin, Üniversite Ortamında Global Konularda Düşünce Geliştirilmesi ve Bunun İçin Gereksinim Duyulan Ortamın Sağlanması Konusundaki Görüş ve Uygulamalarının Durumu

Burada, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, üniversite içinde global konularda düşüncelerin geliştirilmesi ve bunun için gereksinim duyulan ortamın sağlanması konusundaki görüş ve uygulamaları araştırılmıştır. Bu amaçla oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Tablo 154. Akademik Yöneticilerin, Akademisyenlerin Evrensel Konularda Konuşmalarının Gerekli Olduğunu Düşünmeleri Durumu

		3.52					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	1	3	7	6	17
	Dekan	2	3	7	8	5	25
	Bölüm Başkanı	11	4	6	9	9	39
	Enstitü Müdürü	1	1	2	3	1	8
	Yüksekokul Müdürü	3	2	2	6	4	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	4	1	2	3	2	12
Toplam		21	12	22	36	28	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin evrensel konularda konuşmalarının gerekli olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	Bulunan Değ.	Güvenirlik Düz.	Serbest. Der.	Tablo Değ.	Kab. Hip.
Pearson	0,806	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 154'teki bilgilerden, Pearson Ki-kare değeri olan 0,806'nın, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük çıktığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Bu anlamda akademik yöneticilerin akademisyenlerin evrensel konularda konuşmalarının gerekli olduğunu düşünmedikleri ortaya çıkmıştır. Evrensel bir vizyonu olması gereken üniversitelerdeki

akademik yöneticilerin, yönetimleri altındaki akademisyenlerin yine evrensel konularda tartışmalara girmelerini olumlu karşıladıkları söylenemez.

Tablo 155. Akademik Yöneticilerin, Akademisyenlerin Evrensel Değerleri İleriye Götürmelerinde Motive Edici Olmaları Durumu

		3.53					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	2	5	7	3	17
	Dekan	3	3	7	8	4	25
	Bölüm Başkanı	7	4	7	13	8	39
	Enstitü Müdürü	2	1	2	2	1	8
	Yüksekokul Müdürü	2	3	2	6	4	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	2	2	2	4	2	12
Toplam		16	15	25	40	23	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin evrensel değerleri ileriye götürmelerinde motive edici olduklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,980	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 155'ten, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05 rakamının Pearson Ki-kare değeri olan 0,980'den küçük çıktığı ve bu durumda da H_0 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle, araştırmaya katılan akademik yöneticiler, üniversitelerinde görev yapan akademisyenlerin evrensel değerler olarak bilinen insanlığın günümüze kadar birikmiş durumdaki kültürel ve entelektüel mirasını daha da ileriye götürmeleri konusunda motive edilmesinde yetersiz kalmaktadırlar. Akademik yöneticilerin evrensel değerlerin geliştirilmesine hizmet etme noktasında akademisyenleri motive edicilikten uzak bir yaklaşım sergiledikleri görülmektedir.

Tablo 156. Akademik Yöneticilerin, Akademisyenlerinin Evrensel Konularda Konuşmaları İçin Dünyadaki Değişik Üniversitelerde Görev Almalarını Sağlamaları Durumu

		3.66					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	1	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	2	3	6	3	3	17
	Dekan	5	6	8	3	3	25
	Bölüm Başkanı	6	8	12	8	5	39
	Enstitü Müdürü	1	1	3	1	2	8
	Yüksekokul Müdürü	7	6	3	1	0	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	4	3	2	2	1	12
Total		25	27	35	18	14	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerinin evrensel konularda konuşmaları için dünyadaki değişik üniversitelerde görev almalarını sağladıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,814	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 156'daki bilgiler, Pearson Ki-kare değeri olan 0,814'ün, araştırmada anlamlılık düzeyini oluşturan 0,05'ten büyük çıktığını göstermektedir. Bu durumda H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani araştırmaya katılan akademik yöneticiler, yönetimleri altındaki akademisyenlerin evrensel konularda konuşma yapmaları için dünyadaki değişik üniversitelerde görev almalarını sağlamamaktadır. Bu durum, akademik yöneticilerin global bir bakış açısıyla hareket etmediklerini ve evrensel platformda tartışılan konularda görüş belirtilmesi konusunda çekimser kaldıklarını göstermektedir. Ulusal düzeyde faaliyet gösteren ancak küresel süreçleri göz önüne almayan akademik yönetimlerin başarılı olması zayıf bir olasılık gibi görünmektedir. Bu bağlamda, akademik yöneticilerin, üniversite içerisindeki tüm süreçleri global standartlara taşımaları, global öğretim kalitesine erişmeleri, bilimsel

araştırmalarını global düzeyde etkiler yaratacak şekilde koordine etmeleri üniversiteleri için başarı parametrelerini oluşturmaktadır.

Tablo 157. Akademik Yöneticilerin, Akademisyenlerin Evrensel Konulara İlgilerini Arttırmak Amacıyla Akademik Ödüllendirmeye Gitmeleri Durumu

		3.67					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	1	0	1
	Rektor Yardımcısı	4	5	3	2	3	17
	Dekan	10	6	3	3	3	25
	Bölüm Başkanı	13	16	3	6	1	39
	Enstitü Müdürü	3	2	1	1	1	8
	Yüksekokul Müdürü	8	5	1	2	1	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	6	4	0	2	0	12
Toplam		44	38	11	17	9	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin evrensel konulara ilgilerini arttırmak amacıyla akademik ödüllendirmeye gittiklerini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,775	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 157'den edinilen verilere göre Pearson Ki-kare değeri olan 0,775'in, araştırmada anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten yüksek çıktığı ve H_0 hipotezinin kabul edildiği görülmektedir. Bu durumda tablodaki bilgiler ve ortaya çıkan sonuçtan hareket ederek araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, akademisyenlerin evrensel konulara ilgilerini arttırmak amacıyla herhangi bir akademik ödüllendirmeye –onare etme, akademik destek sağlama- gitmedikleri söylenebilir. Akademik yöneticilerin yönetimlerindeki akademisyenleri evrensel değerlere hizmet etmelerine neden olacak bir motivasyon düzeyinden uzak kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu şekilde bir yönetim anlayışı motivasyon yerine baskıya, özerklik yerine bağımlı kalmaya, demokrasi yerine otokrasiye özen göstererek yeni fikirlerin gelişmesine de engel oluşturacaktır. Bu nedenlerden dolayı akademik yöneticilerin entelektüel

yönlerinin özellikle de evrensel değerlere önem verme davranışlarına özel bir önem vermeleri gerekmektedir.

13.6.2. Araştırmaya Katılan Akademik Yöneticilerin, Global Düşünce Organizatörlüğü Rolünü Yerine Getirmeleri ve Bu Konudaki Düşüncelerinin Durumu

Burada, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, global düşünce organizatörlüğü rolünü yerine getirmeleri ve bu konudaki düşüncelerinin araştırılmasıyla ilişkili olan hipotezler test edilmiştir.

Tablo 158. Akademik Yöneticilerin, Üniversitenin Evrensel Değerlere Katkıda Bulunması İçin Toplantılar Düzenlenmesine Öncülük Etme Konusundaki Düşünceleri

		3.56					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	1	0	1
	Rektor Yardımcısı	2	1	3	5	6	17
	Dekan	2	2	6	10	5	25
	Bölüm Başkanı	7	7	5	13	7	39
	Enstitü Müdürü	1	1	2	2	2	8
	Yüksekokul Müdürü	5	1	2	4	5	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	3	3	2	3	1	12
Toplam		20	15	20	38	26	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üniversitenin evrensel değerlere katkıda bulunması için toplantılar düzenlenmesine öncülük etme konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	Bulunan Değ.	Güvenirlik Düz.	Serbest. Der.	Tablo Değ.	Kab. Hip.
Pearson	0,892	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 158'de ortaya konulan verilere göre, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05 rakamının Pearson Ki-kare değeri olan 0,892'den düşük çıktığı ve böylelikle H_0 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda akademik yöneticilerin, üniversitelerinde, evrensel değerlere katkıda

bulunacak yeni fikirler ortaya konulması için toplantılar düzenlemeye öncülük etmediklerini belirttikleri anlaşılmaktadır. Bu ifadeden hareket ederek, akademik yöneticilerin entelektüel niteliklerinden birisi olan global düşünce organizatörü olma konusunda bir isteksizlik içerisinde bulundukları ve bunu üniversite içi toplantı düzenlenmesinde öncü olma davranışlarına da yansıttıkları söylenebilir.

Tablo 159. Akademik Yöneticilerin, Global Konulardaki Görüşlerini Uluslararası Medyada Sürekli Yazılar Yazarak Dile Getirme Konusundaki Düşünceleri

		3.68					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	1	0	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	8	3	3	1	2	17
	Dekan	15	4	2	2	2	25
	Bölüm Başkanı	34	2	1	1	1	39
	Enstitü Müdürü	5	1	2	0	0	8
	Yüksekokul Müdürü	17	0	0	0	0	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	11	0	1	0	0	12
Toplam		90	11	9	4	5	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile global konulardaki görüşlerini uluslararası medyada sürekli yazılar yazarak dile getirme konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,040	0,95	4	9,488	H_1

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 159'da, verilen bilgilerden hareketle, Pearson Ki-kare değerinin (0,040), araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten küçük olduğu ve dolayısıyla H_1 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda akademik yöneticiler, entelektüel bir nitelik olarak benimsedikleri global düşünce organizatörlüğü rolünü uluslararası medyada sürekli yazılar yazarak ve görüşlerini bu şekilde dile getirerek yerine getirmiş olmaktadırlar. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin global gündemi belirleyen öncü kişilikler olması, üniversitelerinde çalışan diğer meslektaşları için de örnek alınacak bir durum oluşturmaktadır. Bu anlamda,

araştırmaya katılan akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 160. Akademik Yöneticilerin, Global Sorunlara İlişkin Uluslararası Toplantı ve Etkinliklere Sürekli Katılma Konusundaki Düşünceleri

		3.69					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	1	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	3	3	4	4	3	17
	Dekan	1	6	9	6	3	25
	Bölüm Başkanı	12	8	7	5	7	39
	Enstitü Müdürü	1	1	3	2	1	8
	Yüksekokul Müdürü	7	3	3	1	3	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	4	2	3	2	1	12
Toplam		28	23	30	20	18	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile global sorunlara ilişkin uluslararası toplantı ve etkinliklere sürekli katılma konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,764	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 160'taki verilerden hareket ederek, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in Pearson Ki-kare değeri olan 0,764'ün altında kaldığı anlaşılmaktadır. Buna göre H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Akademik yöneticiler, global sorunların tartışıldığı toplantılara sürekli olarak katılmamaktadırlar. Böylece entelektüel bir özellik olan global düşünce organizatörlüğünü yürütme faaliyetini uluslararası toplantılara taşıma konusunda çekimser kalmaktadırlar. Böyle bir sonuç, evrensel bir kurum olan üniversitenin felsefesine ve vizyonuna uygun değildir. Çünkü üniversitenin performans göstergeleri evrensel değerlere yaptığı katkılar ve insanlık için yarattığı buluşlarda gizlidir. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin bu konuda olumsuz bir izlenim bıraktığı ve üniversitelerinin evrensel değerlere dönük performansını dile getirmede yetersiz kaldıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 161. Akademik Yöneticilerin, Global Olarak Geliştirdikleri Görüşlerini Dünyadaki Diğer Entelektüel Kişilerle Düzenli Olarak Tartışmaları Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.70					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	1	0	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	4	5	3	2	3	17
	Dekan	9	9	4	3	0	25
	Bölüm Başkanı	25	6	8	0	0	39
	Enstitü Müdürü	3	3	2	0	0	8
	Yüksekokul Müdürü	10	2	5	0	0	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	7	2	3	0	0	12
Toplam		58	28	25	5	3	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile global olarak geliştirdikleri görüşlerini dünyadaki diğer entelektüel kişilerle düzenli olarak tartışmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,013	0,95	4	9,488	H_1

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 161'den elde edilen verilerden, Pearson Ki-kare değeri olan 0,013'ün, araştırmada anlamlılık düzeyini oluşturan 0,05'in altında kaldığı ve böylece H_1 hipotezinin kabul edildiği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, global olarak geliştirmiş oldukları görüşlerini dünyadaki diğer entelektüel kişilerle sürekli şekilde tartıştıkları anlaşılmaktadır. Bu yönüyle akademik yöneticilerin entelektüalitelerinin yüksek olduğu söylenebilir.

13.7. Yedinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın yedinci problem cümlesi olarak devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin akademik entelektüel kişilik özelliklerini akademik yaşama geçirme konusundaki görüş ve davranışları nelerdir? Sorusuna yanıt aranmıştır.

13.7.1. Akademik Yöneticilerin Entelektüel Kişilik Özelliklerine Sahip Olma Konusundaki Görüş ve Düşünceleri

Burada, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, entelektüel kişilik özelliklerine sahip olma konusundaki görüş ve düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Tablo 162. Akademik Yöneticilerin, Akademisyen Olarak Tüm Enerjilerini Toplumdaki Haksızlıkları Giderme Faaliyetine Harcamaları Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.57					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	1	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	5	3	3	3	3	17
	Dekan	7	6	5	3	4	25
	Bölüm Başkanı	19	6	6	3	5	39
	Enstitü Müdürü	3	2	1	1	1	8
	Yüksekokul Müdürü	7	3	0	4	3	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	5	3	2	1	1	12
Toplam		46	23	18	15	17	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyen olarak tüm enerjilerini toplumdaki haksızlıkları giderme faaliyetine harcamaları konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	Bulunan Değ.	Güvenirlik Düz.	Serbest. Der.	Tablo Değ.	Kab. Hip.
Pearson	0,907	0,95	4	9,488	H_1

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 162'deki bilgilere göre, Pearson Ki-kare değeri olan 0,907'nin, araştırmada anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük çıktığı görülmektedir. Bu sonuca göre H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani araştırmaya katılan akademik yöneticiler, tüm enerjilerini toplumda yaşanılan haksızlıklara harcamamakta ve bu konuda herhangi bir çaba içerisine girmekten kaçınmaktadırlar. Bu bağlamda akademik yöneticilerin, entelektüel kişilik özelliklerden olan baskıya ve haksızlıklara

karşı çıkarak eşitsizlikleri kınama yönündeki davranış ve tutumlardan uzak kaldıkları söylenebilir.

Tablo 163. Akademik Yöneticilerin, Marjinal Bir Akademik Yaşamı Tercih Etme Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.58					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	1	0	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	6	3	3	2	3	17
	Dekan	10	7	2	3	3	25
	Bölüm Başkanı	20	7	4	5	3	39
	Enstitü Müdürü	5	1	1	0	1	8
	Yüksekokul Müdürü	10	2	2	3	0	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	4	2	2	2	2	12
Toplam		55	23	14	15	12	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile marjinal bir akademik yaşamı tercih etme konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,935	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 163'teki verilere göre Pearson Ki-kare değeri 0,935 bulunmuş ve bu sayının çalışmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in üstünde olduğu görülmüştür. Bu durumda H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre, devlet ve vakıf üniversitelerinde görev yapan akademik yöneticiler, marjinal bir akademik yaşamı tercih etmemektedir. Toplumun yaşadığı olayların içerisinde kalmakta ve ortaya çıkan sonuçları başkalarınca geliştirilen paradigmalara göre yorumlama yoluna gitmektedirler. Marjinal kalma özelliğinin olmadığı akademik yöneticilik prototipinin entelektüaliteden de yoksun kaldığı ileri sürülebilir. Bu durum akademik yöneticilerin istihdam ettikleri akademisyenlerin entelektüel düzeylerini de olumsuz etkileyebilecektir. Özellikle bürokratik ve teknokratik yönetim yaklaşımını benimseyen akademik yöneticilerin hakim olduğu üniversite yönetimlerinde marjinal ve kendine özgü akademik yaşam biçimlerinin gelişmesi ile entelektüalitenin ilerlemesi söz konusu olamayacaktır.

Tablo 164. Akademik Yöneticilerin, Yönetimleri Altındaki Akademisyenlerin Risk Almalarını Teşvik Etmeleri Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.59					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	1	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	3	3	4	2	5	17
	Dekan	5	4	7	3	6	25
	Bölüm Başkanı	5	12	8	5	9	39
	Enstitü Müdürü	2	2	1	1	2	8
	Yüksekokul Müdürü	4	4	3	2	4	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	2	3	3	0	4	12
Toplam		21	28	27	13	30	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yönetimleri altındaki akademisyenlerin risk almalarını teşvik etmeleri konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,997	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 164'teki bilgilere göre Pearson Ki-kare değeri olan 0,997, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in üzerinde çıkmıştır. Bu durum H_0 hipotezinin kabul edildiğini göstermektedir. Araştırmaya katılan akademik yöneticiler, yönetimleri altındaki akademisyenlerin risk almalarını teşvik etmemektedirler. Bu durum üniversitelerin gelecek için önlerine koydukları vizyon ve misyonlarını karmaşık ve sürekli değişkenlik gösteren bir çevrede risk kültürüne uyum göstererek yaşama geçirmelerini de imkansız duruma getirebilecektir. Garanti kültürünün hakim olduğu, son sözün bürokratik liderlerce dile getirildiği bir akademik sistem dışa kapalı, pozitif entropiye açık ve gelişmelerden giderek kopan bir özellikler seti yaratabilecektir. Bu bağlamda, esnek, çevik ve dinamik olarak kendisini sürekli güncelleyen akademik yapılanmaya giden yolda yöneticilerin risk almayı teşvik etmeleri ve buna ilişkin değerleri benimsemeleri verimli, üretken ve amacına kolay erişebilen bir üniversite yaratabilir.

Tablo 165. Akademik Yöneticilerin, Üst Yöneticiler İçin Keyif Kaçırıcı Nitelikteki Konulara Daha Çok Önem Vermeleri Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.60					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	1	0	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	4	5	4	2	2	17
	Dekan	8	8	6	2	1	25
	Bölüm Başkanı	16	12	4	4	3	39
	Enstitü Müdürü	2	2	2	1	1	8
	Yüksekokul Müdürü	8	4	2	2	1	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	4	4	2	2	0	12
Toplam		42	36	20	13	8	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üst yöneticiler için keyif kaçırıcı nitelikteki konulara daha çok önem vermeleri konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,993	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 165'te Pearson Ki-kare değeri olan 0,993'ün, araştırmada anlamlılık düzeyi olarak kabul edilen 0,05'ten yüksek olduğu ortaya çıkmış ve bu durumda da H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Bu sonuçtan hareket ederek, araştırma yapılan akademik yöneticilerin, kendi üst yöneticileri için keyif kaçırıcı olarak nitelendirilen konuları dile getirmekten uzak kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu durum, akademik yöneticilerin, karmaşık ve çözümü zor sorunları gündeme getirmektense gizlemeyi ve görmezden gelmeyi tercih ettiklerinin bir işareti sayılabilir. Böylesi bir yaklaşım öncelikle performans kültürünü ve liyakata dayalı terfi sistemini ortadan kaldırmakta, meşruiyet aracı olarak adam kayırmacılığı yaratmakta dolayısıyla akademik düşünce ve bilimsel çalışmalar büyük bir darbe yemektedir. Akademik yöneticilerin yardımcılarının ya da öğretim elemanlarının muhalif nitelikte de olsa ortaya koyacakları fikirleri benimsemeleri, eleştiriyi güçlendirmeleri, keyif vericilikten ve gösterişten uzak bir akademik yönetim tarzını benimsemeleri hem üniversitenin hem de öğretim elemanlarının verimliliğini daha da arttıracaktır.

13.7.2. Akademik Yöneticilerin Entelektüel Kişilik Özelliklerini Üniversite Yönetimine Yansıtmaları Konusundaki Görüş ve Düşünceleri

Araştırmanın bu kısmında, akademik yöneticilerin entelektüel kişilik özelliklerini üniversite yönetimine yansıtmaları konusundaki görüş ve düşünceleri araştırılmıştır. Bu bağlamda oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Tablo 166. Akademik Yöneticilerin, Güç Sahibi Üniversite Yönetimine Karşı İtirazcı Kişilikleri Teşvik Etmeleri Konusundaki Düşüncelerinin Durumu

		3.62					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	1	0	0	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	4	6	3	2	2	17
	Dekan	7	10	3	3	2	25
	Bölüm Başkanı	21	8	2	7	1	39
	Enstitü Müdürü	4	2	1	1	0	8
	Yüksekokul Müdürü	8	2	3	3	1	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	7	3	1	0	1	12
Toplam		52	31	13	16	7	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile güç sahibi üniversite yönetimine karşı itirazcı kişilikleri teşvik etmeleri konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,809	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 166'daki bilgilerden, Pearson Ki-kare değeri olan 0,809'un, araştırmanın anlamlılık düzeyini teşkil eden 0,05'ten yüksek çıktığı anlaşılmıştır. Buna göre, H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Araştırmaya tabi akademik yöneticiler, yönetimleri altındaki kademisyenlerin güç sahibi olan kendileri ve daha üst yönetimdeki yöneticilere karşı sorunları dile getirebilecek ve bu yönüyle itirazcı bir rolü yerine getirecek şekilde davranmalarını istememektedir. Dolayısıyla yukarıdan aşağıya emir veren ve üst yönetime hesap veren akademisyen kişiliği tercih edilmektedir.

Tablo 167. Akademik Yöneticilerin Otorite ve Gücün Kullanımına İlişkin Olarak Kendilerine Yöneltilen Eleştirileri Olumlu Karşılama Konusundaki Düşünceleri

		3.71					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	1	0	0	0	1
	Rektor Yardımcısı	7	3	3	2	2	17
	Dekan	14	5	2	2	2	25
	Bölüm Başkanı	20	11	5	2	1	39
	Enstitü Müdürü	5	1	1	1	0	8
	Yüksekokul Müdürü	9	5	1	2	0	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	8	2	1	0	1	12
Toplam		63	28	13	9	6	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile otorite ve gücün kullanımına ilişkin olarak kendilerine yöneltilen eleştirileri olumlu karşılama konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,953	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 167'deki bilgilere göre, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in Pearson Ki-kare değeri olan 0,953'ten düşük çıktığı anlaşılmaktadır. Bu durumda H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Yani akademik yöneticiler, yönetimleri altındaki akademisyenlerin, kendi otorite ve güçlerini kullanmalarına ilişkin fikirlerini tartışmaya açmamakta ve bu konudaki eleştirilere olumlu gözle bakmamaktadırlar. Bu durumda inceleme kapsamına giren akademik yöneticilerin, yönetsel konularda kendi uygulamaları konusundaki eleştirilere kapalı ve ben-merkezci bir yönetim tarzı uyguladıkları ileri sürülebilir. Bu bakımdan akademik zenginliğin geliştirilmesi, bilimsel çalışma sayısının artması ve akademik demokrasinin daha da pekişmesi için üst yönetimin karar ve uygulamalarının çoğunlukçu değil çoğulcu bir nitelik taşımasına özen gösterilmelidir.

Tablo 168. Akademik Yöneticilerin Akademisyenlerin Kendi Yönetim Tarzlarına Muhalefet Etmelerine Hoşgörüyle Bakmaları Konusundaki Düşünceleri

		3.72					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	1	2	5	6	3	17
	Dekan	2	4	5	11	3	25
	Bölüm Başkanı	12	9	4	10	4	39
	Enstitü Müdürü	2	2	1	2	1	8
	Yüksekokul Müdürü	2	7	0	5	3	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	3	2	1	4	2	12
Toplam		22	26	16	38	17	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin kendi yönetim tarzlarına muhalefet etmelerine hoşgörüyle bakmaları konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	**Bulunan Değ.**	**Güvenirlik Düz.**	**Serbest. Der.**	**Tablo Değ.**	**Kab. Hip.**
Pearson	0,311	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 168'den elde edilen bilgilere göre, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05 rakamının, yine araştırmada hesaplanan Pearson Ki-kare değeri olan 0,311'den düşük çıktığı görülmektedir. Bundan dolayı da H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani araştırma konusu olan akademik yöneticiler, yönetim sorumluluğu altındaki akademisyenlerin kendi yönetim tarzına muhalefet etmelerini olumlu karşılamamaktadır. Bu yüzden de yönetim yapılarının, süreçlerinin, sistemlerinin ve kültürünün kapalı bir zeminde şekillenmesi söz konusu olmakta ve yeni fikirlerin ortaya çıkması farkında olmadan engellenmiş olmaktadır. Diğer taraftan, muhalif akademisyenlerin gözden düşmeleri ya da mevcut görevlerinden uzaklaştırılması, üniversitenin entelektüel birikimininin ve mirasının tüketilmesine, yönetimin politik ve teknokratik bir nitelik taşımasına ve dolayısıyla akademik özerkliğin yok olmasına neden olabilmektedir.

Tablo 169. Akademik Yöneticilerin Akademisyenlerin Fikir Çeşitliliğine Özen Göstermeleri Konusunda İstekte Bulunma Durumu

		3.73					Toplam
		1	2	3	4	5	
1.2	Rektor	0	0	0	0	1	1
	Rektor Yardımcısı	0	3	4	4	6	17
	Dekan	3	4	8	6	4	25
	Bölüm Başkanı	5	4	12	10	8	39
	Enstitü Müdürü	0	2	3	2	1	8
	Yüksekokul Müdürü	2	1	5	5	4	17
	Meslek Yüksekokulu Müdürü	2	3	3	3	1	12
Toplam		12	17	35	30	25	119

H_1: Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin fikir çeşitliliğine özen göstermeleri konusunda istekte bulunma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ki-Kare	Bulunan Değ.	Güvenirlik Düz.	Serbest. Der.	Tablo Değ.	Kab. Hip.
Pearson	0,942	0,95	4	9,488	H_0

Yorum: Ki-kare analizi verileri ve Tablo 169'daki bilgilerden hareket ederek, araştırmanın anlamlılık düzeyi olan 0,05'in, ortaya çıkan Pearson Ki-kare değeri olan 0,942'den küçük olduğu ve H_0 hipotezinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, akademik yöneticilerin, akademisyenlerin bilimsel faaliyetlerde ve derslerde fikir çeşitliliğine özen göstermeleri konusunda bir çaba içinde olmadıkları, böyle bir istekleri olmadığı ortaya çıkmaktadır. Fikir çeşitliliğine değer verilmeyen bir akademik toplulukta ise bilimsel verimliliğin gerekli ön şartlardan birisinden yoksun bırakıldığı söylenebilir.

13.8. Sekizinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Devlet ve vakıf üniversitelerinde akademik yöneticilik görevini yürütmekte olan kişilerin akademik yöneticilik pozisyonlarına göre ve akademik unvanlarına göre akademik entelektüel düzeyleri farklılık göstermekte midir? Sorusuna yanıt arandı.

Analizin bu bölümünde probleme güvenilir, tutarlı ve kabul edilir bir cevap bumak amacıyla tek yönlü varyans analizi yöntemi olan ANOVA testi uygulanmıştır.

13.8.1. Akademik Yöneticilerin Yer Aldıkları Yönetim Pozisyonlarına Göre Entelektüel Düzeylerinin Farklılık Gösterip Göstermediklerinin Analiz Edilmesi

Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin görev aldıkları pozisyonlara göre entelektüel düzeylerinde bir farklılığın bulunup bulunmadığı sorgulamıştır. Bu amaçla da yönlü varyans analizi yöntemi ANOVA testi kullanılmıştır.

Tablo 170. Akademik Yöneticilerin Yönetim Pozisyonlarına Göre Entelektüel Düzeylerinin Farklılık Gösterip Göstermediklerinin Analiz Edilmesi

Toplam

	Frek N	Ortala-ma	Standart Sapma	Stan. Hata	Ortalamanın % 95 Güven Aralığı		En Düşük Değer	En Yüksek Değer
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Rektor	1	304,00	.	.	.	.	304	304
Rektor Yardımcısı	17	263,41	14,283	3,464	256,07	270,76	236	291
Dekan	25	243,32	13,789	2,758	237,63	249,01	215	272
Bölüm Başkanı	39	216,64	39,876	6,385	203,71	229,57	84	262
Enstitü Müdürü	8	165,50	71,220	25,180	105,96	225,04	93	251
Yüksekokul Müdürü	17	191,88	56,638	13,737	162,76	221,00	84	272
Meslek Yüksekokulu Müdürü	12	190,08	53,616	15,477	156,02	224,15	95	230
Toplam	119	220,01	49,384	4,527	211,04	228,97	84	304

Toplam

	Kareler Toplamı	df	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar Arasında	101071,778	6	16845,296	10,105	,000
Gruplar İçinde	186705,213	112	1667,011		
Toplam	287776,992	118			

Tablo 170'te gösterildiği gibi tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yöntemi kullanılarak yapılan analizde, akademik yöneticilerin yönetim pozisyonlarına göre entelektüel düzeylerinin 0,05 düzeyinde farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. (F=10,105, P= 0,000). Yani araştırmaya katılan akademik yöneticiler, entelektüalite açısından

birbirlerinden farklı bir tutum ve düşünce içerisinde bulunmaktadırlar.

13.8.2. Akademik Yöneticilerin Sahip Oldukları Akademik Unvanlara Göre Entelektüel Düzeylerinin Farklılık Gösterip Göstermediklerinin Analiz Edilmesi

Araştırmanın bu bölümünde, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği kullanılarak, akademik entelektüel düzeylerin ölçülmesi ölçeğinden alınan puanların unvanlara göre ortalaması, standart sapması, minimum ve maksimum puanlar hesaplanmış ve aşağıdaki Tablo 171 oluşturulmuştur.

Tablo 171. Akademik Yöneticilerin Akademik Unvanlarına Göre Entelektüel Düzeylerinin Farklılık Gösterip Göstermediklerinin Analiz Edilmesi

	Frekans N	Ortalama	Std. Sapma	En Düşük Değer	En Yüksek Değer
Prof. Dr.	71	225,68	56,853	84	304
Doc.Dr.	21	204,52	49,108	84	245
Yrd.Doc. Dr.	19	217,63	9,488	203	231
Ogr. Grv. dr.	8	216,00	24,243	196	272
Toplam	119	220,01	49,384	84	304

	Kareler Toplamı	df	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar Arasında	7551,783	3	2517,261	1,033	,381
Gruplar İçinde	280225,208	115	2436,741		
Toplam	287776,992	118			

ANOVA tekniğinin kullanıldığı ve Tablo 171'de ortaya konulan verilere göre, akademik yöneticilerin sahip oldukları akademik unvanlarına göre analiz edildiklerinde, 0,05 anlamlılık düzeyinde entelektüel düzeyleri arasında bir farkın olmadığı sonucuna varılmıştır. Bir başka deyişle, tablodaki sigma değeri olan 0,381 > 0,05 olduğundan incelenen akademisyenlerin sahip oldukları akademik unvanlarına göre ölçülen entelektüel düzeylerininin birbirlerine göre herhangi bir farklılık göstermediği anlaşılmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Entelektüel kavram olarak, fikir sorunlarıyla uğraşan kişi anlamına gelmektedir. Entelektüel kişi, özünde akılla ilgili işler yapan ve bu yöndeki faaliyetlerde söz sahibi olan kimsedir. Entelektüelin üzerinde en çok durulan özelliğinin metin üretmesi olduğu anlaşılmaktadır. Zekasıyla, kavrayışı ve sezgisiyle birlikte sahip olduğu bilgi birikimini topluma sunarak karşımıza çıkan entelektüel, yeni fikirlerin de temel kaynağıdır. Entelektüel yeni fikirlerin üreticisi olduğu kadar, sosyal ve toplumsal gerçekleri aklın süzgecinden geçirerek, gücün kötüye kullanımına, yozlaşmaya ve adaletsizliğe karşı çıkarak bunları her platformda dile getirmesiyle de birtakım kritik misyonları yerine getirmektedir. Gelip geçiciliğe, rizikoya, sürgün olmaya, yabancı ve marjinal kalmaya düşkün bir özellikler setini her fırsatta sergileyen entelektüel, iktidar sahipleri için muhalif, ezilenler için bir yol gösterici, sürgün olanlar için ise bir vicdan olarak her dönemde toplumun içinde yer almıştır.

Entelektüel, bu özelliklere sahip olduğu ve sıradan insanlardan farklı olduğu için gündemdedir. Birçok araştırmacı, entelektüelin bu gizemli ve bir o kadar da muhalif karakterine ışık tutmak amacıyla sayısız araştırma yapmıştır. Bilgi sosyolojisi alanında gerçekleştirilen araştırmalarda sistematik bir yol izlenerek entelektüellerin daha çok toplumun bir alt grubu olduğu öne sürülmüştür. Sosyoloji alanındaki çalışmalar, entelektüeli ait olduğu grupla bir arada ele alarak, toplumda yerine getirdiği fonksiyonlara odaklanmaya dönük bir yöntem izlemiştir. Tüm bu alanlardaki çalışmalar, entelektüeli kategorik olarak birbirinden ayrı perspektiflere yerleştirmeye odaklanmış olsa da onun kişi olarak, ortalamanın üzerinde bir zekâ potansiyeline sahip olduğu, evrensel düşündüğü ve bilgiyi yaratarak onu kullanmaya yöneldiği gerçeğini göz ardı etmemektedir.

Eski Yunan'da entelektüellikle ilgili fonksiyonlar, düşünceye ve felsefeye yönelik olarak derinlik kazansa da günümüze değin uzanan birtakım ekollerin temelini oluşturmuştur. İnsan düşüncesi, madde, devlet, evren ve sosyal sistemler gibi konularda ileri sürülen fikirler bugün de tartışılmaya devam edilmektedir. Antik Çağ sonrası dönemde gelişen Orta Çağ paradigması baskın olarak, teolojik bakış açısını getirmiştir.

Doğa, toplum, insan, bilim ve sistemlerin dinsel sembollerle ve öğretilerle açıklanmaya çalışılması ile birlikte Antik Çağ'ın mirası olan ekollerin etkisi zayıflamıştır. Bu dönemde hem Batı'da hem de Doğu'daki düşünürlerin Antik Çağ'dan kalan eserleri tercüme ile yetindikleri anlaşılmaktadır. Dolayısı ile Orta Çağ entelektüelleri Batı'da ortaya çıkan ruhban sınıfı içerisinde tercüme yapan ancak dinsel özellikleri de olan dini entelektüeller olmuştur. Şüphesiz bunlar bilimin önemini göz ardı etmeseler de bilimin dinsel kurallar ışığında ilerleyebileceği görüşüne sahip olmuşlardır.

Orta Çağ'ın gelişimsel dinamiklerini yitirmeye başlaması, bilgi sosyolojisindeki ilerlemeler ve arkasından gelişen aydınlanma dönemi entelektüellerin tarih sahnesindeki katkılarını arttırmıştır. Aydınlanma entelektüelleri, asıl olanın bilim, belirleyici olanın rasyonellik ve geleceğin ise bilimsel kurallarla örülü olacağını ileri süren eserler vermiştir. Düşünmenin, insan aklının ve bilimin yerini ön plana alan aydınlanma entelektüelleri, hümanizmi, ataizmi, rasyonelliği, insan doğasının evrenselliğini ve ilericiliği kritik göstergeler olarak varsaymışlardır. Aydınlanmanın getirdiği bilimsel birikim ve kültür insanın doğaya müdahale ederek daha özgür ve yaşanılır bir gezegen fikrini temel vurgu haline getirmiştir. Bilimsel, coğrafi ve endüstriyel keşiflerin artması, dünyaya ilişkin olarak o döneme kadar geçerli olduğu varsayılan paradigmalarının yeni sorunlara çözüm bulmada yetersiz kalmaları, rasyonel açıdan endüstri devrimini, sosyolojik açıdan da Fransız Devrimi'ni yaratmıştır.

Tarihin bu kırılma noktalarında entelektüel toplumdaki yerini daha da pekiştirmiştir. Bilginin doğaya, üretim araçlarına, bilimsel araştırmalara uygulanması endüstri döneminin parlak dönemini yaratmıştır. Entelektüel eğitimin, bilimin ve bilginin kamusallaşması ile birlikte daha etkin bir sosyal aktör haline gelmiş, entelektüeller entelijansiya adını verdiğimiz daha geniş bir toplumsal sınıf oluşturmuştur. 19. yüzyılda Fransa'da yaşanan Dreyfus olayı entelektüelin toplum içindeki pozisyonunu geri dönülemez bir boyuta taşıyarak daha da ileriye götürmüştür. 1905 ve 1940 yılları arasında bilginin üretime uygulanarak entelektüellerin sayıca artması, endüstriyel olarak verimliliğin patlamasına, evrensel refahın yükselmesine ve dolayısıyla aydınlanma yapılarının sorgulanmasına dönük postfordizm, postmodernizm gibi kavramların tartışılmasına kaynaklık etmiştir. Diğer taraftan üniversitenin Orta

Çağ'dan itibaren kilise içinden çıkarak sürekli gelişmesi ve bilgi üretiminin merkezi haline gelmesi, kütüphanelerin, medyanın, basımevlerinin ve okullaşmanın artması entelektüellerin yalnızca toplumda bir takım öncü fikirleri geliştirenler olmaktan çıkıp, hem fikir üreten hem de yönetenler haline gelmelerine yol açmıştır. 1950 sonrası toplumların enformasyon ve dolayısıyla birer ağ toplumu kimliği kazanmaları ile toplumda lider sınıf entelektüeller olmuştur. Günümüzde entelektüellerin, toplumun her alanında belirleyici kişiler oldukları gerçeğini dile getirebiliriz. Özellikle toplumun öncü kurumları olan üniversitelerde bilgi toplumu süreçlerini tasarlayanların ve üniversiteleri bizzat yönetenlerin entelektüeller olduğu bilinen gerçektir.

Yukarıdaki açıklamaların ışığında içinde yaşadığımız dönemde, entelektüellerin global süreçlerde yaşanılan problemlere getirdikleri çözüm önerileri, evrensel refaha yaptıkları katkılar ve üniversiteleri birer bilgi fabrikası durumuna getirmeleri ile güç ve otoritelerinin her geçen gün daha da arttığını ileri sürebiliriz. Enformasyon teknolojilerinin hız kesmeden ilerlemesi, yeni teknolojilerin entelektüalitesinin yüksek düzeylerde seyretmesi, her yıl geometrik olarak artan internet kullanımı ve bilgisayarlaşma, entelektüel prototipte istihdama daha çok gereksinim yaratmakta bu durum entelektüellerin savundukları değerlerle bilgi toplumu öngörüsünün tahmin edilenden daha üst noktalarda kesişmesine dayanak olmaktadır. Kurumların global değişimleri hızla özümseyerek bunlara uyumu, üniversitelerin demokrasi ve akademik özerkliğe doymak bilmeyen yönelimi, toplum mühendisliğinin, çeşitliliklerin yönetimi mühendisliğine doğru yönelimi ve en önemlisi de entelektüellerin bilgi üreten olmaktan çıkarak, yeni bilgi kaynaklarını keşfederek hızla yayma esnekliğine dönük olarak potansiyel yeteneklerine duyulan kritik profilli kişiler haline gelmeleri toplumların entelektüelleşmesi sürecine daha çok hizmet etmektedir.

Entelektüeller tüm bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi kendilerine toplumda üs olarak üniversiteyi seçmiştir. Yeni toplum tasarımını üniversitedeki araştırmaları ve bilgiyi kamusal paylaşıma açarak yapmaktalar, üniversitede rektör, rektör yardımcısı, dekan, bölüm başkanı, enstitü müdürü, yüksekokul müdürü ve meslek yüksekokul müdürü olarak faaliyet göstererek ve stratejik düzeylerde kararlara yön vererek liderlik etmektedirler. Üniversite aracılığıyla topluma öncülük etme vizyonunu üstlenen

entelektüellerin çağımıza yön verdikleri de şüphesizdir. Akademik kurumlar olarak üniversitelerde rektör, rektör yardımcısı, dekan, bölüm başkanı, enstitü müdürü, yüksekokul müdürü ve meslek yüksekokul müdürü pozisyonlarında görev alan yöneticilerin entelektüel düzeylerini ölçmeye yönelik olarak yapılan, teorik ve uygulama boyutlarıyla dört bölümden oluşan araştırmada ulaşılan sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerden ankete cevap verenlerin % 60'ı Profesör Doktor, % 18'i Doçent Doktor, % 16'sı Yardımcı Doçent Doktor, % 7'si Öğretim görevlisi Doktor olmuştur. Dolayısıyla araştırmada üniversitelerin tepe yöneticilerinin büyük çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir.
- Araştırmaya tabi akademik yöneticilerin %1'inin rektör, % 14'ünün rektör yardımcısı, % 21'inin dekan, % 33'ünün bölüm başkanı, %7'sinin enstitü müdürü, %14'ünün yüksekokul müdürü ve kalan % 12'sinin ise meslek yüksekokulu müdürlüğü görevlerinde bulunduğu anlaşılmıştır. Bu dağılım ankete cevap verenlerin akademik kurumların ilgili birimlerini yöneten kişilerden en fazla katılımın bölüm başkanlarından olduğunu göstermektedir. Bu sonu araştırmanın daha çok fakülte ortamında görev yapan ve bilimsel entelektüel süreçte görev alanlarla gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır.
- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin büyük bölümünün (% 72) 0-10 yıllık bir zaman sürecini kapsayan şekilde yöneticilik yaptıkları ortaya çıkmaktadır. Akademik kurumlar olarak üniversitelerde araştırmaya dahil olan yöneticilerin en fazla 10 yıllık bir dönemi kapsayan süreçte görev almaları, yöneticilerin fazla deneyim sahibi olmadıkları ve yeni yönetim uygulamalarına kolayca uyum gösterebilecek kişilik yapısına sahip oldukları sonucuna götürebilir.
- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin büyük bölümünün (%73) 40 yaşın üzerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu durum üniversitelerin yaş itibariyle genç olmayan yaşlı bir kuşak tarafından yönetildiği gerçeğini karşımıza çıkarmaktadır. Yöneticilerin 10 yıllık bir yönetim deneyimine sahip olmalarına karşın yaşlı bir durum arz etmeleri yönetim kadroları olarak yeni gelişmeleri özümsemelerini engelleyebilir. Bir önceki sonuca göre değerlendirildiğinde yönetim deneyimi

açısından fazla bir süre yöneticilik yapmadığı anlaşılan ancak yaşlı olan yönetici kuşağının bürokratik ve teknokratik eğilimlere sahip bir tutum takınabilecekleri düşünülebilir.

- Araştırmaya konu akademik yöneticilerin büyük çoğunluğunun (yaklaşık % 70) erkek oldukları, böylece üniversite yönetimlerinin erkeklerin ezici bir egemenliği altında yönetildiği anlaşılmıştır. Bu durum üniversite yönetimlerinin tartışmasız biçimde erkeklerin elinde olduğunu, üstün erkeksi bir kültürün bilimsel ve entelektüel alana hakim olduğunu göstermektedir.
- Araştırma kapsamındaki akademik yöneticilerden ankete yanıt verenler incelendiğinde % 78'inin evli, % 22'sinin bekâr oldukları görülmüştür.
- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin büyük çoğunluğunun (yaklaşık % 85) 11 yılı aşkın bir süreden beri üniversitede görev yapmaya devam ettikleri anlaşılmaktadır. Bu rakamsal sonuç, incelenen akademik yöneticilerin üniversitelerde entelektüel nitelikleri kazanmış olarak görev yaptıklarını göstermektedir.
- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarıdan fazlasının (% 57) şimdiye kadar üniversite ortamında çalıştıklarını göstermektedir. Bu sonuç akademik yöneticilerin yarısından fazlasının araştırma görevliliği yıllarından başlayarak üniversitenin tüm akademik aşamalarından geçtiğini dolayısıyla üniversitenin mevcut sistem ve işleyişini yakından tanıdığını göstermektedir.
- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarısının (% 50) 21 kişi ve daha fazla akademisyenlerden oluşan grupları yönettikleri ortaya çıkmaktadır. Bu durum ilgili yöneticilerin kontrol alanlarının geniş olduğunu göstermektedir. Kontrol alanı geniş olan akademik yöneticilerin entelektüel takım çalışması gibi karmaşık ve iletişim yoğun yönetim tarzını benimsemesinde zorluklarla karşılaşabileceklerini göstermektedir.
- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin büyük bölümünün (% 76) tek bir yabancı dil bildikleri anlaşılmaktadır. İnceleme sonucu çoğunluğu tek bir yabancı dil bilen akademik yöneticilerin globalleşmiş bir dünyada değişik ülkelerde

faaliyet gösteren üniversitelerdeki işleyişi ve uygulamaları izlemede zorluk yaşayabilecekleri söylenebilir.

- Araştırmaya katılan söz konusu yöneticilerin yarıdan fazlasının (% 55) 1-5 arası ve az sayıda sayıda bir kitap yazdıkları, yaklaşık üçte birinin (% 28) de hiçbir bir kitap yazmadıkları görülmektedir. Bu durum, akademik yöneticilerin, akademik entelektüel ve bilimsel çalışmalarının temel göstergelerinden birisi olan kitap yazma faaliyeti konusunda yeterli sayılabilecek bir durumda olmadıklarını göstermektedir.
- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarıdan fazlasının (% 54) 1 ile 10 arasında değişen sayılarda uluslararası nitelikte kabul gören nitelikte makale sahibi oldukları anlaşılmıştır. Bu rakam akademik yöneticilerin uluslararası platformda akademik entelektüel yönlerini sergileyen ve görüşlerini dile getiren çalışmalar yapma konusunda isteksiz kaldıklarını ve genelde ise yetersiz olduklarının bir işareti olmaktadır.
- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarıdan fazlasının (% 57) 1 ile 15 arasında değişen sayılarda ulusal nitelikte makale sahibi oldukları anlaşılmıştır. Makale yazmanın yeni fikirleri ortaya koymadaki önemi ve etkisi göz önüne alındığında akademik yöneticilerin bu yönde yeterli bir çaba içerisinde olmadıkları söylenebilir. Akademik yöneticilerin, yeni paradigmaların, modellerin ve bilgilerin yaratılmasında etkin bir araç olan makale yazma konusunda ortalamanın altında bir performansa sahip oldukları ileri sürülebilir.
- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarısından çoğunun (% 55) uluslar-arası planda geçerliliği olan ve bildiri kitabında basılmış bulunan 1 ile 10 arasında değişen rakamlarda bildiri sunmuş olduklarını göstermektedir. Bilimsel dönüşümleri ve ortaya çıkan gelişmeleri yorumlamada, bilgiyi kamusal hale getirerek paylaşıma açmada önem taşıyan bildiri hazırlama ve sunma konusunda da akademik yöneticilerin arzu edilen düzeyden geride oldukları ortaya çıkmıştır. Özellikle uluslararası platformlarda sunulan bildirilerin hem bildiriyi hazırlayan akademik yöneticinin ülkesi açısından hem de entelektüel nitelikleri farklı

ülkelerde sergileme boyutundan ne kadar önemli olduğu tartışma götürmeyecek bir gerçektir. Bu gerçeğe karşın akademik yöneticilerin evrensel standartların gerisinde oldukları görülmektedir.

- Araştırma konusu akademik yöneticilerin büyük çoğunluğunun (% 65) ulusal kongrelerde 6'dan çok bildiri sunmuş olduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Ulusal düzeyde organize edilen bilimsel faaliyetlerden birisi olan kongrelerde ülkenin genel sorunları, bilimsel boyuttaki gelişmeleri ve çeşitli konulardaki eleştirileri içeren sunumlar yapılmaktadır. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin böylesi faaliyetler için hazırlamış oldukları ve sundukları çalışmaların sayısının ortalamanın üzerinde olduğu anlaşılmakta ve bu açıdan entelektüel düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.
- İncelenen akademik yöneticilerin yarıdan fazlasının (% 57) entelektüel bir faaliyet olan kitap incelemesi yapmadığı gerçeği ile karşılaşmaktayız. Kitap incelemelerinin her ne kadar kendine özgü ve uzmanlık isteyen bir çalışma olsa da entelektüel açıdan bir gösterge olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla akademik yöneticilerin, gündeme gelen yeni konularda veya toplumun çeşitli kesimlerinin sorunlarını dile getiren eserlerin incelenerek bunların okuyucuya verdikleri mesajları daha anlamlı kılma faaliyeti olarak nitelendirilebilecek bir çalışma olan bu tür bir çalışma hakkında özenli davranmadıkları anlaşılmaktadır. Kitap incelemesinin akademisyenleri yeni konulardan veya gözden kaçan konularda bilgi sahibi yapmada önemli olduğu kabul edildiğinde, akademik yöneticilerin bu boyuttaki entelektüel duyarlılıklarının oldukça düşük kaldığı söylenebilir.
- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarısından fazlasının (% 56) 1 ile 10 arasında değişen miktarlarda master ve doktora tezi yönetimini gerçekleştirmiş olduğu anlaşılmaktadır. Master ve doktora tezi yönetimi yeni kuşak entelektüel yetiştirmenin etkin yollarından birisi olmaktadır. Akademik yöneticilerin bu alanda dikkat çekici bir sayıdan uzak kaldıkları ve danışmanlık yapma noktasında çekimser kaldıkları ileri sürülebilir.

- Araştırma konusu akademik yöneticilerin yarısından fazlasının (% 55) çeşitli bilimsel dergilerde 1 ile 10 arasında değişen editörlük görevini üstlendiği, yaklaşık yarısının (% 45) bu görevde bulunmadığı ortaya çıkmaktadır. Bilimsel dergi editörlüğü, entelektüel yönüyle ön plana gelen bir faaliyet niteliğindedir. Editörlük yapan akademik yönetici sayısının düşük kalması, sosyal ve bilimsel yaşamı dengelemenin de bir işaretidir. Sosyal yönüyle toplumda farklı yazarlarla ve kesimlerle karşı karşıya gelinen editörlüğü entelektüel bir davranış olarak nitelendirdiğimizde akademik yöneticilerin bu konuda isteksiz hareket ettikleri sonucuna ulaşabiliriz.
- Araştırma konusu akademik yöneticilerin çoğunluğunun (% 64) yurt dışında alanıyla ilgili olarak 1-5 arası değişen bir araştırma faaliyetinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Yaklaşık 1/3 'lük bir kesimin (%29) ise böylesi bir çalışmada bulunmadığı görülmektedir. Kamusal sorunlarda evrensel ve ulusal platformlarda güç sahiplerine karşı adaleti, baskıya karşı çıkmayı ve özgürlüğü dile getirmede akademik yöneticilerin uluslar üstü bir donanıma sahip olması zorunludur. Bu bağlamda, incelenen yöneticilerin dünyanın değişik ülkelerinde bulunmaları ve oralardan edindikleri deneyimler faklı bir önem arz etmektedir. Bu bakımdan akademik yöneticilerin uzun sürede yurt dışında bulunmadıkları gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Böylesi bir sonuç karşısında akademik yöneticilerin gerekli global entelektüel alt yapılarının yeterli olmadığı söylenebilir.
- İnceleme konusu akademik yöneticilerin yaklaşık yarısı (% 47) hiçbir uluslararası düşünce kuruluşuna üye bulunmamakta, kalan yarısının da sayıları 1-10 arasında değişen kuruluşlara üye olarak global fikirler geliştirme uğraşısı içinde oldukları ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin uluslararası platformlarda politika ve strateji mimarı olan düşünce kuruluşlarına katılım ve üyeliklerinin oldukça düşük bir düzeyde kaldığı anlaşılmaktadır. Böylesi bir manzara içerisinde global sözcülük süreçlerinde kritik görevler üstlenmeye istekli olabilecek akademik yönetici sayısının az olduğu anlaşılmaktadır.

- Anket uygulanan akademik yöneticilerin yarısından fazlasının (% 56) 1 ile 10 arasında değişen uluslararası sorunlara çözüm arayışındaki toplantılara katılmış olup, yaklaşık 1/3'ü ise bu nitelikteki hiçbir uluslararası toplantıda bulunmamıştır. Akademik yöneticilerin, nicelik olarak uluslararası planda fikirlerini dile getirmede istekli oldukları ve bunu yerine getirdikleri anlaşılmaktadır. Böylesi bir davranış akademik yöneticilerin entelektüel yönlerinin bu boyut itibariyle yüksek olduğunu göstermektedir.
- Akademik yöneticilerin yarıdan fazlasının (% 53) entelektüel bir özellik taşıyan ve uluslararası sorunlara çözüm araştırılmasını amaçlayan toplantılara liderlik etmiş oldukları anlaşılmaktadır. Önemli sayılabilecek bir akademik yönetici kesiminin (% 36) ise hiçbir uluslararası sorunu ele almaya dönük toplantı yapılmasına öncülük etmediği gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Akademik yöneticilerin uluslararası sorunlara karşı duyarlı olması ve global süreçlerde ilgili konularda sözcülük yapmaları entelektüel düzeylerinin bu açıdan yüksek olduğunu göstermektedir.
- Araştırmaya katılan yöneticilerin büyük çoğunluğunun (% 76) bugüne kadar uluslararası sorunlarla ilgili (insan hakları, yoksulluk, küresel ısınma vb.) olarak uluslararası medyada yayınlanan yazı ve röportajlarının olmadığı anlaşılmaktadır. Akademik yöneticilerin yarısından fazlasının uluslararası sorunların tartışıldığı toplantılara liderlik etmelerine karşılık, bunların büyük çoğunluğunun uluslararası toplantılar ve sorunlar hakkında herhangi bir yazı ve röportajının yayınlanmadığı ortaya çıkmıştır. Bu durum ilgili yöneticilerin global platformlarda uluslararası kabul görebilecek fikirleri ve yeni yaklaşımları ortaya koyma bakımından yetersiz kaldıklarını göstermektedir.
- Araştırmaya katılan yöneticilerin yaklaşık yarısının (% 49), 1 ile 5 arasında değişen ulusal düşünce kuruşlarına üye oldukları ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan, hiçbir ulusal düşünce kuruluşuna üye olmayan akademik yönetici sayısının azımsanmayacak bir oranda (% 42) olduğu da anlaşılmıştır. Günümüzde ulusal alanda yeni kamu alanları şekillenmekte, sanal topluluklar, kadın hakları savunucuları, sınır tanımayan doktorlar örgütü üyeleri,

globalleşme karşıtları, sendikal kuruluşlar, danışmanlık şirketleri gibi çok sayıda kuruluş ve düşünce üreten birlikler yeni ülke kamuoyunun şekillenmesinin etkin aktörleri olmaktadırlar. Bu kuruluşlarda görev yapan akademik yönetici sayısının az sayıda olduğu anlaşılmaktadır. Üniversitenin, toplumun problemlerinin çözümünü kendiliğinden gelişen bir sürece taşıyarak ve esnek bir yaklaşımla bunlara eğilme geleneğine sahip olduğunu düşündüğümüzde, akademik yöneticilerin bu boyutta bir gelişime ayak uyduramadıkları söylenebilir.

- Araştırma konusu akademik yöneticilerin yarıdan çoğunun (% 54) ulusal sorunlar hakkında bugüne kadar 1-5 arasında bir sayıda toplantı düzenlenmesine öncülük ettiği anlaşılmaktadır. Ulusal sorunların tartışılması için toplantı düzenlenmesinde öncülük etmediği görülen yönetici oranının ise % 23 olması dikkate alınması gereken bir diğer gerçek olmaktadır. Ulusal sorunlar olarak dönemsel olarak değişim gösterse de bir dizi temel sorunun olduğu ve yeni dönemde de çözümü gereken çok sayıda problemin olması kaçınılmazdır. Ne var ki ulusal sorunların çözümüne akademik yönetici pozisyonunda bulunan yöneticilerin daha çok ilgi göstermesi gerekmektedir. Bu bağlamda düzenlenen toplantılara inceleme konusu akademik yöneticilerin yarısından fazlasının ilgi göstermesi sevindirici olmakta ancak bunların düzenlenmesine liderlik ettiği ilgili toplantıların sayısının az olması entelektüel duyarlılıklarının düşük olduğunun bir belirtisi olmaktadır.
- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarıdan fazlasının (% 65) sayıları 1 ile 10 arasında değişiklik gösteren şekilde ulusal sorunlara çözüm aramayı amaçlayan toplantılara katılımda bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Ulusal konularda düzenlenen toplantılara akademik yöneticilerin üniversitelerini temsil etmek amacıyla törensel bir niyetle katılmaları olağandır. Ancak katıldıkları toplantı sayısının çok olmasının entelektüel kaygıyla hareket ettiklerinin işareti niteliğindedir. Yapılan çalışmada bu tür toplantılara katılımın akademik yönetici başına düşünüldüğünde az sayıda olduğu söylenebilir. Bu durum akademik yöneticilerin ulusal toplantılara katılım yönüyle entelektüel düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.

- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarısının (% 50) ulusal sorunlara değinen görüşlerinin ulusal medyada yayınlanmadığı, % 29'luk bir kısmının da sayısı 1 ile 5 arasında değişen biçimde yayınlanmasının söz konusu olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlar, akademik yöneticilerin ülke sorunlarına eğilmediğini, genelde ulusal problemlerle ya da olaylarla ilgili olarak görüş bildirmekten kaçındıklarını ortaya koymaktadır.
- Araştırma konusu akademik yöneticilerin yarısından fazlasının (% 53) bugüne kadar dünyadaki çeşitli üniversitelerin oluşturdukları akademik birlikler ve benzeri örgütlenmelerde aktif olarak görev üstlenmedikleri anlaşılmaktadır. Önemli sayılabilecek bir akademik yönetici grubunun da (% 42) bu şekildeki görevlerde 1-10 arası değişen sayılarda bulundukları gerçeği de ortaya çıkmış olmaktadır. Global ve ulusal değerleri, gelişme doğrultusundaki stratejilerle bütünleştirmesi gereken akademik kurumlar olarak üniversitelerin bu misyonlarını gerçekleştirmeleri dünyadaki değişik üniversitelerle ittifak ve işbirliğine gitmeleri ve birlikte hareket etmeleri ile mümkün olmaktadır. Bu çerçevede, araştırmaya katılan akademik yöneticilerin, entelektüel bir yaklaşım göstererek değişik dünya üniversiteleri ile işbirliği oluşturma düşüncesinde olmadıkları anlaşılmaktadır.
- Araştırmaya katılan yöneticilerin büyük bölümünün (% 60) evrensel değerlere ve insanlığa hizmet edecek nitelikte hiçbir buluş-araştırma sahibi olmadığı anlaşılmaktadır. % 27 oranında bir grubun ise 1-10 arası sayılarda bu tür çalışmalarda bulunduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Üniversitelerin evrensel refahın arttırılması, barışın tesis edilmesi, demokrasi ve gelişmiş uygarlığın ürünlerinin adil biçimde paylaşımı yönünde hizmet etmeleri gerektiği bir gerçektir. Bu anlamda akademik yöneticilerin araştırmada verdikleri yanıtlar çerçevesinde biraz önce sıralanan hedef ve özlemlere pek de katkıda bulunmadıkları ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu kriter doğrultusunda entelektüel düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.
- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin büyük çoğunluğunun (% 74) kendi bilimsel alanları dışında bir kitap yazmadıkları anlaşılmaktadır. Yalnızca % 24

oranında bir kesimin 1 ile 10 arasında sayılarda kendi alanları dışında bir kitap yazdıkları ortaya çıkmıştır. Bu veriler, araştırma konusu akademik yöneticilerin entelektüel niteliklerini sergilemediklerini ortaya koymaktadır. Kendi bilimsel alanı içerisine sıkışıp kalmış ve farklı bilimsel disiplinlerdeki gelişmeleri en azından izleme esnekliğini göstermeye gerek duymayan akademik yöneticilerin yönettikleri üniversitenin belirli dogmalara ve klişelere hizmet etmekten başka işlevi olmayacaktır. Dolayısıyla bu yönde bir değerlendirme yapıldığında mevcut akademik yöneticilerin entelektüel düzeyi düşük düzeyde kalmaktadır.

- İnceleme konusu akademik yöneticilerin yarısından çoğunun (% 63) 1-10 arasında uluslararası dergi-gazetelere abone oldukları, % 25 oranında ve önemli sayılabilecek bir grubun da hiçbir aboneliği olmadığı anlaşılmaktadır. Okuyan, araştıran ve sürekli yenilik peşinde koşan akademik yöneticilerin ulusal ve uluslararası yayınları ve medyayı izlemesi onların dikkate değer bir özelliğidir. Diğer taraftan akademik yöneticilerin bu özelliğe uygun olarak hareket ettikleri anlaşılmakta ve bu yönüyle entelektüel düzeyleri yüksek görülmektedir.
- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin yarısından çoğunun (% 57) kendi bilimsel alanları dışında kalan ve yılda 1 ile 10 arasında değişen herhangi bir kitabı okudukları anlaşılmaktadır. Dikkate değer sayıda bir akademik yönetici grubunun da (% 40) yılda kendi bilimsel alanı dışında yılda 11'den fazla kitap okuduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlar, akademik yöneticilerin kendi disiplinleri dışında yılda ortalama kitap okuma oranının düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla akademik yöneticilerin kendi alanlarında uzmanlaşmış ve profesyonel profile sahip yönetsel özellikler sergilediklerini, rutin ve bürokratik düşünceleri, yeniliğe, bilgi birikimine ve kültürel gelişmeye tercih ettiklerini, yani entelektüel düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.
- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerden büyük çoğunluğun (%74) sayıları 1-10 arasında değişen şekilde ulusal bir dergi ve gazeteye abone oldukları, önemli sayılmayacak bir grubun ise (%11) herhangi bir aboneliği olmadığı görülmüştür. Akademik yöneticilerin aynı zamanda birer etkili bilgi yöneticisi olarak ulusal konulardaki düşüncelerini ve fikirlerini geliştirerek topluma öncü

olmada gündemi izlemeleri zorunludur. Bu anlamda, yapılan çalışmanın sonucunda akademik yöneticilerin ortalama 10 civarında ulusal yayına abone oldukları anlaşılmıştır. Her ne kadar ortalama düzeyde bir abonelik rakamı sayılsa da yeterli bir durum arz etmediği açıktır. Dolayısıyla akademik yöneticiler, ulusal gelişmeleri ve ortaya çıkan yeni durumu izlemede yeterince medya aracına ulaşmış değildir ve bu yönüyle entelektüel düzeyleri düşüktür.

- Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin büyük bölümünün (% 59) 0-5 yıllık bir dönemi yurt dışında geçirdikleri anlaşılmaktadır. Ancak önemsenecek durumda (% 21) bir akademik yönetici grubunun da hiçbir yurt dışı yaşantısına sahip olmadığı gerçeği de karşımıza çıkmaktadır. Üniversitelerin, evrensel değerler olarak demokrasiyi, baskıya karşı özgürlüğü, refahın arttırılmasını, uygarlığın ve insanlığa hizmet edecek teknolojinin geliştirilmesini sağlama vizyonları doğrultusunda faaliyet göstermesi gerekmektedir. Bu vizyonları evrensel platformda yaşama geçirebilmek için global düşünce kavrayışına sahip akademik yöneticilerin olması ve kültürel donanımlarının da bu doğrultuda güçlü olması gerekmektedir. Bu bağlamda incelenen akademik yöneticilerin, istenilen düzeyde evrensel bir bakış açısına sahip olması için ülke dışında uzun süreli araştırmalarda bulunmaları bir zorunluluk olarak durmaktadır. Araştırmaya katılan akademik yöneticilerin büyük bölümünün uzun süreli yurt dışı deneyiminin olmadığı ortaya çıkmıştır. Böylece evrensel değerleri ve kültürel değerleri özümseyerek güçlü entelektüel donanıma sahip akademik yönetici sayısının az olduğu söylenebilir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde toplumsal problemlere odaklanmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Araştırmaya katılan akademik yöneticiler, derslerinde toplumsal problemleri öğrencileriyle paylaşmakta ve bu yönüyle entelektüel birikimlerini kamusal hale getirmektedirler.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde fikirlerin tartışılarak yeni bilgilere dönüştürülmesine olanak tanımaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu durum incelenen akademik yöneticilerin derslerde tek yönlü

anlatım tekniği ile hareket ettiklerini ve kamusal olay ve fikirlerin tartışılarak yeni bilgiye dönüştürülmesine olanak vermediklerini göstermektedir. Bu boyutuyla düşük bir entelektüel düzeyle karşılaşmaktayız.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde her zaman alışılmadık yöntemleri kullanmaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Yani akademik yöneticiler derslerinde bilinmeyen ve karmaşık olan konulardan mümkün olduğunca kaçınmakta bu da onların bu boyutuyla entelektüel düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde tüm görüşlere eşit mesafede kalmaya özen göstermeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Böyle bir sonuç akademik yöneticilerin derslerinde entelektüel niteliklerini kullanmadığının ve tüm fikirlere eşit bir konumda olmayarak ön yargı içerisinde hareket ettiklerinin kanıtı olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında akademik yöneticilerin düşük düzeyde entelektüel nitelik sergilediği anlaşılmaktadır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde öğrencilerin heyecanlı tartışmalar yapmalarını önemsemeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu sonuç akademik yöneticilerin derslerinde entelektüel heyecan ortamından uzak, monoton ve sıkıcı bir şekilde düşük düzeyde entelektüaliteyle hareket ettiklerini göstermektedir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derste öğrencilerin sıra dışı fikirleri dile getirmelerini önemsemeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, derslerinde öğrencilerinin sıra dışı, geleneksel olmayan ve klişeleşmedik nitelikteki fikirlerini dile getirmelerini önemsememektedirler. Düşük bir entelektüel düzey ve davranışla hareket etmektedirler.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derste öğrencilerinin eleştirme alışkanlığını geliştirmeye çalışmaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Sonuçta akademik yöneticiler derslerinde entelektüel bir özellik olan eleştirme

alışkanlığını geliştirmek amacından uzakta yalnızca dinleyen ve kabullenen bir öğrenci topluluğunu arzu etmektedirler. Bu durum incelenen boyut açısından akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin düşük olduğunun işareti olmaktadır.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derslerinde öğrencilerinin kamusal sözcülük görevini üstlenmelerini teşvik etmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, derslerini kapalı bir müfredat ortamında yeniliklere duyarlı olmayan bir yaklaşım içerisinde sürdürmeye eğilimli olarak, kamusal konularda öğrencilerin ortaya koydukları çözüm önerilerini geçiştirmektedirler. Bu boyutuyla düşük bir entelektüel düzey söz konusudur.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile öğrenmeyi etkileyen faktörleri bir araya getirmeye dikkat etmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, derslerinde öğrenmeyi etkileyen faktörler olarak olumlu bir iletişim ortamı, yapıcı davranışlar, öğrenci topluluğuna kişisel saygı ve objektiflik durumlarından uzakta durmakta ve böylelikle düşük entelektüel bir düzeyde bulunmaktadırlar.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derste öğrencileri için bir model olmaya çaba göstermeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Örnek kişilik özelliklerini ve pedagojik formasyonu sergileme niyetinde olmayan bir akademik yönetici topluluğu, öğretim ve entelektüel niteliklerin gelişmesine de engel oluşturmaktadır. Sonuçta akademik yöneticilerin, model alınacak yönleri olmayan ve entelektüel düzeyi bu boyuttan düşük olduğu ortaya çıkmıştır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile derse katılan öğrencileri için sürekli geri besleme ile entelektüel canlılık kazanmalarını sağlamaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu bakımdan incelendiğinde akademik yöneticilerin derslerini entelektüel bir heyecan ortamı içerisinde, klişe ve kalıplaşmış değerlerle çevrili olarak işlemedikleri ortaya çıkmıştır.

Dolayısıyla bu boyuttan akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders öncesinde bilgiler vererek bunların tartışılmasına öncelik vermeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Akademik yöneticilerin öğrencilerin derse hazırlıklı gelmeleri ve ders ortamındaki bilgi çeşitliliğine katkıda bulunmak amacıyla çaba gösterdikleri anlaşılmaktadır. Bu yönüyle araştırmacılık yönü ağır basan, sorgulayan ve sürekli bilgilerini güncelleyen entelektüel vatandaşlar yetiştirilmesi söz konusu olabilecektir. Bu boyutuyla akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın farklı kesimlere yönelmeyi gerektirdiğini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Kamusal entelektüeller olarak akademik yöneticilerin bulundukları toplumun sorunlarına çözümler önererek, global görüşlere katkıda bulunmaları ve bu amaçla da toplumun farklı, marjinal kesimlerine odaklanmaları gerekir. Fakat araştırmada elde edilen sonuç, akademik yöneticilerin tüm bunları göz ardı ettikleri ve dolayısıyla bu bakımdan entelektüel düzeylerinin düşük olduğu gerçeğidir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın kendi bilim alanlarıyla sınırlı kalmadığını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Gerçekte kamusal yazarlar olarak akademik yöneticilerin, yazarlığı ve bilim adamlığını kendi uzmanlık alanlarıyla sınırlı görmemelidirler. Bu bağlamda araştırmada ortaya çıkan gerçek, akademik yöneticilerin yazarlık faaliyetini kendi bilim alanlarıyla sınırlı olarak algılamış olduklarıdır. Araştırmanın bu boyutunda akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın mevcut sistemi ve değerleri eleştirmek olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, yazarlık yapmanın mevcudu eleştirmek

olmadığı görüşünü taşımaktadırlar ve entelektüel kişiliğin en önemli niteliklerinden birisi olan eleştiricilik işlevini yerine getirmemektedirler. Bu bakımdan entelektüel düzeyleri düşüktür.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazar olmanın toplumun baskıya maruz kesimlerini gündeme getirmek olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Kamusal entelektüeller olarak akademik yöneticilerin baskıya maruz kesimlere sahip çıkmaları, otorite ve gücün kullanımında özgürlüklerin sınırlandırılmasına karşı çıkarak bunları eleştirmeleri kaçınılmazdır. Bu bakımdan akademik yöneticilerin entelektüel düzeyi yüksektir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayın yapma misyonlarının mevcut bilgi düzeyinin eleştirilmesi olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler bu sonuçla birlikte mevcut bilgiyi eleştiriye değil yapılan uygulamaları ve bilgileri yayınlarıyla onaylamaya odaklandıklarını ortaya koymuşlardır. Bu bakımdan entelektüel düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yeni fikirlerin bilimsel yayınla geliştirilebileceğini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla akademik yöneticiler, yeni fikirlerin bilimsel platformların yanında başka alanlar ve araçlarla da geliştirilebileceğine inanmakta ve bu yönüyle yüksek entelektüel bir düzey sergilemektedirler.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayınlarını kendi motivasyonları ile hazırlama düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticilerin böyle bir düşünce içerisinde olmaları yayın yapma ve fikirleri topluma mal etme davranışını terk ettiklerini düşündürmektedir. Bu bağlamda akademik yöneticilerin entelektüel düzeyinin düşük olduğu söylenebilir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayınlarında toplumsal gerçekleri dile getirmeye odaklanma düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu sonuç itibariyle akademik yöneticilerin toplumsal gündeme

mesafeli bir yaklaşım içerisinde kalmayı tercih ettiklerini göstermektedir. Bu bakımdan entelektüel düzeyleri düşüktür.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel yayınlarından olan ders kitabı yazmayı metin üretimi olarak nitelendirmeleri düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler bu sonuç itibariyle ders kitabı yazmayı entelektüel bir faaliyet olarak yani metin üretimi olarak görmemektedirler. Bu anlamda entelektüel düzeyleri düşüktür.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders kitabı yazarken bilgiyi kamusal paylaşıma açmış olduklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Yani akademik yöneticiler için ders kitabı yazılması bilginin kamusal paylaşımına hizmet etmediği düşüncesidir. Bu bağlamda entelektüel düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders kitabı yazarken herhangi bir ödül beklentisi içinde oldukları düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu sonuç ders kitabı yazmada herhangi bir maddi-manevi ödül beklentisi olunmadığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Bu bakımdan akademik yöneticilerin entelektüel düzeyleri yüksektir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile ders kitabı yazarken toplumsal bilgiyi evrensel bilgiyle bütünleştirmek amacıyla hareket ettikleri düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Ders kitabı konularının evrensel platformda üzerinde durulan bilimsel gerçeklere paralel olması gerektiği bilinmektedir. Bu bakımdan akademik yöneticilerin böyle bir düşünceye sahip olmadıkları ve bu boyuttaki entelektüel düzeylerinin düşük olduğu anlaşılmaktadır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazdıkları bilimsel makalelerin toplumun bilgi yönetimine değer kattığını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Yani akademik yöneticiler, yazdıkları makalelerinin topluma ve onun çeşitli alanlarına katkıda bulunduğu düşünce ve kaygısında değildirler. Bu anlamda entelektüel düzeyleri düşüktür.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yazdıkları bilimsel makalelerin toplumun kaynaklarının daha iyi nasıl kullanılacağına yol gösterdiğine inandıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, yazdıkları makalelerin topluma yol gösterici bir nitelikte olduğuna, onun kaynaklarının etkin şekilde nasıl kullanılacağına rehberlik ettiğine ve fikir verdiğine inanmamaktadırlar. Bu bakımdan entelektüel düzeyler düşüktür.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel makalelerini hali hazırdaki geçerli paradigmaları eleştirmek amacıyla yazmış olduklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Yani araştırmaya katılan akademik yöneticiler, geçerli paradigmaları, sistemleri ve uygulamaları eleştirmek amacıyla yazmamaktadırlar. Bu durum entelektüel düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel makalelerini dogmalarla mücadele için yazdıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Buradan hareketle bilimsel makale üretiminde dogmalarla, yasaklarla sınırlandırmalarla mücadele düşüncesinden uzak bir akademik yöneticilik anlayışının geçerli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu boyutuyla akademik yöneticilerin entelektüel düzeyleri düşüktür.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelere bildiri hazırlamayı yeni fikirlerin tartışılmasına bir hazırlık olarak görmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu bakımdan akademik yöneticilerin, bilimsel kongrelere yeni fikirlerin tartışılması için bildiri hazırlama düşüncesinde değildirler. Entelektüel düzeyleri bu bakımdan tatmin edicilikten uzak ve düşüktür.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelere bildiri sunulmasını bilgi paylaşımı olarak düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, bilimsel kongrelere bildiri sunulmasının bilgi

paylaşımına hizmet etmediği düşüncesinde olmaktadırlar. Bu boyutuyla da entelektüel düzeyleri düşük olmaktadır.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelerde bildiri sunulmasını topluma yeni fikirler kazandırılması olarak düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla akademik yöneticiler bulundukları pozisyon itibariyle bilimsel kongrelerde sunulan bildirileri yeni fikirlerin topluma kazandırılması olarak algılamamaktadır. Entelektüel düzeyleri bu bakımdan da düşük çıkmıştır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile bilimsel kongrelere güç sahiplerinin görmezden geldiği konuları gündeme taşımak için bildiri yazdıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, bildiri hazırlarken gücü elinde bulunduranların görmezden geldiği konulara eğilmekten kaçınmayı tercih etmektedirler dolayısıyla entelektüel düzeyleri düşük çıkmaktadır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesi yapmayı bilimsel faaliyet olduğu için önemsemeleri durumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, kitap incelemesini bilimsel faaliyet olarak görmemekte, kendiliğinden gelişen entelektüel bir süreç olduğu için tercih etmektedirler. Bu durum akademik yöneticilerin kitap incelemesine bakış açıları boyutundan entelektüel düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesi yapmanın üst düzeyde akademisyenlere özgü bir faaliyet olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, kitap incelemesini entelektüel bir faaliyet olarak belirli bir akademik kesime özgü faaliyet olarak görmemektedirler. Bu perspektiften entelektüel düzeyleri yüksektir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesini yeni fikirlere erişmek amacıyla yaptıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, bu sonuca göre kitap incelemesini yeni

fikirlere ulaşmak amacıyla yapmamaktadırlar. Bu yönüyle entelektüel düzeyleri düşük olmaktadır.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kitap incelemesini başka akademisyenlerin farkında olmadığı marjinal konuları tartışmaları amacıyla yaptıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, marjinal ve toplumun önüne gelmeyen ancak azınlıkta kalanların, mağdurların etkilendiği, baskı altındakileri etkileyen konuları gündeme getirme dürtüsü ile kitap incelemesi yapmamaktadır. Dolayısıyla bu boyutuyla entelektüel düzeyleri düşüktür.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, öğrencilere tavsiyede bulunma aracı olarak görmesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticilerin öğrenci danışmanlığını tek başına bir tavsiye süreci olarak görmedikleri anlaşılmıştır ve dolayısıyla bu boyutuyla entelektüel düzeyleri yüksektir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, yeni bilimsel tartışmalar için konu yaratılması faaliyeti olarak düşünmesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Sonuçta akademik yöneticiler, öğrenci danışmanlığını potansiyel bilgi yaratma aracı olarak görmemekte ve bu boyutuyla entelektüel düzeyleri düşük olmaktadır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, bilgi kaynaklarını çeşitlendirme olarak görmesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, öğrenci danışmanlığını yeni bilgi kaynaklarına erişim olanağı olarak değerlendirmemekte ve bu bakımdan entelektüel düzeyleri düşük olmaktadır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademik danışmanlığı, yeni kuşak entelektüel liderlerin yetişmesine hizmet amacıyla yerine getirdiklerini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, öğrenci danışmanlığını yeni entelektüel liderlerin yetiştirilmesi aracı olarak görmemektedir ve bu boyutuyla entelektüel düzeyleri düşük olmaktadır.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların üniversite ortamında gündeme getirilmesinin gerek duyulan eleştirel tepkileri yaratacağını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler için kamusal konuların üniversite içi platformlarda tartışılmasına toplumun farklı kesimlerinden beklenilen olumlu-olumsuz tepkiler gelmeyecektir. Bu durum akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin bu boyutuyla düşük olduğunu göstermektedir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların çözümünün bunların üniversite ortamında tartışılması ile mümkün olduğu konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticilere göre kamusal soruların çözüm alanı üniversite ortamı değildir. Bu bakımdan entelektüel düzeyleri düşüktür.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların akademisyenlerce tartışılması için periyodik faaliyetler düzenlenmesi konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler üniversitelerde kamusal konuların gündeme getirilmesi için düzenli ve sürekli faaliyetler düzenleme eğilimi ve düşüncesinde değildir. Bu boyutta entelektüel düzeyleri düşüktür.
- Akademik yöneticilerin, mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin kamusal konulara yoğunlaşmasının üniversitenin yönetsel esnekliğini arttıracağına ilişkin düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, yönetimleri altındaki akademisyenlerin kamusal konulara yoğunlaşmalarının ve bu içerikte bir tartışmada bulunmalarının, üniversite yönetiminin esnek ve yenilikçi tutum kazanmasına katkısı olmayacağını ifade etmişlerdir. Bu bakımdan entelektüel düzeyleri düşüktür.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin kamusal konulara yöneliminin her zaman teşvik edilmesi konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, birimlerindeki akademisyenlerin akademik konular dışında tartışma ya da

bilimsel çalışma yapmalarına ve özellikle de kamusal konularda görüş belirtmelerine olumlu gözle bakmamaktadır. Bu anlamda entelektüel düzeyleri düşüktür.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üniversitede kamusal konuları ele alabilecek uzman sayısının yeterli olduğu konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, üniversitelerinde kamusal alana ilişkin ortaya çıkan tartışmaları ele alarak ilgili sorunlara çözüm bulabilecek sayıda uzman sayısının olmadığına inanmaktadır. Bu anlamda akademisyenlere olan güvensizlik beraberinde akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin düşük olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların gündeme getirilmesinde akademik alt yapının yeterli olduğu konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, üniversitelerinde kamusal konuların gündeme getirilerek tartışılmasını sağlayacak maddi ve entelektüel alt yapının yeterli olmadığı düşüncesindedirler. Bu durum ilgili yöneticilerin, entelektüelliğin her koşulda ve ortamda kamusal fikirlerin tartışılabileceğine ilişkin karakteristiğinden uzak olduklarını ve entelektüel düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların gündeme getirilmesinde üniversite yönetimlerinin destekleyici olması konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, üniversitelerindeki akademisyenlerin kamusal konuların gündeme getirilmesinde desteklenmeleri düşüncesine katılmamakta ve herhangi bir motive edici bir davranışta bulunmamaktadırlar. Bu durum akademik yöneticilerin ilgili boyuttaki entelektüel düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların çözümü için üniversite içi yayınlara ve bültenlere özel bir önem verilmesi konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu sonuç akademik yöneticilerin üniversitelerindeki yayın ve bültenlerde kamusal konulara yer

verilmesi konusunda olumsuz bir tutum içinde olduklarını göstermektedir. Dolayısıyla bu yönüyle entelektüel düzeyleri düşük olmaktadır.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunları sivil toplum kuruluşlarında görev alarak tartışma düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, kamusal konulardaki düşüncelerin üniversite dışındaki sivil toplum kuruluşlarında görev alınması suretiyle dile getirilmesi konusunda çekimser kalmaktadır. Bu boyutuyla entelektüel düzeyleri düşük olmaktadır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların dünya üniversiteleri ile bir araya gelinerek tartışılmasını sağlama düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, kamusal sorunların dünyadaki diğer üniversitelerle iş birliğine gidilerek tartışılması için gerekli ortamı sağlama isteğinde değildirler. Dolayısıyla entelektüel düzeyleri bu konuda düşük kalmaktadır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal sorunların çözümü için başka üniversitelerle iş birliği yapılmasına öncülük etme düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu durum, akademik yöneticilerin kamusal konuların global düzeyde gündeme getirilmesinde liderlik işlevini üstlenmede isteksiz olduklarını göstermektedir. Akademik yöneticiler entelektüel liderlik bakımından yeterli bir düzeyde bulunmamaktadır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üniversite içerisinde kamu ile ilgili sorunlara yer verilmesinin üniversiteye prestij kazandıracağı konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu durum akademik yöneticilerin kendi akademik birimleri içerisinde kamusal nitelikte toplantı ve diğer benzer faaliyetlerin düzenlenmesinin sağlayacağı fazla bir yarar olmayacağını düşündüklerini kanıtlamaktadır. Böylece akademik yöneticilerin entelektüel düzeyleri düşük olarak nitelendirilebilir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların akademisyenlerce tartışılmasının üniversite ve toplum arasındaki ilişkiyi

güçlendireceği konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Böylesi bir sonuç, akademik yöneticilerin yönetimleri altındaki akademisyenlerin kamusal konularda yoğunlaşmalarının üniversiteleri ve toplum arasındaki ilişkilerde bir gelişme yaratmayacağına inandıklarının göstergesi olmaktadır. Bu açıklamalar ışığında ilgili boyuta ilişkin olarak akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların akademisyenler tarafından tartışılmasının evrensel değerlere hizmet edeceği konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, akademisyenlerin kamusal içerik taşıyan ve toplumun çeşitli kesimlerini ilgilendiren konularda bilimsel faaliyetlerde bulunmalarının evrensel insani değerlere herhangi bir olumlu katkı yapmayacağını düşünmektedirler. Bu ifadeler, açıklanmaya çalışılan yönde akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin düşük olduğunun bir göstergesidir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile kamusal konuların üniversiteye taşınmasının üniversiteyi topluma öncü bir kurum haline dönüştüreceğine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, üniversitelerinin kamusal konularda yoğunlaşmasının kurumlarını toplumda öncü ve lider duruma getireceği konusuna inanmamaktadır. Bu yönüyle entelektüel düzeylerinin bir takım sınırlama ve ön yargılara kapılmış olduklarından düşük olduğu söylenebilir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin evrensel konularda konuşmalarının gerekli olduğunu düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu sonuçtan hareket ederek akademik yöneticilerin, akademisyenlerinin evrensel konularda tartışma ve faaliyetlere girmelerini arzu etmemeleri onların entelektüel düzeylerinin düşük olduğunun kanıtı olmaktadır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin evrensel değerleri ileriye götürmelerinde motive edici olduklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademisyenlerin evrensel değerlere daha çok

katkı yapması konusunda motive edicilikten uzak bir tutum ve yönetim anlayışı sergileyen akademik yöneticilerin entelektüel düzeyleri de düşük olmaktadır.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerinin evrensel konularda konuşmaları için dünyadaki değişik üniversitelerde görev almalarını sağladıklarını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu sonuç akademik yöneticilerin, üniversitelerindeki akademisyenlerin evrensel konuları dile getirmeleri için dünyadaki başka üniversitelerde görev almalarını desteklemediklerini ortaya koymakta ve entelektüel düzeylerinin düşük kaldığını göstermektedir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin evrensel konulara ilgilerini arttırmak amacıyla akademik ödüllendirmeye gittiklerini düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, üniversitelerindeki akademisyenlerin evrensel gündeme ilişkin olarak üzerinde tartışılan konularda görüş bildirmelerini, bilimsel çalışmaya yönelmelerini sağlayacak nitelikte bir ödüllendirme sürecine gitmemektedirler. Bu durum akademik yöneticilerin ilgili boyutta entelektüel düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üniversitenin evrensel değerlere katkıda bulunması için toplantılar düzenlenmesine öncülük etme konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, üniversitelerinde çalışan akademisyenlerin, yeni fikirler geliştirerek, evrensel sorunları tartışmaları için bir araya gelmelerini sağlamaları için entelektüel bir lider prototipi sergilememektedir. Bu durum onların entelektüel düzeylerinin bu boyut itibariyle düşük olduğunun ifadesidir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile global konulardaki görüşlerini uluslararası medyada sürekli yazılar yazarak dile getirme konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Akademik yöneticiler, global düşünce organizatörü olarak, düşüncelerini, paradigmalarını ve yeni

fikirlerini uluslararası medyada sürekli yazılar yazmak suretiyle sergilemektedirler. Bu bakımdan entelektüel düzeyleri yüksektir.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile global sorunlara ilişkin uluslararası toplantı ve etkinliklere sürekli katılma konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, global düşünce organizatörlüğü misyonunu yerine getirmek için gerekli olan uluslararası platformlarda kendi görüşlerini sunma davranışını ortaya koymamaktadırlar. Bu suretle de entelektüel düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile global olarak geliştirdikleri görüşlerini dünyadaki diğer entelektüel kişilerle düzenli olarak tartışmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu durumda, akademik yöneticiler geliştirdikleri düşüncelerini ve taraftarı oldukları kamuoyunun sorunlarını dile getirmek için dünyadaki diğer entelektüel kişilerle sürekli olarak tartışmalar yürütmekte ve entelektüel düzeyleri yüksek durumda olmaktadır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyen olarak tüm enerjilerini toplumdaki haksızlıkları giderme faaliyetine harcamaları konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Akademik yöneticiler, toplumda ezilmiş, haksızlığa uğrayan, baskı gören ve otoritenin kendilerine koyduğu sınırlamalarla baş edemeyen kesimlerin sözcüsü olma konusunda isteklidirler ve bu durumda entelektüel düzeyleri arzu edilen bir düzeyde olmaktadır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile marjinal bir akademik yaşamı tercih etme konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, marjinal kalmamakta, toplumun kendisine çizdiği sınırlar içerisinde olaylara bakmakta ve ön yargıyla hareket ederek fikir üretiminde sıradan ve klişe değerleri yol gösterici olarak benimsemektedirler. Bu bakımdan entelektüel düzeyleri düşük kalmaktadır.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile yönetimleri altındaki akademisyenlerin risk almalarını teşvik etmeleri konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, yönettikleri diğer akademisyenlerin risk almalarını önlemekte, yukarıdan aşağıya katı biçimde ve kontrollü bir yönetim tarzını tercih etmektedirler. Bu yönüyle otokratik ve düşük düzeyde entelektüel bir nitelik sergilemektedirler.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile üst yöneticiler için keyif kaçırıcı nitelikteki konulara daha çok önem vermeleri konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, kendilerinden daha üst düzeyde bulunan akademik yöneticilere keyiflerini kaçıracak konulardan bahsetmekten kaçınmakta ve etkin bir sözcü olabilme niteliğinden ve gerçekleri her koşulda ortaya koyma erdeminden uzak kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu durumda entelektüel düzeyleri düşük kalmaktadır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile güç sahibi üniversite yönetimine karşı itirazcı kişilikleri teşvik etmeleri konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, entelektüel bir tutumla hareket ederek, yönettikleri akademisyenlerin, haklı oldukları durumlarda kendilerine itiraz edebilecek kapasitede olmalarını istememektedir. Dolayısıyla böyle bir akademik yöneticilik tarzının entelektüel düzeyi de düşük olmaktadır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile otorite ve gücün kullanımına ilişkin olarak kendilerine yöneltilen eleştirileri olumlu karşılama konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu durum akademik yöneticilerin, sürgün, yabancı, marjinal, eleştiren, sorgulayan geliştiren özelliklerin çoğuna sahip olmadığının bir göstergesidir. Özellikle kendi yönetim uygulamalarına karşı muhalif görüşlerin tartışılmasına olanak vermeyen ve bunların olumlu yönleri olabileceğini düşünmeden hareket ettikleri anlaşılan akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin kendi yönetim tarzlarına muhalefet etmelerine hoşgörüyle bakmaları

konusundaki düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticiler, uyguladıkları stratejilere, politikalara, sistemlere ve yönetim tarzına muhalif kalanları hoşgörü kültürü içerisinde kabullenme eğilimi ve niyetinde değildir. Bu bağlamda muhalif kalanların cezalandırıldığı, demokratik olmayan bir yandaş kültürünün tüm yönetim düzeylerinde geçerlilik kazandığı ileri sürülebilir. Bu yönüyle akademik yöneticilerin entelektüel düzeyleri düşük kalmaktadır.

- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile akademisyenlerin fikir çeşitliliğine özen göstermeleri konusunda istekte bulunma durumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Akademik yöneticilerin, üniversitenin farklı fikir ve görüşlerin hem çatışma hem de uzlaşma alanı olarak yenilik kaynağı niteliği taşıdığının bilincinde olmaları gerekmektedir. Bu doğrultuda incelenen akademik yöneticiler, fikirlerin tartışılması için fikir çeşitliliği kavramına özel bir önem vermekten kaçınmaktadır. Bu boyutuyla entelektüel düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.
- Akademik yöneticilerin mevcut yöneticilik pozisyonları ile entelektüel düzeylerinin farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla akademik yöneticilerin bulundukları yönetim kademelerine göre entelektüel düzeylerinin farklı olduğu gerçeği ortaya çıkmış bulunmaktadır. Entelektüel düzeylerin yönetim basamaklarına göre farklılık arz etmesi olağan sayılmalıdır. Çünkü akademisyenlerin alt yönetim kademelerinde entelektüelleşme sürecinin henüz başında oldukları en üst yönetim kademesi olan rektörlük ve yardımcılıkları pozisyonları gibi aşamalarda entelektüelleşme süreçlerinin tamamlandığı söylenebilir.
- Akademik yöneticilerin mevcut akademik unvanları ile entelektüel düzeyleri herhangi bir farklılık göstermemektedir. Bu durumda profesör, doçent, yardımcı doçent gibi akademik unvanlara göre yapılan analizde entelektüel düzeylerin farklılık göstermediği gerçeği karşımıza çıkmış olmaktadır.

Akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin ölçülmesine yönelik olarak gerçekleştirilen araştırmada ulaşılan sonuçlar etrafında, üniversitelerde rektör, rektör yardımcısı, dekan, bölüm başkanı, enstitü müdürü, yüksekokul müdürü ve meslek yüksekokulu müdürü olarak görev yapmakta olan akademik yöneticilerin entelektüel düzeyleri anket yönetimiyle elde edilen verilerin, istatistik süreçleri kullanılarak analiz edilmesiyle ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, örneklemi oluşturan 119 akademik yöneticinin entelektüel düzeylerinin araştırmada öngörüldüğü biçimde olmayabileceği söylenebilir. Bu sonuçtan hareket ederek, sözü edilen 119 akademik yöneticinin entelektüel niteliklerinin daha da geliştirilmesi için aşağıda sıralanan önerilerin dikkate alınarak uygulamaya geçirilmesi hem üniversitelerin kendi süreçlerinin ve verdikleri hizmetlerin kalitesini arttırabilir hem de global düzeyde üniversitelerin başarı sıralamasında daha üst düzeylere yükselmesine katkıda bulunabilir. Bu öneriler şunlardır:

- Akademik yöneticilerin entelektüel değerleri benimsemiş ve objektifliği özümsemiş kimseler arasından seçilmesi gerekmektedir.
- Entelektüelliğin bir ideoloji değil bir ahlak ve değerler sistemi olduğu düşünüldüğünde, akademik yöneticilerin entelektüel süreçlerden geçmiş, üniversitenin vizyonunu özümsemiş, insani değerleri her fırsatta savunmaktan çekinmeyen kimseler olması önemli bir gerekliliktir.
- İdealist, kendisini ve yönettiği birimi sürekli geliştirmeye kendisini adayan entelektüel birikim ve kültürün tüm yönlerini kişiliği ile bütünleştirmiş kişilerin akademik yönetimlerde yer almaları gereklidir.
- Akademik yöneticilerin ulusal ve uluslararası konularda yaptıkları bilimsel yayınların sayısının arttırılması için onları motive edecek bir sürecin oluşturulması ve performanslarının değerlendirilmesinde bu yayınların göz önünde tutulması gereklidir.
- Akademik yöneticilerin ulusal ve uluslararası alanda yayın yapan daha fazla sayıda dergi, gazete, internet ulaşımı gibi bilgi kaynaklarına erişim araçlarının çoğaltılması zorunludur. Bu konuda onları teşvik edecek

performanslarını ve sözleşmelerini değerlendirirken sözü edilen bilgi kaynaklarından edindikleri bilgiyi de hesaba katacak insan kaynakları yönetimi modelinin uygulanması zorunludur.

- Akademik yöneticilerin globalleşmiş bir dünyada dar bir çevreye sıkışıp kalmaktan kurtulmalarını sağlamak amacıyla bildikleri dil sayısının arttırılması zorunludur. Bunun için gerekirse belli bir süre yurt dışında kalmaları teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.
- Akademik yöneticilerin entelektüel bir nitelik olan ders vermenin gerek pedagojik yönlerinde gerekse de müfredat boyutunda daha motive edici olmaları gerekir. Klasik anlatım yoluyla ders vermek yerine tartışmaya ve yeni fikirlerin tartışılarak bilgiye dönüştürülmesine dayalı bir öğretim tarzı benimsenmelidir.
- Akademik yöneticiler, derslerinde belletici ya da ezber gerektiren bilgiler veren kişiler olmaktan kurtulup yeni bilgi kaynaklarını keşfederek bunların paylaşılmasını ve yeniden bilgiye dönüştürülmesini sağlayan koordinatör kişiler haline gelmelidirler.
- Akademik yöneticiler, otokratik, ben-merkezci ve "ben bilirim" paradigması ile öğrencilerle iletişim kurmak yerine onların görüşlerini de önemseyen ve tüm görüşlere eşit mesafede duran entelektüel kişiler olmalıdır.
- Akademik yöneticiler, derslerinde öğrencilerinin entelektüel yönlerini geliştirmeye odaklanmalıdır. Onlara eleştirme, sorgulama, kamusal sorunlara duyarlı olma, global düşünceleri izleme gibi alışkanlıkları kazandırmalıdır.
- Akademik yöneticiler, derslerinde entelektüel liderlik özelliklerini sergilemeli, keyif kaçırıcı, sorgulayıcı, araştırıcı, gizemli konuları tartışmaya açan bir kişilik özellikleri setini uygulamasını bilmelidir.
- Akademik yöneticiler, topluma öncülük eden etkin ve verimli birer yazar olmak durumundadırlar. Klişeleşmiş, geleneksel hale gelmiş değerleri savunmak yerine onları yenisiyle değiştirmeye kendisini adayan bir tutum

içine girmelidirler. Toplumun siyasi veya sosyal sorunlarında entelektüel bir tutumla yol göstericilik rolünü üstlenmeye istekli bulunmalıdırlar.

- Akademik yöneticiler, kendi bilimsel alanları dışındaki konularla da ilgilenmeyi öğrenmeli, en azından kendi bilim alanlarının topluma olan katkısını arttıracak kapsamda toplantı ve diğer bilimsel faaliyetlerde bulunmalı ve böylesi girişimleri desteklemelidirler.
- Akademik yöneticiler, yayın yapma misyonu olarak mevcut bilgi birikimini eleştiren ancak yeni ve orijinal bilgileri de üretecek bir yaklaşımı sergilemelidirler.
- Akademik yöneticiler, pozisyonlarının kendilerini rutinleştirmesine ve birer sıradan bürokrat durumuna düşürmesine izin vermemelidirler. Yönetim tarzlarını gelen evrakın imzalanması üzerine değil, sürekli yeni bilimsel faaliyetlerin nasıl organize edilmesi gerektiğinin tartışılması üzerine kurulmasını sağlamalıdırlar.
- Akademik yöneticiler, ders kitaplarını, makalelerini, bilimsel kongrelere ilişkin bildirilerini ve diğer bilimsel faaliyetlerini metin üretimi olarak nitelendirerek ve bunların tümünde değinilen konuların, toplumun gözünden kaçan, iktidar sahiplerinin görmezden geldiği ve marjinal kesimlerin sorunlarını dile getiren içerikte olmasına özen göstermelidirler.
- Akademik yöneticiler, yaptıkları bilimsel çalışmaların yalnızca ülke sorunlarına dönük olarak değil tüm dünyaya yönelik olarak yapılması gerektiği bilinciyle hareket etmelidirler. Bu bağlamda organize edilen gerek ülke içi gerekse de ülke dışı bilimsel faaliyetlerde temel standartları global standartlar olarak kabul etmelidirler.
- Akademik yöneticiler, bilimsel faaliyetlerin yeni fikirlerin tartışmaya açılarak yeni bilgilere dönüştürüldüğü organizasyonlar olduğu düşüncesini kavramalıdırlar. Klişe, rutin, geleneksel nitelik arz eden yayınların gündemden düşmesini ve bunun yerine yenilikçi, bilginin verimliliğini arttıran ve dinamik içerikteki konulara eğilen faaliyetleri teşvik etmelidirler.

- Akademik yöneticiler, kitap incelemesi gibi yeni bilgilerin tanıtımına olanak veren konulara da eğilmelidirler. Entelektüeller olarak bilgi üretimine odaklanırken, bilgi tedarik kaynaklarının çeşitlilik göstermesine de özen göstermelidirler.
- Akademik yöneticiler, sahip oldukları yönetim sorumluluğu ve yetkisinin kendilerine sunduğu avantajlara odaklanmayı her zaman reddedici bir tutuma sahip olmalıdırlar. Bu bağlamda öğrenci danışmanlığı yapma gibi bir akademisyen için rutin sayılabilecek konularda da performanslarını sürdürmelidirler.
- Akademik yöneticiler, üniversitelerinin çevreleri içinde önemli bir kurum olduğunu ve çevrenin de üniversitelerinden bir dizi beklenti içerisinde olduğunu bilerek hareket etmelidir. Bu bağlamda kamusal gündemi belirleyici ve lider bir kuruluş olmayı her zaman misyonunun bir parçası haline getirmelidir.
- Kamusal konuları gündeme getirirken, gerektiğinde stratejik yönetim ve yönetim politikası disiplinlerinin sağladığı "Üstünlük – Zayıflık- Fırsat ve Tehdit" (SWOT) analizi ya da karar alma yöntemleri gibi bilimsel araçlardan yararlanarak çevre için gerekli öncelikleri belirlemelidirler.
- Üniversitenin kamusal konuları gündeme getirmesi yararınadır ve aynı zamanda da temel bir görevidir. Bu bağlamda çevrenin sunduğu olanakları en iyi şekilde değerlendirerek yine bunları işe yarar ürün durumuna dönüştürerek çevreye yani kamuya mal etmek de üniversitenin prestijine katkıda bulunacaktır.
- Akademik yöneticiler, akademisyenlerin üniversite ortamında global konularda görüş bildirmelerini, bilimsel faaliyet yürütmelerini desteklemeli ve özellikle bilgi teknolojisi parkları aracılığıyla teknolojik düzeyde globalleşmeye katkıda bulunulmasını teşvik etmelidirler.
- Akademik yöneticiler, global konulara hakim ve entelektüel düzeyi yüksek olan akademisyenlerin dünyadaki başka üniversitelerde konferans vermesini,

dersleri yürütmesini sağlayacak bir tutum göstermelidirler. Yine evrensel konularda konuşma yapan, bu konularda eserler veren akademisyenlerin ödüllendirilmesi de bir başka motivasyon yöntemi olacaktır.

- Akademik yöneticiler, akademisyenlerin yabancı dil sorununu aşarak özellikle uluslararası medyada sürekli yazı ve röportajlar yayınlamalarına öncülük ederek her türlü desteği vermelidir.
- Akademik yöneticiler, çevre sorunu, küresel ısınma, global enerji kaynaklarının tüketimi, yoksul ülkelere yardım gibi uluslararası platformlarda sürekli tartışılan konuların kendi üniversitelerinde de tartışılması için gerekli alt yapıyı oluşturmalıdırlar. Bu nitelikteki toplantılara da liderlik etmelidirler.
- Akademik yöneticiler, kişisel entelektüel niteliklerini üniversite ortamına ve pozisyonlarına yansıtmalıdırlar. Örneğin tüm enerjilerini, yoksullukla ve eşitsizliklerle mücadeleye adama gibi davranış ve süreçlere yönelerek değerlendirebilirler.
- Akademik yöneticiler, marjinal bir tutum içerisinde davranmalı bilinen davranış ve kuralları törenleri ve prosedürleri gerektiğinde engel olabildiklerinden ortadan kaldırma cesaretine sahip olmalıdırlar. İktidarın ve gücün kendilerine sağladıkları olanakların çekiciliğine ve konforuna yenilmemeli, bu bağlamda ataleti, baskıyı ortadan kaldırarak yenilikleri, özerkliği, adaleti ve objektifliği cesaretlendirmelidirler.
- Akademik yöneticiler, risk kültürünü benimsemeli, akademisyenlerin de bu kültürü özümsemeleri için gerekli entelektüel takım çalışması gibi uygulamaları gerçekleştirmelidirler.
- Akademik yöneticiler, akademisyenlerinin, itirazcı kişiliklerini teşvik etmeli, gerçekleri dile getirmeleri durumunda onları ödüllendirmeli, keyif kaçırıcı konulara eğilmelerini teşvik etmelidir. Diğer taraftan fikir çeşitliliğine özel bir önem vermeliler, kampus içindeki özerkliğe ve demokrasiye müdahale

etmemelidirler, farklı fikirlerin tartışılarak ortak gerçeğin aranmasında öncü olmalıdırlar.

- Akademik yöneticiler, entelektüeller olarak her zaman sürgün, marjinal ve yabancı misyonunu üstlendiklerini, eleştirici olduklarını, gelip geçiciliğe, geleneklere, klişelere, yozlaşmaya, adaletsizliğe ve baskıya karşı durduklarını her fırsatta göstermeli ve yönetimleri altındaki akademisyenlere de bu değerleri aşılamalıdırlar. Yine akademik yöneticiler, konformizmin, ataletin, yılgınlığın ve muhaliflere karşı yapılan haksızlıkların önleyicisi olmalı, tüm akademisyenlerin, özgür oldukları, adalet ve özerklik içerisinde farklı görüşlerini sergiledikleri, çok renkliliğin hakim olduğu, azınlıktaki fikirlere değer verildiği, kamusal ve evrensel sorunlara duyarlı kalındığı, performans gösterenlerin zamanında ödüllendirildiği, kariyer için ön şartın global düzeyde bilimsel-entelektüel eserler verilmesi olduğu, her şeyin sorgulandığı ve eleştirildiği, güç sahiplerinin yetkilerini kötüye kullanmalarının önüne geçildiği evrensel ölçülerde bir üniversite yaratmaya çalışmalı ve sayılan konuları genel vizyonlarının bir parçası haline getirmelidirler.
- Sonuçta, entelektüalitenin, evrensel standartların, demokrasinin, özerkliğin ve çeşitliliğin egemen olduğu akademik yönetim yaklaşımı başarıya en yakın yönetim anlayışı olmaktadır. İnsana değer veren, insan ilişkilerini yeniden yapılandıran ve bunları önemli zenginlikler olarak algılayarak, gerek yönetimdeki akademisyenlerle gerekse de yönetim dışındaki akademisyenlerle etkili iletişimi devam ettiren, onları kazanan, motive eden, her koşulda destekleyen yöneticilerin başarılı olması mümkün gözükmektedir. Diğer taraftan entelektüel bir kişilikten uzaklaşmış, bürokratik ve klişeleşmiş değerlere önem veren, muhalif görüşleri bastıran, ilişkileri mekanik duruma taşıyan, akademik özerkliği görmezden gelen ve çeşitlilik yönetimini dışlayan akademik yöneticilerin başarılı olması imkansızdır.

EKLER

EK 1.

AKADEMİK YÖNETİCİLERİN ENTELEKTÜEL DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ ANKETİ

I.BÖLÜM

Bu bölümde sizden, aşağıdaki soruları kendinizle ilgili genel akademik bir değerlendirme yaparak cevaplandırmanız istenmektedir. Lütfen soruları dikkatle okuyunuz ve size uygun cevap seçeneğini işaretleyiniz.

1. Akademik yöneticinin unvanı (İsim yazılması zorunlu değildir)	
Prof. Dr.	
Doç. Dr.	
Yrd. Doç. Dr.	
Öğr. Grv. Dr.	
Öğr. Grv.	

2. Akademik yöneticinin yöneticilik görevi	
Rektör	
Rektör Yardımcısı	
Dekan	
Bölüm Başkanı	
Enstitü Müdürü	
Yüksekokul Müdürü	
Meslek Yüksekokulu Müdürü	

3. Akademik yöneticinin bu güne kadar yaptığı yöneticilik süresi	
0-5 Yıl	
6-10 Yıl	
11-15 Yıl	
16 Yıl ve üzeri	

4. Akademik yöneticinin yaşı	
20-30 Arası	
31-40 Arası	
41-50 Arası	
51 ve Üzeri	

5. Akademik yöneticinin cinsiyeti	
Erkek	
Bayan	

6. Anketi dolduran akademik yöneticinin medeni durumu	
Evli	
Bekar	

7. Akademik yöneticinin üniversite ortamında çalıştığı süre	
0-5 Yıl	
6-10 Yıl	
11-15 Yıl	
16 Yıl ve üzeri	

8. Akademik yöneticinin üniversite dışında bir kurumda çalıştığı süre	
Görev Almamıştır	
0-5 Yıl	
6-10 Yıl	
11-15 Yıl	
16 Yıl ve üzeri	

9. Akademik yöneticinin yönetimi altında bulunan akademisyen sayısı	
0-5 Akademisyen	
6-10 Akademisyen	
11-20 Akademisyen	
21-50 Akademisyen	
51 Akademisyen ve üzeri	

10. Akademik yöneticinin bildiği yabancı dil sayısı	
1 Dil	
2 Dil	
3 Dil	
4 Dil	
5 Dil	

11. Akademik yöneticinin bugüne kadar yazdığı kitap sayısı	
1-5 Kitap	
6-10 Kitap	
11-15 Kitap	
16 ve Üzeri kitap	
Hiç yazmadı	

12. Akademik yöneticinin uluslar arası hakemli dergilerde yayınlanan makale sayısı	
1-5 Makale	
6-10 Makale	
11-15 Makale	
16 ve Üzeri makale	
Hiç yayınlanmadı	

13. Akademik yöneticinin ulusal hakemli dergilerde yayınlanan makale sayısı	
1-5 Makale	
6-10 Makale	
11-15 Makale	
16 ve Üzeri Makale	
Hiç Yayınlanmadı	

14. Akademik yöneticinin uluslar arası kongrelere sunduğu bildiri sayısı (Bildiri Kitabında Basılan)	
1-5 Bildiri	
6-10 Bildiri	
11-15 Bildiri	
16 ve Üzeri bildiri	
Hiç yayınlanmadı	

15. Akademik yöneticinin ulusal kongrelere sunduğu bildiri sayısı (Bildiri Kitabında Basılan)	
1-5 Bildiri	
6-10 Bildiri	
11-15 Bildiri	
16 ve üzeri bildiri	
Hiç yayınlanmadı	

16. Akademik yöneticinin bugüne kadar yayınlanan kitap incelemelerinin sayısı	
1-5 İnceleme	
6-10 İnceleme	
11-15 İnceleme	
16 ve üzeri İnceleme	
Hiç yayınlanmadı	

17. Akademik yöneticinin bugüne kadar yönetmiş olduğu master ve doktora tezlerinin sayısı	
1-5 Tez	
6-10 Tez	
11-15 Tez	
16 ve Üzeri tez	
Hiç yönetmedi	

18. Akademik yöneticinin bugüne kadar yürütmüş olduğu bilimsel dergi editörlüğü	
1-5 Editörlük	
6-10 Editörlük	
11-15 Editörlük	
16 ve Editörlük	
Hiç editörlük yapmadı	

19. Akademik yöneticinin yurtdışında alanıyla ilgili akademik çevrelerde yaptığı çalışmaların (doktora sonrası araştırma vb.) sayısı	
Hiçbir çalışma yapmadı	
1-5 Arası çalışma	
6-10 Arası çalışma	
11-15 Arası çalışma	
16 ve Üzeri çalışma	

II. BÖLÜM

Bu bölümde sizden, aşağıdaki soruları kendinizle ilgili akademik entelektüel bir değerlendirme yaparak cevaplandırmanız istenmektedir. Lütfen soruları dikkatle okuyunuz ve size uygun cevap seçeneğini işaretleyiniz.

1. Akademik yöneticinin üyesi bulunduğu uluslar arası düşünce kuruluşlarının sayısı	
Hiçbir kuruluşa üye değil	
1-5 Arası kuruluşa üye	
6-10 Arası kuruluşa üye	
11-15 Arası kuruluşa üye	
16 ve daha çok kuruluşa üye	

2. Akademik yöneticinin bugüne kadar uluslar arası sorunlara çözüm aramayı amaçlayan katıldığı toplantıların sayısı	
1-5 Arası toplantı	
6-10 Arası toplantı	
11-15 Arası toplantı	
16 ve daha çok toplantı	
Hiç katılmadı	

3. Akademik yöneticinin bugüne kadar kişisel olarak düzenlenmesine öncülük etmiş olduğu uluslar arası sorunları çözüme dönük (sempozyum, kongre, panel v.b.) toplantı sayısı	
1-5 Arası toplantı	
6-10 Arası toplantı	
11-15 Arası toplantı	
16 ve daha çok toplantı	
Hiç Düzenlemedi	

4. Akademik yöneticinin bugüne kadar uluslar arası sorunlarla ilgili (insan hakları, yoksulluk, küresel ısınma vb.) olarak uluslar arası medyada yayınlanan yazı ve röportajlarının sayısı	
1-5 Arası yayınlandı	
6-10 Arası yayınlandı	
11-15 Arası yayınlandı	
16 ve Üzeri yayınlandı	
Hiçbir düşüncesi yayınlanmadı	

5. Akademik yöneticinin üyesi bulunduğu ulusal düşünce kuruluşlarının sayısı	
1-5 Arası kuruluşa üye	
6-10 Arası kuruluşa üye	
11-15 Arası kuruluşa üye	
16 ve daha çok kuruluşa üye	
Hiçbir kuruluşa üye değil	

6. Akademik yöneticinin ulusal sorunlar hakkında bugüne kadar kişisel olarak düzenlenmesine öncülük ettiği sempozyum, kongre ve panel gibi toplantı sayısı	
1-5 Arası toplantı	
6-10 Arası toplantı	
11-15 Arası toplantı	
16 ve daha çok toplantı	
Hiç Düzenlemedi	

7. Akademik yöneticinin bugüne kadar ulusal sorunlara çözüm aramayı amaçlayan katıldığı toplantıların sayısı	
1-5 Arası toplantı	
6-10 Arası toplantı	
11-15 Arası toplantı	
16 ve daha çok toplantı	
Hiç katılmadı	

8. Akademik yöneticinin bugüne kadar ulusal sorunlarla ilgili (insan hakları, yoksulluk, küresel ısınma vb.) olarak ulusal medyada yayınlanan yazı ve röportajlarının sayısı	
Hiçbir düşüncesi yayınlanmadı	
1-5 Arası yayınlandı	
6-10 Arası yayınlandı	
11-15 Arası yayınlandı	
16 ve Üzeri yayınlandı	

9. Akademik yöneticinin bugüne kadar dünyadaki çeşitli üniversitelerin oluşturdukları akademik birlikler ve benzeri örgütlenmelerde aktif olarak üstlenmiş olduğu görev sayısı	
1-5 Arası görev	
6-10 Arası görev	
11-15 Arası görev	
16 ve daha çok görev	
Hiç görev almadı	

10. Akademik yöneticinin evrensel değerleri geliştirecek ve insanlığa yarar sağlayacak derecede yaptığı buluş-araştırmaların sayısı	
1-5 Arası buluş-araştırma	
6-10 Arası buluş-araştırma	
11-15 Arası buluş-araştırma	
16 ve Daha çok buluş-araştırma	
Hiç buluş-araştırma yapmadı	

11. Akademik yöneticinin kendi bilimsel alanı dışındaki konularda yazdığı kitapların sayısı	
1-5 Arası kitap	
6-10 Arası kitap	
11-15 Arası kitap	
16 ve Daha çok kitap	
Hiç yazmadı	

12. Akademik yöneticinin abone olduğu uluslar arası dergi-gazete sayısı (internet dahil)	
1-5 Arası dergi-gazete	
6-10 Arası dergi-gazete	
11-15 Arası dergi-gazete	
16 ve Daha çok dergi-gazete	
Hiç aboneliği yok	

13. Akademik yöneticinin kendi bilimsel alanı dışındaki konularda yılda okuduğu kitap sayısı	
1-5 Arası kitap	
6-10 Arası kitap	
11-15 Arası kitap	
16 ve Daha çok kitap	
Sadece kendi alanı ile ilgili okur	

14. Akademik yöneticinin abone olduğu ulusal düzeydeki dergi-gazete sayısı (internet dahil)	
1-5 Arası dergi-gazete	
6-10 Arası dergi-gazete	
11-15 Arası dergi-gazete	
16 ve Daha çok dergi-gazete	
Hiç aboneliği yok	

15. Akademik yöneticinin yurt dışında bulunduğu yıl sayısı	
0-2 Yıl	
3-5 Yıl	
6-9 Yıl	
10 Yıl ve üzeri	
Hiç bulunmadı	

III. BÖLÜM						
Değerlen-dirme No	**Puanlama**	**5**	**4**	**3**	**2**	**1**
1	Derslerimde toplumsal problemlere çözüm bulunmasına odaklanırım.					
2	Öğrencilerin derste heyecanlı tartışmalar yapmalarını önemserim.					
3	Öğrenmeyi etkileyen faktörleri bir araya getirmeye dikkat ederim.					
4	Derslerimde fikirlerin tartışılarak yeni bilgilere dönüştürülmesine olanak tanırım					
5	Derste öğrencilerin sıra dışı fikirleri dile getirmelerini önemserim.					
6	Derste öğrenciler için bir model olmaya çaba gösteririm.					
7	Derse katılan öğrencilerin sürekli geri besleme ile entelektüel canlılık kazanmalarını sağlarım.					
8	Ders öncesinde bilgiler vererek bunların tartışılmasına öncelik veririm.					
9	Derste her zaman alışılmadık yöntemleri kullanırım.					
10	Derste öğrencilerin eleştirme alışkanlığını geliştirmelerine çalışırım.					
11	Derste öğrencilere toplumun gözünden kaçan sorunlara odaklanmayı öğütlerim.					
12	Derste tüm görüşlere eşit mesafede kalmaya özen gösteririm.					
13	Derste öğrencilerin kamusal sözcülük görevini üstlenmelerini teşvik ederim.					
14	Bilimsel yayın yapma misyonum mevcut bilgi düzeyini eleştirmedir.					
15	Yeni fikirlerin bilimsel yayınla geliştirilebileceğini düşünüyorum.					
16	Yazar olmanın farklı kesimlere yönelmeyi gerektirdiğini düşünüyorum.					
17	Yazar olmanın kendi bilim alanımla sınırlı kalmadığını düşünürüm.					
18	Bilimsel yayını kendi motivasyonumla hazırlarım.					
19	Yazar olmanın mevcut sistemi ve değerleri eleştirmek olduğunu düşünüyorum.					
20	Ders kitabı yazmayı metin üretimi olarak nitelendiririm.					
21	Ders kitabı yazarken bilgiyi kamusal paylaşıma açtığımı düşünürüm.					
22	Bilimsel yayınlarımda toplumsal gerçekleri dile getirmeye odaklanırım.					
23	Bilimsel makalelerin toplumun bilgi yönetimine değer kattığını düşünmekteyim.					
24	Yazar olmanın toplumun baskıya maruz kesimlerini gündeme getirmek olduğunu düşünüyorum.					
25	Bilimsel makalelerimin toplumun kaynaklarının daha iyi nasıl kullanılacağına yol gösterdiğine inanmaktayım.					
26	Bilimsel kongrelere bildiri hazırlamayı yeni fikirlerin tartışılmasına bir hazırlık olarak görüyorum.					
27	Bilimsel makaleleri hali hazırdaki geçerli paradigmaları eleştirmek amacıyla yazıyorum.					
28	Bilimsel kongrelerde bildiri sunulmasını bilgi paylaşımı olarak düşünüyorum.					
29	Bilimsel kongrelerde bildiri sunulmasını topluma yeni fikirler kazandırılması olarak düşünüyorum.					
30	Bilimsel makalelerimi dogmalarla mücadele için yazıyorum.					
31	Kitap incelemesi yapmayı bilimsel faaliyet olduğu için önemsiyorum.					
32	Kitap incelemesi yapmanın üst düzeyde akademisyenlere özgü bir faaliyet olduğunu düşünüyorum					
33	Kitap incelemesini yeni fikirlere erişmek amacıyla yapıyorum.					
34	Akademik danışmanlığı, sadece öğrencilere tavsiyede bulunmak olarak görüyorum.					
35	Akademik danışmanlığı, yeni bilimsel tartışmalar için konu yaratılması faaliyeti olarak düşünüyorum.					
36	Akademik danışmanlığı, bilgi kaynaklarını çeşitlendirme olarak görüyorum.					
37	Kitap incelemesini akademisyenlerin farkında olmadığı marjinal konuları tartışmaları amacıyla yapıyorum.					

38	Kamusal sorunların üniversite ortamında gündeme getirilmesi bu konularda gereken eleştirel tepkileri yaratacaktır.					
39	Kamusal sorunların çözümünün bunların üniversite ortamında tartışılması ile mümkün olduğuna inanıyorum.					
40	Bilimsel kongrelere güç sahiplerinin görmezden geldiği konuları gündeme taşımak için bildiri yazıyorum.					
41	Akademisyenlerin kamusal konulara yönelimini her zaman teşvik ederim.					
42	Üniversitede kamusal konuları ele alabilecek uzman sayısı yeterlidir.					
43	Kamusal sorunların akademisyenlerce tartışılması için düzenli faaliyetler yerine getirilmektedir.					
44	Kamusal konuların gündeme getirilmesinde akademik alt yapının yeterli olduğunu düşünüyorum.					
45	Kamusal sorunların çözümü için üniversite içi yayınlara ve bültenlere özel bir önem verilmektedir.					
46	Kamusal konuların gündeme getirilmesinde üniversite yönetimi destekleyici olmaktadır.					
47	Kamusal sorunları sivil toplum kuruluşlarında görev alarak tartışıyorum.					
48	Kamusal sorunların dünya üniversiteleri ile bir araya gelinerek tartışılmasını sağlamaktayım.					
49	Kamu ile ilgili sorunlara yer verilmesi üniversiteye prestij kazandırır.					
50	Akademisyenlerin kamusal konulara yoğunlaşması üniversitenin yönetsel esnekliğini arttıracaktır.					
51	Kamusal konuların akademisyenlerce tartışılması üniversite ve toplum arasındaki ilişkiyi güçlendirir.					
52	Akademisyenlerin evrensel konularda konuşmalarının gerekli olduğunu düşünüyorum.					
53	Akademisyenlerin evrensel değerleri daha da ileriye götürmelerinde motive edici olmaktayım.					
54	Kamusal konuların akademisyenler tarafından tartışılması evrensel değerlere hizmet edecektir.					
55	Kamusal konuların üniversiteye taşınması üniversiteyi topluma öncü bir kurum haline dönüştürecektir.					
56	Üniversitenin evrensel değerlere katkıda bulunması için toplantılar düzenlemesini sağlıyorum.					
57	Akademisyen olarak tüm enerjimi toplumdaki haksızlıkları giderme faaliyetine harcamaktayım.					
58	Marjinal bir akademik yaşamı tercih ediyorum.					
59	Yönetimim altındaki akademisyenlerin risk almalarını teşvik ediyorum.					
60	Üst yöneticiler için keyif kaçırıcı nitelikteki konulara daha çok önem vermekteyim.					
61	Ders kitabı yazarken herhangi bir ödül beklentisinde olmamaktayım.					
62	Güç sahibi üniversite yönetimine karşı itirazcı kişilikleri teşvik etmekteyim.					
63	Akademik danışmanlığı, yeni kuşak entelektüel liderlerin yetişmesine hizmet amacıyla yapıyorum.					
64	Kamusal sorunların çözümü için başka üniversitelerle iş birliği yapılmasına öncülük ediyorum.					
65	Ders kitabı yazarken toplumsal bilgiyi evrensel bilgiyle bütünleştirmek amacıyla hareket ediyorum.					
66	Akademisyenlerin evrensel konularda konuşmaları için dünyadaki değişik üniversitelerde görev almalarını sağlamaktayım.					
67	Akademisyenlerin evrensel konulara ilgilerini arttırmak amacıyla akademik ödüllendirmeye gitmekteyim.					
68	Global konulardaki görüşlerimi uluslararası medyada sürekli yazılar yazarak dile getirmekteyim					
69	Global sorunlara ilişkin uluslararası toplantı ve etkinliklere sürekli katılmaktayım.					
70	Global olarak geliştirdiğim görüşlerimi dünyadaki diğer entelektüel kişilerle düzenli olarak tartışmaktayım.					
71	Akademisyenlerin otorite ve gücün kullanımına ilişkin fikirlerini tartışmaya açmaktayım.					
72	Akademisyenlerin yönetim tarzıma muhalefet etmelerine hoşgörüyle bakarım.					
73	Akademisyenlerin fikir çeşitliliğine özen göstermelerini isterim.					

YARARLANILAN YAYINLAR

A. Kitaplar

Ackermann, Robert John, **Nietzsche: A Frenzied Look**, Amherst, MA: University of Massachusetts Press, 1990.

Ackrill, J. L., **Aristotle the Philosopher**, Oxford: Clarendon Press., 1981.

Adams, J. J., Griliches, Z., **Research productivity in a System of Universities, The Economics and Econometrics of Innovation,** Boston, Dordrecht, London, 2000.

Alaluf, Mateo and Prieto, Carlos (ed.), **The Rise and Decline of Collective Bargaining as a Mechanism of Employment Regulation in Britain**, Brussels: ETUI, 2001.

Aldred, Cyril, **The Egyptians,** London: Thames & Hudson, 1961.

Allen, H. J. and J. B. Wilbur, **The Worlds of the Early Greek Philosophers**, Buffalo, NY.: Prometheus Books, 1979.

Altan, Mehmet, "Bilgi Çağında Endüstri İlişkileri", **Değişim 97,** MESS Yay., Kasım, 1997.

Altbach, Philip G., Berdahl, Robert O. and Gumport, Patricia J. (ed.), **Higher Education in American Society,** Amherst, NY.: Prometheus Books, 1994.

Altınay, Ahmet Refik, **Alimler ve Sanatkarlar**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları: 376, 1980.

Amar, A. D., **Managing Knowledge Workers: Unleashing Innovation and Productivity**, Westport, CT.: Quorum Books, 2002.

American Association of Community Colleges, **Constitution of the American Association of Community Colleges,** Washington, DC: Community College Press, 2001.

Amariglio, Jack, Cullenberg, Stephen and F. Ruccio, David, **Postmodernism, Economics and Knowledge**, London: Routledge, Publication Year, 2001.

Anderson, Fulton H., **Francis Bacon: His Career and His Thought,** Los Angeles: University of Southern California Press., 1962.

Armstrong, D. M., **Berkeley's Theory of Vision**, Parkville, V.I.: Melbourne University Press., 1960.

Arnold, Gordon B., **The Politics of Faculty Unionization: The Experience of Three New England Universities**, Westport, CT.: Bergin & Garvey, 2000.

Aster, Ernst von, **Bilgi Teorisi ve Mantık**, Çev. M. Gökberk, İstanbul: (?) , 1945.

A.Sorokin, Pitirim (ed.), **Explorations in Altruistic Love and Behavior: A Symposium**, Boston: Beacon Press, 1950.

Atay, Oğuz, **Eylembilim,** İstanbul**:** İletişim Yay., 3.Baskı, 2000.

Atkins, Daniel E., Duderstadt, James J. and Houweling, Douglas Van, **Higher Education in the Digital Age: Technology Issues and Strategies for American Colleges and Universities**, Westport, CT.: Greenwood Press, 2002.

Bacon, Francis, **The Advancement of Learning and New Atlantis**, London: Oxford University Press., 1951.

Baer, John, Creativity and Divergent Thinking: A Task-Specific Approach, Hillsdale, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates, 1993.

Bahruth, Robert E. ve diğerleri, Freirean Pedagogy, Praxis, and Possibilities: Projects for the New Millennium, New York: Falmer Press., 2000.

Baldridge, J. V. ve diğerleri, "Alternative models of governance in higher education", **Governing Academic Organizations**, Berkeley: McCutchan Publishing, 1982.

Barbara-John, Ehrenreich, **Profesyonel-Yönetici Sınıf,** Çev. Zafer Cirhinlioğlu, Ankara: Gündoğan Yayınları, 1996.

Barker, Ernest, **Greek Political Theory: Plato and His Predecessors**, London: Methuen, 1964.

Barton Perry, Ralph, **Present Philosophical Tendencies: A Critical Survey of Naturalism, Idealism, Pragmatism, and Realism, Together with a Synopsis of the Philosophy of William James,** New York: Greenwood Press. 1968.

Bauer, Anne M. and Myree Brown, Glenda (Ed.), **Descents and Inclusion: Transforming Secondary Schools**, Seattle: Paul H. Brookes Publishing Co., 2001.

Baum, Andrew and Singer, Jerome E., **Applications of Personal Control**, Hillsdale, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates, 1980.

Becker, Carl**, Progress and Power**, Stanford, Calif: Stanford University Press, 1936.

Belek, İlker, **Postkapitalist Gelişmeler,** İstanbul: Sorun Yay., 1997.

Bennett, Jonathan, **Locke, Berkeley, Hume: Central Themes,** Oxford: Clarendon Press., 1971.

Bennis, Warren, Cummings, Thomas G. and Spreitzer, Gretchen M. (ed.), **The Future of Leadership: Today's Top Leadership Thinkers Speak to Tomorrow's Leaders,** San Francisco: Jossey-Bass, 2001.

Berger, P. L., **The capitalist revolution,** New York: Basic Books, 1986.

Berger, P. L., **Invitation to Sociology: A Humanistic Perspective,** U.S.A.: Anchor Books, 1963.

Berkeley, George and Fraser, Alexander Campbell, **The Works of George Berkeley ?.,** Volume: 1, Oxford, England: Clarendon Press., 1901.

Berkowitz, Peter, **Nietzsche: The Ethics of an Immoralist**, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1996.

Berlin, Isaiah, **Karl Marx: His Life and Environment,** New York: Time, 1963.

Berman, H.J., **Law and Revolution, The Formation of Western Legal Tradition**, Harvard University Publishing, 1983.

Bialik, Donna, Dilts, David A. and Haber, Lawrence J., **Assessing What Professors Do: An Introduction to Academic Performance Appraisal in Higher Education**, Westport, CT.: Greenwood Press, 1994.

Biech, Elaine (ed.), **The Pfeiffer Book of Successful Team-Building Tools: Best of the Annuals**., San Francisco: Jossey-Bass/Pfeiffer, 2001.

Birnbaum, R., **How colleges work,** San Francisco, CA: Jossey-Bass, 1988.

Blackwell, Richard J., **Science, Religion and Authority: Lessons from the Galileo Affair**, Milwaukee: Marquette University Press., 1999.

Blanpied, William A. and Holton, Gerald **Science and Its Public: The Changing Relationship**, Dordrecht, Holland: D. Reidel Pub. Co., 1976.

Blechman, Rachel S. and Goonen, Norma M, **Higher Education Administration: A Guide to Legal, Ethical, and Practical Issues**, Westport, CT.: Greenwood Press, 1999.

Blondel, J., **Comparative Government, An Introduction** , 2nd edition, London, 1988.

Bobzien, Susanne, **Determinism and Freedom in Stoic Philosophy**, Oxford: Clarendon Press., 1998.

Bockenforde, W., **State, Society and Liberty, Studies in Political Theory and Constitutional Law,** Berg, Oxford, 1991.

Boggs, Carl, **Intellectuals and the Crisis of Modernity,** Albany: State University of New York Press, 1993.

Bohman, James, 'The Public Spheres of the World Citizen', **Perpetual Peace: Essays on Kant's Cosmopolitan Ideal**, Cambridge, MASS.: MIT Press, 1997.

Bok, Derek, **Universities in the Marketplace**, Princeton University Press, 2003.

Bonner, Gerald, **St Augustine of Hippo: Life and Controversies,** London: Canterbury Press., 1986.

Bornstein, Rita, **Legitimacy in the Academic Presidency: From Entrance to Exit,** Westport, CT.: Praeger, 2003.

Bourke, Vernon J., **St. Thomas and the Greek Moralists**, Milwaukee, WI: Marquette University University Press., 1947.

Braine, David, **The Human Person: Animal and Spirit**, London: Duckworth, 1993.

Brennan, Marc ve diğerleri, **Communication, Cultural and Media Studies: The Key Concepts**,. London: Routledge, 2002.

Brewer D., Gates, S.M. and Goldman C. A., **In Pursuit of Prestige: Strategy and Competition in US Higher Education**., New Brunswick, NJ: Transaction Press, 2002.

Bridges, David, **Education, Autonomy, and Democratic Citizenship: Philosophy in a Changing World**, London: Routledge, 1997.

Brier, Bob and Hobbs, Hoyt, **Daily Life of the Ancient Egyptians**, Westport, CT: Greenwood Press., 1999.

Brode, Robert B., **The Responsibilities and Freedoms of the Scholar, Issues in University Education,** New York: Harper & Row, Publishers, 1959.

Brooks, Stephen and Gagnon, Alain-G. (ed.), **The Political Influence of Ideas: Policy Communities and the Social Sciences,** Westport, CT.: Praeger Publishers, 1994.

Budig, Gene A., **A Game of Uncommon Skill: Leading the Modern College and University**, Westport, CT.: Oryx Press, 2002.

Burch, George Bosworth, **Early Medieval Philosophy,** New York: King's Crown Press., 1951.

Burgoyne, Robert, Flitterman-Lewis, Sandy and Stam, Robert, **New Vocabularies in Film Semiotics: Structuralism, Post-Structuralism, and beyond**, New York: Routledge, 1992.

Burke, Dolores L. and Caplow, Theodore, **A New Academic Marketplace**, New York: Greenwood Press, 1988.

Cantor, Jeffrey A., **A Guide to Academic Writing**, Westport, CT.: Praeger, 1993.

Cantor, Norman F., **Twentieth-Century Culture: Modernism to Deconstruction**, New York: Peter Lang, 1988.

C. Rost, Joseph, **Leadership for the Twenty-First Century**, Westport, CT.: Praeger Publishers, 1993.

Caputo, John D., **Demythologizing Heidegger**, Bloomington, IN: Indiana University Press, 1993.

Caputo, John D., **Heidegger and Aquinas: An Essay on Overcoming Metaphysics**, New York: Fordham University Press, 1982.

Carré, Meyrick H., **Realists and Nominalists,** London: Oxford University Press., 1946.

Carrette, Jeremy R., **Foucault and Religion: Spiritual Corporality and Political Spirituality**, London: Routledge, 2000.

Carll Ladd Jr., Everett ve diğerleri, **The Divided Academy: Professors and Politics**,. New York: McGraw-Hill, 1975.

Carlyle, Thomas, **Kahramanlar**, Çev: Behzat Tanç, İstanbul: Kutluğ Yayınları, 1976.

Chandler, Daniel, **Semiotics: The Basics**, London: Routledge, 2002.

Ciulla, Joanne B., **Ethics: The Heart of Leadership,** Westport, CT.: Praeger Publishers, 1998.

Clarke, M. L., **The Roman Mind: Studies in the History of Thought from Cicero to Marcus Aurelius**, Cambridge, MA.: Harvard University Press., 1956.

Cobban, Alfred, **In Search of Humanity: The Role of the Enlightenment in Modern History,** New York: George Braziller, 1960.

Cocks, Joan, **Passion and Paradox: Intellectuals Confront the National Question**, Princeton, NJ : Princeton University Press., 2002.

Coffey, P., **Epistemology: Or the Theory of Knowledge, An Introduction to General Metaphysics**., Volume: 1, New York: Longmans, Green, 1917.

Cohen**,** Jean L., **Class and Civil Society: The Limits of Marxian Critical Theory**, Amherst, MA: University of Massachusetts Press., 1982.

Cohn-Sherbok, Lavinia, **Who's Who in Christianity**, London: Routledge, 2002.

Conway, Daniel W., **Nietzsche and the Political**, New York: Routledge, 1996.

Cooper, Russell M., Fisher, Margaret B., **The Vision of a Contemporary University: A Case Study of Expansion and Development in American Higher Education, 1950-1975**, Tampa, FL.: University Presses of Florida, 1982.

Copeland, Rita, **Pedagogy, Intellectuals, and Dissent in the Later Middle Ages: Lollardy and Ideas of Learning,** Cambridge, England: Cambridge University Press., 2001.

Coser, Lewis A. and Jovanovich, Harcourt Brace(ed.), **The Idea of Social Structure: Papers in Honor of Robert K. Merton,** New York, 1975.

Cotterill, H. B. ve diğerleri, **Ancient Greece: A Sketch of Its Art, Literature & Philosophy**., New York: Frederick A. Stokes Company, 1913.

Croiset, Maurice, **Hellenic Civilization: An Historical Survey,** New York: Alfred A. Knopf, 1925.

Crombie, A. C., **Augustine to Galileo: The History of Science, A.D. 400- 1650**, A.C.: William Heinemann., 1952.

Çiğdem, Ahmet**, Bir İmkân Olarak Modernite Weber ve Habermas**, İstanbul: İletişim Yayınları, 1997.

Çiğdem, Ahmet, **Akıl ve Toplumun Özgürleşimi**, Ankara: Vadi Yayınları, 1997.

Çev. C. Meisel, Anthony and Del Mastro, M. L., **The Rule of St. Benedict,** Garden City, NY.: Image Books., 1975.

Çüçen, A. Kadir, **Orta Çağ Felsefesi Tarihi,** İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2000.

Daft, Richard L., **Management**, Third Edition, Orlando: The Dryden Pres, 1994.

Dale, Ernest, **Yönetim Teorileri,** Geçmiş ve Gelecek, (Çev:Osman Akınhay), Öteki Yay., Aralık, 1999.

Daly, John A. and Knapp, Mark L, **A Guide to Publishing in Scholarly Communication Journals**, Mahwah, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates, 2004.

Danaher, Geoff, Schirato, Tony and Jen Webb, **Understanding Foucault**, St. Leonards, N.S.W: Allen & Unwin, 2000.

Davies, Richard, **Descartes: Belief, Skepticism, and Virtue**, London: Routledge., 2001.

Deary, Ian J., Matthews, Gerald and Whiteman, Martha C., **Personality Traits**, Cambridge, England: Cambridge University Press, 2003.

Decker, Clarence R. and Decker, Mary Bell, **A Place of Light: The Story of a University Presidency**, New York: Hermitage House, 1954.

Dehsen, Christian D. Von, **Philosophers and Religious Leaders,** Phoenix: Oryx Press., 1999.

Derber, Charles, Magrass, Yale and Schwartz, William A., **Power in the Highest Degree: Professionals and the Rise of a New Mandarin Order**, New York: Oxford University Press., 1990.

Dereli, Toker, **Aydınlar Sendika Hareketi ve Endüstriyel İlişkiler Sistemi**, Ankara, 1975.

Descartes, René, **Felsefenin İlkeleri,** Çev. M.Akın, İstanbul: Say Yay., 1998.

Deth, Jan W. van and Scarbrough, Elinor (ed.), **The Impact of Values**, Oxford: Oxford University Press, 1998.

Deutsch, Karl W. and Jaspers, Karl, **The Idea of the University,** Boston: Beacon Press, 1959.

DeWitt, Norman Wentworth, **St. Paul and Epicurus**, Minneapolis: University of Minnesota Press., 1954.

Dias, Patrick ve diğerleri, **Worlds Apart: Acting and Writing in Academic and Workplace Contexts**, Mahwah, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates., 1999.

Dillon, Michael, **Politics of Security: Towards a Political Philosophy of Continental Thought**, New York: Routledge, 1996.

Doktorov Boris, Shlapentokh, Vladimir and Vanderpool, Christopher (ed.), **The New Elite in Post-Communist Eastern Europe**, College Station, TX.: Texas A&M University Press, 1999.

Donaldson Jr., Gordon A., **Learning to Lead: The Dynamics of the High School Principalship**, New York: Greenwood Press, 1991.

Dower, Nigel, **"Global Hunger: Moral Dilemmas,"** London: Routledge, 1996.

Drucker, Peter F., **Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles,** New York: Harper & Row, 1985.

Dudden, F. Homes, **The Life and Times of St. Ambrose,** Volume: 2., Oxford: Clarendon Press., 1935.

Duderstadt, James J., **The Future of the University in an Era of Change,** The Association of the Collegiate Schools of Planning, Georgia Institute of Technology College of Architecture, March 7, 1997.

Dudley**,** Will, **Hegel, Nietzsche, and Philosophy: Thinking Freedom**, Cambridge, England: Cambridge University Press., 2002.

Dura, Cihan ve Atik, Hayriye, **Bilgi Toplumu, Bilgi Ekonomisi ve Türkiye,** İstanbul: Literatür Yayınları, 2002.

Egido, Carmen, Galegher, Jolene and Kraut, Robert E. (ed.), **Intellectual Teamwork: Social and Technological Foundations of Cooperative Work**, Hillsdale, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates, 1990.

Eliot Freidson, **Professional Powers,** London: The Univ.of Chicago Press, 1986.

Elliott, Anne ve diğerleri, **Collaboration Uncovered: The Forgotten, the Assumed, and the Unexamined in Collaborative Education,** Westport, CT.: Bergin and Garvey, 2001.

Elmacıoğlu, Tuncer, **Bilgece Yaşamak**, İstanbul: Beyaz Yayınları, İstanbul 2000.

Epstein, Seymour, **Constructive Thinking: The Key to Emotional Intelligence**, Westport, CT.: Praeger, 1998.

Fairholm, Gilbert W., **Perspectives on Leadership: From the Science of Management to Its Spiritual Heart,** Westport, CT.: Quorum Books., 1998.

Fairholm, Gilbert W., **Organizational Power Politics: Tactics in Organizational Leadership,** Westport, CT.: Praeger Publishers, 1993.

Fay, Elizabeth A. and Tokarczyk, Michelle M., **Working, Class Women in the Academy: Laborers in the Knowledge Factory**, Amherst, MA: University of Massachusetts Press., 1993.

Feenberg, Andrew, **Transforming Technology: A Critical Theory Revisited**, New York: Oxford University Press, 2002.

Finley, Charles, Miller, Richard I. and Vancko, Candace Shedd, **Evaluating, Improving and Judging Faculty Performance in Two-Year Colleges**, Westport, CT.: Bergin & Garvey, 2000.

Fitzgerald, Edward, **Karl Marx: The Story of His Life**, London: John Lane, 1936.

Fitzpatrick, Martin ve diğerleri, **The Enlightenment World,** New York: Routledge, 2004.

Florida, Richard, **Cities and the Creative Class,** New York: Routledge, 2005.

Foucault, Michel, **Entelektüelin Siyasi İşlevi,** Çev. Işık Ergüden-Osman Akınhay-Ferda Keskin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2000.

Foucault, Michael and Deleuze, G.,**'Intellectuals and Power', in Foucault, M., Language, Counter-Memory, Practice: Selected Essays and Interviews,** New York: Cornell University Press, 1980.

Fraser, Nancy ve Nicholson, Linda, **Felsefesiz Toplumsal Eleştiri: Feminizm ve Postmodernizm Arasında Bir Karşılaşma,** Çev. Mehmet Küçük, Ankara: Vadi Yayınları, 1994.

Frederick B., Artz, **Orta Çağların Tini: İ.S. 200-1500 Bir Tarihsel Gözlem,** Çev. Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınevi., 1996.

Fromm, Erich, **Marx's Concept of Man**, New York: Frederick Ungar Publishing, 1961.

Fry, Heather, Ketteridge, Steve and Marshall, Stephanie, **A Handbook for Teaching & Learning in Higher Education**, London: Kogan Page, 2003.

Gagnon, Alain, G. **Intellectuals in Liberal Democracies: Political Influence and Social Involvement**, New York: Praeger Publishers, 1987.

Gane, Mike, **Baudrillard's Bestiary: Baudrillard and Culture**, New York: Routledge, 1991.

García, 2000. Mildred (ed.), **Succeeding in an Academic Career: A Guide for Faculty of Color**, Westport, CT.: Greenwood Press

Gaukroger, Stephen, Schuster, John and Sutton, John, **Descartes' Natural Philosophy,** London: Routledge, 2000.

Germino, Dante, **Order and History,** Volume: 3, Columbia, MO: University of Missouri Press., 2000.

Giddens, Antony, **The Consequences of Modernity**, London: Oxford Publishing, 1991.

Gidley, Jennifer and Inayatullah, Sohail (ed.), **The University in Transformation: Global Perspectives on the Futures of the University**, Westport, CT.: Bergin & Garvey, 2000.

Gilson, Etienne, **The Mystical Theology of Saint Bernard**, London, 1940.

Glenny, Lyman A., **Autonomy of Public Colleges: The Challenge of Coordination**, New York: McGraw-Hill, 1959.

Goldman, Emma, **Anarşizm: Gerçekte Neyi Amaçlar, Kızıl Emma Konuşuyor,** London: Vintage Books, 1972.

Gordon, Haim and Rivca Gordon, **Sartre and Evil: Guidelines for a Struggle**, Westport, CT: Greenwood Press, 1995.

Gouldner, Alvin, **The Future of Intellectuals and the Rise of the New Class,** New York: Seabury Press, 1979.

Gove, Samuel K. and Stauffer, Thomas M. (ed.), **Policy Controversies in Higher Education**, New York: Greenwood Press, 1986.

Gökberk, Macit, **Felsefe Tarihi**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000.

Graham, Gordon, **Eight Theories of Ethics,** New York: Routledge, 2004.

Gramsci, Antonio, **In Search of the Educational Principle**, New York: Monthly Review Press, 1978.

Griffiths, Daniel E., **Human Relations in School Administration**, New York: Appleton-Century-Crofts, 1956.

Gummere, Richard Mott, **Seneca the Philosopher, and His Modern Message**, Boston: Marshall Jones., 1922.

Gumport, Patricia J., **Academic Pathfinders: Knowledge Creation and Feminist Scholarship**, Westport, CT: Greenwood Press., 2002.

Habermas, Jürgen, **Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse of Law and Democracy**, Cambridge, MA: MIT Press, 1996.

Habermas, Jürgen, **Lifeworld and System: A Critique of Functionalist Reason, The Theory of Communicative Action**, Boston: Beacon Press, Vol: 2, 1987.

Halbert, Debora J., **Intellectual Property in the Information Age: The Politics of Expanding Ownership Rights**, Westport, CT: Quorum Books, 1999.

Hamilton, Neil W., **Academic Ethics: Problems and Materials on Professional Conduct and Shared Governance**, Westport, CT.: Praeger, 2002.

Hançerlioğlu, Orhan, **Dört Bin Yıllık Düşünce, Sanat ve Bilim Tarihinin Klasik Yapıtları Üzerine Eleştirel İnceleme**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2005.

Hanna, Thomas B., **The Thought and Art of Albert Camus**, Chicago: Henry Regnery, 1958.

Hankinson, R. J., **Cause And Explanation İn Ancient Greek Thought**, Oxford: Clarendon Press., 1998.

Harris, Roy ve Talbot J. Taylor, **The Western Tradition from Socrates to Saussure**, london: Routledge, 1997.

Harvey, David, **Postmodernliğin Durumu,** Çev. Sungur Savran, İstanbul: Metis Yayınları, 1997.

Hattie, John, **Self-Concept**, Hillsdale, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates, 1992.

Hecht, Irene W. D. ve diğerleri, **Roles and Responsibilities of Department Chairs**, Phoenix, AZ: ACE Oryx Press, 1999.

Hegel, G.W.F., **Tarihte Akıl**, Çev: Önay Sözer, İstanbul: Ara Yayınları, 1991.

Henderson, George, **Cultural Diversity in the Workplace: Issues and Strategies**, Westport, CT.: Praeger, 1994.

Henry Levy, Bernard, **Entelektüellerin Övgüsü,** Çev. Halil Gökhan, İstanbul: Gendaş Kültür Yayınları, 2002, İstanbul.

Hertzler, Joyce O., **The Social Thought of the Ancient Civilizations**, New York: McGraw-Hill, 1936.

Hesburgh, T. M., **Academic leadership, New Directions for Higher Education**, Volume: 61, 1988.

Hill, Mike and Montag, Warren, **'What Was, What Is, the Public Sphere? Post-Cold War Reflections', Masses, Classes, and the Public Sphere**, London: Verso, 2000.

Hodbhoy, Pervez, **İslam ve Bilim,** İstanbul: Cep Kitapları, 1993.

Hoffman, Allan M. and Summers, Randal W. (ed.), **Managing Colleges and Universities: Issues for Leadership**, Westport, CT.: Bergin & Garvey, 2000.

Holub, Renate, **Gramsci: Beyond Marxism and Postmodernism**, New York: Routledge, 1992.

Homeros, **Odysseia**, çev. Azra Erhat ve A.Kadir, İstanbul: Sander Yayınları, 1981.

Hook, Sidney, Kurtz, Paul and Todorovich, Miro (ed.), The **University and the State: What Role for Government in Higher Education?**, Buffalo, NY.: Prometheus Books, 1978.

Hotes, Robert W., Miller Bob W. and Terry Jr., Jack D., **Leadership in Higher Education: A Handbook for Practicing Administrators,** Westport, CT.: Greenwood Press, 1983.

Howard, A. E. Dick, **The Road from Runnymede, Magna Carta and Constitutionalism in America**, Charlottesville, 1968.

Howe, Carolyn, **Political Ideology and Class Formation: A Study of the Middle Class**, Westport, CT.: Praeger Publishers, 1992.

Idol, Lorna and Jones, Beau Fly (ed.), **Dimensions of Thinking and Cognitive Instruction**, Hillsdale, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates, 1990.

Inwood, Brad, **The Cambridge Companion to the Stoics,** Cambridge, England: Cambridge University Press., 2003.

Işık, Hüseyin Hilmi, **Tam Ilmihal Saadeti Ebediye**.

Jacobson, Lou ve diğerleri, **The 21st-Century Community College: A Strategic Guide To Maximizing Labor Market Responsiveness,** Washington, D.C.: Research Appendices, 2005.

Jager, Ronald, **Essays in Logic from Aristotle to Russell**, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall., 1963.

James, Richard and Baldwin, Gabrielle, **"Nine Principles Guiding Teaching and Learning in the University of Melbourne"**, The University of Melbourne Publishing, 18 April 2002.

Jencks, Christopher and Riesman, David, **The Academic Revolution,** Garden City, NY.: Doubleday, 1969.

Jerusalem, William, **Introduction to Philosophy**. New York: The Macmillan Company, 1920.

Johansen, Karsten Friis, **A History of Ancient Philosophy: From the Beginnings to Augustine,** London: Routledge, 1998.

John-Steiner, Vera, **Notebooks of the Mind: Explorations of Thinking,** New York: Oxford University Press, 1997.

Jopling, David A., **Self-Knowledge and the Self**, New York: Routledge, 2000.

Kaptan, Saim, **Bilimsel Araştırma ve Gözlem Teknikleri,** Ankara: Tekışık A.ş., 1989.

Keklik, Nihat, Felsefe, **Mukayeseli Temel Bilgiler ve Kaynaklar**, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1978.

Kennedy, George A., **A New History of Classical Rhetoric**, Princeton, NJ.: Princeton University Press., 1994.

Kilminster, Richard and Varcoe, Ian (ed.), **Culture, Modernity, and Revolution: Essays in Honour of Zygmunt Bauman**, New York: Routledge, 1995.

Knowles, David, **The Evolution of Medieval Thought**, Baltimore, MD: Helicon Press., 1962.

Koiiman, Jan, **Modern Governance: government- society interactions**, London, 1993.

Kolodny, Annette, **Failing the Future: A Dean Looks at Higher Education in the Twenty-First Century**, Durham, NC.: Duke University Press, 1998.

Koontz, Harold, O'Donnell, Cyril, and Heinz Weihrich, **Management**, Singapore: McGraw Hill Book Company, 1986.

Krahenbuhl, Gary S., **Building the Academic Deanship: Strategies for Success**, Westport, CT.: Praeger, 2004.

Kundera, Milan, Nabokov, Vladimir and Píchová, Hana, **The Art of Memory in Exile: Vladimir Nabokov & Milan Kundera,** Carbondale, IL: Southern Illinois University Press., 2002.

Latzer, Barry and Martin, Jerry L., **Intellectual Diversity: Time for Action, American Council of Trustees and Alumni**, Washington, DC: December 2005.

Lee, W. Storrs, **God Bless Our Queer Old Dean**, New York: Putnam, 1959.

Le Goff, Jacques, **Orta Çağda Entelektüller,** Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1994.

Li, Rex, **A Theory of Conceptual Intelligence: Thinking, Learning, Creativity, and Giftedness**, Westport, CT.: Praeger Publishers, 1996.

Libby, Margaret Sherwood, **The Attitude of Voltaire to Magic and the Sciences**, New York: Columbia University Press., 1935.

Lings, Martin, **What Is Sufism?** London: George Allen & Unwin Ltd., 1975.

Little, Adrian, **Post-Industrial Socialism: Towards a New Politics of Welfare**, London: Routledge., 1998.

L. Georgia, Irby-Massie and Paul T. Keyser, **Greek Science of the Hellenistic Era, A Sourcebook,** New York: Routledge, 2002.

Lodge, R. C., **Plato's Theory of Ethics: The Moral Criterion and the Highest Good**, New York: Harcourt, Brace, 1928.

Lucas, A.F. and Associates, **Leading Academic change: Essential roles for department chairs**, San Francisco CA: Jossey-Bass Publishers, 2000.

Lynch, Kathryn L.,**The High Medieval Dream Vision: Poetry, Philosophy, and Literary Form,** Stanford, CA.: Stanford University, 1988.

Lyotard, J. F., **Postmodern Durum**, Çev. Ahmet Çiğdem, Ankara: Vadi Yayınları, Ankara., 1997.

Lyotard, Jean-François, **The Postmodern Condition: A Report on Knowledge,** Minnesota: University of Minnesota Press. 1984.

Maanen J Van, **Organizational Socialization In Handbook of Work Organization and Society**, Chicago: Rand McNally, 1976.

Machiavelli, Niccole, **Prens**, Çev: Nazım Gönenç, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi, 1994.

Marenbon, John, (Ed.), **Medieval Philosophy**, London: Routledge, 1998.

McGrath, Earl J., **The Graduate School and the Decline of Liberal Education**, Bureau of Publications Teachers College, New York, 1959.

M. Dozier, David, Grunig, James E. and Grunig, Larissa A., **Manager's Guide to Excellence in Public Relations and Communication Management**, Mahwah, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates., 1995.

Mahaffy, John Pentland, **What Have the Greeks Done for Modern Civilisation? The Lowell Lectures of 1908-09**, New York: G. P. Putnam's Sons., 1909.

Mannheim, Karl, **Collected Works of Karl Mannheim**, London, Routledge, 1997.

Marshall, James and Michael Peters, **Wittgenstein: Philosophy, Postmodernism, Pedagogy**., Westport, CT: Bergin & Garvey, 1999.

Martin, Luther H., **Hellenistic Religions: An Introduction**, New York: Oxford University Press., 1987.

Martindale, Don, **Social Life and Cultural Change**., Princeton, N.J.: D. Van Nostrand, 1962.

Massey, Doreen, Quintas, Paul and Wield, David, **High-Tech Fantasies: Science Parks in Society, Science, and Space**, New York: Routledge, 1992.

Maurrasse, David J., **Beyond the Campus: How Colleges and Universities Form Partnerships with Their Communities,** New York: Routledge, 2001.

Meer, F. Van Der, **Augustine the Bishop: The Life and Work of a Father of the Church**, London: Sheed & Ward, 1961.

M. Higgins, Kathleen and Robert C. Solomon, **Reading Nietzsche**, New York: Oxford University Press, 1990.

Meikle, Scott, **Aristotle's Economic Thought**, Oxford: Oxford University Press., 1995.

Merton, Robert K, **Social Theory and Social Structure**, Glencoe, IL: Free Press, 1957.

Michael, John, **Anxious Intellects: Academic Professionals, Public Intellectuals, and Enlightenment Values**, Durham, NC.: Duke University Press. Place of Publication: Durham, NC., 2000.

Miller, Irving Elgar, **The Psychology of Thinking**, New York: Macmillan, 1909.

Mills, Sara, **Michel Foucault,** New York: Routledge, 2003.

Montague, W. Pepperell, **Great Visions of Philosophy: Varieties of Speculative Thought in the West from the Greeks to Bergson**, La Salle, IL: Open Court Pub. Co., 1950.

Moran, Louise and Rumble, Greville (ed.), **Vocational Education and Training through Open and Distance Learning**, New York: Routledge, 2004.

Morford, Mark, **The Roman Philosophers: From the Time of Cato the Censor to the Death of Marcus Aurelius**, London: Routledge, 2002.

Morris, George S., **British Thought and Thinkers: Introductory Studies, Critical, Biographical and Philosophical,** Chicago: S. C. Griggs and Co., 1880.

Mouzelis, Nicos P., **Organisation and Bureaucracy: An Analysis of Modern Theories**, New York: Aldine de Gruyter, 1967.

Moxley, Joseph M., **Publish, Don't Perish: The Scholar's Guide to Academic Writing and Publishing**, Westport, CT: Praeger Publishers, 1992.

Munck, Ronaldo, **Emeğin Yeni Dünyası**, çev. Mahmut Tekçe, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2003.

Murray, Gilbert, **The Stoic Philosophy: Conway Memorial Lecture Delivered at South Place Institute on March 16, 1915,** New York: G.P. Putnam's Sons., 1915.

Nelson, Dawn, **Vocational Education İn The United States: Toward The Year 2000**, Natıonal Center For Educatıon Statıstics, February 2000.

Nelson, Stephen James, **Leaders in the Crucible: The Moral Voice of College Presidents**, Westport, CT.: Bergin and Garvey, 2000.

Newman, Frank, Couturier, Lara and Scurry, Jamie, **The Future of Higher Education: Rhetoric, Reality, and the Risks of the Market,** Jossey-Bass, September 2004.

Newman, John Henry, **The idea of a university: Defined and illustrated**, New York: Holt, Rinehart & Winston, 1852.

Nicholls, Gill, **Developing Teaching and Learning in Higher Education**, London: Routledge Falmer, 2002.

Nishiguchi, Toshihiro and Nonaka, Ikujiro (ed.), Knowledge **Emergence: Social, Technical, and Evolutionary Dimensions of Knowledge Creation**, New York: Oxford University Press, 2001.

Nunally, J. C., **Psychometric Theory** (Second Edition), New York: McGraw-Hill, 1978.

Olson, Gary A. and Christian R. Weisser, **Moving beyond Academic Discourse: Composition Studies and the Public Sphere,** Carbondale, IL.: Southern Illinois University Press, 2002.

Özkan, Zülfikar, **Bilgeliğe Yöneliş**, İstanbul: Hayat Yayınları, 2006.

P. Biklen, Douglas, Kluth, Paula and Straut, Diana M. (ed.), **Access to Academics for All Students**, Mahwah, NJ.: Lawrence Erlbaum Associates, 2003.

Palat, Madhavan K., (ed.), **Social Identities in Revolutionary Russia,** New York: Palgrave, 2001.

Parkinson, R. B., (transltr.), **The Tale of Sinuhe and Other Ancient Egyptian Poems, 1940-1640 BC**., Oxford: Oxford University Press., 1998.

Pels, Dick, **Unhastening Science: Autonomy and Reflexivity in the Social Theory of Knowledge**., Liverpool, England: Liverpool University Press., 2003.

Pels, Dick, **The Intellectual as Stranger: Studies in Spokespersonship**, London: Routledge, 2000.

Platon, **Devlet**, çev. Sabahattin Eyuboğlu- M. Ali Cimcoz, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002.

Platon, **Devlet**, Çev: Sebahattin Eyüboğlu-M. Ali Cimcoz, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1995.

Platon, **Timaios**, çev. Erol Güney ve Lütfi Ay, İstanbul: Sosyal Yayınlar, 2001.

Podgórecki, Adam, **Higher Faculties: A Cross-National Study of University Culture**, Westport, CT.: Praeger Publishers, 1997.

Podgórecki, Adam, **Polish Society,** Westport, CT.: Praeger, 1994.

Polt, Richard, **Heidegger: An Introduction**, New York: Cornell University Press, 1999.

Popper, Karl Raımund, **Hayat Problem Çözmektir**, Çev. Ali Nalbant, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Şubat 2005.

Popper, Karl R., **Conjectures and Refutations: The Growth of Scientific Knowledge**, New York: Basic Books, 1962.

Prada, Manuel González, **Free Pages and Other Essays: Anarchist Musings,** New York: Oxford University Press., 2003.

Radest, Howard B., **Humanism with a Human Face: Intimacy and the Enlightenment**, Westport, CT.: Praeger Publishers, 1996.

Ramsey O. P., Boniface, **Ambrose,** London: Routledge, 1997.

Randall Jr, Herman, John, **Aristotle,** New York: Columbia University Press., 1960.

Raschke, Carl A., **The Digital Revolution and the Coming of the Postmodern University**, New York: Routledge, 2002.

Reich, R., **The Work Of Nations: Preparing Ourselves For 21st Century Capitalism,** New York: Vintage Books, 1992.

Riemer, Neal, **Karl Marx and Prophetic Politics,** New York: Praeger Publishers, 1987.

Rifkin, J., **The End Of Work: The Decline Of The Global Labor Force And The Dawn Of The Post-Market Era,** New York: Putnam, 1995.

Robbins, Bruce, **Secular Vocations: Intellectuals, Professionalism, Culture**, London: Verso, 1993.

Robert, Denis and Zarachowicz, Weronika, **Noam Chomsky İle İki Saat,** Çev. Işıl Bircan, İstanbul: PlanB Yayınları, Ağustos, 2003.

Roberts, W., **Don't Call Me Servant: Government Work and Unions in Ontario 1911-1984**, Toronto: Ontario Public Service Employees Union, 1994.

Robinson, Timothy A., **Aristotle in Outline**, Indianapolis: Hackett, 1995.

Robillard, D. (ed.), **New Directions for Community Colleges**, San Francisco: Jossey Bass, 2000.

Robillard, D. Jr., **Dimensions Of Managing Academic Affairs İn The Community College**, San Francisco: Jossey-Bass, 2000.

Russell, Bertrand, **Neden Hristiyan Değilim?,** Çev:Emre Özkan, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yay., 1. Baskı, 1998.

Russel, Bertrand, **Batı Felsefesi Tarihi**, Çev. Muammer Sencer, İstanbul: Say Kitap Pazarlama, 1983.

Sabine, George H., **A History of Political Theory,** New York: Holt Rinehart and Winston, 1961.

Sahakian, William S., **Felsefe Tarihi**, çev. Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınevi, 1995.

Said**,** Edward, **Hümanizm ve Demokratik Eleştiri**, Çev. Osman Akınhay, İstanbul: Agora Kitaplığı, 2005.

Said, Edward, **Kış Ruhu**, Çev. Tuncay Birkan, İstanbul: Birinci Basım, Metis Yayınları, 2000.

Said, Edward W., **Entelektüel: Sürgün, Marjinal, Yabancı**, Çev. Tuncay Birkan, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1995.

Sapir, E., **"Language, Race and Culture", The Making of Man: An outline of Anthropology**, N.Y.: The Modern Library, 1931.

Sartre**,** Jean Paul, **Aydınlar Üzerine**, Çev. Aysel Bora, İstanbul: Can Yayınları, 2000.

Sasson, Anne Showstack, **Gramsci and Contemporary Politics: Beyond Pessimism of the Intellect**, London: Routledge, 2000.

Schimmel, Annemarie, **Mystical Dimensions of Islam**. University of North Carolina Press., 1975.

Schlagel**,** Richard H., **From Myth to Modern Mind: A Study of the Origins and Growth of Scientific Thought**, Volume: 2, New York: Peter Lang, 1996.

Schopenhauer, Arthur, **Essay on the Freedom of the Will**, New York: Liberal Arts Press, 1960.

Scott, Peter, **Knowledge and Nation**, Edinburgh: Edinburgh University Press, 1990.

Scruton, Roger, Spinoza, Düşüncenin Ustaları, Çev. Cemal Atila, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 2002.

Serdar, Ziyaüddin, **Postmodernizm ve Öteki**, Çev. Gökçe Kaçmaz, İstanbul: Söylem Yay., 1998.

Seymour, Martin Lipset, **Political Man: The Social Bases of Politics,** New York: Doubleday, 1960.

Shields, Christopher, **Classical Philosophy, A Contemporary Introduction**, New York: Routledge, 2003.

Shumar, W., **Higher education and the state: the irony of fordism in American universities, Academic work: The Changing Labour Processes In Higher Education,** Buckingham: SRHE/OUP, 1995.

Sikes, E. E., **Lucretius, Poet & Philosopher,** Cambridge, England: Cambridge University Press., 1936.

Silverman, Franklin H., **Publishing for Tenure and Beyond**, Westport, CT.: Praeger, 1999.

Sim, Stuart (ed.), **The Routledge Companion to Postmodernism,** London: Routledge, 2001.

Simonton, Dean Keith, **Origins of Genius: Darwinian Perspectives on Creativity**, New York: Oxford University Press, 1999.

Skirbekk, Gunnar ve Gilje, Nils, **Antik Yunan'dan Modern Döneme Felsefe Tarihi**, çev. Emrullah Akbaş, Şule Mutlu Akbaş, İstanbul: Üniversite Kitabevi Yayınları, 2004.

Skolnik, M., **Survival or Excellence: A Study of Instructional Assignments in Ontario's Colleges of Applied Arts and Technology**, Toronto: Ontario Institute for Studies in Education, 1985.

Small, H., (ed.), **The Public Intellectual**, Oxford: Blackwell Publishing, 2002.

Smart, Barry, **Michel Foucault**, New York: Routledge, New York, Publication Year, 2002.

Smith, Norman Kemp, **New Studies in the Philosophy of Descartes: Descartes as Pioneer,** london: Macmillan, 1952.

Southern, R. W., **The Making of the Middle Ages,** New Haven, CT: Hutchinson, 1953.

Sprintzen, David, **Camus: A Critical Examination**, Philadelphia: Temple University Press, 1988.

Stace, W. T., **The Philosophy of Hegel: A Systematic Exposition**, New York: Dover Publications., 1955.

Starratt, Robert J., **The Drama of Leadership**, London: Falmer Press, 1993.

Stein, Donald G.(ed.), **Buying in or Selling Out?The Commercialization of the American Research University**, New Brunswick, NJ.: Rutgers University Press, 2004.

Stoddart, William, **Sufism - The Mystical Doctrines and Methods of Islam**, New York: Paragon House Publishers, 1986.

Sybouts, Ward and Wendel, Frederick C., **The Training and Development of School Principals: A Handbook**, Westport, CT.: Greenwood Press, 1994.

Şaylan, Gencay, **Postmodernizm**, İstanbul: İmge Kitabevi, 2002.

Şaylan, Gencay, **Çağdaş Düşünce Akımları: Postmodernizm,** Ankara: TODAİE Yayınları, 1996.

Taylor, C.C.W., **Sokrates, Düşüncenin Ustaları,** Çev. Cemal Atila, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 2002.

Taylor, Hannis, Cicero: **A Sketch of His Life and Works,** Chicago: A.C. McClurg, 1916.

Tekeli, Sevim ve Diğerleri, **Bilim Tarihine Giriş**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001.

Tezbaşaran, A. Ata, **Likert Tipi Ölçek Geliştirme kılavuzu,** Ankara: Türk Psikologlar Derneği, 1997.

The Oxford Universal Illustrated, (ed): William Little, Third Ed.,Vol:II, 'N-Z', London: Oxford Press, 1961.

Thiele, Leslie Paul, **Thinking Politics: Perspectives in Ancient, Modern, and Postmodern Political Theory**, Chatham, NJ.: Chatham House Publishers., 1997.

Thwing, Charles Franklin, **The College President,** New York: Macmillan, 1926.

Tierney, William G., **Culture and Ideology in Higher Education: Advancing a Critical Agenda**, New York: Praeger Publishers, 1991.

Timuçin, Afşar, **Düşünce Tarihi,** İstanbul: Çetin Matbaası, 1992.

Topçuoğlu, Abdullah ve Yasin Aktay (der.), **Modernlik Yoluyla Modernliğe Giden Yollar, Postmodernizm, İslâm Küreselleşme ve Oryantalizm**, Ankara: Vadi Yayınları, 1996.

Ure, Andrew, **The Philosophy of Manufactures**, London: Charles Knight, 1835.

Ülgener, Sabri F., **Zihniyet, Aydınlar ve İzmler**, Ankara: Mayaş Yayınları, 1983.

Vanhoozer, Kevin J., (ed.), **The Cambridge Companion to Postmodern Theology**. Cambridge, England: Cambridge University Press, 2003.

Vine, Phyllis, 'The Social Function of Eighteenth Century Higher Education', **The History of Higher Education,** ASHE Reader Series, New York: Simon & Schuster Custom Publishing, 1997.

Vycinas, Vincent, **Earth and Gods: An Introduction to the Philosophy of Martin Heidegger**, The Hague: Martinus Nijhoff, 1961.

Weber, Alfred, **Felsefe Tarihi**, çev. Halil Vehbi Eralp, İstanbul: Sosyal Yayınlar, 1998.

Weber, Max, **Sosyoloji Yazıları**, Çev. Taha Parla, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, 1993.

White, Helen C., **The Tudor Books of Private Devotion**, Madison: University of Wisconsin Press., 1951.

Whittaker, Thomas, **The Neo-Platonists: A Study in the History of Hellenism**, Cambridge, England.: Cambridge University Press., 1928.

Williams, Meredith, **Wittgenstein, Mind, and Meaning: Toward a Social Conception of Mind**., London: Routledge, 1999.

Wilson, Logan, **The Academic Man: A Study in the Sociology of a Profession**, London: Oxford University Press., 1942.

Windelband, W., **History of Ancient Philosophy**, New York: Charles Scribner's Sons, 1899.

Winkler, Kenneth P., **Berkeley: An Interpretation,** Oxford: Clarendon Press., 1989.

Wright, William Kelley, **A History of Modern Philosophy**, New York: Macmillan, 1941.

Yazıcıoğlu, Yahşi ve Erdoğan, Samiye, **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Detay Yayıncılık, 2004.

Yılmaz, Aytekin, **Modernden Postmoderne Siyasal Arayışlar**, Ankara: Vadi Yay., 1996.

Zanna, M. P. and Darley, J. M., **Managing the research relationship with graduate students**, The Compleat Academic A Career Guide, Washington, DC: American Psychological Association, 2004.

Zeller, Eduard, **Grek Felsefesi Tarihi**, çev. Ahmet Aydoğan, İstanbul: İz Yayıncılık, İstanbul 2001.

Zijderveld, Anton, **Soyut Toplum**, İstanbul: Pınar Yay., 1985.

Znaniecki, Florian, **The Social Role of the Man of Knowledge**, New York: Harper Torchbook, 1968.

B. Makaleler

Abrams, Kathryn, "From Autonomy to Agency: Feminist Perspectives on Self-Direction", **William and Mary Law Review**, Volume: 40, Issue: 3, 1999.

Albrecht, Karl, "Brain Power: People Can Be Trained to Use Their Brains More Effectively for Creativity, Problem Solving, and Other Thinking", **T&D**, Volume: 56. Issue: 11, November 2002.

Alexandra, Andrew, "Academic Personality and the commodification of Academic Texts", **Ethics and Information Technology**, Volume: 4, Number: 4, 2002.

Al-Kazemi, Ali A. ve diğerleri, “Moral Positions and Academic Conduct: Parameters of Tolerance for Ethics Failure”, **Journal of Higher Education**, Volume: 73, Issue: 4, 2002.

Aguirre Jr., Adalberto And Martinez, Ruben, “Leadership Practices and Diversity in Higher Education: Transitional and Transformational Frameworks”, **Journal of Leadership Studies,** Volume: 8, Issue: 3, 2002.

Anderson, P., Murray J. P. and Olivarez, A., “The managerial roles of public community college chief academic officers”, **Community College Review**, 2002, 30(2).

Ardigo, Achille, “The Moral Question and Legitimation”, **Current Sociology**, Volume: 5-2, Sum. 1987.

Aronsson, Gunnar, Bejerot, Eva and Harenstam, Annika, “Ideal and Reality among Public and Private Employed Academics in Sweden”, **Public Personnel Management**, Volume: 28, Issue: 2, 1999.

Avineri, S., "The Communist Manifesto at 150", **Dissent,** Winter 1998.

Bali Akal, Cemal, “Nietzche Spinoza’yı Nasıl Okudu?”, **Cogito**, 2001.

Baltazar, Ramon and Mealiea, Laird, “A Strategic Guide for Building Effective Teams”, **Public Personnel Management**, Volume: 34, Issue: 2, 2005.

Baptista R. and Swann, P., “Do firms in clusters innovate more?”, **Research Policy**, Vol: 27, 1998.

Barak, Rachel, Hativa, Nira and Simhi, Etty, “Exemplary University Teachers: Knowledge and Beliefs regarding Effective Teaching Dimensions and Strategies”, **Journal of Higher Education**, Volume: 72, Issue: 6, 2001.

Baran, Paul A.,“The Commitment of the Intellectual”, **Monthly Review**, Volume: 39, Issue: 10, March, 1988.

Barone, Carole A., **Educause Review**, September-October 2003.

Berman, Paul, “Labor and the Intellectuals”, **The American Prospect**. Issue: 34, September-October 1997.

Bérubé, Michael, “The Abuses of the University”, **American Literary History**, Volume: 10, Issue: 1, 1998.

Blackwell, Charles W., Gibson, Jane Whitney and Hannon, John C., “Charismatic Leadership: The Hidden Controversy”, **Journal of Leadership Studies**, Volume: 5, Issue: 4, 1998.

Boca, Angela M., Owens, Katharine D. and Townsend, Gregory M., “Stories of Collaboration: A Middle School Science Teacher and a Physics Professor”, **Education,** Volume: 123, Issue: 4, 2003.

Bogler, Ronit, “Adam E. Nir, Organizational Vision: The Other Side of the Coin”, **Journal of Leadership Studies**, Volume: 8. Issue: 2., 2001.

Bornstein, Rita, “Redefining Presidential Leadership in the 21st Century”, **The Presidency**, Fall 2002.

Boyer, Ernest L., “The Scholarship of Teaching From: Scholarship Reconsidered Priorities of the Professoriate”, **College Teaching,** Volume: 39, Issue: 1, 1991.

Buck, Chris, “Sartre, Fanon and the Case for Slavery Reparations”, **Sartre Studies International,** Volume: 10, Issue: 2, 2004.

Burkhardt, John C., “Boundary-Spanning Leadership in Higher Education”, **Journal of Leadership Studies**, Volume: 8, Issue: 3, 2002.

Burkhardt, John C. and Overton, Betty J., “Drucker Could Be Right, but ...: New Leadership Models for Institutional-Community Partnerships”, **Personality and Social Psychology Review**, Volume: 3, Issue: 4, 1999.

Burnett, Cathleen, “Passion through the Profession: Being Both Activist and Academic”, **Social Justice**, Volume: 30. Issue: 4., 2003.

Burtis, John O., Douglas, Andrew and Pond-Burtis, L. Kristine, “Myth and Leadership Vision: Rhetorical Manifestations of Cultural Force”, **Journal of Leadership Studies**, Volume: 7. Issue: 4., 2001.

Camus, Albert and Adrian Van Den Hoven, “Democracy Is an Exercise in Modesty”, **Sartre Studies International**, Volume: 7, Issue: 2, December 2001.

Carlson, Peter M. and Fleisher, Mark S., “Shifting Realities in Higher Education: Today's Business Model Threatens Our Academic Excellence”, **International Journal of Public Administration**, 2002.

Carroll, J., “Career paths of department chairs: A national perspective”, **Research in Higher Education,** *32* (6), 1990.

Cherwitz, R., “Intellectual entrepreneurship: The new social compact”, **Inside Higher Ed**., March 9, 2005.

Cherwitz, Richard A. and Boyd, Susan Alvarado, “Intellectual Entrepreneurship”, Vol: 79, No: 3, **College And University Journal,** Wınter 2004.

Chia, R., "Teaching Paradigm Shifting in Management Education: University Business Schools and the Entrepreneurial Imagination", **Journal of Management Studies**. Vol 33, No 4, 1996.

Chia, R., "From Modern to Postmodern Organizational Analysis", **Organization Studies**. Vol 16, No 4, 1995.

Clark, B. R., "Small Worlds, Different Worlds: The Uniqueness and Troubles of American Academic Professions", **Daedalus**, 126 (4), Fall: 21-42, 1997.

Cole, Jonathan R., “Academic Freedom under Fire”, **Daedalus**, Volume: 134, Issue: 2, 2005.

Connell, R.W., “Notes on the World Intelligentsia”, **UTS Review** 3(1), 1997.

Conway, Brendan, “The New Nepotism”, **Public Interest**, Issue: 154, Winter 2004.

Cunningham, J. Barton and Lischeron, Joe, “Defining Entrepreneurship”, **Journal of Small Business Management,** Volume: 29, Issue: 1, 1991.

Çetin, Halis, “Demokratik Meşruiyet Versus Karizmatik Meşruiyet”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Cilt No: 27, No:1, Mayıs 2003.

Daft, R L. and Weick, K.E.,"Toward a Model of of Organizations as Interpretation systems." **Academy of Management Journal,** Vol: 9, No: 2, 1984.

Delanty, Gerard, "The Governance of Universities: What Is the Role of the University in the Knowledge Society?", **Canadian Journal of Sociology**, Volume: 27, Issue: 2, 2002.

Diprete, Thomas A., "The Upgrading and Downgrading of Occupations: Status Redefinition vs. Deskilling as Alternative Theories of Change", **Social Forces**, Volume: 66, Issue: 3, 1988.

Docherty, David, Morrison, David and Tracey, Michael, "Scholarship as Silence", **Journal of Communication**, Volume: 43, Issue: 3, 1993.

Duderstadt, James J., "Preparing Future Faculty for Future Universities", **Liberal Education**, Volume: 87, Issue: 2, 2001.

Duderstadt, James J., "New Roles for the 21st-Century University", **Issues in Science and Technology**, Volume: 16, Issue: 2, Winter 1999.

Dunn, Richard L. and Joshua, "A. Newberg Keeping Secrets in the Campus Lab: Law, Values and Rules of Engagement for Industry-University R&D Partnerships", **American Business Law Journal**, Volume: 39, Issue: 2, 2002.

Eagleton, Terry, **New Statesman**, Volume: 133, Issue: 4705, September 13, 2004.

Ekvall, Göran, "The Creative Climate: Its Determinants and Effects at a Swedish University", **Creativity Research Journal**, Volume: 12, Issue: 4, 1999

Epstein, Joseph, "Intellectuals-Public and Otherwise", **Commentary,** Volume: 109, Issue: 5, May 2000.

Erbaş, Hayriye, "Küçük Sevimli Dünya: Küreselleşme ve Bazı Yanılgılar", **Doğu Batı Dergisi,** Sayı: 10, 2000.

Erşen, Murat, "Entelektüel Laik Mi Olmalıdır?", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Yıl: 9, Sayı: 36, Şubat, Mart, Nisan 2006.

Ezzamel, Mahmoud and Willmott, Hugh, “Accounting for Teamwork: A Critical Study of Group-Based Systems of Organizational Control”, **Administrative Science Quarterly**, Volume: 43, Issue: 2, 1998.

Farber, David, “Intellectuals and Democracy: Academics in Paradise/ Emerson's Vocation”, **American Literary History**, Volume: 12, Issue: 4., 2000.

Fink, C. F., “Some Conceptual Difficulties in the Theory of Social Conflict”, **Journal of Conflict Resolution**, Vol: 12, 1968.

Fontes, Jesús Francisco Galaz, “University Experience and the Academic Profession”, **Revista Electrónica de Investigación Educativa,** Vol. 1, No. 1, 1999.

Foster, Lenoar, Mcgovern, Dean and Kelly, Ward, “College Leadership: Learning from Experience, Contributors”, **Journal of Leadership Studies**, Volume: 8, Issue: 3, 2002.

Friedrich, C.J., “Constitutional Reason of State**”**, **Providence**, 1957.

Frost, S. H., Chopp, R. S. and Jean, P. M., “What’s Old is New Again: Alternative Strategic for Supporting Faculty”, **Change**, Volume: 33, No. 6, 2001.

Frost, Susan H., Hearn, James C. and Marine, Ginger M., “State Policy and the Public Research University: A Case Study of Manifest and Latent Intentions”, **Journal of Higher Education**, Volume: 68, Issue: 4, 1997.

Furedi, Frank, “Afterword: The Downsizing of Intellectual Authority”, **Critical Review of International Social and Political Philosophy,** Vol: 6 (4), Winter, 2003.

Gardner, John W., “Leadership and the Future: Leaders Help People to Believe in Themselves and in the Possibilities of the Future”, **The Futurist**, Volume: 24, Issue: 3, May-June 1990.

Gmelch, Walter H., Wolverton, Marvin L. and Wolverton, Mimi, “The Impact of Role Conflict and Ambiguity on Academic Deans”, **Journal of Higher Education**, Volume: 70. Issue: 1., 1999.

Goertz, Jeanie, “Creativity: An Essential Component for Effective Leadership in Today's Schools”, **Roeper Review**, Volume: 22, Issue: 3, 2000.

Go, Kazuhisa ,“Human Resource Management of Professionals In US Companies”, **NLI., Res.Inst.,** No:130, 1999.

Gönen, Metin, “Felsefe, Politika ve Aydın İkilemi”, **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı: 36, Yıl:9, Şubat, Mart, Nisan 2006.

Grafton, Anthony, “The Public Intellectual and the American University”, **American Scholar**, Volume: 70. Issue: 4., Autumn 2001.

Greenberg, Milton, "A University Is Not a Business (and Other Fantasies)," **Educause Review**, vol. 39, no. 2., March-April 2004.

Greenwald, Howard P., “Scientists and Technocratic Ideology”, **Social Forces**, Volume: 58, Issue: 2, 1979.

Gregory, Marshall, “Introductory Courses, Student Ethos and Living the Life of the Mind”, **College Teaching,** Volume: 45. Issue: 2., 1997.

Gross, Ronald, “Socrates: Mentor for Humanists” , **Free Inquiry,** Volume: 23, Issue: 2, Spring 2003.

Grubb, Norton W., “The Challenge to Change”, **Vocational Education Journal**, Feb. 1991.

Guadilla, Carmen García, “Conocimiento, Educación Superior Y Sociedad En América Latina,” Translation To English: Carlos Tünnermann Bernheim And Marilena De Souza Chaui Cendes, **Nueva Sociedad**, Caracas, 1996.

Guerra, N. and Elliott, G., “Cognitive Roles in the Mediation Process: Development of the Mediation Inventory for Cognitive Roles Assessment (MICRA)” **Mediation Quarterly**, 14(2), 1996.

Gumport, Patricia J., “Academic Restructuring: Organizational Change And Institutional”, **Higher Education,** 39, 2000.

Gupta, R. K., “Moby-Dick and Schopenhauer”, **International Fiction Review**, Volume: 31, Issue: 1-2, 2004.

Gwendolyn, Mink, Feminists, “Welfare Reform and Welfare Justice”, **Social Justice**, Volume: 25. Issue: 1., 1998.

Halawah, Ibtesam, “The Relationship between Effective Communication of High School Principal and School Climate”, **Education**, Volume: 126, Issue: 2, 2005.

Halpern, D. F. And Reich, J. N., Scholarship in psychology: Conversations about change and constancy”, **American Psychologist,** 54, 1999.

Hanley, Larry, **Radical Teacher**, Summer, 2005.

Harkins, Arthur M., “The Futures of Career And Technical Education in a Continuous Innovation Society”, **Journal of Vocational Education Research**, 27(1), 2002.

Harnish D. and Creamer, D. G., "Faculty Stagnation and Diminished Job Involvement.." **Community College Review,** Winter 1986.

Harrington, Lisa, “Introducing Our Graduate Deans”, **A Publication Of The Graduate Division University Of California, Berkeley**, Volume XVI, Number: 1, Spring 2001.

Hassmen, Peter and Koivula, Nathalie, “Central, Local and Overall Ratings of Perceived Exertion during Cycling and Running by Women with an External Or Internal Locus of Control”, **Journal of General Psychology**, Volume: 125, Issue: 1, 1998.

Hebel, Sara, “Higher-Education Groups Issue Statement on Academic Rights and Intellectual Diversity on Campuses,” **The Chronicle of Higher Education**, July 1, 2005.

Hecht, I. W. D., “Transitions and transformations: The making of department chairs”, **To Improve the Academy**, Vol. 19, 2001.

Heck, Ronald H., Johnsrud, Linda K. and Rosser, Vicki J., “Academic Deans and Directors: Assessing Their Effectiveness from Individual and Institutional Perspectives”, **Journal of Higher Education**., Volume: 74, Issue: 1, 2003.

Hersh, Richard H. and Schneider, Carol Geary, “Fostering Personal & Social Responsibility on College & University Campuses”, **Liberal Education**, Volume: 91, Issue: 3, 2005.

Himmelfarb, Gertrude, “Academic Advocates”, **Commentary,** Volume: 100, Issue: 3, September 1995.

Himmelfarb, Gertrude, “What to Do about Education 1: The Universities”, **Commentary**, Volume: 98, Issue: 4, October 1994.

Hirt, Mary Jane Kuffner, “Capacity Building the Self-Reflective Leader”, **Public Management**, Volume: 86, Issue: 1, January-February 2004.

Holst, Wayne A., “We Believe”, **The Christian Century,** Volume: 120, Issue: 19., September 20, 2003.

Hoppe, S. L., “Identifying and nurturing potential academic leaders”, **New Directions for Higher Education,** 124, 2003.

Hy, Ronald John, Sims, Richard G., and Venhaus, Monte, “Academics in Service to the Legislature: Legislative Utilization of College and University Faculty and Staff”, **Public Administration Review**, Volume: 55, Issue: 5, 1995.

Islam, Nazrul, “Towards a Theory of the Intellectuals and their Political Ideology in the Post-Soviet Global Society”, **Bangladesh e-Journal of Sociolog,** Vol: 2, No. 2, July 2005.

İnce, Hilal Onur, “Batılı Muhafakâr Düşüncede Entelektüellerin Yeri ve İşlevleri”, **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı: 36, Yıl: 9, Şubat, Mart, Nisan 2006.

Jackson, Jerlando F. L., Gmelch, Walter H., “How Associate Deans' Positions Are Designed Within The Context Of The Top 50 Colleges And Schools Of Education”, **Peabody Journal Of Educatıon**, 78(2), 2003.

Jenni, Kathie, “The Moral Responsibilities of Intellectuals”, **Social Theory and Practice,** Volume: 27, Issue: 3, 2001.

Johnson, Dan, “The University of the Future”, **The Futurist**, Volume: 36, Issue: 3, May 2002.

Jongbloed, B.W.A. and Vossensteyn, J.J., “Keeping up Performances: an international survey of performance based funding in higher education”, **Journal of Higher Education Policy and Management**, Volume: 23, 2001.

Kansu, Emin, “Bilimsel Araştırmalar ve Araştırma Etiği’’, **TÜBA Günce Dergisi**, Sayı: 35, Kasım 2006.

Karns, Jeanne T., Meredith, William and Wang, Aimin, “Motivation, Stress Self-Control Ability, and Self-Control Behavior of Preschool Children in China”, **Journal of Research in Childhood Education**, Volume: 17, Issue: 2, 2003.

Kelly, Aileen, “Herzen versus Schopenhauer: An Answer to Pessimism” , **Journal of European Studies**, Volume: 26, Issue: 1, 1996.

Kelly, John C., “Wittgenstein, the Self and Ethics”, **The Review of Metaphysics,** Volume: 48, Issue: 3, 1995.

Kennedy, Donald, “Making Choices in the Research University”, **Daedalus**, Volume: 122, Issue: 4., 1993.

Kezar, Adrianna, “Moving from I to we: reorganizing for collaboration in higher education”, **Change,** Nov-Dec, 2005.

Kılıçbay, Mehmet Ali, “ ‘Aydın’ ve 'Entelektüel' Kavramlarının Kökeni ve Mahiyeti”, **Aktüel dergisi,** Sayı: 15, Ocak 2006.

Kızılçelik, Sezgin, “Postmodernizm: ‘Modernlik Projesine’ Bir Başkaldırı”, **Türkiye Günlüğü,** Sayı: 30, 1994.

Korkut, H. “Üniversite Akademik Yöneticilerinin Liderlik Davranışları”, **Amme İdaresi Dergisi**, 25(1), Ankara, 1992.

Kurzman, Charles and Owens, Lynn, “The Sociology of Intellectuals”, **Annual Review of Sociology,** 2002.

Lamar, Johnson B., "Institutional Research in Western Junior Colleges," **JuniorCollege Journal**, March 1962.

Laurillard, Diana, **Educause Review**, Vol: 37, No: 1, January/February 2002.

Lefcourt, H. M., "Internal versus External Control of Reinforcement: A review", **Psychological Bulletin**, 65 (4), 1966.

Leitner, Peter M. and Stupak, Ronald J., "Managers and Leaders: An Active Strategy for Understanding and Using Power" **Journal of Power and Ethics**, Volume: 2, Issue: 2, 2001.

Letemendia, V.C., "Poverty in the Writings of Albert Camus", **Polity**, Volume: 29, Issue: 3, 1997.

Lindholm, Jennifer A., "Pathways to the Professoriate The Role of Self, Others, and Environment in Shaping Academic Career Aspirations", **Journal of Higher Education**, Volume: 75, Issue: 6, 2004.

Luckner, John L., "Altering Locus of Control of Individuals with Hearing Impairments by Outdoor-Adventure Courses", **The Journal of Rehabilitation**, Volume: 55, Issue: 2, 1989.

Luwel, M., Noyons, E.C.M. and Moed, H., "Bibliometric Assessment of Research Performance in Flanders: Policy Background and Implications", **R&D Management,** Vol: 29, No: 2, 1999.

Mac Lane, Saunders, "Should Universities Imitate Industry?", **American Scientist**, Volume: 84, Issue: 6, November-December 1996.

Mahçupyan, Etyen, "Hangi Entelektüel?", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı: 36, Yıl:9, Şubat, Mart, Nisan 2006.

Marshall, J. Dan, Otis-Wilborn, Amy and Sears, James T., "Leadership and Pedagogy: Rethinking Leadership in Professional Schools of Education", **PJE. Peabody Journal of Education**, Volume: 66, Issue: 3, 1991.

McArthur, Ronald C., "Democratic Leadership and Faculty Empowerment at the Community College: A Theoretical Model For The Department Chair", **Community College Review**, Volume: 30, Issue: 3, Winter 2002.

Mcelroy, Wendy, "Voltaire vs. Intolerance", **Free Inquiry**, Volume: 20, Issue: 1, Winter 1999.

M. De Simone, Deborah, “Identity of the University Professor Is Formulated over Time, Requiring Self-Discovery Followed by Being an Intellectual Scholar and Teacher”, **Education**, Volume: 122, Issue: 2, Winter, 2001.

Meester, Frank and Maarten Meester, “An Interview with Bernard-Henri Levy: Grandeur and Misery of Commitment”, **Sartre Studies International**, Volume: 6, Issue: 2, 2000.

Mcmillin, Linda, “Compacts and Collaboration Across the Faculty: Administrator Divide”, **Liberal Education,** Volume: 88, Issue: 3, 2002.

Morenz, Ludwig D. “Ancient Egyptian Literature: History and Forms”, **The Journal of the American Oriental Society,** Volume: 119, Issue: 1, 1999.

Moser, Richard, “Campus Democracy, Community, and Academic Citizenship, Strategy Stream”, COCAL VI, August 2004.

Moshman, David, “Intellectual Freedom for Intellectual Development”, **Liberal Education**, Volume: 89, Issue: 3, 2003.

Mulford, Bill and Manuel Moreno, Juan, “Leadership: A True Story of Sustainability (or the Lack Thereof)”, **The Educational Forum**, Volume: 70, Spring 2006.

Nanus, Burt, “Futures-Creative Leadership: The Futures-Creative Leader Not Only Imagines the Preferred Future but Works to Create It”, **The Futurist**, Volume: 24, Issue: 3, May-June 1990.

Neiva, Eduardo, “Redefining the Image: Mimesis, Convention, and Semiotics”, **Communication Theory,** Volume: 9, Issue: 1, 1999.

Neumarkt, Paul, “The Art of Thinking”, **Journal of Evolutionary Psychology**, Volume: 26, Issue: 1-2, 2005.

Noble, David F., “Technology and the Commodification of Higher Education” **Monthly Review**, Volume: 53, Issue: 10, March 2002.

Nonaka, I., "The Knowledge-Creating Company," **Harvard Business Review**, November - December, 1991.

Olso, Richard G., "The Scientific Revolution Reshapes the World: Galileo Galilei", **World and I,** Volume: 14, Issue: 4, April 1999.

Ören, Tuncer, "Bilişim ve Benzetimde Profesyonellik, Etik ve Özenli Türkçe", **Marmara Araştırmalar Merkezi Bilişim Teknolojileri Araştırmaları Enstitüsü.**, TÜBİTAK, Mart, 2003.

Öz-Alp, Şan, "Türkiye'de Üniversitelerin Yönetiminde ve Organizasyonunda Karşılaşılan Sorunlar", **Açıköğretim Fakültesi Dergisi,** A.Ü., C:1, S:2, Kış, 1995.

Özcan, Zeki, "Sosyo-Kültürel Fenomen Olarak Entelektüeller", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı: 36, Yıl: 9, Şubat, Mart, Nisan 2006.

Özgen, Levin, "Ölçek Ekonomilerinde Değişmeler ve Alan Ekonomileri", **İktisat Dergisi**, Sayı: 353, 354, 1994.

Parenti, Michael, "The Myth of the Liberal Campus", **The Humanist**, Volume: 55, Issue: 5, September-October 1995.

Parker, M. and Jary, D., "The McUniversity: organisation, management and academic subjectivity", **Organisation**, 2, 2, 1995.

Parlak, Zeki, "Sanayi Ötesi Toplum Teorilerinin Eleştirel Bir Değerlendirmesi", **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** 2004 / 2.

Parvis, Leo, "Diversity and Effective Leadership in Multicultural Workplaces", **Journal of Environmental Health,** Volume: 65, Issue: 7, 2003.

Patricia J. Gumport and Stuart K. Snydman, "The Formal Organization of Knowledge: An Analysis of Academic Structure", **Journal of Higher Education**, Volume: 73. Issue: 3., 2002.

Patricio, Silva, "Technocrats and Politics in Chile: from the Chicago Boys to the CIEPLAN Monks", **Journal of Latin American Studies**, 23(2), 1991.

Pence, James L. "Deans' Dilemmas: Practicing Academic Leadership", **Liberal Education**, Volume: 89. Issue: 4., 2003.

Pfeiffer, Steven I., “Emotional Intelligence: Popular but Elusive Construct”, **Roeper Review**, Volume: 23, Issue: 3, 2001.

Place, Jeff, “Rural School and Community Trust”, **Rural Roots**, Volume 3, No. 6, December 2002.

Pope, Rob, “Writing Textbooks in a Cold – But Changing? – Climate”, **Teaching Forum 50**, Autumn 2002.

Powers, Joshua B., “Commercializing Academic Research: Resource Effects on Performance of University Technology Transfer”, **Journal of Higher Education**, Volume: 74, Issue: 1, 2003.

Pusser, Brian, Doane, Dudley J.,“Public Purpose And Private Enterprise”**, Change**, Sept, 2001.

Raelin, Joseph A., “Should Faculty Be "Managed"?” **Academe,** May-Jun 2003.

Rakos, Richard F., “Department chair: Antecedent and Postcedent Stimulus Control”, **The Behavior and Social Issues,** Fall 2001.

Rappaport, Theodore S., “Adopting the Entrepreneurial Model”, **ASEE Prism,** March 2003.

Rhodes, Frank, “The Art of the Presidency”**, The Presidency**, Spring 1998.

Ribeiro, Brian, “Epistemological Skepticism(s) and Rational Self-Control”, **The Monist**, Volume: 85, Issue: 3, 2002.

Roberts, T. S., “Academics in Academia: The Forgotten Resource in the Rush to New Technologies”, **Educational Technology & Society,** 5 (2): April 2002.

Rotter, J. B., “Generalized Expectancies for Internal versus External Control of Reinforcement”, **Psychological Monographs**, 80, 1966.

Roueche, J. E. and Mink, O. G., “Helping the Unmotivated Student: Toward Personhood Development”, **Community College Review**, 3, 1976.

Rountree, Helen C., “Powhatan Priests and English Rectors: World Views and Congregations in Conflict”, **American Indian Quarterly**, Volume: 16, Issue: 4, 1992.

Royal, Robert, “The Other Camus”, **The Wilson Quarterly**, Volume: 19, Issue: 4, Autumn 1995.

Rubiralta, M. and Vendrell, M., “Benchmarking Of Science Parks, A New Model Of Science Park: Barcelona Science Park”, **Biospain**, November 29, 2004.

Saelens, Brian E. ve diğerleri, "Use of Self-Management Strategies in a 2-Year Cognitive Behavioral Intervention to Promote Physical Activity." , **Behavior Therapy**, 31, 2000.

Said, Edward W., “The Public Role of Writers and Intellectuals”, **The Nation**, Volume: 273, Issue: 8, September 17, 2001.

Sassower, Raphael, “On Madness in the Academy”, **Journal of Higher Education**, Volume: 65, Issue: 4, 1994.

Sayın, Özer, **“**Betül Çotuksöken’le Orta Çağ Üstüne”, **Doğu Batı Dergisi**, Sayı: 33, Ağustos-Eylül-Ekim 2005.

Schaefer, Jame, “Appreciating the Beauty of Earth”, **Theological Studies**, Volume: 62, Issue: 1, 2001.

Schmitt, C., “The Legal World Revolution, Special Issue on C.Schmitt”, **Telos**, Number 72., Summer 1987.

Setton, Randall P., Wyld, David C., “The Leader Of The Band: The Pivotal Role Of The Academic Department Head In The Pursuit Of Continuous Improvement And Innovation In Business Education”, **College Student Journal**, Sept, 2004.

Shelton, Mark, “The Morality of Peace: Kant and Hegel on the Grounds for Ethical Ideals”, **Review of Metaphysics**, Volume: 54, Issue: 2, 2000.

Shils, Edward, ‘’Intellectuals and the Powers: Some Perspectives for Comparative Analysis’’, **Comparative Studies in Society and History,** Volume: 1, 1958.

Shils, Edward, “The Academic Ethic”, **Minerva**, Issue: 20, Spring-Summer 1982.

Smith, Bob, “Why A Dean?”, **All Things Academic**, *5* (3), September 2004.

Sokal, D.J. ve diğerleri, “Teaching Philosophies Reconsidered: A Conceptual Model for the Development and Evaluation of Teaching Philosophy Statements”, **The International Journal for Academic Development**, 7 (1), 2002.

Steiner, S., “The Deans' Participation: Necessity or Lunacy?” **New Directions for Community Colleges**, 3 (3), Autumn 1975.

Stehr, Nico, “The Power of Scientific Knowledge and Its Limits”, **Canadian Review of Sociology and Anthropology**, Volume: 28, Issue: 4, 1991.

Stevenson, Joseph Martin, “Modern Practice, Pragmatism, Philosophy in Higher Education Administration: Knowledge Leadership of the Chief Academic Officer”, **College Student Journal**, Volume: 35. Issue: 2., 2001.

Stevenson, Joseph Martin, “A New Epistemological Context for Education: Knowledge Management in Public Schools”, **Journal of Instructional Psychology**, Volume: 27. Issue: 3., 2000.

Stewart, Jon, “Challenging Prescriptions for Discourse: Seneca's Use of Paradox and Oxymoron” , **Mosaic**, Volume: 30, Issue: 1, 1997.

Steyn, Gm., “Creating Knowledge through Management Education: A Case Study of Human Resource Management”, **Education**, Volume: 123. Issue: 3., 2003.

Stone, G. and Jackson, T., “Internal-external control as a Determinant of Effectiveness of Modeling and Instructions”, **Journal of Counseling Psychology**, 22, 1975.

Strong, R., “New strategies, New Visions”, **Educational Leadership**, 44(2), 1986.

Subaşı, Necdet, “Normal Bilim” ve Hakikat Rejim(ler)i, **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Yıl: 9, Sayı: 36, Şubat, Mart, Nisan 2006.

Suh, Eunkook M. and Triandis, Harry C., “Cultural Influences on Personality”, **Annual Review of Psychology,** 2002.

Sullins, Robert, “Traditional and New Opportunities for Faculty Development: A View Toward the Twenty-first Century”, **VCCA Journal**, Volume: 3, Number: 1, Spring-Summer 1988.

Symes, Colin,"Working for Your Future': The Rise of the Vocationalised University", **Australian Journal of Education,** Volume: 43, Issue: 3, 1999.

Taftalı, Oktay,"Batı Medeniyetinin Mutsuz Çocuğu Entelektüel", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı: 36, Yıl: 9, Şubat, Mart, Nisan 2006.

Takış, Taşkın, "Tanıdık Yabancılar: Entelektüeller", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı: 36, Yıl:9, Şubat, Mart, Nisan 2006.

Topçuoğlu, Reyhan Atasü, "Foucault ve Entelektüeller", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı: 37, Yıl:9, Mayıs, Haziran, Temmuz 2006.

Trow, Martin, "From Mass Higher Education to Universal Access: The American advantage", **Minerva**, 37(4), 1999.

Tyler, Tom R., "The Psychology of Legitimacy: a Relational Perspective on Voluntary Deference to Authorities", **Personality and Social Psychology Review**, Volume: 1, Issue: 4., 1997.

Vergin, Nur, "Entelektüel Olmak Ya Da Olmamanın Sosyolojik Belirlemeleri Üzerine Bir Deneme", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı: 37, Yıl: 9 , Mayıs, Haziran, Temmuz 2006.

Vestrich, Roy M., "The Academy Under Siege: Threats to Teaching and Learning in American Higher Education", **American Academic,** Volume: 2, Number: 1, March 2006.

V. Hilgemann, and J. Blodget, "Profile of an excellent teacher", 1991.

Wagner, Jon, "Social Contracts and University Public Service; the Case of Agriculture and Schooling", **Journal of Higher Education**, Volume: 64, Issue: 6, 1993.

Wayne Anderson, Philip, "The Managerıal Roles Of Public Communıty College Chief, Academic Offıcers", **A Dissertatıon In Higher Education**, Texas Tech. University, Spring 2002.

W. Dan, The Two Doors to the Community College Presidency, **Community College Review,** Volume: 26. Issue: 1., 1998.

Weick, K. E., “Education Systems as Loosely Coupled Systems”, **Administrative Science Quarterly**, Volume: 21, 1976.

Weiming, Tu, “Intellectuals in a World Made of Knowledge”, **Canadian Journal of Sociology**, Volume: 30, Issue: 2, 2005.

Wiener, J., "Tenure Trouble", **Dissent,** Winter 1998.

Willmott, H., “Managing The Academics, Commodification And Control In The Development Of University Education In The UK”, **Human Relations,** 48(9), 1995.

Wilson, Edward O., “Back from Chaos: ... We Will Discover Underlying All Forms of Knowledge a Fundamental Unity”, **The Atlantic Monthly**, Volume: 281, Issue: 3, March 1998.

Wilson, Jeffrey, “Metaphysical Questions in Sartre's Phenomenological Ontology”, **Sartre Studies International**, Volume: 6, Issue: 2, 2000.

Wilson, T., “The Proletarianisation of Academic Labour”, **Industrial Relations Journal**, 22, 1991.

Wong, Linda C. and Kleiner, Brian, “Nepotism.” **Work Study**, London: Vol. 43, Issuse: 5., Sep-Oct 1994.

Wood, Jennifer, “Reinventing Intellectuals”, **Canadian Journal of Criminology**, Volume: 41, Issue: 2, 1999.

Working with Emotional Intelligence, “Developing Others - Sensing Other People's Development Needs and Bolstering Their Abilities”, **The Futurist**, Volume: 33, Issue: 3, March 1999.

Wright, Jim, “Values and Vision: Managing Transition”, **Public Management**, Volume: 76, Issue: 2, February 1994.

Ylijoki , O. H., and Mäntylä, H., “Conflicting Time Perspectives in Academic Work”, **Time & Society**, 12:1, 2003.

Zilwa, Deanna De, "They Do not and They Cannot Teach What Should Happen. Academics and the Real World", **Australian Journal of Education**, Volume: 47, Issue: 3, 2003.

C. Bültenler

"Academic Freedom and Tenure, 1940 Statement of Principles", **AAUP Bulletin**, XLIX, June 1963.

Reynolds, Mark, "The Intellectual Work of Two-Year-College Teaching", **ADE Bulletin**, 121, Winter 1998.

D. Gazeteler

Vergin, Nur, "Evrensel Değerler Karşısında Akrabanın Akrabaya Yaptığı" , **Yeni Yüzyıl**, 19.10.1997.

E. Ansiklopediler

AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt 23, İstanbul: Hürriyet Ana Yayıncılık A.Ş., 1994.

Ana Britannica Ansiklopedisi, istanbul: Güzel Sanatlar maatbası, 1992.

Dictionnaire Larousse Ansiklopedik Sözlük, 1. Cilt, İstanbul: 1994.

Encyclopedia Britannica, Vol: 1, 1972.

Hançerlioğlu, Orhan, **Felsefe Ansiklopedisi,** Cilt, 1, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1981.

Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi, 3. Cilt, İstanbul, 1992.

Shils, Edward, **International Encyclopedia of the Social Sciences**, New York: Macmillan / Free Press., 1968.

Temel Britannica, Temel Eğitim ve Kültür Ansiklopedisi, İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., İstanbul 1992.

The Columbia Encyclopedia, New York, Columbia University Press., 2004.

Yeni Rehber Ansiklopedisi, İstanbul: İhlas Ofset Ve Türkiye Gazetecilik, 1994.

F. Sözlükler

Bolay, Süleyman Hayri, **Felsefi Doktrinler ve Terimler Sözlüğü**, Ankara: Akçağ Yayınları, Yedinci Baskı, 1997.

Boudon, Raymond and Bourricaud, François, **A Critical Dictionary of Sociology**, London: Routledge, 1989.

Cassidy, J., "Rectorship, rectorate", **Webster 1913 Dictionary,** Patrick, 1913.

Cevizci, Ahmet, **Felsefe Sözlüğü,** İstanbul: Paradigma Yayınları, Ekim 2002.

David, Antony E. and Rosalie David, **A Biographical Dictionary of Ancient Egypt,** London: Seaby, 1992.

Dictionary of Islam, London, Asia Publishing House, 1988.

Hançerlioğlu, Orhan, **Felsefe Sözlüğü**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1979

Hançerlioğlu, Orhan, **Felsefe Sözlüğü,** Ankara: Varlık Yayınları, 1967.

Hanks, Patrick, **Dictionary of American Family Names**, Oxford University Press, May 2003.

İnanç Sözlüğü, 1.Cilt, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1993.

İslam İnançları Sözlüğü, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1984.

Longman Dictionary of Contemporary English, Thirteen Edition, Edinburgh: 1995.

Longman, Dictionary of Contemporary English, Longman Group, Barcelona, 1995.

Marshall, Gordon, **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999.

Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügât, Tür Dav Yayınları,.

Püsküllüoğlu, Ali, **Çağdaş Türkçe Sözlük**, 1. Cilt, İstanbul: Arkadaş Yayınevi, 1987.

Redhouse Sözlüğü, İstanbul: Sev Yayıncılık., 7. Baskı, 1998.

Schulman, Jana K., The Rise of the Medieval World, 500-1300: A Biographical Dictionary, Westport, CT: Greenwood Press., 2002.

The Oxford Turkısh Dictionary, İstanbul, İnkılâp Yay.,1991.

Traver, Andrew G., **From Polis to Empire, the Ancient World, C. 800 B.C.-A.D. 500: A Biographical Dictionary**, Westport, CT: Greenwood Press., 2002.

Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**, Ankara: 1988.

Türkiye Gazetesi Dini Terimler Sözlügü, Cilt: 2.

Yalt, A.Rıza, **Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük**, İstanbul: Ararat Yayınevi, 1971.

Yeğin, İsmail, **Yeni Lügât,** İstanbul, Hizmet Vakfı Yayınları, 2004.

G. Basılmamış Tezler ve Ders Notları

Walberg, Herbert J. and Bast, Joseph L., "Education and Capitalism: How Overcoming Our Fear of Markets and Economics Can Improve America's Schools", Hoover Institution Press Publication, (Paperback), 2003.

W. E. Day, "An Analysis Of Selected Duties Of Academic Deans Of Public Junior Colleges Factors", (Doctoral dissertation, Texas Technological College, 1968).

H. Seminere Sunulan Bildiriler

Andrews, E. B., "The Organization of the University and the Distribution of Authority and Function Therein", University of Nebraska, Transactions and Proceedings of the National Association of State Universities in the United States of America, 1907.

Benneworth, Paul, Who Buılds "Science Cities" And "Knowledge Parks"? Hıgh Technology Fırms Mobilising Heterogeneous Commercialisation Networks, (Upon Tyne, Institute For Policy And Practice University Of Newcastle), 2006.

Betts, Julian R. And Lee, Carolyn W.B., "Universities As Drivers Of Regional And National Innovation: An Assessment Of The Linkages From Universities To Innovation And Economic Growth", The John Deutsch Institute Conference On "Higher Education İn Canada, Held February, 13-14, 2005, http://jdi.econ.queensu.ca/Files/htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 12.09.2006).

Boyer, Ernest, “Campus Life: In Search of Community and A Vision of an Equitable University”, The Penn State Commission for Women, 1991.

Bryson, C., Barnes, N. And Kirk, S., “The Multıversıty Of Labour Processes”**,** Paper Prepared For The 17th Annual International Labour Process Conference, Royal Holloway University, 29-31 March, 1999.

Cameron, Alan "The last days of the Academy at Athens", Proceedings of the Cambridge Philological Society, Vol. 195, 1969.

Coaldrake, Peter and Stedman, Lawrence, “Changing Roles And Policies”, Canberra: Higher Education Division Department Of Education, Training And Youth Affairs, September 1999.

Gibson, L.J., “Science Cities or Technopolis, Science Parks and Technology Parks: Alternative Models for University Participation”, Proceedings of the Development Strategies for Science Town, 1992.

Gilbert, Alan D., “Promote Genuine İntellectual Activity, The Idea Of A University: Enterprise Or Academy?” The Manning Clark Symposium, Canberra, 25 July 2001.

Goldberg, Edie, “Graduate School Review Report”, University Of Maryland, February 4, 2005.

Madden, Frank and Lovas, John, “Research and Scholarship in the Two-Year College”, Two-Year College English Association Executive Committee, November 20, 2004.

Makarow, Marja, “Managıng The Unıversıty Communıty Graduate Schools In Europe: How Can They Enhance Unıversıty Research?” London: Case Study: Fınland, 11-12 November 2005.

Radziwill, Nicole, “An Ethical Theory For The Advancement of Professionalism In Software Engineering, General Knowledge”, Conduct and Ethics, Software Quality Principles: An Editorial Symposium, Vol: 2(1), 2005.

Townsend, B. K. and Moyo, S., “The Ideal Community College Academic Affairs administrator: An inside view”. Paper Presented at the Annual Conference of the Southern Association for Community College Research, Panama City:, August 1996.

Watkins, K., Managing Change: How Managers Describe Their Roles and Concerns. Paper Presented to the Institute for Presidents, Austin, TX: May 1982.

Ylijoki, Oili-Helena, "Orientations of Future in Academic work", A paper for the 20th EGOS Colloquium The Organization as a Set of Dynamic Relationships, Ljubljana University, Slovenia: July 1-3, 2004, sf. 7-9.

I. Elektronik Kaynaklar

"A New Vision of Graduate Preparationfor Science and Mathematics Faculty", http://www.preparingfaculty.,htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 20.10.2006).

Academician, http://en.wikipedia.org/wiki/Academician, 2006, (Er. Tarihi, 04.04.2006).

Academy, http://en.wikipedia.org/Academy, 2005, (Er. Tarihi, 03.04.2006).

Akdemir, Ali "Entelektüel Liderlik", http://www.isguc.org,htm/HTML,2005, (Er.Tar:15, 05, 2006).

Alimlik Ariflikle Güzel, http://hicankayolu.blogspot.com/2006/htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi, 29.08.006).

Andrus, Charlesetta D., "Louisiana Technical College", www.lctcs.state/htm/HTML, 2004, (Er. Tarihi, 32.06.2006).

Aytaç, Ömer, "Meslekler Sosyolojisi Açısından Polislik Mesleği", http://gapmyo.edu/dergiwebs/htm/HTML, 2005 (Er. Tar:14,12,2005).

Baker, Shirley K., "Principles For Emerging Systems Of Scholarly Publishing", June 6, 2000, http://www.arl.org/htm/HTML, , 2000, (Erişim Tarihi, 23.10.2006).

Batur, Behçet, Bilgi Toplumunda Üniversite, www.universitetoplum.org/htm/HTML 2004, (Er. Tarihi, 22.04.006).

Berger, Peter, "Bilgi sosyolojisinde Bir Problem Olarak Kimlik", Çev. M. Cüneyt Birkök, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, www.insanbilimleri.com/htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 20.04.2006).

Borofsky, Robert, Entelektüeller Ve Kamu Hayatına Karşı Sorumlulukları, Noam Chomsky ile Söyleşi, http://www.zmag.org/turkey/rbek.htm/HTML, 2004, (Er. Tarihi, 02.03.2006).

Bradford County School District, "Management Structures" April 2003, http://www.oppaga.state/ htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 13.05.2006).

Brennan, Donald G., "Mıdwestern Assocıatıon Of Graduate Schools, The Role Of Structure And Policies İn Promoting New Directions", School, Saint Louis University, http://associations.missouristate.edu/mags, htm/HTML, 1999, (Er. Tarihi, 03.06.2006).

Brodie, Maxine, "Trends And Issues In Academıc Publıshıng", Macquarie University: Paper For Library Committee 3 March 2005, s. 2, http://www.copyright/htm/HTML, (Er. Tarihi, 23.10.2006).

Clemson University, College of Business and Behavioral Science, Administrative Responsibilities, Dean,http://business.clemson.edu/dean/director/AdminResp.pdf,, 2005, (Er.Tarihi, 22.02.2006).

College Of Technology Administration, Http://Www.İtap.Purdue.Edu/htm/HTML, 2004, (Er, Tarihi, 28.5.2006).

Collingridge, Mike, Professional Issues in Clinical Sciences, http:// http://csu.edu.au/ faculty/ arts/ humss/ philosophy/ (Er.Tar:22,05,2006).

Deciding To Attend Graduate School, http://www.gradschooltips.com/htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 02.07.2006).

Duboff, Josh, Aid policy may change again, Published: Wednesday, December 07, 2005, http://www.yaledailynews.com/htm/HTML, , (Er. Tarihi, 12.10.2006).

Ernst, Susan, "Tradition and Innovation: A Strategic Plan for Scholarship in the School of Arts and Sciences of Tufts University", http://ase.tufts.edu/faculty-info/TraditionandInnovation.pdf,htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 23.03.2006).

Expectations of a Faculty Appointment, Policy Statement, Brigham Young University, December 1995, http://techtransfer.byu.edu/forms/expect.2.htm#Appointment, htm/HTML, 1995, (Er. Tarihi, 20.01.2006).

Felsefe tarihi, http://felsefe.info/htm/HTML, 2006 (Er. Tarihi, 20.06.2006).

Ford, Jim, "Integratıon Of Academıc And Vocational Programs", February 11, 2002, www.Ccny.Cuny.Edu/Education/Admined, htm/HTML, 2002 (Er. Tarihi, 22.05.2006).

Georgetown University, "Dean, Graduate School of Arts and Sciences", January 2006, sf. 4-6., https://www3.georgetown.edu,htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi, 30.10.2006).

Goel, Vivek, Discussion Paper, Graduate Education Task Force, April 2005, s. 6, http://www.provost.utoronto.ca/userfiles,htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 06.06.2006).

González, Cristina, Nemeier, Debbie A. and Navrotsky, Alexandra, The New Generation of American Scholars, Acedeme, http://www.aaup.org/htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 03.06.2006).

Goldsmith, Ursula, "Yesterday, Today, And Tomorrow", http://docs.ndltd.htm/HTML, 2004, (Er. Tarihi, 23.03.2006).

Hall, Kermit L., "Free Speech Public Universities and Colleges Campuses", http://www.firstamendmentcenter.org/htm/HTML, ,2006,Er. Tarihi, 02.10.2006).

High School, The Free Encyclopedia, Http://En.Wikipedia.Org/Wiki/.,htm/HTML, 2006, (Er.Tarihi, 31.10.2006).

Horowitz, David, "Defending Academic Values"**, Presidency Magazine**, Spring 2006, http://www.studentsforacademic/htm/HTML,2006, (Erişim Tarihi, 11.03.2006).

House Of Commons, Science And Technology Committee, "Scientific Publications: Free For All?, April 2003, s.1, http://www.publications/htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 13.10.2006).

http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/atlantis, htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi, 04.05.2006).

http://www.felsefe.info/htm/HTML, (Erişim Tar. 03.06.2006)

http://www.tdk.org.tr/tdksozluk/sozbul.asp?kelime, 2006, (Er. Tarihi, 02.09.2006).

Inger, Morton, "Teacher Collaboration in Secondary Schools", Center Focus Number 2, December 1993, http://vocserve.berkeley/htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 23.07.2006).

İktibas Dergisi, Yıl:21 Sayı: 285 Eylül 2002, http//www.iktibasinfo/dergi/htm/HTML, 2002**,** (Er. Tarihi, 10. 05. 2005).

İlkçağ Felsefesi, http://www.felsefe.gen.tr/htm/HTML, 2006, (Er.Tarihi, 21.08.2006).

İyonya Okulu, Thales, http://www.felsefe.htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 12.02.2006).

Jackson, T., "Fostering Intellectual Creativity: An Interview with Thomas Jackson", Ewing Marion Kauffman Foundation, www.kauffman.org/items.cfm/504.htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 10.11.2006).

KansasUniversity,http://www.chancellor.ku.edu/speeches/Convocation/,htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 13.02.2006).

Kellner, Douglas, Intellectuals and New Technologies, http://www.gseis.ucla.edu/htm, HTML, 2006, (Er. Tarihi, 13.12.2006).

Kellner, Douglas, "Intellectuals, the New Public Spheres, and Techno-Politics", http://www.gseis.ucla.edu, htm/HTML,2005, (Er.Tar:25, 07, 2006).

Leithwood, Kenneth A. and Riehl, Carolyn, "What Do We Already Know About Successful School Leadership?", AERA Division A Task Force on Developing Research in Educational Leadership March, 2003, s. 10-26, http://www.cepa.gse/htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 23.07.2006).

Levy, Bernard Henry, http://en.wikipedia.org/wiki/htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 20.07.2006).

Lewis, Andrea and Palmer, Kathryn "A Critical Thinking/ Discipline Specific Model for Teaching Writing through Service Learning", s.3. http://wac.colostate.edu/llad/htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi, 22.04.006).

Martin, Brian, "Tied Knowledge: Power in Higher Education", s.1, http//www.uow.edu.au/arts/sts/,htm/HTML, 2004, (Er. Tar: 12,11, 2005).

Merriam-Webster Online Dictionary, http://www.mw.com/dictionary/dean,htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 23.08.2006).

Missoula County Public Schools, High School Principal, http://www.mcps/htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 23.04.2006).

Nicola C. DiFronzo, The Academic Dean, http://www.newfoundations.com/htm/HTML, 2004, (Er. Tarihi, 03.08.2006).

Ortaş, İbrahim, "Öğretim Üyesi ya da Bilim İnsanı Kimdir?", http//www.elyadal.org/pivolka/ htm, 2005, (Er. Tarihi, 12, 09, 2006).

Özalp, Ahmet, "Veli", İslam Ansiklopedisi, http://wwww.kuranikerim.com/islam ansiklopedisi/ 2005, (Er. Tarihi, 23.06.2006).

Pamela Benoit, Constructıng The Role Of Department Chair, sf.10-11., http://www.firefly.ryerson.ca/hr,htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 28.10.2006).

Patır**,** Kadri, Sadelik Beyinde Başlamalı, http://www.Sadeyasam.org/İcerik.Cfm?htm/HTML,2006,(Er.Tarihi, 13.02.2006).

Posner, Lena, "Education is a Right!", Tent State University National Conference, July 21-24, 2005., p.1-2. http://ru.tentstate.com/organizing/,htm/HTML,2005, (Er. Tarihi, 09.09.2006).

"Provide Scholar Development And Recognition Services For Graduate Students", http://gpsga.okstate.edu/download,htm/HTML, 20006, (Er. Tarihi, 02.08.2006).

"Responsibilities Of The Graduate Supervisor", The Unıversıty Of Western Ontarıo, Faculty Of Graduate Studies, http://www.uwo.ca/htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 23.03.2006).

Role of Dean, www.utwente.nl/cheps/documenten/susu2005, 2006, (Er. Tarihi, 22.11.2006)

Seigel, Michael L., "On Collegiality", http://www.law.ufl.edu/faculty/ htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 13.10.2006).

Semiyotik, www.ege-edebiyat.org/htm/HTML, (Er.Tarihi,03.05.2006).

Shaw, Martin, "The Unfinished Global Revolution: Intellectuals and the New Politics of International Relations", s.38, http://www.sussex.ac.uk/Users/htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 10.10.2006).

Shelley, Steve, "Conflicts and Contrasts: Managerialism and the Labour Processes in Universities", University of Hertfordshire Business School, 2005, s.2. http://www.rhul.ac.uk/Management/.htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 24.08.2006).

Statement on Government of Colleges and Universities, www.http:/www.aaup.org/statements/Redbook/govern.htm/HTML,2004, (Er. Tarihi, 07.06.2006).

"The Role and Activities of Scientific Societies in Promoting Research Integrity", Washington, DC : A Report Of A Conference, April 10, 2000, s. 9 http://www.aaas.org/spp/dspp/sfrl/projects, (Er. Tarihi, 02.10.2006).

The University Academic And Administrative Structure, http://www.fordham.edu/images/admin.htm/HTML,2003,(Er.Tarihi,12.03.2006).

University of Illinois, Chicago, "Strategies for Establishing a PFF Program", www.preparing-faculty.org/PFFWeb.,htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi, 22.04.2006).

Universtiy of Minnesota, "Responsibilities of the Graduate School", http://www.grad. /htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 02.04.2006).

Washington State University, Proposed Changes to Graduate Faculty and Graduate, Representatives November, 2003, http://www.wsu.edu/~gradsch,htm/HTML, 2003, (Er. Tarihi, 11.03.2006).

www.felsefe.gen.tr/tarihifelsefe, htm/HTML, 2006, (Er. Tarihi, 03.05.2006).

Wikipedia the free encylopedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Dean, htm/HTML, 2005, (Er. Tarihi, 12.10.2006).

2547 sayılı ve 4/11/1981'Tarihli Yükseköğretim Kanunu, www.yok.gov.tr., (Er. Tarihi, 12.10.2006)

ÖZGEÇMİŞ

Doktora öğrencisi Hüseyin YILMAZ, 1968 yılında, Afyonkarahisar'a bağlı Tınaztepe Kasabası'nda dünyaya geldi. İlk ve Ortaokulu Tınaztepe Zafer İlkokulu ve Tınaztepe Ortaokulu'nda tamamladı. Lise öğrenimini Kocaeli İli Gebze İlçesi'nde bitirdi. Lisans öğrenimini Anadolu Üniversitesi Kütahya İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'nde gördü. Yüksek Lisansını 1999 yılında, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Örgütsel Yapıda Sıfır Hiyerarşi Anlayışı ve Sanayi İşletmelerinde Uygulanması" başlıklı tezi ile tamamladı. Hüseyin YILMAZ, 2001 yılında Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim ve Organizasyon Doktora Programı öğrencisi olarak doktora öğrenimine başladı. Hüseyin YILMAZ'ın Doktora öncesi ve Doktora öğrenimi boyunca birisi uluslararası nitelikte olmak üzere, çeşitli bilimsel kongrelerde sunulmuş olan altı bildirisi, ulusal hakemli dergilerde yayınlanan ondört makalesi, Kalite Derneği'nin yayın organı olan Kalder Dergisi'nde yayınlanmış olan bir forum köşesi, çeşitli internet dergilerinde (ısguc.org. v.b.) yayınlanan onbeş civarında makale çevirisi bulunmaktadır. Hüseyin YILMAZ evli ve bir kız çocuğu vardır.

.

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM VE ORGANİZASYON ANABİLİM DALI

AKADEMİK YÖNETİCİLERİN ENTELEKTÜEL DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ

ÖZET

Tarihin ilk dönemlerinde entelektüeller, soylu kişilere ve yönetenlere yol gösterme ve fikir geliştirmeleri konusunda yardımcı olmuşlardır. Üniversitelerin gelişmesi, aydınlanma ve ardından yaşanılan endüstri devrimi ile birlikte gelişen eğitim ve kültür düzeyi, entelektüelin misyonunun da değişmesine neden olmuştur. Bu bağlamda entelektüeller, toplumun öncü kurumları olan üniversitelerde önemli konumlar elde etmişlerdir. Günümüzde entelektüeller, akademik entelektüel yöneticilik özelliklerine sahip olarak üniversitelerin bilimsel süreçleri içerisinde ders vermekte, yayın yapmakta, kamu sözcülüğü yapmakta ve global düşünce organizatörlüğü görevlerini üstlenmektedir. Bu çalışmada, Türkiye'de faaliyet gösteren devlet ve vakıf üniversitelerinde rektör, rektör yardımcısı, dekan, bölüm başkanı, enstitü müdürü, yüksekokul müdürü ve meslek yüksekokulu müdürü olarak görev yapmakta olan akademik yöneticilerin entelektüel düzeylerinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

Tezi Hazırlayan **:** Hüseyin YILMAZ
Tez Danışmanı **:** Prof. Dr. Ali AKDEMİR
Tez Kabul Tarih ve No **:**
Jüri Üyeleri **:** Prof. Dr. Ali AKDEMİR Prof. Dr. Erol EREN
Prof. Dr. Mehmet ŞAHİN Doç. Dr. Tansu SAY
Doç. Dr. Murat KASIMOĞLU